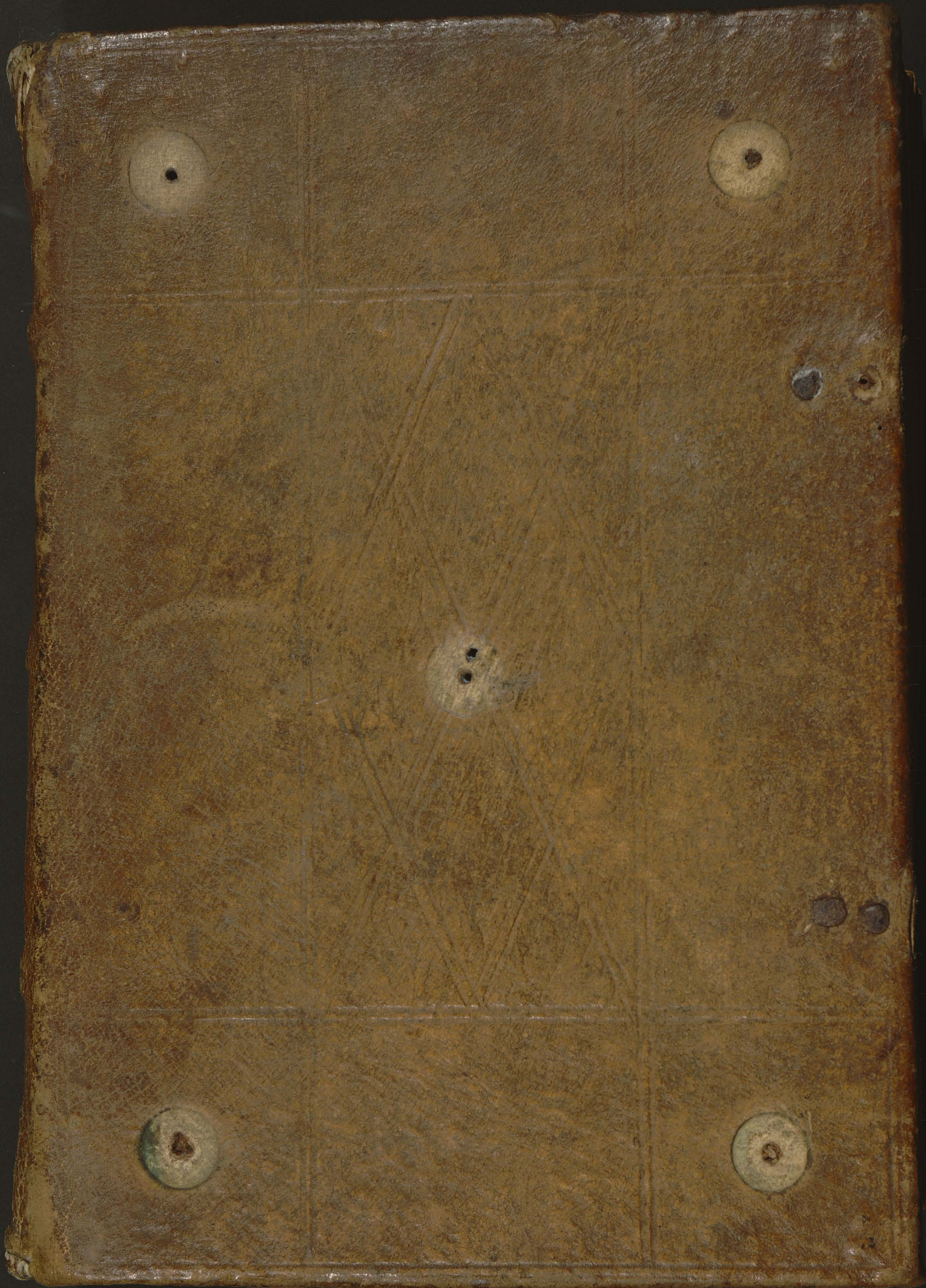

Prefatio cassiodori senatoris serui dei.

Utiliter nimis in capite libri prefatio ponitur: ubi futuri operis qualitas indicatur. Quid enim commodius quam prius per eam aliquid discere: ne dictio possit inopinata confundere. Hec igitur historia ecclesiastica que cunctis xpianis ualde necessaria conprobatur: a tribus grecis auctoribus mirabiliter constat esse conscripta: uno scilicet theodorito uenerabili epo. et duobus disertissimis uiris sozomeno et socrate: quos per epiphanium scolasticum latino condentes eloquio necessarium duximus eorum dicta deflorata in unius stili tractu. dno iuuante perducere. et de tribus auctoribus unam facere dictionem. Sciendum plane quod predicti scriptores: a temporibus diue memorie principis constantini usque ad auguste recordationis theodosii iunioris que sunt gesta digesserunt. Hos autem eorum relectis opibus et unumquemque cauta mente tractantes cognouimus non equaliter omnes de una quaque re luculenter ac subtiliter explanasse: sed modo hunc modo alterum aliam partem melius expedisse. et ideo iudicauimus de singlis dictoribus deflorata colligere: et cum auctoris sui nomine in ordinem collocare. Legat ergo intrepidus quisquis ad hec opuscula dno donante peruenerit: multum utilitatis atque noticie lucraturus. si que posita sunt per hos duodecim libros memorie sue sollicita mente condiderit. Preterea ne quempiam res indistincta turbaret: per uniuersum textum huius operis titulos cognoscat appositos: uti suis locis erigere possit quod sub numero conpetenti predictum esse cognoscit. Cassiodori senatoris iam dno prestante conuersi explicit prefatio. Incipiunt tituli. ecclesiastice historie cum opere suo ab epyphanio scolastico dno prestante translati.

Incipiunt tituli primi libri.

Alloquutio sozomeni ad imperatorem theodosium.
Cur gentiles facilius quam hebrei fidem xpi perceperint.
Que fuerit intentio sozomeni historiam conscribendi et ex quibus priorum gesta collegerit.
A quo tempore historie fecit initium. et quomodo constantino signum sit crucis ostensum. et qui imperatores et cesares per idem fuere tempus.
Quomodo constantinus xpianum dogma cognouerit. et de miraculis crucis et morte maxentii.
De rogatione paganorum contra constantinum.
De constantio patre constantini.
Quomodo licinius fugatus. uel xpianos fuerit persecutus et nouissime uictus.
De legibus quas constituit pro xpianis propalam. et de cassatione rituum paganorum. xpianorumque prouectu. et de uictoriis eius et ueneratione religionis.
De diuersis confessoribus: eorumque conuersatione.
De diuersis monachis et eorum institutione.
Quomodo contra ecclesiam arrius sit erectus.
Epistola alexandri pontificis alexandrini ad uniuersas ecclesias aduersus arrium.

Reverendissimus in xpo pr dnus Sbigneus miseracione diuina tt sancte prisce. sancte Romane ecclie presbiter Cardinalis et Epus Cracoviensis hunc librum Ecclesiastice historie Collegio et domui Artistarum Universitatis Cracovien donauit perpetue et in euum Anno dni Millesimo cccc lmo quarto

Eiusdem ad alexandrum constantinopoleos episcopum.

Epistola arrii ad eusebium.

Epistola eusebii ad paulinum episcopum tiri.

De potentia nicomediensis eusebii

De meletianis et quomodo sint ab ecclesia segregati. Quia nolente alexandro arrium suscipere per diversa loca concilia celebrabant arriani

Epistola constantini imperatoris principis ad alexandrum pontificem alexandrinum et ad arrium per quam hortatus est ut reverterentur ad pacem.

Quia tam pro arriana questione quam pro pasche definienda festivitate nichea fecit constantinus celebrari concilium

Expliciunt tituli. Incipit liber primus oratio allocutoria sozomeni in theodosium imperatorem.

Aiunt antiquis principibus diligentie studium fuisse, ut eis amatores quidem ornamentorum purpuram atque coronam et his similia prepararent; librorum vero habentes intentionem, circa quasdam fabulas occupati conscriptiones agerent, que audientium corda mulcerent. Porro bella sectantes, ut sagittam oportune dirigerent, bestiam pervenerent, lanceam bene iacularentur, aut equum decenter ascenderent. Prestabantur enim singuli regalibus eorum studentes rebus illis que forent gratissima ditanti. Alius itaque lapides pretiosos difficile conquisitos offerebat. Alter tincturam purpure claritatem, plurimi poemata aut diversas conscriptiones insinuabant. Alius bona cingula, aut optimum armorum pandebat usum. Maxima vero et imperialis putabatur huius popularis virtutis pars illa ad quam tunc animantis intentio declinabat. De pietate autem que est verus ornatus imperii, nulli studiose quodammodo sermo fuit. Sed tu potentissime theodosi, ut complexive dicam cunctam superasti deo iuvante virtutem. Purpura siquidem et corona qua videris propter inspicientes quia est maiestatis signum circumdari, pietatem vel et clementiam intrinsecus semper enutriunt; unde conscriptores et prefecti ac reliqui subiectorum circa te tuosque laborant actus. Decertator autem positus iudexque librorum, non camerato eloquio capis aut qualibet figura furtum pateris veritatis, sed perfecte metiris utrumque sermonem proprium aptans cause, figuram quoque dictionis, et partes, et ordinem, et congruentiam, et eloquium, et compositionem, et collectiones, et sensum, et historiam profunde discutiens. Compensas autem recitantibus et tuo iudicio et favoribus oportunis, necnon aureis imaginibus et positione simulachrorum, et donis et honoribus universis. Qualem vero te circa recitantes prebes, tales dudum fuerunt iudices circa dulciloquum homerum, aut aleuas circa simonidem, aut dyonisius sicilie tyrannus circa platonem socratis discipulum, aut philippus macedo circa theopompum historiografum, aut severus cesar circa

oppianum qui metris piscium genera et naturas captionemque narravit. Cretenses siquidem mille nomismata carmini compensantes homerico. et tamquam de excellentissima largitate gloriantes. in publica statua munera conscripserunt. Alevas autem et dyonisius et philippus nequaquam animo parciores fuere cretensibus de superba se republica philosophiaque iactantibus. qui velociter illorum statuam imitari potuerant. si non ope fuissent minores in munere. Severus autem pro metrico poemate pro versu uno aureo donans. appiano tantum prebuit de largitate miraculum. ut aurea carmina appiani hactenus apud plurimos nominentur. Hec dona fuerunt olim amantium litteras et doctrinam. Tu vero potentissime principum nullo priorum excellentia minor inveniris. largitatibus tuis circa dictiones exhibitas. si tamen videris non incongrue talia facere. Nam cum omnes virtutibus evinceris. studiose ad incrementum semper que tua sunt evehis. quoniam historiam rerum olim gestarum apud romanos et grecos integerrime cognovisti. Audivimus etenim te per diem quidem exerceri armis et corpore subiectorumque negotia disceptare. iudicare simul et agere modo seorsum. modo communiter que sunt agenda considerare. noctibus libris incumbere. Fertur autem tibi ad eorum scientiam ministrare candelabrum arte mechanica factum. et sponte fundens oleum in lucernam. ut nullus circa regalia constitutus in laboribus tuis cogatur affligi. et nature vim faciat somno repugnans Sic equidem clemens et mansuetus circa primos. et circa omnes existis. celestem regem tuum imitando patronum cui gratum est super iustos et iniustos pluere et solem facere oriri. et alia simul invidia recedente largiri. Per multam vero doctrinam audio te etiam lapidum scire naturas. potestatesque radicum. effectusque curarum non minus salomone david filio. magis autem potiore virtutibus. Ille siquidem factus libidinis servus. pietatem non custodivit ad terminum. que illi causa fuerat bonorum et sapientie. Tu vero o potentissime. negligentie obiciens rationem. videris non solum hominibus iuste. sed etiam corporis et anime passionibus imperare. Si autem oportet et hoc dici. audio te etiam totius cibi vel poculi desideria superare. et neque poma dulcia neque aliud quicquam speciosum appetere. nisi quantum ad tactum convenit et solummodo saporis congruerit. primo tamen benedicere omnium creatorem. Sed tu vero estum et frigus. ferre consuetus. cotidianis exercitationibus. iam ipsam continentie putaris habere naturam. Dudum siquidem

in ponto ciuitatem heracleã ab her
cule nominatã uidere festinans. et
laborantẽ longo tempore subleuare.
in estatis ardore per bythiniam faciebã
iter. Sole uero circa diem mediũ ue
hementer urente. uidens te quidam
iter agentiũ sudore multo simul et
puluere squalentem. quasi prestaturus
occurrens optulit tibi poculũ ual
de perspicuum et uelut radius emi
cantem. suauissimũ quendã potũ
in eum mittens. et aquã frigidam
super fundens. Tu uero o potentissi
me sumens. laudasti quidẽ pro sua
magnanimitate uirũ. et largitate
principali post paululũ cumulasti.
Sed cunctis militib; ad illius poculi
claritatẽ nimis inhiantib; et beatifi
cantib; qui esset bibiturus eum.
rursus ei poculũ reddidisti. preci
piens ut quo uellet uteretur eo.
Unde mihi iuste uidetur tuis uir
tutib; superatũ etiã alexandrum.
de quo narratur ab eis qui opa il
lius admirantur. quia ei dũ per inaq
sa loca pperaret cũ macedonib; di
rigens. quidã miles aquã inue
niens hausit et optulit. ille uero non
bibit sed corpus infudit. Ut ergo ab
solute dicatur. omnium priorum princi
pum principiorẽ si dici fas est. te
uocare debem secundum homerum. ali
os et enim reges nichil dignũ habu
isse comperimus. Alios autẽ ornasse
una aut duab; rebus imperium. tu
autẽ o serenissime omnes simul uirtu
tes amplectens. uniuersos dinosce
ris euicisse pietate. clementia. for
titudine. castitate. iustitia. largita
te. atq; magnanimitate. dignitati
imperiali conueniente. Sine sangui
ne autẽ et purum a cede super omni
um priscorum tuũ cuncti glorificant im
perium. Res studiosas cũ delecta
tione subiectos per ipsum edoceri. fa
uorẽ q; et reuerentiã circa tuũ amo
rẽ et communẽ utilitatẽ cunctis
ostendere. Quapropter omnium horũ
causa. necessarium mihi uidetur. ec
clesiasticã historiam conscribenti te
primitus alloqui. Cui nãq; potius
hoc adscribam multorum ac uenerabi
lium uirtutes utiq; narraturus. et ea
que circa catholicã ecclesiam puene
runt. uel per quantas ipsa transiens
tempestates. ad tuos parentũ q; tuorum
portus accesserit. Age nunc omnia sci
ens. omnẽ q; uirtutẽ habens. et preci
pue pietatẽ quã principẽ esse sapien
tie sermo diuinus docet. suscipe a me
hanc scripturã et libenter examina.
tue q; integritatis adiectiones. et de
tractiones. adhibens. tuis q; laborib;
eam purga. Indubitanter enim quecumq;
tibi placuerit. utile legentib; clarumq;
uidebitur. nec quilibet reprehendet.
quod tu quoq; probaueris. Procedit
autem mea conscriptio a tertio consulatu

crispi et constantini cesarum. usque ad septimum decimum tuum. Visumque mihi est bene se habere in nouem decisiones opus omne diuidere. Continebit autem primus et secundus tomus. ea que sub principe constantino ecclesie peruenerunt. Tertius autem et quartus que sub eius filiis. Quintus et sextus que sub iuliano consobrino filiorum maximi constantini et iouiniano. necnon ualentiniano et ualente gesta noscuntur. Septimus autem et octauus nobis aperiet tomus. que sub gratiano et ualentiniano tribus acta sunt usque ad tempora imperii iocundissimi aui tui theodosii. quando scilicet uir clementissime principum sacratissimus pater archadius paterno succedens imperio. una cum piissimo patruo tuo honorio. romanum orbem gubnare sortitus est. Nonum uero librum christiano ac uenerabili uiro apiet dedicaui. quem deus sempiterne custodiat. magnanimitate inconuertibili hostibus preualentem. et habentem sub pedibus uniuersos. ad filiorum filios pium imperium dirigentem. annuente christo cum quo deo et patri gloria una cum sancto spiritu in secula seculorum A M E N.

Salamini ermei sozomeni

Cogitatio ecclesiastice historie.

Cum aliquando peruenit cur putas alius quidem hominibus uelo-

cior fuit circa christum ubi fides. hebrei autem incredibiles cum ab initio diuina mandata perceperint. etiam de christi presentia. et quomodo hec forent antequam fierent didicerint per prophetas. Abraham etenim princeps eorum generis et circumcisionis existens inspector. et conuiua filii dei esse promeruit. Isaac eius filius immitatione sacrificii honoratus est. typo crucis a patre uinctus et oblatus altari. sicuti contigit et in christi fieri passione. ut aiunt qui scripturas sacras integerrime collegerunt. Iacob autem expectationem gentium in eo nec existentem necnon et tempus quo uenit prenuntiauit. ubi ait. tempus deficere duces hebreorum ex genere iude principis tribus esse. Significabat autem principatum herodis. qui cum idumeus esset genere paterno. arabs autem a matre. commissa ei est gens iudeorum a senatu romano et cesare simul augusto. Sed etiam quidam aliorum prophetarum clare christi generationem predicauerunt. et illum sacrum ineffabilemque conceptum et matrem post partum uirginem permanentem. et genus et patriam. Alii uero passionem et resurrectionem a mortuis. et ascensionem in celos. et euentum singularum presignauerunt rerum. Sed hec quidem eos ignorasse scire poterit. qui sacris libris incubuit. Iosephus autem matthatie filius atque sacerdos uir apud iudeos nobilissimus.

necnon et apud romanos dignissimum erit testis de veritate christi. Vocare namque eum virum non audet tamquam factorem insignium operum: magistrum que sermonum veracium: christum non aperte nominat et penae crucis adiudicatum. et etiam die apparuisse vivum: et alia de eo infinita miracula a prophetis sanctis non ignorat esse predicta: sed etiam multos tunc extitisse quos elegit grecos atque iudeos et permanere in eius dilectione: atque genus ab eo nominatum nequaquam defecisse testatur. Et mihi videtur quoniam hec referens quasi clamare videtur operibus divinum esse christum: rerum quippe miraculis obstupescit. Cum autem hoc dixisset: etiam ipse medius transcucurrit: in nullo tamen contradicens credentibus in eum: potius que consentiens; hec igitur cogitanti mihi digne mirabile visum est. hebreos etiam ante alios homines ad christianitatem non potuisse converti. Nam licet sibylla et alia responsa apud gentiles ea que in christo erant ventura predixerunt: non tamen ob hoc omnes greci de incredulitate culpandi sunt. Pauci namque qui videbantur eruditiores peritia: huiusmodi prophetias intellexerunt. plerumque metricas existentes: et dissertionibus verborum prolatas ad populum. Erat itaque sicuti mihi videtur superne prudentie: ut ad concordiam futurorum. non solum propriis prophetie ventura committerentur: sed etiam ex parte gentilibus. veluti siquis melodie compositor propter utilitatem peregrini soni alias cordas plectro discurrat: aut super eas que sunt adiciat alias. Hebrei siquidem pluribus et manifestioribus prophetis utentes: in presentia christi minores sunt inventi quam greci. Sed neque hoc extra rationem videbitur: cur ex aliis gentibus tantum greca crediderit. Primum quidem quoniam deo gratum est ex miraculis nasci mutationes: in divinis maximisque negotiis: deinde quia non fortuitis virtutibus; populum eius ab initio desperata repperit esse religio. Nam licet linguam ad elocutionem aut pulchritudinem sermonis disertam non habuerint: neque verborum probationibus philosophicis uterentur: ad suadendum. tamen non ob hoc minus studium fuit eis. Sed exuti substantiis et bona propria contemnentes atque nudati: et velut in alienis corporibus plurima pessimaque tormenta suscipientes: et neque civitatum populis summissi: neque iudicum blandimentis inlecti: neque terroribus forte deterriti: clarum fecerunt universis: quoniam per maximum premium huiusmodi certamina sustinerent. Quapropter neque suasione verborum opus erat dum per domos et civitates ad credendum res ipse compellerent: que nequaquam primitus videbantur audire. III.

Tanta ergo divina atque mirabili mutatione in orbe terrarum facta: ita ut et priores religio et leges patrie spernerent: crudele

minus erat calydonium quidem aprum, et marathonium taurum, et alia similia per provincias et civitates facta, aut fabulis divulgata, tanto nobilitari studio, ut multi grecorum et probatissimi conscriptores circa talia laborassent, scribendi habentes ingenium: me vero vim mee non inferre nature et historie ecclesiastice gesta enarrare. Reor enim quoniam argumenta rei huius non ab hominibus instituta: conscriptori quoque inopinabiliter apparebit non inops deo. Nisus et enim sum primo quidem hoc opus ab origine mundi digerere: sed considerans quoniam et alii talia fecerint usque ad tempus suum: id est clemens et egesippus viri sapientissimi successionem sequentes apostolorum: africanusque conscriptor et eusebius cognomine pamphili vir in divinis scripturis et grecorum poetis atque rethoribus perscrutator eruditissimus. Hic ergo quecumque in ecclesiis contigerunt post Christi ascensionem ad celos. usque ad licinii deiectionem colligens. in duobus redegit libris, nunc autem favente deo que postea provenerunt aperire temptabo. Quo circa memorabo causas quibus interfui: vel a scientibus aut contemplantibus eas audivi: tam in nostram quam ante generationem nostram gestas. Ceterorum vero explanabo notitiam ex legibus positis causa religionis. et ex conciliis per tempora constitutis ac novitatibus factis: imperialibus atque sacerdotum epistolis. Quarum alie quidem hactenus in palatiis ecclesiisque custodiuntur: alie vero passim apud diligentes inveniuntur. Quarum cunctam rationem potius complecti in hoc opere melius approbavi propter magnitudinem lectionis: ut sensus earum breviter indicetur. Nam forte quedam venire possint in dubium per quibus apud multos est diversa sententia. Hec enim si que libere scripta invenire potuero: propter probationem veritatis eam ponere non omitto. Ut autem nullus ignoratione rerum accuset mendacem esse conscriptionem. contrarias legendo forsan epistolas: sciendum est. quoniam occasione dogmatis arriani. et eorum que postea sunt oborti discordantes inter alterutros presules ecclesiarum. singuli de quibus studebant. suis consecratoribus scribebant: vel per concilia congregati decernebant que vellent: et sibi contraria sapientes per absentiam se sepe damnabant. et per tempora principes ac proceres eorum quos poterant virtute flectebant: et sibimet unanimes faciebant. ut eorum consensu recta colere putarent. Alii siquidem istis: alii faventes illis: collectionem fecerunt epistolarum per heresem propriam directarum: et eas sibi contrarias reliquerunt. Porro difficile valde fuit ut invenirem omnia que de talibus provenerunt. Quod vero precipua cura veritatis habenda est propter historie puritatem: necessarium mihi visum est. etiam litteras huiusmodi ut fuit possibile perscrutari. Si ergo etiam seditiones ecclesiasticas inter alterutros gestas. de presulatu vel de honore primatus propriarum heresium explanavero: non grave aut male

voluntatis esse videatur. Primo namque sicut dictum est conscriptorem omnia decet veritati proponere, deinde dogma ecclesie catholice verissime declarare. Quod scilicet invenitur sepe quidem adversariorum insidiis impeditum, et tamen quod divinitus roboratum in propria mansisse virtute, et universas ecclesias atque populos ad suam traxisse veritatem. Cum itaque vellem sicut me decuerat ea sola conscribere que ad meam videbantur notitiam pervenisse.

de ecclesia in romano imperio constituta.

Placuit tamen quantum valuero ut etiam apud persas et barbaros que sunt gesta de religione conscribam. Non autem absurdum erit ab historia ecclesiastica, si in hoc opere etiam illi referantur qui quondam patres et preceptores fuere monachorum, aut qui post eos per successionem tales visi sunt sicut audivimus atque probabiles. Sin enim aut nos ingrati esse videbimur taciturnitati tradentes virtutem eorum, aut illi expertes erunt huius historie qui tanta philosophie exempla reliquerunt, quibus utentes posteri beatissimo et felicissimo fine potiuntur. Sed hinc quidem sermo procedens ut potuerit observabit; convertatur nunc ad narrationem rerum, cooperatorem invocans deum; hinc enim habebit presens scriptura principium.

Crispo et constantino cesaribus consulibus, romane quidem ecclesie silvestri presidebat, alexandrine autem alexander, et hierosolymorum macharius, antiochie vero que est apud orientem post romanum nondum quisquam fuerat ordinatus persecutionibus scilicet prohibentibus; non longo post tempore hi qui nicea collecti sunt eloquentiam admirantes, eustathium dignum approbaverunt sede apostolica presidere. Et cum esset episcopus vicine beroee, eum in antiochiam transtulerunt. Tunc igitur christiani orientales quidem usque ad terminos egypti circa libiam commorantes non presumebant aperte in ecclesias convenire, cum licinius favorem quem in eos habuerat permutasset. Sed neque per occidentem helladici vel macedones et illyrici licenter in religione durabant, propter constantinum qui princeps erat in his partibus romanorum. Huic enim viro et alia quidem plurima per ea pervenisse percepimus, quibus flexus est christianorum dogma venerari, precipue tamen propter signum quod ei divinitus est ostensum. Socrates.

Et quoniam ad hec venimus, paulo latius aliquid referamus. Cum diocletianus et maximianus herculius privatam elegissent vitam, et maximinus galerius qui cum eis imperaverat tenens italiam duos cesares fecisset, maximinum in oriente et in italia severum, tunc constantinus in britannia patre mortuo ordinatur imperator primo anno ducentesime septuagesime prime olympiadis, vicesima septima die mensis iulii. Rome vero a pretorianis militibus maxentius maximiani herculii filius instituitur imperator. Hinc ei pater imperandi

cupidine. uoluit filium regno priuare quod facere nequiuit. post hec autem tharso cilicie mortuus est. Porro seuerus rome contra maxentium ueniens. militum proditione peremptus est. Maximinus autem galerii. instituens licinium augustum moritur. Proinde maxentius rome uelut tyrannus habebatur. adulteria impudenter exercens. et earum uiros occidens. Quem uolens constantinus opprimere et romanos a cladibus liberare. cogitabat quem in bello deum haberet auxilio. sciens nichil prodesse deos quos diocletianus uenerabatur. et quod potius eius pater paganorum confutata religione feliciter aduixisset. Sozomenus.

Sozomenus

In his quoque sollicitudinibus constitutus. in somno uidit crucis signum celo splendide collocatum; mirantique uisionem. adstiterunt angeli dicentes. o constantine in hoc uince. Fertur autem et ipsum xpm apparuisse ei et signum monstrasse crucis. ac precepisse ut figuram similem faceret. et in preliis auxilium hoc haberet. quo uictoriam certa conquireret. Eusebius itaque pamphili iureiurando ipso imperatore dicente audisse se refert. quod circa meridiem declinante iam sole. crucis signum ex lumine factum et scripturam consertam ei dicentem in hoc uince. uidisset ipse et milites qui cum eo tunc essent. Pergenti namque aliquo cum exercitu. per iter hoc uiso miraculum est ostensum. dum que cogitaret quid esset. nox superuenit. et dormienti xps apparuit cum signo quod uidit in celo. iussitque ut fieret ei signi figuratio. que ferret auxilium in congressionibus preliorum.

Cum que iam opus non esset interprete. sed aperte monstratum imperatori fuisset quid de deo credere conueniret. mox die facta sacerdotes xpi conuocans de dogmate consulebat. At illi sacrorum libros offerentes de xpo loquebantur. suaque dicta ex prophetis comprobabant. Signum uero quod apparuerat ei. dicebant tropheum esse aduersus infernum. quam uictoriam ascendens in celos egit xps crucifixus et mortuus. et tercia die resurgens. secundum quod sperandum esse dixerunt. ut post huius uite terminum circa finem seculi presentis. omnes homines resurgant et immortales existant. alii quidem ad premia rerum quibus beneuixerunt. alii ad supplicia eo quod ab eis mala sint gesta. Esse tamen etiam in delictis que committuntur hic occasionem salutis purificationemque peccati. nondum initiatis quidem baptismatis adeptionem secundum ecclesiasticam legem. initiatis autem custodiam ne delinquant. Sed et hoc agere omnino paucorum sanctorumque uirorum est. docebant purificationem quoque secundam ex penitentia constitutam. clementem enim esse deum et ueniam tribuere delinquentibus. si penitentiam agentes studeant eam operibus roborare.

Sozomenus

Hec sacerdotibus explanantibus admiratus imperator prophetias de christo ita premissas, iussit viros eruditos ex auro et lapidibus pretiosis in vexillum crucis transformare signum quod labarum vocabatur. Hoc enim signum bellicum inter alia pretiosius erat: eo quod imperatorem precedere et adorari a militibus moris esset. Unde precipue constantinum reor nobilissimum decus imperii romani in signum mutasse crucis: ut frequenti visione atque cura desuescerent a priori more subiecti: et eum solum arbitrarentur deum, quem coleret imperator: ut quo duce atque auxiliatore uteretur adversus hostes. Semper enim hoc signum preponebatur ante ordines universos: quod maxime laborantibus aciebus in pluribus adesse precipiebat. Constituit itaque certos signiferos qui in eo laborarent: quorum opus erat ut vicibus humeris eum veherent: et omnes acies ita lustrarent. Fertur enim eo quod aliquando quidam ferens hoc signum, repente ab hostibus invadentibus expavisset: dedissetque illud devehendum alteri. Cumque se de prelio subtraxisset et iacula declinasset: subito percussus interiit. Ille vero qui sacrum susceperat tropheum: multis se iaculantibus permansit illesus. Mirabiliter enim divina regente virtute, sagitte hostium figebantur in signo: a signifero autem inter pericula penitus evolabant. Dicitur autem neque alium umquam huius signi ministrum, ut solet in bello vulnere mortuum: aut clade captivitatis

so
cra
tes

perpessum. **Socrates.**

Congressus quoque circa pontem molvium vicit. in flumine necato maxentio. erat enim annus septimus imperii constantini. Inter hec diocletianus salone defunctus est. **Sozomenus.**

xi.
so
zo
me
n.

Non autem ignoro quod greci referunt constantinum eo quod aliquos genere primos occidisset: et cooperator extitisset in nece filii sui crispi, penitentia ductum, de purificatione consuluisse philosophum sopatrum. qui tempore illo preerat in sede plotini: illumque respondisse nullam esse in huiusmodi delictis purgationem. Constantinum vero hac interdictione turbatum: invenisse episcopos qui penitentia seu baptismate promitterent eum ab universo posse purgari delicto. Tunc gavisum in illis que dixerant quod volebat: admiratumque dogma factum deinde christianum: et ad sui similitudinem deduxisse subiectos. Michi autem videntur hec ficta ab his qui student religioni christiane detrahere. Crispus etenim propter quem dicunt constantinum exegisse purgationem: vicesimo anno paterni imperii defunctus est. Qui cum adhuc viveret: multas cum eo pro christianis posuit leges. Secundo quippe loco honoratus imperii et cesar existens, sicut etiam nunc principum nomina et tempora legibus subiecta testantur. Sopatrum vero non est credibile ad colloquium constantini venire potuisse. in sola oceani circa

reni parte regnantis. propter intentio
nem uero contra maxentium habitam dege-
bat in italia. Tunc romana res pub
lica turbabatur. et non erat facile ut
britanni et galli conuenirent cum illis
tunc. apud quos constat xpiana constan
tinum religione participatum. uel dum con
tra maxentium castra metaretur et tran
siret ad romam. Testes autem sunt rursum
horum tempora. necnon et leges quas pro
religione sanxit. Ut autem concedamus
facile potuisse principem loqui sopatro.
aut per epistolam suam consuluisse per quas
uellet. non est tamen ueri simile ig
norasse philosophum. quia hercules alc
mene purgatus athenis est post filii necem
in cereris sacris. et ex post hiphiti necem
peregrinum et amicum uinculis peremit.
Cum igitur greci in huiusmodi delictis pur
gationes annuntient. sufficiunt que
dicta sunt et accusent de mendatio eos
qui sopatrum contraria constantino
respondisse finxerunt; non enim credo
hec ignorasse tunc nobilissimum apud gre
cos eruditione litterarum. VII.

Igitur ecclesie sub regimine constanti
ni alacriter agebant. et cotidianis die
bus augebantur. fauente et unanime prin
cipe multis eius beneficiis eleuate.
quas etiam prius inconcussas christus a
periculis turbisque seruauit. Nam cum
persecutiones diuersas ecclesie in alio terra
rum orbe paterentur. solus constantius
constantini pater. licentiam xpianis in sua
consistere religione concessit. Deni
que tale aliquid eum miraculum et me
moria dignum egisse cognoui. Sciens
probare uolens quosdam in suo palatio
xpianos. si boni et solidi essent uiri.
euocans uniuersos. precepit dicens. ut
siquidem uenirent ad sacrificandum et ei
colerent deos. circa eum essent et in suo
angulo permanerent. si uero refugerent
egrederentur de palatio. gratias agentes
quo minime punirentur. Cumque in utroque
apparuissent. alii quidem religionis de-
sertores. alii uero diuina presentibus prepo
nentes. delibauit eis amicos et consili
arius uti. qui in melioribus fideles con
stantesque permanserant. alios autem ue
lut effeminatos aduersatus expulit a
suo colloquio. credens numquam eos cir
ca principem deuotos fore. qui fuerint di
uini sic paratissimi proditores. Et ideo ad
huc superstite constantio. non uide
batur contra legem quempiam esse xpi
anum. apud eos qui ultra italiam gal
liasque et britanniam et qui circa pyrine
um habitabant montem usque ad oceanum
hesperium. Cum uero constantinus in eius suc
cessisset imperium. potius res ecclesie deflo
ruerunt. Maxentio enim herculii filio
perempto. cum ei pars constantino cessis
set. iam licenter in religione uigebant;
qui circa tyberim fluuium et eridianum
quem padum prouinciales appellant com
morabantur. et qui circa aquileiam comma
nebant. in quem sermo fertur ad ueciam

nauigio argo. et ad tyrrenũ pela
gus fuisse pductam. Argo nauig
enĩ uentũ ualidũ declinantes.
non eodẽ nauigio ingressione se
usi. s. transeuntes mare qđ super
scytas est p hec flumina uenerũt
ad t(er)minos italoꝝ. et hic hiemantes
condiderũt ciuitatẽ que nuncupatur
emona. Aestate ũ supueniente coo
pantib; eis puincialib; fere qua
dringentos stadios arte mechanicha
trahentes argo p terrã. ad fluuiũ
aq(ui)lem deduxerunt. q̃ pmiscetur
heridano. Heridanꝰ aũt fauces hẽbet
in italicũ mare. Post plurĩ itaq; ciui
le. dardanii et macedones. et q̃ circa
histrũ tẽ morabant. nection et hel
les. et illirioꝝ. gens omĩs sub constan
tinũ redacta est. VIII.

Porro licinnĩ hinc fugatꝰ. cum
prius sectator fuisset dogmatis
xpiani. mutata uoluntate. pluri
mos sacerdotũ in sue partis affli
xit imperio. multos q̃de et alioꝝ. p
cipue tam de collegio militari.
Nimis enĩ xpianis erat infensus
ppt̃ constantini bellũ. estimans eũ
posse contristari ppt̃ calamitatẽ sue
religionis. simul etiã arbitratꝰ q̃
orarent et studerent redigi sub illi
solꝰ imperio. Sup hec aũt pugnaturꝰ
denuo contra constantinũ. spem
uictorie habebat p diuinationes
et sacrificia. et seductꝰ ab aliq̃b; pro

mittentib; q̃ bello uinceret constanti
nũ. in paganitate confisus est. Dem
q; etiã greci dicunt. te eum expetiũ
diuinatione mileti geminiq; appol
linis. eiq; consulenti de bello. respõ
disse demoniũ p hos omeri uersus.
O senex ualde te iuuenes pugnatores
obseruant. tua q; uita soluta est. seua
q; te senectꝰ excipiet. Ex plurimis g
reb; uisũ m est dogma xpianoꝝ
diuina puidentia constitisse. tanto
q; pcessisse crementũ. maxime tam q
psecutione gentiliũ sicut a. nãq; licinio
psequente eccłas in suo impio consti
tutas. bellum in bithinia factũ est.
quo nouissime pugnauerit int̃ alteru
tros ipse et constantinꝰ. Tanto q; diui
no suffragio iuuꝰ est constantinꝰ. ut et
p terram et p mare uinceret inimicos.
et amissis licinnꝰ pedestrib; et naualib;
semetipsũ in nicomedia traderet.
puatꝰ q; thessalonice aliquanto tẽ
pore pmaneret ibiq; pimeretur.
Vir g pmodũ impii sui plus. aliis
q; reb; ualde puectus. et sororis con
stantini nuptiis honoratꝰ. huiusmo
di fine defunctus est. VIIII.

Constantinus g dũ ad eũ solũ om
ne romanoꝝ puenisset impiũ.
edictis publicis usus est. ut orienta
les subiecti inpaude religionẽ co
lerent xpi. et diligenter diuinitati mi
nistrarent. diuinitatẽ q̃ppe eam
solam crederent que et reuera eet.

& sufficientem haberet omni tempore potestatem. Et quoniam qui talibus studerent. omnia bona ubertime eis adcaderent. & quecumque adversa putarent. cum meliori potius spe fruerentur. Qui vero circa deum delinquerent. communiter & seorsum in bellis & in pace omnia eis difficilia provenirent. gratias quoque referens non sibimet arrogans. adiecit in eam legem dicens. & ministrum oportunum eum habere dignatus fuerit deus sui consilii. & a britannico mare usque ad loca orientis adduxerit eum. quatinus augeretur xpiana religio. Et qui propter dei cultum durabiliter permanserunt in confessionibus martyrii. clariores eius honoribus apparerent. Hec itaque concionatus & alia multa dicens per que credebat subiectos ad cultum religionis adducere. infirma esse sanccivit que contra religionem fuerant cogitata vel gesta. sub persecutoribus ecclesiarum. Remissionem cunctos habere decrevit. qui propter confessionem xpi migrare in insulis. aut alibi preter voluntatem propriam commorari iussi sunt aut in metallis affigi. aut publicis operibus aut muliebribus. aut lanificiis ministrare. aut dari curiis. cum curiales primitus non fuissent. Eos autem quos infames illi fecerant. ab infamia relaxavit. Militia vero privatos in sua voluntate reliquit utrum esse in schemate quo fuerant. an certe cum honorabili quiete liberam vellent habere vacationem. Cumque omnes ad priorem libertatem & consuetos honores revocasset. etiam substantias reformavit universis. Si qui vero morte dampnati substantia quoque nudati sunt. precepit primis generis eorum deferendas hereditates. Nullo autem horum existente unamquamque provincialem ecclesiam ad ius hereditatis accedere. & sive a privatis sive apud publicum de tali substantia esset aliquid restitueret. His autem que ex erario publico aliquid comparaverant. aut donationes acceperant. secundum possibilem decentemque modum se provisurum promisit. Hec quoque sicut dictum est. imperatori placuerunt. & lege firmata sunt. insigniterque omnia decenti fine completa. Xpiani vero tunc omnis romanorum dignitates administrabant. & de cetero cunctis sacrificare negabatur. Immolationibusque aut divinationibus non erat locus. sed nec idola dedicare aut celebritates paganas agere iam licebat.

Plura vero per civitates etiam gentium de antiqua consuetudine mutabantur. Ab illo denique tempore apud egyptios nequaquam secundum priores sollempnitates in paganorum templa cubitus. sed in ecclesias magis offertur. quo significatur crementum aque niliace. Apud romanos autem tunc primum monachorum spectacula sunt

remota. apud phenicas uero qui in liba
no et heliopoli commorantur. fas ulterius
non fuit uirgines fornicari. ante
quam legitimis iungerentur uiris.
sepe post turpitudinem experimenti
primi. nefande pruritiones. Sancte uero
domus que quidem magnitudinem uide
bantur habere sufficientem. corrigebantur. alie
uero cremento altitudinis et latitudinis au
gebantur. alibi autem cum non essent. a fun
damentis edificate fulgebant. Pecuni
as uero ex regiis thesauris imperator af
fluenter impendebat. scribens per singu
las ciuitates episcopis atque presidibus populorum.
ut sacerdotes sicuti uellent iuberent.
isti autem iubentibus obedirent. quatinus
cito perficeretur opus. Letanti siquidem eius
imperio. etiam religio ualde florebat.
Et in tantum etiam per bellum contra
licinium gestum. felicissimus fuit in plu
ris aduersus alienigenas preparatus. ut
etiam sarmatas uinceret. et qui uocan
tur gothi tunc nouissime causa gratie ap
ud eum federa celebrarent; hec autem gens
habitabat quidem trans fluuium histrum.
Cumque esset in bellis prona et multitu
dine atque magnitudine corporum ar
mis semper exercitata. aliis quidem barba
ris preualebat. solos autem romanos ha
bebat sibimet repugnantes. Fertur
enim etiam et hoc prelio demonstratum con
stantino per signa uel somnia. quanta
dei prudentia regeretur. qui cum sup
asset omnia bella que sub eo sunt
gesta. ueluti rependens xpisto in eius
religionis studio magis magisque fer
uebat. hanc solam faciendam et saluta
rem existimare subiectos iubens. Ter
ra uero ex subdita sibi ex unaquaque
ciuitate detrahens. publico certum
uectigal ecclesiis prouincialibus. clero que
distribuit. et donationem ualidam imppe
tuum esse sanciuit. Assuescens autem mi
lites ut sicut ipse dominum colerent. signo
crucis eorum arma signabat. In regali
bus quoque oratorium fabricatum. etiam tabna
culum ad instar ecclesie circumferebat. dum
aduersus hostes castra metaretur. quatinus
nec in itinere degens ipse uel exercitus
sacro limine priuarentur. quo deceret
laudari dominum et orationes offerri.
Sequebantur autem pariter sacerdotes et
diaconi tabnaculo seruientes. qui se
cundum legem ecclesiasticam sacrorum ordinem
adimplebant. Ex illo autem romanorum
cohortes que nunc numeri nuncupan
tur. singule fecerunt tabnaculum proprium.
et sacerdotes atque diaconos distributos
habebant. Diem uero qui dominicus uoca
tur quem hebrei primum uocant. greci
autem soli distribuunt. et quem ante septimum
est. sanciuit a iudiciis aliisque causis
immunes habere uocationem. et in eo tan
tum orationibus occupari. Honorabat
autem dominicum diem. quia in eo xpistus resur
rexisset a mortuis. alium uero quia in eo fue
rat crucifixus. maximamque cultam sanc
tissime crucis habebat. tam per bellica

ei p̄spere p̄uenerant eius auxilio in
p̄liis contra adu̾sarios institutis. quā
p̄ inditio qđ ei diuinit̄ p̄ ea uideba
t̄ ostensū. Deniq; suppliciū crucis
qđ p̄mit̄ apud romanos erat in usu.
lege p̄hibuit. In figurationib; aut̄
solidoꝝ & in imaginib;. hoc signum
iussit inscribi sēp & figurari. Exte
stant̄ adhuc eius imagines hoc se
mate decoratę. In omnib; siq̄de reb;.
p̄cipue tam̄ in legis lationib; stude
bat placare diuinitatē. Apparet
aūt enī luxuriosas & ualde fatuas p̄mix
tiones. ante eū non p̄hibitas. eē fuis
se correptas. sicut ex ipsis quas po
suit legib; inueniunt̄. S; nunc quę ad
honorē & statū religionis ab eo san
cita sunt. pandē necessariū ē. cum
partes esse ecclasticę uideant̄ histo
rię. Apud romanos antiquā fuit lex.
a uicesimo quinto anno non haben
tes uxores. p̄hibens a p̄uilegiis ha
bentiū coniuges. S; & alia multa
iubens ut nichil de testam̄to lucra
rent̄. licet generis p̄ximitate consiste
rent. Qui u̾o filios non habuissent.
medietatē relictoꝝ sibimet adimi
tebant. Posuer̄t aūt has leges an
tiqui. uolentes romā esse pop̄losā.
omnē q; subiectā terrā. & q̄ n̄ mul
tū ante has leges plurimos in ciui
lib; bellis amiserant. Videns q̄ im
p̄ator idcirco male tractari eos q̄
p̄p̄t dm̄ uirginitati & sine liberis

esse studebant. fatuum iudicauit.
diligentia & studio hominū uideri
eoꝝ augeri gen̄. cū nat̄a semp sup
na distributione diminutionē susci
piat & augm̄tū. & legē pop̄lo p̄posuit
uniu̾so. quatin̄ equalib; p̄uile
giis fruerent̄. qui sine coniugib; &
liberis erant. q̄b; illi qui hęc se habe
gaudebant. S; etiam ampli̾ habere
sanciuit eos q̄ in continentię uirgi
nitate degebant. licentiam eis p̄bens
masculis & feminis q; licet ętate mino
rib;. testam̄tū facere contra cōmunē
legem. Om̄s enī bene cogitare iudica
uit. quoꝝ op̄ esset dm̄ placare semp
& philosophię ueraci uacare. Hui̾ enī
rei causa. & antiqui romanoꝝ licent
testari uirgines uestales. etiam sexto
ętatis curriculo decreuer̄t. Iudiciū
itaq; maximū reuerentię p̄ti p̄nci
pis circa religionē fuit. & ubiq; ad
ministrantiū sententias imp̄fectas ēē
uoluit. & ad ep̄os p appellationem
refugiendū esse sanciuit. siq̄ uellent
ciuiles iudices refutare. firmam u̾o
illoꝝ sententiā iudicans potiorēq;
iudiciī alioꝝ. & tāquā ab imp̄atore
p̄latā ab omnib; obseruandā & incon
u̾tibiles esse canones synodales. Illud
q̄q; nos relinquere dignū non est.
qđ p utilitate sancitū est eoꝝ q̄ in
ecclesiis manu mittunt̄. cum p̄pter
subtilitatē legum etiam inuiti po
sessores difficultatē paterent̄ circa

dationem melioris libertatis. quam ciui
litatem romanam uocant. Tres posuit
leges. decernens omnes in ecclesiis ma
nu missos sub testimonio sacerdotum.
per hanc piam adinuentionem romana
ciuilitate frui. cuius indicium presens
etiam tempus seruat. Nam moris erat
de libertate leges scriptas, in manu
missionibus ante poni. Constantinus
igitur hanc sane studens in omnibus ho
norare religionem. erat quippe et per
semetipsam gloriosa. et propter uirtutem
plurimorum que in ea pollentium. X
Itaque persecutionibus iam cessantibus.
adhuc multi confessorum superstites
ecclesias exornabant. Inter quos fuit osius cor
dube pontifex. et amphion epipha
nie. cilicie. maximus quoque qui post macharium
hierosolimorum tenuit presulatum. et
pafnutius egyptius per quem aiunt plu
rima miracula operatum dominum demo
nasque subiecisse. uariarumque passionum
condonasse ei sanitates. Fuerunt autem
pafnutius et maximus ex illis confes
soribus quos maximinus imperator in me
tallis opera exercere dampnauit. oculos
eorum dextros euellens. et sinistras su
ras incidens. Secundum eos fuisse percepimus
spiridionem tremithuntis cypriorum
episcopum. Ad cuius uirtutem demonstrandam.
sufficere puto que actenus de eo seruata
est opinio. quanta per eum diuino presidio
gesta sunt. Plura quidem nouere prouin
ciales. ego autem que ad nos ualuerunt

peruenire non taceam. Fuit enim iste ru
sticus habens uxorem et filios. Et non
propterea in rebus diuinis minor. Aiunt
autem aliquando per noctem uenisse ma
lignos uiros ad caulas ouium eius.
et cum rapere niterentur subito uinc
tos nullo ligamine fures. Et illum
die facta uenientem. inuenisse ligatos
eos. et soluisse quidem ab inuisibilibus
uinculis. culpasse tamen et dixisse. Cur
fratres cum licuisset que desiderabatis
accipere. elegistis potius ea rapere et
noctem ducere [ingerere] infelicem. Tunc mi
seratus eorum. magis autem ad meliora eos
erudiens ait. Abite hunc sumentes a
rietem. laborastis quippe uigiliis et
decet uos sine querimoniis recedere
ab ouibus meis. Quod quidem qualibet iuste
poterit admirari. nichilominus etiam
illud apud filiam eius uirginem nomi
ne herenem. Quidam notus eius. speci
em aliquam deposuerat. quam sumens
depositum sub terra recondidit. ubi
cautius credidit custodiri. Contigit
interea mori puellam. nichil confessam
patri. Venit homo depositum repetens.
ignorante spiridione quid loquere
tur. Cumque in tota domo requisis
set nec inueniret. flebat capillos
que uellebat. et morti uicinus esse ui
debatur ille qui deposuerat. Hec spi
ridio fieri uidens. et cursim ueni
ens ad sepulchrum. uocauit nomine
puellam; qua respondente. de causa

depositi requisiuit. et dum ab ea didicisset. reuersus et inueniens ubi puella significauerat reddidit homini quod poscebat. Quoniam quidem ad hunc uenimus sermonem. non est incongruum etiam istud adicere. Mos erat huic spiridioni ex fructibus qui nascebantur ei. alios quidem pauperibus erogare. alios autem gratis mutuari uolentibus. sed neque per se dabat. neque per se recipiebat. sed solum cubiculum demonstrabat. iubens petentes ut quantum opus haberent tollerent. et denuo reuocarent quantum se nouerant abstulisse. Quidam uero dum mutuum percepisset. reuersus est post aliquantum quod tulerat redditurus. Quem dum secundum consuetudinem iussisset reponere in cubiculo quod fuerat exinde mutuatus. ad iniustitiam ille conuersus. et credens latere spiridionem. non reddidit quod debebat. sed auferens debitum. quasi reddidisset abscessit; quod tamen longo tempore non erat ignorandum; post certum namque tempus uenit rursus petens ab eo mutuum. at ille misit eum ad horreum. data potestate ut ipse sibi metiretur quantum opus haberet. Vacuum uero eundem locum inueniens. et hoc occultata fide cognoscens. spiridioni nuntiauit. Ille respondit ei. Mirum est o homo quod loqueris; quomodo tibi soli uisum est horreum meum necessariis defecisse. Sed considera potius apud temetipsum ne forte mutuatus alia uice quod debueras primitus non soluisti; si enim hoc non est. indubitanter non priuaberis quibus eges. sed rursus accedens inuenies. Sic igitur ille captus. ei quod deliquerat indicauit. Dignum est igitur huius sacratissimi uiri mirari puritatem. et ecclesiastici ordinis ualde custodiam. Dicitur itaque quodam tempore pro aliqua utilitate in unum cyprios episcopos conuenisse. et inter eos fuisse hunc spiridionem. et triphillium ledrensem episcopum: uirum eloquio et sapientia. nec non perito legibus eruditum. Cum itaque collecta celebraretur iniunctum est triphyllio ut faceret sermonem in populo. Cumque ille locus uenisset ad medium. tolle lectum tuum et ambula. cubile dixit pro lecto. mutans nomen; spiridion autem indignatus in eum. et exiliens de cathedra sacerdotali. tu melior es inquit eo qui lectum dixit. quia eius uerbis uti confunderis. Hoc autem fecit populo conspiciente. mediocritatem docens eum qui eloquii supercilio pretumebat. Erat enim idoneus ad pudorem incutiendum. cum esset uenerandus et operibus gloriosus. simul quia senex euo. atque sacerdotis officio. Qualis autem circa peregrinorum susceptiones fuerit. hinc apparet. Istante

iam quadragesima. quidā ex itine
re uenit ad eum. quib; dieb; consue
uerat cum suis continuare ieiunia.
& die certo comedere medios dies si
ne cibo consistens. Videns itaq; peg
nū ualde defectum. perge inquit fi
lię suę. laua pegrini pedes & cibos
appone. Cumq; illa dixisset nec pa
nē esse nec alphita. quarū rerum
solebant nichil habere reconditum
ppt ieiunium. orans primū ueniam
q; petens filię. iussit ut porcinas
carnes quas domi sallitas habebat
coqueret. Quib; coctis. sedens cū pe
grino positis carnib; comedebat. &
rogabat ut una cū eo ederet pegrinus.
Quo refutante xpianūq; se pfitente.
ppterea magis inquit non refutare
debes; omnia enim munda mundis. sicut
sermo diuinus edocuit. hec quidem di
cta de spiridione sufficiant. XI.

Precipue uero insignissimā ec
clām demonstrauerunt. & dogma
dilatauerunt uitę uirtutib; qui
conuersatione monachica illo tem
pore fruebantur. Vtillima naq; res
ad homines a deo uenit ista philoso
phia. quę multarū doctrinarum.
& dialecticę artis studia despicit.
tāquā sit inanita. & melioris opis
impediat tempus. atq; ad recte uiuen
dū nichil ostendat. hec ergo philosophi
a conuersatione miranda. natali sim
pliciq; prudentia. docet omnino quę

nequitiā putant & operentur utilia.
Non enī pdicat ueritatē uirtutē. s; magis exer
cet. nichilo pendens humanā glām.
uirilitē q; resistens passionib; animę.
& neq; naturę necessitatib; se subdit. nec
corporis infirmitati succūbit; diuinę
mentis uirtutē habens. semp contemplatur
omniū creatorē. & eū nocte dieq; colens
orationib; & letaniis placat indubitan
ter. Animę uero puritate & bonorum
actuum conuersatione ad ministe
ria se diuina conponens. purgati
ones aspsiones q; contemnens. solas
uero pollutiones peccata putans. extrin
secus inruentes casus extirpat. & omni
um absolute huiusmodi dn̄atur. n̄
p stabilitatem necessitatē q; uitę quę
libere uoluntate mutatur. n̄ mala pa
tiens ulciscitur. n̄ langore aut indi
gentia necessariorum copiosa mordetur.
s; potius gloriatur in talib;. Patientiam.
mansuetudinē mediocritatē. in omni
uita meditatur. & quantū naturę huma
nę possibile est deo esse uicinū. uelut
in transitu utens psentib;. neq; cir
ca possessionē rerū occupata constrin
gitur. neq; ultra quam opus est in psen
ti puidere forsan urget. Semp autē
simplicitatē & exercitium huius instru
ctionis laudans. beatitudinē conte
platur eternam. & ad felicē terminū omni
iniuacitate festinat. timore diuino
sine intermissione suspirans. turpilo
quia respuens. & nec usq; ad uocem

emittere patiens. quorum actiones su-
is actib; noscitur exsoluere. in breui
comprehendens necessaria nature. et cogens
corpus mediocrib; indigere. castitati lu-
xuriam subdit. iusticia punit iniusti-
tiam. et ueritate mendacium. Disciplina
rerum omnium mensuras participat.
cum proximis in unanimitate et com-
munione consistit. amicorum prouida
est. atq; peregrinorum. que propria sunt.
communia facit egentium. et tuetur utilia
singulorum. neq; gaudentib; inportuna
et tribulantib; remedium consolationis
apportans. ad uerum bonum diligentiam
suam semper extendens. Sermonib; ca-
stis sapientib; consiliis. ornatu ac uano
eloquio remotis erudiens atq; curans
uelud quib;dam medicaminib; audien-
tes. cum honore et reuerentia dispo-
sitiones suas celebrans contentione
certaminib; itaq; priuata. Nam cum
sit rationalis. omnem motum irrationa-
bilem fugit. generaliter passiones cor-
poris deuincit et anime. Huius itaq; e-
legantissime philosophie princeps qui-
dem sunt. sicuti quidam dicunt. he-
lias propheta et baptista iohannes. Philo au-
tem phytagoricus suis temporib; refert.
undiq; egregios hebreorum in quodam
predio circa stagnum mariam in colle
positum philosophatos. Habitaculum
uero eorum et cibos et conuersationem talem
introducit. qualem nunc et nos apud
egyptiorum monachos esse conspicimus.

Scribit enim inchoantes eos philosophiam
cedere omnib; sibi competentib; reb;.
cunctisq; abrenuntiare propinquitatib;
et extra muros in solitariis agris et hor-
tis inhabitare. Domus autem eis esse sa-
craria. que apud nos monasteria nun-
cupantur. et in eis conuersatione solita-
ria. honesta celebrare misteria. dili-
genterq; psalmis et hymnis placare di-
uinitatem. et ante solis occasum non gu-
stare cibum. Alios autem per tres dies et am-
plius certisq; dieb; in pauimento habere
cubilia. uino semper et sanguine haben-
tib; abstinere. cibum eis esse panis et
salis et hysopi et potum aque. mulieres
eis cohabitare. seniores uirgines propter
amorem philosophie. spontanea uolun-
tate nuptiis abstinentes. Et philo quidem
hoc modo referens. uidetur aperte quia hi qui
ex hebreis secundum eum christiani sunt fac-
ti. adhuc iudaice uiuerent eorumq; con-
stituta seruarent. Apud alios enim non
inuenitur huius uite conuersatio. un-
de conicio ex illo apud egyptios hanc
philosophiam habuisse principia. Alii
uero dicunt huic causam fuisse conuer-
sationi. persecutiones que religionis cau-
sa per tempora peruenerunt. et quoniam fugi-
entes in montib; et uallib; desertisq;
morabantur. ad modum se uite huius
assueuerunt. Siue egyptii. siue
alii quidam huic initio philosophie
prefuerunt. illud tamen apud omnes con-
stat quia ad summam reuerentiam atq;

pfectione morib; exercitationib; q;
decentib;. hanc conuersatione usq;
pduxit antoni maximi monachor.
que te in desertis egypti morante
ppt glam uirtutis eius. imperator
constantinus amicu fecerat. litte
ris honorabat. & ut p qb; uellet ei
rescriberet expetebat. Fuit aute
iste uir egyptius genere. ort(us) in
signo uico in loco heraclie aputo
egyptios constitute. is puer relic
tus orfanus. patrios donauit a
gros conuicaneis suis. aliam u(er)o
substantiam disponens. pecuniam
paupib; erogauit. studiosi estimas
ee philosophi. non solu semetipsu
spoliare pecuniis. s; eas dispensa
re pfiscue. Iunct(us) aut studiosis
scdm se uiris uirtutes zelabat
uniuersor. pbans bona uitam
suaue fieri ipsa consuetudine.
licet fuerit primo difficilis.
Mod(us) aduenebat abstinentie
potioris. & cotidie exercitatione
crescebat. tamqua semp incipi
ens aliquid innouabat. afflicti
onib; corporis puniendo libidi
ne. sacre u(er)o sapientie uoluntate
passionib; anime repugnabat.
Erat eni eius esca solus panis &
sal. potus. aqua. prandiu q; te
p(ost) solis occasus. Frequent eni du
os & amplius dies sine cibo ma
nebat. uigilabat ut ita dicat

semp quide iugi nocte. & oratio
nib; contingebat qdem diem. Si
u(er)o somn(us) incubet. stando paululu
dormiebat. plerumq; paruissimo ia
cens. solamq; t(er)ram stratu refecti
onis habens. Olei siqde unctio
ne lauacror. atq; similiu usu
modis omib; euitabat. q umecta
tione sua in mollicie robur corpo
ris inmutaret. diuini eni neq;
nudu eum aliquando uisu. lit
teras neq; sciens neq; mirabat.
s; potius mente bona. tamqua seni
orem litterar. quaru tam inuen
tore iure laudabat. Fuit pcipue
clementissim. cast(us) fortis. grat(us). collo
quentib; sine ulla tristitia. & licet qui
cu eo disputarent certati ue qsti
ones inferrent. tam more solito
sapient & disciplinabilit. crescen
tem sedabat sepe contentionem.
& ad mensura debita ptim transfere
bat. loquentiu q; sibi strepitu te
pabat. cor q; mores uelut qda
regula componebat. Tantis itaq;
uirtutib; diuina prudentia re
dundans. eum futura pscire n
estimabat ee uirtute. & pptea nec
laborandu nimis circa talia sua
debat. quando nec ignorante
futura pene succube. nec scientem
pptea scm esse declarabat. Vera
namq; beatitudine in cultu di. et
legu eius obseruatione dicebat.

Sicut aut̄ hec esse̅ cura: docebat
ut purgaret animā: quo posset
inspicere ⁊ futuro҃ notitiam possi
de: d̄o uidelicet p̄scientiam decla
rante. Vacare aut̄ nec ipse patie
bat̄: ⁊ bene meturū semp operari
p̄cipiebat: ac semetipsū discutere.
⁊ secum ponere rationē eo҃ que
gessit die noctuq;. Siquid aut̄
indecens ageret conscribet: ut de
ceto parceret in delicto: semetip
sū scilicet erubescens. si plurima
sui delicta compisset: simul etiā
metuens. ne p conscriptionis in
dicium fieret aliis manifest᷒; erat
enī laboriosus: ⁊ maxime p solaciis
oppssoru҃. Quis ⁊ enī alt̄ sic feruen
tissime fuit studiosus: quo҃ grā
sepe ueniebat ad ciuitates: Pluri
mi naq; iu compellente. cogebant
eū legatione fungi apud iudi
ces ⁊ magistrat᷒: quorū singli ut
uicē eī iudicabant. nimis egregi
um loquemē audire. ⁊ p̄cipienti
parere gl̄osum. Qui cum talis es
set: studebat tam̄ ignorari ⁊ late
re p heremū. Si ū necessitate fa
ciente uenisset in ciuitatē: disposi
to negotio p quo uenerat: ad de
sertum continuo reuertebatur:
Pisces naq; dicebat. nutriri p u
mectā substantiā: monachis aut̄
ornatū ferre solitariā uitam. et
sic̄ illi ex tactu tabescunt: sic
grā monacho҃ ad urbes acceden
do fedatur. Obediente̅ ū se gratū
q; conspicientib; exhibebat: stude
batq; ut neq; habet timentem
supb āq; natam: nec putaret̄ hui
modi. S; hec q̄d̄e pauca uirtutū
antonii dicere sū compulsus: ut
tanti uiri p hec exempla conside
m̄ philosophiam. Plurimos q̄ atq;
pbatissimos. habuit auditores;
Quo҃ alii quide in egypto ⁊ li
bia. alii ū in palestina ⁊ syria ⁊
arabia claruerunt: ⁊ unusq; eo҃
non min̄ q̄ quā doctor apud quos
est commorat᷒ exercuit. Multos q;
docuit ⁊ ad similē uirtutē philo
sophiam q; pduxit: ita ut quo҃ dā
hic labor esset circuire p ciuitates
⁊ puintias uel p agros: ⁊ diligen
ter antonii discipl̄os eo҃ q; requi
rere successores. S; quoniā poterant
inueniri facile quib; erat studiū
diligentissimū suā uitā latere:
Et non sicut plurimi n̄c hominum
elati p glām semetipsos exponant:
⁊ cunctis insinuant. fuer̄t itaq; p
batissimi discipli quos pcepimus an
tonii: alii q̄dem multi necnon ⁊
paulus appellatione simplex. h̄c
aiunt cū rustic̄ esset bona specie
coniugem habuisse: ⁊ ea in ipso fa
cinore adulterii dep̄hensa tacite
subrisisse: ⁊ iureiurando firmasse.
numquā se cū ea esse miscendum.

tum ad adulteriu͞. Habe inquit eā. & repente discessit ad heremu͞ apud antonium. Dicunt en̄ eum mansuetissimum & patientē ualde fuisse. deniq; cū iam senex esset & ad uitā monasthicę pduratiōnis insuet. omib; eū antoni exercitiis exercens. in nullo inuenit inferiorē. pfectęq; eum philosophię esse testat. seorsum pcepit habitare. tamquā non egentē doctore. Confirmabat aut̄ ds antonii testimonium. & opib; ostendebat uirum esse glosu͞. ipso q; doctore supiorē. atq; ad affligendos & expellendos demones pparatum. Circa hoc itaq; tēp. philosophabatur & amun egyptius. de quo sermo fertur. q̄ cogentib; parentib; duxisset uxorem. nec tam̄ eam fuisset expt. In pncipio namq; nuptiaru͞ spōsam tamquā sponsus in thalamo pcipiens. & solus cum ea remanens ait. Nuptię quidē o mulier ıīrę. usq; ad hoc celebratę temp. & q̄le bonu͞ sit posse uirginē pmanere. & sacris litteris edocebat. ac seorsum solo manere temptabat.

sermones

S; q̄in de uirginitate q̄dē ūgo laudauerat. diuidi aut̄ ab eo g̃ue iudicabat in alio cubiculo dormiens. annis decem & octo cū ea mansit. neq; tō a monachica abstinentia se suspendens. Interea mulier uiri zelata uirtutem. extimauit non esse iustum. tantu͞ uiru͞ domi celari ppt̄ se. s; oportere potius seorsu͞ utru͞q; philosophari. & ob hoc supplicauit uiro. At ille gr̃a agens dō p huiusmodi cogitatione mulieris. tu q̄dē inqt hanc habe domu͞. ego m̄ aliam fabricabo. Et in meridianā partē deserti stagni marię ueniens. circa locu͞ sciti ad montē qui dicit̄ nitrię. duob; & uiginti annis ibi philosophat est. annis singlis uisitans sēdō mulierē. Huius itaq; sacratissimi pncipis. hor monasterior multi fuert̄ digniq; discipli. sicut successiones ostendunt. Plurima q; & ueneranda p eum puenerunt. quę pcipue apud egyptios monachos pfecte q; seruantur. Nam cum maxima diligentia psuccessionē traditionis alterutrę. curem uirtutes antiquor memorię tradere monachor. sed a me illi memorandi sunt qui ad nos usq; puenerunt. Contigit g̃ huic uiro & theodoro eius discipło. euntib; aliqd̄ transire fluuium. quē dicunt lycum. ne ū se alterutr̄ nudum uideret. iussit amun ut recederet theodor ab aqua. Cumq; etiam semetipsu͞ nudu͞ erubesceret intueri. repente diuina uirtute translat est in ulteriorē ripam. Transiens ū theodorus aquam & uidens

nec vestem eius nec pedes infusos.
supplicabat seni ut ei causam rei
depromeret. Cumque ille dicere refuta
ret. ille vero non aliter se properaturum
nisi cognosceret. promittente theodo
ro nulli se eo vivente fore dicturum.
confessus est quod evenit. Primum
vero miraculum. hunc quoque rei contigit
quod narrabo. Iniusti parentes alicu
ius a cane rabido percussum filium. et
pene mortuum. obtulerunt ei et heiu
lantes deprecabantur ut curaretur.
Tunc ille ad eos. Non eget inquit cu
ratione mea. sed vos simulatis reddite
bovem quem rapuistis dominis suis. et ge
tus repente sanabitur. Quod etiam
contigit; nam ut restitutus est bos.
passio mox recessit a pue- ro.
Quando vero amus iste mo- rieba
tur. dicitur antonium vidisse animam
eius in celum ferri divinis potes
tatibus cum psalmodia preceden
tibus eam. consulentibus quoque eis qui
circa eum erant. causam huius mira
culi non abscondit. Sciebant e
nim quoniam aerem intento optutu.
respiciens cum stupore miracu
li. cuiuspiam respiceret visionem.
Cumque venientes postea quidam de sci
ti nuntiassent horam visionis
antonii. et convenisset cum transi
tu illius viri beatificaverunt ambos.
Illum quidem quod ad manifesta
bona transisset. illum vero quod tantam

a longe meruisset cernere visionem.
Multorum enim dierum iter est locorum
medio positorum quo degebat alte
rutrum. et hec quidem ita relata su- sunt.
In hoc itaque presulatu au- mp dum
probatissime philosophatum eutycia
num. qui in bithinia circa olimpum
morabatur. Erat quippe gratia divina
repletus ad curationes passionum et
miracula rerum et operum. ita ut
ipse constantino preposito virtutem utique
amicus esset. Illo siquidem tempore
vinctus quidam spatarius qui in suspicionem
venerat quasi assumpta tyranni
de fugit. et requisitus circa olimpum
comprehensus est. Rogantibus autem
necessariis eius eutycianum. ut pro
eo apud principem legationem funge
retur. prius inquit providendum est,
ut is homo liberetur a vinclis ne
crudeliter constrictus intereat. Tunc di
citur ad vinctorum direxisse custo
des. rogans ut eum ab huiusmodi
necessitate relevarent. Qui cum hoc
facere noluissent. sponte ianue re
serate. et vincti catene sunt repen
te dirupte. Postea vero ad principem
veniens bizantio tunc degentem.
paratissime beneficium promeruit
quod poposcit. Non enim poterat con
stantinus eius petitionibus denegare.
cum ei summi honoris cumulum exhi
beret. Hec itaque breviter a nobis di
cta de monachis qui tunc clare sunt

philosophati sufficiant. Cui uero de his subtilior cura fuerit: querens inueniet plurimorum uitas hic non inesse conscriptas Theoderit[9]

E cum licet ita per omnia sic floreret ecclesia. non tamen pertulit inimicus eleuatam simul atque splendentem ualde respiciens. sed maliuola cepit mouere consilia contendens gubernatam a domino et uniuersorum creatore submergere. Videbat itaque paganorum errorem fuisse nudatum: captaque uaria demonum machinamenta: et creaturam a plurimis iam non adorari. sed creatori hymnos decentes offerri. Ea gratia iam non aperte contra dominum et saluatorem nostrum excitabat bellum. sed uiros inueniens xpianos quidem se uocabulo profitentes. sed amore honoris et uane glorie seductos. ad seruitutem organum eos sue machinationis habuit. per quos plurimos ad pristinum reduxit errorem. Non quidem creaturam rursus adorari percipiens. sed ipsum creatorem et mundi opificem coequatum astruens creature. Vbi autem hoc principium et quemadmodum hec inimicus zizania seminauerit: enarrabo. Alexandria ciuitas est maxima et hominum multitudine composita. non egyptiorum solum immo. sed etiam thebeorum et libicorum circa egyptum obtinens principatum. In huius itaque

ciuitatis presulatum post petrum illum inclitum propugnatorem qui sub impiis tyrannis diocletiano et maximiano nouissime impium sponte deponentibus martyrii coronam susceperat: successit achillas. Is enim sub illo egregio petro arrium ordinatum diaconum captumque in inclitis nouitatibus et ab ecclesia pulsum: rogatus a fidelibus et denuo suscipiens. ministrare precepit. Post achillam uero alexander fortissimus euangelici dogmatis predicator ordinatur episcopus. Hoc tempore arrius in ordine presbiterorum erat: et expositionem diuinarum scripturarum uidebatur habere commissam. Videns autem alexandrum pontificatus gubernacula suscepisse: eundem tempori pro [illegible] ris non portauit. sed et mordacitate [illegible] pulsus: litis querebat initium. Porro laudabilem uidens uiri conuersationem: nequaquam calumnias conterere preualebat: uerumtamen quiescere illum prohibebat inuidia. Hunc qui inueniens inimicus utitur per eum usus est excitare in ecclesia tempestatem. Aptiens enim alexandri doctrinis instabat apte resistere: et ille quidem diuina sequens eloquia. equum honoris cum patre et eandem substantiam habere cum deo genitore filium predicabat. Arrius autem e diuerso ueritati repugnans: creaturam filium facturamque dicebat adiciens. erat aliquando quando non erat. et alia que ex illius litteris indicantur insana.

hec q non solu in eccla psistebat di
cens. s; etiam in extraneis conuentib;
atq; conciliis & domos circuiens. qui
b; cuiq; poterat suadebat. Sozomenus.
Reprehendentes aut quida huiusmodi
uiros. alexandru quoq; culpa
bant. tamqua non utiliter sile
ret. dum contra dogma fierent noui
tates. At ille arbitrat meli esse de
dubiis sermone ex utraq; parte p
ponendu. ut non uideretur ex necessi
tate. s; poti ex satisfatione certamen
ablatum. iudex cu clero resident. ad
altercatione deduxit utriq; parte. Vt
aut euenire solet circa certamina
uerbor. utrimq; superare nitebantur.
Arrius tam nullaten adquiescere
uolebat. ex substantialis filius & co
eternus est patri. Theodoritus.
Alexander aut apostolicor dog
matu pdicator. prius quide eum
reuocare admonitionib; & consiliis
nitebat. Cum u eu supbire uidisset.
& apte impietatis facinora pdicare.
ex ordine sacerdotali remouit. Audi
erat eni clamante diuina lege. si
oculus tuus dexter scandalizat te. ab
scide eu & pice abste. Hoc itaq; tepr
romane quide eccle. siluestri retina
cula gubnabat melchiadi succedens.
q post marcellinu clarificatu in p
secutione gentiliu susceperat iura pon
tificat. Antiochie u p tyrannu eccle.
inchoante parte uitalis psul extabat.

qui etiam antiqua et ex multis tepor
b; destructam a tyrannis edificauit ec
clam. Post que philogonii pontificatu
sumens. & reliqua edificii supaddidit.
& zelum pietatis licinii temporib; de
monstrauit. In hierosolymis aut post
hermone. macharius ordinat e uir no
mine suo dign & omib; boni ornat.
Eodemq; tempore constantinopoli
alexander pontificatu sacri mysterii
possidebat. apostolicis donationib;
ualde clar. Tunc q alexander alexan
drinus. uidens arrii amoris iudicia
tu aculeo stimulari. & multos ad blas
phemias deceptos erigere. conciliaq;
ppa celebrare. ecclarum psulib; ei bla
phemia suis litteris indicauit. Socrates.
Dilectissimis atq; carissimis ubiq;
catholice eccle. comministris. ale
xander in dno salutem. Cu unu
catholice sit corp eccle. mandato existen
te in sacris scripturis. ut seruet uin
culu unanimitatis & pacis. consequens
e nris. debe scribe. & alterutri isque a
pud singlos agunt insinuare. ut si
ue patitur siue gaudet unu men
bru compatiam. aut congaudeam
admuice. In nra q parrochia nunc
egressi sunt uiri iniqui & xpo re
belles. docentes apostasiam qua re
cte quibus pcurrere suspicet antixpo.
& uolui quide hoc taciturnitati com
de. si qm int solos apostatas consume
ret hoc malu. & n loca alia penetrando

simplicium sordidaret auditum. Sed quoniam eusebius nicomedie putans in se consistere causas ecclesie. eo quod cum reliquisset berytiorum ciuitatem et concupisset nicomediensem ecclesiam: non est in eo ultio subsecuta. Patrocinatur etiam his apostatis et scribere ubique molitus est. commendans eos siquo modo trahat aliquos ignorantes ad hanc pessimam heresim et Christo rebellem. Idcirco necessarium iudicaui sciens quod in lege conscriptum est. ulterius non tacere. sed uobis omnibus indicare. quatinus etiam uos sciatis apostatas. et eorum heresis uerba nequissima caueatis. Si ergo scribit eusebius. nec recipiatis eum: nec eius scripta suscipiatis. Antiquam enim calliditatem temporis corpore ssam. nunc per istos renouare uolens. fingit quidem se quasi pro istis scribere. opere uero demonstrat. quod pro semetipso talibus studere festinat. Apostate uero sunt isti. arrius et achillas. cum eis autem apostatauerunt aithalis carponius. alter arrius. sarmatius. euzoius. lucius. iulius. menas. et helladius. gaius secundus. et theonas. qui episcopi aliquando sunt dicti; ea uero que opinantes loquuntur huiusmodi sunt. Non semper inquiunt deus pater fuit. non semper fuit uerbum dei. sed fuit quando deus pater non fuit. Dei autem uerbum ex non existentibus factum est. Existens enim deus non existentem. ex non existente fecit. Quapropter fuit aliquando quando non fuit. creatura enim est et factura filius. neque similis est patri secundum substantiam. neque uerus est. neque uera sapientia eius est. neque uerum naturale patris uerbum est. sed unum quidem creaturarum et facturarum est. Abusiue autem dicitur uerbum. et sapientia. factus et ipse et existens in proprio dei uerbo. et in dei sapientia in qua et omnia et ipsum fecit deus. Vnde et conuertibilis est et mutabilis per naturam. sicut et uniuersa rationalia. Peregrinum enim et extraneum et remotum est uerbum a paterna substantia. et inuisibilis est filio pater. non enim perfecte et integre nouit filius patrem. neque eum perfecte uidere potest. Nam nec suam substantiam nouit filius sicut est. propter nos enim factus est. ut nos per eum tamquam per instrumentum crearet deus. et nequaquam substitisset nisi nos deus facere uoluisset. Requisiuit ergo quidam eos si potest dei uerbum conuerti sicut diabolus est conuersus. et nequaquam dicere timuerunt. utique potest. Tamquam nature conuertibilis existens factus autem. et conuertibilis est. Hec itaque dicentes id est arrium et qui cum eo sunt. et in his impudenter instantes: ipsos et sequaces eorum. nos quidem cum episcopis egypti et lybiarum pene centum conuenientes anathematizauimus. Qui uero circa eusebium susceperunt miscere studentes ueritati mendacium. et impietatem cum pietate sociare sed non preualebunt. uincet enim ueritas. nec ulla communio est luci cum tenebris. neque concordia Christi cum belial. Quis enim talia audiuit aliquando. Aut quis nunc hec audiens uerbum non metuat.

Aut aure continuo non obturabit, ne sordibus talium verborum eius polluatur auditus? Quis audiens dicentem Iohannem: In principio erat verbum, non reprehendat istos dicentes: Fuit aliquando quando non fuit? Aut quis audiens in evangelio unigenitus filius, et per ipsum omnia facta sunt, non odio habebit dicentes quia unus creaturarum est filius? Quomodo igitur potest unus esse horum, que per eum facta noscuntur? Aut quomodo unigenitus, qui omnibus secundum illos connumeratur? Quomodo etiam ex non existentibus erit, patre dicente: Eructavit cor meum verbum bonum. Et iterum: Ex utero ante luciferum genui te. Aut quomodo dissimilis patri substantia, cum est imago perfecta et splendor patris, quia dicit: Qui me vidit vidit et patrem. Quomodo si verbum et sapientia dei est filius, fuit aliquando quando non fuit? Simile est enim ac si dicant sine verbo, sine sapientia aliquando fuisse deum. Vel quomodo convertibilis et mutabilis, qui dicit per se: Ego in patre et pater in me, et iterum: Ego et pater unum sumus. Per prophetam vero: Videte inquit me, videte quia ego sum et non mutabor. Nam etsi licet in eo verbo sit dictum illud apostoli, quia factus est homo, tamen mutatus non est. Sed sic dixit apostolus: Ihesus Christus heri et hodie ipse et in secula.

Que putas causa suasit eis ut dicerent quia propter nos est factus, cum Paulus scribat: propter quem omnia et per quem omnia. Unde vero blasphement quia nesciat perfecte filius patrem, mirandum non est. Nam semel habentes propositum rebellandi Christo, repercutiunt etiam voces eius dicentis: Sicut novit me pater et ego novi patrem. Si igitur ex parte pater novit filium, palam est quia filius non perfecte novit patrem. Si autem dicere hoc impium est, novit enim perfecte filium pater, palam est quia sicut novit pater suum verbum, sic et verbum novit proprium patrem, et aliter non est. Hec dicentes et revolventes scripturas sanctas frequenter convicimus eos, et rursus tamquam cameleontes mutabantur, studentes ad semetipsos trahere quod scriptum est: Cum venerit impius in profundum malorum spernit. Multe siquidem hereses ante eos fuerunt, que plus quam decet presumentes corruerunt in inprudentiam suam. Isti vero per omnia verba sua intendentes erigi ad interemptionem divinitatis verbi, per hec illas hereses potius firmare conati sunt, antichristo facti propinquiores. Quapropter et abdicati et anathematizati sunt ab ecclesia. Contristamur itaque pro eorum perditione, et maxime quia et ipsi aliquando que ecclesie sunt audierunt, et nunc ab ea prorsus exsiliunt, non tamen admiramur. Hoc enim et hymeneus et philetus passi sunt, et ante eos Iudas, qui cum esset secutor salvatoris, postea proditor factus est et apostata. Sed de his quidem ipsi non sumus ignari. Dominus enim dixit: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum, et tempus prope est, et multos errare facient. Ne igitur eatis post eos. Dicens enim hec et Paulus dixit: quia novissimis temporibus

apostatabunt quidam a fide sana
attendentes ad spiritus erroris. demo-
niorumque doctrinas. que ueritatem auer-
santur. Domino siquidem et saluatore nostro
ihesu christo per semetipsum pronuntiante. et
et per apostolum designante de talibus; con-
sequenter nos per nos ipsos audientes
impietatem eorum. anathematizauimus
eos sicut supradiximus: ostenden-
tes eos extraneos a fide ecclesie catho-
lica. Iudicauimus autem et uobis dile-
ctissimi atque carissimi comministri.
ne quos eorum si forte temptauerint etiam
ad uos uenire suscipiatis. neque euse-
bio uel cuilibet aliorum scribenti pro eis
obediatis. Decet enim nos tamquam christia-
nos ut omnes contra christum loquentes
et sapientes quasi deo rebelles animarum
corruptores. totis uiribus auersemur.
et neque aue huiusmodi dicamus hominibus; et
ne forte etiam peccatis eorum communica-
re uideamur: sicut beatus iohannes ait.
Salutate fratres qui apud uos sunt.
salutant uos qui nobiscum sunt. Theoderi-
theodoritus. Non solum autem hanc. sed etiam tius.
ad alexandrum constantinopole-
os episcopum missam eius epistolam huic operi
inserere non omittam. que clare omnia
eius ostendat. ne quis suspicetur hec
me ficte conscribere. et per eam ipsius
arrii et ceteras quoque epistolas quibus utique
narratio eget hystorie. quatinus de
scriptione ueritate testentur. et apte que sunt
gesta perdoceant. Scripsi enim alexan-

drinus hec constantinopoleos alexandro.
Karissimo domino fratri et unanimo alexandro.
alexander in domino salutem. Appetitus
potentie hominum pessimorum. auaritie-
que propositus. ueritati que creditur esse
perpetua. solet insidiari. per uarias scilicet
occasiones. resistentes ecclesiastice pie-
tati: impulsi namque maliuoli diabolo
in eis operante. ad propositam sibi libidi-
nem. et ab omni reuerentia resilientes.
conculcant iudicii dei timorem. de quibus
necessarium michi fuit patientie ac reue-
rentie uestre significare. ut ab huius-
modi caueatis. ne qui forte eorum in
parochias uestras presumat accedere uel per se
uel per alios. Valent enim magi ad sedu-
cendum fictitiis uti. ut litteris falsitate
compositis. que possint facere prestigium
simplicem fidem puramque respicientibus.
Arrius igitur et achillas coniuratione
nuper facta: collocuti superbiam et multo
deteriorem illo secuti sunt. Hic namque hos ip-
sos culpans. pessime uoluntatis sue
inuenit occasionem. Isti uero dignam illius
negotiationem respicientes. nequaquam sub-
tacere: iuri ecclesie pretulerunt. sed speluncas
sibimet latronum edificantes. incessabilia
in eis conciliabula celebrant. noctibus
et diebus contra christum agentes et contra
nos. prauisque libidinibus exercentur.
qui omnem piam et apostolicam accusantes
gloriam. iudaico schemate christo rebel-
lare instituerunt. sibimet officinam di-
uinitatem et equalitatem cum patre

saluatoris nři ihu xpi negantes. ois
q; eius salutaris dispensationis & hu
militatis ppť nos habitę uocē decer
pentes. p latione harū impietatis suę
pdicationē exercere nituntř. quippe
diuinitatis eius rationē & ineffabilis
glę. quā a pncipio habuit apud pa
trem penit' euitantes. paganoř &
iudeoř impiā confirmant de xpo
sententiā & laudē ppā ut assolet au
cupantes. oms qdem quas cont nos
possunt derisiones afferre negotian
tur. seditiones q; nob cotidie ac psē
cutiones instituunt. tā iurgia ppon
tes p traditiones mulierū impudē
tiū quas seducunt. quā si ipsi cō
munē xanitati derogantes. dū eoř
iuuenculę oms circueunt uicos.
insup inerūpibile xpi tunicā. q
milites diuidě noluerť. isti scindě
nē psumunt. & nos qdem uitę ip
soř & nefanda conamina. eoqd la
terent tardi agnoscentes. uē generali
decreto ab ecclā adorante xpi diui
nitatē eos expulim'. conati tam sē
illi discursionib; ita & aduersū nos
machinari. q apud unanimes cōmi
nistros nros figurā pacis & unita
tis dignitatē se exercere fingunt.
qd aūt uerū est abripe quosdā
eoř ad pestem ppriam p bona loqla
ficta festinant. & litťas ab eis mani
festas & indubitatas exigunt. ut re
legentes eas seductis a se psonis sine

penitentia eos in delictis suis faciant
remanere. tāquā unanimes haben
tes eadē secum decernentes epos.
n enī que apud nos male docuerť
& egerť ea fatentř. ppť que etiā sunt
expulsi. s; hec aut taciturnitati con
tradunt. aut fictis eos ratiocinatio
nib; & qb;dā obūbrationib; sepiunt.
ueri similib; u & pōpositis corrupti
bilem doctrinā suā uelantes eloqis.
adtrahunt in deceptionē quelib&
incautū. non abstinentes etiā apud
oms nře pietati calūmari. unde
contingit qsdā eoř litteris sub
scribentes in ecclām suscipi. maxi
mo sicuti reor imminente pielo
psumtib; talia conministris. eoqd
neq; aplica hoc regula patiatur.
& effundunt sup eos diabolicā effi
catiā contra xpm. quappť in nul
lo segnes. o kmi ad insinuādā uob
pfidiam eoř memet ipsū erexi. Di
cunt enī quia fuit aliquando quan
do non fuit filius di. & postea fact'
est qui prius non fuerat talis factus.
quia & aliquando fact' ē. qualem
& omnē hominē ēē contingit. Cuncta enī
inquiunt ds ex non existentib; fecit.
omniū rationaliū & irrationalium
creaturis miscere uolentes. & filium
di. Quib; uerbis consequent aiunt
eum mutabilis esse naturę. uirtu
tis malitię q; capabilē. cū ex non exi
stentib; ēē dicatur. Diuinas qppe scripturas

quib; ostenditur eum sēp esse p̄mentes: q̄b; q; palā designat̄ inconuertibilitas uerbi & sapientia atq; diuinitas que ē xp̄c. Possumus ḡ inquiunt isti polluti: & nos filiī dī fieri. Scriptū est enī. Filios genui & exaltaui. Cūq; illatū eis fuerit quod sequitur: id ē ipsi autē me sp̄uerunt quod naturale non est saluatoris cū nature sit inmutabilis. Omī reuerentie semet ipsos spoliantes aiunt. Nec aliquā habet p̄prietatē ad dm̄: sed cū sit ipse natura mutabilis sciuit de illo ds̄ p̄scientia & p̄ contēplatione: quia cū n̄ eēt sp̄turus. eligendus foret ex omib;. Non enī inquiunt natura quasi p̄cipuū int̄ alios filios aliq̄d habet: nam nec naturalit̄ dī filī est. nec habet aliquā ad dm̄ p̄prietatē: quando etiā ipsū nature mutabilis existentē: ppt̄ moderationē. diligentiam & uirtutē non mutatū ad deterius elegit ds̄: cū & si paulus l petrus ad hoc puenissent: nichil poterat istis hor̄ filiatione differre. Propter repbationē ḡ huius uesane doctrine. etiā diuinas litteras reuoluentes: pposuimus illud quod in psalmis de xp̄o dictum est. Dilexisti iustitiā & odisti iniquitatē: p̄pterea unxit te ds̄ ds̄ tuus: oleo letitie pre consortib; tuis. Quia u̇ filius dei neq; ex nonexistentib; fact est. neq;

sic̄ & ille;

fuit aliquando quando non fuit: sufficit nos erudiri: iohs euangelista scribens de eo. Unigenitus filius qui est in sinu patris. Prudente quippe dō ut ostenderet alterutrius in diuisas res: nominauit patrē & filium existentē in sinu patris. Sed quia int̄ hec que ex nonexistentib; facta sunt. uerbum dī nequaquā connumerat: omia inquit p ipsū facta sē. Propriam naq; eius substantiā: designauit dicens. In principio erat uerbū: & uerbū erat apud dm̄ et ds̄ erat uerbū. Omia p ipsū facta sunt: & sine ipso factum ē nichil quod factum est. Si enī omia per ipsū facta sē: quom qui creaturis ut essent donauit: ipse aliquando non fuit. Non enī ulla ratio est: ut qui facit eius nature sit cui illa que fiunt. Si ipse quidē erat in principio. omia aūt p ipsū facta sunt: ex nī extantib; fecit: & contrariū uidet̄ his que non ex subsistantib; facta sē. hoc quod extat & ualde discretum. Int̄ patrē siquidē & filiū nullum demonstrat̄ eē spacium: nec usq; aliquā cogitationē hoc anime phantasia percipiente. Ex nonextantibus autē creat̄ mundus nouellā habet substantie recentē q; natiuitatē a patre p filiū. huiusmodi utiq; substātialitatē cunctis accipientib;. Altiuḡ adhuc contēplat̄ uerbi diuinitatē.

& creaturarū uniuersā intelligenti
am transcendentē. reuerentissimus
iohs genitură eius nec factură dice
re uoluit. nec p elementa syllaba
rū factionē ingenitū; unus enī inge
nitus pat. S; quia excedit euan
gelistarū. puto quia & angloꝝ p
ceptionē. & transcendit uniuersa
unigeniti filii ineffabilis substan
tia. Non ḡ reor quia de pietate
cogitantes. de hac aliquid interroga
re psumant. Ppt̄ qđ dictū ē. Alti
ora te ne quesieris. & difficiliora te
noli examinare. Nā sicut aliarum
plurimarū & huius notitia huma
ne pceptioni celata est. quale ē
apud paulū. quę oculus non ui
dit. nec auris audiuit. nec in cor
hominis ascendit. quę pparauit
ds diligentib; se. S; etiā stellas in
quit ds ad abraham non potes
enumerare neq; harenā maris
& guttas pluuię quis enumerauit.
Quis ḡ audeat exterius pscruta
ri substantiā dī uerbi nisi forte
uesanꝰ sit. De qua pphiticus sps
dicit. Generationē eius quis enar
rabit. Nā & ipse saluator nr̄ pstā
re uolens omib; in hoc mundo co
lūnis huiꝰ notitiā. ab eis exonera
re festinauit. significans ultra na
turā ēē omiū rerū hanc animad
uersionē. Soli ū patri tantū ad
iacere huiꝰ scientię sacramentum.
Nullus inquit nouit quis ē filius.
nisi pater. & patrem nemo nouit.
nisi filius. Non reor ignorare sapi
entes quia uesanū ē sapere exn
existentib; factum filiū. cū utiq;
habeat temporale pncipiū qđ osten
ditur ex nonexistentib; factum. Nā
si temporib; inesse oporteret hoc qđ
aiunt. erat quando non erat. aut
spacio sclī cuiuscūq;. & si uerū est
quia omīa p ipsū facta sunt. palā
est quia & omē sclm & tempꝰ & spa
tia. & aliquando inē ḡ reppit̄ qđ
aiunt. fuit quando ū fuit. p
ipsū facta sunt. Et quomō ū est in
credibile eū qui & tempora fecit
& sclā & omnia inē quę est illud
fuit quando non fuit dicere ali
quando non fuisse. Stultū enī
est & omī peccato plenū. eū qui
causa est alicuiꝰ eundē posteriorem
dicere illiꝰ geniturę cui causa ē.
Precedit enī sedm eos sapientia
dī quę creauit uniuersa. illud spa
tium. in quo dicunt nondū factū
filium a patre. mentiente sedm
eos scā scriptura quę dicit. pmoge
nitū eum ēē uniuersę creaturę.
Consona siquidē istis clamat & mag
niloquus paulus dicens de eo. Quē
posuit heredē omiū p quē & sclā
fecit. S; etiam in ipso creata sunt
omīa quę in cęlis & quę in terra
uisibilia & inuisibilia. siue pncipa.

siue potestates. siue dn̄ationes. siue sedes: omnia p ipsum & in ipso creata sunt & ipse est ante omnia. Cū ḡ impia ēē monstretur argumentatio qua dicitur ex nonexistentib; factū: necesse ē patrē semp ēē patrem. est enī pater semp filio p̄sente ꝑpt quē appellatur pater: semp sibi filio p̄sente. Semp est pat̄ p̄fect̄ & sine defectione consistens: non temporalit̄ neq; ex spatio neq; ex nonexistentib; generans unigenitū filium. Quid aut̄ amplius sit scelestium: quā dicere non fuisse aliquando sapientiā dī que dicit: ego eram apud eum coaptans. ego erā cui adgaudebat. aut dicere uirtutē dī aliquando non extitisse aut uerbū eī aliquando accepisse principiū. aut alia ex q̄b; filius agnoscitur. & figuratur pat̄. Nam qui splendorē gl̄e non dicit existare una p̄mit & p̄ncipale lumē cuius splendor est; si autē & imago dī non fuit semp. non fuit sēp pat̄ qui nec cui imago esset: est tā cū non ē figura substantie dī una p̄mit. & ille qui in oīb; ab eo figuratur. ex quo apparet filietas saluatoris nr̄i. nullā habens cōmunē ad ceteroꝝ filietatē. Quēadmodū enī ineffabilis eius subsistentia incōparabili excellentia trāscendere p̄batur uniuersa. q̄b; ipse donauit ut sint: ita & filietas eius naturalis existens paterne diuinitatis: ineffabili sublimitate differt ab eis qui p eum in adoptione adoptati sunt filii. Is enī inconuertibilis existens natā: p̄fectus est ei in oīb; nichil egens. Hi ū in utroq; mutabilitati subditi: egent eius auxilio. In quo enī p̄ficere poterit sapientia dī: aut in quo eius ueritas augeatur: aut d̄s uerbū quom̄ potest meliorari cū sit uita ueru q; lum̄: si aut̄ hoc est: quanto magis uecors est dicere sapientiā aliquando aut dī uirtutē fuisse infirmitate capabilē: aut irrationabilitate uerbū & p hoc ratione obscuratū: Aut ū lumini tenebras ēē p̄mixtas: ap̄lo dicente. Que cōmunio luci ad tenebras. aut que concordia xp̄i ad belial: Necnon & salomone clamante. Inpossibile ē uel usq; ad opinionē inuenire uias serpentis sup petram: que secd̄m paulū xp̄c ē. Porro creature eius homines et angli benedictiones acceperunt: uirtutib; p̄ficere contendentes mandatis q; legitimis quatinus non peccarent. Dn̄s ū nr̄ naturalit̄ filiꝰ patris existens: ab omīb; adoratur. Hi deponentes sp̄m seruitutis ex bonis opib; & p̄fectu sp̄m filiationis accipientes p naturalem filiū iusti fiunt & ipsi adoptione filii. Istius autē p̄priam & natalem

perpetuam que filiationem. paulus etiam manifestauit de christo dicens. qui proprio filio non pepercit sed pro nobis tradidit eum. qui natura non sunt filii contradixit eum. Ad distinctionem namque non propriorum. illum proprium filium esse dixit. In euangelio autem. Hic est filius inquit meus dilectus. in quo bene complacui. In psalmis uero saluator ait. Dominus dixit ad me filius meus es tu. Germanitatem naturae declarans. significat non esse eius naturales quos habet alios filios praeter istum. Quid etiam quod ait. ex utero ante luciferum genui te. Nonne clare natalem demonstrat paternae generationis filiationem. quam non morum diligentia et exercitatione prouectus. sed proprietate naturae sortitus est. Unde et intransgressibilem habet filiationem unigenitus patris. Rationabilium uero filiationem non eis naturaliter existentem. sed oportunitate morum et dono dei etiam mutabilem ratio nouit. Uidentes enim inquit filii dei filias hominum acceperunt sibi uxores ex ipsis. Et iterum. filios genui et exaltaui ipsi uero me spreuerunt. per ysaiam dominum dixisse didicimus. Multa dicturus dilectissimi transeo. onerosum esse putans pluribus uerbis unanimes ammonere doctores. Uos ipsi enim estis diuinitus eruditi. non ignorantes quia doctrina quae nuper contra

pietatem surrexit ecclesiasticam. hebionis est et artemonis et zelus pauli samosateni de antiochia sinodali omnium episcoporum ab ecclesia pulsi. Cui succedens lucianus extra synagogas mansit trium episcoporum plurimo tempore. quorum impietatis fecem sorbentes isti. nunc nobis ex non extantibus illorum plantationes absconsas pullulare fecerunt arrius et achillas. et cum illis concilium malignantium. et nescio quomodo in syria tres ordinati episcopi eo quod consenserunt eis et ad peiora flammati sunt. de quibus sententia in uestra sit probatione reposita. qui salutaris passionis humilitatem et exinanitionem. uoluntariam paupertatem. et uoces quas propter nos saluator suscepit memoria retinentes. Et ad ostensionem superne et antiquae diuinitatis eius haec congruunt. significatiuis que sermonibus naturae eius gloria et imperium. et apud patrem mansio clarius explicatur. Quale est illud. ego et pater unum sumus. Non patrem semetipsum appellans. neque substantialiter duas naturas quae est una declarans. sed quia paternam seruandi plenitudinem filius habet perfecte naturam. per omnia similitudinem patris gerens. et immutabilis imago eius existens. atque principalis causae expressa

figuratio. Unde etiam te philippo cupienti uidere patrem: dominus sine inuidia se demonstrat. Nam cum diceret: ostende nobis patrem: ait. Qui uidet me uidet et patrem. Tamquam per speculum sine macula et animatum per diuinam eius imaginem contemplaretur patrem: quem similiter in psalmis sanctissimi uiri canunt dicentes. In lumine tuo uidebimus lumen. Quapropter et qui honorat patrem honorat et filium: et qui honorat filium honorat et patrem. Et recte. Omnis namque uox impia. que in filio dici presumitur: ad patrem quoque refertur. Sed mirum non est quod scripturus sum: o karissimi si falsas aduersum me derogationes et contra piissimum nostrum populum delatas insinuo. Hi enim qui contra diuinitatem filii dei castra constituunt: neque contra nos ingratas calumnias exercere formidant. Quoniam nec priscorum quempiam dignantur sibimet comparare neque preceptoribus e quibus nos ab infantia eruditi sumus equari patiuntur: neque comministrorum quempiam nunc ubicumque consistentium in mensura sapientie reputant quasi si soli sapientes et nichil habentes. atque nouorum dogmatum inuentores: et quibus solis reuelata sunt que a nullo altero sub sole intellecta noscuntur. O scelesta superbia immensa

uesania uana gloria furore sapientia sathane in animas eorum nequissimas uehementer insiliens: non deterruit eos antiquarum scripturarum diuinabilium explanatio: non comministrorum consors reuerentia de christo ferocitatem eorum mansuefecit: quorum scelesta opera nec demones ferre patiuntur: quando uocem blasphemam contra filium dei promere non presumunt. Hec igitur iacula secundum presentem uirtutem dirigantur: aduersus eos qui ineruditam macheram contra christum exacuunt ad bellum: et aduersum pietatem eius. calumnias inferre contendunt. Dicunt enim nos auersantes fabulas ex quibus inuentum est dici ex non exstantibus impiam et non scriptam contra christum blasphemiam predicare: id est duo ingenita. ipsi potius duorum alterum necessarium esse oportere dicentes ineruditi. aut ex non exstantibus filium esse sapiendum. aut indubitanter dicere ingenita duo. Ignorantes inepti. quia multum est inter patrem ingenitum. et ea que ab eo ex non exstantibus sunt creata rationalia et inrationalia: quorum media existens natura unigenita: per quam uniuersa ex non exstantibus fecit pater dei uerbi. Ex ipso enim patre natiuitatem habet: sicut et ipse dominus alicubi testatus est dicens: qui diligit patrem diligit filium.

qui ex eo natus est. De quib; nos
ita credimus sicut aplice placet
ecclę in unū ingenitum patrē. nul-
lam habentē causam ut esset in
conuertibilē & inmutablē. semp
idem & similiē se habentē. nec p
uectum nec inminutionē recipi-
entē: legis. pphatarū. euangliorū q;
doctorē. patriarcharū. & aplorū
dnm. omnū q; scōrū. & in unum
dnm ihm xpm filiū dī unige
nitū natū. non ex non exstante.
s; exstante patre. non scdm cor
porū similitudines incisionib; aut
diuisionū effluxionib; sicuti sa
bellio & ualentino placet. s; inef
fabiliē. & inenarrabiliter. scdm
eum qui dixit sicut supra po
suimus. Generationē eius quis enar
rabit. Substantia uidelicet eius
omī creatę naturę inscrutabili
existente. sicut & ipse pater inscru
tabilis est eo qđ non capiat rationa
lium natura scientiā. Quappt ge
nuit dnm. qđ quidē non āme con
uenit dicere. uiros spū ueritatis
impletos. Erudiente quippe nos
xpi uoce qua dicit. nullus nouit
quis ē pater nisi filiꝰ. & nullus
nouit quis est filius nisi pater.
& asserente eo inconuertibilē
& inmutabilē se sicut patrem.
nichil egentē. pfectū filiū eqleq;
patri soli ingenito. Imago enī est
integerrima & inmutabilis patris
& omino imaginē conuenit ēē ple
nā. p quā non desit aliquid ab
equalitate eius cuiꝰ imago est. sic
ipse dnš docuit dicens. pat meus
maior me est. Scdm qđ semp etiā
ēē filium ex patre credimus. splen
dor enī est glē & figura paternę
substantię. S; nullus hoc semp ad
suspitionē ingeniti sumat. sicuti
putant qui sensus animę cecatō
habent. Nā neq; erat neq; sēp neq;
ante scła idē est qđ ingenitū. s;
nec quilibet humanus intellectꝰ
ab hominib; nominat indicare ua
let hoc qđ dicimꝰ ingenitū. sicut
& uos estimare credo. & de omnī
utroꝝ confido pposito nullorū qb;
lib& nominib; ingenitū declaran
tium. Videntꝰ enī hęc nomina ueluti
temporꝝ ēē pductiua. digne tam̄
ipsius unigeniti diuinitatē & ueluti
dicam antiquitatē. nequaquā sig
nificare ualentia. cū scā uiri scdm
suam unusqsq; uirtutē sacram
tū hoc aptire conati sint. ueniam
poscentes ab auditorib; p satisfacti
ones rationabiles dicendo de se. p
tulimꝰ qđ ptingere putauimus.
Siqd aut ultra hominē expectant
quicūq; uiri. & ad manus inmitimꝰ
eloquiū illud qđ ait. ex parte

uidelic&

cognoscimus iam putantes esse destructum. palā est quia multū spe sua deficiunt. Igitur erat et sēp et ante scła quęcumq; sit. non tamen ē id qd̄ ingenitū. Ergo ingenito quidē patri ppria dignitas ē seruanda. nullā dicentes causā eē fuisse ut eēt. Filio uero congruus distribuatur honor. Sine principio enī a patre sciamus eū eē natiuitatē. Cultū ei sicuti pdiximus tribuentes. pie atq; cū bona opinione sup eo erat et sēp et ante scła pdicantes. Diuinitatē quippe eius pscrutantes. s; imagini et pscitati omi patris pfectam equalitatē p omia deuouentes. pprium uero solū dicentes patris qd̄ ingenitus ē. cū et ipse saluator dixerit. pat meus maior me est. In hac itaq; pia de patre filio q; sententia. sicut nos diuinę scripturę docent. unū spm̄ scm̄ confitemur qui repleuit et ueteris testamenti scōs homines. et noui sacratissimos pceptores. in unā et solam catholicā et aplicā semp ęcclā quę et inuincibilis est. licet omis mundus aduersus eam pugnet. et uictrix toti aduersę impietati existens. securos nos faciente patre familias eius cū clamat. Habete fiduciā. ego uici mundū. Hoc nouimus actū post resurrectionē a mortuis. quorū primitię factus est dn̄s nr̄ ihs xpc. carne uera indutus. et non putatiue ex dei genitrice maria. qui in nouissimis temporib; p dānatione peccati ad humanū genus adueniens crucifixus et mortuus est. s; non ppterea diuinitate sua minor factus. Resurrexit enī a mortuis. assumptus in cęlo est. sedet ad dexterā maiestatis. Hęc igitur ex parte in hac eplā significauit. onerosū credens singła sub scrupulositate conscribere. eo qd̄ sciam scm̄ studiū urm̄ talia non latere. Hęc docemus. hęc etiam pdicamus. hęc sunt ęcclę aplicę dogmata. p quib; etiā morimur. et destruere eā uolentes. nullatenus formidamus. Qui licet uerbib; nos extorqueant. nos tamen spem non auertamur nrām. Horū igitur aduersarii. id ē arrii. et achillas et qui cū eis sunt ueritatis inimici. ab ęcclā sunt pcul expulsi. alieni facti a pia doctrina nrā. secdm̄ beatū paulū dicentem. quicumq; uob annuntiauerit pter qd̄ accepistis anathema sit. Licet angłm de cęlo eē se fingat. s; etiā siqs aliis sermonib; dn̄i nr̄i ihu xpi et doctrina quę secdm̄ pietatē est inflatur nichil sciens. et reliqua. Hos igitur anathematizatos a frāternitate nullus urm̄ suscipiat. aut

habere patiatur. ea que ab eis uel
dicuntur uel conscribuntur. Cuncta
enim uelut magi homines mentiuntur.
quia ueritatem loqui non possunt.
Circueunt denique ciuitates nichil
studentes aliud quam ut amicitia
rum schemate et nomine pacis per fig
menta uel blandimenta litteras dent et
accipiant. ut errare faciant per hec
deceptas a se mulierculas. Hos ergo
qui contra christum tanta presumunt.
qui que christianitati tam publice
derogauerunt. qua inter iudicia persecu
tiones nobis quantum in ipsis est excita
re non cessant. et inefabile sacra
mentum christianitatis natiuitatis eneruare moli
untur. Auersamini dilectissimi et
unanimes atque concertatores nobis
cum contra eorum uesaniam estote pre
sumptionem. ad similitudinem commi
nistrorum nostrorum qui indignati sunt.
et aduersus eos mihi scripserunt. et in
tomo quem etiam uobis direxi per filium
meum archidiaconum subscripserunt.
tam totius egypti et thebaidis quam lybie.
et pentapolis. syrie. lycie. pamphilie
asie. cappadocie sacerdotes. alia
rumque prouinciarum. ad quorum instar
etiam uos eum confido suscipere. Mul
tis itaque mihi contra nocentes reme
diis existentibus etiam hoc inuen
tum est utile medicamen: quia con
uertuntur seducti ab eis populi. ne
nostris sacerdotibus obedientes. et ad
penitentiam per eos accedere festinantes.
Salutate admuicem fraternitatem que
apud uos est. ualere uos in domino
opto karissimi. Sunt autem qui anathe
matizati sunt. ex presbiteris quidem arrius.
ex diaconibus autem achillas. euzoius.
aithalis. lucius. sarmatius. iulius. me
nas. alter arrius et helladius. Theoderitus

Consona his dixit et philo
gonio antiochene presuli ciui
tatis et eustatio qui tunc beroam gub
nabat ecclesiam. et aliis apostolicorum dog
matum defensoribus. sed neque arrius quie
scere passus est. Scripsit enim et ipse
concordibus suis. Quia uero nichil falsi
contra eum scripsit sacratissimus
alexander. ipse arrius litteris suis
scriptis ad nicomediensem eusebium
protestatus est. Quam epistolam inserere
non omitto ut communicatores im
pietatis eius ignorantibus possim
facere manifestos. XV.

Domino desiderabilissimo homi
ni dei fideli orthodoxo euse
bio. arrius qui persecutionem ab alexan
dro papa patitur iniuste propter
uincentem omnia ueritatem quam tu
quoque defendis. in domino salutem. Patre
meo ammonio ueniente ad nicome
diam. rationabile iudicaui te salutare
per eum. sciens dilectionem paternam et af
fectum quem circa fratres propter deum habe

dinosceris. Vehement nos uastat atq; psequit. & omne benignum animu mouet adversu nos. ep̄os. ita ut etiā de ciuitate nos expulisset uelut homines sine dō. qm̄ non concordam̄ ei publice dicenti sēp dēs. semp filius. simul pat̄ simul fili coexistat. ingenito dō filius sēper genit̄ est. ab ingenito genit̄ est neq; cogitatione neq; atomo quodā pcedit dēs. semp fili ex ipso dō est. Et qm̄ eusebi fr̄ tuus cesariensis & theodotus. & paulin̄. & athanasius. & gregorius. & aetius. & omis p orientē dicunt. quia p̄existit dēs filio sine pncipio. anathema facti sunt. pter solū philogoniū. & helladicū. & maccharium. homines hereticos ineruditos. quoꝝ alii qdem dicunt filiū eructuationē. alii u̇ pposítionē. alii coingenitū. Quas impietates nec audire possum̄. licet innumeras mortes nob inmineāt heretici. Nos aut̄ qm̄ dicim̄ & sapim̄ & docuim̄ & docem̄. quia fili non est ingenit̄. nec ingeniti pars ullo m̄. neq; ex aliquo subiecto. s; qm̄ uoluntate & consilio substitit ante tēpora & ante sc̄la plen̄ dēs. unigenitus conuertibilis. & anteq̄ generaret aut crearet aut p̄destinaretur aut fundaret non erat. ingenit̄ eni non erat. psecutionē patimur quia diximꝰ pncipiū habet fili. dēs aut̄ sine pncipio est. & q̄a dixim̄ ex non exstantib; est. Sic aut̄ dixim̄ secdm qd nec pars dī est nec ex aliquo subiecto. ppt̄ea psecutionē patimur. De ceto tu nosti. Valere te in dn̄o opto memorē tribulationū nr̄aꝝ conlucstita. uere eusebie id ē pie. Eusebi itaq; cesarie erat ep̄s. theodot̄ laodicie. tyri paulinus. athanasius anazarbi. & gregori beryti. etius aut̄ lidde. lidda u̇ est que nc̄ diospolis appellat̄. Hos g̃ arri concordes se habe gl̄abat̄. Hostes aut̄ uocaū philogoniū p̄sulē urbis antiochene. helladicū tripoleos. & machariū hierosolymoꝝ. aduersus eos faciendo calūnias. qm̄ ęt̄nū & ante sc̄la filiū. & cū patre ęqui honoris eius. demq; substantię p̄dicabant. Hanc g̃ eusebi dū suscepisset ep̄lā. & ipse uenenū sue impietatis euomuit. sc̄psit q; hoc modo paulino episcopo tyri. xv.

Dn̄o meo paulino. eusebi in dn̄o salutē. Neq; dn̄i mei eusebii studiū p ueritate uerbi tacitū est. s; usq; ad nos puenit. neq; tuū dn̄e sup hac causa silentium. Et ut cōsequens erat. de dn̄o q̄dē meo eusebio letati sum̄. de te u̇ tristamur.

arbitrantes tacituri ueritatē tantā uiri
nrām ēē deuotionē. Quapp̄t rogo
te scientē q̃m indecens est uirū
sapientē alta sapere & tacere ueri
tatē: ut sp̄itali ratione cōmot⁹ ad con
scribendū de hui⁹modi reb; incipias.
cui & t̄ sit utile & audientib; te maxi
me. dū p consequentiā scripture &
uestigia sermonū eius & uolunta
tis scribere cuncta uolueris: q̃m
neq; duos ingenitos aliquando
audiuim⁹, neq; unū in duos diui
sū: neq; corporale aliq̄d passum
ēē didicim⁹ aut credidim⁹ dn̄e m̄s.
s; unū q̄dē ingenitū unū ū ab
eo uere & non ex eius substantia
factū & uniuersalit̄ dicendū. neq; q̄
cū ingenita natā participantem
aut existentē ex eius substantia.
s; factū pfecte: aliud natā atq; ū
tute. quantū attinet ad integrā
similitudinē: effectū potestatēq;
factoris factū scilic& inenarrabi
liter. Q̄d etiā cogitationi non so
lū humane: s; etiā que ultra omīs
homines est incomphensibile iudi
cam⁹ & credimus. Et hec quidem
non rationib; nr̄is obstricti. s; ex
scriptura sc̄ā discentes. dicimus
creatū ēē & fundatū & genitum
substantia: & inconuertibili & in
effabili natura similitudine facto
ris. sicut ipse dn̄s ait. Ds̄ creauit
me initio uiarū suarū in opa sua:
& ante scl̄a fundauit me ante omīs
colles genuit me. Si autē ex eo hoc
est ab eo erat quasi pars eius ul̄ ex
fluxu substantię: nequaquā creat⁹
aut fundat⁹ ēē diceretur: Neq; tu ig
hoc ignoras dn̄e uere: q. q̄d ex inge
nito existit. creatū iam ab alio aut ab
eo. aut fundatū non erit. Ab initio
ingenitū eū dicere. ostensionem
quandā p̄bet quasi ex substantia
patina sit nat⁹: & habeat ex eo equa
litatē natę. Scim⁹ enī q̄d non de eo
solo genitū dicit scriptura: s; etiā
de dissimilib; ei natura p omīa. Nam
& de hominib; ait. Filios genui & ex
altaui: ipsi ū me sp̄uert. Et iterū.
Dm̄ qui genuit te. dereliquisti. Et
in aliis q̄dē ait: qui pepit guttas
roris. Non naturam ex natura nar
rans: s; unī cuiq; creaturę ex eius
uoluntate natiuitatē. Non enī ex
eius substantia sunt: s; omīa uolun
tate eius facta sicuti facta st̄. Ille
siq̄dē ds̄ est: hec aūt ad similitu
dinē eius uerbo similia futura:
secdm spontaneū motū facta. & oīa
q̄dē p eum a dō facta: cuncta ta
men ex dō. Que percipiens & expo
nens secdm datam t̄ diuinit⁹ grām
scribere dn̄o meo alexandro festi
na. Confido enī quia si scripseris
illi: conuertetur. Saluta omīs q̄

in domino sunt. Valentem te et pro nobis o-
rantem gratia dei custodiat dominus. Socrates. xvii

Talia et ista alterutris scribebant con-
tra ueritatem se armantes ad plurimum.
Et peius fiebat malum ad contenti-
onis incendium per eos qui hec scripta
suscipiebant. Consentientes quidem alexan-
dro et in eius tomo subscribebant.
alii uero contraria faciebant. Precipue
tamen mouebatur ex aduerso nicome-
diensis eusebius. quoniam in epistola sua gra-
uiter eius memoriam fecerat alexander.
Poterat autem illo tempore nimis eu-
sebius. quia et imperator in nicomediam mo-
rabatur. Nam ibi ante paululum
tempus diocletianus. et qui circa eum
regalia constituerant. Propterea quidem mul-
ti episcoporum obediebant eusebio. et ille
frequenter scribebat alexandro quatenus.
ut deserens questionem que moue-
bat tumultum. susciperet arrium et
sequaces eius. per ciuitates autem di-
uersis episcopis ne consentirent scriptis
alexandri. Unde omnia erant ual-
de turbata. Non enim solum isti ecclesie
presules ratiocinationibus inter se certare
uidebantur. sed etiam populus diuisus erat.
Alii namque istis. alii uero consentiebant
illis. et ad tantum causa uenit in-
cendium. ut in publico et in ipsis the-
atris xpistianitati derogaretur. Hi qui-
dem in ipsa alexandria positi. tam-
tam uictores de superioribus persecutio-
nibus facti populum armabant. Legatio-
nesque mittebant ad prouinciales episcopos.
hi uero in alteram diuisi partem. illorum si-
mili seditioni communicabant. xviii.

Miscebantur quidem arrianis meletiani.
qui dudum fuerant ab ecclesia se-
gregati. Qui uero sint isti. dicendum est.
Sub petro alexandrine ciuitatis episcopo
qui suscepit diocletiano imperante
martyrium. meletius quidam episcopus unius
ciuitatis egyptiorum depositus est. et propter
alias multas causas. et maxime quia
in persecutione fide negata sacrifica-
uerat. Ergo damnatus. habuit multos
sequaces. et heresiarches factus est eorum. qui
actenus ab eo in egypto meletiani uo-
cantur. nullam iustitie satisfactionem ha-
bens cur remanserit ab ecclesia separatus.
Dicebat quidem iniustitiam se passum. et
obloquebatur sepius derogabatque petro.
Sed petrus in persecutione. percepta mar-
tyrii palma. defunctus est. Iste uero
retulit detractiones in achillam. qui
post petrum suscepit episcopatum. et rur-
sus in alexandrum qui post achillam nos-
citur ordinatus. Inter hec quidem superuenit
questio arriana. et meletius una
cum suis defendebat arrium. con-
spiratione facta cum eo aduersus
episcopum. Quibuscumque enim praua uide-
batur arrii secta. suscipiebant super
artius alexandri sententiam. tamquam
iustum contra consentaneos arrii

eius uideretur ee decretum. Scribebant aut et qui circa eusebium nicomedie et alii qbz arrii optimo complacebat. quatinus solueret que pmissa damnatio et in ecclam dampnati reducerent quasi nichil mali pfiterent. Sic itaq; diuersis eplis ad alexandrinum epm destinatis. fecer̄t harū epstarū collectiones. Arrii quidē earum que p se erant. alexander aut contrarium. Et hinc occasio contentionis oborta est heresib; que nunc ubiq; circūuolant hoc est arrianorum eunomianorum. et quecūq; a macedonio nomē habent. Singuli naq; ipsis eplis testibz usi sunt. in defensione heresis sue. Sozomenus.

Cum u sepe supplicantes alexandro q circa eusebium non inclinassent eū tāquā iniuriā passi malignabant. et acriores ad roborandū arrii dogma sunt facti. Conciliū qz in bythinia colligentes. scripser̄t epis uniuersis ut tāquā recte credentibz cōmunicarent arrianis. et agerent ut alexander quoq; cōmunicaret eis. Dūq; eorum studium defecisset. alexandro nequaq; consentiente. legatione fungitur arrius apud paulinū tyri epm. et eusebiū pamphili pontificē cesarie palestine. et patrophilum scitipoleos petens una cū suis ut iuberet cū poplo qui cū eo erat sollēnia sacramta eccle celebrare. tāquā ipse prius psbiterorum habuisset officiū. ee dicens consuetudine in alexandria sicut etiā nc. ut uno existente sup omis epo. psbri seorsū ecclas optinerent. et poplis in eis collectas sollempnit celebrare. Tunc illi una cū aliis epis in palestina congregati. tale decretum sup petione arrii ptuler̄t. iubentes eos collectas exercere sicuti prius. ee tam subditos alexandro pontifici. et depcari sep ut eius pace et communione fruerentur. Cumq; etiā in egypto multis conciliis celebratis heresis pullularet. ita ut usq; ad regalia pueniret. non mediocrit constantinū impator affligebatur. eo qd religione nup inchoante crescere. multos a xpianitate. dogmatū discordia reuocaret. Et ppterea culpabat arrium et alexandrū eiq; scribens arguebat. quia cū latere potuisset hec questio. eam deduxissent ad medium. et uehemti studio contentionis mouissent que nec querenda erant nec ab initio cogitanda. aut cogitata poti taciturnitati iure tradenda. Cum utiq; ab alterutris non seiungi potuissent. licet ex aliqua parte dogmatis dissonarent. alexandro siquidē et arrio aliquando

culpans: aliquando suadens: talia
scripsit. Quarũ litterarũ partem
hic poni non est incongruum. Tota
enim eplã in libris eusebii posita
est: in uita constantini. Socrates.

Victor constantin(us). maxim(us). pi(us): ale
xandro & arrio. Didici tẽ natã
p̃sentis questionis originẽ: quando
tu o alexander a p̃sbyteris req̃rebã
quid unus quis eor̃ de quodã loco
in lege conscripto. magis autẽ p ua
ne cuiusdam questionis parte senti
ret: tu q; o arrie q̃d neq; p̃ncipio
cogitari debuerat. aut cogitatũ ta
citurnitati tradi poti(us) competebat:
inprouide ptin(us) obiecisti: unde dis
cordia int̃ uos emergente. mysteria
contẽnuntur: s̃cs ũ popl̃s in utraq; di
uisus. cõmunis corporis congruen
tia separatur. Q̃ utq; ur̃m ex equo
uoluntatẽ p̃bens: in quo uos con
famulus ur̃ iuste monet obediat.
Hoc itaq; neq; req̃rere dignũ est:
neq; de talib; respondẽ querentib;.
Huiusmodi eni questiones que non
cuiusdã legis necessitate p̃ponuntur:
inutilis uacationis temp(or)e exquirunt.
Et licet causa cuiuspiam naturalis ex
ercitii fiant: tam debem(us) eas intra
sensũ claudere & non p̃mte in pu
blica concilabula deportare: nec oi
um aurib; inconsulte cõmittere.
Quant(us) eni est uni quis hominũ ut
possit ita magnarũ rerum & ualde
difficilium uirtutẽ aut ad p̃fectũ
inspicere. aut int̃pretari dignes:
Ac siquis hoc facere difficile tam po
ssit: quante parti popli suadebit:
Aut quis tantarũ questionũ subti
litates extra lapsus sui periculũ s(us)tine
bit: Ergo fugienda s(un)t in talibus
multiloquia: ne forte dũ infirmi
tate n(ost)re nature minime q̃d p(ro)pon
itur explicatur: mente discentiũ au
ditor̃ p tardiore intellectu ad per
fectã questionis p(er)ceptionẽ puenire
non ualente: ad necessitatẽ blasphe
mie aut scismatis popl̃s adducatur.
Quapropt̃ & int̃rogationes incaute
& responsiones inprude(n)ter: equã alte
rutris ueniã tribuant ex utroq;.
Non eni p sũmo legis mandato a
pud uos occasione certaminis in
flammata est: neq; noua queдã
p dei religione heresis introducta:
s; unã eandẽ q(ue) rationẽ habetis:
sicut etiã uniũ cõmunionis signũ.
Vob eni int̃ alterutros p paruulis
& ualde modicis contendentib; cau
sis: tantũ dei poplm quẽ ur̃is oratu
omnib; & prudentia conuenit gub
nari. discordare nec decet. nec omi
no fas ẽẽ credibile est. Vt autẽ par
uo quodã exemplo sapientiã ur̃am
cõmoneã: nostis etiã ipsos philoso
phos quia in uno q̃dẽ dogmate

cuncti consentiunt. Cum u͛o in qua dam sententię parte discordant: licet disciplinę uirtute separent᷑: tam̄ adinuicē corporis unitate conspirant. Cum hec ita sint: quanto poti͛ iustū est. uos magni dī ministros in uo luntate religionis alterutris ēē con cordes. Consideremus itaq; ratione maiori & ampliori intelligentia co gitem̄. si recte se habeat ppt̄ parua & uana sermonū certamina. frēs frī b; resultare. & honorē concilii p uō impia contentione discerpe. dum adinuicē p sic paruis & nequaq̄ ne cessariis litigatis. Vulgaria sunt hec & infantū magis fatuitatib; cōmo danda: quā sacrorū uirorū & pru dentiū intelligentię consona. Rece dam̄ g̃ uolentes á tēptationib; di abolicis. Magnꝰ n͛ dēs saluator u niuersorū cōmune omīb; lumen effulsit. Cuiꝰ prudentia hoc meū ministri dī studiū ad pfectionem uenire pmittatē: ut uos illiꝰ popłin mea allocutione & ministerio & mo nitionis instantia. ad synodalem possim reuocare cōmunionē: quia sicuti dixi. una quedā in uob est fides: & unꝰ secīm uos hereseos in tellectꝰ. legis q3 pceptū suis partib; in uniꝰ uoluntatis ppositū tendit. Hoc g̃ quod uob int᷑ alta contentionē excitauit: qm̄ non attinet ad totī

legis uirtutē. separationē quan dā & seditionē int᷑ uos non de bet efficere. Dico aut̄ hec non tā quā cogens uos omīb; modis huic satis optimę & qualiscūq; sit consentire questiōni. Potest enī & honor concilii á uob integer custo diri: & una atq; eadem omīb cōmu nio conseruari. licet aliqua in uob particularit᷑ adinuicē p paruo q̄ dā contentio generetur: qm̄ non omīs in omīb; idē uolumus. neq; una in uob natura uersatur: aut uolun tas una cognoscit᷑. De diuina siqdē prudentia. una quidē in uob sit fi des. una prudentia: unus in dō con sensus. Quę u͛o p hiis friuolis questi omīb; int᷑ alterutros disputata sunt. licet non in unā sententiā colligant᷑: manere tam̄ intra sensū debent m̄ tis ineffabilitate seruata. Cōmunis aut̄ caritatis pcipuū sacramītū. & ueritatis fides & honor circa dm̄ atq; religionē legis: apud uos in concusse pmaneat. Reuertimini g̃ ad alterutras amicitias atq3 grām: reddite uniuerso poplo uiros am plexꝰ: uos & ipsos uelut ppas animā expiantes. alterutros rursus agnos cite. Suauiores enī crebro sunt amici tię: p inimicitiarū causas ad concor diā restitutę. Reddite g̃ m̄ tranqꝉ los dies noctesq; securas: ut quedā

iocunditas puri luminis et uite tranquille
quiete apud me letitia conser
uetur. Si non fuerit necessitas in
gemendi et semper lacrimis irriga
ri. et neque scio libenter ferre
uiuendi. Di namque populos id est
consamulos meos. sic iniuste et nota
uiri contentione diuisos. congrega
ri iam tempus est. Ut autem huius
modi tristitie mee magnitudinem
sentiatis audite. Dudum ueniens ad
nicomediensium ciuitatem. repente ad
orientem pergere festinabam. Cumque ad
uos tenderem et plurima iam parte
uobiscum essem. huius rei nuntio sum re
tentus. ne oculis uidere compellerer quod
impossibile iudicabam ad sensum posse
arrium peruenire. Quapropter aperite
iam mihi per uestram concordiam orienti
uias quas contentione clausistis al
terutra. uelociterque mihi uos quoque ipsos et
alios uniuersos populos uidere letos.
et pro communi omnium concordia ac
libertate. debitam gratiarum actionem fauo
rabilibus eloquiis deo persoluere. Sozo
menus

Alexandro sic quidem et arrio
nunc increpando nunc admonendo
hec scripsisse dinoscitur. Grauiter
autem ferebat audiens aliquos con
tra omnium statum agere pasche festi
uitatem. Tunc et enim in urbibus orien
tis discordantes quidam ob hoc alteru
tra quidem societate diuisi non erant.

iudaico tamen more festiuitatem dominicam
celebrabant. et ut assolet splendorem
collecte. tali discretione fedabant.
Propter utraque quod quietam esse ecclesiam festi
nabat princeps. se quoque putans hoc ma
lum posse preoccupare. antequam ad plu
rimos perueniret. misit uirum circa se
fide et uita simul insignem et confes
sionibus priorum temporum pro dogmate
comprobatum. Qui cum pacaret egyptios
propter dogma tumultuantes. et ori
entales propter pascha discordes. fuit
autem osius cordube ciuitatis episcopus.
cumque preter spem causa procederet et
heresis potius quam pax sperata ualu
isset. nichil impetrans remeauit
qui fuerat pro pace directus ecclesiarum.
Tunc illud famosissimum in nicea
concilium feruor principis excita
uit. publicis asinis atque mulis et
curracibus equis. episcopos et qui cum
eis erant ad sinodum uenire precipi
ens. Explicit liber primus. Incipiunt capitula.

d De presulibus ecclesiarum qui interfuerunt niceno concilio.
d De libellis oblatis imperatori et ab eo incensis incendi et de disputatione dogmatis arriani.
d De laico simplici confessore uirum dialecticum superante et de sene simplici philosopho christianum dogma pandente.
a Quomodo in conflictu alexander constantinopoleos fecit philosophum obmutescere paganorum.
d De prima sessione episcoporum in nicee palatio et de abdicatione ...
r Relatio eustathii antiocheni de niceno concilio.
r Relatio athanasii ad afros.

De sabino machedonianorum episcopo.

De fide niceni concilii. sti sunt.

Quia eusebius et theognius dato penitentie libello recep(ti).

Epistola eusebii pamphili de fide niceni concilii ad palestinos.

Epistola niceni concilii ad alexandriam et egyptum destinata.

Quia novatianorum episcopum acesium evocavit ad concilium constantinus.

Quia canones ecclesiastici nicea conscripti sunt et de vicennalibus constan(tini).

Epistola constantini de arrio et scriptis eius. Item.

Item ad eusebium palestine de confectione sacrorum librorum

et de repurgio sepulchri domini.

Libellus penitentie ab eusebio et theognio datus.

De dedicatione constantiniane civitatis et de cultu hierosolymorum et ligno crucis atque clavis quibus crucifixus est dominus.

De loco ubi vetita olim colebantur et nunc archangeli basilica stet.

de miraculis que ibi pro christi nomine celebrantur.

De templorum destructione.

De conversatione gentis migadorum.

Quia eusebius nicomediensis constantinopoleos invasit episcopatum et de litteris constantini adversus eum. sui agelat.

Quia rursus eusebius apud constantinum impetrata venia patria

Quia fraude eustathius antiochenus sit episcopatu depositus et exilio deportatus et qui pro eo fuerint ordinati.

De divisione antiocheni populi propter eustathium.

Expliciunt capitula. Incipit liber secundus. nomina episcoporum niceni concilii. Sozomenus.

Communicabant quippe niceno concilio ex apostolicis quidem sedibus; macharius hierosolymitanus; eustathius iam presidens antiochene apud orientem ecclesie; et alexander alexandrie que est apud stagnum mariam. Julius autem romanus episcopus propter senectutem defuit. Erant quoque presentes pro eo vitus et vincentius presbyteri eiusdem ecclesie. Super hos autem et alii plurimi boni et optimi ex diversis gentibus convenerunt. alii quidem ad intelligendum et dicendum nimis idonei scientia quoque sacrorum librorum et alia eruditione disciplinati vite quoque virtute preclari. alii vero in utroque probatissimi viri. quorum utile iudico etiam nomina memorare. Theoderitus.

Tamquam stigmata domini ihesu in corpore circumferentium sociam sacrum apostolorum. Erat enim iacobus antiochene mygdonie. quam syri et assyrii nisibin appellant. qui mortuos resuscitavit. vivos curavit. et alia innumera probatur operatus esse miracula. Sed hec superfluum arbitror huic operi rursus inserere. que iam ideo amabili hystoria latius enarravi. Paulus neocesaree quod est castrum positum iuxta ripas eufratis. is enim licinii rabie demolitus est. ambas enim manus ligatas habuerat. ignito quoque ferro combustas. quo fuerant nervi articulorum eius a sua mobilitate siccati atque mortificati. Alii vero dexteros oculos effossos habuerunt. Alii dexteras suras abscisas. Unus horum erat pafnutius egyptius. et absolute videbatur ibi populus athletarum christi et martyrum. in uno loco congregatorum. De quibus et eusebius pamphili tertio libro in constantini

theodrit

uita hec ita dicit.

Cunctarũ igitur ecclarũ que totã europam lybiam q; & asiam replebant. simul erant ministror dĩ congesta cacumina una q; orationũ domũ tãquã a dõ dilatata intrinsecus ferebat. omĩs in idem syros simul & cilicã. phenicas q; & arabos atq; palestinos. Int hos & egyptios thebeos libies necnon & qui ex mesopotamia oriuntur. s; etiã psa ad conciliũ uenit eps. Verũ nec scyta defuit ex eor choro. pont' q; & asia phrygia & pãphylia. uiros pbatissimos pbuerũt. Aderant thrace & macedones. achiui & epirote. & hor q q; interius habitantes. Ipse autem hispanor ualde famosus osius unũ erat & simul plurimis assidebat. De regia ũ ciuitate psul alexander ppt senectutẽ defuit. psbyteri uero psentes locum eius implebant. Talem itaq; solus a sclo unus impator constantinũ xpo coronã uinculo pacis exornans suo saluatori de uictoria inimicor & hostium dõ decibilem dedicauit. grarũ actiones imaginẽ scdm nos aplica plausione cstituens. Ṫc ẽ g illo sermo completus est collectos ex omib; gentib; que sub celo sunt uiros religiosos. int quos erant parthi & medi & helamite & qui inhabitant mesopotamiã. iudeã & cappadociã. pontũ & asiã phrygiã q; & pamphiliã. egypti & partes libie secus cyrenẽ & aduene romani. iudi & pselyti. cretes & arabes. Verũtamen illis hoc deerat. qd non fuit isti omĩs ex dĩ ministris undiq; consistebant. In psenti siqdem choro multitudo erat epor numerũ trecentor excedens. sequentib; eos psbyteris ac diaconib; & acolitis. quor numerus non poterat cõphendi. Ministror ũ dĩ alii sapientie sermone fulgebant. alii continentia uite & patientia coruscabant. alii ũ medio modo hor uirtutib; ornabantur. Erant g int eos alii temporis honorati longiquitate. alii iuuentute & animi robore pollentes. qui nup uenerant ad huius ministeriũ cursum. quib; uidelicet omib in p dieb; cotidianis cibaria largissime ordinatat expendi. Hec itaq; de his qui ibi collecti sunt pamphyli recitauit eusebi'. Cumq; celebrasset impator uictricẽ contr licinnũ festiuitatẽ. & ipse occurrit ad niceam. Clarebant aut int epos. pafnutius ex supiori thebaida & spiridion cyprius. Cuius aut rei causa hor meminim p ea sũ dictur'. Sozomenus

Aderant itaq; cũ epis uiri disputationis experti ueb studentes pdesse concilio. ut assolet fieri plurimi sacerdotũ tãquam p

causis ppriis decertare collecti. tẽps se inuenisse putauerũt quo corrigeretur qđ contristabat eos. & de qb; alium unusq̃sq; forte culpabat. libellum offerens principi que in eo fuerant cõmissa narrabat. Cũq; hoc cotidie facile puenirer. pcepit imperator certo die singlos de quib; alium culparent facere manifestum. Cumq; dies constituta uenisset. libellos oblatos suscipiens. hę q̃dẽ accusationes suũ tẽpus habebunt ppriũ. id ẽ diẽ magni iudicii. iudicẽ ũ illum q̃ tẽ futur̃ ẽ omĩb; iudicare. m̃ gº hominum constituto de huius modi reb; non licet habe auditorium sacerdotũ. scilicet accusantium & simul accusator. quo minime conuenit tales debe mõstrari q̃ iudicent ab aliis. Age nẽ imitantes diuinã clemtiam in alterutror uenìam. accusationes aboleam alterutras. & de hi que ad fidẽ ptinent agere studeam. cui hic grã uenimus;

Hec sicđẽ imperator dicens. uni cuiq; scẽpturam uacare. & libellos iussit ardere. diem q; definiuit qua solui que erant dubia conuenirẽt. Ante constitutũ ũ conuenientes apud semet ipsos epi euocauerũt arrium. & ppositis incommune suis opinionib; disputabant. Cumq; ut assolet ad diuersas questiones causa traheretur. Alii quidem suadebant nichil innouandum circa antiq̃ fidei traditionem. & maxime q̃ hi mor simplicitas sine pscrutatioẽ tradebat. accedentib; ad fidei sacramentũ. Alii ũ respondebant non oportere sine examinatione sequi sententias antiquor. plurimi ũ tẽ conuenientiũ epor & sequentiũ eos clericor scientes disputare. huiusmodi elocutionũ arte exercitati claruerũt. & imperatori atq; his q̃ circa eum erant noti sunt facti. Ex illo enĩ & athanasius tunc diacon̄ existens. dũ cũ alexandro eẽt epo. huĩ studii pars eẽ maxima uidebatur. nec non & quidã grecor philosophor oportune harum disputationũ questione participati sunt. Alii q̃dem quale eẽt hoc dogma studentes agnoscere. alii ũ nup inchoante grecor religione depre xpianis infensi. dogmatis sacramenta ad uerbor certamina ptrahebant. ita ut contra se seditiones exercerent. certamina q; sibimet inferrent. & sepi ex aduso otendent.

Cum q; plurimi Socrates. disputationis delectatione

Socrates

traherentur. unus quidam ex confessorib; laicis simplicē haben sensū. dialecticis obuiauit dicens. Audite q̄r xp̄c & ap̄li. non nob artē dialecticam tradiderīt uanā q; uerbor fallaciam. s; puram scientiam fide & bonis op̄ib; obseruandā. Hec dicente iuuene & animo sene. p̄sentes quidē mirati sunt dictum q; p̄bauerīt. Dialectici u̇ satisfactione suscepta cessauerīt. rationē quippe simplicē ueritatis audientes. Sozomenus.

Fertur enim & aliud dū q̄dā eor magnificentia sermonū extolleret. & illuderet sacerdotib;. non ptulit ei factū. quidā senex simplex & innocens ac p̄batissimū confessor. s; accessit aduersus eum p̄ferre sermonē. Hoc itaq; factum petulantib; q̄dem & simplicē scientib; confessorem risū mouit. maturiorib; uero. formidinē pudentib; ne a uiro uerb artifice deduceretur ad risū. Veritati cedentib; ut q̄d uellet ediceret. resistere naq; ei cū talis esset minimē uerebant. In nomine inq̄t ihu xp̄i ó philosophe audi dogma ueritatis. unus ē d̄s celi & t̄re omniū uisibiliū & inuisibilium creator. qui hec om̄ia uerbi sui uirtute fecit. & sp̄s sui s̄citate firmauit. Hoc itaq; uerbū q̄d nos inq̄t filiū dī nominamus. habita misericordia sup̄ homines. ab errore eos & ferali religione liberauit. passus ex muliere nasci & cū hominib; conuersari & mori p̄ eis. ueniet quoq; denuo iudicaturus singlor uitā. hec ita se habē sine perscrutatione credimꝰ. Noli g̈ inaniter laborare. querens destruere ea que fide p̄cepimus. Noli inuestigare modū q̄o fieri hec aut non fieri potuerīt. Si enī credis consulenti mihi. ad ista responde. Obstupefactꝰ u̇ philosophus. credo inq̄t. Tc̄ gr̄as p̄ deuictione p̄soluens eadē que senior exque sectatꝰ est. & p̄orib; consectatorib; ut unanimes sibimet essent p̄suadebat. non inpuide mutatū se iurans. s; ineffabili quadam uirtute ad xp̄ianitatē ꝑtin̄ ...

Dicitur aut̄ ... ꝑximū huic miraclo q̄odā gestū p̄ alexandrū constantinopolitane ciuitatis ep̄m. Cum enī uenisset imperator constantinꝰ byzantium. adeuntes eū q̄dā philosophi querebantur. quasi n̄ digne coleret ut deceret. & circa sacra nouitates exerceret. nouā in re publica introeundo culturā. p̄ter q̄ eius maiorib; uisa sunt & grecor romanor q; p̄ncipibz q̄s habuerīt

transacta sancta placuerunt. uolebantque cum alexandro episcopo disputare de dogmate. quae uero huiusmodi exercitatione uerborum inexpertus erat. de uite qualitate confidens. Fuit enim uir magnus et conuersatione mirandus, Huiusque certamen imperatore presente suscepisset. conuenissent que philosophi omnibus loqui uolentibus. ut unum ex se quem uellent eligerent. postulauit sanctus memorie pater noster alexander; ceteros uero quicumque essent silentium tenere precepit. et tantummodo his que ab utroque dicerentur intendere. Suscipiente siquidem de uno eorum disputationis uniuerse negotium. ad philosophum sanctus alexander. In nomine inquit ihesu christi impono tibi ne loquaris. in primis et una cum eius sermone opus impletum est. Repente namque ille homo ut sermonem audiuit. obligato ore conticuit. Putas ne iustum fuit considerare utrum maius hoc miraculum uideretur. ut homo et hoc philosophus sic facile officium locutionis amitteret. an certe ut lapis uiolentia uerbi manu diuideretur. quod quibusdam aiunt iulianum fecisse chaldeum. et hec quidem sic acta referuntur. Theodoritus.

Interea sacerdotes sepe conuenientes arrium ad medium deducebant. subtilemque grammationem de eius propositionibus agitabant. petulanter autem in qualibet parte metuebant proferre sententiam. Hec itaque sacra et uenerabilis turba perpentione aduersariorum non uidebantur aliena. Erant enim inter eos quidam pauci quidem sed callidi. et breuia imitantes celantesque calliditatem et arrii blasphemiam non defendentes aperte. Conuenientibus igitur uniuersis maximam domum preparauit in regalibus imperator. sedes et subsellia in ea poni precipiens. que sufficerent ordini sacerdotum. ita decenter preparans eis honorem. inuitauit ingredi et de presentibus habere consilium. Introiuit autem et ipse princeps ultimus cum paucis. laude dignam sui magnitudinem habens et mirabilem speciem mirabilioremque gerens dignitatem pudoris in fronte. minore uero sede quam aliis posita in medio eorum sedit. Primo tamen petens hoc sibi episcoporum iussione concedi. tum cum eo resedit sacratissimus ille chorus. Primus itaque magnus eustathius antiochene sanctitatis ecclesie presulatum. nam philogonius cuius dudum meminimus ad meliorem iam transierat uitam. et hunc mirabilem uirum etiam nolentem ad regimen eius ecclesie decreto communi pontifices ac sacerdotes et omnis populus christianus uenire compulerat. Is igitur preconiorum floribus caput principis coronauit. et studio quod habebat circa sacra benedictiones exhibuit.

Post hunc aut eusebi cognomine pamphili. quib; iam reticentib; famosissim imperator protulit de unanimitate concordia q; sermones. tyrannor eos crudelitate rememorans et honorabile pace que sub eo est diuinit collata. simul et quia pessimu et ualde crudele uidetur: ut destructis hostib; nullo eos presumente resistere. sacerdotes alterutros iacularent atq; confunderent. et impiis atq; sine deo personis delectatione risu q; preberent. Cu itaq; de diuinis tractarent reb; et sci sps doctrina in scriptis haberent. euangelici enim libri sunt inquit et aplici antiquor eos pphetarum sanctiones que nos erudiunt quid de sacra lege sapiam. expellentes g hostile certam ex uerbis diuinit inspiratis. solutione questionu mente percipiam. Hec et his similia tanqua filii amator patris sacerdotib; ueluti patrib; offerebat. aplicor dogmatu studens profligare concordiam. Concilii u plurima pars his que dicebant obediebat et int alterutros unanimitate et dogmatu salubritate libent amplectebant. pauci u quida quor tam meminim et sup illos minophantis ephesius. et scytopolitis patrofil. theogoni nicenus eps. et narcissus neroniadis. que est sedes cilicie qua nunc hieropolim (al. erino) uocant. et cu his theonas marmaricensis. et tolomaidis egypti sedis. aplicis resistentes dogmatib: arriu defendebant. dictantes enim fidei petitione cetui comuni dedert. Que cum lecta fuisset ab uniuersis repente disrupta est. et adultera fraudulenta q; pnuntiata; turba siquidem et tumultu contra eos ab omib habito. cunctis q; proditione ab eis factam accusantib; pietatis formidantes. surrexert et primi arrium abdicart excepto secdo et theona. Cu g fuisset impi ille destruct concordit uniuersi fide gtam eos dictantes que adhuc in ecctiis permanet. et subscriptionib roborantes soluere conciliu. dolose tam et non salubrit predicti uiri in fidei termino consensert. et testantur tam que postea ab eis machinata sunt contra pietatis propugnatores. quam g ab ipsis conscripta nos cuntur.

Eustathius itaq; antiochen eps. cu primit memini hec de eis retulit. docens que facta sunt. eor q; redarguens blasphemia. ubi illud et puerbiale interpretat eloquium. Dns creauit me principio uiaru suaru in opa sua. Ego itaq; tam hunc etiam ad ea que gesta sunt.

Cum g̃ ppt̃ hec sinodus maxima in niceam uenisset urbem et que reretur fidei modus. apta quidẽ inpudentia eusebii scriptura ꝓtu lit blasphemię. Quę coram omnib; lecta. repente cladẽ inportabilem causa diuisionis audientib; irroga uit. confusionẽ tam̃ incurabilẽ suo ꝓuidit auctori. Cũ ꝙ officina capta fuisset. indubitant eusebii disrup ta iniquitatis scriptura. in conspectu omnium q̃dam ex tractatu nom̃ exponentes pacis. compescuerũt om̃s iustam querimoniã facientes. Arri ani aut̃ metuentes. ne congregato inidem tanto concilio pellerentur. exilientes anathemathizauerũt interdũ dictũ arrii dogma. concordit̃ subsc̃ bentes litt̃is sua ꝙ manu consentien tes. et similit̃ se sicut om̃s synodus sa pe ꝓsitentes. Cum q; ꝑsulib; ut ita di cam malę calliditatis arte ꝑualuissent. qui magis debuerant agere peniten tiam. tẽ q̃dẽ latent̃ postea ũ clare dã natis. ceperunt allegare sententias. sepe ponentes insidias eis a q̃b; uidebant̃ ẽẽ conuicti. uolentes zizaniorũ germi na radicare. Et tẽ timentes declinantes q; tanti ↄcilii cognitores. occulte ꝑ ea pietatis ꝑdicatores debellare t̃ptabant. S; ñ credidũ hoĩes sine dõ posse ꝑualẽ contra sacram adorandã q; legẽ euan gelicam q; doctrinã. Nam licet ad modicũ roborarent̃. rursus fortit̃ et magni fice deuincunt̃ secd̃m ꝓphetiam gl̃iosę uocis ysayam. Hęc itaq; magnũ eustathii.

Huius aut̃ concertatori et ueritatis ꝓpugnacli turris athanasii succes sor alexandri famosissimi ꝑsulis. q̃ndo conscripsit ad afros etiã hęc adiecit. Con uenientes enĩ ep̃i. studuerũt uerba q̃ dem impietatis ab arrianis inuenta perimere. hoc ẽ ex non existentib;. et q̃d dicebant creaturam et facturã filium. et fuit aliquando quando ñ fuit. et quia mutabilis ẽ naturę. Scrip turarum ũ manifestas posuerũt dic tiones. quia ex dõ filii natalit̃ unige nitũ est. uerbũ. uirtus. sapientia sola patris. dẽs uer̃ sicut iohes ait. et sicut scripsit paulus splendorẽ gl̃ę et figũ substantię docens ẽẽ filiũ patris. Qui ũ circa eusebiũ ꝓpria tracti uesania loquebant̃. alterutris dice bant. Consentiamus. Nã̃ nos ex dõ su mus. Vnus enĩ dñs. ex quo omnia et uetera transierunt. ecce omnia noua ex dõ facta sunt. Cogitabant aut̃ et illud q̃d in pastore conscriptũ est. Primũ omnium crede. q̃a unus est dẽs q̃ creauit uniuersa atq; ꝑfecit. et con stituit ex non exstante ut sint. Por ro alii ep̃i malitiam uidentes illorũ et pessimã impietatis artẽ apti. et ut ita dicatur manifestius. dixerũt ex dõ id ẽ conscripserũt ex substantia

patris esse filium. ut creature quidem eo qd n habeant a semet ipsis ut sint sed habeant principium existendi dicant ex deo. filius autem solus proprius ex substantia credatur patris. Hoc enim proprium unigeniti e. et ueri uerbi patris. Hec itaque fuit occasio. ut ex substantia diceretur patris. Rursus autem requirentib; epis paucos eorum q arriani ee putabant. si dicerent filium n esse creaturam s; uirtutem et sapientiam solam patris. et imaginem sempiternam et indissimilem p omnia patri ac deum uerum. capti sunt qui circa eusebium innuentes alterutris. et hec ueniunt etiam ad nos. Nam et nos inquiunt imago et gloria dicimur dei. Uel nob enim congruit. et dictum est. Semper enim nos q uiuimus et uirtutes multe sunt. et egressa quidem est omnis uirtus di ex terra egypti. Campa et locusta dr uirtus magna. Et rursus. Dns uirtutum nobiscum. S; etiam proprii nos dei sum. Habemus hoc n simpliciter. qm et fres uocauit nos. Si autem et dnm uerum dicunt filium. n nos contristat. factus enim uerus e. Hec est arrianorum corrupta mens. S; etiam hic epi uidentes eorum dolum. collegerunt ex scripturis splendorem fontem. et fluuium et figuram ad substantiam ptinere. Et illud. In lumine tuo uidebimus lumen. Et ego et pater unum sum. Et clarius iam ac

breuius conscripserunt consubstantialem patri filium. Omnia namque predicta hanc significationem hnt. Murmuratio siquidem eorum quasi uba hec n fuissent ex scripturarum auctoritate plata. p eos q; inanis e conuicta. Ex n scripto namque ipsi impie pferentes quippe qd nusquam penitus inuenitur ex n extantib; et fuit aliqn qn n fuit. alios culpant proprietate ex n scriptis sermonib; pie tamen intellecti dampnati sunt. Ipsi namque ueluti de stercore respicientes. hec uere de terra locuti sunt. Uerum epi n sibimet ad inuenientes uerba. s; habentes hec a patrib; testimonia conscripserunt. Ueteres enim sacerdotes ante eos pene centum triginta magne rome ciuitatis q; nre accusauerunt omnes. qui dicunt facturam aut creaturam ee filium. et n consubstantialem patri. Et hoc sciebat eusebius cesariensis eps. qui primum defendebat arrianorum sectam. nouissime u subscripsit niceno concilio. Scripsit autem conciuib; suis. confirmans q et antiquorum aliquos doctos et illos tres epos et conscriptores agnouisset nomine consubstantialitatis usos. in patris et filii diuinitate. Isti g concilium metuentes. expositę fidi consenserunt. secdm prophe increpationem dicentis. Popls hic labiis me honorat. cor autem eorum longe e a me. Theonas et secds nolentes adquiescere. condempnati sunt. Postea u in concilium uenientes uiginti. conscripserunt de consolatio

ne ecclastica sanctiones.
Sabino itaq; n̄ credam⁹ q̄ eos idi
otas uocauit ⁊ iperitos. Sabi
nus enī heracliȩ tracensis mace
doniano⁊ ep̄s habita congestiōe
eo⁊ q̄ p̄ diu̇sa concilia sac̄dotum
ex scripto p̄lata sr̄. eis q̄ nicea con
uenerē ueluti idiotis & simplici
b; derogauit n̄ sentiens. q̄m et
ipsi eusebio cū multa p̄batione
p̄fitenti fidē. ueluti idiota noscit
derogare. & aliqua quidē uolens
p̄teriit. aliqua u̇ mittigauit. Cun
cta tam̄ sc̄dm p̄priam sūpsit inten
tionē. & laudat quidē tanq̄ fide
dignū testē eusebiū pāphili. lau
dat simul & p̄ncipē tanq̄ eā q̄ sr̄
xp̄ianoȝ dogmatizantē. Culpat
aut̄ expositā in nicea fidē. tanq̄
ab idiotis & nich scientib; tradita
& quē uelut sapientē ⁊ sine m̄da
tio testē uocare consueuit. ei⁹ uocē
sponte cōtēpnit. Ait enī eusebi⁹ q̄a
ex uiris di̇ nicea cōuenientib; alii
q̄dē sapiēȩ sermone micuerē. alii
cōuenentia uitȩ laudati sr̄. & q̄m
impator p̄sens om̄s ad unitatē suā
concordes ⁊ cōsectatores esse p̄struxit.
Sic g̃ contr̃ia dicta sabini necnon
eusebii atq; consortiū eo⁊ sibimet
agnoscuntur. & siquidē alicubi op⁹
fuerit. de sabino memorabim⁹. Con
cordia g̃ fidei a magno nicea p̄lata
cōcilio. ab eusebio clara uoce lauda
ta hec est. Fides in niceno dicta con
cilio.

Credim⁹ in unū dm̄ patrē oīpoten
tem. omniū uisibiliū inuisibiliū
q; factorē. & in unū dn̄m ihm̄ xp̄m
filiū dei. natū ex patre unigenitū. hoc
ē. ex substantia patris. dm̄ ex deo.
lum̄ ex lumine. dm̄ uerū ex dō uero
natū n̄ factum. cōsubstantialē patri
p̄ quē omnia facta sr̄. & q̄ in celo & q̄
in t̃ra. Qui ppt̄ nos homines &
ppt̄ nr̄am salutē descendit ⁊ in
carnat⁹ ⁊ homo factus ē. passus &
resurrex̄ t̃cia die & ascendit in ce
los. & uenturus ē iudicare uiuos
& mortuos. Et in sp̄m sc̄m. Dicen
tes autē. erat q̄n n̄ erat. aut non
erat ante quā fieret. aut q̄ ex n̄
exstantib; factus ē. aut ex altera
substantia uł existentia dicentes
ē. aut creatū aut conuertibilē
filiū dei. hos tales anathematizat
catholica & ap̄lica eccl̄a. Hanc ue
nerabilē fidē trecenti quidē de
cē & octo. & agnouerē ⁊ ap̄lexi sr̄.
& sic ait eusebius. consonantes
& unanimes in scriptis explana
uerē. Qui nequaq; u̇ solum̄ n̄ receperūt
uerbū cōsubstantialitatis rep̄hen
dentes. eusebius nichomediȩ
p̄sul. theonas marmariceń. se
cund⁹ tholomaidis. dicentes con
substantiale ē. qd̄ ex aliquo est.
aut ex particione. aut ex decur
sione. aut ex planatione. Explan
tatione quidē sic ex radice ger
men. ex decursione u̇ sic patrum
filii. Ex particione aut̄ sic ex mas

sa aurea. anuli duo ul' tres. S; cedim nullū aut' horū inquīt ē. fili' dei. ꝓpt'ea q' dicebant in fide n̄ esse consentiendū. Plurimū siquidē u'bo ꝯsubstantialitatis derogantes p̄dicti uiri: in arriani depositionē subscribere noluer't. Idō q; synodus arriū ꝯsectatores ei' anathematizauit: omīs adicientes neq; accede eū in alexandriā; p̄ceptū q; p̄ncipis repente eundē arriū rq̄ circa eusebiū & theogniū & qui cū eis exilio deportauit. ·X·

Eusebius q̄ & theognius. post paululū tempus exilii libellum penitentię porrigentes. in fide consubstantialitatis ꝯsenserunt. Q d' declarauim' p̄cedentes. Tunc aut' in synodo eusebius cognomine pāphili & cesarie palestinę sortit' ep̄atum. paululū animaduertens atq; ꝯsiderās utrū oporteret suscipi. Terminū fidi: una cū aliis omīb; hoc ē. uniuersa multitudine ꝯsensit atq; subscripsit. Necn̄ et pop'lo sub sua diocese constituto. scripsit terminū fidei & ū q; destinauit. sermonē subtilit' ꝯsubstantialitatis interp'tat'. ut nequaq' penit' suspitionē aduersā de eo quilibet habe potuisset. Sunt autē q' ab ipso eusebio ꝯscripta s'r huiusmodi uerba. Epistola eusebii pamphili de niceno concilio & fide. ad cesarienses palestinos. XI.

Arbitram' & uos dilim' etiā alīunde didicisse fama ꝯsueta p̄currente. p̄fectū de his q̄ s' gesta sermonē. S; ne ex huiusmodi auditu ueritas uob alit' n̄cietur: necessario duxim' uobis quidē scripturā anobis de fide p̄positā. Nā et dn̄s n̄r mittens ad p̄dicandū discip'los suos. ait. Euntes docete omīs gēs: baptizantes eos in noīe patris & filii & sp̄c sc̄i. De quib; & affirmant ita habe. & ita sape. S; etiā dudū sic habuisse & ita sapuisse: & usq; ad mortē p hac instare fide. anathematizantes omnē sine dō heresem. Hęc omīa ex corde & animo sapuisse ex quo corde nouim' nosmet ipsos. & n̄c sapere & dicere coram omīpotenti dō & dn̄o n̄ro ihesu xp̄o cū ueritate testam'. ostensuri p̄bationib; & satis facturi uobis. q. & p̄teritis tēporib; ita credidim' & p̄dicauim'. Hac a nob exposita fide: nulli relictus ē. resistendi locus. S; et ipse p̄mus dō amabilis imp'ator n̄r. rectissime eā habere testatus est. Q sic etiā se p̄fessus ē. sape & in hac omīs consentire & subscribe. & in his dogmatib; concordare p̄cepit: uno solū in scripto & inserto ꝯsubstantialitatis uerbo. Q d' etiā ipse interp'tabatur dicēs: q; n̄ scdm corporeas passiones ꝯsubstantiale dr̄. neq; scdm diuisionē. neq; scdm q̄ndā decisionē ex patre subsistere. Non enī posse naturā sine materia intelligibilē.

incorpea q; corporalẽ qndã subsiste
re passionẽ. s; sacris quib;dã inef
fabilib; q; rationib; magis intelli
gendã. Et sapientissim' quidẽ atq;
piissim' ipator. ita philosophabat'.
fidi g explanatione dictata quẽad
modũ ab eis dictũ sit ex substan
tia patris. 7 patri osubstantialẽ.
ñ ẽ sine examinatione derelictũ.
Consultationes enĩ & responsiones
deinde mouebant'. & in eis pscruta
bat' dictoꝝ sensũ. Et hoc g qd age
bant de substantia. constabat apud
eos significatiuũ quidẽ ẽẽ ex pa
tre. ñ tam tanq partẽ ẽẽ patris.
Pp̃ea nob qq; uidebat' bene se ha
bere. ut mite osentirem' pię doctri
nę dictanti ex patre filiũ ẽẽ. non
tam partẽ ei ẽẽ substantię. Qua
ppt & nos mite consensim'. Neq;
uocẽ consubalitatis refutantes.
posita p oculis nris pacis intenti
one. & ab intellectu rectissimo ñ
cadentes. scdm hoc etiã natũ & ñ
factũ suscepim'. qm factũ cõmune
esse dicebant. opus reliquarũ crea
turarũ factarũ p filiũ. quarũ ni
chil simile habere filiũ ofitemur.
& pdicam'. Unde ñ eũ esse facturã
dicim'. qd ogruit his q p eũ facta
dinoscunt'. s; supi' tã facturę toci
ẽẽ subę. quã ex patre natã diuina
docere uident' eloquia. ñ qppe ge
nerationis inenarrabili 7 incogitabi
li existente uniu'sę naturę factę;

Sic aut & consubstantialẽ ẽẽ patri
filiũ. ratio examinata cognoscit.
ñ scdm corpoꝝ modũ. neq; mortali
lib; animalib; pmũ. sta neq; p
diuisionẽ subę. neq; p defectionẽ
aut mutationẽ patnę subę ul
uirtutis. His enĩ omib; ingeni
ta natura patris extranea est.
S; pdicandũ ẽ ẽẽ osubstantialẽ
pat' filiũ. eo qd nullã equalitatẽ
ad creaturas factas di filius ha
beat'. s; sola patri genitori p om
nẽ mdũ sit simil'. 7 ñ sit ex alia
qualibę suba ul ẽentia. s; ex pa
tris. Qd etiã ipsũ hoc m interpre
tatũ bene se habere uisũ ẽ. ad
osentiendũ. qm 7 priscoꝝ epos
aliquos 7 osc'ptores eloqntes & no
biles agnouim' in patris & filii
theologia idẽ diuina ratiocina
tione noie osubalitatis usos.
Hec itaq; de exposita fide sint di
cta. in qua uniu'si consensim'.
ñ sine animaduisione. s; scdm
sensus expositos corã ipso deo a
mabili examinatore inpatore.
Et pdictis rationib; ecordantes.
anathematismũ post fidẽ in eis
platũ sine tristicia ẽẽ credidim'.
eo qd ñ sc'ptis uti uocib; phibent'.
unde pene omis facta ẽ ofu. sio.
7 indisciplinatio eccl'is eccl'is. nul
la siquidẽ scriptura diuinit' in
spirata dicente ex ñ extantib; aut
fuit aliqn qñ ñ fuit. 7 reliquis

que ꝓferebant: irrationabile nob uisū ē. hec dicere ul' docere. qm̄ neq; priori tēpore huiusmodi ↄsueuimus uti sermonib;. Hec uob necessario scͤpsim' dil̄mi: iudiciū nr̄e examinationis ɫconsensū uob innotescentes. & quia rationabilr̄ tunc qͩdē qm̄ nos scͤptura ꝗdāmodis aliis offendebant. postea uero indubitate ea que erant sine ↄtristatione suscepim'. Qua ꝑpt̄ magnanimit' nob sensū uerborū discutientib;: placuit concordare in his ꝗ á nobis ipsis in fidei expositione ↄfessa sunt; Hec itaq; eusebi' pāphili in cesariā palestine litteris explanauit. Alexandrie ū eccle ɫegyptiace & libie & pentapoleos. & ꝗ uicine sr̄. hec scͤpsit ↄmuni decreto ↄcilium.

Theodoritus (epl̄a niceni ↄcilij.)

S cē magne q; di gratia alexandrine eccle. ɫdil̄mis frib; ꝑ egyptū & libiā & pentapolim constitutis. Congregati & magnā scām q; synodū nicea celebrantes epi in dn̄o salutē. Qm̄ di gratia & dō amantissimi ꝑncipis nr̄i constantini ↄgregatis nobis in urbe ꝑdicta ex ꝑuinciis diuisis & ciuitatib;. magna scāq; synodus celebrata ē: omīmodis necessario uisū ē ab hoc sacro ɫscō concilio. etiā ad uos litteras destinari ut noueritis quedā quidē mota & examinata. ꝗ placuerīt atq; firmata sr̄. Ante omīa siquidē exquisita sr̄ ipia & iniqua & sine dō dogmata arrii & ea consentientiū sub ꝑsentia dō amantissimi īpatoris nr̄i ↄstantini: & omiū decreto ↄplacuit anathematizari ipiā ei sectā & iniquā. atq; sine dō uerba simul ɫ noīa quib; utebatur filio di blasphemans & dicens ex n̄ extantib; ēē: & iterū. fuit aliqn̄ qn̄do n̄ fuit. Quoniā enī fuit aut quoniā iterū n̄ fuit. ɫ pro libero arbitrio malicie atq; uirtutis capabilē filiū dei dicentis & creaturā nominantis eū atq; facturā: Hec igit' omīa fatua & amlia & plasphema anathematizauit scm̄ & uniūsale conciliū: & nec usq; ad auditū impie secte atq; rumoris hui' aut intellectuū iniq̄rū sensū accomōdauit. Eaqͩdē que de illis gesta sr̄. qualē terminū habuerint. omīa ɫd aut audistis aut audietis: ne nos forte uideam' uiro obloqui. ꝑpt̄ delictum suū ꝑpria digna portanti. Tantū eceni ualuit ei impietas. ut etiā theonas marmarice n' ɫ secūs ptolomaidis ea uterēt'. Idē enī & illi dāpnati sr̄. S; qm̄ ineffabilis grā dei illas quidē malas sectas & blasphemias. ɫdiscordiā & audatiā ꝑsonarū. & diuisionē ꝑdicta cōmotione destruens libe-

rauit egyptum. relinquebatur autem que propter petulantiam meletii gesta sunt et eorum qui ab eo sunt ordinati. etiam ex hac parte que placuerint synodo. uobis insinuamus karissimi fratres. Placuit igitur meletium quidem clementi concilio dum subtiliter uera que ratione nullam ueniam mereretur. manere quidem in propria ciuitate. nullam uero omnimodis habere potestatem. neque eligendi. neque ordinandi. nec in prouintia nec in qualibet ciuitate uideri. purumque nomen tantummodo possidere. eos autem qui ab eo sunt constituti. mistica ordinatione firmatos habere honorem et ministerium. ut tamen sequentes sint modis omnibus uniuersorum in singulis parrochiis et ecclesiis. karissimo et comministro nostro alexandro consecratorum. et ut his nulla potestas sit placitos sibi eligere. aut nomina eorum proferre. aut omnino aliquid agere. preter uoluntatem ecclesie catholice presulis alexandri. Gratia namque dei et orationibus uestris in nullo scismate repertos. sed sine macula in catholica et apostolica ecclesia permanentes. dignum est potestatem habere et eligendi quoslibet. et nomina eorum dandi qui clero sunt digni. et absolute facere omnia secundum legem et sanctionem ecclesie. Si quem uero contigerit requiescere in ecclesia. tunc prouehi in honorem defuncti eos qui nuper assumpti sunt solummodo si uideantur digni et populus eos elegerit decernente simul et consignante maxime alexandrie ciuitatis episcopo. Hoc itaque aliis quidem concessum est omnibus.

In persona uero meletii nequaquam eadem placuerunt propter priorem indisciplinationem eius. et propter precacitates eius ac petulantie uoluntatem. ne ulla daretur auctoritas uel potestas homini qui posset rursus easdem indisciplinaciones instruere. Hec sunt precipua competentia egypto et sanctissime alexandrinorum ecclesie. Siquid autem aliud ordinatum est aut dogmatizatum. presente domino atque karissimo comministro et fratre nostro alexandro. ipse presens uobis poterit subtilius aperire. tamquam auctor gestorum et communicator existens. Euangelizamus autem uobis et de consonantia sanctissimi pasche. quod uestris orationibus est correptum etiam hoc opus. ita ut omnes orientales fratres qui cum iudeis primitus celebrabant. consone cum romanis et uobiscum et cum omnibus ab initio pascha custodientibus. ex hoc tempore debeant custodire. Exultantes itaque in his que gesta sunt et in communi pace atque concordia. et in eo quod omnis radicitus heresis est auulsa. cum maiori honore et ampliore caritate suscipite comministrum nostrum. uestrum pontificem alexandrum. qui nos presentia sua letificauit. tantumque laborem pro pace uestra etiam in hac etate sustinuit. Orate simul et pro nobis omnibus. ut que bene placuerunt

firma permaneant per dominum nostrum ihesum xpistum secundum bonam uoluntatem facta sicuti credidimus dei patris in spiritu sancto. cui est gloria in secula amen. Trinitas consubstantialis eterna est ihesus. Socrates.

Ex hac ergo epistola synodi manifestum est: quod non solum arrium et consortes eius anathematizauerunt. sed etiam uerba secte ipsius. et qui de pascha concordantes heresi archam meletium susceperunt. xiii.

Mouet autem me feruor imperatoris etiam ex alia re eius uoluntatis habere memoriam: et quemadmodum pro concordia cogitabat: habens enim prouidentiam pacis ecclesiarum: uocauit ad synodum et acesium nouatianorum religionis episcopum. Postquam ergo scripta et subscripta est a concilio fidei definitio: requisiuit imperator acesium. si et ipse consentiret in fide et paschalis definitione festiuitatis. dixit ille. Nichil inquit noui o imperator synodus definiuit. Sic enim olim et a temporibus apostolorum ipse percepi: et terminum fidei et tempus paschalis festiuitatis. Porro denuo imperatore requirente: cur ergo te a communione separas: ille ea que sub decio gesta sunt persecutionis tempore replicauit. et subtilitatem acerbissime regule deduxit ad medium: quia non oporteat eos qui post baptisma in peccant. peccatum quod ad mortem esse scriptura diuine pronuntiant. communione sacramentorum fieri dignos. sed inuitandos quidem ad penitentiam. spe uero remissionis non a sacerdotibus. sed a deo solummodo sustinere qui potestatem habet peccata remittere. hec cum dixisset acesius. imperator ait. O acesi. pone scalam. et si potes ascende solus in celum. hec nec eusebius pamphili nec alius dixerunt. Ego uero audiui a uiro nequaquam mentiente. qui et ualde senex erat. et tanquam qui uidat ea que fuerant in concilio gesta referebat. Sozomenus. ix c

Synodus autem corrigere uolens hominum uitam et in ecclesiis commorantium. posuit leges quas canones appellamus. In quorum tractatu uidebatur aliquibus introducere legem: ut episcopi et presbiteri. diaconi. et subdiaconi. cum coniugibus quas ante consecrationem duxerant non dormirent. Surgens autem in medio paphnutius confessor contradixit: honorabiles confessus nuptias. et castitatem esse dicens. concubitum cum propria coniuge. Suasitque concilio ne talem poneret legem: grauem asserens esse causam. que aut ipsis aut eorum coniugalibus occasio fornicationis existeret. Et hec quidem paphnutius licet nuptiarum esset inexpertus exposuit: synodus que laudauit sententiam eius. et nichil ex hac parte sanciuit. Sed hoc unius cuiusque uoluntate non in necessitate dimisit. His a concilio ita dispositis. contigit uicennalia constantini principis prouenire.

Erat consuetudo romanorum unumquodque decennium imperatorum publica deuotione celebrare. Opportunum quoque iudicans constantinus inuitauit et ad conuiuia synodum et donis competentibus honorauit. Ammonitosque de concordia fidei et communi inter alterutros pace. peracta ab eis oratione ualedixit uniuersis in nicea. Scribens absentibus que fuerint in concilio celebrata. et inuitans ut ab omni discordia recedentes concordarent in exposita concilii fide. quia nichil aliud nisi dei sententia uideretur. ex consonantia tantorum et talium sacerdotum sancto spiritu constituta. et post inquisitionem subtilissimam et animaduersionem dubitationum omnium comprobata. Socrates

Victor de arrio et scriptis eius. xv.

constantinus maximus augustus episcopis et populo. Malignos et impios arrius imitatus dignum est ut illorum quoque suscipiat ultionem. Sicut enim porphirius diuine pietatis inimicus iniqua uolumina contra religionem proferens dignam promeruit inuenire mercedem et talem per quam in posterum esset obprobrio et plurima compleretur infamia. et nunc placuit arrium et consectatores eius uocari porphirianos. ut quorum mores sunt imitati ipsorum uocabulo perfruantur. Super hec autem siqua conscriptio ab arrio facta reperitur igni tradatur. ut non solum praua eius doctrina depereat sed neque ulla eius possint remanere commenta. Hoc etiam precipio si quis conscriptiones arrii celasse conpertus fuerit et non repente proferens igne consumpserit. mortis supplicio subiacebit. Mox enim cum in hoc fuerit captus. capitalem suscipiet ultionem. Deus uos custodiat. Theodoritus. xvi.

De confectione sacrorum librorum scriptum eusebio palestine. Victor constantinus maximus pius eusebio. Ut in nostri nominis ciuitate cognouimus nimis saluatoris dei nostri prospiciente solatio maxima hominum multitudo sanctissime se edificauit ecclesie. ut hoc crescente ualde proficiente dignum esse uideatur etiam ecclesias in ea plures edificari. Quapropter quod iussi est nostre uoluntati decuit nos tue notum facere sapientie. quatinus quinquaginta membranatios codices bene confectos et ad usum habiles ab artificibus antiquariis et perfecte artem scientibus scribi precipias. diuinarum quippe scripturarum quarum maxime confectionem et usum necessarium ecclesiis esse nosti. directe sunt enim littere nostra tranquillitate ad prouincie iudicem. quatinus omnia confectioni eorum necessaria prebere curet. Ut enim citius codices conscripti conficiantur. erit opus diligentie tue. Nam et duo publica uehicula ad deferendos eos ex auctoritate rescripti nostri te percipe conuenit. Sic enim et maxime bene conscripti usque ad

nrm pducent᷑ aspectū. Uno q̄ppe
tue ecclę hoc exsequte diacono: qui
dū ad nos uenerit expiet᷑ nostre
munificentię pietatē. Ds te cus
todiat fr̄ kme. Theodoritus.

Sufficiunt q̄dē hec ad cōnicie
dū. magis autē apte noscen
dū: queādmodū famosissimus
īpator suū studiū circa sacra con
stituit. Attamē adiciā: q̄ etiā cir
ca salutare sepulchrū gessit. Ag
noscens enī: qm̄ elati & circa cul
turā bachantes idoloꝝ. sepulcrū
dn̄i sordib; operuerant. obliuio
ni tradere contendentes memo
riā salutarē: & desup templum
edificauerant luxuriosissimę de
monis idē ueneris. ut illic uir
ginū cantib; insultarent. Pre
cepit destrui sceleratissimū tem
plū. ipsiūq; puluerē funestis sa
crificiis uiolatū exī. & pcul a
ciuitate dispgi. Deinde sacrari
ū edificari do maximū atq; pul
cherrimū. sicuti designat᷑ ex eis
epła ad machariū ipsius ciuita
tis epm̄ destinata. Socrates.

De eusebii nicomediensis & the
ognii niceni penitencia. Eu
sebius igit᷑ & theognius peniten
tię libellū sūmis epis dirigentes.
ab exilio reuocati sr̄ īpiali p̄cep
to & suas ecclas receperunt. expel
lentes qui in eoꝝ locis fuerant
ordinati. id ē. eusebius amphionē
christū ū theognius. Cuius libelli
exemplar hoc est. Cludū quidē
ante iudiciū condēpnati a reue
rentia ura. pacienter ferre q̄ de
creta sunt a sc̄o concilio uro debu
imus. Sed quia nimis absurdū ē
contra nosmet ipsos clare calūpni
atorib; de taciturnitate pbatio
nē: ppterea referimus qm̄ nos & in
fide una cucurrim᷒. & sensū exa
minantes de consubstantialitatis
sermone cuncti pacificati sum᷒:
nequaq̄. sequentes heresem. s; com
memorantes ad cautelā ecclarū: q̄
nrē subueniebant mīti & satis fa
cientes eis. quib; p nos suaderi de
buerat in fide subscpsim᷒. Anate
matismo aut̄ n̄ subnotauim᷒ n̄
tanq fidē accusantes: s; ut uelut
n̄ credentes talē esse eū qui fuerat
accusatus: certi de eius ad nos di
rectis epłis & inter nos disputati
onib; habitis. Si igitur satis fac
tū est sc̄o uro concilio n̄ reluctan
tes s; consentientes decretis uris
etiā hac conscptione satis facimus
uob. n̄ exiliū grauit᷑ ferentes. sed
suspicionē habiciendę hereseos. Si
enī dignamini n̄ in uultu nos uro
recipe: habebitis in omnib; consonan
tes & ura sequentes pariter constitu
ta: qn̄do etiā eum qui in his accu
satus est. placuit urę reuerentię
demtiā, pmereri atq; reuocari. Ab
surdū naq; ē. si is qui putat᷑ ēē reus.

reuocat ad satisfaciendū in quib;
ei derogabat. ut nos contra nosmet
ipsos pbeam' p taciturnitatē in-
crepationis inditiū. Dignamini
q sic conuenit ure ueneratiōni
ido amantissimū pncipē cōmo
nere. ipos nras tractare & ueloci
t de nob q uobis conueniunt co
gitare; Hic quidē libellus ē reuer
sionis eusebii & theognii. Ex uibus
autē ei conicio: q isti quidē dicta
te fidei subscpsert: dāpnationi u
arrii consentire noluert. (Et qm
arrius ante istos reuocatus agno
citur. s; licet hoc ita se habere ui
deat: tam alexandriā accedere
phibitus est. Hoc autē ostendit
ex eius cogitationib; quas postea mo
litus inuenit: figmto penitencie
sue sicut oportune patefiet.)

Impator interea SOCRATES.
post concilium degebat letus. Ce
lebrata q festiuitate publica ui-
cennalium suorum: mox ad erigenda
ecclas festinus accessit. hocq; facie
bat p singulas ciuitates & in ur
be cognominis sui. SOZOMENUS

Nam cū ei omīa psp̄e cederent:
ppam uoluit habitare ciuita
tē. Veniens q; ad cāpū ante ilium
positū. iuxta helles pontū supean
tis tumulū: ubi achiui cont troi
am pugnantes habuert castra: ci
uitatē designauit. portasq; fecit q
actenus uident a nauigantib; hec
agenti p noctē ds apparuit: mo
nens ut aliū qreret locū. cumq;
monens ad bizantiū thrachie il
lic eū habitare iussit. SOCRATES.

Que cū pmit bizantiū uocaret:
auxit i maximo eā muro cir
cū dedit & diuisis ornatā fabricis
equā impiali rome constituit. &
denominatā constantinopolim
appellari sciam romā lege for-
mauit. sicuti lex ipsa in marmo
rea platoma noscit esse conscrip
ta. & in strategio iuxta equestrem
statuā eius est constituto. In hac
quoq; ciuitate duas quidē edifica
uit ecclas. quarū unā nomina
uit hyrenen. aliā u apellauit
aplorum. Non solū aut sicuti dixi
auxit constantinus xpianorum dog
mata: s; etiā paganorum tēpla des
truxit. Simulachra nāq; ornata
publice inconstantinopolitana
urbe pposuit: & tripodas delphi
cos in circuitu ad spectaculū dedit.
Que cū ipso uideant aspectu: su
pflue referunt.) SOCRATES.

Interea mat impatoris helena cui'
cognomine uicū drepani pnceps
ciuitatē dedicauit helenopolim.
admonita p somnū: ad hierosoli
mā ppauit. & qndā ihrlm desert
tā sic pomorum custodiariū inueni
ens. requisiuit sepulchrū xpi. Qd
licet dificillime tam inuenit. Ita
repente tēplū scelestissimū deiei illud

iussit: et palam facto domini monumento. apparuerit circa eum suffosse tres cruces. et claui simul et titulus litteris hebreis. grecis. latinisq; conscriptus. Ihc nazarenus rex iudeorum dicitur. Sozomenus.

xviii D autem qui etiam mortuus: crucis tactu surrexit. De hoc ligno sibilla dixit apud paganos. O ter beatum lignum in quo deus extensus est. Tunc g̃ q̃ crux esset domini: q̃ latronum dubitare ceperunt. Proinde macharius ciuitatis presul: huiusmodi tractatu dubitationem soluit. Mulieri namq; nobilitate clare longa egritudine fatigate: unam illarum crucium cum oratione promptissima adhibens. uirtutem saluatoris agnouit. Mox enim ut mulierem crux attigit. passionem seuissime egritudinis effugauit et femine salutem restituit.

S Sic itaq; mater imperatoris Theodoritus. toris quod cupiebat agnosceris: de clauis quidem quibus manus xpi fuerant perforate. alios in galeam misit imperatoris filii capitis prouidentiam gerens: ut iacula bellica summoueret. alios freno equino permiscuit et cautelam imperatoris agens. et ueterem prophetiam adimplens. Olim enim zacharias clamauerat propheta dicens. Et erit quod in freno est: sanctum domino omnipotenti. Salutaris uero crucis partem quidem aliquam regalibus distribuit. Socrates.

Quam constantinus suscipiens et credens saluari ciuitatem ubi hec particula seruaretur. in sua statua sic fertur in foro constantini positam super columpnam porphireticam deuote condidit. Theodoritus.

Reliquam uero partem in argentea theca clausam. ciuitatis tradidit sacerdoti. et undiq; congregans artifices maximas illic ornatasq; edificauit ecclesias. His ita gestis: conuiuio exhibito uirginibus sacris et ipsa ministerium ancille gerens ultra octogesimum annum etatis agens: in his similia faciens redit ad filium. Et cum leticia transiuit a seculo: multa filio pietatis mandata committens. nouissimis benedictionibus adimpleto. Socrates.

Post hec g̃ imperator curam maximam xpianorum habens. paganorum superstitiones auersabatur. Remouitq; monarchias in suas imagines in templis poni precepit. et cubitum quo mensuratur nilus non iam in templum serapidis annis singulis, in ecclesia portari sanciuit. Sozomenus.

In omnibus itaq; uolens similem monstrare rome constantinopolim frustratus non est. Nam et corporibus et diuitiis maior effecta est. Quod ideo peruenisse credo propter amorem dei. quem ciuitas gerit et habitatorum circa indigentes auxilium. In tantum namq; fidei creuit: ut multi quidem iudeorum ciuium. pa-

gam ū pene om̄s xpianā illic con
uerterent ad fidē. In qua urbe
crescente quo tēpore religio nosci
t ampliata. neq; arx. neq; pagana
templa. aut sacrificia facta st̄. nisi
sub iuliano breui tēpore qđ mox ꝑ
bat extinctū. Hanc igit tanquā
nup conditā xpi ciuitatē constan
tin⁹ suo nomine dedicauit: mul
tis eā & magnis exornans ecclīis.
Iuuabatq; diuinitas īperatoris uota:
& apparitionib; multis indicabat
q̄ sc̄e salutares q; essent que illic
edificabant eccl̄e.) xviii.
Insignis itaq; locus ex illo tp̄r cla
ruit pegrinis & urbicis. ubi olī q̄
dē uesta colebat. Postea ū ecclīa
facta ē. Qui locus nc̄ michaelium
n̄cupat. In dextra positus parte
nauigantiū. a ponto ad constan
tinopoli distans. ab ea nauigio q̄
dē stadiis fere triginta & quinq;.
P tīā ū circūeuntib; omnē sinum
usq; ad septuaginta ⁊ āpli tendit.
Sortit ē g̃ is locus appellationē nc̄
usq; seruatā: eo qđ illic manifeste
cernit apparere michael diuinus
archangl̄s. Qđ etiā ego uisus exmie
uerū esse confirmo. Ostendit g̃
hoc ita esse etiā multis aliis uirt⁹
diuina. ꝑ ipsarū rerū experimenta.
Qdā eni in causis crudelib; aut ine
uitabilib; ꝑiculis. Alii ū in languo
rib; aut innotis passionib; inciden
tes: hic orantes ad dn̄m. liberari ꝑme
ruerunt. Sz; que singulis & quom̄
illic miracula contigerint. narra
re longū est. Que ū ꝑuenerint a
quilino nob noto & in causis forē
sib; socio: parti ab eo audiens par
ti ipse cognoscens. necessario pan
dā. Cū eū ardentissima febris ru
beis colerib; mota cōprehendisset.
estuanti. poculū dedert medici.
qđ euomuit. Moxq; cū uomitu
diffusa colera supficiē uult⁹ ei si
mili sui colore tinxert. Quā ob
rē quicquid comeder & biber euo
mebat. Cūq; hoc diu pateret: nec
esca ad nutrim̄ta pficeret. hesita
bat ars medicoꝝ. Et dū morti ui
cinus esset: iussit suis ut eū ad lo
cū hunc ducerent: credens aut
illic se mori. aut languore p̄uari.
Jacentiq; ꝑ noctē diuina uirtus
apparens p̄cepit: ut quicqd comede
ret. in hui⁹modi potionē tingeret.
q̄ eēt ex pipe & uino melle confec
ta. Quo facto: ab egritudine libe
ratus ē. Quippe cū medicis ratio
ne medicine uideat eē contrari
ū calida pocula colericis exhibe.
Audiui eni ⁊ pbianū uirū in pa
latio habentē militiā medicoꝝ
crudeli podagre passione deten
tū: ibi dolorib; liberatū: eiq; ap
paruisse scām mirabilit̄ uisionē.
Cū enī dudū paganus eēt factus
p̄ea xpianus aliquātenus dogma
sequebat: tocī ū salutis causā id

est sacratissimam crucem nolebat adorare. Hanc habenti sententiam divina virtus apparens signum monstravit crucis quod erat positum in altario eius ecclesie. Et aperte palam fecit quia ex quo crucifixus est Christus omnia que ad ad utilitatem humani generis facta sunt: quolibet magis propter virtutem adorande crucis gesta non essent: neque ab angelis sanctis neque a piis hominibus.

Cum itaque populi et civi- .xx. -tates ad cultum christianitatis accederent. et ceteri per filius tyronibus metuentes ne quid mali paterentur si contradicerent. quieti vacarent nudati solatio multitudinis: templorum cultores et sacerdotes simulachra reposita apud se pretiosissima tradiderunt: et que Iovis fulmina vocabantur. Et per semet ipsos hec edocebant ex aditis et templorum latentibus locis. Que neque prius invisibilia apud ceteros erant et solis sacerdotibus manifesta: facta sunt omnibus valde vilissima. Alie vero imagines et statue ex pretiosa confecta materie igne cremate sunt: et pecunie publice sociate. Que vero ex aere mirabiliter facta videbantur ad constantinopolim sunt advecta ornatus causa: et iacent in publico collocata: et per plateas et in circo atque regalibus: idem phytia divinatoris apollinis et muse heliconides et delphici tripodes. Spoliataque sunt ianuis templa et alia laquearibus: sunt nudata. alia vero neglecta ad sordes usque ad ruinam sunt perducta sunt. Tunc itaque perierunt et penitus sunt idem in egeas civitate cilicie templum asclepii. et in aphacis iuxta montem libanum. et adonem fluvium veneris domus. utraque apud illos insignia, eo quod egeate gloriarentur quasi languentes corpore curarentur apud eos demone noctibus apparente atque curante. In aphacis autem quia per invocationem quandam certo die de summitate libani montis ignis fulgens veluti sidus in proximum flumen velociter occumbebat .xxi. quod dicebant venerem esse. Sozomenus.

Interea cum multitudo nimia gentium migratorum ex trachia transisset in asiam. et alii aliunde barbari hoc egissent contra romanos: multi sacerdotum christi captivati cum eis erant. Cumque languentes curarent et demones effugarent. christi solummodo nominantes et filium invocantes dei insuper et conversatione philosophantes inculpabilem. et omnem maculam virtutibus evincentes admirati barbari virorum vitam et opera simul egregia. bene se sapere crediderunt: et deum habere propitium si meliores imitarentur homines. et sic ipsi placerent deo. Et constituentes sibimet ex eis bene agendi preceptores: edocebantur et baptizabantur. et consequenter in ecclesias occurrebant.

Theodoritus. .xxii.

Fautores igitur arrii nequissima n̄ reliquere c̄silia. Huius enī causa in confessione fidei etiā manibus consenserant. qui postea imitati sc̄e gesta luporum. Illam cū scissimus alexander qui suis orationibus arriū fuerat iaculatus. id est bizantiū pontifex (sic enī tunc uocabatur constantinopolis) ad meliorē translatus fuisset uitā: eusebius defensor impietatis paruipendens regulas quas an̄ paululū cū aliis pontificibus ipse conscripserat: repente nichomediā deserens constantinopolitanā arripuit sedē. regulis excluso clamitantibus: ep̄os et prb̄os n̄ licere ex alia transire ad aliā ciuitatē. Sed mirū n̄ est ut qui sic insaniunt aduersus unigeniti dītatē: licenter etiā alias transgrediantur leges. Non enī tunc solum hanc nouitatē fecit: sed etiā olim aliud simile perpetrauit. Quando dū in berito eēt ep̄s: transiliuit in nichomediā. et ex ea denuo post decretū insania apte impietatis eiectus est: et cū eo theognius nicenus. Quod imperator constantinus litteris manifestū fecit. Ego uero huic operi finē ep̄le inserere iudicaui. Scripsit enī hec nichomediensibus. Quis est qui hec ita populū docuit innocentē? eusebius utique tyrannice crudelitatis executor. Quia enī ubique tyranni nosceretur esse cliens: ex multis rebus apparet; Hoc namque uetatiū ep̄orum testatur interitus. Hoc etiā xp̄ianorum crudelissima persecutio clamat apte. Nichil enī de iniuriis in factis nē aio. per quas q̄n maxime aduersariū partiū insidie discurrebant. Iste etiā oculos contra me habebat intentos. Cui hoc defuit solū: quod n̄ et armatū ministeriū tyranno licenter exhibuit. Neque me quispiā putet ad horum probationē minus instructū. Inditiū namque manifestū est: quia prb̄os et diaconos sequentes eusebiū. apte constat a me depensos. Sed hec quidē transeo quae nē n̄ indignationis gr̄a. sed ad illorum confusionē a me probata noscuntur. Hoc solū formido hoc cogito: quod uos ad cōmunionē criminis uocari conspicio. Propter eusebiū nāque seductionē et subuersionē conscientiā percepistis a ueritate separatā. Sed erit huius rei n̄ tarda salubritas: si ep̄m fidelē et integrū nē sumentes. respiciatis ad dn̄m. quod utique ad presens in uobis est. Istud et dudū oportuerat in uro pendere iuditio: nisi predictus eusebius pessima consciorum suorum tuitione uenisset. hic et ordinē rectitudinis impudentissime confudisset: sed q̄m de memorato eusebio apud uram caritatē nos breuiter loqui decet. audite. Meminit ura pacientia factū in nicea ciuitate concilium.

Cui & ego ipse conscientie mee cul-
tū decenter exhibui: nichil aliud
uolens quā concordiā omib; fabri-
cari. & pre cunctis arguere & re-
mouere hanc causā: que p̃ncipiū
quidē habuit ꝑ arriū alexandrini
supbiā. Corroborata ū est ꝑ euse-
biū prauū pestiferūq; uotū. Sed
ipse eusebius: o amabiles atq; ca-
rissimi cū q̃nta putatis discur-
sione. quippe conscientia sua uictus.
cū q̃nta confusione mīdatio un-
diq; declarato degebat. Immit-
tens quidē m̃ diuersos qui ꝑ eo
deposcerent. petens ū a me qddā
solatiū. ne tanto malo conuictus
suo honore priuaret̃. Testis est m̃
ds̄ hui' rei: qui & in me & in uob
benigno amore consistat. Nā etiā
me ille deuertit & indecent' arri-
puit. Qd̄ uos q̃q; nostis. Tunc enī
omīa gesta sunt sicut ipse desi-
derabat: quia omne malū ī sua
conscientia recondebat. S; ut ce-
tera peruersitatis omittā: qd̄ ma-
xime cū theogene nequitie suę
participe egerit audite deposco.
Alexandrinos quosdā contra fide
recedentes hic destinari p̃cepam:
qm̄ hoꝝ ministerio motus flāmas
urguebat. S; isti benigni & opti-
mi nimus epi quos simul concilii
ueritas ad penitentiā reserua-
bat: n̄ solū receperunt eos & apud
se seruauer̄t. s; etiā malis eoꝝ uo-
luntatib; cōmunicare decreuer̄t.
Qua ꝑpt̃ hoc circa istos ingratos de-
creui pagere. ut abrepti ꝑcul de-
portarent̃ exilio. Nūc itaq; ut m̄e.
ad dn̄m illa fide respicere. qua sēp &
fieri conuenit & ēē decet & agere.
Epos enī purificatos & ortodoxos
atq; clemites nos gaudem' habere.
Siquis aut̃ ad memoriā illoꝝ pes-
tilentiū aut ad laudē īprouide p̃-
sumit forsitan excitari: repente in
sua p̃sūptione ministri dei. hoc est
in eo ope cōprimet̃. Ds̄ uos custodi-
at f̃rs k̄mi. Idem theodoritus.

Tunc igit̃ isti cdāpnati ciuita-
tib; sunt expulsi. & in nichomedia q̄-
dē. amphion eps̄ ordinatus ē. In nice-
a aut̃ cr̃sc̄. s; rursū consuetas ma-
chinationes exercentes. & īpatoris
clemtiā accessibilē sui fallacius in-
uenientes restituti s̄t. Prioreq; po-
tentiā receper̄. Eusebi' ęenī sicuti
iā dixi etiā c̄stantinopolitanā te-
nuit tyrannice p̃sulatū. & potiorē
pcepit p̃sūptionē: frequnter ad im-
patorē ueniens. & fiduciā ex crebra
collocutione mercat'. cont̃ ueritatis
propugnatores seuas constentiones
instituit. & p̃mū quidē cupe-
se hierosolimorū loca ꝑfessus est:
& īpatorē tanq̄m famosissimū
uisur' edificationis op' ꝑuida co-
gitatione captauit. Qua ꝑpt̃ cū
multo honore dimissus ē. impato-
re uehicula. & alia ei distribuen-

te solatia. Profectus igitur est cum eo et theogenis nicenus particeps malignorum consiliorum eius sicuti iam diximus. XXIII.

Venientes enim in antiochia et amicitiarum induti vultum: maxima simulatione potiti sunt. Veritatis enim propugnator magnus eustachius. largam eis hospitalitatem fraternitatis exhibuit. Cumque ad sacratissima loca perrexissent. et concordes uidissent suos. hoc est eusebium caesariensem. scythopolitam patrophylum. et aetium liddae. laodoniae theodotum. et alios qui lepram arrii susceperant: renuntiauerunt eis quod cogitauerant. et cum eis uenerunt ad antiochiam. et scema quidem sub honore pr͡omittebatur aduentus eorum. Quod uero propugnabatur erat pietatis bellum. Mulierem namque prestantem mercede negociantes. et linguam eius sibi impendi persuadentes. ad concilium uenerunt: Proinde alios omnes foras ire percipientes. ter miserrimam introduxere mulierem. At illa infantulum sub mamulla demonstrans aiebat. ex concubitu eustachium illum se et concepisse et generasse: eumque clamabat sepius impudentem. Is autem qui calumpniae eius tam manifeste conscius erat: iussit ut hanc rem siqui scirent deducerent ad medium. Illa uero dicente nullum se habere accusationis testem. iusiurandum ei iustissimi iudices intulerunt: lege scilicet apostolo clamante in duobus aut tribus testibus credi esse ueratia quod dictum. nec non et apostolo percipiente. ut nullus aduersus presbyterum inceptionem factam extra duos aut tres testes accipiat. Sed isti sacras contempnentes leges. contra talem uirum accusationem sine testimonio receperunt. Cum quoque illa mulier iusiurandum prebuisset. adiecit affirmans quod infans ille de concubitu esset eustachii. Tunc itaque tamquam aduersus adulterum isti amatores ueritatis protulere decretum: alius quippe pontificibus Cum utique multi adessent et apostolicis dogmatibus repugnarent. et omnimodis quae fuerant concinnata nescirent: apte reclamantibus et magnum eustachium collaudantibus. decretum quod illorum iniquum suscipi prohibentibus. Hoc itaque facto uelociter huius noctis concinnatores ad imperatorem profecti sunt: eique persuaserunt quod uera fuisset inceptio. et depositionis eustachii iusta sententia. Quem tamquam adulterum atque tyrannum expelli fecerunt: exercitatorem pietatis simul et castitatis egregium. Et ille quidem per thrachias ad illirici deductus est ciuitatem. Isti uero prius quidem pro eo ordinauerunt eulalium. Quo tempore pauco uiuente. eusebium palestinensem illuc migrare uoluerunt. Eoque fugiente mutationem. et simul imperatore prohibente: fecerunt eufronium. Quo etiam anno et paucis mensibus in episcopatu defuncto: flacito illius ecclesiae tradidere pontificatum.

Isti uero omnes peste arrii habuere celatam. Propterea namque multi pie uiuentium et sacerdotum et reliquorum ecclesiastica relinquentes collegia: apud semet ipsos conueniebant. quos uniuersi eustachianos appellabant: qui post egressum illius seorsum congregabantur. Porro mulier illa tamen misera passione crudelissimi languoris incurrens manifestauit insidias: et illam tragedie compositionem pariter enudauit: non duobus uel tribus sed multis ualde sacerdotibus que concinnata uidebantur insinuans. dixit enim pro pecuniis illam se facere persuasisse calumpniam. Iusiurandum tamen non omnino fuisse falsum. quia ille infans de quo iurauerat filius erat cuiusdam eustachii nomine fabri ferrarii. **Socrates.**

Tunc igitur antiochia grauis seditio in eustachii depositione surrexit: et postea de episcopatus electione tantus ignis accensus est: ut pene ciuitas uniuersa deperiret in duas partes populo dissidente. Et aliis quidem eusebium palestine transferri ostendentibus in antiochiam. aliis autem studentibus ut reuerteretur eustachius. Erat enim in utraque parte et populus ciuitatis et militaris manus: et tamquam aduersus hostes ita cuncti commouebantur ut pene usque ad gladios peruenirent. nisi deus et timor principis cohiberet. Nam imperator suis epistolis seditionem compescuit.

Eusebius autem palestine repedauit. quod admiratus imperator. scripsit ei. propositum laudans. eumque beatum uocans. eo quod non unius ciuitatis sed totius orbis potius digne discerneretur episcopus. Dehinc certo autem per annos octo dicitur antiochene ecclesie uacasse sedem. Tarde uero studio inimicorum nicene fidei ordinatur eufronius. hucusque in hoc uolumine rite contextis: tempus est ut sequentis libri ordiamur initium. **Historie ecclesiastice liber secundus explicit. Incipiunt tituli libri tercii.**

I De diuisione gentis indorum atque persarum.
II Quomodo iudei christianos accusauerint apud persas quo uel quanti uel quibus modis passi sunt apud persas. *[margin:]* sunt
III Epistola constantini ad persarum regem pro christianis.
IIII De alexandri pontificis alexandrini fine et de initio presulis athanasii.
V Que contra athanasium gesta sunt et quomodo refugit ad principem.
VI Quomodo sit arrius ab exilio reuocatus et qualem libellum dederit constantino et de fraudibus arrianorum.
VII Epistola constantini euocantis episcopos ut athanasii causas ipse cognosceret.
VIII Quia uenientes episcopi arrio fauentes athanasio detraxerunt ita ut exilio mitteretur.
IX Quomodo marcellus ancyranus depositus sit et de asterio sophista.
X Quomodo arrius dum studet ab alexandro constantinopoleos in communione suscipi sit extinctus.
XI Quia plures arriani cum orthodoxis conueniebant atque communicabant et de lege

constantini qua iussit hereticorum oratoria
ecclesias appellari.
xii Quomodo et ubi constantinus imperatores tres
suos filios ordinauit. et percepto baptismate
sit defunctus. Expliciunt tituli.

Incipit liber tertius. Sozomenus. i

Hiis temporibus religiosi principis
constantini et indorum gentes et hi
berorum christiani dogmatis rudimenta
susceperunt. Sed etiam armenios tunc pri
mum audiui christianos effectos. Di
cunt enim mitridatem regem tunc gentis
illius ex quodam mirabili signo dei quod
circa eius domum euenit christianum fuis
se factum. et omnes simul eius ditioni
subiectos una preceptione iussisse
ut similiter deo colla submitterent.
Unde et apud ceteros confines christi
anorum dogma transiuit. et multitu
dine dilatatum est. Apud persas autem
initium christianitatis estimo celebra
tum. dum quidam eorum occasione commer
tii ad osroenos et ad armenios ueni
entes ut assolet sanctis illic colloquerentur
uiris et eorum uirtutes experirentur.
cumque tempore procedente crescerent. et
ecclesias et sacerdotes partim et ceteros quoque
ministros habere ceperunt. Hoc autem
factum non mediocriter contristabat
magos. qui religionem persarum ueluti
quandam sacerdotalis tribus per successionem
generis ab initio commissam habere
noscuntur. Afficiebat enim etiam iudeos
naturaliter quodammodo christiani dogma
tis inimicos. ii

Quapropter accusauerunt apud saporem
tunc regem symeonem archiepiscopum se
leucie et tesifontis ciuitatum in per
sida regalium. tamquam amicus esset
cesari romanorum eique persarum nego
cia depalaret. Credens autem de ro
gationibus his sapor. primum quidem
tributis inmissis christianos afficie
bat. eo quod plurimos eorum agnosceret
qui paupertatem magis eligerent.
crudelibus quoque uiris huiusmodi exacti
ones iniunxit. quatinus ex egesta
te pecuniarum et nimietate exac
torum uim passi propter religionis iu
ra contempnerent. Post hec autem sacer
dotes ministrosque dei gladiis mi
nacibus interemit. ecclesias subuertit. et
uasa eorum omnia publicauit. Sime
onem uero deduci iussit ad se tamquam
proditorem persarum regni atque religio
nis. Magi siquidem auxiliantibus
sibi iudeis cum festinatione sanctas
ecclesias destruebant. Simeon autem
comprehensus ferroque uinctus ad re
gem usque ducitur. Qui uir effectus est
magnus et omni fortitudine pretiosior.
Nam cum eum torquendum sapor ius
sisset introduci. neque timuit. neque
adorauit. Pro qua re uehementer
efferatus rex inquisiuit. cur non ado
rasset. quippe quod prius facere consue
uerat. Ad quem simeon. prius inquit
non uinctus adducebar ut negarem
ueri dei culturam. et nichil in hoc
dubitans quod tunc sollempnia regis im

plebā. Nē autē fas m̄ n̄ est hoc agere. Ueni namq; pro n̄ro dogmate & pietate decertaturus. Hęc dicentē pcepit rex adorare solem: & facienti plima daturū secū maximo honore munera ꝯmisit. Reluctantē u' ut minat' ē. ee morturum. & omnē xpianoꝝ gentē. Cūq; nec t'rorib; potuisset mouere simeonē nec mulcere pmissionib; s; fortiꝰ pmanere: nūquā se adorare solē. nec pditor suę religionis existere. pcepit eū in uinculis retineri. credens eū posse longuo tēpore declinari. Cūq; duceret' ad carcerem. uidit eū eustazadis senior quidā eunuchus. nutritor saporis & maior regię domꝰ. & consurgens adorauit eū. sedebat nāq; ante ianuas regis. Quē symeon increpauit iniuriose & cū furore clamauit. auersatusq; despexit. Is enī dū xpianꝰ eēt. n̄ ante multū tēpus uim passus adorauerat solem. Quo facto repente flens eunuchus cū gemitu: uestē quidē clarā qua indutꝰ erat exutꝰ ē. & lugubrē accipiens amictū. ante domū regiā sedebat flens atq; gemens. Heu inquit qualē credam eē dm̄. quē ego negaui dm̄. Cū iā p hac causa dudū amicissimꝰ symeon. neq; u'bū m̄ reddiderit & sic auersatus cū furore transiuit. Cūq; hęc saporis audisset. euocans

eū causam luctus inquisiuit. aut si qua ei circa domū erūmna contigerit. Respondens eustazadis ait. O rex nich in huiꝰ sc̄li domo infortuniū passus sū. Utinā p his q̄ m̄ nc̄ euenerunt uniūsas calamitates alias incidisse. Lugeo nāq; cur uiuo. qui dudū mori debuerā. Qui ideo solem quē tibi parere uolens n̄ uoto meę uoluntatis adoraui. Q ppt' pro utroq; me mori iustissimū est: quia & proditor sū xp̄i. & te q̄q; decepi. Et ille quidē hęc dicens. iurauit cęli & t'rę creatorem. & suam ulteriꝰ n̄ se mutare sententiā. Saporis autē āmiratꝰ eunuchi constantiā. ampliꝰ seuiebat adūsus xpianos tanq̄ maleficiis hoc agere ualerent. Parcens autē seniori nc̄ lenitate nc̄ minis omni uirtute eū se subuertere iudicabat. Cūq; nil ageret. eustazade psistente nūquā se fore sic fatuū ut p dō creatore cunctoꝝ. illa coleret potius que a dō creata sūt: tē ira cōmotus. iussit gladio eiꝰ caput abscidi. Cūq; duceret' ad necē rogauit spiculatorē ut paululū sustineret. tanquā aliquid regi mandaturus. Et uocans q̄ndā fideliū eunuchoꝝ. iussit ut diceret hęc sapori. p fauore quē a teneris a iuuentute habui circa uestrā domū. o rex patri tuo & tibi ministrans. studio ꝯpetenti testibꝰ

ñ indigeo. Tu namq; bene nosti. Pro omnib; ḡ que aliqñdo uob impendi. redde m̄ ↄpensationē hui⁹modi ne quis ignorantiā puter me supplici ñ sustinere. tanquā infidelē regni aut male cupiā uoluntatis. S; ut potius manifestū fiat qđ agit͛. preco clamans deficiet uniūsis. q eustazadis capite truncet͛. ñ regis inimicus. s; x̄pianū se esse ꝓfessus. ⁊ dñm ꝑp̄ū apud regem negare contēpnens. Hec quidē eunuchꝰ regi ñciauit. Porro saporis scđm petitionē eustazadis p̄conē clamare fecit. Estimabat enī alios posse a x̄pianitate reuocare. x̄pianos. si m̄te ꝑciperent q nulli parceret x̄piano. qui senē nutritorē ⁊ deuotū sue familiaritatis occideret. Eustazadis aut͡ studuit clamari causā sue necis. credens q oñ p̄ t̄rorem adorasset solē: multos x̄pianorū deduxerit ad timorē. Nunc aut͡ cognoscentes p̄ religione mortuū. imitatores multos sue uirtutis efficeret. Hoc itaq; m̄ eustazadis gl̄osissima morte translat͛ ē. Symeon autē agnoscens in carcere: gratificos p̄ eo hymnos obtulit dō. Altera ũ die q̄ erat sexta feria septimane maioris. in qua ante resurrectionis festiuitatē annua salutatis passionis memoria celebrat͛: etiam simeonē decreuit rex ferro ꝑimere. Deductus enī rursus e carcere ad palatiū regis. nimis intrepide loq̄bat͛ sapori de dogmate. ⁊ nec illū nec solē passus est adorare. Eadēq; die simili interim iussi st̄ ⁊ alii centū in carcere constituti. Nouissime ũ simeonē occidi p̄ceptū est. ita ut mortē uidet uniuersorum. Erant ex eis hoꝝ alii quidē ep̄i. alii p̄rbi. alii diūsoꝝ ordinū clerici. Cūq; om̄s ducerent͛ ad mortē. aduenens summus p̄nceps magoꝝ. int͛rogabat eos si uellent uiuere. ⁊ regis religionē colere. ⁊ solē parit͛ adorare. Cūq; nullus hanc eligeret uitā. spiculatores circa necē martirū laborabant. Symeon aut͡ adsistens confortabat uniūsos. ⁊ de resurrectione ac pietate loquebat͛. atq; de sacris sc̄ripturis adhibens fidē. dicebat. uitā quidē uerā ēē sic mori. mortē ũ manifestā negare dñm. Adiciens q; quia post paululū etiā nullo p̄imente sponte mors accidit. Hic est enī omnib; natis finis ineuitabił. Post hec autē ꝑpetuitas ñ omnib; simulit͛ accidit. s; uelut ex quodā pondere omnē rationem reddent hoīes hui⁹ uite. ⁊ eoꝝ que bene gesserẽ retributionē. ⁊ penas maloꝝ sine dubitatione recipient. Maius autē bonoꝝ omniū nihil est ac beatissimū quā eligere mori p̄ dō. Hec dicente simeone ⁊ tanq̄ filio se ducente in certaminib; sc̄ēs. m̄ qđ decebat unq̄sq; exercitat͛. ala

mors

crit̃ exirebat ad necē: Cūq; omnes
centū spiculator transisset: nouissi
me uenit ad simeonē & abdechallā
& ananiā. Ambo nāq; senes cani
sub ei̊ ęccl̄a constituti cū eo fuerāt
cōphensi. & erant in uinculis. Tunc
itaq; pusicius q̊ sup omīs artifices
regis erat ibi consistens. & uidens
ananiā tremītē. cū pepararet̃ ad
necē: ait. Paululū o senex claude
oculos & securus esto: mox enī xp̄isti
uidebis aspectū. Cūq; dixisset hoc
repente cōphensus ductus ad regē
t xp̄ianus ēē manifestat̃. eo qd̄ pro
dogmate fuisset locutus. libera
intentione martyrib; Tunc rex ex
traneo quodā & crudeli m̄ eū mo
ri pcepit. ita ut pforata ceruice
exinde linguā ei̊ eicerent. Hoc ita
q; facto. quib;dā accusantib; etiā
filia ei̊ uirgo sacra re cōphensa p
empta ē. Sequenti ū anno die quo
passionis xp̄i memoria celebrabat̃.
& expectabat̃ resurrectionis festi
uitas crudelissima saporis pceptio
p omnē psarū cucurrit terrā:
morte cōdēpnans eos q̊ se pfiterent̃
ēē xp̄ianī. Quo tēpr̄ fert̃ ultra
numerū multitudinē xp̄ianoꝝ
gladio cecidisse: Alios nāq; p ciui
tates & uicos diligent̃ magi requi
rentes celatos inueniebant: alij
ū sponte nullo ducente semet ip
sos offerebant. ne taciturnitate
xp̄m negare uiderent̃. Igit̃ dum

omīs xp̄iani sine parcitate pimerent̃
& multi in ipsis regalib; fr̄ occisi: cū
quib; & azanis eunuchus regi ma
xime grat̃. Qd̄ dū sapor audisset
tēbis fact̃: hanc gnalē pemptionē
remouit. & solū̄ pceptores religi
onis iussit occidi. Illo siquidē tēpr̄
in egritudine incurrente regina:
simeonis ep̄i soror nomine tarbua.
cōphensa est cū familia sua sequtes
uitam. quas contigit teneri p insi
dias iudeoꝝ accusantiū. q̊si male
ficia reginę fecissent. ppt̄ simeonis
mortē. Regina ū cū soleant lan
guentes huiusmodi reb; aures accom
modare: suspicata ē. uerā ēē detrac
tionē & maxime iudeis factā: cū ex
ipsa similia saper eosq; sine manda
tio & sibi fauentes arbitraret̃. Su
mītes autē magi tarbuā & alias
mortis acerbę pculere supplitio.
Stipitib; enī alligatas serraq; fin
dentes p mediū eas crudeli necela
cerauert̃. & quasi expiantes reginā
p medios stipites transire fecert̃. Fe
runt aut̃ istā tarbuā speciosā ual
de fuisse: & a magis qbusdā ada
matā & latent̃ ad cōcubitū petitā.
pmissa mercede salutis suę & alio
rū si consentiret ad uitiū. Quę
nec auditū luxurię passa ē. susti
nere. s; iniuriis & turpi petitione
relatis. alacrit̃ accessit ad mortē:
ne tradet̃ scām uirginitatē. Cūq;
circuirent magi & pncipes eoꝝ uni

uersa̅ puniciā scdm sapor̄s pcepta ut sacdotes & doctores dogmatis ap phenderent̄ xpiani. puniebant ep̄os & prbos. & maxime p regione̅ ad iabennor̄. Hic nāq; locus ē psicus: & plerūq; xpianor̄. Hoc enī tēpr & acepsiman epm ɔphender̄. & multos clericor̄ ei tenentesq; psulē sufficere credider̄. alios nudatos substantiis dimittentes. Jacob; aut̄ quidā prbr sponte seq̄bat̄ acepsiman. & supplicās maḡ identidē meruit uīretiri. Te eni & seni alacrit̄ seruiebat: & eius cladē aliqtenr̄ leuigabat. plagasq; ut poterat curare n̄ desinebat. Post paululū u̅ pen̄is crudelib; eum magi torserē: cogentes ut adoraret solē. Quo respuente: miser̄ eū rursus in uincula. S; et multos alios prbos & diaconos habebant in carcē p flagella. Pauco tēpr ptereunte: pnceps magor̄ de eis ɔsuluit regē. acceptaq; potestate qđ uellet ut ageret. si solē n̄ adorarent. mandauit eis in carcere regiā uoluntatē. Quib; aptē respondentib; n̄ fore se pditores xpi: nec adorare solē sine ulla paruitate eos uerberib; laniauit. Cūq̄b; acepsimas pfessione dogmatis uiriliter ē defunctus. Quidā u̅ armenioru̅ cū eēnt obsides apud psas: corpus ei auferentes. latent̄ sepulture debite tradider̄. Alii u̅ licet n̄ minus flagellati pter spē uixer̄: & n̄ mutantes uoluntatē. denuo ad uincula sc̄ reducti. Cū quib; erat aithallas eiusdē nimirū cedentur tensus: umeri sc̄ disiuncti. ita ut mortuas postea man̄ portare uidet̄. aliiq; ei ori cibos offerrent. Sub hoc itaq; regno testimonio bone uite translati sunt. prbi. diaconi. monachi. et sacre uirgines & in aliis officiis eccle constituti. ac p dogmate laborantes innumere multitudinis. Eodē q; tēpore passus ē unā cū marea bichor eps: atq; clerici circa ducenti & q̄nq̄ginta. q̄ cū eo capti ā psis fuerant ɔphensi. Tē etiam milesius nōie. martyrio coronat̄ ē. q̄ pmū quidē militabat apud psas. pea u̅ relicta militia ɔuisatione̅ zelatus aplicā. Dicit̄ enī q̄ dū in ciuitate psica eps fuerit ordinat̄: multa sepe sit passus. & plagatus atq; tractus: uirili mte sustinuit. Cūq; nulli potuisset illic suadere ut xpianus eēt. grauit̄ ferens. maledix̄ ciuitati & [illegible] inde discessit. Post paucū u̅ tēpus pmatib; ei loci in rege peccantib: superueniens exercitus cū tricentis elefantis ciuitatē subitrit. & uelut desolatā regionē arantes seminib; tradider̄. Miles aut̄ eps solū̄m perā circūferens q̄ sacrū codicē euglior̄ habebat: pgit orationē facturus ad hierosolimā: & inde in egyptū ut uider̄ monachos ibidē ɔuersantes. Qualis ḡ iste scs & mi

raculorum fuerit operator Syri sunt testes:
qui eius actus uitamque scripserunt. Ferunt itaque
eorum qui tunc martyrio coronati sunt sub
regno saporis. uirorum ac feminarum
fuisse milia quasi sedecim.

In perfida uero fautoribus pietatis constan
tinus augustus sponte perspexit. Ag
noscens enim eos ab impiis uehementer
affligi. et eorum regem erroribus seruien
tem. diuersa eis inferre pericula: scrip
sit eis per legatos qui tunc aderant mo
nita pietatis. rogans ut cultores
christi apud eum digno honore poti
rentur. Sed melius studium princi
pis per eius litteras ualebit agnosci.

Constantini THEODORITUS. III
imperatoris epistola ad saporem persarum
regem de prudentia populi dei. Sa
cratissimam custodiens fidem ueritatis
luce participatus sum. luminis ue
ritate gubernatus sacram cognosco fi
dem. Denique per haec sicuti res ipse con
firmant uenerabilem religionem esse
conspicio: et doctrinam agnitionis scis
simi dei omnibus offerentem huiusmodi
cultum me habere profiteor. Quia huius dei
uirtutem in auxilio habens. inchoans
a finibus oceani omnem terrarum orbem
firmissima spe salutis obtinui. ita
ut uniuersi qui per tot tyrannos cladi
bus cotidianis fuerant subiugati.
et ad obscuritatem usque perducti. re
sumentes communium rerum uindictam re
diuiua quadam curatione resurge
rent. Hunc deum colo: cuius signum deo
dicatus meus exercitus portat in hu
meros: et a quo deum iusto sermone ali
quid posceretur impetrat. Ex ipsis autem
tropheis insignibus beneficia repente
suscipio. Hunc itaque deum immortali me
moria me honorare profiteor: eumque sum
ma puritate mente super omnia esse credo
Hunc inclinatis genibus inuocabo. fugi
ens cunctum abhominabilem sanguinem.
et odores horribiles ac fugiendos om
nesque terrenam flammam nimis euito: quibus
omnibus nefandus et inefabilis error mul
tos gentium ac generationum uniuersa prostrauit:
Nota inferno contradidit. Que enim deus
omnium propter hominum prudentiam sua
clementia utilitatis causa produxit in
mundum: hec ad unicuiusque desiderium
trahi non patitur. sed puram tantum mentem et in
maculatam animam ab omnibus exigit.
uirtutis et pietatis actus exquirit. man
suetudinis et clementie delectatur operibus.
Mites amat. hic odio turbulentos.
diligit fidem. punit perfidiam. omnemque
potentiam cum fastu despiciens superborum:
punit asperitatem. ad fastum eleuatos in
terimit. humilibus autem ac pacienti
bus digna retribuit. Sic itaque etiam reg
num iustum magnipendens adiutorio
sue uirtutis extendit: sapientiamque
regiam pacis tranquillitate custodit.
Non uideor itaque errare frater mi. hunc esse
confitendo deum omnium principem atque pa
trem: quem multi regnantes apud nos
uesanis erroribus seducti: denegare
temptauerunt. sed illos omnes finis comprehendit

exitiosis: ita ut omne genus hominum
p eos exurgens clades eorum p maledicti
onis exemplo pponere uideat. Horum
g unum e reor ualerianum: quem uelut
qdam uirga iracundie diuine de nris
tris expellens. uris partib; tradidit
puniendum. Qui scilicet ueretundie sue
famosissimum ap nos tropheum demons
trasse cognoscit. S; hoc quidem in bonam
partem cuersum e. ut in nro seclo huiusmo
di suppliciu fieret manifestum. Uidi
itaq; et ego illorum finem: qui nup ne
fandis pceptionib; do deuotum pplim
turbauert. Q uapp multas deo
refero gras: qm integra puidentia
omne genus humanum colens legem di
uinam. reddita sibi pace decent exul
tat. Unde etiam nob ipsis credo qm op
time cauteq; uniusa pueniunt qn
p illorum puram pbabilemq; religionem
diuinamq; concordiam in se dignat eri
gere. E de tali hominum collegio idem
xpianorum p quib; omnis e mi sermo.
quam me libent credis audire. qn
etiam eminentiora loca pside p eos
amplius quam cupio decorant. Tu g op
time gubnabis: si fueris sicut illi
et habueris comune qd illi. Sic enim
habebis omium dnm mitte placidum
atq; ppitium. Hos g qm tantus ac
talis existis comdo t: qm et pieta
te pbaris insignis. Hos dilige co
petent: facito clementie tue parti
cipes tibi simul et nob pbiturus
gre in missa uita pfide. Hec g opti
mus ipator pietate decorat exegit.
curam n solum subiectorum habens. s; etiam
eorum q sub aliena gubnacula rege
bant. Q ua ppt et ipsam diuina pte
ctione potitus e. et europam uniusam
atq; libiam. sup has etiam maxime
asie partem tenens. subiectos ha
buit usq; deuotos. S; etiam barbarorum
Alii quidem sponte seruiebant: alii
deuicti usq; triumphi uidebant. et
uictor cernebat in omib; ipator;

Interea alexandro mirabili sene. qui arrii pstrauerat blasphe mias defuncto post misel quinq; m cem cesilii: alexandrinorum ecclie susceptit athanasius psulatum. Cuius psecutiones. fugas. contumelias. cre braq; picula tulisse differ distuli. que rufinus suo nobilitauit eloquio. — Theodorit. IIII

Post plu — Sozomenus. V

Prima u consilia turbis seditionib q; copleta: et clamores accusatorum pos centium. ut athanasius tanq magus uiolent et indignus sacerdotio dapna ret. directi ab ipatore: metuentes ne eum aliqua inuasione pimerent. latent eum de concilio subtraxert. At ille sciens n sibi forte tutum contra

Et tot accusatores agere. iudicib; eciam inimicis synodum relinqns: ue nire festinauit ad ipatorem.

Dicunt athanasium — Theodoritus. ad pncipem ueniens. omnem psump tionem contra se factam epcorum docuit. At illi ad mareotem uenientes. qsdam

inmissa (margin)

ↄcordantiū sibimet sacerdotū miserīt
ad pncipē idē theognīū nicenū:
atq; theodorū pinthiū ⁊ marim cal
chedonensē. narcissū cilicē. et simi
les hoꝝ mādata ferentes: ⁊ quedā
ↄmīta fingentes. ⁊ nudas ualde ca
lūpnias quasi ueras accusationes
sibimet ↄponentes. Quo facto: uene
rūt ad heliā ciuitatē. Pceperat enī im
perator ut omne ↄciliū a tyro ueni
ret ad heliā: nec nō et alios undi
q; ↄgregari pceperat: quatin⁹ tēpla
edificata dedicarent. Misit itaq;
parit̄ deuotos iudicū pietate ac
fide clarissimos omīa largissime
expendi pcipiens. nō solū pontifi
cib; ac sacerdotib; s; etiā egentib⁹ u
niusis q̄ undiq; concurrebant.
Porro fuerat exornatū etiā sacrū
altare palliis regalib⁹: atq; uasis
auro ⁊ p̄tiosis lapidib; decoratū.
Imperator interea Sozomenus. vi
arriū de exilio reuocauit: iussit
q; ut qd̄ de dō crederet scriptura cur
rente pferret. Tē ille nouitatē
nominū quā pius adinuenerat
declinans. aliā explanationē con
texuit. simplicib; ūbis ⁊ diuina eā
lectione confirmans. iusiurandū
q; pbuit ita se credere. et hec etiā
mēte sape. ṗnch q; alit̄ intellige.
Textus enī expositionis huiusmodi est.
Piissimo ⁊ dō amantissimo dn̄o nr̄o
īpatori constantino arri⁹ et euzoi⁹
prbi. Sic̄ pcepit dō amabil̄ pietas
tua dn̄e īpator. exponim⁹ nr̄am fidē
et scriptis pfitem̄ corā dō sic credere. et
nos et om̄s qui nobcū sūt sicuti sub
iectū ē. Credim⁹ in unū dm̄ patrē
oīpotentē ⁊ dn̄m ihm̄ xpm̄ filiū ei⁹
q̄ ex eo ante omīa sc̄la nat⁹ ē. dm̄ ūbū
p quē omīa facta sūt q̄ in celis ⁊ q̄ in
terra. q̄ uenit ⁊ carnē assūpsit et
passus ē. ⁊ resurrexit ⁊ ascendit in celos
et iterū uentur⁹ ē iudicare uiuos et
mortuos. et in spm̄ scm̄ et carnis re
surrectionē et uitā futuri sc̄li. et
in regnū celoꝝ ⁊ in unā scām ca
tholicā ecclām dī q̄ a finib; usq;
ad fines est. Hanc autē fidē pce
pim⁹ ex scīs euglīis dicente dn̄o dis
cipulis suis. Euntes docete om̄s gētes
baptizantes eos in nōie patris et filii
et sp̄c scī. Si autē nō hec ita credimus
atq; suscipim⁹ uere patrē ⁊ filiū et
spm̄ scm̄. sicut omīs catholica ecclā
⁊ scē edocent scripture quas p omīa
sequim̄. iudex nr̄ erit ds̄ et nūc et in
futuro die. Qua ppt̄ tuā pietatē
rogam⁹ dō amabilis īpator. ut dū
ecclāstici sim⁹. et fidē et sensū ecclie
scārūq; scripturarū habem⁹: uniri
nos p pacificā et dei cultricē pieta
tē tuā matri nr̄e eccle iubeatis.
Quippe q̄stionib; et supfluitatib;
inq̄sitionū sublatis. ut et nos et scā
eccla adinuicē pacificati. sollēp
nes orationes p pacifico pio q; im
pio et omī tuo genē omīs communit̄
celebrem⁹. Hanc fidi expositionē

aliū quidē dicebant artificiose cōpositā ut uideret̄ princeps placari sermonib; & ita arrii dogmatib; circūferri. q̄ ci n̄ ꝑ ꝑpositionē omniū ei fiducia ꝑbe- t̄. & utrūq; habet intellectū. arbi tratus aut̄ imperator arriū & euzoiū similia credere his q̄ in cea cōuenerant. ualde gauisus ē. n̄ tam̄ semet ꝑsuasit ut eos in ecclię cōmunione susciperet ante iudiciū atq; ꝓbationē cōgrua tū ꝑsonarū. secdm ecclię legē. s; desti nauit eos ad ep̄os tūc hierosolimis con gregatos. scribens ut fidē eoꝝ expo sitionis examinarent. & clemtē sup eis deberent ꝓferre sententiā. siue recte credentes inuidię gr̄a essent iniusticiā passi. seu dū n̄ haberent uñ iudices suos culpa repeterent ꝑ penitentiā reuocari. Porro sup ta occasione fautores arrii ꝑ scripta imperatoris. eos in cōmunione susce perunt. Et cū hoc fecissent ipsi imp atori rescripsere. et ecclę alexandrinę. & in egyptū & thebaidā et libiā ep̄is uniūsis et clericis ꝑcipientes. ut eos alacrit̄ susciperent ore testante rectā eoꝝ esse fidē. quā etiā ꝓpę ep̄lę sub iecere. Hec q̄dē in hierosolimis gesta noscunt̄. Athanasius aut̄ fugiens de tyro cōstantinopoli uenit. & q̄ passus ē. adito imperatore narrauit. petens ut q̄ tyro fuerant gesta. ex aminarent sub eius q̄q; ꝑsentia. Porro cōstantinus imperator rationabilē eius petitionē iudicans. hec scripsit ep̄is

Qui in tyro conuenerant. Socrtes. VII

Citur imperator directa sacra cōcilium e uocauit. ut sub ꝑsentia athanasii examinaret causā. Cuius ūba st̄ hec. Victor constantinus pius. ep̄is in tyri orum urbe collectis. Ego quidē ignoro q̄ uestro cōcilio turbulent atq; cū tēpes tate decreta st̄. Apparet enī q̄m q̄dā tumultuosa indisciplinatione ue ritas ē cōpssa uob q̄ppe n̄ cōsiderantib; q̄ placent dō ꝓpt̄ iurgia. q̄ cōtra ꝓximos u̇ros habetis & uota u̇ra ineuincibilia ēē ostenditis. S; erit opus diuinę ꝓuidentię q̄tin̄ & h̄ contentio apte dep̄hensa possit eua cuari. atq; nob palā fieri. si q̄d illuc cōuenientes sine qualib& gr̄a aut inimicitiarū causa gessistis. Qua ꝓpt̄ cū omni festinatione uos om̄s ad meā reuerentiā uolo cōcurrere. q̄tin̄ gestoꝝ apud uos integritate ꝑ uos ipsos possitis ostendere. Verū qua gr̄a hec scripserī uob. uos q; ad me litteris euocauerī ꝑ ea q̄ secunt̄ agnoscetis. Pergenti iā m̄ ad cognoīs n̄ri felicissimę patrię ciuitatē. dum ēēm consensurus in equū repente a thanasius ep̄s. in media platea cū q̄ b; dā sacerdotib; quos circa se habebat sic inopinate nos adiit ut nob da ret̄ subito cuidā causa formidinis. Testis enī m̄ inspector om̄i dš ē. q̄m neq; cognoscere eū quis ēēt prima fronte ꝑualui. n̄ q̄dā n̄roꝝ & q̄s ēēt & quā ptulisset iniusticiā tūc narrasset.

Et ego q̄dē neq; ꝯfabulat⁹ cū eo sum
illo tp̄r. nec qualib; locutione par
ticipat⁹. D ūq; illa se audiri deposce
ret. ego uero refutarē & pene repel
lerē ꝑcepē. cū maiori fiducia nich
aliud a uob quā uīm postulauit
aduentū. ut uob p̄sentib; q̄ passus
ē necessario posset suis gemitib; ex
planare. Unde q; in rationabile
uideꝛ. & tēporib; oportunū scribi
uob libent⁹ h̄ ꝑcepi. ut om̄s q̄cq;
apud tyrū ꝯciliū celebrastis. in
desinent⁹ ad expeditū nr̄e mansu
etudinis ꝯcurrē festinetis. ipsis opi
b; ostensuri puritatē & rectitudi
nē uīi iudicij. corā me uidelicet
quē dī ministrū ꝑp̄ū neq; uos ab
negabitis. Ē ūq; pacificat⁹ dī nom
& integre b̄ndicet⁹ p meā in dō cul
turā. etiā apud ipsos barbaros q̄
ueritatē hacten⁹ ignorabant. Cer
tū naq; ē. q q̄ ueritatē ignorat. ne
q; dm̄ scire potest. Ueruntamē sic
p̄dictū ē & barbari p me fidelē mi
nistrū recognouerē. & dm̄ metuere
didicerūt. quē utiq; ꝑtectorē meū
ūq; ac ꝑuisorē ipsis opib; ē osten
sū. Unde ꝑcipue etiā dm̄ sciunt.
& illi quidē ꝑp̄t uīm timorē reue
rent⁹ dm̄. uos aut̄ qui scā misteri
a eius clemtię ꝑferre uidemini
n̄ dicā custodire. seu uos inquā ni
chil agim⁹. n̄ q̄ ad ꝯtentionē nos
cunt⁹ & odia ꝑtinere. et ut absolu
te dicā que ad humani generis
tendē uiden⁹ interitū. S; festinate
sicuti dixi ad nos uenire ꝯtinuo. sci
entes q̄m omi uirtute agere cona
bor. quatin⁹ q̄ in lege dī s̄t ea ꝑcipue
sine aliq̄ titubatione seruent⁹. Q̄b;
utiq; neq; uituperatione nec mala super
sticio poterit iplicari. dispsis utiq;
ac palā ꝯtritis ipenit⁹ exterminatis
sacrilissime leg̃ inimic⁹. q̄ sub sche
mate sci nois blasphemias uarias
ac diuisas initiunt. VIII

b Hec siquidē littere ad estuationē p
duxerē eos q̄ fuerant in synodo
ꝯgregati. q̄m plures quidē ad ꝑp̄as
redierant ciuitates. Qui ū circa eu
sebiū & theognium & marin patrofi
liū. & ursaciū & ualentē erant ad
ꝯstantinopolitanā uenientes urbē.
nequaq̄ de calice fracto aut alta
ri subūso. aut arsenio perempto. q̄d
in synodo ꝯminauerant. q̄stionē
fieri ꝑmiserūt. S; aliā inuenere de
tractionē. suggerentes iꝑatori q̄m
athanasi⁹ interminatus ū se missurū
ab alexandria frumta sollēpnit
ad constantinopolitanā uenientes
urbē. & hec se audisse dicebant a
thanasio dicente ad amantiū. a
nubionē. arbathionē. & petrū ep̄os.
Multū itaq; derogatio ꝑualet. q̄n
derogator creditur fide dign⁹. hac
subreptione ad furorē ꝑduct⁹ im
ꝑator. athanasiū relegauit exilio.
& habitare eū ꝑcepit in gallijs. A
iunt enī q̄dā hoc imperatorē ꝑꝑtea se

cisse ut unirent ecclesie. quoniam athanasius communicare arrianis euitabat. Et ille quidem degebat in treueri galliarum.

Sed nemo miretur si Theodoritus. Constantius uir deceptus excessit sacerdotibus falsa loquentibus. cum diuinus quoque dauid propheta non a pontifice sed a seruo siba contra memphiba miphiboseth loquente deceptus sit.

IX

Interea episcopi in constantinopolitana urbe congregati marcellum ancyre galatie deposuerunt pro huiusmodi causa. Asterius quidam in capadotia exercens artem sophisticam. ea relinquens christianitatem se promittebat asciscere. temptauitque libros conscribere. qui feruntur hactenus. et per quos arrii dogma firmatum est. Dicebat enim christum sic esse uirtutem dei sicuti dictum est apud moysen locustam et capas uirtutem dei. et his multa similia. Conueniebat enim is asterius frequenter apud episcopos qui arrianam perceperunt non euitabant sectam. Hic etiam ad concilia concurrebat episcopatum in aliqua ciuitate querens. sed sacerdotio quidem frustratus est. eo quod persecutionis tempore sacrificasse probaretur. Cumque circuiret syrie ciuitates libros quos conscripserat ostendebat. Hec agnoscens marcellus contra eum scribere uolens nimis ultra contrarietatem excessit. Purum namque hominem sicut samosatenus paulus presumpsit dicere dominum christum. Hec agnoscentes qui tunc hierosolimis conuenerant. de asterio quidem nullum habuere sermonem. quoniam neque erat in ordine sacerdotii. Marcellum uero tamquam sacerdotio functum. rationem exigentes libri sui. eumque inuenientes samosateni dogmate maculatum. iusserunt ut a tali secta recederet. Qui reprehensus librum se promisit exurere. Cumque hoc studium fuisset lentatum episcoporum collegium euocante imperatore uenerunt ad regiam ciuitatem. presentibusque eusebio et qui cum eo erant episcopis in urbe constantinopolitana. rursus studium de marcello fiebat. Et dum marcellus sicut promiserat illicitam conceptionem nollet incendere. eum episcopatu deposuerunt. in cuius locum basylium in ancyra direxerunt. Sed hanc quidem conceptionem eusebius ter libris destruxit librorum superstitionem eius ualde redarguens. Postea uero marcellus in sardicensi concilio receptus episcopatui. dicens non intellectum suum librum. et propterea quasi paulianum fuisse depositum.

X

Interea dum post concilium hierosolimitanum arrius uenisset in egyptum alexandrina ecclesia eius euitante communionem. rursus uenit ad constantinopolitanam urbem. concurrentibus illic consectatoribus eius et obedientibus eusebio nichomedie episcopo. et concilium celebrari uolentibus. Horum studium sentiens alexander tunc constantinopolitanus episcopus. nisus est soluere tale conamen. Dumque hoc non ualuisset implere aperte arrium nisibus uitans dixit. non licere eum ecclesiasticum esse dicens nec infirmandam sententiam episcoporum pene totius terre secum conuenientium in nicena urbe. Eusebius autem et qui circa

eum diu primo sermonibus flectere nequissent Alexandrum, postea cum terrore minabantur quia nisi susciperet Arrium certa die ipse quidem deportaretur exilio, Arrius autem in communionem susciperetur inuitu sorum. Et post hec ab alterutris recesserunt. Illi quidem definitam diem expectantes ut suas minas implerent. Alexander autem orabat ne ad profectum uerba Eusebii peruenirent. Maxime autem terror ingerebatur eo quod imperatorem iam pene suaserant ut faceret quod ipsi uolebant. Ante unum uero constitutum diem prosternens semet ipsum sub altare tota nocte iacuit pronus, rogans dominum ut impediret terminum inimicorum eius. Socrates.

Hec ergo Alexander pronus orabat. Imperator autem de Arrio experiri uolens eum ad palatium euocauit, percontatusque est si Niceni concilii decreta seruaret. Ille uero nichil moratus repente subscripsit decreta fidei, per subscriptionem arte callida circumueniens. Et imperator quidem miratus ei intulit iusiurandum. Qui etiam hoc fraudulenter egit quodammodo iusiurandum arte deludens. Quod autem audiui de hac machinatione conscribo. Fertur enim conscripsisse Arrium sectam suam in carta quam sub ala ferebat. Unde uere se iurare credidit dicens sic se sapere sicut scripsisset. Hoc enim ita factum audiens ego conscripsi. Quia uero et iusiurandum prebuit ex epistolis imperatoris agnoui. Credens igitur imperator suscipi eum ab episcopo Constantinopolitane urbis Alexandro in communionem precepit. Erat enim tunc sabbatum, et sequenti die eos communicare expectabat alterutris. Sed presumptiones Arrii iudicia dei secuta sunt. Nam dum egressus ex imperiali fuisset aula, obsequiis honorabatur satellitum Eusebii, et per mediam ciuitatem perspicuus apparebat. Cumque uenisset iuxta locum cuius est uocabulum Constantini forum, ubi columpna porphyretica collocata est, terror eum subito ex quadam conscientie secreto constrinxit, et cum formidine secuta est uentris effusio. Percunctatusque si secessus esset in proximo, et agnoscens esse post Constantini forum perrexit illuc. Quo facto defectus eum quidam cum effusione corripuit, et una cum stercoribus meatusque prolapsus est. Tunc igitur concidit et sanguinis multitudo cum subtilibus intestinis subsequenter effluxit. Decurrebantque partes cum splene etiam intima iecoris. Et ita factum est ut repente sequeretur et mors. Secessus uero ubi talia gesta sunt in Constantinopolitana urbe monstrabatur, sicuti dyxi post Constantinum forum atque macellum in porticu constitutum. Omnesque transeuntes digito notabant locum detestabilem Arrii recordantes interitum. Sozomenus.

Post aliquod tempus quidam fautorum Arriane uesanie diues ac potens studium habuit et eundem locum a publico comparauit, et diruens quod erat primitus domum ibi constituit quatinus obliuio facti procederet. Et per successiones huiusmodi

memoria depiret. fama tamen per ecclesiam cucurrit ciuitatem. et orbi tantum mortem arrii declarauit. Sozomenus. xi.

Arrii uero dogma licet apud multos disputationibus extolleretur. nichil tamen in xpistianum discernebat populum. aut in nomine constabat auctoris. sed omnes simul in ecclesia conueniebant. atque communicabant. preter nouatianos. qui uocabantur frigel. et ualentinianos. et marcianistas. et paulianistas. qui alias hereses colebant. Contra quos omnis in proposita lege sanciuit auferri eorum oratoria. et ecclesiis applicari. Et neque in domibus priuatorum eos congregationes patiebatur nec publice celebrare. Melius enim iudicabat in ecclesia catholica communicandum. et in eam cetus conuenire suadebat. Per quam legem arbitror. heresium memoriam fuisse destructam. Nam priorum principum temporibus xpisti cultores licet sectarum diuersitate differrent apud paganos tamen xpistiani esse putabantur. et similiter passionibus subiacebant. ac semet ipsos propter communes persecutiones examinare non poterant. Et propterea facile inter se conuenientes missas celebrabant. et licet essent pauci non tamen uidebantur [illegible] esse diuisi. Post hanc uero legem neque publice in ecclesias poterant conuenire. neque latenter. dum episcopi ciuitatum et clerici obseruantes talia prohiberent; hincque plurimi metuentes ad ecclesiam catholicam contulerunt. Alii uero manserunt in sua sententia. non tamen successores heresis reliquerunt.

Cuique religiosissimus imperator Socrates. xii.

potius xpistianitate gauderet et ueridici testimonio fidem nicenam roborari cognosceret. in his que fuerant de arrio gesta letabatur. Qui cum tres habuisset filios eos cesares nuncupauit. et singulos eorum per decennos annos imperii sui nominis principes esse constituit. idem primum quidem filium suum nomine constantinum hesperiarum partium in decennali suo fecit habere principatum. Secundum uero auum nomine nuncupatum constantium in uicennalibus suis cesarem in oriente constituit. et Iuniorem uero constantem in suis tricennalibus ordinauit. Anno uero post hec uite actus ingressus sexagesimum quintum etatis annum. egritudine captus ex urbe constantinopolitana quasi ad calidas aquas egressus est. Teodoritus.

Qui cum nicomedie degeret languore grauatus nec ignorans uite huius incertum. gratiam sacri baptismatis est adeptus. Distulerat enim usque ad illud tempus. in iordane fluuio hoc promereri desiderans. Porro autem tres filios imperii reliquit heredes. et athanasium magnum reuerti precepit alexandriam. licet eusebius presens esset. et niteretur contraria suadere. Sozomenus.

In nichomedia in suburbano sacri baptismatis donis initiatus est. Socrates.

Ita facto testamento tribus filiis constitutis heredibus est defunctus. Corpus autem imperatoris in aureo loculo colloca-

tū· ad ꝯstantinopolī ē· deuectū· & in
palatū celso loco repositū; qđ in mul
tis honorib; atq; ueneratione q̄si ui
ueret habebat̄. donec aliq̄s filiorū ei⁹
assisteret. Postea ū ab oriente c̄stan
tio ueniente. cū īpialib; exeq̄is fun⁹
ei⁹ sepultū ē· in aplorū eccła· quā ṗp
terea fecerat ne imperatores & sac̄do
tes reliq̄is ṗuarent̄ aplorū. Uixit
aut̄ constantin⁹ īpator. annis sexa
ginta & q̄nq;· regnauit aut̄ trigi
ta & unū. Defunct⁹ ē· consulatu fe
liciani & taciani· uicesima secunda
m̄sis maii qui erat annus sc̄ds
ducentesime octaue olimpiadis.

historię ecclasticę lib iii· explic̄.
lib iiii· incipit. Tituli libri
quarti.

i Q̊m̊ ṗ q̄ndā prb̄m dogma arrii pullula
uerit
ii Q̊m̊ athanasius fauore c̄stantini mino
ris alexandriā remeauerit· et eiusdē
epła constantini. ṗ filium.
iii De insidiis arrianorū aduersus athana
sium de morte constantini minoris.
iiii Quia athanasi⁹ arrianis bella sibi denu
o suscitantib; ad partes discessit italię.
v· Q̊d de athanasio iulius decreuerit eṗs·
vi Quia constans īperator partes fauerit
athanasii.
vii De morte alexandri c̄stantinopolitani
pontificis ⁊ ordinatione apud orthodo
xos pauli apud arrianos macedonii.
viii Quia remoto paulo eusebius nichome
diensis c̄stantinopoleos inuasit epatum
⁊ de antioceno c̄cilio & ordinatione eu
sebii in alexandriā ⁊ post eum gregorii
⁊ de transformatione niceni concilii.
ix Epła antiocheni concilii de fide ⁊ de bel
lo francico ⁊ de antiochię t̄rę motu.
x Q̊m̊ gregori⁹ alexandriā uenerit ⁊ fuge
rit athanasius· ⁊ q̄ mala ṗ gregoriū
gesta sint.
xi Quia mortuo eusebio· paulus in ecclām
rursus introductus ē· ⁊ ab arrianis ma
cedonius institutus.
xii Q̊m̊ hermogenes magister militū uolen̄s
paulū ecclia pellere a poplo sit ṗempt⁹
⁊ quę uindicta ṗcesserit.
xiii Quia gregorius ab alexandria remotu̇s
georgius arrian⁹ ibi fuerit euocatus.
xiiii Athanasio paulo & aliis orthodoxi̇s epis
rome positis q̊d orientalib; iuli⁹ roman⁹
scripserit. ṗuenerit.
xv Q̊d orientales iulio resc̄pserunt.
xvi Quid athanasio alexandriā remeante
q̊m̊ paulus denuo constantinopolī sit
expulsus. ⁊ q̄ neces introducto in ecclā
macedonio sint factę.
xvii Lentio de calūpniis contra athanasiū.
xviii De legatis orientaliū eporū apud cons
tantē· directis ṗ his q̄ gesserunt.
xix Quia constans frēm ṗ fide mouerit· ⁊
quia constanti⁹ sardice conciliū con
uocari ṗcepit.
xx Athanasii relatio de nece pauli constan
tinopolitani pontificis.
xxi De conuentu eporū in sardicense c̄cilio.
littere c̄cilii sardicensis ad uniuersos epos.
xxii De legatis sardicensiū ad constantiū des
tinatis ⁊ de nefanda machinatione c̄tra

eos a stepho antiocheno p̄sule dem̄nata.
xxiii Ep̄la constantii ad athanasiū ut ad eū ueniret. ca.
xxiiii Alia ep̄la eiusdē p eadem re.
xxv Tercia eiusdem.
xxvi Ep̄la iulii ad alexandrinos p athanasio.
xxvii Quo constanti᷒ petierit athanasiū et quod athanasius a constantio et quomodo orthodoxis pontificib; recipientib; suas ecc̄las heretici sint expulsi.
xxviii Ep̄la constantii p quā omnia gesta contra athanasiū habita sunt cassata.
xxix Ep̄la constantii ad alexandrinos ut suscipent athanasiū.
xxx Ep̄la constantii p athanasio ut aboleret̄ quicquid p athanasio gestū est.
xxxi Quomodo athanasius alexandriā sit reuersus.
xxxii Quib; occasionib; tunc res publica turbabatur et de diuisione antiocheni p̄pli propter fidem.
xxxiii Ep̄la hierosolimitani concilii ad egyptiacos ep̄os.
xxxiiii De magnentio tyranno et de betranione atq; nepotiano.
xxxv De insidiis contra athanasiū gestis et de leuitate constantii.
xxxvi De macedonio eiusq; crudelitate.

Sozomeni. Incip̄ lib. iiii.

i Igitur sub impio constantini p ecc̄las talia puenerūt. Quo mouente. rursus ad q̄rimoniā ueniū dogma niceni concilii. Nā licet uiuente constantino n̄ eū omīs suscipent. tam apte renuere n̄ audebant. Quo mouente plimi ab eo se indubitant abstinuere consilio. Erant enī isti qui etiā p̄mit᷒ uidebant̄ ee suspecti. p̄cipue ū arrii sectatores eusebius et theognis. Cui᷒ dogma se firmare credebant. si reuti athanasiū phibent. et consectatori suo egyptiace diocesis intra contraderent. Et illi quidē hec agebant ministrante s̄ p̄rbo. p quē constantini t̄pib᷒ arrius fuerat reuocat᷒. Erat enī is p̄rbr constantio quoq; gratus. eo quod paternū ei seruauerat testam̄tū. ita ut usq; ad p̄ncipē palatii q; potentes habet accessū. Eusebius aut̄ in aula impiali uidebat̄ ita p spicu᷒. ut suos consectatores faceret augustos ac p̄ceres. Quā ob rē de dogmate rursus p̄uati et publice disputationes crebro p̄ferebant̄. et simul iniurie. inimicitie. et plurima q̄ ex talib; solent sep̄ euenire. ii.
Interea ab occidentali athanasi᷒ parte in alexandriā ē reuersus. quē etiā constantin᷒ uiuens reddere maluerat. Dicit aut̄ quod etiā testam̄to uoluit hoc conscribe. s; quomodo ita defunct᷒ ē. ei maior filii constantin᷒ hesperiarū partiū p̄nceps hoc egit. litteras q; huiusmodi ad poplm destinauit alexandrinū; Constantin᷒ cesar poplo eccl̄e catholice alexandrie constituto. Neq; uram sacratissimā m̄tē arbitror ignorare. ppterea athanasiū adorande legis p̄dicatorē ad t̄pus gallus finisse directū. quomodo ferocitas crudeliū

inimicorum eius in periculo sacri eius capitis
imminebat: ne forsan per malignorum cal
liditatem aliquid incongruum sustineret.
Ut ergo hoc euitaret ab imminentibus sibi
necessitatibus est ablatus. et ita me iube
te habitare preceptus est. ut in hac ciui
tate in qua degebat. bona ei necessa
ria non deessent. Talis enim est eius uenerabi
lis uirtus diuinis freta solatiis. ut
etiam molestias asperioris fortune des
piciat. Quapropter licet ad carissimam
reuerentiam uestram dominus noster beate me
morie constantinus pius. uir pater eun
dem episcopum suo loco restituere proposue
rat. tamen quia humana sorte preuentus
antequam hec compleret uota requieuit.
consequens arbitratus sum uoluntatem di
ue memorie imperatoris implere. Qui
dum ad uos remeauerit. qualem a me
uenerationem habuerit. agnoscetis.
Non enim mirabile. siquidem in eo gessimus
quod laudetur. Mentem namque animam ima
go desiderii uiri et schema tanti ui
ri ad hoc mouit et inuitauit. Di
uina prouidentia uos custodiat. fratres
His litteris ... dilectissimi.
His fretus athanasius alexandriam
uenit. libenterque eum plebs alexandri
na suscepit. Arriani uero coniuratione
facta aduersus eum. frequentes sediciones
subinde suscitabant. per quas occasio pre
bebatur eusebio. ut derogaret ei apud
imperatorem. quia non decernente communi
concilio episcoporum auctoritate sua corripu
isset ecclesiam. Tantumque his derogatio

nibus actum est ut indignante imperatore
de alexandrina urbe pelleretur. Eodem
tempore moriente episcopo eusebio cesarie
palestine cognominato pamphili. agapi
discipulus eius suscepit episcopatum. Qui et a
lios plurimos edidit libros. et de uita
doctoris sui multa conscripsit. Sozomenus.

Non multo post tempore
constantinus imperator constantini
maioris filius dum mittitur inuadere
partes iunioris fratris. constantis cir
ca aquileiam congressione facta pri
mitus. consulatu aucindini et proculi.
Quam ob rem romani principatus occi
dentalium quidem partium peruenit ad
constantem. orientalis autem ad cons
tantium. Theodoritus.

Isto tempore quo constantinus ad per
henne transiuit imperium. testamento filiis
temporale distribuens regnum. nullus
enim eorum presens erat. presbytero a sorore pro
pria sibimet commendato suum credidit
testamentum. precipiens ei illud consta
tio dari quem inter alios uidebatur esse ui
cinior in tempus uenire posse credebatur.
Hinc iste constantio factus notus tradito
testamento accepit ad eum ingrediendi
fiduciam. Qui uidens facilem cons
tantii uoluntatem. et uelut calamum
uentis accedentibus agitari. persuasit
contra euangelica dogmata bellum assu
mere. et aduersus ecclesias asperrimam
erigere tempestatem. Dicebat enim esse
culpabiles qui consubstantialitatis
uocem que scripta non inuenitur in fidei doc

trina potuisset. quod uir sacerdotes et
eos discordiam generaret. Hinc ergo atha
nasium et eius sectatores accusans insidi
as instruebat. Huius cooperatores erant
eusebius et theognius et theodorus perin
thius. qui eloquentior uidebatur. Et scrip
sit explanationes euangeliorum. que plu
rimi heracliote uocant. Isti namque
sepius uidentes imperatorem reuisionem atha
nasii multorum causam asserebant esse
malorum et non solum egyptum. sed etiam pales
tinam et fenicem. uicinasque gentes eius gratia
dicebant esse turbatas. Proinde huius
modi uerbis leuissimam obsidentes im
peratoris intentionem. suaserunt ut athana
sium ab ecclesia rursus expellerent. Qui
agnoscens eorum consilium ad partem hes
perias abiit. VI.

Verum eusebius eiusque consortes. calump
nias in athanasium factas iulio
romano pontifici destinauerunt; qui
ecclesiasticam sequens legem et ipsos romam
uenire precepit. et uenerabilem atha
nasium ad iudicium regulariter euoca
uit. Ille continuo euocatione sus
cepta uenit. Calumpniatores uero sacrama
tores romam quidem profecti non sunt. scien
tes facile suum posse capi mendatium.
Sed uidentes oues pastore desolatas.
lupum super eas pro pastore constituerunt.
idem gregorium. Qui sex annis bestiis
ferocibus crudelius usus. penam mali
cie sue soluit ab omnibus amarissime
laniatus. VII.

Athanasius autem ueniens ad constantem
per quam constantinus iunior fuerat bel
lo defunctus arrianas cohortes cum ge
mitu referebat insidias. et bellum contra
apostolicam fidem gestum patrisque eius nomi
natimque concilium ab illo celebratum
memorabat. et quem omnium lege synodi
roborata uideretur. Hec et insinuando
cum lacrimis ad patruum zelum excitauit
imperatorem. Mox namque ut audiuit hec
mandauit fratri monens ut paterne
pietatis inuiolabilem seruaret heredi
tatem. cum et ille pietate gubernando reg
num et romanorum tyrannos euicisset.
et gentes positas in circuitu subiugasset.

Ea siquidem tempes Socrates.
tate constantinopoli altera post
superior turba. ex huiusmodi causa proces
sit. Alexander constantinopolitane
presul ecclesie. post decertationem cum ar
rio damnatam ex hac uita recessit. episcopa
tus tricesimo tercio. uite anno nona
gesimo et octauo. nullumque suum con
stituit locum. sed mandauit ut unum
ex duobus quos ipse nominaret elige
rent. Et siquidem uellent docibilem si
mul et uite optime testimonio de
coratum paulum, quem presbiterum ordinatum iu
ri etate quidem iuuenem. sed sapientia senem.
episcopum sibimet ordinarent. Si uero ex ha
bitu solummodo reuerentie eligere uel
lent: macedonium facerent. tunc diaco
num existentem. qui et etate uideretur
senior. Ex hac causa maior conten
tio pro episcopi ordinatione surrexit. ecclesiamque
turbauit. cum populis utique in duas par

tes diuisi eẽt. alii q; deffenderent ar-
rianũ dogma: alii ũ niceni decreta
ẽcilii. Ẽ donec alexander uiueret.
omousiani potiores erant arrianoꝝ
q̃ illi cotidie conuicti minuebant.
Cũ ũ alexander obisset: contentio
rursus ex utraq; parte cõmota est.
Qua ppt̃ homousiani paulũ ordina-
uere pontificẽ. Arriani ũ macedo-
niũ. Et in ecct̃a quidẽ herene cog-
noĩe, q̃ ẽ uicina iuxta basilicã sophi-
am paulus ẽ ordinat̃. inquo poti
alexandri sententia plata uidebat̃.

Post paululũ ũ tẽpus viiij
Imꝑator ad constantinopolim ueni-
ens indignat̃ ob ordinationẽ factã
arrianoꝝ epoꝝ. Constituto q; con-
cilio: paulũ q̃dẽ remoueri fec̃. eu-
sebiũ ũ q̃ ex nichomedia migrau
ẽstantinopolim uenerat: ẽẽ decreuit. epm
Quo facto. antiochiã pfectus ẽ im-
ꝑator. Eusebi itaq; nullom̃ cessare
paciebat̃. s; oĩa cõmouebat. donec
suũ ppositũ pduceret ad effectum.
Ẽgit g̃ ut in antiochia syrie sinod
fieret sub occasione q̃dẽ dedicatio
nis ecct̃e. quã pat augustoꝝ fabri
cari cepat: & p̃ eĩ obitũ. constanti
x. anno eã a tẽpore fundationis
explęuerat: p ueritate aũt ad sub
uisionẽ atq; destructionẽ niceni
ẽcilii. Ad quã sinodũ conuenert̃
ex ciuitatib; diuisis epi nonagin-
ta. Maximus tñ hierosolimitan ma
charii successor ñ affuit: cogitans
q̃ ei posset subripi ut in dãpnatio-
ne subscriberet athanasii. Sed neq;
iuli inffuit maxime rome ꝑsul.
neq; in locũ suũ aliquẽ destinauit
cũ utiq; regula ecclãstica iubeat
ñ oportere ꝑter sententiã romani
pontificis ẽcilia celebrari. Fit g̃ sy-
nodus antiochia sub ꝑsentia cons
tantii pncipis consulatu marcel
lini & pbini. Erat aũt q̃nt annus
mortis constantini pat̃s augustoꝝ.
Presidebat q; tc̃ ecct̃e antiochene fla
cillus successor eufronii. Fautores
g̃ eusebii ope ꝑtiũ iudicantes atha
nasio derogare pmũ q̃dẽ calũpni
ati s̃t quasi extra regulã egisset
quã tc̃ ipsi decreuerant. qm̃ ñ ex
sententia omnis ẽcilii epoꝝ rece
pat sacerdotiũ. s; sibimet arrogan
do in ecclãm fuisset ingressus. de
inde qm̃ eĩ aduentu turba gene
rata plimi seditione sint mortui.
et q̃ aliqui ab athanasio cesi iu
dicib; dicerent̃ eẽ contraditi. Hac
derogationẽ habita constituer̃t
epm in alexandria pmo q̃dẽ eu
sebiũ cognomito emesenũ. Quo
ordinato & in alexandriã ire me
tuente. gregoriũ fecer̃t epm. His
ita gestis transformauer̃t fidẽ. nich
q̃dẽ culpantes nicenũ ẽciliũ sed
pncipiũ ꝑbentes. quatinꝰ frequenti
b; conciliis alia subinde mutantes
& recitantes. tm̃inus fidi paulatim
in arriana uesania repedaret.

Epl̃a antiocheni concilii de fide. x.
Nos neq; sequaces arrii fuim᷒. Quō
enī epi p̃biterū sequerem᷒. Neq; aliam
quāpiā fidē absq; expositā antiquitꝰ
suscepim᷒. sed etiā nos examinatores
& cognitores eꝰ fidī facti sum᷒. & iu
dicauim᷒ potiꝰ quā secuti sum᷒. Didi
cim᷒ enī ab initio credē in unū dm̄
omniū dm̄ uniuersoꝝ intelligibiliū
sensibiliū q; creatorē & puisorē. &
in unū filiū unigenitū ante omīa
secl̃a existentē. & cū suo genitore ma
nentē. p quē & omīa facta st̄ uisibi
lia & inuisibilia. & q̄ in nouissimis
tēpib; p bonā uoluntatē patris descen
dit. & ex scā uirgine carnē assūpsit.
& omnē uoluntatē sui patris īple
uit. passus ē. & resurrex̄. & in celos ascen
dit. & in dexterā patris sedet. uentu
rus iudicare uiuos & mortuos. & rex
pmanet in eternū & ds̄. Credim᷒ et
in scm̄ spm̄. Si aut̄ adiciendū ē cre
dim᷒ & de carnis resurrectione. & uita
ppetua. Hec in pⁱma scribentes epl̃a
ciuitatib; dirigebant. S; post pau
lulū aliā in antiochia dictauerūt.

Eodē tempr̄ etiā rē publicā contigit
ualde turbari. Gens nāq; francoꝝ
circa gallias constituta. romanis
erat infesta. Tē enī etiā tre motus
maxim᷒ in oriente factus ē. & p̃cipue
xi. In antiochia anno iugit̄ ē cōmota.
Intea gregoriū deducebat in alexan
driā syrian᷒ magister militie. & cū
eo armati milites. numero q̄nq; mi
lia. Quib; etiā aderant arrii sectatores
ibi morantes. S; q̄m athanasiꝰ eccl̃a
pulsus ne caper̄ effugit arbitrat̄ ē
dicendū. Erat enī uespa. & p̄pl̄s in
uigiliis obseruans. spabat̄ futura col
lectio. Int̄ hec uenit magister mili
tū. & circa eccl̃am p cohortes suos mi
lites ordinauit. Athanasiꝰ autē uidēs
q̄ fiebant. cogitauit ne ppt̄ se ulla
lesio poplo puenīret. & p̃cipiens di
acono ut cōpleret orationē. rursus
psalmū fecit īponi. Dūq; consonan
tia psalmodie celebrarent̄. p unā ia
nuā ecclie egrediebant̄ om̄s. Quo
facto. milites quidē sine cōmotione
steterūt. Athanasius aut̄ int̄ medi
os psallentiū illesus abscessit. et
hoc m̄ fugiens romā pfectus ē. Por
ro gregoriꝰ tē alexandrine p̃sedit
eccle. Alexandrinoꝝ ū plebs n̄ fe
rens qđ erat gestū. eccl̃am q̄ dio
nisii n̄cupatur incendit. xii.

Eusebius aut̄ legationē misit ad
iuliū romane urbis epm̄. ro
gans ut contra athanasiū iudex
eēt. S; que de athanasio decreuerat
iuliꝰ eusebiꝰ n̄ occurrit agnoscere.
q; dū paucū tēpus uixisset p̄ con
ciliū uita puatus ē. Qua ppt̄ cons
tantinopolitā rursus in eccla
paulū introduxerūt. Idē & arriani
in eccl̃am q̄ nc̄ dr̄ pauli ordinaue
re macedoniū. Et hoc gerebant
fautores eusebii successoresq; p̃sūp
tionis. idē theognis niceniꝰ marin

calcidonensis. theodorus. heraclie. et
reliqui. Sed ursacius et ualens heretici.
Post ea libellum penitentie iulio offeren-
tes episcopo. et consentientes consubstan-
tiali uerbo comunicare meruerunt.
Interea propter macedonium. xiii
ingens philosophorum flamma surgebat. et in-
testinum bellum xpianorum in ciuitate
multi sanguinis effusione pullulabat.
Quod dum audisset constantius antiochia
positus imperator hermogeni magistro
militum traciarum iniunxit: ut paulum
ecclesia pelleret. Qui constantinopoli ue-
niens maximas turbas egit. co-
gens ut pelleret episcopum. factaque seditio-
one populus erat preparatus ad ultio-
nem. Cumque hermogenes insisteret
ut militari manu expelleret pau-
lum. accensus populus ut fieri solet in
talibus irracionabiliter ei resistebat.
eiusque domum incendentes ipsumque tra-
hentes interimerunt. Hec gesta sunt
consulatu constantii tercio et secundo cons-
tantis. Quo tempore constans quidem fran-
cos romanorum subiecit imperio. Cons-
tantius autem de interitu hermogenis
agens. ab anthiochia uenit. dis cons-
tantinopolim uenit. Et paulum quidem
expulit ciuitate. urbi uero dampna
concussit. auferens ei frumenti a suo
patre collati ultra quadraginta mi-
lia modiorum. quod cotidie frangebantur.
Nam pene octoginta milia per dies sin-
gulos urbe alexandrina mittente
primo ministrabantur. Hoc itaque

facto macedonium distulit statuere
urbis episcopum. Irascebatur enim et aduersus
eum non solum quia preter eius uoluntatem
fuerat ordinatus. sed quia propter seditiones
interemptus paulusque: factas. plurimi simul
et magister militum fuerat interemptus.
Dimittens ergo eum missas facere in ecclesia
solum in qua fuerat ordinatus. denuo
est profectus in antiochiam. xiiii
Arriani preterea gregorium remo-
uentes ab alexandria tanquam
odibilem. et quia propter eum factum fuisset
incendium. nec non et quia minus eorum
fouebat errorem. euocauerunt georgium
cappadocem arriane uesanie. xv
Igitur athanasius Sozomenus.
relinquens alexandriam: romam profec-
tus est. Contigit autem eodem tempore
et paulum constantinopolitanum pon-
tificem illuc una concurrere. et mar-
cellum ancyre asclepium quoque gaze. Qui
dum arrianus esset aduersus. inseptionem
passus ab his quasi subuertisset altare
dampnatus est. Pro quo gazeorum ecclesia
quintiano committitur. lucianus autem ha-
driopolites episcopus. ob aliam accusationem
ecclesia sua priuatus degebat in urbe
roma. Cognoscens ergo romanus episcopus
crimina singulorum romis niceno concilio
concordare copiens eos in communio-
ne suscepit. tanquam omnium curam gerens
propter sedis proprie dignitatem. singulis quoque
reddidit suas ecclesias. Et orientali-
bus scripsit episcopis culpans quia non recte
tractassent uiros inculpabiles de

suis ecclesiis expellentes. et constitu
ta niceni concilii minime conser
uarent. Quorum paucos ad certam
diem sibimet adesse precepit. ut coram
eis ostenderet iustum se super eis protulisse
decretum. id est certo non se passurum inter
minatus est. nisi ab huiusmodi turbis et
nouitate cessarent. Et ille quidem hec scrip
sit. Athanasius autem et paulus epistolas
iulii orientalibus episcopis direxerunt. et sin
guli eorum suas sedes adepti sunt.

Verum pontifices orientis XVI
grauiter hoc ferentes. et in antio
chiam congregati. iulio rescripserunt
epistolam. ornato quidem stilo compositam
et ironia uero maxime plenam. et non sine
interminationis qualitate confectam. Fa
tebantur enim circa omnes romanorum ecclesiam
esse munificam. ueluti que apostolicam habet
curam. et antiquitus mater pietatis existe
ret. licet ab oriente ad eam predicatores
dogmatis aduenissent. Se uero non propter
ea secundo loco habendos existimabant.
eo quod non magnitudine aut multi
tudine habundarent ecclesiarum. cum
uite qualitate non cederent. crimenque
iulio importabant. eo quod athanasii
sectatoribus communicasse uideretur. et
tamquam eorum concilio contumelias
irrogasset. eorumque sententiam destru
xisset. et ueluti iniustum eius factum
ecclesiasticis sanctionibus dissonans
arguebant. His ita conscriptis. addi
derunt. quia si susciperet iulius dampnationem
ab eis factam. et ordinatos episcopos in damp
natorum loco firmaret. pacem cum eo et
communionem haberent. si uero placitis
eorum resisteret. contraria celebrarent.
quippe cum orientales episcopi non restitissent.
dum nouatus a romana pelleretur ecclesia.
De his autem que preter commune placi
tum de concilio niceno gesserant. nich
il rescribere maluerunt. Socrates.

Hec itaque orientales episcopi iulio roma
no pontifici rescripserunt. Cum uero a
thanasius alexandriam fuisset ingres
sus. compressio populi partis georgii
qui illic fuerat ordinatus episcopus uehe
mens facta est. et ex hoc dicebant tur
bas et neces hominum prouenisse. Et
huiusmodi crimina in athanasium ue
lut auctorem sceleris referebant.
dum hec in certaminibus frequenter eue
nirent. Ob quam causam sabinus ma
cedonianus presul hereseos que contra
athanasium et homousianos arriani
gesserunt. aut quanta concilia preter eum
celebrata sunt. aut contra omnes ecclesias
macedonius heresiarchus gessit. e
rubescens forte tacuisset. XVII

Constantius quoque imperator in antiochi
a degens cum audisset rursus
paulum constantinopolitanam rece
pisse sedem. iratus facta sua misit ad
philippum qui tunc habebat maximam
inter alios iudices potestatem. et post
principem secundus appellabatur. ut paulum
ecclesia pelleret. et macedonium intro
duceret. Prefectus autem philippus
seditionem populi metuens. arte est usus

aduersus paulum. Et iussione quidem princi-
pis celauit. Simulans autem publicum
se habiturum esse tractatum processit
ad thermas uocabulo zeusippas. ibi-
que cum honore quasi necessario uocauit
paulum. Cumque uenisset repente prefectus
sacra monstrauit imperatoris. Et episcopus
quidem illic iniustam sententiam pacien-
ter tulit. Porro prefectus metuens
multitudinis impetum. que ibi conuene-
rat propter timoris famam. unam fenes-
tram thermarum iussit aperiri. per quam
ad palatium ductus paulus. et mis-
sus in nauem ad italiam partitam ue-
lociter ductus est in exilium. Iussitque
prefectus ut thessalonice seruaretur.
ex qua paulus fuerat oriundus. quate-
nus illic licenter uiueret et in aliis illi-
rici ciuitatibus. non tamen ut ad par-
tes orientis accederet. Hoc itaque modo
paulus inopinabiliter de ecclesia pul-
sus est. Philippus autem athermius ad
ecclesiam properabat. Cumque eo macedonius
residens in uehiculo cum prefecto si-
mul et milites armis induti. Hoc
facto terror populum apprehendit. et ad
ecclesiam concurrerunt uniuersi homou-
siani simul et arriani. Cumque prefectus
cum macedonio ad ecclesiam peruenisset.
et populum et milites irrationabilis ti-
mor inuasit. Cumque esset nimia mul-
titudo nec posset introire prefectus.
milites ceperunt populum uiolenter im-
pellere. Et cum propter angustiam loci
recedere non ualerent. putantes eos mi-
lites se uelle resistere. euaginatis gla-
diis in eorum necibus grassabantur. Tunc
ergo sicuti fertur perempti sunt circa tria
milia centum et quinquaginta. alii a mili-
tibus interfecti. alii uero compressione sunt mor-
tui. His actibus macedonius tanquam
nichil mali gerens. sed ueluti mundus
et innocens a prefecto magis quam ab
ecclesiasticis regulis traditum sibi perce-
pit episcopatum. tantisque necibus ipse et
arriani ecclesie iura tenuerunt. Hoc tem-
pore imperator maiorem ecclesiam fabri-
cabat. que nunc sophia uocitatur. et est co-
pulata ecclesie que dicitur herene. quam pater
imperatoris cum esset prius modica ad pul-
chritudinem magnitudinemque perdu-
xerat. que modo uelut sub uno circuitu
contineri noscuntur. XVIIII

Interea contra athanasium alia machi-
natio fabricata est. Ecclesie namque alexan-
drinorum augustorum pater eroganda
pauperibus frumenta donauerat. que
dixerunt athanasium uendere et suis uti-
litatibus applicare. Quod imperator cre-
dens. iussit eum occidi. Hoc sentiens
athanasius latenter effugit. Tunc igitur
iulius romane urbis episcopus. cognoscens
arrianorum insidias aduersus athana-
nasium. cum audisset locum ubi erat abs-
consus. mox hec suscepit et litteras
egyptiorum episcoporum asserentium falsa esse.
que contra athanasium dicebantur. Quo
facto iulius rescripsit eis qui fuerant in
antiochia congregati. culpans eos
primum de iniuriis litterarum. deinde

cut eũ ad suã synodũ ñ uocassent. ca
nonib; quippe iubentib; extra roma
noꝝ nich decerni pontifice. insup
q latent corrũpent fidẽ. & qui tyri
gesta ꝑ subreptionẽ fuerint & arte
cõposita. ⁊ q contraria ex una par
te confecerunt monimenta gestoꝝ re
ferens ⁊ falsitatẽ de arsenio concin
natã. Epl̃as ipsas ponere ꝓpt̃ fasti
diũ longæ lectionis omisi. Post
paucũ itaq; tẽpus. paulus á thessa
lonica simulans se habe iter ad co
rinthũ. italiã uenit. & unã cũ a
thanasio ĩpatori constanti actus
suos indicauerunt. SOZOMENUS. XV.

Imparator aut̃ frĩ suo constantio scp
sit. ut aliquos orientaliũ epoꝝ sa
tisfacturos ꝑ quoꝝdã dãpnatione
dirigeret. Quapp̃t eligunt̃ tres.
narcissus herenipolita cilix epc.
theodorus eracliæ traciæ. & marcus
arethusæ syriacæ. Qui uenientes
italiã. facta ꝑ pa uindicabant. niten
tes ĩpatori ꝑsuadere orientalis con
cilii iustã esse sententiã. Cũq; fidi
sue ↄfessionẽ exigerent. antiochia
q̃dẽ fidẽ ↄpositã celauerunt. Aliam
u͠ conscribentes confessionẽ obtu
lerunt. multo tñ á niceno concilio
dissonantẽ. Uidens aut̃ constans
iniuste ↄ̃uatos hoĩes nec crimina fuis
se uera ꝑ q̃b; dicebant̃ a cõmunione
suspensi. s; gestũ ꝓpt̃ dissonantiã
fidi. eũ satisfacere nequissent ꝑ quo
uenerant. remisit eos ad ꝑ pa. Post tres
aut̃ annos rursus orientales epi oc
cidentalib; aliã ep̃lam direxerunt.
quã multoꝝ uersuũ noiauere con
scriptionẽ. eo qđ ultra priores plixo elo
quio confecta uidet̃. In qua de sub
stantia quidẽ dei nullã fecere me
moriã. Eos aut̃ qui dicunt ex ñ ex
istentib; dĩ filiũ aut ex alia ẽentia &
ñ ex dõ. ⁊ q fuerit aliq̃ñdo tẽpus
aut sclm q̃ndo ñ erat: abdicauerunt.
Porro eudoxiũ germaniciæ epm
martiriũ atq; macedoniũ porti
tores ep̃larũ. occidentales noluerunt
suscipe sacerdotes dicentes dogma
ta nicena sufficere. & nich ulterius
oportere tractari. Cũq; constans
a frẽ petens ut athanasius suã reci
peret sedẽ. resistentib; hereticis. nich
impetrare ualuisset. tũ athanasius
⁊ paulus adeuntes constantẽ po
poscerunt fieri synodũ. eo qđ ꝑ defen
sione rectoꝝ dogmatũ expulsi ꝓ
barentur. THEODORITUS. XXI.

Quod audiens constans scp̃sit frĩ
monens ut patnę pietatis in
uiolatã seruaret hereditatẽ. cũ &
ille impiũ gubnando & romano
rũ tyrannos eiecisset. & incircu
itu gentes barbaras subiugasset.
His litteris motus constantius. pcepit
sardice q̃ ẽ ciuitas illirici & orien
tales & occidentales conuenire pon
tifices. multę siquidẽ etiã alię passi
onis medicinã synodicã require
bant. Nã et pauliũ constantinopoli

tanę urbis epm̄ p̄fectis dogmatib;
arrianis ad piculū mortis usq; pdu
xerant tanquā seditionis auctorē.
Et alia quedā adiecerant q̄ calūpnia
torib; s̄t amica q̄ tam̄ tc̄ popłs sar
dicę ppt̄ inimicoꝝ insidias duci
n̄ passus ē. Paulopost aut̄ defun
cto constante. flectentes arriani
leuissimā p̄ncipis uoluntatē. et a
regia ciuitate pellentes paulum
eū ad ciuitatulā cucussenā q̄ tc̄ e
rat cappadocię. n̄c ū sede armenię
migrauerit. S; n̄ sufficit in hoc cun
cta turbantib; uita pauli mira
bilis. licet in solitudine constitu
ti. Mittentes eñ ministros necis
eū morti uiolentissime tradider.
Et hoc beatus athanasius refert
in satisfactione ppę fugę ita di
cens. XXII.

Epm̄ itaq; constantinopoleos
paulū p̄sequentes atq; cōprehen
tes. palā suffocandū ēē censuer
in cucussa cappadocię. auctorem
habentes philippū p̄fectū. Erat e
nī eoꝝ hereos tc̄ patronus & consi
lioꝝ minister iniquoꝝ. Huiusmodi
eñ crudelitates blasphemia arri
ana germinauit. Contra unige
nitū naq; uesaniunt ministri
p̄sūptionū ei. Hoc itaq; in paulo
defuncto magis q; ad celestia regna
pducto. macedoniū statuert epm̄.
quasi consecratorē suū. qm̄ pximę
sco sp̄ui blasphemabat. S; paulopost
expulert et eū dn̄i creaturā n̄ confi
teret eū quē filiū scripture dicunt.
Quapp̄t respondendo illis heresis
ppę auctor apparuit. consubstanci
alē quidē nec iste patri filiū ēē di
cens. similē tam̄ p omnia genitori
docens. creatū ū sp̄m apte deno
minans. Hec itaq; n̄ multopost si
cuti diximus acta sunt. Socrates.

Undecimus itaq; annus erat post
duoꝝ augustoꝝ. Consules autē
fuere tc̄ rufinus et eusebius. qn̄ do
celebratū est sardicense conciliū.
Ex esperiis g̊ partib; conuener epi
quasi trecenti sicut athanasius ait.
Ex orientalib; sex et septuaginta tan
tūm. sic sabinus dicit. Int̄ q̄s adnu
merabat et scyras tanq̄ mariotis
epc̄. quē dāpnatores athanasii in
epo huius puincię pduxert. Excusa
uert et eñ se alii p infirmitatē cor
poris. alii angustias indutias accu
santes. & ob hoc iuliū romanū cul
pantes epm̄. dū utiq; ante annū
et sex m̄ses synodus fuerit p̄dicata.
et athanasius romę degeret expectās
iudiciū synodale. Cū g̊ sardicę
ouenissent. orientales ad aspectū
occidentaliū uenire nolebant di
centes n̄ aliť se ad ūba uenturos.
n̄ suo collegio athanasiacos et pau
lianos expellent. Utq; pgenies
sardicensis epc̄. & osius cordube his
panię peterent a cetu remoueri
pauli defensores & athanasii. illi

repente discesserunt. Et uenientes ad philippolim trachie. seorsum fecere concilium. et aperte iam consubstantialitatem anathematizauerunt. et sectam inequalis substantie epistolis conscribentes. ubique miserunt. Qui uero autem in sardice conuenerant. primum quidem horum dampnauere uesaniam. deinde accusatores athanasii dignitate priuauerunt. et terminum fidei nicene corroborantes et tractatum de diuine substantie inequalitate respuentes. consubstantialitatem apertius tradiderunt. etiam ipsi ubique scripta propria dirigentes. Ex utraque ergo parte arbitrati sunt recte se facere. Orientales quidem eo quod a se dampnatos illi susciperent. Occidentales autem quoniam ante cognitionem dampnatores effugerent. et quoniam hi quidem nicenam seruabant fidem. illi uero eam adulterari presumpserant. Reddiderunt ergo locum paulo et athanasio. nec non et marcello ancyre galathie. qui dudum sicut iam diximus est fuerat condempnatus. XXIIII

Que uero sardice Theodoritus gesta sunt concilii littere clarius edocebunt. quas propter modum explanationis huic scripture inponere non omisi.

Sancta synodus dei gratia sardice congregata. ex urbe roma hispaniis. galliis. italia. campania. calabria. affrica. sardinia. pannonia. misya. datia. dardania. altera datia. macedonia. thessalia. achaia. hepiris. trachia. rodope. asia. caria. bithinia. hellesponto. phrigia. pisidia. cappadotia. ponto. cilicia. altera phrigia. pamphylia. lidia. insulis cycladibus. egipto. thebaida. libia. galatia. palestina. et arabia. uniuersis episcopis et comministris sancte et apostolice ecclesie dilectis fratribus in domino salutem. Multa quidem ac sepius ministri arriane uesanie presumpserunt aduersus dei seruos et rectam fidem custodientes. Adulteram namque doctrinam proponentes. orthodoxos expellere sunt conati. et intantum insurrexerunt aduersus fidem. ut neque auditum deo amabilium lateret imperatorum. Igitur gratia dei cooperante etiam ipsi piissimi principes ex diuersis nos prouinciis et ciuitatibus colligentes sanctum hoc concilium in sardicensium celebrari urbe preceperunt. quatinus ablata omni discordia et omni perfidia procul expulsa. sola christi pietas apud omnes inuiolata seruetur. Venerunt enim orientales episcopi a piissimis imperatoribus inuitati. precipue propter famam que de karissimis nostris fratribus et comministris fuerat deuulgata. id est athanasio alexandrino. et marcello ancyre galatie. et asclepa gazeo. forsan etiam ad uos ipsos detractiones huiusmodi peruenerunt. quoniam et nostras aures uentilare conati sunt. ut ea que contra innocentes referunt uera crederent. et iniqua hereseos celetur opinio. Sed hoc diutius facere permissi non sunt. Est enim protector ecclesiarum dominus qui pro his et pro uniuersis mortem sustinuit. et propter

eas ascensu ad celos nobis omnib; con
donauit. Vrsaciu itaq; eusebi? & ma
ris. & theodorus atq; theogni? ursa
cius t ualens. & minophantis t ste
phan? scripser? iulio comministro nro
ecclesie romane pontifici. contra pdictos
consacerdotes nros. id e athanasiu epm
alexandrie. & marcellu epm ancire
galatie. & asclepa gaze. Scripser? quoq;
ex aliis partib; epi. testimoniu phi
bentes puritati athanasii consacerdotis
nri. t ea que ab eusebio t consectatorib;
ei? gesta st. nichil aliud qua mendatus
t calupniis plena ee firmantes. cu
utiq; euocati a karmo t consacerdote iulio
t n occurrentes sic scriptis eiusde epi iu
lii coprobatur: aperte uideant calup
niatores existere. Nam si de gestis
contra eos habitis psupsissent. n re
tardarent occurre. Verutamen etia
ex his que fecerunt in hoc sco magnoq;
cetu eoz machinatio euidenter ap
paret. Venientes enim in sardicensium
ciuitate atq; uidentes fris nros atha
nasiu. marcellu. asclepa. & ceteros. ad
iudiciu accedere timuer. n semel
n scdo. s; etia frequenter citati uocati
omib; obedire noluer. congregatis
uidelicet in concilio. osio longeuo. q
ppt etate atq; confessione. tantuq;
labore omi honore dign? apparuit.
t reliquis sustinentib; t inuitantib;
eos ingredi iudiciu. ut q contra ab
sentes consacerdotes diffamauerant
atq; conscripserant. psentes ostenderent.

S; sicuti pdixim? euocati n uener. ut
etia in hoc calupnia ppa ostenderent
t quodam respuendo iudiciu insidias
suas t molimina pclamarent. Nam q de
suis dictis confidunt etia ad facie pro
bare n fugiunt. Quia u n occurrer.
nullu de eis ignorare confidim?. Et si
forsan rursus illic quequa machina
ri uoluerint: sciant omnes q in nich
habentes quo possint consacerdotes nros
arguere. absentib; detrahut. psen
tes effugiunt. Fuger enim karmi fris
n solu ppt calupnia aduersus istos
instructa. ueru q suos p diuersis cri
minib; accusatores occurrisse uide
rt. Pferebant enim uincula t catene
uenerant hoies ab exilio t consacerdotes
nec n cognati parit t amici eoz. q
ppt istos mortui dinoscunt. Et qd
e admirandu: aderant epi quorum un?
quide cathenas gestabat t uincula.
quib; uinct? fuerat ppt eos. Alii u
eoz insidiis morte testabant afflic
ta. qm ad tanta supbia st pducti
ut etia epm occidere conarent. que
n fuga liberasset obierat. Venit etia
consacerdos nr beat? theodolus fugi
ens eoz molimina quib; fuerat ius
sus occidi. Alii u gladioz uulnera
demonstrabant. alii fame se ab eis
passos ingemiscebant. Et hec n qui
libet hoies testabant. s; omnes ecclesie pro
quib; hi q occurrer. t q legatione fun
gebant insinuabant uiolentia rupe
stres. armatos milites. populos cu fus-

tib; iudicii terrores. falsarum litterarum obiectiones. Lecte sunt namque littere theognii contra consacerdotes nostros athanasium. marcellum. et asclepam. ut etiam impatores mouisse uidentur. Quas litteras diacones theognii uulgauerunt. Super hec autem uirginum nuditates. ecclesiarum incendia. carceres contra sacerdotes nostros adhibitos. Que omnia pluria non nisi per detestabilis arrianorum heresi commisse noscuntur. Quisquis enim eorum respuisset ordinationem atque communionem. his necessario subdebatur iniuriis. Conspicientes ergo facinorum suorum angustias confusi recesserunt. et ulterius hec non ualentes abscondere: in sardicensium uenerunt urbem ut per aduentum suum quasi talia se nequaquam perpetrasse monstrarent. Uidentes ergo quibus calumpnias irrogauerant. et oppressos simulasse accusatores et increpationes pre oculis suis habentes. euocati ad iudicium. ingredi noluerunt. athanasio quippe marcello et asclepa nostris consacerdotibus fiducialiter agentibus et nimis ingemiscentibus et imminentibus atque prouocantibus eos et promittentibus non solum se calumpnias euidenter ostendere. sed etiam quod in eorum ecclesias deliquissent. Illi uero tanto conscientie terrore constricti sunt ut fugerent. et per fugam suas calumpnias aperirent. delictaque sua iudicii declinatione faterentur. Et licet non solum ex prioribus sed etiam ex istis malicie eorum atque calumpnie pateant. tamen ut neque per fugam occasionem alterius iniquitatis accipiant. euitauimus contra ueritate facta eorum examinare molimina; et hoc proposito ex his que gesta sunt. eos calumpniatores inuenimus. et nichil aliud nisi aduersus consacerdotes nostros insidias institutas. Nam arsenium quem dicebant ab athanasio peremptum. hic inter uiuentes commorari dinoscitur. Ex quo etiam alia probantur esse conficta; et non etiam calicem deuulgauerunt fractum a machario athanasii presbytero. testati sunt qui de alexandria et mareote uenerant. nichil tale fuisse gestum. Sed etiam episcopi egiptii. iulio consacerdoti nostro scribentes. ualde firmabant. quod neque subspitio fuisset huiusmodi. Et inde dixerunt monimenta aduersus eos fuisse confecta. que tamen probatum est ex una parte celebrata. In quibus gestis pagani examinabantur et cathecumini. Ex quibus unus cathecuminus inquisitus ait. intus se fuisse quando macharius uenerat ad eundem locum. alter autem interrogatus dixit illum famosissimum squiram tunc egrotasse et in cella iacuisse. ut ex hoc appareat nichil gestum ex omnibus sacramentis eo quod et cathecumini intus fuissent. et squiras non adesset. sed iaceret egrotus. His namque malignissimus squiras mentitus. eo quod athanasius quosdam sacros incendisset libros. illo tempore egrotasse declaratur. quando macharius ibi fuit. Unde etiam ex hoc calumpniator apparuit;

Denique pro huius calumpnie mercede de
derunt sequitur nomen episcopi. qui neque presbiter
fuerat aliquando. Duo namque presbiteri qui erant
in meletio aliquando degebant. postea ab eo
to alexandro episcopo ciuitatis alexandri
ne suscepti sunt. et cum athanasio consti
tuti testati sunt. numquam illum presbiterum fuis
se meletii. neque habuisse meletium in
mareote ecclesiam uel ministrum. Et qui
penitus neque presbiter fuerat. nunc eum ue
lut episcopum produxerunt. ut eo nomine insu
is calumpniis terrere uiderentur au
ditores. Lecte sunt enim et littere consacer
dotis nostri marcelli. inuenta est eu
sebii similiumque nequitia. Nam ea que
ueluti querimoniam faciens marcellus
dixit. hec tanquam ipse confirmaret
accusauerunt. Hec igitur sunt lecta et reliqua
et precedentes partium questiones. relecta
que huius uiri fides inuenta est. Non enim
a sancta maria sicut isti firmabant de
dit deo uerbo principium. neque finem ha
bere asserunt eius imperium. sed regnum
eius et sine principio et sine termino esse con
scripsit. Asclepas autem comminister ob
tulit monumenta antiochie confecta
sub accusatorum presentia et cesariensis
eusebii. et ex sententia iudicantium
episcoporum se ostendit innocuum. Recte
siquidem o karissimi fratres euocati frequenter
obedire noluerunt. recte quoque fugerunt.
Conscientia namque sua perterriti per fu
gas suas calumpnias indicarunt. et quos
presentes accusatores super eis dixerant
etiam probauerunt. Ad hec autem etiam eos qui

dudum accusati propter arrianam heresem
fuerant et proiecti. non solum susceperunt.
etiam in maiori ordine preposuerunt dia
conos ad presbiterium promouentes. presbiteros
ad episcopatum. non ob aliud nisi ut impietatem
seminare et dilatare potuissent. et
fidei corrumpere pietatem. Sunt autem horum
principes. eusebius. theodorus eraclie.
narcissus neroniadis cilicie. stephanus
antiochie. georgius laodicie. acatius
cesarie palestine. minophantus e
phesius. ursatius singidunensis mysie. ua
lens mursy pannonie. Isti namque con
uenientes cum orientalibus non sinebant
eos nec in sanctum concilium ingredi. nec
omnino accedere ad ecclesiam dei. et ue
nientes in sardicam conciliabula a
pud semet ipsos per loca singula faci
ebant. et acta quedam cum terroribus con
cinnabant. quatinus nichil penitus ad iu
dicium perueniret. neque sanctum possimus
celebrare concilium. Hec omnia cog
noscere potuimus a consacerdotibus nostris
machario palestino et asterio arabi
et qui cum eis uenerant. et ab eorum per
fidia recesserant. Hi namque ad sanctum
concilium conuenientes. et uiolentiam
quam passi sunt narrauerunt. nichil di
centes apud eos agi rectum. insuper
adicientes. quod dum essent recte fidei.
prohibiti fuissent ab eis ad hec loca
uenire. et propter comminationes uix
ab eis recedere potuissent. Ob hanc
causam sardice uenientes in una do
mo cuncti manserunt. neque breui tempore

a se recede pacientes. Quia n nos ta
cere n decuit. nec sine uindicta relin
qre calupnias. uincula. neces. uul
nera. conminationes falsarū eplar.
uerba. nuditates. uirginū exilia.
destructiones ecclarū. incendia. mi
grationes a minoribȝ ciuitatibȝ ad
maiores ecclas. & p omnibȝ aduers
rectā fide. ne arrianā uesaniā p eos
crudelit insurgentē. ppea kmos
quide frs nros & conministros. atha
nasiū alexandrine ciuitatis epm.
& marcellū ancyre galatie. & ascle
pā gaze conministrantes xpo. inno
cios & puros ee decreuim. Scribente
ad unicuiqȝ parrochiā ut singlar
ecclarū popli cognoscentes suū epi
puritatē. eū se epm & habe & sperare
cognoscant. Eos aut qui in eor ecclas.
lupor instar ingressi st. idē grego
riū in alexandria. basiliū in ancy
ra. qntianū gaze. nec epos nomi
nandos. nec xpianos nec qualibȝ &
penitus cū eis habendā ee commu
nionē. nec eor litteras habendas.
nec scribendū eis. Theodorū u era
clie europe. & neroniadis cilicie. &
cesarie palestine narcissū. & acaci
ū singiduni mysie. ualentē ex
mursis pannonie. minophantē e
phesi. & georgiū laodicie. licet me
tuentes ab oriente n uenerint. tam
eo qd a beate memorie alexandro
ciuitatis alexandrine pontifice sint
dāpnati. et eo qd secū arrianos habe
ant. & ppt crimina eis illigata ge
nerali eos decreto scm conciliū epa
tu deposuit. et decreuim n solū epos
eos n ee. s; neqȝ communionē cū fide
libȝ pmereri. Eos enī q diuidunt a
patna substantia diuinitate. & a
lienant uerbū a patre. diuidi ab
eccla catholica conuenit. & ee alie
nos noie xpiano. Sint g nobis &
omnibȝ anathema. eo qd uerbū ue
ritatis uideantur ee cauponati.
Aplicū namqȝ pceptū ē. siquis uo
bis adnūciauerit pter qd accepistis
anathema sit. His g nullū commu
nicare denūciate. Nulla enī commu
nio luci ad tenebras. hos pellite
pcul ab omnibȝ; nulla enī concor
dia xpo ad belial. Seruate uos
frs kmi. ut neqȝ scribatis eis. neqȝ
eor scripta suscipiatis. studete si
mul & uos frs kmi & conministri
tamq spu psentes nro concilio con
sentire. atqȝ subscriptione ura de
cernere. que ab omnibȝ ubiqȝ conmini
stris nris consonantia una seruen
tur. Abdicauim aut illos tertia ter
minos catholice eccle pcul abici
m. q n affirmant qd ds ē xpc. sed
aiunt. uerus ds n ē. qd filius ē. Sed
uerus filius n est ne genitus sit si
mul & ingenitus. Sic enī se intellige
re natū pfitentur. quia sic dixerit.
qd natū est factū ē. Et qd cū xpc an
te scla sit. dederit ei pncipiū atqȝ
finē. qd n in tempr. s; habet ante scla.

Perinde duae viperae ex aspide arriana progressae sunt, Valens et Ursatius, qui gloriantur et non dubitant se dicere christianos, profitentes quoniam verbum et quoniam spiritus et vulneratus et interfectus et mortuus est et resurrexit. Quod cum cohors studet hereticorum: diversas esse substantias patris et filii et spiritus sancti pronuntiant et eas esse divisas. Nos autem hanc percepimus et eruditi sumus. Hanc habemus catholicam apostolicamque traditionem et fidem atque confessionem, unam esse substantiam nominantes patris et filii et spiritus sancti. Et si querant que sit filii substantia: confitemur eam esse que patris. Indubitanter numquam patrem sine filio, neque filium sine patre fuisse credentes, nec esse posse quod est verbum spiritus. Absurdum namque est dicere aliquando non fuisse patrem sine filio, neque nominari nec esse potuisse. Est enim ipsius filii testimonium: Ego in patre et pater in me. Et ego et pater unum sumus. Nullus nostrum negat natum. Sed quibus natum omnia omnibus que invisibilia et visibilia nuncupantur: opificem esse archangelorum et angelorum et mundi et humani generis. Quoniam ait: Omnium artifex sapientia docuit me. Et omnia per ipsum facta sunt. Non enim semper esse poterat si sumpsisset exordium: quoniam verbum quod semper est non habet initium. Deus autem numquam terminum habet. Non dicimus patrem filium esse, neque rursum filium patrem esse. Sed pater pater est et filius filius est patris. Confitemur virtutem esse filium patris. Confitemur verbum dei patris esse, praeter quod aliud non est. Et verbum verum dei et sapientiam et virtutem verumque filium tradimus. Et non sicut ceteri filii nominantur ita filium dicimus, quoniam illi aut gratia generationis dii erunt, aut eo quod digni fiant filii nuncupantur. Neque propter unam substantiam que est patris et filii confitemur, sed et unigenitum et primogenitum. Sed unigenitum verbum dicimus, quod semper fuit et est in patre. Primogenitum autem sermonem hominis: sed tamen differt per creaturam communem, quoniam et primogenitum a mortuis confitemur unum esse deum. Confitemur unam patris filiique divinitatem. Neque quisquam negat aliquando patrem filio maiorem, sed propter aliam essentiam non propter differentiam, sed quia ipsum nomen patris maius est filio. Hec autem illorum blasphemia atque corruptibilis interpretatio est, hac gratia eum dixisse contendentes: Ego et pater unum sumus, propter concordiam et unanimitatem. Sed reprobavimus omnes catholici intellectum eorum fatuum et abiectum; sicuti mortalium hominum qui quoniam corrumpi ceperunt offendentes discordare noscuntur et ad permutationes ascendunt; hoc modo distantiam et discordiam inter patrem deum omnipotentem et filium esse posse dicentes, quod absurdum est et intelligere et aliquatenus arbitrari. Nos autem et credimus et affirmamus et sic intelligimus quoniam sacra scriptura locuta est: Ego et pater unum sumus propter essentie unitatem que est una et eadem patris et filii. Et credimus semper

sine principio et sine termino hec regnare
cum patre et non habere nec tempus nec defe
ctum eius imperium quod semper est. Numquam enim
esse cepit. ideo quoque nec deficere poterit.
Credimus et recepimus paraclitum spiritum sanctum
quem nobis ipse dominus promisit et destina
uit. et credimus missum. Set is passus non est.
set homo quo indutus est. quem assumpsit
ex maria uirgine. qui pati potuit
sicut mortalis. Deus autem inmortalis est;
Credimus autem quod tertia die resurrexit. non
deus in homine set homo in deo resurrexit.
quem et obtulit patri suo donum.
quem utique liberauit. Credimus autem
quod in oportuno tempore atque definito
omnes et de omnibus ipse iudicabit. Tan
ta siquidem eorum stulticia et ita crassi
tudine tenebrarum eorum mens ex
cecata est ut nequeant lumen cernere
ueritatis. nec intelligere qua ratio
ne dictum est ut et ipsi in nobis unum
sint. Palam uero est cur dixit unum. quoniam
apostoli spiritum sanctum dei acceperunt. set tamen
ipsi non erant spiritus. nec aliquis eorum
aut uerbum aut sapientia aut uirtus
aut unigenitus erat. Sicut ego et tu
inquit unum sumus. sic et isti in nobis
unum sint. Certissime igitur scriptura
hoc diuina distinxit. in nobis in
quit unum sint. Non autem sicuti nos
unum sumus ego et pater. set discipuli in se
met ipsis coniuncti et copulati unum
sint. et fidi confessione integra et pieta
te dei patris et domini et saluatoris nostri
concessione et caritate unum esse possint.

Ex his litteris agnoscitur et accusatorum
calumpnia et priorum iniquitas iudicum.
et dogmatum uera salubritas. Non
solum enim de diuina nos beati patres
docuere natura. set etiam eruditionem
dispensationis explanauerunt.

Hec constans agnoscens. XXV.
doluit quidem leuitatem fratris inspi
ciens. et infremuit aduersus instiga
tores malorum et ipatorus facilitatem
ita decipientium. Et nos autem episcopos ex
sardicensi concilio electos cum litteris
misit ad fratrem. cum quibus et magistrum
militum salianum. pietate iusticiaque
fulgentem. Littere uero non solum monitio
nem habuerunt atque consilium. set etiam in
terminationem pio principi condecen
tem. Primum quidem exhortauit fratrem. ut
episcopis preberet auditum. et iniquitates ab
stephano aliisque presumptas agnosceret.
nec non et athanasium gregi proprio resti
tueret. Patefacta quippe calumpnia
priorumque iudicum iniquitate. et crudeli
tate reuelata. adiecit quoque quod nisi uel
let quod iustum est facere. ipse ad alexan
driam pergeret. et athanasium ouibus
desiderantibus restauraret. inimicorum
que cateruas procul expelleret. Hanc
autem epistolam constantius in antiochia
suscipiens. promisit se facturum que
qualitas temporis annuebat. Set in his
protriti ueritatis impugnatores ne
fandissimum machinati sunt scelus.
Applicuerant enim sacerdotes a concilio
destinati. in hoc loco remotiore. Magister

militũ ũ aliã mansionẽ acceperat.
Porro stephs tẽ antiochenꝰ eps cũ aliis
tyrannicis cooperatorib; nauẽ nau
fragio pparabat. cũ quib; assertores
rectorꝝ dogmatũ uariis nitebantꝝ
absorbere calũpniis. Horꝝ itaq; erat
dux quidã iuuenis onager nomine
cũ aspitate ueniens. iniq; conuersa
tione congaudens. q̃ n̄ solũ in pla
teis diũsos afficiebat iniuriis fustib; lace
rabat. s; etiã domos ĩpudentẽ inua
dens uiros ac mulieres honestissi
mas abstrahebat. Et ut n̄ longiꝰ ei
extendã calliditatẽ contra opti
mos uiros pparatã. narrabo p̃
sũptionẽ. Is enĩ onager ad q̃ndã
fornicariã ueniens ait q̃sdã nup
uenisse pegrinos. & noctẽ habere
necessariã meretricis. Porro sumens
quindeci indisciplinatorꝝ 7 eos in uicino epo
rũ metato celans. pgit cũ mere
trice ad ianuã ũ illi uiri requies
cebant. eaq; aptã inueniens psu
asit uni puerorꝝ pecunia data ut
mulierẽ introduceret intra ianuã
quã ipse monstrabat. ibi q̃ppe utriq;
sacerdotũ dormire uidebantꝝ. eã
q; mulierẽ interiꝰ pcepit accedere.
Ipse ũ uocaturus socios ẽ egressus.
Contigerat enĩ unũ seniorẽ epm
eufratã noĩe in loco exteriore dor
mire. Vincenti autẽ sicenĩ diceba
tur. alter in interiorꝝ cubiculo quies
cebat. Cũq; intra ostiũ puella ue
nisset. sonũ pedũ eufrata cognos
cens. dũ ẽẽt obscurũ q̃s ambularet
interrogauit. Illa ũ loquente conturba
tus eufratas demonẽ q; putans ẽẽ
mulieris imitatũ uocẽ repente sal
uatorẽ xpm ad suũ uocauit auxi
liũ. Onager autẽ dux iniq̃tatis huiꝰ
hoc facto cũ sociis ẽ ingressus. ini
q̃s clamans eos iniq̃tatis iudices
destinatos. Multo clamore facto cõ
currerant uicini. Surrexitq; uin
centi & claudentes ianuã domꝰ
septẽ q̃dẽ calũpniatorꝝ cõphendẽ
potuer. onager ũ cũ reliquis fugit.
Detenta tamẽ ẽ cũ illis et mulier.
Diluculo autẽ magistrũ militũ q
cũ illis uenerat excitantes. ad pala
tiũ pcesserunt. 7 psũptionẽ stephi
pclamantes dicebant id n̄ egere
iudicio neq; uerbib; iniq̃tates ei.
Magister ũ militie pcipue clami
tabat rogans ut iuberet impator
n̄ sinodice. s; iudicialit potiꝰ iniq̃m
examinari psũptionẽ. Promittens
pmũ se epor clericos traditurũ. &
oportere etiã ministros stephani ita
contradi. Cũq; ille ĩpudentes con
tenderet. dicens clericos n̄ subdendos
esse uerberib;. placuit 7 impatori
7 iudicib; ut intra palatiũ cause
pueniret examinatio. Et pmum
quidẽ interrogare mulierẽ qui eã
ad metatũ duxisset epor. Que di
xit q̃ndã iuuenẽ ad se uenisse. ad
uentũ indicasse pegrinorꝝ. et quid
opus haberent. 7 q uespe ueniens

duxisset eam ad habitaculum quoddam. eamque intra ianuam domus in porticum introire praecepit. Adiecit etiam inquisitionem episcopi in terrorem factum, et orationem eius, et supervenientium repentinas invasiones. Hec iudices agnoscentes, captum inter alios iuvenem medium deduxere. Qui non expectans necessitatem verberum machinatum consilium patefecit. Et onagrum hec omnia perpetrasse confessus est. Qui et deductus ad medium, Stephanum dixit hec omnia praecepisse. Sic igitur Stephani cognoscentes iniquitatem praesentibus tunc episcopis permiserunt ut eum damnarent. Et ab ecclesia procul expulsus est. Nondum tamen ab arriana peste ecclesia liberata est. Nam Leontius post eum ordinatur genere Phrigius voluntate nequissimus. Verum Constantius ea quae contra episcopos fuerant machinata ex primito cognoscens, scripsit Athanasio maximo, et semel et secundo et tertio invitans ut a partibus remearet hesperiis, sicut ipsis litteris indicatur.

Socrates. Exemplar imperatoris Constantii ad Athanasium episcopum. XXVI.

Constantius victor augustus Athanasio episcopo. Plurimum te circumferri et fluctuari ferocibus maris undis nostre mansuetudinis clementia non permisit. Patria quippe et tua nudatum et privatum propriis rebus errantemque per loca invia bestiarum in defecta nostra pietas non despexit. Ideo quamvis diu distulerim scribere voluntatis mee propositum, sperans sponte te ad nos forte venturum, et laborum satisfactionem a nobis exigere. Verumtamen quoniam forte timor impedivit voluntatis tue propositum, litteras largitate plenissimas ad tuam beatitudinem destinavimus, ut sine metu nostris aspectibus velociter tuam praesentiam praebere festines, quatinus desiderio tuo potitus experiaris nostram clementiam in propriis restitutus. Hac etenim causa et dominum meum fratremque Constantem victorem augustum pro te rogavi, ut tibi potestatem ad nos tribuat veniendi, quatinus ut ambobus nobis annuentibus restitutus in patria habeas maximum gratie nostre pignus.

Exemplar epistole secunde Constantii imperatoris ad athanasium. XXVII.

Constantius victor augustus Athanasio episcopo. Licet prioribus litteris significaverimus quatinus sine sollicitudine ad nostrum debeas venire comitatum, eo quod maxime velimus te ad propria destinare, tamen et nunc has litteras ad tuam direximus sanctitatem, per quas invitamus ut sine aliqua incredulitate vel metu ascendens publicis vehiculis ad nos venire festines, ut que desideras possis adipisci.

Exemplar epistole tercie Constantii imperatoris ad athanasium. XXVIII.

Constantius victor augustus Athanasio episcopo. Dum in edissa degere

reni' p̄sentib; prb̄is tuis. placuit ut
ad te destinatis prb̄is ad nr̄m de
buisses festinare comitatū. q̄tinus
uidens nr̄os aspect'. repente ꝑpa
res ad alexandriā. S; qm̄ plurimū
p̄terit tēpus. ex quo suscipiens á
nob' litteras n̄ occurristi. ꝓpt̄ea ꝯ
nc̄ cōmonere te festinau̅ım'. ut uel
nc̄ tuā p̄sentiā nobis uelocit̄ p̄sen
tare contendas. ita possis patr̄
tuę restitui. tuaq; securus oratio
ne frui. Ad plenā u° cognitionē
architū diaconū destinauim'. á
quo possis agnoscē nr̄i animi
uoluntatē. Et qm̄ ea que optas po
teris impetrare. has ep̄las in aq̄
leia suscipiens athanasi'. illic enī
relicta sardica morabat̄. mox recu
currit ad romā. ꝯ ostendens litte
tas ep̄o iulio in maximo gaudio
ecc̄lām fecit ēē romanā. Putabat̄
enī etiā orientis īpator eoꝝ fidei
consentire. eo qd̄ ad se athanasiū
fiducialit̄ euocaret. Iuli' autē in
alexandriā clericis atq; plebi
hec de athanasio scripta direx'.
Iuli' archiep̄c prb̄is XXVIII.
⁊ diaconib; ꝯ plebi habitantib;
alexandria dil̄mis frīb; in dn̄o
salutē. Congaudeo uob' ⁊ ego
dil̄mi frs̄. qm̄ fructū uṙę fidei
añ oc̄los iā uidetis. Hoc etenī uere
gestū q̄libet inspiciet in frē ⁊ co
ep̄o nr̄o athanasio. quē ꝓpt̄ puri
tatē suę uitę. ⁊ ur̄as orationes res
tituit uob' ds̄. Ex hoc itaq; credid̄
puras ⁊ caritate plenas orationes
ur̄as ascendisse sēp ad dn̄m. Memo
res enī estis ꝓmissionū celestiū at
q; dilectionis quā ex doctrina p̄di
c̄ti frīs mei athanasii didicistis. ꝯ
integrū cognouistis secdm̄ insitā
uob' fidem quā ꝑcepistis qm̄ n̄ usq;
ad finē is á uobis possit abduci. cu
ius orationes in sc̄issimis animab;
ur̄is tanq̄ p̄sentes sēp habuistis. Et
n̄ plurimis in uerbis opus ē. uobis scri
bere. Quecūq; enī uob' á me potu
erunt dici. hec iā fides ur̄a p̄cessit
⁊ diuina gr̄a cōmunis orationis
nr̄ę uota cōpleuit. Congaudeo si
quidē uob'. iterū enī dico congau
deo. qm̄ inexpugnatas animas in
fide seruastis. S; etiā ipsi frī meo
athanasio n̄ minus congaudeo.
q̄ licet multa sit passus tristiciā
neq; una hora ur̄i desiderii ꝯ ca
ritatis oblit' ē. Nā licet corꝑr ad
tēpus sit á uob' abstractus. tamen
sp̄u uobcū semꝑ degere uidebat̄.
Et ego quidē k̄mi frs̄ omnē tēp
tationē contra eū surgentē
reor sine gl̄a n̄ fuisse. Nam et
ur̄a et eī fides cognita ē uniuersis
⁊ cōꝓbata. Si enī n̄ tanta ꝯ talia
ꝓuenissent. quis crederet q̄ ut
uos tale iudiciū tantāq; carita
tē circa talē exhibuissetis ep̄m
aut ille potuisset tantis circūda
ri uirtutib; ꝑ quas spe celesti

fraudat' nr̄e. ꝙ meruit ḡ quolibet
m̄ ne & in futuro etiā confessioni
glosū martyriū. Frequenter enī terra
mariq; plurimū estuat'. omnē pra
uitatē arrianę conculcauit heresē.
7 crebro ꝓ iusticiā usq; ad ꝑiculū
ipulsus. ꝯtempsit mortē. uiuit' om
potenti dō 7 dn̄o ihu xp̄o saluatore
nr̄o. spans 7 inimicitias declinare
7 ꝯsolationi uṙe restitui. deferens
uob maiora trophea ex fortissima
conscientia. ꝑ quib; 7 usq; ad t'minos
t're tocius apparuit glosus; fiduciā
itaq; habens sui ꝑpositi celestis q;
doctrine clarificat' inmortali iudi
tio & a uob reuertit' diligend'. Igit'
apud uos clarior nr̄e est quā te q̄ndo
ꝑfectus a uob est. Nā si materia' pre
tiosas id est aurū atq; argentū ad
purgandū ignis ꝓbat. q̄d dignū
dici poterit de tali tantoq; uiro. q̄
cū tantas tribulationes & ꝑicula de
uicisset. reddit' nr̄e uob inmaculat'.
Nō uob solū m̄ s; ꝯprobat' ab omni
ecclīo. Suscipite siquidē nr̄e frs̄ karj
cū om̄i diuina grā pastorē ur̄m
ac ꝑsulē tanq̄ uere athanasiū. cū
his q̄ tantis laborib; ei participes
fr̄ effecti. & gaudete fruente' ora
tionib; q̄ pastorē ur̄m. ut ita dicā
esurītis 7 sititis qm̄ etiā ipsi urām
sitatē salutarib; sc̄pturis cibastis
atq; potastis. Nā cū degeret in ꝑe
grinis. uos ei consolatio fuist' & in
ꝑsecutione atq; ꝑiculis refouistis eū
fidelissimis ur̄is animab; 7 mētib'. E
go siquidē iā exulto considerans' &
ratione ꝑspitiens mei reuisione u
niuscuiusq; ur̄m gaudiū. & pleb' uoti
uas occursiones 7 ꝯcurrentiū glo
sā festiuitatē. Et qualis ille uob e
rit dies 7 quant' remeante scilicet
fr̄e meo 7 q̄escentib; ꝑ'eris malis
quorūdā machinatione sarcite'. nec
n̄ et ꝑtiosa ac uotiua reuisione cun
ctos in quadā plenissimi gaudij
leticia copulante. Huiusmodi ū gau
diū usq; ad nos magnitudine sua
ꝑtingit. quib; diuinit' etiā hoc con
stat ēē concessū. quatin' 7 nos debe
am' ad laudē tanti uiri consurge
re. S; meli' ē ut eplām oratione clauda
m'. Ds̄ omp̄s 7 hui' unigenit' filij
dn̄s 7 saluator ih̄c xp̄c. hoc gaudiū
uob ꝑbeat in et'nū. dignū tribu
ens ꝑmiū admirabili ur̄e fidej
quā circa pontificē ur̄m glosō tes
timonio demonstrastis. ut et uos
7 q̄ uobiscū fr̄ hic 7 in futuro melio
ra possideatis. q̄ ocl's n̄ uidit. nec
auris audiuit nec in cor homis
ascendit q̄ a ꝑparauit ds̄
diligentib; se ꝑ dn̄m ur̄m ihm xp̄m
ꝑ quē 7 cū quo oīpotenti dō glā
in s'cla s'clor. amen. Valere uos
opto karissimi frs̄. XX

His itaq; litteris confidens atha
nasius ad orientē uen. Q̄ uē
constanti ipator n̄ tē moleste susce
pit. s; eū circūuenire t'ptabat mo

litione sũmissus. arrianorum & dixeñ ad
eũ. Sedẽ eãdẽ tuã decreto concilii
nobisq; consencientib; recepisti. s; qui
sũt aliqui in alexandria popli tuã
declinantes cõmunionẽ. unã eos
in ciuitate ecclam habe pmitte.
Ad hanc ppositionẽ athanasius mox
occurrit ⁊ ait. O ĩpator potestatẽ
habes iube simul ⁊ agere quecũq;
uolueris. s; etiã ego beneficiũ a te
deposco. qd m concedi deprecor. Prin
cipe uo continuo se daturũ ẽẽ pro
nunciante: repente subiunxit atha
nasius eundẽ bñficiũ sibi largiri
petens qd querebat ĩpator accipe.
Unã enĩ ⁊ ipse ecclam postulabat
dari p singulas ciuitates. declinã
tib; arrianorum cõmunionẽ. Igitur a
thanasii sententiã inutilẽ ẽ cog
noscentes arriani. hoc quidẽ diffe
rendũ ẽẽ dixerunt. & agendũ qd pla
ceret ĩpatori. Quia ĩpator paulo &
athanasio ⁊ marcello ⁊ asclepe gaze
⁊ lucio adrianopoleos scdm ea q
in concilio sardiceno placuer pro
prias restituerat sedes. Unde pn
cipalia sacra p singulas ci
uitates ad eorum mittebantur ecclas
quib; iubebatur ut eos repente sus
ciperent. Igitur in ancyra expulso ba
silio ⁊ p eo introducto marcello ñ
fortuita turba puenit. q derogatio
tionẽ contrariã sapientib; irroga
uit. Asclepã uo continuo gazei susce
perunt. In constantinopolitana ciui
tate macedonius ad modicũ tẽpus
paulo successit. apud semet ipsũ in
eccla remota collectiones agens. p
athanasio tamẽ solo ĩpator epis & cle
ricis atq; plebi scripsit: ut eũ liben
ter susciperent. Insup etiã q contra
eũ in iudiciis acta fuerant. aliis li
teris aboleri iussit. Que uo de amba
b; rebus scripta sunt. hec esse noscuntur.
Epla constantii pro athanasio scrip
ta in alexandria egypto epis ec
clesie. XXVI.
Uictor constantius maximus pius.
epis ⁊ prbis catholice eccle. Re
uerentissimus epc athanasius. nõ dei
grã derelictus. Hã licet breui tpr
humana fuerit pbatione submissus.
tamẽ debitũ puidentie uniusa p
spicientis noscitur suscepisse decre
tũ. recipiens p uoluntatẽ dĩ nroq;
iuditio patriã suã parit ⁊ ecclã. cui
diuino nutu psul extabat. Huic
enĩ consequenter oportebat nram ad
ẽẽ mansuetudinẽ. quatinus omia ad
usus eũ rei cõmunicatores definy
ta. omisq; suspitio ⁊ illusio contra
eos gesta. de ceto sit inanis & ua
cua quã uo dudũ clerici eius habue
rit. cõpetens firma pmaneat. S;
etiã hoc eius grã adiciendũ ẽẽ
censuimus. quatinus omis ordinis sa
cri cognoscant. concessũ omibus
ẽ coniunctis. ut sine timore sint
siue epi siue sint clerici. Sufficiet
enĩ uni cuiq; circa eũ recte uolun

tatis uitio; Quicq; enim meliori iudi-
tio atq; parte constitutum huius eligitur
comunionem hos omnis percipimus ad in-
star precedentis prudentie etiam nunc
uoluntate dei nostri gratie largitatibus
adipisci. Alia epistola eiusdem imperatoris
constantii pro athanasio xxxvi.

Victor constantius maximus pius augustus populo
alexandrino ecclesie catholice.
In omnibus probentes uestre equitati in-
tentionem. scientes quoniam diu a prudenti-
tia uestri contemplatoris estis alienati. id
est pontificis athanasii. quem propter insi-
tam rectitudinem suorumq; morum probi-
tatem cunctis innotuit. eum denuo
ad uos destinare censuimus. Hunc itaq;
consuete et competenter suscipientes. et
apud clementem deum adiutorem oratio-
num habentes uobis congruam simul et
nobis placitam concordiam atq; pacem
secundum ecclesie sanctionem usq; probate suf-
ficienter festinate seruare. Non enim
rationabile est aliquam discordiam aut
inter uos agitari tumultus. nostrorum tem-
porum discipline contrarium. Et hoc quod
dicimus abesse a uobis omnino uolumus.
Orationibus autem sufficienter eos scilicet
presule et adiutore apud deum uos in-
stare sollempniter admonemus. Quatinus ta-
li proposito ad omnium nota peruenien-
te et gentiles idolorum errori adhuc
seruientes. ad cognitionem sacre re-
ligionis sub alacritate festinent.
O karissimi nobis alexandrini rursus igitur ad-
monemus. ut in his que dicta sunt persistatis.
et omnis episcopum decreto superno per nos nostra-
q; sententia destinatum. libenter et
pie suscipiatis. et toto animo totaq;
uoluntate amplectendum existime-
tis. Hoc enim et uos decet et nostre man-
suetudini noscitur conuenire. Ut au-
tem omnis turbe seditionis occasio per-
imatur. iudicibus apud uos habitis lit-
teris nostris precipimus. quatinus omnes quos se-
ditiosos agnouerint. legitime uin-
dicte subiciant. Utraq; igitur perspici-
entes et nostram cum deo sententiam et ra-
tionem professionis uestre nec non et sup-
plitium contra seditiosos indictum. com-
petenter et congrue sacre religionis
iura seruate. Predictumq; deo ama-
bilem uirum omni reuerentia et honore
colite. et orationes unam cum eo pro uobis
ipsis immo uite fautori omnium sal-
uatori deo letanter offerte. Epistola
constantii pro athanasio episcopo aboleri
iubens que contra eum fuerant acta. xxxvii.

Victor constantius augustus ne-
sterio. Eadem uero forma presidibus
augustamnice thebaidis et lybie
scriptum est. Quecumq; dudum ad lesio-
nem et iniuriam athanasio episcopo communi-
cantium reperitur actum. hoc nunc abole-
ri precipimus. Nam et ministerio quo pri-
uati fuerant eius clerici eosdem rur-
sus uolumus obtinere. Hanc itaq;
preceptionem nostram seruari censemus.
quatinus athanasio episcopo sue ecclesie res-
tituto communicatores eius habeant
ministerium quod semper habuerunt. Quod

etiam reliqui clerici habere noscuntur. ut et ipsi gaudio potiantur. xxxiiii.

Tantis in talibus epistolis munitus sanctissimus athanasius per syriam aggressus venit in palestinam. atque apprehendens hierosolimam a episcopo maximo innotescens gesta sardicensis concilii. et quod constantius imperator illorum decreto iudicioque consenserat: preparavit ut episcoporum illic habitantium synodus ageretur. Maximus autem in nullo segnius de syria atque palestina universos evocavit episcopos. factoque concilio restituit et ipse beato athanasio communionem et dignitatem. Scripsitque etiam ipsa synodus alexandrinis et omnibus in egipto et lybiis episcopis clericis atque plebi ea que de athanasio gesta atque decreta sunt. Ob quam rem valde maximo detraxerunt athanasii derogatores episcopi. quoniam primitus deponens eum rursus ex penitentia tamquam nichil fuisset actum sententiam pro athanasio protulit. et communionem ei dignitatemque preberet. Hec agnoscentes ursatius et valens qui circa arrianum dogma studium primitus ardenter habuerant: declinantes a priorum voluntate rome profecti sunt libellumque penitentie iulio offerentes episcopo. et in consubstantialitatis consensere sermone et litteras athanasio direxerunt. seque ei de cetero communicare professi sunt. Sic itaque tunc ursatius et valens gestis athanasii superati conversi sunt. Athanasius autem per pelusium pergebat ad alexandriam. transiens autem per civitates edocebat ut arrianos universi declinarent. et consubstantialitatis dogma complecterentur. In quibus etiam ecclesias et ordinationes fecit. et hoc fuit initium alterius querele adversus eum. quod in aliorum ecclesiis ordinare presumpsit. Hec itaque de athanasio provenerunt. xxxv.

Interea res publica fortuitis casibus urgebatur. Undeque sunt capitularia non est incongruum breviter explanare. Et quod edificatore constantinopolitane civitatis moriente tres eius filii imperium susceperunt. in precedentibus est narratum. Sciendum autem quod cum illis imperavit consobrinus eorum nomine dalmatius vocabulum patris habens. Qui dum paululum imperasset a militibus interemptus est. non iubente constantio ut occideretur. non tamen prohibente. Verum constantinus iunior fratris partes invaderet. et ipse a militibus congressione facta peremptus est. Hoc autem iam sepe dictum est. Post mortem vero constantini iunioris persicum contra romanos motum est bellum. in quo constantius proficere non valebat. Nam diu noctuque plurimum circa fines romanorum atque persarum fuisset gestum. validiores tamen perse ad breve tempus inventi sunt. Quo tempore neque christiani sub quiete degebant. sed propter athanasium de consubstantiali verbo circa ecclesias erat pugna. Sozomenus.

Denique apud antiochiam non concordabant in professione sua clerus et populus. sed pro

choros ur̄e consuetudo ad hymno dicendos d̄o in fine psalmoꝝ monstrabant ꝑp̄a uoluntate. Et hiq̄d̄ patri ⁊filio s̄c̄e ꝗq; honoris gl̄am dicebant. hu̅ patri ⁊filio ꝑ interpositione ꝑpositionis. filiū secd̄m ēē monstrantes. His ita gestis hereris q̄d ageret leontius q̄ illo tp̄r ex heresi adulta sedē antiochie gubnabat. du̅ ꝓhibe n̄ p̄sumeret eos q̄ secd̄m traditionē niceni concilij psallent d̄o. q̄ metuebant ne seditio nasceret̄ in poplō. hoc dixisse fert̄ tangens caput suū iā canū. Hoc inq̄t niue soluto lutū congeret̄ multū. ꝑ hoc ostendens q̄ se defuncto seditionē poplō generaret illa discordia q̄ in hymnis ñ paciebat̄ tib; suis successorib; cū ꝑp̄li uarietate sentire. athanasi g̃ ueniens ad egyptū. innotuit synodalē ep̄las illiꝯ romani pontificis. Insup̄ ⁊ synodalē maximi hierosolimitani q̄ talia continere dinoscitur. XXX

Sc̄a synodus hierosolimis VI. congregata. ꝑ egyptū. libiā. ⁊ alexandriā. constitutis p̄rbis. diaconib;. ⁊plebi f̄rib; desiderantissimis in d̄no salutē. Cunctoꝝ digne gr̄as agere n̄ ualent̄ f̄r̄s kmi. In quib; eni̅ miracula s̄ep egit etiā m̄ cū ecc̄la ur̄a fecit pastorē ur̄m et dn̄m consacr̄dotē q; nr̄m athanasiū n̄ uob sua pietate restituens. Q's eni̅ aliq̄n sp̄auit oculis carnalib; intueri q̄ n̄c ⁊nos ⁊uos inspicitis. respicientes quē uicte desid̄astis. S; uere orationes ur̄e ad d̄ō oīm̄ū s̄t audite q̄ curā h̄t ecc̄le sue. ⁊ ur̄as lacrimas atq; gemitus s̄ep inspex̄, quap̄pt ur̄as audiuit p̄ces. Erātis eni̅ s̄ic oues abiecte ⁊ fatigate n̄ habentes q̄ppe pastorē. ꝓp̄terea uisitauit uos celitus pastor uerus. ⁊ de ꝓp̄is ouib; curā gerens. restituit uob quē noscimini concupisse. Ecce eni̅ ⁊ nos omīa ꝑ ecc̄lastica pace facientes. uix q; dilectionis conspirātes. in eī amplexu p̄cessim⁹ ⁊ communicantes ei ꝑ eū uob alloq̄m. semp̄ taq; p̄sentia destinam⁹. Itaq; secd̄m gratifica uota ur̄a. scitote nos q̄q; cū eo uinculo caritatis obstrictos. Debetis g̃ etiā ꝓp̄ietate d̄o amabilium nr̄oꝝ ꝯpatoꝝ incessant orare. q̄n et ipsi cognoscentes ur̄m desideriū. eū uob restituere destinar̄t. O m̄i g̃ honore tensis manib; suscipientes illū. gratificas orationes offerte deo. qui nobis talia condonauit. Festinate siq̄d̄ semp̄ in d̄ō gaudē ⁊ gl̄ificare dn̄m ꝑ quē ⁊ cū quo patri gl̄a in s̄cl̄a s̄cloꝝ am̄. Veniens g̃ athanasius in egyptū quosq̄d̄e agnouit arrij sectatores deposuit. Quib; a se depositis ecc̄las eoꝝ p̄cepit fidē tenere niceni concilij eāq; summo studio custodiri. Socrates XXVII.

Sic itaq; se reb; habentib; magnenti⁹ tyranni⁹ circa partes

emersit hesperias. qui constante imperato
re occidentalium partium facto dolo
circa gallias interiit. Quo gesto.
intestinum inflammatum est bellum. Mag
nentius enim tyrannus cuncta tene
bat italiam. affricamque et libiam. simul
et gallias. In illirico uero et in syr
mio aliud rursus a militibus exci
tatum est bellum per tyrannum nomine
britranionem. Sed etiam romam tumul
tus non fortuitus detinebat. Fratrue
lis itaque constantini nepotianus no
mine imperium assumpserat monoma
chorum uirtute suffultus. Et nepoci
anum quidem magnentii milites
deposuerunt. Magnentius autem proce
dens uniuersas partes uastabat
hesperie. Horum quippe omnium malorum in
mensa confluxio breui tempore gene
rata est. Certo enim anno post sardicen
se concilium hec acta noscuntur consu
latu sergii et nigriani. His itaque
nuntiis apparebat. quod ad constan
tium solum imperii uita peruenisset.
Qui procedu contra tyrannos semet
ipsum quo poterat preparabat. xxxviij.

Aduersarii siquidem athanasii
oportunum se tempus inuenisse
iudicantes. rursus aduersus eum ma
chinabantur. Et imperatori constantio
suggesserunt. quod omnem egyptum sub
uertisset et libiam. Inuidiam uero maxi
me augebat eius eo quod ordinationes
in parrochias fecisset alienas. Atha
nasius interea dum uenisset ad alex
andriam synodum egyptiorum congre
gauit episcoporum. qui consona decreuerunt sar
diceno concilio atque hierosolimis
celebrato. Constantius quippe imperator du
dum et ipse arrianorum secta preoccupa
tus. omnia que paulo ante ei placu
erant in contrarium demutauit. Et
primum quidem ecclesie constantinopo
litane pontificem paulum deportari
iussit exilio. Quem ducentes in cu
cuso armenie suffocauerunt. Mar
cello autem denuo proiecto ecclesiam
ancyranam basilius rursus inua
sit. Lucius autem hadrianopoleos
ferro uinctus in carcere moritur;
tantumque ualuerunt que de athanasio
dicebantur. ut in immensum furorem
cadens imperator eum ubicumque repperiretur
iuberet occidi. Cum quo theodolum
et olimpium presules ecclesiarum tracensi
um. Igitur athanasium imperatoris
uoluntas non latuit. sed presentiens
fuga dilapsus est et minas princi
pis declinauit. Cuius fugam declara
uerunt arriani precipue narcissus
neroniadis episcopus. georgius laodicie
et leontius tunc antiochene presul ecclesie.
Is enim cum presbiter esset dignitate pri
uatus est. quod cum muliere eustolia
nomine degens et turpem suspitionem
celare uolens. genitalia sibimet
noscitur absciddisse. Et de cetero quidem
fiducialiter cum muliere uiuebat.
Postea uero studio imperatoris constantii
antiochene ecclesie ordinatur episcopus. post

stephm qui p̄mitus successerat placite. Hec igit̃ de his dicta sufficiant.

Eo tēp̄r constantinopoli. xxxviii. macedonius tenebat eccl̄as. paulo scilicet āputato p̄dicto modo. Qui de imperatore p̄sumens. xp̄ianis cōmouit bellū. & n̄ minus quā q̄d tyranni eo tēpore faciebant. Suadens enī īpatori. ut ei eccl̄as uastanti ferret auxiliū: egit ut lege firmarent̃. queq; pessime agere nitebat̃. Muniens enī semet ipsū monasteriis plurimis. q̄ ipsa ppria uoluntate inconstantinopolitana urbe constituit. & pactis ep̄oꝝ in circuitu positoꝝ freqūnter dr̄ afflixisse pauli dogmata sapientes. Et p̄mū q̄dē eos exceclsis expulit. deinde n̄ cōmunicare sibi coegit. ita ut plurimi plagarū inmanitate deficerent. alii ū substantiis. alii humana ciuilitate p̄uarent̃. aliis infrontib; caracteres ponerent̃. ut ēent huiusmodi signo notati. Hec itaq; faciebant p omīs ouentis urbē. precipue tam̄ constantinopoli. Quā p̄secutionē p̄mo tardatitē macedonius auxit ep̄s. hellidice ū ciuitates yllirici nec n̄ et hesp̄ie partes manebant īmote. HISTORIE ECCL̄ASTICE LIBER IIII. EXPLICIT. INCIPIT LIBER .V. INCIP TITULI. LIB. V.

I Quia defuncto constante rursus arrianī constantiū aduersus athanasiū incitarē.

II Quo athanasius in satis factione sue fuge retulerit.

III Quid rursus athanasius de gestis georgii in libro de fuga sua retulerit.

IIII Quē admodū betranio sit p̄uatus ip̄io.

V De gallo cesare. & de signo crucis q̄d tunc in celis apparuit. ✓one.

VI De fotino heresi. archa eius q; dāpnati

VII Fides exposita syrmio. & de disputatione fotini.

VIII De osio hispanio. ✓de siluani.

IX De magnentio tyranno. & de tyrannis

X De resultatione iudeoꝝ atq; peremptione galli. ✓liberius.

XI De iuliano cesare. & q̄ iulio successit

XII De ethio heretico. ✓scripsit.

XIII De inimicis athanasii. ✓tinatus.

XIIII De synodo apud mediolanū facta.

XV De exilio ep̄oꝝ orthodoxoꝝ. q̄d athanasius in fuge sue satis factione continet

XVI Dialogus int̃ liberiū & constantiū gestus & quom̄ liberius exilio fuerit destitutus

XVII Quomodo liberius p aditionē romanarum matronarū ab exilio sit reduct̄.

XVIII Quom̄ eudoxius antiochenū usurpauit episcopatum.

XIX De ariminensi concilio & decontentionib; ibi factis.

XX Ep̄la concilii ariminensis orthodoxorum ep̄oꝝ ad imperatorē constantiū.

XXI Ep̄la constantii ad ariminense concilium. ✓constantiū.

Ep̄la ariminensis concilii ad īpatorē

XXII Quia discedentib; ep̄is fuerat constantius destina indignatus.

XXIII De synodo in nicea trachie celebrata.

XXIIII Quom̄ athanasius furorē denuo cons

tantii declinavit. [...] filio.

xxvi Quomodo paganis insultantibus futura tristitia prophetavit. [...] gesta ... sunt.

xxvii Que mala per georgium in alexandria

xxviii Littere damasi et ceterorum ad illiricum contra ceciliu in nichea tracie facta sunt.

xxix Ex litteris athanasii de ariminensi con.

xxx Que mala macedonius in constantinopolitana urbe commisit et qualiter post hec offendit imperatorem.

xxxi De leontio antiocheno episcopo et aethio qui magister fuit eunomii.

xxxii De eudoxio qui antiochenum invasit episcopatum et de terre motu in nicea bithinie gesto. [...] nensibus.

xxxiii De concilio seleutia celebrato;

xxxiiii De legatis concilii seleucie et de examinatione aethii et de gestis arimi-

xxxv Quomodo affirmaverunt fidem ariminensis concilii et aethium deposuerunt simul

xxxvi Et quo de causa sit cirillus [...] et alios. hierosolimorum depositus.

xxxvii Enumeratio expositionum hereticarum post nicenum concilium.

xxxviii Quia eudoxius arrianus post antiochenum constantinopoleos invasit episcopatum et de prava aethii doctrina.

xxxix De crudelitate georgii apud alexandriam et qui post cirillum hierosolimorum tenuit episcopatum.

xl De macedonio et macedonianis.

xli De hiis que rursum ab arrianis contra ipsos arrianos gesta sunt et quomodo eustatii necnon etiam patefecit eudoxii et epistola constantinopolitani concilii ad georgium alexandrinum condempnantes aethium cum scriptis eius.

xlii De eunomio et quomodo cizico fuerit ordinatus et inde rursus expulsus heresos auctor extiterit. [...] heresi.

xliii De apollinare patre simul et filio et eorum

xliiii Quomodo iacobi episcopi orationibus persarum rex non potuit prevalere romanis. [...] congregato.

xlv De concilio denuo apud antiochiam

xlvi De translatione sancti meletii ad antiochenum episcopatum et de eius expositione de unitate trinitatis.

xlvii Quia expulso meletio euzoius arrianus antiochie ordinatur episcopus.

xlviii De constantia eusebii propter meletium.

xlix Quomodo iulianus negata christiana religione bellum contra constantium preparabat. et de morte constantii. Tituli expliciunt.

Brevi siquidem Theodoritus. i.

Tempore pretereunte defuncto occidentis imperatore constante constantium fautores arrii compulerunt athanasium ad eum memoria revocantes. quasi ipse fuisset qui ei fratrem fecerit inimicum. ita ut pene disruptis nature vinculis usque ad bella descenderent. Hiis incitationibus constantius motus non solum expelli sed etiam perimi sacratissimum athanasium imperavit. Et mittens quendam sebastianum ducem cum maxima militari manu velut erroneum iussit interimi. Qui quomodo autem ille cum exercitu venerit ille diffugerit ipse que passus et mirabiliter liberatus est melius enarrabit. Nam in satis

factione fuge sue sic ait. .ɣ.

Verumtamen excogitant etiam modum discessionis et agnoscant a suis. Erant enim arriani cum militibus concurrentes ut ad eos accederent et ignorantibus nos ostenderent. et licet sine ulla opassione sint tamen audientes confusi quiescant. Erat itaque iam nox et aliqui populorum ad vigilias venerant. expectabatur futura die collectio. Dux autem repente astitit cum militibus ultra quinque milibus habentibus scilicet arma et gladios enudatos. arcus. sagittas. et uectes. et ecclesiam quidem ipse circuidedit. statuens milites similiter coherentes. ut nullus posset egredientium ab ecclesia. eorum manus euadere. Ego non irracionabile iudicans in tanta confusione populum derelinquere. et non magis ante illos pericula sustinere residens in sede. precepi ut diaconus psalmum legeret. populi respondent. quoniam in seculum misericordia eius. et sic omnes in domum suam abirent. Sed duce postea ingrediente et militibus sacrarium circuidantibus ut nos caperent potuisset clerici quidem qui erant inuenti simul et populi clamabant. poscentes ut et nos discederemus una cum populo. Ego uero magis e diuerso dicebam non nos discedere. nisi omnes singillatim prius exirent. Surgens itaque oratione facta. sic precepi uniuersos abscedere melius esse dicens me periculo subiacere. quam quemlibet eorum excipere lesionem. Egredientibus quidem plurimis et reliquis subsequentibus. quidam monachi qui ibi nobiscum fuerant et aliqui clericorum abscendentes traxerunt nos. et ita testis est ipsa ueritas. militibus aliis sacrarium circuidantibus aliis per ecclesiam discurrentibus per medium eorum domino iter dante atque custodiente pericula cuncta transiuimus. dominum magnifice glorificantes. quoniam neque populum neci tradidimus. sed etiam quatinus saluaretur actum est. et manus querentium nos effugere preualuimus. Socrates. .ɣ.

Que etiam georgius eodem tempore in alexandria gesserit ipsius athanasii qui hec passus est. uoce narremus. In libro enim quem de fuga sua scripsit hec ait. Cum in alexandria surrexerit denuo nos querentes occidere. et facta sunt nouissima peiora prioribus. Repente namque militibus circuidantes ecclesiam. pro orationibus plebis a celebrabant. Ingrediente namque quadragesima georgius ex cappadotia ab eis missus. auxit mala que illorum callidutate didicerat. Post septimanam itaque pasche. uirgines mittebantur in carcerem. episcopi uincti a militibus ducebantur. orphanorum et uiduarum domus abripiebantur. et inuasiones in domibus agebantur. et noctibus xpiani deponebantur. obsignabantur domus et fratres clericorum pro fratribus pericula sustinebant. Hec quidem pessima sed grauiora postea fuerunt persupta. Septimana enim que fuit post sanctum pen

tecosten pop[u]l[u]s eiulans. e[st] egressus ad cymiteriu[m] orationis causa. eo q[uo]d om[ne]s co[m]munione[m] georgii decli narent. S[ed] hoc agnoscens ille nequissim[us] ipse concitauit sebastianu[m] duce[m] manicheu[m] q[ui] cu[m] multitudine milit[um] arma gladios euaginatos arcus sagittas q[ue] ferentiu[m] facto i[m]petu in ipso die d[omi]nico sup[er] p[o]p[u]l[u]m irruit. et paucos orantes inueniens. cu[m] iam plurimi discessissent. talia gessit q[ua]lia ab eis decebat impleri. Incendio nam[que] facto. statuens uirgines secus igne[m]. cogebat eas ut se p[ro]fiterent arianas. Cu[m]q[ue] eas cerneret e[ss]e uictrices. et de igne nullo[m] cogitare. sic eo[rum] uult[us] lacerauit. ut uix agnosci p[ro]p[ri]a potuissent. Tenens aut[em] et q[ua]draginta uiros nouissimo nouiore discerpsit. Sectis nam[que] de palma uirgis. et habentib[us] suos aculeos eo[rum] dorsa ita uerbib[us] lacerauit. ut q[ui]da[m] eo[rum] sepi[us] sint a medicis incisi p[ro]pt[er] spinas q[ue] eo[rum] dorsib[us] inherebant. Alii u[ero] du[m] n[on] ferrent: f[ac]ti [in tormenta] morti. Eos aut[em] qui uiuere potuer[unt] et q[ua]nda[m] uirgine[m] exilio deportauit in maxima[m] statim. Corpa u[ero] mortuo[rum] primo in quide[m] reddi n[on] passus e[st]. s[ed] celauit in sepultura relinquens ea. ut q[ua]si tanta crudelitas latere uidetur. Hoc aut[em] agunt q[ui] u[er]itis errore desipiunt. Illa cu[m] parentes mortuo[rum] gauderent equide[m] p[ro]pt[er] confessione[m]. flerent aut[em] p[ro]pter corpa defuncto[rum]. potius eo[rum] i[m]pietatis inaudita p[er]sonabant. Post hec aute[m] ex egypto atq[ue] libus exilio deportauer[unt] ep[iscop]os amoniu[m]. mulugau[m]. filone[m] hermenplenu[m]. p[er]senosiri. nilamone[m] agathone[m] anagamphu[m]. amoniu[m]. marcu[m]. draconchiu[m]. adelphiu[m]. athenodoru[m]. Et p[res]b[yte]ros hierace[m]. et dioscoru[m]. et sic eos acerbissime p[er] itinera co[m]pulerit. ut quida[m] eo[rum] in ipsis itinerib[us]. alii u[ero] p[er]ericula morerent[ur]. Fugauer[unt] aut[em] ep[iscop]os plus triginta habentes studiu[m] sc[e]d[u]m achapa. ut si posse[n]t a[m]putarent penitus ueritate[m]. Theodoret[us].

Sup[er] h[ec] g[ra]t[ia] athanasi[us] etia[m] consolatorios libros uirginib[us] illis scripsit. q[ue] crudelissimas p[er]tulerant passiones. dicens int[er] hec. p[ro]pt[er]ea nemo u[est]r[u]m sit tristis. licet et sepultura[m] uob[is] denegent impii et p[ro]hibeant uos efferri. Illa usq[ue] adh[uc] nequitia p[er]uenit arriano[rum] ut et portas claudent. et circa sepulchro[rum] loca uelut demones resident. ne q[ui]s sepeliret fideliu[m] dilecto[rum]. Hec g[ra]t[ia] et his similia georgi in alexandria faciebat. Socr[ates]. aute[m] athanasi[us] nullu[m] locu[m] munitu[m] cautele sue putabat. eu[m] utiq[ue] aut uiuu[m] ei[us] deduci aut mortuu[m] decollari aut caput ei[us] i[m]p[er]ator sibi iussisset afferri. p[er] qua re p[r]imu[m] maximus co[m]p[ro]misit hui[us] aliq[ui]d nunciant. iiii.

Imp[er]ato[r] intra illiricu[m] Socrates. castra metatus e[st]. cogebat eni[m] eu[m] publica necessitas. et maxime bethra

monis q̄ p̄ milites augustus fuerat apellat᷑. Cumq; uenisset in sirmium mutuo federib; habitis betrationem uidit. actumq; ē ut milites q̄ eum constituerant transirent ad fauorē constantii. Q̄ facto solum constantium ipatorē augustum uoce missa clamauerī. Cumq; de betratione nulla memoria fieret ille repente sentiens se traditum. ad pedes se pstrauit imperatoris. Porro constantius auferens ei coronā simul 7 purpurā. clemī ei locut᷑ ē. monens ut sub scemate priuato qesceret. qđ utiq; ei etati potius conueniret. quā habet nomē sollicitudinib; honestatum. iussitq; ei sumptus uberrimos ex publicis functionib; exhiberi. Cumq; ī prosa bithinię betramo moratet᷑. constanti scipsit ei dicens. q; multorum bonorum ei causa fuisset. quē a tantis cogitationib; et malis sibi puenientib; liberasset. nec se bene fecisse. q; q̄ sibi pstare debuerat illi potius ipedisset. .V.

Tunc g̃ ipator gallum consobrinum suum cesarē fecit. eius suum nomē iponens in syria antiochię destinauit. ut partes eeu custodirent orientales. Q̄ nō ad antiochiā ueniente circa orientē signum saluatoris apparuit. Colūpna nāq; sub spetie crucis in celo uisa maximo miraculo conspicientib; fuit. alios aūt suos duces cum multo exercitu contra magnentium destinauit. Ipse uō in syrmio morabatur. et rei sustinebat euentus. Tē g̃ 7 fotinus ecclę psul apte dogma qđ ipse cōperat exponebat. Sozo

Dicebat aūt. Ds quidē omnipotens unus. q̄ ppo uerbo condidit uniusa ante secla uō natiuitatē 7 existentiā filij dicere fugiebat. s; ex maria natum docebat xpm. men. vi.

Quā ob rē tumultu Socrates. surgente. iussit ipator concilium in sirmio congregari. conuenit q; illic ex orientalib; quidē marcus arethuse. 7 georgius alexandrin᷑. quē remoto gregorio ordinauerant arriani. Venit etiā basili᷑ expulso marcello ancyrę psule pancratius pelusij. hypatian᷑ heraclię. Occidentaliū uō ualens myrseni. 7 tē famosissim᷑ hōiū osius cordubę pontifex pariter inuitus. Isti g̃ dē post consulatum sergij 7 nigriani q̄ anno ppt bellorum turbas nullus consulum fuerat sollēpnit᷑ ordinat᷑. conuenerūt in syrmio. 7 fotinum dogma sabellij libiensis. 7 pauli samosateni. sepe cognoscentes. repente dāpnarunt. Sozomenus.

Post hec de fide ppositiones ediderūt. unā grece. aliā latine. multū sēmet textu sensuq; concordē.

Fides exposita syrmio Socrates. sub psentia ipatoris constantij.

Tunc rem quasi antiqua fidei vij. dogmata reprehendentes. alias ppositiones de fide sanxerūt. Et unā q̄dē atico eloquio marcus edidit arethusię. s; cum romana ling᷑ con-

contrariam non habentem neque sermonem neque
compositionem, sed nec ipsi greicitati con-
venientem. Unam itaque latine a Marco
compositam hic subiungamus. Secundam vero
quam in Arimino postea relegerunt loco
proprio ponemus, dum ea que ibi gesta sunt
dixerimus. utraque tamen in greicitate
conscripta est. Marcus quoque hoc modo expositi-
onem de fide dictavit. Credimus in u-
num deum patrem omnipotentem creatorem
et factorem universorum ex quo omnis pat-
ernitas in celo et in terra nominatur. Et in
unigenitum eius filium dominum nostrum Ihesum
Christum qui ante omnia secula ex patre natus
est deum ex deo. lumen ex lumine per quem
facta sunt omnia in celis et in terra visibi-
lia et invisibilia. verbum existens et sa-
pientia. et lumen verum et vita. Qui in
novissimis diebus propter nos humana-
tus est ex sancta virgine. et crucifixus. et mortuus.
et sepultus. et resurrexit a mortuis tertia
die. et ascendit in celum. et sedet in dex-
tera patris. et venturus est in consumma-
tione seculi iudicare vivos et mortuos.
et reddere unicuique secundum opera sua. cuius
regnum sine fine existens in secula perma-
net infinita. Erit enim sedens in dex-
tera patris. non solum in hoc seculo. sed etiam
in futuro. Et in spiritum sanctum paraclitum
id est consolatorem quem promittens apostolis
post ascensionem ad celos esse mittendum.
ut doceret et commemoraret eos univer-
sa transmisit. per quem sanctificantur anime
credentium in eo veraciter. Eos qui dicunt
ex non existentibus filium. aut ex altera
essentia et non ex deo. et quia erat tempus aut seculum

quando non erat. alienos novit sancta catholica ecclesia.
Rursus igitur dicimus. Siquis patrem et fi-
lium duos dicit deos anathema sit.
Et siquis dominum Christum ante secula filium dei mi-
nistrantem patri ad creationem universo-
rum non confitetur. anathema sit. Siquis
ingenitum aut partem eius ex Maria
natum dicere presumit anathema sit.
Siquis secundum prescientiam ante Mariam di-
xerit filium esse et non ante secula ex patre
natum apud deum esse et per ipsum omnia
facta. anathema sit. Siquis sub-
stantiam dei dilatari aut contrahi di-
xerit. anathema sit. Siquis dilatatam
substantiam dei filium dixerit facere.
aut dilatationem eius substantie filium
nominaverit. anathema sit. Siquis
affectivum aut prolativum verbum dixe-
rit dei filium. anathema sit. Siquis ho-
minem solum dixerit filium qui ex Maria
est. anathema sit. Siquis deum et hominem
ex Maria dicens deum ingenitum eundem
intelligit. anathema sit. Siquis illud
quod scriptum est. ego deus primus et ego postea
et preter me non est deus. cum in destructione
idolorum et deorum non existentium dictum sit.
ad destructionem magis unigeniti
ante secula dei iudaice perceperit. anathe-
ma sit. Siquis audiens verbum caro fac-
tum est. verbum in carnem mutatum pu-
taverit. aut conversione facta susce-
pisse carnem. anathema sit. Siquis
unigenitum filium dei crucifixum au-
diens corruptionem aut passionem.
aut conversionem aut mutationem. aut
peremptionem sustinuisse dicit ana-

thema sit. Siquis qd scriptu e facia
m hoiem n patre ad filiu dicere s;
ipsu ad semet ipsu asserit dixisse
dm anathema sit. Siquis contra ia
cob n filiu tanq homine luctasse
s; ingenitu dm aut patre ei dixerit.
anathema sit. Siquis illud qd scrip
tu e. pluit dns a dno. n de patre & fi
lio pcepit. s; ipsu a semet ipso plue
re dixerit. anathema sit; pluit eni
dns filius a dno patre. Siqs audi
ens dm patre aut filiu dm et
dm patre & filiu & dns a dno dies.
duos asserit ds anathema sit; non
eni coaptam filiu patri. s; subditu
nouim. Neq; eni descendit in corp
sine uoluntate patris. neq; pluit a se
met ipso s; a dno. auctoritate q ppe
pbente patre. neq; sedit a dextris
a semet ipso. ~~s; audit dicente patre~~
s; audit dicente patre sede a dextris
meis. Siqs patre & filiu & scm spm
una psona dicit. anathema sit. Si
qs spm scm paraclitu dicens inge
nitu asserit dm. anathema sit. Si
quis sicuti nos docuit n aliu dicit
paraclitu pter filiu. ait eni. & aliu
paraclitu mittet uob pater que
rogabo ego. anathema sit. Siquis
patre & filiu & scm ei spm tres dicit
dos. anathema sit. Siqs spm parte
dic patris aut filii. anathema sit.
Siqs consilio di tanqm una creatu
raru factu asserit filiu di. anathe
ma sit. Siqs nolente patre natu
filiu dixerit. anathema sit. Non eni

inuit & ui passus pat necessitate
naturali quasi nolens genuit fili
u. s; ilico ut uoluit etia sine tepore
& sine passione ex semet ipso genu
it eu. Siquis ingenitu & sine pnci
pio dic filiu tanq duos sine pnci
pio. & duo ingenita dicens & duos
faciens dos anathema sit. Caput e
ni e & pncipiu oium filius. Caput au
te e xpi ds. Sic eni ad unu omniu
pncipiu. qd est sine pncipio p filiu
pie omia referunt. Rursus aute
subtilit inspicientes xpianu sensu
dicim. Siquis xpm dm filiu di ante
secla ministrante patri ad omne cre
atione n dixerit s; ex quo in maria na
tus e. ex te dicit filiu & xpm ee uoca
tu & initiu pcepisse ut ds eet ana
thema sit. sicuti samosateni. Alia
fides exposita syrmio latine. quam
nos ex greco transtulim. VII.

Quoniã de fide placuit qndã
fieri tractatu oma caute que
sita st & exposita syrmio sub psencia
ualentis. & ursatii atq; germani
& ceteroz. constitit unu dm ee pa
tre oipotente sicut etia in omi or
be trarii adnuntiat. et unu uni
genitu filiu ei ihm xpm dm &
dm saluatore q; nrm. ex eo ante
secla genitu. duos aut dos n opor
tere dici qm ipse dns ait. Ibo ad
patre meu & ad patre urm. dm me
u & dm urm. Pp tea & omiu ds e. si
cuti etia apls docuit iudeoz ds n
solu. sine & greco & gentiliu. utiq;

qm̄ cur̄sio ex fide ī ꝑpituū ꝑ fidē ī cetera quidē omīa consonant. et nulla remanere uidet̄ discordia. Quia ū̄ multos mouet sermo latin̄ substantię. q̄ greca lingua dr̄ usia ut scrupulosissime cognoscat̄ omo ucion hoc ē eiusdē substantię. aut omoiouycyon. idē similis substantię ū̄ oportet hoꝝ sermonū quandā omnino fieri mītionē. neq; de his expoñi apud ecctam ꝑpt hanc causā accusationē. q̄ in scīs scripturis nichil tale conscptū ē. & qm̄ hęc ultra humanā scientiā intellectūq; sit. ī q̄ nullus potest generationē filij enarrare. sic scptū ē. generationē eī quis enarrabit. Hoc enī sciendū solū patrē nosse queadmodū filiū gnauit. ī rursus filiū quomō ipse de patre sit genit̄. Nulli ū̄ dubiū ē. maiorē ēē patrē honore et dignitate atq; diuinitate. ī ipso noie paterno ēē potiorē testificante ipso filio. qui me inquit misit pater. maior me est. Et hoc ēē catholicū nullus ignorat duas ꝑsonas ēē patris ī filij. ī patrē quidē maiorē. filiū ū̄ subiectū. cū omib; que ei pater subiecit. Et patrē ū̄ initiū n̄ habē ī inuisibilē ī inmortalē ī inpassibilē ēē. filiū ū̄ natū ex patre. dm̄ ex dō. lum̄ ex lumine. ī huī natiuitatē sicuti p̄dictū ē. nullū nosse n̄ solū patrē. Ipsū ū̄ filiū dnm̄ ī dm̄ nr̄m carnē seu corpus hoc ē hoiem assūpsisse. sicut ī angls adnūciauit. & omīs scptura docet. et maxime ipse apls doctor gentiū. Hoiem assūpsit xp̄c ex maria uirgine ꝑ quē passus ē. Apex aūt totī fidei ī firmamentū ē. ut trinitas seruetur sēp. sic in euglio legim̄. Euntes docete omīs gtēs baptizantes eos in noīe patr̄ ī filij ī sp̄c scī. Integer aūt atq; ꝑfectus ē numerus trinitatis. Paraclitus ū̄ sp̄c scs ꝑ filiū missus. uenī scđm ꝑmissionē. ut aplos ī omīs credentes scīficaret. His g̃ explanationib; etiā post dāpnationē photinū consentire ī subscribere suadebant. ꝑmittentes ei reddendū epatū. si ꝑ penitentiā anathematizaret dogma qd̄ ipse cōꝑerat. ī in eoꝝ sententia consonaret. Ille ū̄ eoꝝ quidē ꝑpositū n̄ suscepit. s; ꝑuocauit eos ad disputandū. Quappt̄ definito die ī ipatoris uoluntate conuener̄ p̄sentes epi. ī senatoꝝ n̄ pauci. q̄s qd̄ p̄cepat adēē disputationi p̄nceps. int̄ quos restitit fotino basilius. eccle tunc ancyrę p̄sul. exceptorib; uoces eoꝝ conscībentib; magna q; certamina sermonū inter utraq; parte facta noscunt̄. Hic & q; photinus dāpnat̄ ē. in fuga consistens de cetero libros utraq; lingua oficiebat. qm̄ neq; latino sermone uidebat̄ ignarus. Scpto q̄q; contra omīs hereses ꝑpium studens dogma firmare. Et de photino q̄dē h dicta sufficiant. Sciendū tn̄ qm̄ syrmio conuenientes epi penitentia ducti s̄r

interpositione fidei latina lingua per
lata. Post editionem namque sibi eam contra-
riam iudicabant quam studuerant ab
episcopis qui iam subscripserant reddi. qui ce-
lebrabatur a plurimis. Imperator autem edic-
tis contra precepit editionem ipsam supplici-
o puniri si quis eam celasse comperiretur.
Sed neque terror destruere potuit quod se-
mel fuerat institutum. eo quod apud
multos habetur. & de his quidem ista
dixisse sufficiat. viii.

Quia uero de osio hispano mixto il-
lic ueniente fecimus mentionem. bre-
uiter etiam de eo dicendum est. Ante pau-
lulum tempus iste uir molimine arri-
anorum fuerat missus exilio. tunc autem
studio eorum qui syrmio conuenerant eum
euocauit imperator uolens eum aut suasi-
one aut necessitate concordare pre-
sentibus. Hoc enim facto maximum fidei
eorum putabatur esse testimonium. Qua
propter sicuti dixi ex necessitate ueni-
ens idem eis consentire respueret. tormenta
longeua plagasque perpessus est. unde
etiam necessitate uehementi expositio-
nibus tunc editis consensit atque subscrip-
sit. Hec ergo terminum habuerunt que tunc syr-
mio gesta noscuntur. Imperator autem
constantius morabatur in syrmio. et bel-
lum quod gerebatur contra magnentium ex-
pectabat euentum. x.

Interea magnentius ad seniorem perueni-
ens romam multos peremit senatorum
ac populi. Agnoscens autem uicinos esse
contra se constantij milites. abscessit
ad gallias partis occidentalis. Cumque

illic bellum sepius inter alterutros exercerent.
nunc isti nunc illi uictores esse uidebantur.
Nouissime autem deuictus magnentius
fugit in mursam quod est gallie castrum.
Uidensque suos milites quasi de predictio-
ne tristes. stans celsiore loco eos ni-
tebatur allocutionis consuetudine con-
fortare. Tunc illi fauorem solitum magnen-
tio exhibere parati. e diuerso nolen-
tes clamarunt omnes. Constanti augu-
ste tu uincas. Hoc augurium mag-
nentius traxit ad semet ipsum tanquam
ei non diuinitus concederetur imperium. Et
protinus relinquens castrum ad ulterio-
ra tendebat. Sequentibus autem constan-
tij militibus circa montem seleucum fa-
cta congressione. solus fugiens ue-
nit in lugdunensem urbem. et capiens
suam matrem et fratrem quem cesarem consti-
tuerat. nouissime interfecit et semet
ipsum consulatu constantij sexto et
constantij galli secundo. augusti die quin-
decimo. Non post multum uero tempus etiam
decentius alter eius frater semet ipsum stran-
gulauit. Sed neque sic certa rem publicam
quies euenit. Nam post paululum a-
pud gallias occidentales siluanus
quidam tyrannus est exortus. quem duces
constantij uelociter presserunt.

Porro iudei in diocesarea xi.
palestine resistentes uicina lo-
ca turbabant. et summentes arma tem-
ptabant resultare romanis. Post hec
itaque gallus cesar cum antiochie de-
geret. exercitu destinato eos appre-
hendit. ciuitatemque uastauit. Cumque

uideret sibi prospere gessisse felicitatem non
ferens accessit ad tyrannidem. tum insi
nuans imperatori suam intentionem questo
rem uocabulo magnum idomitianum prefe
ctum orientis occidit. Ob quam rem constan
tius indignatus euocauit eum. Qui cum
contempnere non ualeret. pergebat ad principem.
Cumque contra insulam flaconensem uenisset.
eum illic constantius precepit interimi. xii.

Post paululum uero tempus iulianum gal
li fratrem cesarem constituens. contra
barbaros direxit in gallias. Gallus
uero quem et constantius septimo constantii
consulatu in suo tertio ita puniuit. iuli
anus sequenti consulatu arbitionis et
iuliani. constituitur cesar die septi
mo idus nouembris. Sozomenus.

Sublatus itaque tyrannus requiem
malorum uidebatur habere constantius
idesereus syrmium. ueniebat ad se
morem romam. illic uolens triumphum
de tyrannicis exercere manibus. Cre
dens autem ea occasione posse utrique
partis episcopos in dogmate concordare. rur
sus synodum in italia celebrandam
esse constituit. Interea iulius cum xv.
annis romanam rexisset ecclesiam mo
ritur. Cui succedit liberius. Socrates. xiii.

Oritur in antiochia syrie alter heresi
archus emisit aethius cognomento sine
deo. Is enim eadem que arrius sapiebat.
sed ab arrianis se segregabat. eo quod
arrium in sua communione recepis
sent. Qui sicuti predictum est. aliud
mente gerens. aliud uoce confessus est.
Unde communionem synodi nicene suscepi
ens subscripsisset. uolens circumuenire
tunc principem. Propterea quos arrianos aethius
declinabat. Erat namque is aethius prius
hereticus. et feruentissime defendere
arrii dogma uidebatur. Erudiebatur enim
aliquantulum alexandria reuersus est. Et
ueniens in antiochiam syrie unus omni
dus erat a leontio tunc antiocheno pon
tifice diaconus ordinatus. Tunc ergo uenien
tes ad se disputationibus sophisticis
eludebat. Hoc enim faciebat sequens ca
thegorias aristotilis disputans. et
quidam contraria conueniuntur. quod non sentiebat
neque ab eruditis intentionem aristo
tilis agnouerat. Ille namque propter sophis
tas tunc deridentes philosophiam. hoc
opus iuuenibus exercitationis causa
conscribens. dialecticam sophistis per hui
modi contentiones opposuit. Contemplati
ui autem philosophi libros platonis et
plotini declarantes. ea que artificiose
ab aristotile fuerant conscripta redarguunt.
Sed aethius contemplatiuum doctorem non ha
bens. in contentionibus sophisticis perdu
rauit. Quam ob rem nec intelligere po
tuit quomodo sit ingenita generatio. et
quemadmodum quod nascitur coeternum gene
ranti. Pariter quoque imbutus erat aethius et
diuinarum litterarum ignarus. tantum
uero in contentionibus preparatus. quod etiam
quilibet rusticus facere potest. Et diu
nec ueteres qui eloquia christiana fue
runt interpretati legisset. asserebat se
multis gaudere libris clementis et afri
cani. nec non origenis. cum utique fuerint
illi uiri totius sapientie uirtutibus erudi
ti.

fecit q' is eplas ad impatorē constanci
ū. 7 ad alios quosdā ɔtentiones inuol
uens. 7 qđā cōmenta conficiens. quā
ob rē etiā sine dō uocabat~. Et licet
eadē q arrius uindicaret. tn̄ a suis
n̄ ualentib; intelligere pplexiones sil
logismoꝝ ei. cū eadē que ille saperet
putabat~ hereticus. ppterea eoꝝ pul
sus ecclia credebat~ ipse illis poti cō
municare noluisse. Hactenꝰ enī ex
illis sr̄ qui tc̄ quidē aethiani. nc̄ aut
eunomiani uocitant~. Posteriore nāq;
tēpore eunomi notarius ei erudit~
ab eo. editionē eius hereticā diuul
gauit. Sed de eunomio locis conue
nientib; explanabim. Sozomenꝰ. xuj.
Inimici siquidē fidei putantes se tēp
inuenisse contra defensores ei. ual
de apud pncipē laborabant. ut ex
deisis pellerent~ omīs qui ab eis uide
bant~ ēē depositi tanquā alteri fidi.
ul qui uiuo constante ipatore constā
tio restituissent. ita ut fuisset pene
ad bella puentū. Precipue tamē
athanasiū accusabant. q inuidię
ṫmyetate neq; constante uiuo neq; con
stantio eū se diligere pfitente. ab
ei molestia recedebant. S; antiochia
congregati. narcissus cilex. theodoꝰ
trachię 7 theogni nicen~. patrofilus
scytopoleos. minophantus ephesius.
7 alii circa tginta. scripser~ omīs uni
uersis epis. qui contra sanctiones eccla
sticas alexandriā remeasset. nec in
concilio sine culpa fuisset inuent~.
Et studebant ut neq; ɔmunicaret ei

neq; scripta dirigeret. s; georgio q ab
eis fuerat ordinatus. Verū athanasio
nullus hinc sermo fuit. xv.
Postꝙ deuicto magnentio cū solus con
stanti romanoꝝ tenuisset ipiū. omi
studio laborabat. ut occidentales epi
ɔsentirent eis. q ēē substantialē ēē pa
tri filiū denegabant. Et hoc faciebat.
nolens a pmordio apte ui facere. sed
eis callide suadē ut in decreto cont~
athanasiū ab orientalib; epis habito
consentirent. Sperabat enī quia si
cōmuni decreto dāpnaretur. ut
athanasi~ facilius suā uoluntatē
in religione cōpleret. Socrates.
Tunc q' in italiā ɔuener~ epi ori
entaliū n̄ multi. quos plurimos eoꝝ
aut senect~ aut itineris longitudo
phibuit. Occidentaliū ū ultra tri
centi ut pcepto pncipis conciliū me
diolani celebraret~. Ubi conuenientes
orientales. ante omīa cont~ athanasi
ū decretū fieri cōmune poscebant.
ut hoc facto penitus ei adit~ alexan
driç clauderet~. Qđ dū sensissent
paulin~ gallicanę tribereus. dionisi~
albę metropolis italoꝝ. 7 eusebius
uercellensis epc. qui ad destructionē
fidei orientales ɔtra athanasiū age
moluer~t. surgentes magna uoce
clamabant. dolū ꝯtra cōuentionē p
eaq gerebant~ xpianitatis dogmati
b; inrogari. Non enī ueras contra
athanasiū culpas ēē dicebant. cū ad
retractionē fidei talia pbarent~ in
uenta. Illis q' talia pclamantib~ con

cilium te soluit episcopor. **xvi. Teodorit'**

Deposito siquidē athanasio · aliā heretici fidi exponere se̅ nisi doctrinā · S; neutrū hoꝝ ꝑduci potuit ad effectū · cū p̄sente p̄ncipe clamarent · q̄a iniuste agebat' ⁊ impie · Q uo facto · et ipsi ęcclīis s̄t expulsi · ⁊ in ultimis t̄re finib; habitare p̄cepti · q̄d rurs᷒ mirabilis athanasius hoc m̄ in illa satisfactione ɔscribit · Q s tantū poterit memorare q̄ntū illi gesserunt? Te ... enī ęcclīis pacē habentib; et ... et eo poplis ꝑ collectas orantib; ponti... fex q̄dē romane liberi' ⁊ paulinus galliarū metropolitan' ep̄s · ⁊ dionisi' italus · lucifer metropolitanus insularū sardinię · ⁊ eusebi' ex italia · oms ep̄i boni ⁊ p̄dicatores ueritatis abripiunt' · ⁊ tradunt' exilio · nullā habentes culpā · n̄ q̄a arrianā noluert consentire uesaniā · neq; in calūpnis subsc̄psert ... De maximo aut' ⁊ optimo sene et uere ɔfessore osio · etiā loq̄ credo supfluū · O mib; enī notū ē · qe etiā hūc exilio deportari fecer' · Non enī ignobil' ē; cunctis noscit' ēē notissim' · Cui nāq; n̄ p̄fuit synodo · aut recte loq̄ns n̄ satisfecit uniuslis · q̄ ecclesia hui' patrocinij memoriā n̄ habet? Q s aliq̄n dolens cū uenīret apud eū n̄ remeauit sanus? Q s indigens cū petisset n̄ meruit q̄d poposcit · ⁊ tam̄ ⁊ ɔtra hēc talia p̄sūpsert · Q uia īpietatis eoꝝ molimina cognoscens · noluit ꝑpa subscriptione firmare.

Socrates.

Iosit' ip̄ator illos quidē mittit in exiliū. Generale ū ɔciliū fieri cogitabat · q̄tin' omis orientales ep̄os uenientes ad occidentē si posset concordes efficeret · Q d' cū ꝑpt itineris spatia difficile uidet' · dupplicē tractauit synodū celebrari · ut in arimino q̄dē italię q̄ tē aderant conuenirent · orientales aut' in nicomedia bythinię ciuitate · Hoc g̃ ip̄atore tractante · effect' n̄ euenit ut uoluit · Neutrū enī concilium sibimet ɔcordabat · s; utrūq; diuisū ē · Nā neq; arimino ɔuenientes alt̄utris int' se consonare potuert' · ⁊ orientales in seleucia isaurię congregati · aliud schisma s̄t passi · q̄d suo loco narrabit' · **Theodoritus · xvii ·**

Ergo siquidē liberiꝰ ꝑ omia famosissimꝰ · habitꝰ ꝑ ueritate dialogū cont' ɔstantiū uolo referre · q̄n a fidelib; illi' tēporis ē conscriptus · Is enī post iuliū siluestrij successorē romanā gubnauit ęcclam · Disputatio ip̄atoris ɔstantij ⁊ liberij romani pontificis · Constanti' ip̄ator dix' · Nos eo q̄d xp̄ianus sis ⁊ tuę urbis ciuitatis dignū hoc iudicauim' · ut euocantes te moneremꝰ q̄tin' cōmunione scelestissimi athanasij ⁊ ineffabili supbia tilētenti abnegare n̄ differas · Hoc enī t̄rarū orbis benefieri cōpbauit · ⁊ synodali sententia alienū ab ęcclastica cōmunione decreuit · Liberius ep̄s dix' · O ip̄ator iudicia ęcclastica decet cū maxima ꝑferri iusticia · Q ꝑpt si uidet' pietati tuę disceptatio

ne iube constitui. Si apparuerit athanasius condempnatione dignus. tunc secundum ecclasticę consequentię formam proferatur in eum digna sententia. Non enim possibile est condempnare uirum de quo nichil examinatum est. Constantius imperator dixit. Uniuersus mundus adiudicauit eius facinora. sed ille sicut ab initio tempus illudit. Liberius episcopus dixit. Quicumque subscripserunt non ipsi uiderunt que gesta sunt. sed propter gloriam et timorem et ne a te contumelias paterentur adquieuerunt. Imperator dixit. Quid est gloria et timor et contumelię. Liberius dixit. Quicumque gloriam dei non diligunt. tua magis dona preponunt. Qui nec ergo isti non uiderunt. non examinantes adiudicauerunt quod est a christianitatis alienum. Imperator dixit. In facie utique condempnatus est in concilio tyri et in concilio contra eum pariter decreuerunt omnes totius orbis episcopi. Liberius dixit. Numquam in presentia sui homo ille adiudicatus est. Quicumque enim tunc conuenientes condempnauerunt eum. discedente athanasio a iuditio. sententiam protulerunt. Eusebius eunuchus dixit. In niceno concilio alienus a catholica fide probatus est. Liberius dixit. Quinque soli iudicauerunt ex his qui cum eo nauigio uenerunt in mareotem qui missi erant ad accusationem eius ut contra eum gesta conficerent. Horum itaque qui destinati sunt duo sunt mortui. theognius et theodorus. reliqui uero tres uiuunt. hoc est maris. ualens. ursacius ab his qui missi sunt sardicę. propter hanc causam synodus celebrata est. Qui in synodo libellos optulerunt. ueniam postulantes quod in mareotem per calumpniam ex una parte contra athanasium gesta confecerunt. Libellos eorum nunc pre manibus habemus. Cui horum nos credere et communicare conuenit imperator. his qui primum dampnauerunt et ueniam postea poposcerunt. an eis qui adhuc hęc accusare contendunt. Epictetus episcopus dixit. O imperator non fidei causa hodie neque iuditiorum ecclasticorum sermonem facit. sed ut apud senatores in romana constitutos urbe glorietur quasi superauerit principem. Imperator ad liberium dixit. Quota pars est totius orbis. qui tu solus hominem uindicas nefandissimum. et orbis terrarum pacem ecclesię qui dissoluis. Liberius dixit. Hoc eo quod ego sim solus fidei causa minuitur. nam et antiquitus tres soli reperti sunt resistentes precepto regis. Eusebius eunuchus dixit. Imperatorem nostrum nabuchodonosor fecisti. Liberius dixit. Non. Sed ita irrationabiliter adiudicandus est homo qui non est examinatus. Hęc ergo peto. primitus generalem proferri subscriptionem confirmantem fidem nicenę prolatam. ut ita reuocatis ab exilio fratribus nostris et in locis propriis restitutis. si hi qui turbas pariunt ecclesiis uisi fuerint apostolicę fidei consentire. tunc apud alexandriam conuenientes omnes. ubi et accusatus et accusatores sunt et defensor eorum examinata causa possumus proferre sententiam. Epictetus episcopus dixit. Sed cursus publicus non sufficiet subiectus episcoporum. Liberius dixit. Ecclasticę causę publico cursu non egent. Ecclesię namque sufficiunt usque ad mare perducere suos episcopos. Imperator dixit. Qui iam dudum susceperunt formam solui non possunt. Plurimorum namque

episcoporum debet valere sententia. Tu solus es qui amicitias illius scelerati defendis. Liberius dixit. Imperator numquam audivimus absque accusatore iudicem eius scelera proferentem. Nunc quippe propria vident hec odia. Imperator dixit. Omnibus equidem nocuit in communione. nullis tamen ita sicuti michi. Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris. neque beate memorie constantem cessavit ut meis inimicitiis frequenter impellere. Nisi nos maiorum mansuetudine detenti impellentis monita temperassemus. Nulla itaque michi victoria est. neque contra magnentium vel silvanum. nisi illum scelestum ab ecclesiasticis rebus expulero. Liberius dixit. Noli per episcopos vindicare tuas inimicitias. Manus enim ecclesiasticorum episcoporum ad sanctificandum vacare debent. Quapropter si tibi videtur iube vocari ad loca propria sacerdotes. et si concordes apparuerint ei quem nos in presenti defendimus. secundum fidem orthodoxam in nicena synodo constitutam. tunc convenientes providebimus pro mundi pace. et homo qui non peccavit non reprobetur iniuste. Imperator dixit. Unum nunc est quod queritur. Volo enim te amplectentem ecclesiasticam communionem rome denuo destinare. Et propterea concorda paci. et subscribens rome revertere. Liberius dixit. Rome iam fratribus vale dixi. Maiores enim sunt ecclesiastice sanctiones. quam romane habitatio civitatis. Imperator dixit. Ego trium dierum spatium adde liberationem habes. Si vis subscribe romam revertere. aut certe cogita in quem vis deportari locum. Liberius dixit. Spatium trium dierum rationem nequaquam mutare potest. Quapropter ubi vis dirige me. Imperator autem post duos dies examinato liberio. et nequaquam a suo proposito revocato. iussit eum in beriam trachie exilio deportari. Egredienti liberio imperator ad expensas quingentos solidos destinavit. Tunc liberius deferenti dixit. Vade da eos imperatori. Opus enim habet suis militibus erogare. Similiter et augusta tantos ei direxit. Liberius dixit. Liberius dixit. Redde hec imperatori opus enim habet hec ad expensas militum suorum. Si autem imperator hoc non habet opus. det eos auxentio repleteto; Illi enim opus hoc habent. Dumque ab eis nichil accepisset. eusebius eunuchus obtulit ei alios solidos. Cui liberius ait. Totius orbis ecclesias desolasti. et tamquam dampnato michi hoc affers? Vade prius esto imbuere christianus. His gestis. post tres dies nichil accipiens. missus exilio est.

Veritatis itaque propugnator xviii et victor. trachiam sicut iussum fuerat usque pervenit. Duobus quoque transactis annis. constantius rome venit. Proceres vero senatorum quoque coniuges. rogabant viros suos ut constantio supplicarent. quatinus pastorem gregibus restitueret. dicebant enim quia nisi flecterent animum principis. eos ipse relinquerent. et ad pastorem illum maximum properarent. At illi dixerunt. Nos furorem principis formidamus. nec forte aliquam veniam promeremur. Sed vobis inquiunt magis rogantibus forsitan parcet. et unum alterius fiet

aut p̄ces susciperet. aut si flecti nequi-
rit sine aliqua iniuria uos dimitteret.
Hoc consiliū mulieres ille laudib; ma-
ximis ꝓferendę percipientes cū ornatu
solito adiert īpatore. quatinus ex ues-
te sublimi insignes eas & nobiles ar-
bitrat'. reuerentiā eis habet & parceret.
Adeuntes eū ꝓncipē. tali uoce clama-
bant. Miserere tantę ciuitatis pas-
toris ꝓuidentiā ñ habentis. q̄ lu-
poꝝ patet insidiis. Ad ille respon-
dit ñ egere pastore alio ciuitatē. eē
nāq; pontificē q̄ eoꝝ curā haberet.
Post magnū nāq; liberiū quidā diaco-
noꝝ ei' felix noīe fuerat ordinat'. q̄
eis expositā in nicea fidē inconcusse
seruauit. S; corruptorib; eā sine discre-
tione cōmunicabat. Nullus tn̄ ha-
bitantiū romę in basilicā ingress'
ē cū ille intus adstaret. Hoc autē
etiā matronę ille īpatori dixerūt.
Qua gratia flexus. pcepit illū inter
oms egregiū reuocari. et utraq;
ecclām gubnare cōmuniť. His g̃
litteris in circensi spectaculo relectꝭ
popls clamabat iustā ꝓncipis eē
sententiā. ut sicē duplicit' coloribus
diuisi st̄ spectatores. sic oporteret al-
terū his alterū aliis p̄sidere. Cū g̃
ꝑmut' ꝓncipis litteris sic fauissent.
ꝑea cōmoti cōmuni uoce clamauerūt.
Unus ds̄. unus xp̄s. unus eps̄. Ipsas
enī uoces & ego iustū ponere iudica-
ui. Post has ū xp̄o amabil' popli p̄i-
as & iustitię exornatas uoces. secūdo
quidē liberius ē reuersus. Felix autem
recedens habitauit aliā ciuitatē. Socrat's.

Ea tēpestate leontio mouente. xviii.
qui hereticū aethiū diaconū
geminauerat eudoxius germanicę
ep̄s que ē. ciuitas syrię cū eēt tunc
romę p̄sens. finxit sibi causā neces-
sitatis incūbere. et imperatori callide
locut' q̄si ciuitas germaniciorū ei' ꝓ-
uidentia atq; custodia indigeret.
petiit ut remearet ad p̄pa. Quē ꝓn-
ceps nichil ꝓspiciens. abire dimisit.
At ille cubicularios cooperatores ha-
bens. relicta ciuitate sua. antioche-
nū usurpauit ep̄atū. Fouere nāq;
studebat aethiū. ob quā rē uisus ē.
concilium facere sacerdotii & ordina-
tionē ei restaurare diaconat'. Qđ
nequaq̄ gestū ē. eo qđ mai' ualeret
odiū cont' aethiū quā eudoxii de-
siderium. Et de his quidē tantū nos
se sufficiat. xx.

Eorum g̃ qui arimino conuenerūt
orientales eaque de athanasio ge-
sta st̄ taciturnitati tradentes ad
cēlum seoccurrisse dicebant. Quoꝝ
studio coherebant ursatius & ualens
q̄ ab initio q̄dē arrianū dogma te-
nuerant in medio aut' omousiani
consenserant. dato libello romano pon-
tifici sicuti iā dictū ē. Isti nāq; sēp
ad partes ꝓ tempr ualentiū decli-
nabant. Quoꝝ adiutores erant ger-
mini' auxenti' dimophilus & gaius.
Dū g̃ in cetu p̄sentiū alter aliud ꝓ-
ponere conaretur. & ursati' & ualens
dicebant. omnia q̄ de fide dicta st̄

debere suspendi et suscipiendam nouel-
lam expositionem quam paulo ante sirmii
o conuenientes ediderant. Hec dicen-
tes in cartulam per manibus habentes le-
gi fecerunt secundum expositionem fidei syr-
mio prolatam, quam ibi quidem sicuti
predixi celauerunt. Ariminio autem osten-
sa est, cuius exemplar hoc est. Exposita fi-
des presente domino nostro constantio, con-
sulatu eusebii et hipatii syrmio
xi kl. iunii.

Credimus in unum et uerum deum pa-
trem omnipotentem creatorem et opi-
ficem omnium, et in unum unigenitum fi-
lium dei ante omnia secula et ante om-
ne principium, et ante omne quod opina-
ri potest aut pulsetur ante omnem
perceptibilem opinionem natum impassibi-
liter ex deo, per quem et secula perfecta et omnia
facta sunt. Natum autem unigenitum solum
ex solo deo patre, deum ex deo similem
generanti patri secundum scripturas,
cuius generationem nullus nouit nisi solus
qui genuit eum pater. Hunc nouimus uni-
genitum eius filium nutu paterno uenisse
de celis ad destructionem peccati et
natum ex maria uirgine et cum dis-
cipulis conuersatum et omnem complesse
dispensationem secundum paternam uolun-
tatem crucifixum et mortuum et ad infe-
ros descendisse et que ibi erant dispen-
sasse, quem ianitores inferni uidentes
expauerunt, et die tercia resurrexisse et
cum discipulis conuersatum et xl diebus
expletis in celos ascendisse et sedere
a dextris patris et uenturum nouissima
die in gloria patris ad reddendum uni-
cuique secundum opera sua. Et in spiritum sanctum
quem ipse unigenitus dei filius ihesus
christus mittere compromisit genus hominum
consolatorem secundum quod scriptum est: Va-
do ad patrem meum et rogabo patrem
meum et alium consolatorem mittet uobis
spiritum ueritatis. Ille ex meo accipiet
et docebit et commemorabit uobis omnia.
Nomen uero substantie autem eo quod simpliciter
a patribus positum a populis ignoretur et
scandalum faciat, et quia nec scriptu-
re hoc contineant placuit abrogari,
et omnino nullam memoriam substan-
tie in deo esse de cetero, eo quod diuine
scripture nusquam de patris substantia
filii quicquam meminerunt. Similem uero dici-
mus filium patri per omnia sicuti sancte
scripture dicunt ac docent. His itaque
lectis consurgentes quibus hec displicebant
aiunt: Non fide egentes hic uenimus.
Integra namque seruamus quae percepimus
ab initio, sed magis ut siqua circa hec
nouitas sit omnino prohibeamus. Si hec
que lecta sunt nullam faciunt nouitatem,
aperte iam anathematizate heresim arri-
anam sicut et alias hereses regula ecclesie
tanquam blasphemias abiecit. Omnia enim
blasphemum arrii dogma turbas ec-
clesie quas etiam nunc fiunt excitauit atque
seditiones toto orbi terrarum ualde no-
tissimum est. Hec igitur propositio dum ab ur-
satio et ualente et reliquis suscepta
non fuisset, ad plenum diuisit ecclesiam.
Alii namque his quas arimino lecta sunt con-
senserunt, alii uero nicenam denuo robo-

rauerit fidē. Derisere autē conscriptione illius lectionis. & maxime athanasius alexandrine ciuitatis eps̄. in epistola quā suis familiaribus destinauit. Quā quisquis legit inueniet quā forti dicacione sit plena. Teodoritus.

Dicebant enim arriani conuenientes arimino. uolentes hesperius suadere simplicibus; quod non oporteret propter duo uerba que nec inuenirentur scripta separari corpus ecclesie; sed simile per omnia patri filium genitori. substantiae uero tacere nomen. Sed fallatiam sencientes horum omousiani pontifices consabdicauerunt. Ipsi uero litteris insinuauere imperatori propriam uoluntatē dicentē filios se esse patrum niceni concilii partium & heredes. Socrates.

Hoc tamen sciendum. quoniam synodus quidem ursatium & ualentem auxentium que germinium gaium & dimofilum eorumque sotios condempnauit. arrianum dogma anatematizare fugientes. qui propter hanc dampnationē indignati. ad principē celeriter aduenerunt. portantes lectā in concilio fidē. Theodoritus

Aptius autē integrā fidei regulā eorum epistola ad constantium scripta monstrauit cuius uerba sunt hec. Epistola concilii ariminensis ad imperatorem constantium destinata. xxi.

Omnia iussione & precepto pietatis tue olim dogmatizata credimus. in ariminum namque ex uniuersis occidentalibus ciuitatibus omnes conuenimus simul episcopi. ut et fides catholice cognosceretur ecclesie. & qui contraria sapiunt panderentur. Multum namque disceptantibus nobis. inuenimus optimum esse statutā fidem antiquitus permanere. quā & prophete et euangelia nec non apostoli per ihesum christum dominum nostrum predicasse noscuntur. qui et tui regni protector tueque salutis auxiliator est. quam tu hanc tenentes custodiamus. & custodientes ad finē usque seruemus. Incongruum enim nefariumque uidetur ex his que recte iusteque definita sunt aliquid permutare. id est horum que nicea communiter cum glorisissimo constantino tuo patre & imperatore delibata atque defixa sunt. Quorum doctrina atque sensus discurrit & predicatus est in omnium hominum auditu et mentes. Hec fides sola arrianā heresē expugnauit & perdidit. per quā non illa sola sed etiā reliquę hereses sunt dampnate. cui uere & addere quicquā incautus est & auferre periculosum. Et siquidē horum alterum fiat erit inimicis facultas agendi que uolunt. Quia ergo propter ursacius & ualens quoniam participes & concordes arriani dogmatis erant antea sunt communione segregati. Quam ut reciperent cognoscentes delicta quibus peccauere penitentiā atque ueniā impetrare poscebant. & rescripta eorum hoc ita se habere testantur. per quę criminum ueniā consecuti sunt. Erat enim tempus quo hec gesta noscuntur. quoniam mediolanii synodus celebrata est. presentibus ecclesie romanę presbiteris. cognoscentes simul etiā post mortē dignissimę memorię nominandum constantinum. cum omni inte

gritate et examinatione conscriptam expo
suisse fidem. Qui cum ab hac luce bapti
mate percepto discesserit. et ad premia de
bite pacis abierit. incongruum esse iu
dicamus post illum aliquid novitatis ad
mittere. tantosque sanctos confessores et
martyres tantique dogmatis conscriptores in
uentoresque despicere. qui secundum antiquam
ecclesie sanctionem per omnia sapuisse nos
cuntur. Quorum fidem deus in tempore imperii tui
transmisit. per dominum nostrum ihesum christum per
quem et imperium tale concessum est. ut etiam
nostri orbis terminos obtineres. Rursus quoque
infelices isti et sapientia vilissimi presump
tione nefaria impie cogitationis pre
dicatores semet ipsos adnuntiarunt et
ueritatis terminum mutare contendunt.
Dum enim secundum tuum preceptum concilii uita ce
lebrarentur. illi concilium sue fallatie nu
dauerunt. Nitebantur enim calliditate qua
dam atque seditione aliquid novitatis in
ferre. Huiusmodi enim malitie captos
inuenimus germanum quendam et lauren
tium atque gaium heresem contentionemque
facientes quorum doctrina una quidem
existens universam molem blasphemiarum
transcendere comprobatur. Qui cum viderent
nos neque sue voluntatis esse neque con
cordes horum que male sape videbantur a
nostro se concilio mutauerunt. ut quasi ali
ud conscribere videntur. Erat non tempus
breve. quod etiam eorum aperuit voluntatem.
Sed ut non semper ecclesiastice cause in easdem in
currant concussiones. nova turba atque se
ditio repetita universa confundit.
firmum nobis visum est. utque dudum de
creta sunt legaliter inmutabiliterque seruentur.
Predictos autem viros a nostra communione
secreuimus. qua causa legatos ad tuam
mansuetudinem misimus. concilii senten
tiam per nostram denuntiaturos epistolam. Lega
tis autem pre omnibus ista precepimus. ut ue
ritatem affirment ex priscis et iustifica
tionibus exponentes. Que etiam tuam religi
onem instruunt. quoniam non sic ait ursatius
atque ualens. erit pax si quid istarum
sanctionum fuerit inmutatum. Quomodo enim
pax esse credenda est. apud eos qui pacis
iura subuertunt? Contentio enim et
seditio per hec inter reliquas ciuitates
et ecclesiam romanam potius oriuntur. Quapropter
tue mansuetudini supplicamus ut pla
cidis auribus nostros legatos et oculo tran
quillo respicias. neque ad iniuriam defun
ctorum novum aliquid inmutari permittas
sed permanere nos sinas in his que a pro
genitoribus definita atque sancita sunt
quippe quos omnia cum deliberatione atque sa
pientia et spiritu sancto celebrasse confidimus.
Ea enim que ab illis nunc innouantur. cre
dentibus quidem incredulitatem inferunt.
non credentibus non crudelitatem. Suppli
camus itaque ut precipias eos qui per diuersa
loca detinentur quos etatis grauamen et
angustia paupertatis affligit ad pro
pria remeare. ne desolate sublatis
episcopis videantur ecclesie permanere. Super
autem etiam hoc rogamus. ut nichil his que
iam terminata sunt aut addatur aut adi
matur. sed omnia inuiolata permaneant
que iam pietate tui patris. et tuis quoque sunt
conseruata temporibus. Neque de cetero

nos fatigari et a propriis parrechiis alienos esse pmittas. quatinus epi cum xpo poplo in pace orare et diuino cultui uacare possint. supplicantes deo pro pace tui ipsius pariter et salutis quam tibi diuinitas in ppetuum largiatur. Nostri uero legati. eporum subscriptiones et nomina deferunt. qui etiam lectione diuine scripture religionem tuam poterunt edocere. Socrates.

Hec itaque synodus scripsit et epos destinauit. Ursacius autem et ualens eorum preuenientes aduentum derogauerunt concilio ostendentes imperatori expositionem fidei quam portabant. Imperator arriano dogmati fauens indignatur aduersus synodum. et ursatium ac ualentem potius honorauit. Quam ob rem qui a concilio fuerant destinati tardauerunt. non ualentes impetrare responsum. sero tamen ad synodum constanti per presentes epos huiusmodi scripta direxit. Epla imperatoris constantii ad ariminense concilium. xxii.

Constantius uictor ac triumphator augustus uniuersis epis arimino congregatis. Semper eadem in pre omnibus cogitare nos de sacra et adoranda lege non ignorat uestra benignitas. nec autem uiginti quos uestra sapientia destinauit epos legationis sue causa interrumpere nequiuimus. eum sit nob necessarium circa barbaros ire. et sicut nostis decet animo puro ab omni cogitatione utilitatem diuine legis examinare. Iussimus igitur epos in adrianopoli nram sustinere regressionem. ut cum uniuersa res publica fuerit benedisposita. tunc que gesserit audire possimus. Uestre igitur serenitati non uideatur onerosum eorum expectare regressum. ut dum redeunt nram uob referentes responsum producere possitis ad terminum que ecclesie catholice utilia esse noscuntur. Has litteras suscipientes epi talia denuo rescripserunt. Epla ariminensis concilii ad imperatorem constantium desti-

Litteras tinata. xxiii.

clementie tue suscepimus dne deo amabilis imperator. quibus continetur quod propter necessitatem publicam interim non potuisti nros uidere legatos. nosque iubetis ut eorum sustineamus aduentum. donec que a nob decreta sunt et nris progenitoribus consonare noscuntur ab eis pietas uestra cognoscat. Quam ob rem et nunc per has litteras profitemur atque firmamus nequaquam nos a proposito nro recedere. hoc enim etiam legatis nris iniunximus. Supplicamus igitur ut animo tranquillo et presentes nre mediocritatis litteras relegi iubeas. et illa que per legatos nros mandauimus libenter accipias. Illud itaque nobiscum considerare tua mansuetudo debet. quanta sit iam tristicia quantusque meror ut beatissimus temporibus tuis tante ecclesie priuate uideantur epis. Propterea rursus tuam clementiam deprecamur dne deo amabilis imperator. ut ante asperitatem hiemis. si tamen uestre placet pietati. nos ad uras ecclesias remeare precipias. quatinus etiam nunc possimus omnipotenti deo et dno saluatori nro xpo eius filio unigenito pro tuo imperio sollempnes orationes

celebrare cum poplo. xxiiij.

Qu̇ u̇ hec scripsissent ⁊ modicū susti
nuissent tēpus. īpatore nullū
donante responsū. ad ciuitates ꝓprias
recesserūt. Princeps autē cū et ꝑius
contenderet arrianā sectā ꝑ ecclās se
minare. occasionē iniurię suę illoꝝ
habuit discessionē. dicēs se contentū
eo qđ ꝑter iussionē ei9 conciliū ui
deretur ēē solutū. Quapropter ursatio et
his q̄ circa eū ꝑmissionē dedit circa
ecclās agendi fiducialiter qđcūq; pla
cuisset. Explanationē u̇ lectę in ari
mino fidei iussit ꝑ ecclās italas
destinari. ꝑcipiens ut nolentes in
ea subscribe pellerentur ecclīis. ⁊ in
eoꝝ locis alii subrogarentur epi.

Ursatius aūt eīq; Socrates. xxv.
consentanei ab italia discedentes.
uenerunt ad ciuitatē trachię noīe ny
cenę. q̄ breui tēpore cōmorantes. ali
ud fecere conciliū. Et lectā in ari
mino expositionē fidei. greco int̄
pretantes eloquio. publicatā confir
mauerunt. et postea diuulgabant eā
ēē fidē q̄ ab uniu̇sali cōcilio ⁊ dicta
ta erat et edita nicheę. ut similitu
dine nominis nicheny simpliciores
hac subrectione deciperent. Putabant
eni in nicea bithinię ēē dictatā fi
dē. S; nichil ꝓfuit eis tale cōmentū.
Post paululū nāq; ꝯfusi atq; derisi st̄.
Interea sentiens Sozomenus. xxvi.
athanasius s̄ insidias ꝑparari. neq̄q̄
ad īpatorē uenire ꝑsūpsit. neq; hoc
utile iudicauit. S; electos ex egypto
quinq; epos. int̄ q̄s serapionē themu
mensē. uirū ꝑcipua uita senū. et ad
loqndū ualde copiosū. mittit ad prin
cipē tūc in occidente degentē. Cū qb;
etiā tres p̄sb̄ros ꝑquos s̄ placaret īpa
torē. ⁊ pro legationib; satisfaceret in
inicoꝝ. aliaq; facerent. q̄ ei ul̄ ecclīis
expedirent. Quib; nauigantib; pau
lopost litterę uenerunt īpatoris euo
cantes eū. Ob quā rē et athanasius
⁊ poplus est turbatus. cū neq; heretico
īpatori obedire cautū ēēt. neq; relu
ctari sine ꝑiculo. Uerūtamen iter dis
tulit. ⁊ litterarū portitor sine effec
tu reuersus ē. Superueniente autē es
tate ueniens alius ab īpatore missus
cū ꝑuincię iudicib; cogebat eū cle
roq; nimis erat̄ festus. Porro ꝑplin
paratū uidens ad bellū. etiā iste re
uersus ē. Non multo post tēpr con
gregantur ex egypto et libia legiones.
et cū nunciatū fuisset celari atha
nasiū in ecclā que uocatur theone.
assumens milites dux eoꝝ. ⁊ hilariū
ab īpatore denuo destinatū. inopi
nate fractis ianuis in ecclām intro
iuit. et ubiq; requirens athanasiu
n̄ inuenit. Clericū eni et sepius diui
no nuntio ꝑicula multa fugerit.
sic etiā dō ꝑuidente hoc discrimen

Ex his Sozomenus. xxvii. euasit.
et hui9modi factis ei a dō ꝑnunci
atis a paganis ⁊ hereticis apella
bat magus. Sermo nāq; fertur
eo qđ aliqn̄do eo ꝑcedente ꝑ ciui
tatē contigit a uolante cornicula

clamitare q(uo)d facto adstans multitudo paganorum ueluti mago derogantes petebant ut eis aperiret quid cornicula illa significaret. Ille u(ero) fertur silentio dixisse subridens. cras latina lingua dies uentura significat. Hoc ergo clamans. triste uobis crastinum significat diem per imperatoris romani iussionem. Et ita contigit ut athanasii sermo licet derisus fuerit. uenerit ad effectum. Altera namque die principis litterę uenerunt ad iudices. iubentes ut pagani sua ingredi non permitterentur ad templa. neque sollempnes supstitiones festiuitatesque; celebrarent. Tunc ergo festiuitas eorum uenerabilis generalisque; destructa est. xxvii.

Cum ergo frequenter sicuti dictum est athanasius pericula declinasset. clericus et populus ei fauens tenebat ecclesias donec prefectus egypti et dux multum eicientibus eos et sustinentibus. georgio eos contraderent. Qui non multo post uenit. et ecclesias suo iure possedit. Qui dum preter schema et mores sacerdotii uiolentus existeret. et maxime circa athanasii laudatores. quibus utique uincula et plagas uiris ac feminis uelut tyrannus inferebat. accensus populus pene perimerat eum. nisi uix ereptus fugisset ad principem. Quo facto. rursus sequaces athanasii ecclesias multo tempore tenuerunt. Quos iterum ueniens dux egypti georgii noscitur tradidisse fautoribus. Post hec autem exceptore principis ueniente. multi alexandrinorum supplitio traditi sunt. Post quem etiam ipse georgius tribulior superuenit. et priori tempore magis odibilis tanquam qui mouerit principem ad multorum necem. Cui utique derogabant egyptii monachi. quorum gloriam multitudo uniuersa sequebatur. et uera eorum testimonia indicabat. qui summę philosophię uirtute degebant. TEODORITUS

Quia ergo expositam fidem nicęę trachię omnis accusant mutees ueritatis et precipue habitantes hesperiam. testantur litterę ab eis ad illiricum destinatę. Quarum litterarum auctor fuit episcopus ecclesię romanę tunc damasus. qui post liberium pontificatus iura susceperat. multis uirtutum ornatus insignibus. habuit que in his litteris nonaginta consortes ex italia atque gallijs in romana urbe conuenientes quorum nomina apponere distuli. xxviii.

Textus autem epistolę talis est. Damasus et ualerianus et ceteri episcopi dilectissimis fratribus in illyrico constitutis episcopis in domino salutem. Credimus sanctam fidem uestram in apostolorum eruditione fundatam. hanc tenere. et hanc populis uniuersis exponere que uidelicet a constitutis patrum nulla ratione dissentit. Per quos iustum est eos erudiri. sed relatione gallicanorum et uenetarum fratrum quosdam heresibus fauere cognouimus. Quod malum non solum cauere debent episcopi. sed etiam reluctari contra ea que gesta sunt imperita aut simplicitate quorundam prauis interpretationibus deceptorum. Varius

quod doctrinis non decet labefactari. sed
magis patrum nostrorum roborari senten
tia. Auxentium quoque mediolani precipue
in hac causa dampnatum esse perceptum est.
Unde iustitie. omnis in universo romanorum
orbe doctores legis ea que legis sunt sapere.
et non fidem doctrinis variis maculare.
Itaque dum primum hereticorum cepisset nequi
cia pullulare. sicut etiam nunc blasphemia
nefandorum patet arrianorum. tunc patres
nostri trecenti decem et octo electi. habi
to tractatu in urbe nicena hunc mu
rum firmissimum contra arma diabo
lica statuerunt. et hoc remedio venena
mortifera sunt depulsa. ut patrem et filium
unius divinitatis unius virtutis unius
cuiusque magnitudinis debeant credi.
unique essentie sive substantie simul
et spiritum sanctum. Aliter vero sapientes alienos
esse a nostra communione iudicaverunt.
Quam venerabilem salutarem adorabilemque
deliberationem (i. atque temerarie) corrumpere quidam aliis co
gitationibus voluerunt. Sed in ipso princi
pio ab his ipsis qui arimino renovare
aut retractare compellebantur. usque ad
hoc causa correcta est ut confiterentur
alia sibi circumventione subreptum
aut certe quia non intellexerint patrum
sententie in nicea constitute hoc
esse contrarium. Neque enim preiudicium ali
quod fieri potuit per numerum arimi
no congregatum. quando constat neque
romanum episcopum cuius ante omnia dece
bat eos expectare decretum neque vin
centium qui tantis annis episcopatum inviolabiliter custodivit. neque alios talibus

prebuisse consensum. maxime dum sicut predi
ximus isti ipsique per conventionem declinasse
se videbantur. Ipsi denuo utentes meli
ori consilio hec sibi displicere testati sunt.
Perspicit itaque vestra salubritas hanc solam
fidem que nicea apostolorum auctoritate fun
data est esse perpetua firmitate servandam.
et simul orientales hoc facere nobiscum qui
se catholicos esse cognoscunt. occidenta
les etiam gloriari. Credimus autem languen
tes in isto conamine non tarde nostra se
parandos esse communione. et ab eis
episcopatus nomen auferri. quoniam ipsi eorum
liberati errore respuerint. Nullo enim
modo a deceptione poterant corrigere
populum qui deceptionis laqueo detinentur.
Concordet igitur cum omnibus dei sacerdotibus
et caritatis vestre sententia. in qua vos
fixos ac firmos existere iudicavimus.
Sicut etiam nos vobiscum recte credere de
bemus. Ut vestra nos caritatis letificate reci
procis. Valete fratres karissimi. Sed et maxi
mus athanasius in epistola quam scripsit ad
Afros talia de ariminensi concilio
disputavit. XXX.

His ita prelatis quis recipiat eos qui
ariminense aut aliud concilium
preter nicenum nominare presumunt. aut
quis non habeat odiosos eos qui respuunt
quidem constituta patrum. et ea que nuper ari
mino contentiose atque violenter composita
sunt preponunt. Quis istis concordabit
hominibus. neque propria recipientibus. Nam
in suis decem et amplius sicut prediximus conciliis
alio tempore aliud conscribentes mani
feste sunt qui singula eorum accusare noscuntur.

Et hoc patiuntur quod et iudei proditores christi
passi sunt. Nam sicut illi relinquentes solum fon
tem aque uiuentis. lacus sibimet foderunt qui
aquam continere non possunt. quod scriptum est apud
hieremiam prophetam. sic et isti reluctantes
uniuersali concilio foderunt sibi multa concilia
que apud eos insania et uirtutem habere ma
nifestata sunt. Non ergo patiamur eos qui preter
nicenum ariminensem presumunt uel ali
ud nouare concilium. cum et ipsi qui arimi
nense susceperunt ignorasse que in eo sunt
gesta noscuntur. nam tacere potuerunt. Nos
enim scimus cognoscentes et uos audistis
quod et interfuerunt arimino. quoniam ursatius et
ualens. eudoxius. et auxentius. simulque
demophilus condempnati sunt. uolentes ali
ud quam statutum est nicea conscribere. quan
do compulsi anatematizare arrianam
sectam respuerunt. cui potius patrocina
re conati sunt. Episcopi uero uere integri domini
serui recteque credentes pene ducenti.
conscripserunt sufficere nicenam solummodo
fidem. et nichil amplius nichilque minus preter
illam querere uelle seu sapere. Hoc enim
etiam constantio significauerunt qui ius
serat celebrare concilium. Socrates. xxxi.

Interea macedonius uicinas constantino
politane urbi prouincias ciuitatesque
turbabat. excitans ministros proprii
languoris aduersus ecclesias. Iam quitico
quidem eleusium fecit episcopum. In nichomedia
marathonium. qui primum diaconus fuerat.
habens studium construendi monas
teria uirorum ac feminarum. Is itaque
macedonii episcopatu potitus. affligebat
eos qui illi consentire fugiebant. Et non solum
orthodoxos. sed etiam nouatianos. sciens
eos quoque consubstantialitatem nominis sus
cipere. Quem uirorum episcopus agelius persecutionem
facientem fugit. Plurimi uero insignes
uiri detenti. nolentesque ei communicare
puniti sunt. qui post tormenta uiolenter com
munionem ore suo suscipere et tenere com
pellebantur. Ligno namque ora hominum
aperientes. eis sacramenta deponebant.
Porro mulieres et paruulos abripien
tes. communicare cogebant. Siquis uero
contradiceret. mox plage uincula et
tormenta sequebantur. Ita ut etiam femi
narum communicare nolentium mamil
las in archa comprimentes absciderent. Ali
arum uero. aut ferro aut ouis ardentibus
eadem membra comburerent. Quod ego ab
auxenio sene qui eadem supplicia passus est
audiui.

Hec ergo macedonii pro christianitate acte
sunt actiones. cedes. pugne. sollicita
tiones. intestina bella. et he res non solum
apud eos qui ledebantur sed etiam apud fa
miliares ei odium uehementer excita
uerunt. Offendit autem etiam ipsum imperatorem
et ob hoc et pro alia huiusmodi causa.
Domus in qua erat archa constanti
ni principis corpus habens. ruinam mi
nabatur. Ideoque custodes eius et qui ad ora
tionem intrabant. erant positi sub
timore. Macedonius ergo cogitauit
imperatoris ossa transferre. ne archam
ruine casus comprimeret. Hoc agnos
centes populi prohiberent dicentes non
oportere principis ossa migrari. ne
quasi exhumari uiderentur. Ob quam rem

in duas partes popl's ē diuisus. aliis
dicentib; nullā ēē migrato mortuo
lesionē. aliis asserentib; ēē nefas. Cū
qb; etiā erant homousii defensores.
Macedoni9 aut paruipendens uerba
contradicentiū. transtulit corp9 īpatoris
in ecclam ū corp9 mris iacet acacii.
Q facto concursus discordantiū ppl'o
rū ad illā ueni eccla. 7 ad manū usq;
puentū ita ut multi hoiū morerent.
7 uestibulū eccle ac uicina porticus
sanguine cōpleret. Hec agnoscens
īpator irascit cont macedoniū.
7 ppt eos qui mortui sr. 7 q corpus
patris ei absq; illi consilio migrare
psūpserit. Relinqns g gubnato
rē hespiarū partiū cesarē iulianū.
ipse pgebat ad orientē. Teodorit9.
Leontius g antiochenus xxxii.
epc cū esset arrianus languorē su
ū celare nitebatur. Uidens q; di
uisos sacdotes & poplm. & alios di
centes glā patri & filio. alios glā
patri p filiū in spū sco. ipse sub si
lentio dicebat orationē. Nichil ali
ud audiebant adstantes. nisi cū dice
ret in scla sclorū. Et siquidē hoc n
maligne fecisse diceret. q p concor
dia popli fieret. s; q 7 contra mili
tes ueritatis acuebat. 7 ñ n heretico
puehebat ostendebat. celare pestē in
timore ppli. in formidine pressus
īpatoris. qui filiū dissimilē phibue
rat dici. Ea siquidē tēpestate aethi
us magister eunomii q arrii blas
phemiā suis opinionib; auxerat.

in diaconat9 ordine ministrabat. S;
flauian9 7 diodorus monachicā qdē
āplectentes uitā. clare aut. ap'plicis
dogmatib; laborantes. epi antioche
ni leontii redarguebant quas cont pie
tatē gerebat insidias. dicentes q̄a
elegisset uirū studiis malignis im
butū. q impietatis causa culmen
suspsisset potentie. atq; adeo eccle cladē
diaconatus habet nom. Minabant
aut & ab aplica eū communione sus
pendi. 7 ad hespiā uenientes ea que
callide gerebant apire. Hoc metu
ens leonti9 ab offitio suspendit ae
thiū. aliis tam rebus fouebat eū.
Porro mirabilis illa societas. idē flaui
anus atq; diodorus. sacdotali mini
sterio nūdū potiti. poplis tam nimis
cōplacentes. noctib; ac dieb; cunctis
ad zelū pietatis armabant. Isti naq;
primi in duas partes choros psallen
tiū diuidentes. ex successione dauiti
cā melodiā cantare docuerūt. Et hoc
in antiochia pmitus fieri cepit. & dil
psū ad terminos totius orbis usq; p
uenit. Isti diuinos amatores ad se
pulchra martyrū puocantes uigi
lias celebrabant. cū illis laudantes
dnm. Hec leonti9 intuens phibere
quidē iudicauit incautū. cū uide
ret multitudinē ualde uiris illis op
timis adherere. s; utens mansuetudi
ne sermonū. poscebat ab eis ut has
festiuitates in ecclis potius celebrarēt.
Cui qdē calliditatē integre cognoscen
tes. qd iubebat egerūt. 7 amatores suos

ad ecclas congregarēt. ut alacriter
dnm̄ concordi uoce laudarent. S; leonti
clerus n̄ ē. ut a sua malitia reparet.
Vltimū naq; mansuetudinis gerens
stephi. & flacite celauit iniq̄tatē. Js
enī adu̇sarios dogmatis recti susci
piens. licet turpē habentes uitā ad
p̄sbiteratū tn̄ ordinē & diaconatū eue
xit. Eos autē q̄ uniu̇sis uirtutib; or
dinabant & aplica dogmata deffen
debant. absq; honore deseruit. Hac
grā clerus quidē multos habebat
hereticos. popls u̇o maximū p dogma
tū rectitudine decertabat. ita ut
neq; doctores illoꝝ blasphemiā suā
nudare p̄sumerent. Quid autē fla
citus & stephs atq; leontius impietatis
& iniusticie antiochia gesserit. opus
ē e conceptionis exq̄rit. Illos autē ad
reliqua ueniam. XXXIII.

Germanicia ciuitas ē in finitio cili
cie syrie & cappadotie constituta.
hui urbis eccle p̄sidebat eudoxius.
q̄ mouente leontio abripuit antio
chie sedē & cepit sua feruitate in
neā uastare dnicā. Neq; ita celabat
sicuti leontius malitiā suā. s; aperte apli
cis dogmatib; repugnabat. & ortho
doxos multis cladib; affligebat. Eo
tēpr ancyrane eccle p marcellum
basilius p̄sidebat. Eustachius u̇o se
bastie armenie q̄ iniq̄tatē eudoxii
& rabiē cognoscentes. constantio in
occidente posito litteris suis indica
uerūt. Erant enī ipatoru noti. & ppt cla
ritatē uite ei fauore potiebantur. Qd
dū cognouisset constantius antioche
nus sepsit. q̄ n̄ ipsi eudoxio ecclie con
cesserit p̄sulatū. sic ille uulgabat. ip
su q; eudoxiū expelli. et penas gesto
rū suoꝝ in nicea bithinie dare p̄ce
pit. iubens celebrari cōcilium. Ipse
enī eudoxius egerat apud potentē
palatii ut in nicea synodus ageret.
S; omnium p̄scius dns cognoscens futa
ac si iā fuerint gesta. quodā terre
motu t̄ribili phibuit concilium
celebrari. Plimā naq; ciuitatis par
tē terre motus ille destruxit. & mul
tos habitantium interemit. Hoc cog
noscentes q̄ conuenerant. ad suas
reuertuntur ecclas. Arbitror enī hoc
dī sapientia gestū. In illa naq; ci
uitate aduersus arriū ascis patrib;
aplice fidi doctrina plata ē. & for
te secūdā congregatio potuit illic
sanccire contraria. ut arrianis accu
satio eo noīe pferetur. quo magis sim
pliciores cape possent tanq illā ue
terē synodū pferentes. S; ecclia
inspector citius soluit tale conciliū.

Sozomenus.

In momento siquidē tēporis ciuitate concussa.
neq; fugere potuerūt. s; primo exi
mito picula sē perempti. Dicūt autē
ante quā fieret ista clades quādā
ursatiū ex milite p̄fuisse gene
psā. qui sub licinio confessor effectus
ē. Relictaq; militia in turre ciuita
tis diuinā philosophiā exercebat.
Cui sup̄na uisitatio aperte p̄cepit exi
re de ciuitate passura q̄ post paulu

liu fierent manifesta. Quo facto cum velocitate ad ecclesiam currens, initiavit clericis ut domino supplicarent, quatinus eos ab imminenti periculo liberaret. Qui cum viderent esse ridiculum, reversus ad turrem proprias lacrimas cepit effundere. Interea terre motu superveniente plurimi perierunt. Reliqui vero per agros et montana dispersi sunt. Ursacius autem in illa turre repertus est mortuus pronus iacens, sicut solebat orare. Sermo tamen est quod antequam moreretur rogaverit dominum ut prius eius finiret vitam quam cladem inspiceret civitatis, in qua prius Christum agnoverat et ecclesiasticam videbatur participatus esse philosophiam. Is enim conversatione digna etiam demones effugabat. Quidam namque tempore dum aliquis demonio vexaretur, evaginato gladio cepit per totam discurrere civitatem. Cunctisque fugientibus occurrens ei solus et nominans Christum in sermone mundavit virum et fecit ab illo furore quiescere. Inter cuius diversa ornamenta virtutum etiam hoc meminisse conveniet. Erat draco ante nichomediam qui transeuntes suo flatu perimebat. Habebatque cubile circa quandam vallem. Quo veniens Ursacius oravit. Et sponte egrediens ille serpens ac secto capite percutiens interemptus est. Qui vero retulerunt eundem viderunt Ursacium. Socrates xxxiiii

Nunc ergo de alia synodo quam velut ad instar ariminensis concilii inventi constantii imperatoris fieri iusserat pauca narrabo. Erat enim primum ut in nicea echia bithinie congregarentur episcopi. Quorum conventum prohibuit maximus terre motus. Hoc enim contigit consulatu tatiani et cerealis octava die mensis augusti. Tractabant ergo transponere synodum in vicinam nichomedie civitatem. Quod cum displicuisset, rursus volebant in tharso cilicie convenire. Deinde placuit apud seleuciam isaurie quae vocatur aspra celebrare concilium. Quod actum est consulatu eusebii et hypatii. Fueruntque qui convenerunt numero centum sexaginta, cum quibus aderat unus in palatio clarus nomine leonas, quo presente questionem fidei proponendam imperatoris iubebat oraculum. Simulque preceptum fuerat adesse laurtium militem isaurie ducem, ut in quo opus esset episcopis ministraret. Convenerunt ergo vicesima vii^ma die septembris mensis, et sub iectorum confectione disputabant. Aderant etiam exceptores utriusque partis verba significantes, que sub uno apud sabinum collecta reperiuntur. Nos autem capitula tantum ista describimus. Prima siquidem die leonas iussit utique viderentur unicuique proponerent. Porro qui presentes erant, non prius dixerunt qualibet movendam esse questionem nisi reliqui convenirent. Erant enim absentes episcopi macedonius constantinopolitanus, basilius ancyre et alii quidam accusari timentes. Et macedonius quidem languorem finxit. Patrofilus oculorum dolorem et alii similes adinvenerunt occasiones absentie.

Dum itaque leonas etiam illis absentibus proponen
dam diceret questionem, rursus aiebant episcopi
non aliter quicquam fieri, nisi impeditorum uita
discuterentur. Accusati namque iam fuerant
cyrillus hierosolimorum, eustachius sa
bastie armenie, et alii quidam. Ob
quam rem contentio inter presentes exorta est.
Alii namque dicebant uitas accusatorum dis
cutiendas, alii uero ante fidem melius esse
querendum. Mouebatque questionem imperato
ris diuisa sententia, cuius litteris nunc de
fide prius agendum, nunc de accusatorum
conuersatione legebatur. Hec causa presen
tes ad schisma perduxit, et in duas par
tes synodi multitudo diuisa est. Unius
enim partis dux erat acacius cesarie
palestine, georgius alexandrie, ur
sacius tyri, eudoxius antiochie, quos
alii triginta duo secuti sunt. In alia
parte fuit georgius laodicie syrie,
sophronius pompeiopoleos paflago
nie, eleusius quizici, quos plurimi se
quebantur. Cumque placuisset ut prius de
fide questio moueretur, hii quidem qui
erant partis acacii, nicenam fidem
aperte negauerunt, aliamque fidem dictare
nitebantur. Alteri uero partis numero
pluriores, omnia quidem niceni concilii
receperunt, de sermone consubstantiali
tatis tantummodo querebantur. Multos quoque inter
altercationes contentionibus usque ad uespe
ram generatis. nouissime siluanus thar
sensis presul ecclesie uoce magna cla
mauit dicens non oportere nouam dictari
fidem, sed dudum in antiochia expositam
tempore dedicationis debere seruari;

Quo dicto, sequaces sunt egressi. Alteri
uero partis protulerunt fidem antiochia reci
tatam. quam relegentes soluerunt illa die
concilium. Altera uero die conuenientes
in oratorium seleucie ianuasque clau
dentes, relecte fidei subscripserunt. Sub
scribebant autem etiam pro absentibus presen
tes lectores atque diaconi, per quos rate
se ferre hanc definitionem absentes
profitebantur. Acacius autem et alii partis
eius querebantur eo quod ecclesia clausa
subscriberetur, dicentes ea que occulte ge
runtur improbitatis suspitione plenissi
ma sunt. Hec autem faciebant uolentes
aliam fidei explanationem. Ipse quoque quam
preparatam habebat legit ibi quidem in
diebus lauricio et leona, studens ei ro
bur adquirere. Hec ergo die secunda sunt
gesta. Tercia uero die leonas rursus congre
gare ~~partes~~ festinabat episcopos. Quo die
nec macedonius defuit constantino
politanus nec basilius ancyre. Dumque
ambo in una parte conuenissent, de
nuo qui circa acacium occurrere noluerunt
dicentes oportere prius de concilio eici
eos qui prius fuerant condempnati et qui ac
cusabantur in presenti. Cumque contentio
cresceret egressis eis qui positi in accu
satione uidebantur, qui circa acacium sunt
ingressi; rem itaque leonas ait libellum
sibi datum ab eis qui cum acacio erant, celans
dogmatis esse dictationem. Et cum presen
tes episcopi tacuissent aliud quoddam non ex
positionem fidei libellum continere
iudicantes, mox fidei acacii conscrip
tio cum proemio hoc modo relecta est.

Fides eorum qui circa acacium sunt:

Nos qui congregati sumus seleutia isaurie secundum imperatoris voluntatem hesterna die .v. kalendarum octobrium omne studium habuimus cum disciplina ecclesiastica servare pacem et de fide cogitare constanter sicuti precepit deo amabilis imperator noster constantius secundum propheticas evangelicasque voces. et nichil preter scripturas superinducere in ecclesiastica fide. Quia vero aliqui in concilio alios nostrum iniuriis affecerunt. alios loqui prohibuerunt. alios reclauserunt invitos. et dampnatos secum ex diversis provinciis habuerunt. nec non et eos qui contra regulas ordinati sunt introduxerunt secum. ita ut undique tumultu synodus impleretur. sicuti et vir clarissimus comes leonas et vir clarissimus dux provincie lauritius inspexerunt. Propter hoc nos loquimur. quoniam non declinamus expositam cum auctoritate fidem in antiochena dedicatione proferentes eam: licet patres nostri illo tempore ad subiectam concurrerint questionem. quoniam multos turbavit consubstantialitatis nomen preterito tempore et usque ad presens. Sed et quia dicitur innovatum ab aliquibus de dissimilitudine filii apud patrem. huius ergo gratia omoeousion id est eiusdem substantie et similis substantie nomen abicimus. tanquam scripturarum extraneum. anomoeon id est dissimilitudinis verbum anathematizamus. et omnes huiusmodi existentes ab ecclesia alienos existimamus. Similem vero filium apud patrem aperte confitemur. secundum apostolum dicentem de filio. qui est imago dei invisibilis. Confitemur autem et credimus in unum deum patrem omnipotentem factorem celi et terre visibilium omnium et invisibilium. Credimus autem et in unum ihesum christum filium eius ex eo natum impassibiliter ante omnia secula. deum verbum ex deo unigenitum. lumen vitam veritatem. sapientiam. voluntatem. per quem omnia facta sunt in celis et in terra. sive visibilia sive invisibilia. Hunc credimus in consummatione seculorum pro destructione peccati assumpsisse carnem ex sancta virgine maria. et hominem factum. passum pro peccatis nostris atque resurrexisse et assumptum in celis sedere in dexteram patris. et iterum venturum in iudicare gloria vivos et mortuos. Credimus et in spiritum sanctum quem paraclitum. id est consolatorem nominavit salvator dominus noster. promittens postquam iret discipulis eum esse mittendum. quem etiam destinavit. per quem et sanctificat credentes in ecclesia. et baptizatos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Eos autem qui preter istam fidem aliud quicquam predicant. a catholica ecclesia decernimus alienos existere. hec est acacii de eius fide prolatio. Cui subscripsit et ipse et consentientes ei numero quem paulo ante prediximus. Hac fide lecta. sophronius pompeiopoleos paphlagonie hec verba clamavit. Si per singulos dies propriam edere licuerit fidem veritatis integritas non manebit. hec quidem sofronius ait. Ego

autē dico qͥ si ab initio uerba hĕ de ni
cena fide dixissent q̄ ante eos ł post
illos fuer͂t om̄s potuit cessare con
tentio. Tc̄ q̄ ꝓxima int' alt'utros ob
hoc ł ppt' eos qui fuerant accusati
uerba dicentes & audientes abier͂t.
Quarta ū die conuenientes om̄s. rurs᷒
mouebant cū c̄tentione sermones
int' quos acacius his uerb suā sen
tentiā patefecit: Si semel nicena fi
des mutata ē' mᵗłt ꝓhibet etiā nc
aliā dictare fidē. Adhec eleusius ci
zici. hec uerba respondit. Presens
c̄cilium celebratū ē. ñ ut anathema
discat. neq; ut fidei explanationē
suscipiat. tanq ñ habens eā. s; pos
sidens patrū fidē hanc usq; ad uitā
mortēq; custodiet. His q̄ uerbis eleu
sius sententię occurrit acacij. fidē
patrū uocans antiochia declaratā.
cui recte quilibet poterit obuiare
dicens. Quom patres hos nominas
o eleusi. dū illoꝝ ñ recipis patres?
Hi naq; qui nicena conuener͂ concor
dantes in consubstantialitatis u'bo.
ꝓ fide sancito; ꝓpe dicunt' patres
eo qd' et tēp' pcesserint. ł qui p'ea
antiochia conuener͂t. ab illis sacdo
tiū iura susceperunt. Si autē hi q̄ an
tiochia congregati s͂t ꝓpos. ł patres negaue
r͂t. consequenter illoꝝ posteri patrū
destructores secuti s͂t. Quom q̄ et q̄ꝑ
illi fidē uelut iprobā respuer͂t isti
quasi ꝓbabilē susceperunt? Si autē
illi ñ habuer͂t spm scm q̄ ꝑ officiū
manꝰ iposi tionis accipit'. neq; isti
sacerdotiū perceperunt. Quom enī acciperet
a ñ habentib; qd' dabat'? Hec obicere
q̄ responso poterit quilibet eleusij.
Cū hec ita gererent' ad aliā uenere
questionē. Quia enī acacius in fide
q̄ lecta ē similē dixit filiū patri. con
sulebant alt'utros sc̄dm q̄d eēt simil'
filius patri. Et qui circa acaciū dicebāt
sc̄dm uoluntatē solūmō ñ sc̄dm sub
stantiā patri similē filiū eē. Alij
ū om̄s etiā sc̄dm substantiā declara
bant. In hac q̄ contentione tota
manser͂t die & acaciū arguer͂t. q̄
in suis sermonib; quos conscripsit. si
milē ꝑ om̄ia filiū patri dixit: nc
autē sc̄dm substantiā similē dene
gauit; q̄b; multū contendentib;
ł ad nullā concordiā uenientib;
surgens leonas conciliū soluit. Et
iste fuit terminꝰ synodi seleucia
congregatę. Altera naq; die roga
tus ut interesset noluit dicens. Electus
sū ad concordiā concilij. uobis
discordantib; adeē ñ possū. Quo
facto. nec qui circa acaciū ad si
nodū concurrere noluer͂t. Altera
ū pars in ecclām ueniens. acaciū
& qui erant cū eo uocauit. ut de cy
rillo hierosolimoꝝ ep̄o haber͂t exa
minatio. Sciendū itaq; qm̄ cyrillꝰ
iā dudū fuerat accusatus atq; dap
natus. qm̄ sepe euocat' ad iudiciū
duob; annis iugiter declinauit me
tuens accusantes. Condēpnat' autē
appellationis libellū condēpnatori
b; destinauit. iudiciū maius appellans;

cum appellationi consensit etiam constantius imperator. Hoc itaque solus et primus preter ecclesiasticam consuetudinem atque regulam cirillus fecit episcopus. ut sic in publicis iudiciis libellis uteretur appellationis. Tunc ergo in seleutia interfuit iudicandus. et ob hoc episcopi acacium eiusque consentaneos euocabant. ut de accusationibus agnoscentes decretum commune proferrent. Euocabant ergo etiam alios quosdam qui fuerant accusati et semet ipsos contulerant ad acacium. Quibus post crebram citationem nolentibus occurrere dampnauerunt. Et ipsum acacium georgium alexandrinum. uranium tyri. theodosium cheretepanum phrigie. theodosium philadelphie lidie euagrium. insule mithilene leontium. tripoleos lidie. et eudoxium qui primo quidem germanicie fuit: postea uero antiochie syrie inuasit episcopatum. Dampnauerunt pariter et patrophilum. quia et ipse a dorotheo accusatus presbitero. euocatus noluit obedire. Hos itaque dampnauerunt. Excommunicauerunt autem asterium eusebium. augarum. basilicum. phebum. fidelem. euticium. magnum. et eustachium. sic eos manere decernentes. donec habita satisfactione accusationibus semet ipsos eruerent. His actis. dampnationem celebratam eorum parrechiis innotuerunt. inque locum eudoxii amanium constituerunt episcopum. Quem comprehendentes qui circa acacium. leoni et lauritio tradiderunt. a quibus exilio destinatus est. Quo facto episcopi qui ordinauerant anianum

contestationem optulerunt leoni et lauritio contra acacium et consentaneos eius. dicentes synodi iudicium fuisse uiolatum. Cumque nil agerent constantinopolim sunt profecti. ut que gesta fuerant panderent imperatori. Sozomenus. xxxv.

Hunc terminum habuit synodus in seleutia constituta. Qui uero uoluerit subtiliter uniuersa cognoscere. exceptorum debet acta relegere. Post hec ergo talia gesta sunt. Consentientes quidem acatio ad imperatorem quam propere peruenerunt. Alterius uero partis episcopi singuli ad propria sunt reuersi. decem tamen eorum communi decreto missi uenientes ad principem. inuenerunt directos decem ab ariminensi concilio. Porro sequaces acacii iam egebant ut potentes palatii eorum tuerentur partes. et per eos fauor illis arridebat imperatoris. Dicebant enim alios quidem sibimet consentire. alios autem ecclesiasticis pecuniis esse corruptos. alios incongruis falli seductionibus. Hec agebat acacius natura uersutus et preparatus ad intelligendum atque dicendum. cum etiam insignem haberet ecclesiam. idest eusebii pamphili. post quem eius tenebat episcopatum. et gloriabatur eum se habuisse doctorem. Et cum talis esset. persuadebat facile quod uolebat. Cum ergo constantinopoli ex utroque concilio essent episcopi uiginti et alii qui casu presentes erant. primo quidem iubetur ut de aethii questione iudicaret presentibus maximis proceribus honoratus. quem tamen ante multos

tẽpus ipatoi ab urbe roma reuertens. pmũ pfectũ urbis constantinopolitane cstituit. Postea ũ etiã ipso cstantio cũ iudicib; audiente. capit circa fidẽ aethius egrotare. ita ut etiã ipatoi & alii quasi circa blasphema eĩ uerba cõmouerent. Dicit aũt acatiũ ei q; consenientes. pmũ se hanc heresẽ ignorare finxisse. & sub uelamĩto quodã egisse cũ pncipe. ut ipse cũ suis pceribꝰ iudicaret. credens aethiũ nõ posse uinci sermonib; & magis necessario capi iudicantis audit. ac sine contentione pualere conam heresos. Cũq; hoc pfici nequiuisset. pferri scripturã plata ab arimino. & a seleucie synodo missos hanc suscipe deposcebant. Et cũ questio eẽt de substãtie noĩe. iureiurando firmabant. q nullatenꝰ dissimulẽ scdm substãtiã filiũ faterent. seq; paratos hanc heresẽ abdicare dicebant. Et qm inopinate occidentales nom substantie in arimino reliquerant. necessariã huiusmodi scpturã eẽ fatebant. Dicebant aũt q si nom substantie taceatur cũ noĩe substantie etiã illud qd de consubstantialitate decretũ ẽ sine dubitatione taceb. Qd plurimi occidentaliũ sacerdotũ pro reuerentia niceni ccilii nimis ãplectebant. Hanc autẽ etiã ipatoi flexus ẽ laudare conscriptionẽ. considerans multitudinẽ arimino congregatã. & q nõ peccaret q simulẽ patri filiũ diceret. id ẽ eẽ uirtute credens consubstantialẽ. ł similis substantie pfessionẽ. nich q; intellectu differens in omib; q scriptura diuina nesciret. Hanc g sententiã habens. epos concordare pcepit in ariminensis fide concilii. Cũq; se in altera die pararet ad consulatũ. qd pma die mẽsis ianuarii romanoꝝ more celebrat. totã diẽ & maximã noctis partẽ expendit. inf epos certam habens donec scpture ex arimino delate subscribent epi a seleutia uenientes. XXXVI.

Acacius aũt & qui cũ eo aliquantũ tẽpus constantinopoli cõmorantes. euocauer epos ex bythinia. int qs erat & macharius macedonensis. & ulfilas gothoꝝ eps. Qui oms numero qinquaginta conuenientes. ofirmauer arimino lectã conscptione. adicientes ut de cetero neq; substantia uł eẽntia nominaret in dõ. Et preter hanc scpturã oms alias aut factas. aut faciendas penitus abdicari. Quo facto aethiũ diaconatus ordine deposuer. tanqm heretice sapientẽ. ł q cont ecclastica consuetudinẽ qdã humane sapientie facta conscribet. ł dialogos plenos blasphemia dictaret. atq; turbarũ ecclãsticarũ & seditionis auctoi extaret. Dicit aũt ab aliqbus q nõ cũ integro corde deposuerĩt. s; uolentes se pncipi cõmdare. eo qd dicerent similia sape. Uidentes aũt ipatoris indignationẽ qm circa macedoniũ tc habebat. etiã

eum deposuerunt. & eleusium cizici. & basilium ancyre. & orthasium sarcheon. dracontium pergami. Et dum in dogmate uiderentur habere discordiam. tamen tempore depositionis memoriam eorum fidei non fecerunt. sed culpas eis omnibus inferebant singulariter per quas eos asserebant in ecclesiasticis regulis deliquisse. Sozomenus. l. xxxvij.

Inter quos cyrillum quoque hierosolimorum deposuerunt tanquam eustatio helpidioque communicantem. Hi enim contraria sapuerant eis qui in militene fuerant congregati. inter quos etiam ipse conuenerat. & tanquam post depositionem in palestina factam. communione participatus fuerat cum basilio & georgio laodicie ciuitatis episcopis. Cum enim cyrillus hierosolimorum suscepisset episcopatum. de iure metropolite contendebat cum acacio cesarie palestine. tanquam sedis apostolice pontifex. Hinc ergo in antiochia constituti derogabant alterutris. tanquam non sapientes recte de deo. Nam et prius utique sibimet in suspitione esse uidebantur. Alter quidem arrii dogma laudabat. cirillus autem predicantes consubstantialem patri filium sequebatur. Inueniens ergo tempus acacius cum consentientibus sibimet episcopis cyrillum per huiusmodi causa deposuit. Cum fames hierosolimorum prouinciam occupasset. tanquam inopum necessitate ciborum turba respiciebat egentium. Cumque pecunie ad consulandum non essent uasa sacrata atque uela distraxit. & populi necessitati subuenit. Teodoritus.

Imperatoris ergo animum hoc commouit. & maxime quod acacius contra cyrillum noscitur machinatus. Sacram namque uestem quam famosissimus imperator constantinus ad honorem hierosolimorum ecclesie dederat. machario illius ciuitatis pontifici. ut ea circumamictus ministerium sacri baptismatis adimpleret. quod erat auro sericoque contexta. cyrillum asserunt uendidisse. eamque uestem emisse quendam thymelicum saltatorem. Et dum ea fuisset indutus. in ipsa saltatione cecidisse. atque contritum morti contraditus.

Hanc ergo causationem Sozomenus. acacius habens. cyrillum episcopatu deposuit. Damnatos ergo episcopos ex urbe constantinopolitana fugauerunt sectatores acatii. sibi autem consentientes in depositionibus tamen illorum nolentes subscribere. cum essent numero decem. apud semet ipsos interim habitare preceperunt. & neque ministerio fungi. neque ecclesias gubernare quamdiu subscriberent. Et si non agerent penitentiam intra menses sex. & omnibus placitis atque gestis in illo concilio preberent scripto consensum. & ipsi deponerentur. Quo facto consentientes eis episcopi per singulas prouincias alios ordinarent. Cumque talia cogitassent. cunctis episcopis atque clericis scripserunt. ut hec obseruarent atque perficerent. Et hoc ergo non post multum tempus macedonio succedit eudoxius. basilio athanasius. eleusio eunomius. qui postea eunomiane princeps fuit hereseos. Porro pro

eustathio. meletius ecclesie sebastene sus-
cepit episcopatum. Socrates.
Lecta est etiam in constantinopolitana
urbe cum adiectione expositio fidei. Si nos
labyrinthum expositionum uix aliquando
repperientes. eorum numerum quoque digerimus.
Enumeratio diuersarum expositionum
hereticarum post explanationem fidei
niceni concilii. XXXVIII.
Post nicenum namque concilium in dedi-
catione antiochena expositionem
geminam dictauerunt. Tertia uero est que a nar-
cisso apud gallias constantio impera-
tori oblata dinoscitur. Quarta eudoxii
que in italia destinata est. In sirmio tres
dictate sunt. quarum una in arimino cum
consulatu relecta est. Porro octaua in
seleutia ab acaciis edita est. Ultima
constantinopoli cum adiectione recita-
ta est. Erat enim additum ut neque substan-
tia neque subsistentia diceretur in deo.
In hac et ulfias gothorum episcopus tunc primo
consensit. Nam tempore precedenti ni-
cenam amplectebatur fidem. sequens theo-
philum gothorum episcopum. qui presens in conci-
lio niceno subscripserat. Acacii igitur et
eudoxius cum suis: constantinopoli
de quibusdam alterius partis episcopis condemp-
nandis certamen habebant. uiden-
tes indignari contra macedonium
principem primum condempnauerunt eum tan-
quam plurime necis auctorem. et quia
diaconum in fornicatione captum in
communione susceperat. Socrates.
Expulso siquidem XXXVIIII.
macedonio. eudoxius spernens
antiochie sedem constantinopolitanam in-
uasit ecclesiam. studio fultus acatii. qui
obliti suorum. suis inditiis contraria san-
cuerunt. Nam cum prius dracontium depo-
suissent. eo quod ex galatia transisset in
pergamum non cogitantes quod actum fuerat.
eudoxium a sede in aliam migrauerunt.
Quo facto. lectam fidem arimino cum aug-
mento quod ipsi in constantinopolita-
na urbe adiecerant. ubique direxerunt.
mandantes ut qui non subscriberent. ius-
sione imperatoris exilio mitterentur. Insinua-
uerunt quoque sua gesta et aliis orientali-
bus sibi concordibus. et patrofilo scytho-
poleos episcopo. qui de seleutia ad propriam
mox redierat ciuitatem. eudoxio siquidem
constituto constantinopoli. tunc etiam ma-
ior ecclesia que dicitur sophia dedicatur. con-
sulatu constantii decimo. et iulia-
ni cesaris tertio. quinta decima die fe-
bruarii mensis. Eudoxius enim cum sedis-
set in sedem illam primum. uocem que usque nunc uul-
gata est protulit dicens. Pater asebis.
filius eusebis. Ista duo greca uerba
diuersos habent apud grecos intel-
lectus. Asebis enim dicitur et impius et si-
ne cultu. Eusebis dicitur pius et bene
colens. Cumque dixisset hec uerba. tumul-
tus generatur in populo. quasi patrem
dixisset impium. filium uero pium. Quo fac-
to. nolite inquit turbari. ad ea que dixi.
Pater enim asebis est quia nullum colit. filius
autem eusebis quia colit patrem. Hec cum
dixisset eudoxius turba quidem sedata
est multisque risus compleuit ecclesiam.
Et hactenus illud dictum cum derisio-

ne pmansit. his enim heresiarche seductionib; sermonib;q; uacantes. ex: iaceratis] clam: Huius modi quidem tunc etiam synodus constantinopolitana **Sozomenus**

Interea acacius eteius socii non cessabant. s; congregati antiochiam que eis dudum placuerant destruebant. et ex conscriptione que arimino i constantinopoli fuerat lecta. nomen similitudinis abscidere nitebantur. et per omnia substantiam atq; uoluntatem dissimilem esse patri apud filium. et ex non extantibus factum introducebant. sicut arrio primo placuerat. quib; aethiani consentiebant. Is enim aethius post arrium primus aperte his nominib; uti presumpsit. Qua propter hoc et sine deo uocabatur. eiq; sequaces propter dissimiles et exnonextentiales sunt dicti ab his qui antiochia consubstantialitati consentiebant. hos quidem dum requirerent cultores niceni concilii. cur interpositione fidei sue deum ex deo filium dicentes dissimilem et ex non extantib; nominare presumerent. his sermonib; respondebant: Sic dictum est deum ex deo sicut habetur apud apostolum. omnia autem ex deo. Unus quidem omnium etiam filii dei. et propterea positum est interpositionib; secundum scripturas. **Socrates.**

Huius ibi princeps fuit gregorius laodicenus eps. Qui cum talia doceret ignorauit quemadmodum apli. propter etatem superiori tempore origenis laudes examinatus atq; interpretatus sit. **Sozomenus**

Interea dum adhuc athanasius **xl.** celaretur: georgius alexandria crudelius paganos afficiebat. et accusantes sibimet xpianos. Utrosq; enim cogebat ad suam uenire sententiam. et respuentes afficiebat. Erat enim apud sapientes odibilis quasi despiciens eos et iudicib; imperans. Apud populum uero quasi tyrannus et ultra potentes elatus. Precipue tamen paganos opprimebat quos sacrificare et patrias festiuitates agere prohibebat. Tunc enim milites et egypti ducem armatos in ciuitatem introduxit. imagines et ornamenta templorum abstulit. quod ei postea causam necis adduxit. Cirillo siquidem deposito sicut predictum est. apprehendit hierosolimorum ecclesiam herennius. et post illum heraclius. post quem hilarius. hos enim tunc illam ecclesiam gubernasse percepimus. usq; ad ipsum theodosii principis quando rursus cyrillus ad proprium remeauit episcopatum. **Socrates. xli.**

Igitur macedonius constantinopolitana pulsus ecclesia dampnationem non ferens quiescere respuebat. Declinauit enim ad eorum partem qui apud seleuciam acatium cum sociis deposuerant. Misitq; legationem ad sofronium et eleusium. quatinus defenderent expositam prius in antiochia fidem et deuulgandam esse commonuit. Ad quem concurrerunt multi familiarum qui nunc ab eo macedoniani uocantur. Quicq; enim in seleuceno concilio acacium declinauerunt. aperte uerbum similis substantie sanciuerunt. cum prius non manifesto indicio declarassent. Est enim opinio apud

Hoc postea seleucia roboratam. et similis substancie fidem

multos qui inuentu sit macedonii s; magis marathonii nichomedensis epi. Hi n etiam marathonii uocitantur. ad quos eustathius expulsus de sebastia confugit. Cumq; macedonius scm spm cōprehendere in tractatu diuine trinitatis declinaret. tc et eustathius. Ego inquit neq; dm nominare scm spm patior. neq; creatura uocare presumo. Propt hanc g causā spiu repugnantes appellant huiusmodi psonas. hiq; in consubstantialitatis expositione concordant. Sozomenus.

Cum itaq; macedonius ecclā constantinopolitana fuisset expulsus. n ea q acacius atq; eudoxius sapiebat. s; tradebat magis filiū dm ponūa. et scdm substantiā similē ēē patri. Scm u spm n earū rerū ēē participē. s; ministrū et phibentē officiū. et quecq; de scis angelis dici possit. Socrates. xlv.

Iccirco sequaces acacii in antiochiā magno studio conuenerunt. acti penitentia q similē dixerunt filiū patri. Et consulatu sequenti id ē tauri et florenti cū euzoius eā gubnaret ecclā. ipatore ibidē cōstituto. pauci quidē rursus mouebant ea q dudū placuerant dicentes. oportere sermonē similis substantie auferri ab expositione fidi tradite tā in arimino quā constantinopoli n celantes. s; aperte dicentes q p omnia dissimilis filius esset patri. n solū scdm subam. s; etiā scdm uoluntatē et ex n existentib; ēēt. sicut pdicauerat arrius. cū quib; erant sectatores aetii. Theodoritus.

Ea siquidē tēpestate dū pfidia accusaret eudoxii. int alios eustathius. Qui in de fide examinatione uis fieri ō ipator eudoxii considera blasphemias. Obtulitq; ei expositionē int alia sic habentē. q dissimiliter pferunt. dissimilia scdm substantiā st. Unus n ds pat ex quo omnia. et unus dns ihc xpc p quē omnia. Dissimile autē ex quo et p quē. Dissimilis g filius dō ē patri. Hac lectione cōmotus ipator requisiuit ut eudoxius si fidē fateret suā. At ille negauit dicens q eēt aetii. Quem dū iussisset ipator adduci. requisitus. licet ei n fuerit. suā ēē pfessus ē et idō exilio destinat. Eustachius tam etiā eudoxiū ita sape pclamabat. exigeret ut scripturā anatematizaret aetii. qd licet tarde fecit tam et dāpnauit qd prius et pea pdicabat. Deinde etiā ipse exigebat ut ille omousion anathematizaret qd scripture n haberent. Tc siluanus ex n existentib; inquit et creatura et alteri substantie scripta nusquā st. Iustū g ē h abdicari. Qd ipator qq; decreuit ut fieret. qd licet cū difficultate fecert. Quo gesto exigebant ut et ipsi omousion abdicarent. Tc disputatiue atq; ueraciter siluanus ait. Si ex n existentib; n ē. neq; creatura nec alia substantia ds uerbū. g consubstantialis ē genitori patri sic ds ex dō. et lum ex lumine. eamq; ht cū genitore naturā. Tc ipator

natus· exiliū intimat ē eis. At illi
potestatē inquiunt habes puniendi.
n̄ tam̄ nos patrū statuta destruimus.
Tc̄ imperator illos pelli iussit ecclesiis.
& p eis alios ordinari. Tc̄ eudoxius cū
tyrannice constantinopoleos teneret
ecclām· pulso eleusio cyzici· eunomi
ū ordinauit epm̄. et aethiū in scrip
tis abdicauerit· cui uidebant esse
consortes. Scripserit q; georgio qd̄ fue
rat gestū.

Exemplar eplē uniusli concilii ad
georgiū contra aethiū ppt ne
fariā blasphemiā ei. Scā sinodus
constantinopoli cōgregata· dn̄o ho
norabili alexandrine ciuitati ep̄o
georgio· salutē. Sinodo reprehenden
te aethiū ppt nefandas ei i plenas
scandalis scripturas· secdm̄ conse
quentiā ecclāsticarū sanctionū sup eo
ab epis actū ē qd̄ decebat. Una
conatu nāq; depositus ē. & ab ec
clesia factus extraneus· & a nobis
h monita pcesserit ut neq; ad lecti
onē cuiuspiā ueniant nefande ei
eplē. S; abiciant eo qd̄ uehement
inutiles sint. His aut̄ adiecimus etiā
anatematizandū eū si pmanet
in eo pposito cū sequacib; suis. Con
sequens eni erat ut om̄s in syno
do conuenientes epi deponerent
auctorē scandalorū et schismatū
moniū tantarū orbe factorū inter
ecclās· i concordarent in sententia
cont eū iuste plata. S; extra uota
spemq; nrām seras & stephan· helio
dorus & theophilus· in nrā sententia
concordare noluert: neq; in ei de expositi
tione subscribe· cū scilicet seras etiā
aliā uesaniā arrogantiā eid̄ accusa
ret aethij. Dicebat enī eū aspiora
psumere atq; dixisse. Q m̄ ea q̄ ds̄
hactenus celasset apl̄is· reuelata
sibimet affirmaret. Post huiusmodi
uesanos supbosq; sermones a me
morato sera de aethio ptestatos.
flecti pcib; nequiuert: ut in nrā
fierent determinatione concordes.
Verūtam̄ nos longanimitate deten
ti· multo tēpr sustinuimus eos· nc̄
indignantes· nc̄ rogantes· nc̄ com
minantes· nc̄ iterū supplicantes
ut conuenirent nobiscū· & consona
omī cetibo definirent. Sustinebam
q̄ si forsan audirent· si forsan intel
ligerent. si forte pspicerent. Cumq;
multo tēpore nob pdurantib; non
flecterent· sequi sententiā sup pre
dicto uiro platā ecclīe honorabilio
rē esse quā uirorū amicitias iudi
cantes· firmiuimus cont eos excōmu
nicationis tēpus sex msiū ad agen
dā penitentiā eis dantes induttam.
ut si in hoc tēpus conuerterent &
consentirent definitionib; fratrū
suorū suscipent in ecclā· ppriam
fiduciā caritatemq; repararent. Si
ū sine penitentia pmanerent· a
micitias q; hominū regulis ecclīe
& concordie nrē pponerent. tc̄ eos epa
tus dignitate ēē iudicam extra
neos. Quib; depositis· necessarium

erit ut in eorum locis alii constituant᷑ epi. quatinus legalis eccla competentē sumens ordinē sibi concordet epis. ui delicet uniu̾sis seruantib; uinculū caritatis. eadē q; perfectione dicendo in uno intellectu. unaq; essentia. Vt q̄ cognoscas q̄ concilio placuerit. hec tue reuerentie scripta transmi simus. orantes ut gra xpi ista custodi ens. pacifice et legitime regas subte constitutas ecclas. ·xliii·

Hunc enī aethiū eunomius suis li bris exaltat. et hoiem di uocat. mul tisq; fauorib; honorat. S; tē et abdi cantib; eū instruit. et ab eis episco palē ordinationē ipse suscepit. Eu doxius q̄ et acacius cū suis consen sū pbentes his q̄ in nicea trachie gesta s̄t. pro basilio et eleusio alios constituer̄t epos. de quib; superuaca neū loqui n̄c censeo. de eunomio solū habito sermone narrabo. Ē. cū eleusio uiuo cizicenā ecclam pcepisset eunomius et p populi salubritatē uideret eudoxius atq; īpatorē conspiceret sententē con tra eos qui creatū pfitebant᷑ unige nitū di filiū. eū copulit ut cela ret h̾c sensū. nec eū apiret inues tigantib; accusationib; dicens eu nomio. qm̄ oportuno tēpore pdica bimus que m̄ celamus. et ignoran tes docebim̄. et contradicentes aut flectem̄. aut cogem̄. aut puniem̄. His pmissionib; psuasus eunomius. obūbratā pferebat impietatē. Sed q̄ diuinis s̄t educati sermonib; ui dentes dictorum calliditatē. moleste quidē ferebant. apte ū contradicere psūptionis opus et n̄ sapientie iudi cabant. Circūponentes q̄ spetiē sibi met heretice prauitatis. et hoc se eē fingentes. accesser̄t ad domū eius ro gantes ut eis exponeret apte dog matis ueritatē. nec pateret᷑ huc il luc eos diuersisq; ferri doctrinis. Tunc ille accepta psūptione sensū quē celabat apuit. Quib; dicenti bus nimis eē nefariū ut n̄ omnes sub eo constituti ueritate fruerent᷑. His et huiusmodi seductus uerb. in conuentu ecclie suā blasphemiā re uelauit. At illi zelo suas animas accēdentes. ad constantinopolī per rexer̄t. Et pmū quidē apud eudo xiū inscripser̄t eunomiū quo eos n̄ suscipiente adeuntes pincipem. pestē illius cū gemitu pandider̄. Dicebant enī potius istius dicta im pia esse quā arrii. Pro his indigna tus impator precepit eudoxio ut de duceret᷑ eunomius. et conuictus sacdotio nudaret᷑. Cuq; frequent᷑ ab accusatorib; īportunitatē pas sus eudoxius declinaret. adierunt rursus impatorē ingemiscentes et dicebant qd̄ pceperat fecisset eudox. s; tantā despiceret ciuitatē blas phemiis eunomii peuntē; tē con stanti expulsurū se comminat᷑ eu doxiū ē nisi eunomiū iudicandū deduceret. et conuictū in accusatio

ne puniretur. Hoc metuens eudoxius. scripsit eunomio ut de cizico fugeret. sibique reputaret qui nequaquam ei monitionibus obedisset. Verum eunomius metuens. abscessit quidem. sed contumeliam non ferens. perditionis quidem accusabat eudoxium. lesum que se et ethium asserebat. ac deinde gregem proprie cohortis instituit. Quicumque eum et dogmatis concordiam sequebantur. ab eudoxio recesserunt. perditionem accusantes eius. sociantes semet ipsos eunomio. qui actenus ab illo nomen habere noscuntur. Hinc igitur heresis factor eunomius. impietatis cumulo auxit arrii blasphemias. Quia uero arrogantie seruiens passioni. proprium probatur fecisse collegium. ipsa que sunt gesta conclamant. Nam cum abdicatus ethius fuisset expulsus. cum eo egressus non est licet doctorem eum et dei hominem nominaret. sed mansit coniunctus eudoxio. Cum autem impietatis penas exigeretur. tantum non habuit concilii decretum. sed episcopos ordinauit atque presbiteros episcopali dignitate priuatus. xliiii.

Per idem tempus in laodicia Socrates. Syrie. duo erant uiri uno nomine nuncupati pater atque natus. utique dicebatur apollinaris. Pater presbiteri dignitate functus. filius autem habens lectoris officium. grecorum ambo doctores eloquiorum. Pater grammaticus. filius erat rethoricus. Pater namque cum fuisset alexandrinus genere. et prius docuisset in berytho. postea uenit laodiciam. duxit uxorem et filium habuit apollinarem. Tunc igitur ambo exercebantur cum epiphanio sophista. et cum essent ei amici. ualde fouebant eum. Hoc metuens theodotus laodicenus episcopus. ne frequenti confabulatione sophiste declinarent ad paganitatem. prohibuit ne ad eius scolas accederent. Qui parum pendentes episcopi in epiphanium amicitias magis amplectebantur. Postea georgius theodoti successor. cum eos prohibere non potuisset. ambos communione priuauit. Tunc apollinaris filius arbitratus iniuriam. et fretus eloquii tumore sofistici. nouitatem et ipse introduxit hereseos. que nunc fertur nomen ab inuentore gerens. Aiunt enim quidam excitatos eos ad ulciscendum georgium. non tantum propter predictam causam. sed quia uidebant eum uaria dogmata proferentem. et nunc quidem profitentem similem patri filium sicut erat seleutia constitutum. nunc autem in arrianam declinare sententiam. Qua propter uelut oportunam sumentes occasionem. abscedunt. Cumque nullus eis intenderet sub schemate religionis. pestem hereseos introducunt. Et primum quidem dicebant animam a deo uerbo in dispensatione incarnationis non assumptam. deinde quasi penitentia ducti. corrigentes semet ipsos. adiecerunt animam quidem esse assumptam. que non tamen habet mentem. sed deum uerbum esse pro mente in homine assumpto. Circa hoc itaque solum dicuntur esse corrupti. quia nunc illorum nomine uocitantur. Nam trinitatem consubstantialem esse profitentur.

Cu in? hec saporus Theodorit. xlv. rex psaru contra romanos castra metaret. constanti cu magno exerci tu ueniens ad antiochia fugauit hostes. qd n militia romanoru egit. s; ds q colit a romanis; tropheu q nc studeo narrare uictorie. Nisibis qua qda antiochia migdonia uocant. in cnnio posita e. psicaru romanaru q; trar. h uixerat epc atq; rector et dux iacobus aplice gr radiis illus tratus. cui digna laudandaq; mira cula in hac istoria conscribere atq; enumerare sup uacaneu iudicaui. S; unu tm ei opus causa narraci onis expona. Hui q ciuitate roma nis subdita. psaru exercit obside bat. Et cu septuaginta dies iugit obseruaret. & multas qde cepisset ci uitates. plimaq; circa hanc molimi na posuisset. et uallos atq; fossata p capienda urbe fecisset. ea nequaq ualuit obtinere. Postea u p se impe tu migdonii fluminis p ciuitate media pfluentis. a longe retinentes & utrasq; ripas ei ~~ciuitates~~ facientes celsiores. ut aqua in se collecta concresceret. q ui maiori posset irruere. cu uidissent ia et ia illas quas fecerant sublimes ripas ipleri. subito auferentes quas fecerant catharactas dimiser ipetu flu minis contra muru. Qui uehementis aque pondus n ferens. e inclinat. et cecidit. Quo facto. ingrediens aqua cu magno ipetu etia alia parte mu ri un fluui solebat exire. cu magna ruina deposuit. hoc sapor inspiciens. credidit se sine pugna cape ciuitate. Et illa quide die quieuit. ut et fund fluminis purgaret. et posset ambu lari p fluuiu. Altera u die cu omi militia credentes p loca ruinosa muroru ciuitate intrare. uidit mu ru ex utraq; parte fabricatu. Ille naq; sacratissim homo orationib; milites coarmauit. & alios urb habi tatores. Quo facto. et muru restitu it. et ppugnacula fecit qb; repelle ret accedentes. Et hoc n ad murum ueniens egit. s; intra templu sacra tu dno supplicans adimpleuit. Por ro saporē n solu muri fabrica ter ruit. s; etia altera uisio pturbauit. Vidit eni stante sup muru qndam ipiali schemate circuamictu. & ta purpura qua diademate resplen dere. Arbitratus aut romanoru ee ipatore morte minat e eis q nciaue rant n eu illuc esse psente. Quib; affirmantib; uera se dixisse. & con stantiu antiochia comorari. et uul tu que uidebat agnouit eoru uba ee ueratia. & ait dm bella gerere p romanis. Cuq; hoc grauit habet infelix. sagitta dimisit in aere. Et cu uidisset q incorpeu iaculari n potuit. tam a uesanie sue impetu n recessit. Te igitur effre uir mi rabil & conscptor egregi apud syros. sacratissimo iacobo supplicabat ut ueniret ad muru. Et uidens bar baros. maledictionis iacula contra eos

emitteret: Fl'erus q' uenerabil' ho
mo ascendit in q̄ndā turrē. Et cū
milia miliū uideret exercitus. aliā
maledictionē eis n̄ petiit n̄ scini
fes et culices ut p parua animalia
supnā uirtutē potuisset agnosce
re. Orationē u̇ secute s̄t nebule sci
nifarū & culicū. Et elefantoꝝ quı
dē pboscidas cū sint caue. equoꝝ u̇
alioꝝ q; iumētoꝝ aures simul & na
res ipleuer̄t. At illi ferre ui paruo
rū animaliū n̄ ualentes. sessores
suos ductores q; excussos dorsib; p
iecer̄t. & disruptas acies confuder̄t.
exercitū q; relinq̄ntes sūmo ipetu
fugiebant. Hoc m̄ ter miserrimus
ipator paruā clemētē correptionē
in se cognoscens factā a dō habentē
puidentiā animarū eū pie colen
tiū. suū exinde reduxit exercitū.
confusionē n̄ uictoriā ex illa obsidi
one pcipiens. xlvi.

Hoc itaq; tempr: constanti antio
chia morabat̄. Et partico prelio
quiescente. rursus colligebat epos.
cogens oms negare uerbū & uni
substantie & alterius substantie.
Uerū cū eudoxius post leontiū anti
ochenā abripuisset sedē. deinde pul
sus p multa ccilia. cū constantino
politanū tenuisset epatū. antioche
na eccła pastore puata uidebatur.
Tūc q' conuenientes epi cū eēnt plimi
& undiq; cgregati. dicebant ipatori
oportere pmitus pastorē constitu
ita cū illo de dogmatib; cogitari.

Illo tēpr sacratissimi melethius xlvii.
ciuitatē q̄ndā armenie regens. &
barbaros edocens. quietē habe uide
batur. Quē putantes arriani s͂ con
sentire. petier̄t ut a constantio an
tiochene constitueret̄ psul eccle. Cū
qb; etiā orthodoxi ppt claritatē eius
uite & salubritatē rectoꝝ dogmatū
in eis subscripsere decreto. ipsi q;
decretū utraq; pars eusebio samo
sateno cōmdauit epo. Ueniente si
quidē magno melethio. occurrit ei
popłs utrusq; partis. cū quib; iudei
parit & pagani. desiderantes famo
sissimū uidere melethiū. Tūc ipa
tor & ei & aliis q̄ exponere poterant.
iussit ut poplis explanarent locū il
lū. Dn̄s creauit me initio uiarū
suarū iopa sua. pcipiens ut excepto
res eoꝝ uerba conscriberent. Et pri
mū quidē georgius laodicie. fetorē
heretice pestis euomuit. Post quē
acacius cesaree q̄ndā iussis mediā
pferre doctrinā. multū ab illoꝝ
blasphemia recessit. n̄ tam sūmum
aplice integritatis dogma seruauit.
Tercius aūt magnus surrexit mele
tius & rectitudinē regule in sacra
disputationē monstrauit. Nā uelu
ti q̄dā pondere ueritatis utens. & qd
plus et qd plus & qd min' erat euita
uit. Cūq; turba faueret uniūsa ro
gans ut breuē eis doctrine daret ima
ginē. tres ostendens digitos. Deinde
colligens duos. & unū tendens. illā
laudabilē ptulit uocē. Tria q̄ intel

ligunt᷑. s; tanq̃ de uno disputamus.
Eo tēp̄r fertur archidi Sozomenus. aconus ei ecclē adhuc eo loquente extensa manu ei os obstruxisse. At ille suā sententiā manu clarius q̃ua uoce signauit. Trib; enī aptis digitis & denuo clausis. & uno tm̄ digito rursus extenso. poplo schemate diuulgabat. qđ tres unū sint. Deinde archidiacono ei manū ore dimisso tenente. liba uoce clamabat. nicenū seruari debere concilium. xlvii.
Hontra hanc doctrinā Teodoritus. arriani calūpniꝫ lingᵃˢ exacuerē. sabellianū asserentes sem̄ ee̅ melethiū. Ob quā rem p̄ncipi suaserē. ut in p̄p̄am p̄uinciā exilio mitteret. Et factus euzoius aperte arrianū dogma laudabat. Hc̄ enī cū arrio magnus alexander. diaconatu p̄uauerat. Hoc itaq; facto sanus popls ab hereticis diuisus. in aplicā ecclām posit᷑. loco q̄ dr̄ uetus conueniebat. Annis nāq; triginta postquā magnus eustathi᷑ fuerat expulsus. orthodoxi arrianoꝝ onerosa s̄r p̄pessi. rerum mutationē utilē sustinentes; Sozo
Sequacib; enī meletii menus. cōmunicare noluerē hi qui ab initio nicenū dogma seruauerant. dicentes qđ ex arriano decreto meleti᷑ fuerit ordinat᷑. et sequaces ei ab illis sint baptizati. Ob quā rē antiochena eccłā in aliā diuidit᷑ partem.
Cūq; uiderent ortho Teodoritus. doxi hereticoꝝ crescere magis im pietatē. & aplici dogmatis defensores apte debellari. semq; meletium pulsū. & euzoiū hereticū ordinatū. uerboꝝ memorati s̄r q̄ dicta s̄r loth. Salua inq̄t salua aīam tuā. Ad hec etiā euglici ūbi dicentis. si oculus tuus dexter scandalizat te. aufer eū & abice abs te. id ē. & de manu et pede dn̄o sanciente. q̄d etiā adiecit dicens. Expedit ē. enī ut p̄eat unum mbrū tuū. quā totū corpus tuū in gehennā mittatur. xlviii.
Porro mirabilis eusebius. cui dudū p̄meminimus decretū fuisse cōmdatū. uidens p̄uaricationē pactoꝝ circa meletiū meditatā. ad suā reuersus ē ciuitatē. Arriani n̄ scriptu testimoniū metuentes. constantio suaserē ut mitteret qui decretū in meletio factū ab eusebio reuocaret. Tē missus ē ueredarius q̄ h̄ uelocit᷑ adimpleret. Cūq; uenisset et īpatoris ūba n̄ciasset. tē eusebius āmirand᷑ cōmune inquit depositū n̄ restituā. n̄ om̄s q̄ tradiderē dicant. Qđ dū qui fuerat missus ren̄ciasset. indignatus īpatoꝛ denuo misit ut redderet qđ accepit. adiciens scripto ut si reddere nollet. dexterā manū ei absciderent. uerbo tam̄ iubens illi quē misit. ne faceret qđ habebat᷑ in litteris. Cūq; eplām legisset eusebius inuenisset pēnā ab īpatore dictatā. cū dextera manu obtulit & sinistrā ābas incidi petens. Nā decretū inq̄t n̄ dabo clarū arrianꝫ

pestis inditum. hanc ei firmitatem constantii uidens. laudauit egregie. Mirantur eum et impii resistentiumque laudes cum gestorum magnitudine superant.

Hec quoque apud orientales *Sozomenus l.* agebantur ecclesias. Interea iulianus cesar bello deuincens. barbaros apud rhenum fluuium residentes: alios quidem peremit. alios cepit. claraque uictoria decoratus. dum mediocritate uiteatque mansuetudine militibus gratus esset. ab eis appellatur augustus. Hoc facto nichil de constantii cogitans. iudices ab illo factos honoribus mulciebat. et ad illius inuidiam litteras proferebat. quibus ostenderet eum propter bellum contra magnentium gestum in italiam barbaros induxisse. Repente uero religione mutata. cum prius christianus esse putaretur. semet ipsum pontificem nominauit. et ueniens ad templa paganorum sacrificabat. subiectisque talia colere suadebat. Cumque constantius propter bellum persicum antiochiam moraretur. sperans ille quod sine bello posset ylliricum detinere. ad eos agebat iter. dicens se uelle constantio satis facere. tamquam non sponte sed uoluntate militum infulas imperii suscepisset. Veritaque quod dum ad hos terminos accessisset: uindemia iam collecta circa occasum pliadarum uuas denuo fuisse plantas. insuper etiam imbrem ex aere descendentem. mei ueste simul et ceterorum guttas singulas crucis formasse signacula. Hoc facto uidebatur et ipsi et aliis quod botris extra tempus illatis. bonum rei panderetur inditium. Imber autem cadens. uestem super quam ceciderat roboraret. Alii uero dicebant uuarum signum preter tempus significare perditionem imperatoris ad instar huius modi botrorum et paruum temporis fore eius imperium. Porro de cruce dicebant pronuntiare hoc signum quia sit celeste dogma christianorum. et oporteat signari cunctos crucis inditio. Unde noscitur quod diuersa interpretati quam dixerat imperator ueritate fraudati non sunt. Utrumque enim oportune dictum. sequens tempus ostendit. Cum audiret itaque constantius contra se uenire iulianum instructione belli parthici derelicta constantinopolim ueniebat.

Et mopsicrinis *Socrates.* inter cilicas atque cappadocas nimia cogitatione appoplexie passione defunctus est. consulatu tauri et florentii tertia die nouembri mensis. anno uite sue quadragesimo et quinto. Ex quibus tredecim cum patre regnauit. uiginti quinque post illum. *Sozomenus.*

Quo defuncto. iulianus quidem iam trachias obtinebat. et non post multum constantinopoli ueniens. appellatus est imperator. *Historie ecclesiastice liber quintus explicit. Incipit sextus.*

Incipiunt tituli.

I De iuliani genere et disciplinis. et quomodo peruenerit ad imperium.
II Quomodo iulianus ad ritum deuenerit paganorum et de sacrificiis idolorum profanus.
III Quomodo etiam ante imperium latenter fuisset pa

III Quia fuisset xpianis infensus. [...]anus.
IIII Quia initio imperii sui magis pepercit xpianis
V Quomodo maris episcopus chalcedonie in facie redarguerit iulianum. [...]tio reuocauit.
VI Quia eos qui fuerant deportati a constantio
VII De seditione apud alexandriam orta contra paganos. [...] ista diripuit.
VIII Quomodo alexandrie georgius sit extinctus.
VIIII Quia iulianus ecclesias clausit et ecclesie orna[menta]
X De eusebio nectario et zenone martiribus.
XI De hilarione monacho et crudelitate heliopolitanorum et arethusiorum contra xpianos. et de marco episcopo eiusque martyrio. [...] tribus.
XII De macedonio theodolo et datiano martyribus
XIII De basilio martire et eusichio.
XIIII Que in gaza contra xpianos crudelitates sint commissa atque sabastia nec non et in phenice.
XV De simulachro androgino a paganis in ecclesia constituto. [...] posuit.
XVI De legibus quas iulianus contra xpianos
XVII De reditu athanasii ad alexandriam.
XVIII De lucifero et eusebio. et de [...] celebrato.
XIX De concilio apud alexandriam cum athanasio
XX De differentia substantie et subsistentie.
XXI Pars libri athanasii de satisfactione fuge.
XXII Quia eusebius ueniens antiochiam propter paulinum diuisum uidens populum fuerit
XXIII De hilario pictauiense. [...] indignatus.
XXIIII De macedonianis.
XXV Quia iulianus etiam persecutus sit athanasium.
XXVII Quomodo iulianus fouerit ceticum propter paganitatis cultum.
XXVIII De tito episcopo bostrensi.
XXIX Quia iulianus precepit ut secundum xpianorum ritum etiam pagani orationes et elemosinas facerent et decimas templis offerrent et cetera que xpiani more suo adimplerent.
XXX Quibus modis locutus est paganitatem extollere et milites idolis inclinare.
XXXI De corpore martyris babile et de simulachro apollinis fulmine concremato.
XXXII De publicatione uasorum ecclesiasticorum et quomodo iulianus prefectus et felix adnichilantes ecclesiam diuinitus sint puniti.
XXXIII Quomodo apud antiochiam sacerdotis filius sit conuersus. [...]tius et maximinus.
XXXIIII Quomodo iulianus aquis immolaticiis uniuersa polluerit et qui restituerint iuuen[...]
XXXV Quomodo ualentinianus qui post eum imperauit pro aspersione immolaticie aque ministrum percussus sit templi.
XXXVI De arthemio martyre et publia abbatissa.
XXXVII De basilio atque gregorio. [...] fuerit.
XXXVIII De his qui timore pecunie a fide declina[rint]
XXXVIIII Quomodo pecunias iulianus abstulit xpianis.
XL Quomodo ab antiochenis irrisus sit.
XLI De simulachro xpi quod deposuit iulianus.
XLII De beneficio herbe que nascitur iuxta simulachrum xpisti. et de miraculis que per loca diuersa per nomine xpi fiunt.
XLIII Quomodo iulianus iudeos armauerit contra xpistianos. et de templo hierosolimorum.
XLIIII De bello partico et quomodo illic iulianus perierit.
XLV Quomodo iulianus monachus ei mortem antequam audiret prenuntiaret.
XLVI De inconsulto iuliani dicato.
XLVII De redemptione iuliani.
XLVIII Que magie post mortem eius inuente sunt.

Incipit liber sextus. Sozomenus. [...]

NUNC igitur de iuliano pauca dicenda sunt. eiusque genere ac disciplina. et quomodo uenerit ad imperium. Constantinus qui bizantium suo nomine constantinopolim appellauit. duos habuit ex eodem patre. non ex eadem matre germanos. quorum unus dalmacius. alter constantius uocabatur. Et dalmatius quidem habuit sui nominis filium. Constantius autem duos habuit natos. gallum et iulianum. Post mortem constantini conditoris constantinopolitane ciuitatis. dum milites iuniorem dalmacium peremissent. tunc et isti defuncto iam patre pene mortis periculum cum dalmatio sustinuerant. nisi gallum quidem egritudo que putabatur ineuitabilis liberasset. iulianum uero etas infantilis. Erat enim annorum octo. Cumque ab eis feruor imperatoris quieuisset. gallus circa ephesum apud doctores erat. ubi etiam a progenitoribus possessiones habebat. Porro iulianus crescens in auditoriis constantinopolitane urbis exercebatur in basilica. ubi doctores erant habitu priuato procedens. Habebatque pedagogum eunuchum nomine mardonium grammaticum. nicoclen laconensem. rethoricam uero legebat apud ecebolium. sophistam tunc xpianum. Quod prudencia quippe constantii gestum est ne apud paganum sophistam legens. ad eius superstitionis dogmata declinaret. Erat enim iulianus ab initio xpianus. Cumque lectione proficeret fama per populum uolutabat. quia posset etiam romanam gubnare rem publicam. Quod dum latius panderetur. estuationes induxit imperatori constantio. Quam ob rem abstinuit eum ab urbe regia. et misit in nicomediam. percipiens ne conueniret apud libanium sophistam syrum. Tunc enim libanius a pedagogis constantinopolitanis expulsus. nichomedia morabatur. Prohibebatur ergo iulianus apud libanium legere eo quod paganus esset. Verumtamen librorum eius lectionibus utebatur. Cumque proficeret in rethorica. superuenit in nichomediam maximus philosophus. non ille bisantius pater euclidis. sed ephesius quem postea quasi artes magicas exercentem ualentinianus imperator precepit occidi. Tunc ergo non ob aliam causam nichomediam uenerat. nisi iuliani fama pertractus. Apud quem iulianus cum uerba philosophica pregustasset. cepit etiam doctoris imitari religionem. Is enim etiam imperii cupidine animo eius iniuserat. Cumque hec non laterent aures imperatoris. inter spem metumque constitutus. suspitionem celare uolens. qui quidem dudum integer fuerat xpianus. postea proditor est effectus. Tonsus monachicam simulabat uitam. et latenter quidem exercebatur in philosophica. in manifesto autem sacros xpianorum legebat libros. Denique in ecclesia nichomedie lector est constitutus. et sub hoc habitu furorem declinauit imperatoris. Hec equidem pro timore faciebat. nequaquam ab spe recedens quam mente conceperat.

Dicebatq; plurimis amicorum suorum felicia fore tempora quibus ipse rerum potiretur imperio. Dum h itaq; contra eum sic agerentur gallus germanus eius cesar constitutus. uenit ad nichomediam uisurus eum. cum pergeret a porientem. Post paululum u perempto gallo. repente iulianus quoque fit suspectus imperatori. qui etiam eum custodiri precepit. id dum fuga lapsus fuisset diuersa loca circueundo saluatus est. Uxor quoque sero imperatoris eusebia celatum inueniens. supplicauit imperatori quatinus nichil mali pateretur. sed ut potius ad philosophandum mitteretur athenas.

Cepit quoque iulianus **Teodoritus.** imperialia sceptra desiderare. Quam ob rem discurrens uniuersam helladam. uates querebat responsa reddentes. consulens si ad suum imperium perueniret. Inuenitque uirum qui ei desiderata se dicere fateretur. Is eum perducens ad quendam idolorum locum. et intromittens in aditum. seductores demones euocauit. Quibus sollempniter apparentibus terrore compellitur iulianus in fronte sua crucis formare signaculum. tunc demones trophei dominici figuram respicientes. et sue recordati deiectionis. repente disparuerunt. Quod agnoscens magus. cepit culpare iulianum. At ille terrorem significauit. et crucis se dixit obstipuisse uirtutem. eo quod uidentes hoc signum demones euanuerunt. Porro magus. Non hoc suspiceris inquit o bone uir. quia timuerint sicut ais. sed abhominati hoc signum potius abscesserunt. Et ita capiens miserum odio repleuit. christiani signaculi iulianum. **Socrates.**

Post hec quoque imperator euocauit iulianum. constituit cesarem. dansque ei coniugem constantiam sororem suam. contra barbaros eum destinauit ad gallias. Hi namque barbari quorum imperator constantius contra magnentium solatia petierat. cum nichil profuissent. contra tirannum romanorum uastabant urbes. Cum esset quoque iuuenculus iulianus. iussit ut preter consilium ducum nichil moliri presumeret. Cumque illi accepta potestate negligerent. et propterea barbari superarent. tunc iulianus duces quidem deliciis uacare permisit; sumens autem milites eis quoque spolia peremptorum hostium compromittens. initium uincendi barbaros fecit. et amorem suum apud milites collocauit. Fertur itaque dum in aliquam ciuitatem fuisset ingressus. quod corona laurea quibus solent ciuitates ornari. inter columpnas pendens rupta fune super eius caput decidit. eumque aptissime coronauit. Quo facto. cuncti clamauerunt quia ei signum foret imperii. Dicunt enim quidam constantium propterea eum contra barbaros direxisse. ut ibidem fieret. Sed nescio utrum uera suspitio sit. Nam qui ei germanam dedit uxorem. si hoc cogitasset contra se potius insidias excitaret. Cum quoque iulianus de ducum apud imperatorem negligentia quereretur. alter mittitur magister armorum ei alacritati conueniens. cuius ministerio cum barbaris fiducialiter est congressus. Et

dū illi p legatos litteras imperatoris eos ad prouincias mittentis ostenderent. tē ille legatos eorum misit in uincul. facta q; congressione uicit. ita ut etiā captū regē constantio dirigeret. ac felicitate prouectus. a militib; appellat augustus. Cūq; corona deesset imperiali. unus signa portantiū torquē quā habebat in collo sumens. iuliani capiti circūposuit. hoc ergo mō iulianus īpator ē factus. Que u͞o postea gesserit ille philosophus iudicent audientes. In ipso namq; principio n̄ missa legatione apud constantiū. nec animū benefactoris placans. q̄cūq; ei uidebant agebat. modo iudices mutando prouinciales. mō derogando constantio. p urbes singulas publice relegendo ab eis barbaris definitas eplās. Quā ob rē plurimi eū sequebant a constantio recedentes. Tē ergo etiā figmtū xp̄ianitatis qd habebat abiecit. Et dū circuiret diuersas urbes. aperiens templa idolis offerebat. et semet ipsū paganorum pontificē nominabat. Cūq; talia gereret intestinū bellū contra cōstanciū quesita occasione pparabat. & quantū ad eū pertinet potuit. n̄ enim sine bello multo sanguine studiū eius philosophie poterat adimpleri. n̄ d͞s consiliorum iudex. alterū sine alterius concertatione finisset. Nā cū uenisset iulianus ad trachias. nunciatū ē mortuū fuisse constantiū. Et mō intestino bello romanū liberatur ipsum. Ueniens aut̄ iulianus cōstantinopoli. cogitare cepit quemadmodū sē ppłm cōplicaret. et eorum fauorē decent adquireret. qd hac arte fecit. Bene nāq; sciebat constantiū ab omnib; ppłis nomē consubstantialitatis amplectentib; odiri. Ob quā rem ab ab ecclīis uidebant exclusi. et epi confiscati exilioq; directi. Simul etiā nouerat & paganos fuisse contristatos phibitione sacrificiorum. et desiderare adipisci tēpus quo eorum aperirent tēpla. & haberent idolis imolandi licentiā. Sic ergo utrūq; popłm meroribus uulneratū adefuncto cognoscens. & cōmunit omīs eunuchorum uiolentia & precipue eusebii rapinis ingemiscentes. apud omīs semet ipsū artificioso uelamine cōmendauit. Et aliis quidē fingebat. aliis autē p uanā glām largus erat. omnib; tamē incōmune qualis eēt religione monstrabat. Et primū quidē crudelitati cōstantii circa subiectos derogans. et eū corā poplo uniuerso redarguens. iubet epōs exilio deportatos euocari. et confiscatas eorum reddi substantias. tēpla q̄q; paganorum uelocit̄ suos necessarios precepit apire. Eos aut̄ q̄ fuerant ab eunuchis oppressi. recipe q̄ male ab eis fuerant abrepta sanciuit. Eusebium u͞o presidentē imperiali cubiculo morte dampnauit. n̄ solū q: multos oppresserat. s; q: gallū q̄q; fr̄m suū ei accusatione audierat interemptū. Et corpus

quidē constantii regio honore sepeli
it. Expulitq; palatio eunuchos. ton
sores 7 cocos. Eunuchos quidē qr ei uxor
obierat. postquā n̄ duxit aliā. Cocos
autē eo qđ cibis simplicib; uteret᷑. Ton
sores autē unus inquit sufficit multis.
Scriptorū autē plurimos fortune antique
restituens. reliquis eorū mercedē scrip
ture dari precepit. Abscidit quoq; etiā
publicū cursū mularū 7 caballorū
quos publicis iussit utilitatib; minis
trari. Hec eius opa laudant pauci
plurimiq; uituperant. quā remoto fastu
palatii contēptibile uidebat᷑ impi
um. Ipse enī etiā noctib; uigilans con
scribebat libros. & descendens in se
natu publice recitabat. Solus enim
imperatorū a iulio cesare intuiria sena
tus recitauit orationes. Honorabat
quoq; disciplinarū cultores. maxime
philosofantes. Quā obrē undiq; fa
ma congregabat. huiusmodi uiros
emanantes circa palatia. qui circuā
mictu pallus. magis habitu quā ma
gisterio. pandebant᷑. Erantq; quiues
uniuersis xpianis seductores uiri.
et imperatoris semp religioni fauentes.
Habens itaq; iulianus plurimū uane
glorie uitiū. cunctos ante se principes
lacerauit in oratione quā de cesari
b; scripsit. Hac quoq; arrogantia motus.
etiā contra xpianos scripsit libros. Ut
quoq; coquos atq; tonsores expelleret. opus
philosophi n̄ tamen imperatoris egit. Ut
autē detraheret atq; laceraret: neq;
philosophi neq; principis fuit.

Fertur itaq; mox in Sozomen᷒. v.
ipso principio iulianū sic aperte &
impudenter negasse xpianā fidē ut
quib;dā sacrificiis 7 inuocationib; quas
expediciones pagani uocant. & san
guinis imolatione nrm̄ baptisma
studeret ablui. 7 abrenunciari ecclasticę
confessioni. Ex illo enī tēpore tā se
cretius quā publice et in templis licet
pagani sacrificia celebrabant. Fert᷑
qr dū aliquando sacrificaret. ostensū
sit ei in uisceribus pecudis imolati
signaculū crucis corona circūda
tū. Quo uiso. alios quidē sacrificii
ministros fuisse pteritos. Estimantes
quippe huiusmodi religionis uirtutē
& xpiani dogmatis ęternitatē. eo qđ
corona quoq; circūdabat crucē. uicto
rię eēt inditiū. 7 qr ambit᷑ circuli
a suo principio nusquā t̄minaret᷑.
s; magis rursus reuerteret᷑ in semet
ipsū. Cūq; ceteri mirarent᷑. princeps
hui᷒ scientię confortauit eos dicens
prospa & utilia sibi inditia fuisse mon
strata. 7 qr magis signū dogmatis
xpiani coherceret᷑. nec ei quo uellet
dilatari liceret circuli t̄mino circū
septum. Teodoritus;;
Iulianus enī metuens constantiū.
qr genere primos tyrannidis for
midine puniebat. lectorū sociatus
choro. & diuinos codices in eccła po
pło audiente legebat. Illā et basilicā
martyrū edificauit. quā diuina p
uidentia n̄ suscepit. Sozomen᷒. iiij.
Cū adhuc pueri gallus 7 iulianus

in cappadotia morarent᷑. aiunt habu
isse eos tunc studiu͂ ut maximā ba
silicā ad sepulturā martiris maię
fabricarent᷑. ⁊ int̃ se diuisert̃ opus.
Cūq; ambo certarent in edifitio ut
alt̃u͂ utru͂ superaret. fertur aliqđ ꝓue
nisse miraculu͂. ꝙ nisi actenus sup
ee͂nt q̄ h̄ se audisse ab inspicientib;
enarrarent. uideretur forsitan in
credibile. Galli naq; pars augeba
t᷑ ꝙ omnino crescebat. Juliani u͂ la
bores. alij quidē fodebant᷑. alij t̃ra
ipsa eruomente ruderib; īplebant᷑.
alij quocies deposita fundam̄nta ter
rę copulari n̄ poterant. ac siquedā
uiolenta uirtus ex loco inferiore
eū repcutiendo depelleret. Que cau
sa cunctis apparebat ee͂ ꝓdigiosa.
Ex illo naq; estimabant. ꝙ n̄ ee͂t uir
ille in religione xp̄iana salubris.

Cū g̃ solus tenuisset Sozomen⁹
imperiu͂. templaq; l. iiij.
reserasset. ꝙ alia repararet. omnē
deuotionē ministris tēploꝝ afflu
enti impendebat. Sepe u͂ ciuib;
in cōmune rescripsit. ut ad pagano
accederent titul. et ei donatione
fruerent᷑. xp̄ianis se inimicu͂ ap
te designans. ita ut neq; uenire
ad se eos uellet. neq; legationes eo
ru͂ suscipe. Deniq; cū psę mouis
sent bellu͂ legationē mittentib;
nisibitinis tanquā om̄ib; xp̄ianis.
ꝙ neq; tēpla reserantib; neq; ad eo
ru͂ sacra uenire uolentib;. intimi
natus ē n̄ se auxiliu͂ ꝑbituru͂. nec

legationē quasi pollutę ciuitatis esse
suscepturu͂. neq; ad eos ꝑmitius acces
suru͂. n̄ cognosceret in paganitate
ee͂ mutatos. Hoc etiā apud palestinā
questus. de constantiniensib; delega
uit. Hic enī locus cū esset gazę port⁹
ꝙ maioma uocaretur. ee͂tq; xp̄ianis
plenus. a constantino dignitatē me
ruit ciuitatis. ex filij eius nomine con
stantia n̄cupata ē. Iniustu͂ enī ar
bitratus ē constantin⁹ ut paganis
subdita uideret᷑ ee͂ gazensib;. Tunc
g̃ iuliano regnante. litem gazei
constantiniensib; intulert̃. Quo iu
dice residente. constantiā rursus
eis subdidit. distantē quasi stadia
uiginti. ꝙ ex illo sublato priori nōie
gazę marithimę uocabulo nunc u
patur. Habet enī cōmunes iudices
atq; duces. Sola u͂ iura ęcclię. duas
uident᷑ ostendē ciuitates. Utraq;
enī suu͂ ep̄m habet et cleru͂. et uigi
lię martyru͂ atq; collectaru͂ apud
eos seorsu͂ fiunt. et termini utriq;
ep̄atus ęcclę q; subsistunt. Quodā
tēpore defuncto mauimeno ponti
fice. quidā ꝑsulu͂ ęcclę gazeoꝝ stu
duit utru͂q; cleru͂ suę ditioni sub
mittere. fas n̄ ee͂ dicens ut uni ciui
tati duo ep̄i ꝑsiderent. Resistenti
b; maiomenis. delibauit ꝓuintię
sinodus. ut eis ꝓpriu͂ ordinaret epi
scopu͂. oportere credens ut qui sub
constantino ꝓpietatis religionē ci
uitatis habe ꝑuilegia meruerunt.
et pagani principis iudicio hec ami

sertis in sacerdotiis et ordine ecclesiarum.
nequaquam dato antiquitus honore pri
uarentur. Ea siquidem tempestate cesa
ream cappadocie maximam ac felicissi
mam ciuitatem ita uocari prohibuit. eiusque
appellationem antiquam cesaris abro
gauit. quam a claudio cesare promerue
rat. Nam prius mazaca uocabatur. Habebat
enim odium eis antiquitus eo quod omnis ei
esset populus christianus. et templum apud
se iouis et patrii destruxisset apol
linis. Nam cum etiam eo regnante for
tune sacellum quod solum remanserat a
christianis fuisset euersum. ciuitati
crudeliter erat infestus. et paganorum
populos illic habitantes ualde culpa
bat. quod semet ipsos ulti non essent. et quod
liber pro fortuna sustinuissent. Omnes
uero possessiones atque pecunias cesari
ensium ecclesiarum cum uerberibus exquirens
ad medium eas iussit afferri. Mox quoque
ex eis trecentas auri libras imperario
publico collocauit. Clericos autem u
niuersos aggregari inter milites iussit
duci prouincie seruituros. quod est nimis
graue et uehementer iniuriosum. Popu
lum uero christianorum cum uxoribus atque filiis
inscribi precepit. itaque uicaneos tri
buta persoluere cum interminatione
iurans quia nisi templum rursus festi
nanter edificarent. et ciuitatem nimis
affligeret. et neque capita sua galileos
habere permitteret. Sic enim solebat euo
care christianos quod forte eueniret nisi
finem celeri defecisset. .v. c. vii
In initio namque parcens christianis. clementior
uisus est. sciens priores persecutores ni
chil profuisse ad augmentum paganita
tis quod punierint christianos. quod magis
hinc creuerint et facti sint gloriosi pro
uero dogmate morientes. Inuidiam
ergo habens eorum glorie. a tormentis absti
nuit. iudicans esse necessarium ut ser
mone potius et ammonitione ad paga
nitatem colendam populo suaderet. cre
dens etiam hinc se monstrare clementem.

Dicitur enim quia dum .vi. c. vi
constantinopoli apud fortunam
sacrificaret urbis. accessisset ad eum
maris episcopus chalcedonie. et publice
impium et sine deo apostatam que uocitas
set. illum uero solam ei improperasse cecita
tem. Erat enim senex et pro imbecillitate
oculorum. manu alterius agebatur.
Super hec uolens etiam lacerare dominum con
suete dixit. Neque galileus deus tu
us curare te potest. Respondens
uero maris. Ego inquit deo meo pro ce
citate gratias ago. quia hoc ideo est gestum
ne te uideam pietate nudatum. Im
perator autem nichil respondens abces
sit. Sic enim putabat potius roborari
paganitatem si se pacientem ac mitem
christiano populo demonstrasset.

Hec itaque faciens eos qui .vii. c. vii
fuerant a constantio fugati
pro religione reuocauit. et confisca
tis patrimonia sua restituit. preci
piens populo ut nullum lederent christia
num. neque nolentem sacrificare compelle
rent. sponte uero accedentes ad aras.
prius expiari apud demones purga-

tiq; solitis eorum sacrificiis preparabat.
Clericis autem omnia priuilegia. honorem
consuetudinesq; subtraxit. & leges
positas pro eis soluit. ipsosq; curie tra
didit. Simul & uirgines atq; uidu
as que pro penuria inter clericos pasce
bantur. iussit exigi ea que dudum a pub
lico accepisse uidebantur. Constantinus
enim imperator disponens res ecclesiarum
unicuiq; ciuitati prospexerit. ut clerus
sufficientia emolumenta perciperet. et
hoc lege firmauit quod actenus mor
tuo iuliano seruatur. Hanc exacti
onem aiunt nimis fuisse crudelem.
Auferebat enim subinde pecunias &
ornamenta sacra templaq; sub cons
tantino et constantio fundata des
truebantur. date ad edificia pecunie
rursus exigebantur. Hac occasione
sacerdotes & clerici et populus xpianus
crudeliter uexabatur. Socrates. viij.

Per idem tempus in alexandrinorum
maxima ciuitate. contigit ex
huiusmodi causa seditio. Erat quidam
locus in ciuitate antiquis temporibus
desolatus atq; neglectus. multaq;
sorde completus. hic pagani olim dee
methre sacrificantes homines immo
labant. quem locum constantius quasi
uacantem. ecclesie alexandrine conces
serat. Hic georgius uolens oratorium
fabricari. repurgium faciebat. Quod
dum fieret. inuentum est illic aditum in
multa profunditate constructum in
quo paganorum misteria celabantur.
Erant enim ibi caluarie hominum plu
rime. maiorum pariter & infantium. qui
prohibebantur illic extincti. ut ex eorum
uisceribus artes magicas exercerent.
Hec quidem xpiani in adito repperientes me
thre. studuerunt ad irrisionem pa
ganorum uniuersis hec facinora reserare
deuulgabantq; capita hominum que
comperant. Hec alexandrie pagani
respicientes et obprobrium non ferentes.
ita succensi sunt. et omne quod ad presens in
uenerunt arma iudicantes. impetu
contra xpianos facto multos interime
runt. alios gladiis. alios fustibus aut
lapidibus alios funibus strangulantes.
quosdam etiam crucifigentes. ad sacre
crucis iniuriam. plurimos diuersis
uulneribus affligentes. Et ita gestum
est ut neq; proximis parcerent. sed phi
losophus philosophum percussit. et frater
fratrem. parentes filios. & inuicem in
sua nece grassati sunt. Qua ob rem
xpiani eundem locum purgare quie
uerunt. Sozomenus. ix.

Interea cum iudices denuntiassent mor
tuum fuisse constantium et imperare iuli
anum. seditionem fecit alexandrie po
pulus paganorum et impetu facto super
georgium. uinculis eum alligauerunt. Quem
post paululum uenientes ad carcerem
perimerunt. eiusq; cadauer imponen
tes camelo a mane usq; ad uesperam
per totam pompam uere ciuitatem. et cir
ca sera concremauerunt. Multi ferunt
arrianorum eo quod ab amatoribus atha
nasii factum sit. Sed ego reor indubi
tanter hoc fecisse gentiles. cum utriq;

et quere las habent adusus eu ppter
idola. et teplo4 iniurias phibitione
q; sollepnitatu. qd etia iulianus sic
se habuisse testat p litteras ad alexan
drinos missas in quib; culpat eos pe
na q; relaxat. quasi ppt reuerentia
serapis. que ciuitatis conseruatore
dicit. et alexandri conditoris ei. nec
n iuliani sui auunculi in paganita
te deuoti. et xpianos nimis odienti.

Dicitur eni qd studiu .X.
habuerit. ut in thesauros ipera
torios plima 7 ptiosa eccle antioche
ne uasa reconderet. 7 qd clausisset ec
clesias. 7 uniusos clericos effugasset.
solu q; te theodoritu stetisse psbite
ru. que du tanqua uaso4 custode
cophensu crudelit sauciasset. no
uissime gladio pcepit occidi. Qui
fortit int uniusa tormta respon
dit 7 p dogmatis cfessione deuicit.
Cuq; uniusa do dicata uasa 7 pal
lia collegisset. pciens h in tra con
tumeliis 7 iniuriis ut uoluit agens
xpm. sup ea etia sedit. et cumulu
auxit iniuriaru. Mox q; uerenda
ei 7 loca femorib; circuposita ferunt
ee pcussa. et ad tantu puenit usq;
ad putredine ut uermes crearet.
medicis laborantib; nec ualentib;
uincere passione. Conficiebant eni
omimoda ptiosaq; medicamina
ex pinguib; uolatilib; ut eo4 crassi
tudine corrupta 7 putria membra
linirent. hoc facto uermes ad sup
ficie puocabat. qui in pfundo ebulli

carnes / donec

entes uinas discerperant, moreret
n fuit ab hac passione securus. hoc
itaq; claruit diuina indignatione
gestu. du etia custodes ipialiu
thesauro4 et alii plimi aduisus ec
clas insurgentes inopinata et mise
randa morte defuncti st qsi sup
na indignatione dapnati. .XI.

His dictis tepus e ut memoria fa
ciamus eusebii et nectarii. et
zenonis fm xpiano4 contra qs
odiu exercentes popli gazeo4 do
mi celatos 7 coprehensos. uinculis
q; traditos atq; flagellatos. postea
conuenientes in theatru adusus
eos clamare ceperunt. quasi eo4 tem
pla destruxissent. et in iniurias pa
gano4 pterito tepore multa ges
sissent. Cuq; alt utros ut uulgi
moris e excitarent. concurrentes
ad carcere et educentes eos. crude
lit occiderent. nc intra pronos. nc
supinos trahentes atq; peucientes.
et uulnerantes lignis. lapidib;
atq; fustib;. Audiui naq; etiam
mulieres egressas. 7 cu radiis tela
rio4 corpora uulnerasse. et coqs
publicos. alios aqua. alios feruen
tes ollas fudisse sup eos. alios su
bulis eo4 mbra pforasse. Cumq;
eos dilacerassent capitaq; fregissent
ita ut cerebru in tra iaceret. dedu
xerunt ante urbe. ubi solebant
mortua iumta picere. Ibiq; eo4
corpa concremantes. ossa q reman
serant int cadauera camelo4 et

t asinoꝝ ꝑmiscuerāt · ne possent faci
le repperiri · qd̄ n̄ diu latuit · Quedā
nāq; mulier xp̄iana n̄ tam̄ gaza de
diuino p̄cepto p noctē ea colligens ·
& diurna recondens · zenoni eorū
consobrino seruanda commendit · Is
enī p uisū mulieri reuelauit hunc
uirū · Et etiamq; erat ignotus & tunc
habita p̄secutione celabatur · Hoc
g̃ iā p mulierē reliquias eoꝝ acce
pit & interi domi seruabat · Cumq;
is eiꝰdē ecclē suscepisset ep̄atū · im
ꝑante theodosio fabricata basilica
ante ciuitatē · & altare fixo ossa
martyrū collocauit · iusta confes
sorē nestorē · Qui dū in uita sua
cū istis suis ꝓximis habitaret · cū
martyrib; cōp̄hensus a poplo · uin
culis eoꝝ flagellisq; participatꝰ ē
Is enī dū traheret habens pulcher
rimū corpus · ad miserationē p̄se
q̄ntes adduxit · quē ante portas se
miuiuū · morti tam̄ primū ꝓiece
runt · Hūc colligentes quidā · zeno
ni detulert · apud quē dū curaret
defunctꝰ ē · xii ·

xi · Int̄ haut̄ dū hilarionē monachū
gazei requirerent fugit in siciliam ·
ubi ligna de montib; colligens &
in ciuitate uendens transigebat
cotidianā uitā · Cūq; ei illic uirtꝰ
fuisset patefacta ꝑ demones · ue
nit in dalmatias ibiq; uirtute
diuina plima miracula faciebat ·
ita ut etiā mare qd̄ quedā occupa
uerat loca sua oratione repelleret ·
S; etiā hinc rursus abscessit · q͛ ubi
laudabatur habitare declinabat ·
Demutando loca cunctis ee stude
bat incertus · ut opinionē suā cre
bra migratione destrueret · Nouis
sime u̾ dū nauigaret cyprū uenit
in pafū · inuitatusq; ab ep̄o paphi
dilex̄ locū & circa prediū carybdi
n̄ ꝑpatū philosophatus ē · quē ut
martyr n̄ eēt fuga ꝓhibuit · Fugi
ebat enī q͛ p̄ceptū diuinū ē n̄ expe
ctare ꝑsecutores · Nam qui in ꝑsecu
tione cōprehendunt̄ · fortit̄ ferre
iubent̄ · Gazei siquidē & alexan
drini contra xp̄ianos talia gessis
se noscunt̄ · S; heliopolitani & are
thusi syriā habitantes ad tantā
uenere crudelitatē · sic illoꝝ tēpo
rū homines explanant̄ · ut sacras
uirgines insolitas a poplo uideri
publice nudatas stare cogerent in
theatro quas ꝑmitus irriserāt pos
tea totonderāt nouissime ꝑ mediū
sectas porcis ut eas comederent pro
uocabant · Ut ego reor heliopolitas
ad crudelitatē sacrarū uirginū
res illa ꝑduxit · eo qd̄ patria consu
etudo qua fornicabant̄ eoꝝ uirgi
nes ante quā nuberent ꝓhibita
uideret̄ · Constantinꝰ enī destruc
to in ea ciuitate ueneris tēplo · ꝑmꝰ
apud eos construxit ecclam · & con
suetas fornicationes lege ꝓhibuit
exercerj · Arethusijū marcū sue ci
uitatis ep̄m senē · uita et conu̾sati
one reuerendū mirabili morte

peremerunt. Hic enim etiam prius habuerat
odiosum eo quod constantii temporibus ut
paganos ad christianitatem reduceret. tem-
plum eorum ornatissimum pretiosumque des-
truxerit. Cumque iulianus imperasset. motus
in eum est. et precepit. ut aut estimationem
templi redderet. aut eum rursus edifi-
caret. Et dum utrumque impossibile foret
christiano simul et sacerdoti. primo fugit
secundum euangelicam legem. Postea uero cum mul-
ti propter eum periculis et necessitatibus sub-
derentur. de fuga reuersus est. et sponte
semet ipsum populo quod uellent in eo ex-
ercere contradidit. Quem dum lauda-
re philosophiam debuissent. creden-
tes potius contemptorem esse. irruentes in eum
et per singulas plateas trahentes. eius
capillos et membra dilacerabant uiri
simul et femine. ita ut subtilibus
restibus aures eius absciderent. Uerum
infantes apud magistros positi
deludebant ei. alapis cedentes et
graphiis sine aliqua parcitate pun-
gentes. quem etiam in cuniculo depo-
suere fetentia. Cumque adhuc respi-
raret ex melle et liquamine perun-
gentes et in sporta mittentes appen-
derunt in aere. Vnde fertur quod cum et uespis et a-
pibus eum contingentibus et carnes eius
uescentibus dixerit arethusiis quia
ipse quidem esset excelsus. illos uero uide-
re in humili constitutos. sed postea
hoc etiam ipsos fore passuros.
Hec ergo agentes **Theodoritus.**
cogebant eum ut templum reedifica-
ret. aut ut daret expensas. Quod dum
non faceret. putantes paupertate uel medie-
tatem petebant pecuniarum. nouissi-
me uel paucum aliquid exigebant.
Quibus ait. Nec unum obolum pro omnibus da-
bo. Sic ergo superati. ab eius se suspende-
re suppliciis. **Sozomenus.**

Sermo fertur quia tunc prefectus
precipue paganus fuerit amira-
tus marci constantiam. et ad principem
ueniens quereretur dicens esse uere-
cundum ut in uno sene tanta tormen-
ta committerentur. et christianos dum ta-
lia paterentur fieri gloriosos. se uero ma-
gis esse obprobrio. Marcus ergo tali est
fine coronatus. .xiii.

c. xiv Eodem tempore macedonius quoque
theodolus et tacianus. frigeses
martyrii pignora consequuti sunt.
Nam dum in meroe ciuitate phrigie
templum aperuisset. prouincie iudex.
et longuo tempore plenum ruderibus
emundaret. ingredientes isti per
noctem idola contriuerunt. Cumque pro-
pter hoc multi comprehensi ad sup-
plicium ducerentur. illi semet ipsos
innotuerunt. Quos dum iudex quasi
habita satisfactione delictorum nol-
let occidere populis clamantibus uario
tormentorum genere castigauit. No-
uissime uero in craticula suppositos
ardere precepit. Cumque cremaren-
tur. si assis inquiunt carnibus o
amacie delectaris. sic enim uocabant
iudicem. altera latera ignibus obice. ne
dum comedere ceperis carnes semicru-
das inuenias. Et isti ergo fortissimo

certamine deuicerit. Aiunt itaque busyrin in ancyra galatie clarissimam fortissimamque habuisse confessionem. Cum fuisset in heresi que uocatur encratitarum id est abstinentium. Hunc enim dum iudex comprehendisset quasi contra paganos insilientem torquere uolebat in publico. iussitque ut appenderetur in ligno. Tunc busiris extensis cito manibus supra caput nudauit latera dicens: opus non esse ut ministri appendentes eum deponentesque laborarent. cum esset ipse promptus ad penam quam uellent exercere. et latera sua tortoribus prepararet. Miratusque est promissionem iudex. rei experimento magis obstupuit. Nam dum ungule ferree eius latera uehementer exararent donec iudici placuisset. sustinuit manus extensas et plagas cum alacritate suscepit. Post hec autem reductus in uincula quiescebat.

Porro uerorum post paululum morte nunciata iuliani usque ad theodosii principatum uixit in ecclesia catholica acta penitentia prioris hereseos conuersatus est. xiiii.

xiiii In illo siquidem tempore ferunt uitam finisse martyrio basilium ecclesie ancyrane presbiterum. et eupsichium cesariensem cappadocie. ducta nuper uxore dum adhuc quasi sponsus esse uideretur. Eupsichius enim peremptus est propter fortune templum. quod sicuti iam diximus dirutum fuerat. et in commune cesarienses iram principis sunt experti. Et alii quidem morte. alii fuga multati sunt. Basilius autem studiosus uir circa dogma probatus. dum uiueret constantii restitit arrianis. et propterea eudoxii decreto ab ordine est remotus ecclesiastico. Cum uero iulianus tenuisset imperium. christianos publice commonebat ut proprium dogma seruarent. nec paganorum superstitione macularent. honoresque collatos a principe pro nichilo iudicarent. temporales utique et perpetue dampnationis auctores. Propterea ergo in suspitionem et odium ueniens paganorum. quosdam publice sacrificantes inspiciens stabat. et ingemiscens orabat. atque clamabat ne ullus christianorum huiusmodi errore teneretur. obnoxius comprehensus et traditus prouincie iudici. multaque tormenta fortiter sustinens. martyrio coronatus est. Hec ergo colligens sub uno retuli licet diuersi anni uel dies eorum uideantur esse martyrii.

xiiii Que enim idolorum Teodoritus. xv. seductionibus subditi tempore illo commiserint. multa quidem sunt et propriis libris egentia. sed ego ex multis pauca narrabo. In ascalona siquidem et gaza uirorum sacerdotio dignorum. et mulierum uirginitatis conuersatione pollentium. diuidentes uteros et ordeo cumulantes. opposuerunt comestioni porcorum. In sabastia uero que est eiusdem prouincie ciuitas. iohannis baptiste sepulchrum aperuerunt ignique tradiderunt. Ossa uero ad puluerem dis-

pserunt. Porro scelus qd in phenice
comiserit. qs poterit ul dicere sine
lacrimis ul audire. In heliopoli
enim q e circa libanu. erat quida dia
conus noie cirillus. is ipante constan
tio succensus zelo diuino. multa
idola q illic adorabant contriuit. et
igni cremauit. Cui actionis memo
res nec nonandi uiri. n solu pemert eu
s; etia secantes uentre eius iecore co
mederunt. Qui tam omniu inspectore
n potuert effugere. s; dignas reddi
dert sua psuptione penas. Quicq;
enim illo scelere participati st denti
b; caruert. 7 facti omis elingues st.
Sia et ipsi parit defluxerunt con
sumpta putredine. Pdiderunt etia
uisu et passionib; suis uirtute pre
dicauert omib; pietatis. xvi.
xv In emesa u que e in ei confinio ciui
tatis. dionisegimndi. ide muliebri.
ecclia q do nup fuerat edificata di
cauert. ad derisione simulachru il
lic statuentes androginu. id e qd ui
ru monstraret ac femina. In do
rostolo u insigni trachie ciuitate
iulianus inuictissim decertator.
a capitolino uniuse trachie iudice
igni contradit e. Porro marci are
thusii epi gesta ul passio. sofoclei con
tione noscit indigere ut digne ac
tus illi tragedie ordine recitent.
Innumera q; alia xvii.
xvi in omni tra 7 mari ab ipius contra
pios illo tepore st comissa. Te g apte
do odibilis ipator contra pietate po
nebat leges. 7 primu quide instituit
galileoru filios. sic enim saluatoris nri
cultores denominabat. poetaru et
rethoru atq; philosophoru legere dis
ciplinas. Propiis inquit pennis
scdm puerbiu uulnerant. Ex nris
enim armati conceptionib; contra nos
bella suscipiunt. Post hanc alia
posuit lege. pcipiens galileos ex
pelli militiis. Socrates. xviii.
xvii Igitur athanasiu de fuga remean
te alexandrinoru popls libent exce
pit. expulerunt q; ecclis arrianos. et
athanasio septa [secreta] uenerabilia tradi
derunt. Verum arriani in domib; ig
nobilib; se colligentes. in loco geor
gii lucium habuert. xviiii.
xviii Ea siquide tepestate lucifer cara
lensis. et eusebius uercellanensis
epi ipatoris iussione ab exilio reuo
cant. Uter q; enim ultra thebaidis
terminos ab exilio remeantes. trac
tabant quemadmodu corruptam
eccle regula repararent. Placuit
g ut lucifer quide ad antiochia sy
rie pueniret. Eusebius alexandria.
ut una cu athanasio facto concilio
eccle dogmata roborarent. Lucifer
tam misit in locu suu diaconu
p que confessus e ratu se habituru
qd eet concilii ordine constitutu.
Ipse aut ueniens antiochia fluctu
ante inuenit ecclam. Erat enim
int se turba diuisa. 7 n tm heresis
arriana. que erat sub euzoio diui
debat ecclam. s; etia meletii sequaces

studiu habentes circa suu psule· a su
is consortib; recesserunt. Te g lucif
fer ordinatis eis paulinu epm· rur
sus abscessit. Eusebius aute ueni
ens alexandria cu athanasio conci
liu celebrauit. ·xx· de

Conuenerutq; ex diuersis ciuitatib
epi· 7 de maximis necessariis q;
reb; habuere tractatu· n etia de sci
sps diuinitate tractantes· cu con
substantiali trinitate cophenderet·
& ubu inhumanatu n solu carne
s; etia anima declararet· sicut oli
uiris ecclasticis coplacuerat. Non
eni noua religione in ecclam intro
duxerut s; q ab initio ecclastica
traditio docuit xpianos. Sic eni
omis antiqui ex hoc habita hui dis
putatione sermonis· scriptura no
bis pbatissima reliquerut. Na hire
neus 7 clemens· 7 apollinarius hie
rapolites· 7 serapio antiochene psul
eccle· animatu eu q inhumanat e
in suis sermonib; ff pfessi. Nec n et
p berillu epm filadelfie in arabia
constitute facta synodus· scribens
ad eunde berillu h ipsa contradi
dit· s; etia origenes ubiq; in suis
libris animatu nouit eu· q e in
humanat. P prie tn nonus tomus
ei in genesi hoc sacramtu congru
enter exponit· ubi ada q d e xpm
eua u ecclam latius explanauit.
Hor itaq; dictor digni s testes scs
pamphilus 7 q ex eo cognom habebat
eusebi. Ambo naq; 7 comunit ori
genis uita comendantes· et ei aduer
sariis resistentes· insignib;q; libris
satisfactione p eo coponentes. N pri
mu origene ad hanc disputatione
uenisse dicunt· s; mistica eccle int
pratu fuisse traditione. At illi q
alexandria conuenerut· n sine subti
li inuestigatione qstione de substa
tia 7 subsistentia reliquerunt. Osius
naq; cordube hispanie psul de q ia
sermo platus e· pmissus ab ipatore
constantino· ut flama tc ab arrio
excitata extingueret: etia sabellii
libiensis dogma destruxit. De subs
tantia ac subsistentia habuit qstione.

·xxi· b

Interea plurimi epi Sozomenus. de
in alexandria congregati cu atha
nasio & eusebio niceni concilii epm desti
tuta roborauerunt· & consubstantia
le patri ac filio scm spm s confessi
trinitatemq; nominauerunt. Et qm de
substantia 7 subsistentia qstio tur
babat ecclas· sapienter decretu e ut his
nominib; contra sabellianos solos uta
mur· nec nominu pia ide putet &
subsistentia q substantia. Socrates. xxi

Hec quide tunc sinodus. Nos aute
de substantia 7 subsistentia sic do
nominum absurdu n e breuiter indica
re. Q qui elladica explanauere pru
dentia· substantia quide diuiso m
definierunt subsistentie u neq; sermo
ne fecerunt ulla. Hireneus aute
gramaticus in libro u uba p littera
colligit· etia barbaru uocat hoc ubu·
neq; apud aliquos antiquor dictu et

uel si alicubi sit inuentum non hoc indica
re quod non intelligitur. Nam apud Clementem in
phenica locum insidiarum significare
subsistentiam meminit. Apud menan
drum ueluti feces que et uino colligun
tur in doleo subsistentiam designare dicit.
Sciendum tamen quia licet antiqui philosofi
hoc sermone reliquerint. tamen iuniores
philosophorum pro substantia subsisten
tie sermone sunt usi. Substantie uero de
finitionem diuisis modis explanauerunt.
Si quid definitione substantia circumscri
bitur. quomodo in deo quod non potest comprehendi
proprie hoc uti sermone poterimus? Verum
euagrius in monachico libro. petu
lanter quidem et inconsiderate de deo dis
putandum esse prohibuit. Definiri uero di
uinitatem modis omnibus interdicit. Ait
enim rerum compositarum esse definitiones.
Is itaque sic ait. Omnis inquit propositio
aut genus habet quod predicatur. aut spe
ciem aut differentiam. aut proprium aut ac
cidens. aut ex his compositam orationem.
Sed nichil in sancta trinitate horum quod dicta
sunt poterit comprehendi. Igitur quod in
effabile est ratione taciturnitatis ad
oretur. hec quidem euagrius. Nos autem
licet facta digressione hec dixisse ui
deamur. tamen tanquam utile historie cau
sa nos retulisse non penitet. XXII

Verum athanasius librum de satisfac
tione fuge olim a se conscriptum
tunc presentibus eis legit. Cuius partes uti
les et que prosint hic inserens. totum
librum multorum uersum querere et lege
re studiosos admoneo. Ait enim. Ecce
huiusmodi sunt persecutiones impiorum. hec
agentes nec erubescentes. in quibus
primum contra nos mala sunt machinati.
haec iterum accusant. quoniam manus eorum prepa
ratas necibus declinare potuimus. et
amarissime potius ingemiscunt. quoniam
nos penitus amputare nequiuerunt. et im
properant timoris causa ignorantes
quod dum hoc submurmurant. in semet
ipsos magis retorquent culpam. Nam
si fugere malum est. persequi multo
deterius. hic quidem ne moriatur abs
conditur. hic autem persequitur ut occidat.
Et ut fugiatur quidem scriptum est. Qui
autem querit occidere. preuaricatur legem.
et magis ipse fugiendi prebet occasi
onem. Si ergo fugam improperant persequentes.
erubescant potius semet ipsos. qui quie
scant insidiari et quiescunt conti
nuo fugientes. Sed a calliditate non
desinunt sua. et comprehendere omni uir
tute festinant. scientes quia fuga perse
cutionem pacientium. inditium est ma
ximum persequentium. Nullus enim mit
tem atque clementem fugit aliquis. sed magis
ferocem simul et callidum. Omnis enim
qui gemebat et uexabatur a saul fu
giebat. et ueniebat ad dauid. Sed is
ti propterea eos qui absconsi sunt interi
mere student. ne eorum malitiam ui
deantur arguere. qui etiam in hac par
te cecantur. Nam quanto fuga ma
nifestior est tanto amplius eorum insidi
is neces exilia quod commissa omnibus sunt
aperta. Nam siue perimant mors contra eos
semper exclamat. siue rursus exilia

minent. ūq; ipsi contraise mali me
moriā destinare noscunt. Et si q̄d de
sanā habent mente: uiderent semet
ipsos in his ēē constrictos. seq; in con
siliis suis offendē. S; qm̄ sape ꝑdi
derunt. ꝓptea ꝑsecutione decipiun
tur. Et querentes occidē / suā n̄ con
tēplantur ipietatē. Nam si de rogant
eis qui fugiunt / querentes occidere /
qd faciant cū uident / iacob fugien
tē frēm suū esau. ⁊ moysen in ma
dian descendisse / ꝓpt pharaonis ti
morē: Quom satisfacient fugien
ti dauid saul. qui in domū misit
ut interimeret eū / dū absconsus fu
isset in spelonca. ⁊ mutasset uultū
suū. donec declinaret ab abimelech:
Ob quā causā inimicoꝝ euasit insi
dias: Qd dicant isti q omnia ꝑferūt
petulant. Videntes maximū heliā
oratione quidē mortuū suscitasse
⁊ tam absconsū ꝓpt ahab / ⁊ fugisse
ꝓpt insidias hiezabel: tē etiā quesiti
filij ꝓpharū / celati st / latentes in spe
luncis / apud abdiā. S; si hec tanquā
uetera / n̄ legerunt / saltē memoriam
habeant euglioꝝ. Nā et discipli / ꝓpt
metū iudeoꝝ recesserunt / celantes se
met ipsos. ⁊ paulus in damasco a
ꝑncipe gentis quesitus. de muro in
sporta depositus ē. ⁊ manꝰ q̄rentis
effugit. Hec g̊ de sc̄is uiris scriptura
dicente. quā putas excusationē sue
petulantię poterunt inuenire?
Siue ꝑ timorē impꝑent. contra semet
ipsos tanquā uesani locunt. siue
contra uoluntatē dī. hoc dicant fieri. scrip
turarū diuinarū uident penitꝰ in
expti. Nam in lege p̄ceptū fuit. ut
deputarent etiā ciuitates ad fugā.
quatinꝰ hy / qui q̄rebant ad mortē. q̊
q̊m liberari possent. In nouissimo ū
tēpr scloꝝ ueniens ipsū qd moysi
locutū ē. patris uerbū / rursus hoc dedit
mandatū dicens. Cū ꝑsecuti uos fue
rint in hac ciuitate. fugite ad aliā.
Et post pauca dicit. Cū g̊ uideritis
abhominationē desolationis qd dic
tū ē ꝑ danihel ꝓpham / stantē in loco
sc̄o. qui legit intelligat. Tc q in iu
dea st / fugiant in montana. ⁊ q in
tecto ē. n̄ descendat tollere aliqd de
domo sua. ⁊ q in agro. n̄ reuertat
tollere uestes suas. Hec enī scientes
sc̄i. huiꝰmodi habuer conuersationis
modū. Que enī nc̄ p̄cepit dn̄s. hec
etiā / ante incarnatā sui p̄sentiā in
sc̄is locutus ē. Et hicē hominū tim̄i
nus / ad ꝑfectionē ducens. ut qd ds
iubet hoc faciant. Propterea et ipsū
uerbū / propt nos inhumanatū / cū
q̄rerent / sicuti nos ipsi. abscondi dig
natū ē. Et iterū / dū ꝑsecutionē pa
teret fugit. ⁊ ab insidiis declina
uit. Decebat enī eū sicuti famē et
siti. etiā hoc pati: ⁊ hoc m̄ ostendē
semet ipsū inhumanatū. Ab initio
siquidē mox homo factꝰ ē. cū ēēt par
uulus ipse ꝑ anglm mandauit io
seph. Surgens sume puerū ⁊ matrē
eiꝰ ⁊ fuge in egiptū. futurū ē enī he
rodes querere aiam pueri. Mortuo

q; herode timeb' ppt archelaū filiū ei' in nazareth fugisse. Qn̄do iā etiā dn̄s semet ipsū innotescebat. & manū aridā restituerat sanā. & pharisei quidē egredientes. consiliū fecerūt adūsus eū ut eū occiderent. Ihs autē sciens secessit inde. Nā et qn̄do lazarū suscitauit a mortuis. ab illa inqt die cogitauer' ut occiderent eum. Ihc q' iā n̄ palā ambulabat int' iudeos. s; abiit inde in regione iuxta desertū. Deinde saluatore dicente. an̄ quā abrahā fieret ego sū. iudei q̄dē tuler' lapides ut mitterent sup eū. Ihc aūt absconsus ē. et exiuit de tēplo. Et t̄nsiens p mediū eorū abiit. ita discessit. Putas hec uidentes magis aūt audientes cū n̄ uideant: quom sedm qd̄ sc̄ptū ē n̄ debent igne cōburi. qui contria his q̄ dn̄s facit et docet cogitant' loquunt'. Nā qn̄ iohs martyriū sustinuit eiq; corp' sepelire discipli. audiens ihc discessit inde in nauē ad deserti locū seorsū. Dn̄s itaq; h faciens. ita dicebat. S; utinā isti ul' sic erubescerent. usq; ad homines suā petulantiā declararent. n̄ magis ac magis insanientes uident' etiā ipsū arguere saluatorē. contra eū utiq; blasphemias meditantes. S; neq; uesanorū quilibet eos poterit sustinere cū arguant': nec eugl'ia ipsa nosse. Est enī occasio nr̄e discessionis fuga rationabil' atq; uera. quā in saluatore q̄dē eugeli stę positā memorant'. Nos aūt etiā in sc̄is uiris. oportet talia cogitare. Nam ea q̄ de saluatore humano m̄ conscripta st̄. eadē cōmunit' humano generi deputant'. Que nr̄a sunt ille suscepit. passionis nr̄e infirmitates ostendit. qd̄ iohs ita conscripsit. Querebant g' eū tenere. & nullus misit in eū man'. q̄ nondū uenerat hora ei'. Nā ante quā h uenirent. dicebat ipse matri. Nondū uenit hora mea. Et eis qui fr̄s ei' appellabant' ait. Meū tēpus nondū uenit. Rursus autē tēpr passionis dicebat discipl'is. Dormite iā et requiescite. ecce enī appropinquauit hora. filius hominis tradet' in manib; peccatoꝝ. S; neq; ante quā ueniret tēpus se teneri passus ē. neq; cū uenisset tēpus absconsus ē. s; etiā semet ipsū tradidit adūsariis. Sic et beati uiri in psecutionib; tēporalib; custodiebant semet ipsos. dū quererent' p latibula fugiebant. Cū u' inuenirent'. martyrio se subdebant. XIII.

Hec de athanasio retulisse sufficiat. Eusebius u'o uercellensis ep̄s. repente post modū ad alexandria uenit. antiochiā. Et inueniens paulinū a lucifero consecratū. plebēq; diuisā. meletiiq; sequaces missas seorsū facientes. ualde cōmotus ē. q' facte ordinationi n̄ uniūsi consenserant. Rep̄hendit q; apud semet ipsū. qd̄

gestū ē. ⁊ pro reuerentia luciferi. habita taciturnitate discessit. pmittens in conuentu epoꝝ q̄ gesta fuerant emundanda; habens tam̄ curā maximā. eos uenire n̄ potuit. Int̄ h̄ etiā meletius ab exilio remeauit. inueniensq; seorsū celebrare collectās sotios suos. p̄sidebat eis. S; ecclās quidē obtinebat euzoius arriani dogmatis p̄sul. Porro paulinus unā tm̄m paruarū intra ciuitatē detinebat ecclām. ex qua eū euzoius p sui reuerentia n̄ eiecit. Meleti aut̄ extra ciuitatis portas sollēpnia celebrabat. Te͡ḡ hoc m̄ de antiochia discessit eusebius. Verū lucifer sentiens n̄ suscipe eusebiū lei ordinationē. hoc putauit iniuriosū ac uehem̄t irascebat̄. ⁊ cōmunicare declinabat eusebio. S; etiā que synodo placuerant / p contentionē repbare nitebatur; h̄ dū int̄ eos tristicię tēpr gererent̄. multos ab eccła remouer̄t. ⁊ denuo altera luciferianoꝝ heresis ē exorta. S; lucifer irā suā nequaq̄ cōplere p̄ualuit. Erat eñ confessionib; suis obstrictus dū p suū diaconū pmisisset / ratū se habiturū qđ fuisset a concilio diffinitū. Quappr̄ ipse q̄dē eccle tenens fidē sardineā ad xpm̄ remeauit thronū. Huius qui p̄us cū eo contristati fuerant. hactenꝰ ab eccłā segregant̄. Verū eusebiꝰ ad instar optimi medici it̄ faciens p orientē.

infirmos fide recreabat. imbuens atq; docens p̄dicationib; ecclasticis uniūsos. Hinc transiens uenit illiricū. unde rursus italiā pagrans. h ipsa p̄ficiabat. xxiii.

Verū hylarius pictabiensis sedę aquitanię pontifex / rectę fidei dogmata dudū p̄seminauerat. tā italis quā gallicanis epis. Q̄ppe eū cū p̄m ab exilio remeasset utq; q̄ fortit̄ in fide laborauerunt. S; hylarius tanquā dissertus suis libris satis factionē de trinitatis ꝯsubstantialitate ꝯscripsit. quib; hoc sufficient̄ exposuit / ⁊ uehem̄ter arrianorū dogma destruxit; h̄ec itaq; post breue eoꝝ exilii tēpus celebrata noscunt̄. xxiiii.

Ea siq̄dē tēpestate / macedonii sectatores / ⁊ eleusii / eustachii / atq; sofronii / oīs ab uno macedonio n̄cupati sr̄. Conciliaq; freq̄ntia faciebant. ⁊ conuocantes q̄ in seleucia eos secuti fuerant / anathematizauer̄ altiꝰ partis epōs idē consencientes acatio. fideq; ariminensis concilii respuentes. se magis q̄ fuerant recitata seleuciā ⁊ antiochiā: exposita firmauer̄. Qui dū requisiti fuissent ab aliquib; dicentib;. uos q̄ n̄c macedoniani uocamini. si aliud sapitis quā sectatores acacii. cur eorū hactenus tanquā eiđe sapientiū estis cōmunione participati. ita uenenose responder̄ p sofroniū pōpeiopoleos paflagonensē epm̄. Oc-

cidentales inquit in consubstantialita
te languebant. Eius autē per orientē
secundum substantiā dissimilitudinē p
dicabat. et erant utraq; praua. Cum hi
quidē inordinate diuisas substantias
patris et filii consubstantialitatis nomine
copularent. Ille uero a natura patris natu
rā filii apte diuideret. credens semet
ipsū pie predicare dissimilē esse patri
filiū per substantiā. His g° ita putanti
bus; media uia nobis ueritatē pietatis
habere cōplacuit. Hoc itaq; modo queren
tibus satisfacere nitebantur. xxvi. Sozo
gitur imperator audiens athanasiū sermones
in alexandrinorum ecclesia constitutū
licite populo predicare. multosq; paga
norum ad xpianitatē fuisse conuersos eū
iussit exire de ciuitate. Qui si mane
ret. dāpna maxima eū sustinere pce
pit. occasionē criminis in eū inueni
ens. quod cum prioris principis tēporibus fuis
set fuga multatus. non eius iussione epis
copalē recepat sedē. Quā ob rē cum
secundum imperatoris precepta se prepararet ad
fugā. uidens circa se xpianorum populum
lacrimantē. habetote inquit filio
li fiduciā. Nubes est et cito pertransiet.
Hoc dicto ualefecit. et degentibus ami
cis cōmendauit ecclām. atq; ab alex
andria ciuitate discessit. xxvii.
Interea cizicenis legatione fungen
tibus apud principē de xpis rebus
et paganorum restitutione tēplorū.
laudans eos propter sacrorum curā. que
postulauerant uniuersa con- at. cessit.
Eleusiū autē eius ciuitatis re- mo
uit epm. ueluti uastatorē tēplorum.
Et quia uiduarū pabula sacrarū q;
uirginū monasteria constituerat.
paganosq; suaserat ut patriā reli
gionē relinquentes ad xpiana dogma
ta se cōferrent. instituit etiā xpi pere
grinis ne uenirent ad cizicum. credens
quod religionis causa excitarent seditio
nes. eosq; alii eius ciuitatis xpiani foue
rent. ut publici simul opifices artifi
cesq; monete. quod in duas diuisi par
tes principum preceptione prorum cū uxo
ribus atq; liberis cizicū habitare fuerunt ius
si. Hi enim singulis annis certā obla
tionē publico conferebant. Alii quidē
militū clamides. alii uero pecunias
nouas. Cum g° modis omnibus placuis
set iuliano ritū constituere pa
ganorum. [mortem] ui quidē inferre atq; tor
menta populis sacrificare nolentibus;
fatuū iudicauit. Sed hoc tantum pce
pit. ut per singulas ciuitates numerus
eorum conscriberetur. quos tamen necq; ēm
aut orare prohibuit. Sciebat enim quia
non posset ulla necessitas suspendere
quod uoluntas spontanea suggessisset.
Porro clericos et ecclārū presules. a ciui
tatibus suspendere festinabat. stu
dens ut eorum absentia paulatim sol
ueretur ecclā. neq; sacrorum ministri
nec qui docerent uel qui misteriis
participarent exsisterent. et per hoc
longo tēpore paterentur proprie religio
nis obliuionē. xxviii.
Bostrensibus itaq; publica uoce
precepit. ut titū sue tē ciuitatis

epm̄ · p̄cul expellerent. Cuq; iussiss;
hoc · clericisq; minaret̄ quasi ipsi
facerent turbas in pop̄lo: t̄c titus
libellū destinauit īpatori contestat̄
eū ac dicens. Quia inimica int̄ se
ēēt turba paganorum atq; xp̄ianorum
rei suasione xp̄iani magis a seditio
ne q̄escerent. Quo facto · nisus ē īpa
tor ex hui᷒ modi ūbis tito inimiciti
as pop̄li concitare · scribens bostren
sib; q̄ titus eorum accusator fuisset:
dicendo suis monitis · n̄ sua uolun
tate pop̄lm a seditione cessasse eū
q; uelut hostē pop̄lo suadebat expel
lere. Nonenī q̄d iustū erat aut legi
timū iubebat agi · s; odio religio
nis uerbis quidē culpare · op̄ib;
aut̄ mala p̄fici contendebat. Qua
pp̄t̄ p̄ ciuitates ⁊ p̄uintias xp̄iani
diffugiebant. Hui᷒ participes plu
rimi meorum fuere p̄genitorum simul
⁊ auus q̄ de patre pagano natus.
ipse cū tota domo · ⁊ qui erant ex ge
nere alafionis xp̄iani p̄mo s̄t fac
ti in bethelea uico gazensi nimiū
pop̄loso habenti q; tēpla antiqua ·
edifitio q; pulcherrima ⁊ maxime
pantheū in ciuitatis arce locatū
eminens sup̄ omnē uicū. Quē lo
cū arbitror ex uoce syra ⁊ greca
deorum habitaculū nominatū. Fert̄
itaq; his omib; fuisse xp̄ianitati
auctorē hilarionē monachū. Cū
enī demonio uexaret̄ alafion diu
tius pagani atq; iudei incantaci
onib; ⁊ lustrationib; apud eū usi

nichil illi p̄desse potuerūt. Uerū hi
larion solū mō xp̄i nomē inuocans de
moniū effugauit · eūq; in religione
xp̄ianā repente t̄nsposuit. Floruit
itaq; m̄s [meus] auus in expositionib; et int̄
p̄tationib; scripturarū n̄rarū · q̄m
erat ingeniosus scientiaq; fulcit᷒.
ita ut etiā arithmethice artis ēēt ex
p̄tus. Dē p̄tea ascalonitis ⁊ gazensi
b; ⁊ in circuitu xp̄ianis ualde gra
tissim᷒ tanq̄ religioni necessarius ·
⁊ ad soluendas dubitationes scriptu
rarum diuine p̄ficuus. Primi siquidē
isti in eo loco ecclās ⁊ monasteria
construxerūt: easq; honestate atq; hos
pitalitate p̄cipue egentiorum ⁊ indigentiū
parit̄ ornauerunt. Ex quo genere
usq; ad nos fuerunt uiri optimi q̄s
grandeuus iuuenculꝰ ipse conspexi.
Igit̄ īperator dudū **xxviii** : attiē
studens paganitatē in omni sua di
latari, grauit̄ ferebat · uidens xp̄ianos
potius approbari. Et tēpla quidē erant
apta · sacrifitiaq; paganorum p̄ ciui
tates sedm̄ uoluntatē illi᷒ p̄cede
bant. Ipse autē estuabat ne feruor
ei᷒ xp̄ianorum habundantia frustra
ret̄. Et maxime pulsabat̄ q̄ mul
tū sacdotū suarū xp̄ianas audie
bat uxores ⁊ filios atq; seruos. Arbi
trat̄ aut̄ xp̄ianitatis statū ex uita
bona ⁊ conūsatione consistere. Stu
duit ūq; tēpla paganorum construc
tio[ne] ... ne ⁊ ordine xp̄iane religio
nis nōse ornare sedib; atq; p̄cessio
nib; ... paganorumq; dogmatibus

atque monitionibus lectores sue supersticionis instituit ad instar clericorum ut horas certas et dies et orationes sollempniter observarent. Percipiens pariter habere curam virorum atque mulieres philosophare scientes. habitaculis peregrinorum et pauperum. aliaque providentia circa egenos exhibita paganorum religionem componere. et pietatis habere nomen. Si quis autem sponte vel invito peccaret secundum traditionem instituit ut post penitentiam mediocrem sustineret correctionem. Precipue vero zelatus dicitur notas litterarum episcopalium quibus solent alterutri scribentes commendare peregrinos. et vero proficiscuntur ea quibus veniunt modis omnibus indicare et solatia promereri tanquam noti et amici sunt in testimonio directi signaculi. Hec considerans festinabat ut pagani christianorum assuescerent officiis. Sed quoniam multis incredibile est eum studia christianorum sequi voluisse. non aliunde quam ex ipsius imperatoris sermonibus est probandum. Huiusmodi enim arsatio pontifici galatie scripta direxit. Paganorum ritus nondum agitur secundum intentionem nostram. propter cultores eius in negligentia positos. Nam deorum claritas magnitudo atque sublimitas omni oratione omnique spe maior est. Sed propitii sunt nostris mentibus dii. propter negligentiam quam habemus cum illorum providentia in parvo tempore tanta mutatio facta sit. quantam neque orare primitus quisquam presumpserat. Cur ergo credimus hoc posse sufficere neque

respicimus quemadmodum supersticionem christianorum auxit cura peregrinorum et circa sepulturas et mortuos multa solatia. honestaque conversationis studia non vera sed ficta. Quas res arbitror apud nos debere sub veritate geri. Non itaque sat est te talem esse. sed omnes absolute circa galaciam sacerdotes. quos aut deprecare aut ratione flectere. aut certe festinanter a sacerdotali ministerio removere. nisi diis cum coniugibus et filiis atque servis colla summiserint. non ferentes ulterius eorum servos aut filios hoc facere contempnentes. aut galileos impie contra deos agentes. et impietates pietatibus preponentes. Deinde cunctos admone ut sacerdos neque ad spectacula procedat. neque in tabernis bibat. aut cuilibet arti operibusque turpibus aut impudentibus presit. Qui obediunt honorentur. inobedientes expelle. Xenodoxia constitue per singulas civitates. ut nostra peregrini clementia perfruantur. non tantum nostri sed etiam extranei pecuniis indigentes. Ut habeas unde fiat. interim decrevi singulis annis triginta milia modios tritici per universam dari galatiam. et sexaginta milia vini sextarios. Horum quinta pars pauperibus templis observantibus debet expendi. reliqua peregrinis indigentibusque distribui. Turpe namque est ut iudeos quidem non abiciant sed potius nutriant impii galilei. et suos pariter nec non etiam nostros.

nři ū nřoꝝ solatio deserant. Qua
ꝓpť doce etiā collationes facere
paganos ad talia ministeria. paga
noꝝq; uicos offerre diis ꝓ̄micias
frugū. eosq; huiusmodi benefactis
institue. docens eos hoc opus olim
fuisse nřoꝝ. homerus enī hoc pro
bat. introducens eumeni talia faci
entē. Nos g̊ neq; bona nřoꝝ imita
mur. sꝫ aliis remittimus negligen
tia ū confusi. magis autē deoꝝ re
uerentiā respuentes. Si g̊ hec te fa
cientē ego cognouero. leticia plenꝰ
ero. Presides prouintiarū rarius
domi suscipe. frequenter eis scripta
trāsmitte. Ingredientib; eis ciuita
tē. sacerdotū nullus occurrat. Cūq;
ad tēpla uenerint deoꝝ. intͣ ianuas
eis nemo pcedat militū. forte aut
pcedentiū offitioꝝ. s; qui uolue
rit subsequatr. cū ad ipsū limen
tēpli puenerit. priuatus existat.
Tu enī sicuti nosti intͣ est iudex. hoc
enī etiā sacra sanctio uidetr exige
re. Obedientes g̊ ꝓ ueritate piu
sunt. reluctantes uane gl̃e ꝯprobantr.
Quid enī patiatr aut qd mereatr auxi
liū. q matrē deoꝝ ꝓpitiā habe no
luerit. Qui g̊ eam neglexerunt. n
solū sine q̃rela ū erunt. s; etiā matre
indignationis impetū sustinebt.
Neq; enī fas est ut illi parcatr. qui deos
habuerit inimicos. Suade sicq; de
eis. ut si mea uolunt frui tuitione.
omīs matri deoꝝ studeant offerre
culturam. xxx.

Hec itaq; faciens īpator ad destruc
tionē xpianoꝝ. neq; suadere
subiectis ꝓualuit. rapte uiꝯ infer
re palā erubuit. Iniͣ h ut ad pa
ganitatē milites insuesceret. stu
duit ad pristinū schema reformare
signū illud sublimius romanoꝝ.
qd constantinus sicuti pdictū ē. in
crucis formā mutauerat. Verū
in publicis imaginib; depingebat
iouē quasi de celo sibi coronā et
purpurā deferentē. mercuriū et
martē in se respicientes. uelut ꝓ
testimonio sapientis 7 fortis. 7 hoc
agebat in imaginib; ut sub occasi
one impiꝯ latentr adorarent dii.
et hoc m̄ subiecti clanculo fallentr.
Arbitrabantr enī quia si hoc sponte
eis imponeret. postmodū uellet im
pleret. Si ū respuentes agnosceret.
uenia sublata torqueret tanq̃m cir
ca romanoꝝ sollēpnia reluctantes
et in re publica atq; ipso īpio delin
quentes. Pauci siquidē etiā penis sub
diti cognouert dolū. q sic mos
erat adorare noluerant. Turba ū
ut assolet ꝓ ignorantiā simplicitr
imagines adorabant. qd tn̄ impa
tori nichil ꝓfuit. Cūq; multa exco
gitaret quib; paganoꝝ ritus ex
tolleret. inuenit modū qui plu
rib; militib; xpianis clare uirtu
tis coronā dedit. Cū uenisset itaq;
tēpus quo īpialia milites solent
dona percipe. hoc enī agitr pleruq;
die kl'darū ianuariarū 7 natale

principum et urbium regiarum exegisset quatinus eos simpliciter ex prisca consuetudine fallere potuisset. Iussit quoque ut unusquisque ad manum imperatoris accedentium admonitus ostiatius primo incensum offerret. Erat enim ante eum positum thus et ara secundum antiquam romanorum sollemnitatem. Tunc quidem alii quidem licentia suam fortitudinem ostenderunt et neque incensum offerre neque donum accipere ab imperatore sunt passi. Alii vero occasione legis et antiquitatis neque infitiari propter quod commisere peccatum. Verum alii propter lucrum capti aut timore turbati seu iussione repentina conclusi licet intellexerint tamen paganitatem declinare nequiverunt. Plurimi siquidem per ignorantiam decepti dum inter cibos ut assolet et pocula invocarent in alterutros christum respondens quidam dixit. Quid patimini invocantes christum quem ante paululum denegastis dum donum ab imperatore percipientes thus in ignem mitteretis? Cumque hoc milites audissent et quod gesserant agnovissent. statim exilientes publice currebant atque impetu facto clamabant dominumque suum et cunctos homines testabantur se christianos esse et in eo nomine permanere atque per ignorantiam se fecisse. et si dici posset solam manum paganam esse conscientiam vero nichil simul egisse. Cumque venissent ad principem proiecerunt aurum quod acceperant forti voce poscebant ut reciperet quod dedisset et illos occideret. Se enim penitentiam agere fatebantur eo quod impudice contra dextra peccasset et studere pro christo totum corpus pene contradere. Theodoritus.

Hec furore moverunt imperatoris et primo quidem eorum capita iussit auferri. Cumque deducerent ad montem sequente populo miratique virtutem eorum pro pietate susceptam venerunt ad locum quo rei puniri solent. Tunc speculatorem rogavit senior omnium ut ante omnes caput cuiusdam nomine romani adhuc adolescentis absciderent ne dum alios respiceret frangeretur. Cumque ille genua fixisset in terra et gladium speculator evaginasset venit repente nuntius clamore prohibens necem. Porro iuvenculus ille occisione privatus ait. Non fuit romanus dignus ut christi martyr appellaretur. Et licet sanguinem malignus imperator fundi prohibuisset ductus invidia verumtamen nec eos in civitatibus habitare permisit sed ad ultima romanorum loca exilio destinavit.

Postea vero precepit Sozomenus.
ut quicumque sacrificare noluerint in palatio non intrarent et neque collegio neque foro eos neque arbitrio neque ulla dignitate nec qualibet administratione participare iussit. XXXI.

Cum igitur iulianus Theodoritus.
apud pythium dafneum peteret responsa de parthici belli victoria et ille vicinitatem corporis babile martyris accusaret. iussit ei corpus auferri. Ob quam rem cum christiani festivitate deducto corpore psallente age

rent. 7 indignatione p̄ncipis q̄dā theodorus iuuenculus multa pas sionū tormta ptulisset. hoc ita ges to fallax demon martyris quidē glam auxit. suū ū mīdatiū clarius enudauit. Fulm̄ nāq; celit̄ missū omne tēplū accendit. ipsiusq; pythii apollinis simulachrū redegit in puluerē. Erat enī ligneū. extrinse cus deauratū. Qd̄ noctant̄ pfect̄ orientis. tē noīe iulian̄ agnoscens. festinant̄ uenit ad dafnē. uolens ferre dō suo solatia. Vidensq; eū redactū in cinerē. nec neochoros uer berib; affligebat. credens hoc ab ali quo xp̄iano fuisse cōmissū. Qui licet torquerent̄. tam̄ mītiri nolue rt̄. clamantes incendiū n̄ deorsū. s; desursū habuisse p̄ncipiū. Ad hec etiā rustici uicinoꝝ uenientes lo coꝝ dixer̄ se uidisse fulm̄ celitus fuisse delatū. xxxiii.

Inita iubent̄ uasa ecclārū sacri fisci erario deputari. Sublatisq; ianu is eccl̄e maioris. fit cunctis inacces sibile sc̄uariū. Ingrediente siq̄dē iuliano pfecto orientis ecclām. fe lix ppositꝰ regaliū thesauroꝝ pari t̄ introiuit. 7 simul helpidius co mes rerū p̄uatarū. Aiunt enī et felicē 7 helpidiū primitꝰ xp̄ianos tē a pietate recessisse. impio p̄nci pi parere cupientes. Julian̄ itaq; pfectus īpudent̄ contra sacrū alta re minxit. Quē dū euzoius phibe tēptaret. eū ille pcussit in capite. fert̄ aut̄ dixisse. q̄ religio xp̄iana eēt diuina sollicitudine desolata. Porro felix uidens uasoꝝ ornam̄ta q̄ cons tantinꝰ 7 constantiꝰ freq̄nter obtule rant. ecce inq̄t ualis marie filio ministrat̄. S; p his īpietatib; uesanisq; p̄sūptionib; n̄ pꝰ multū penas exacti s̄t. Nā repente iulianꝰ seua infirmitate detent̄. uiscerib; putrefactis interiit. 7 simul n̄ per meatꝰ digestibiles emittebat̄. s; see lestū os qd̄ blasphemiis ministra uerat organū hui egestionis ē fac tū. Aiunt enī eiꝰ uxorē fide fuisse clarissimā. eāq; dixisse. Decet te marite laudare saluatorē xp̄istū. qm̄ t̄ p hanc correptionē magni tudinē ppe uirtutis ostendit. Non enī agnoueras cont̄ quē dimicare uoluisti. n̄ consueta longanimita te h̄ tibi flagella diuinitꝰ intulis set. His g̃ tibi s passionib; īminen tib; causā languoris agnoscens. ro gabat īperatorē ut ecclā quib; fue rat sublata redderet̄. S; nec illum flexit. ipse t̄minū uite suscepit. Porro felix ipse repente flagellū uirtute diuina suscipiens. sang̃ ne tota die simul 7 nocte ex ore fuso. 7 uenis corpis undiq; uacuatis. oī q; uirtute simul expensa. 7 ipse ce leritꝰ ē extinctꝰ. eterneq; morti con traditus. xxxiiii.

His ita gestis. adolescens quidā sac̄ dotis filius in paganitate nutri tus. ea tēpestate ad xp̄ianoꝝ t̄nslatꝰ

ē chorū. Erat enī ibi quedā insignis re
uerentię mulier. & diaconissę hono
re fulgebat. Hec cū hui9 matre habu
it amicicias. q sepius dū ei9 matrē adeā
ueniret. adhuc infantē amplectebat.
& ad cultū xpiani nominis inuita
bat. Porro matre defuncta. ueniebat
adolescens ad eā. & doctrina consueta
fruebat. Cūq; firmissime ei9 consiliū
pcepisset. requisiuit doctorē quo
posset argumento & patris supsticionē
declinare. & pdicationē ueritatis
adipisci. Quę dixit ut patrē fugeret.
& creatorē suū atq; illi9 potius sequeret.
atq; ad aliam iret urbem. in qua la
tens imperatoris ipsi9 man9 effugeret.
ipsa se ei9 curā habe pmittens. Ad
quā adolescens. Reuertar inquit post
ea. & animā meā ē contradā. Cū ū
pauci transissent dies. iulian9 uenit
ad dafnē celebraturus publica sacri
ficia. Cūquo etiā hui9 pater. Erat
enī sacerdos. & sequi consueu imperatorē.
Cūquo erat iste puer ei9 frater haben
tes officiū ut cibos imperatori appone
rent. Solebant enī septē dieb; in
dafne festa celebrari. Prima siquidē
die cū staret iste ante imperatoris accu
bitū & epulas sollēpniter aspersis
set. repletus horrore cū celerita
te antiochenā uenit ad ciuitatē
ad illā mirandā mulierē. Quo facto
ego inquit ueni. nequaq; ē de pmis
sione mentit9. Tuū utriq; saluti cō
sulens. pmissa cōple. At illa repen
te surgens. apud dī uirū meletiū

pduxit adolescentē. Verū ille insu
periori habitaculo interieū habita
re pcepit. Pater interea filiū requirens
dafnē circuibat omnē. Et ad urbē
ueniens. plateas cunctas pambu
labat & uicos. oculis ubiq; currentib;
eū inuestigari desiderantib9. Cū
q; puenisset ad locū ubi habitaculū
scs meletius habebat. suspiciens
uidit illū de fenestra respicientē.
Et currens. traxit ac deposuit. atq;
ad domū usq; pduxit. Primūq; eū
multis flagellis afficiens. deinde
calefaciens obolos manib; ac pedi
bus & dorso ei9 imposuit. Post hec
iunctū in cubiculo clausis ianuis
dereliquit. Ita pdixit ad dafnen.
Hec ego a uiro iā sene cū narraret au
diui. qui etiā hadiecit. quom spū di
uino gratiaq; cōpletus. contriuit
omia patris idola. & eorum infirmi
tati cepit irrogare blasphemias.
Quo facto. mente pcipiens qd egisset.
formidauit psentiā patris. Roga
uit q; dnm xpm ut ei ferret auxi
liū. claustraq; confringeret. et ianu
as apiret. Propter te inquit talia
dne ptuli. & hec agere nō expaui.
Cum h inquit dixisset. ceciderunt re
pente claustra. apteq; st ianuę.
At ille rursus ad magistrā uenit.
Que continuo induens eū schema
te mulieris. in tecto residere cons
tituens. post paululū obtulit rur
sus scō meletio. Qui eū epō cirillo
hierosolimitano contradidit. & ita

uenerit noctant in palestinam. Uerum
post iuliani mortem etiam patrem iste
christianam duxit ad ueritatem. quod inter
alia quoque nobis exposuit. xxiiii

Interea iulianus contra fidei pietatem
impudenti armabatur. et uultu quidem
se simulabat mitem. porro laqueos
instruebat quibus deciperet innocen-
tes. Et primum quidem fontes urbis aque
dafneos sacrificiis uiolauit. ut unus
quisque aquam bibentium eius horrore potiretur.
Cumque etiam in publico uenales cibos
illo scelere complesset. aspargeban-
tur enim ex eis et panes et carnes et po-
ma simul et holera. et cuncta que come-
duntur. hec uidentes qui nomen salu-
tare perceperant. ingemiscebant quidem
atque mugiebant uidentes abhomi-
nationem tantam. Uerumtamen comede-
bant. legi obedientes apostoli. Omnia
inquit que in macello uenduntur come-
dite. nichil diiudicantes propter consci-
entiam. Uerum duo quidam conuiuio
militia clari. erant enim sic arrii
principes in quodam conuiuio hoc er-
rore feruenti sunt accensi. atque
mirabilium adultorum in babilone
splendentium sermonibus usi sunt di-
centes. Tradidisti enim nos regi ini-
quo. qui recessit a te. ultra omnes gentes
que sunt in terra. hec quidam conuiuarum
renuntiauit imperatori. Qui repente
illos ad se fortissimos uiros adducens.
requirebat quid locuti fuissent. at
illi occasionem fiducie interrogationem
sumentes imperatoris. laudabilemque sui fir-
mantes zelum dixerunt hec pietatis
more nutriti. O princeps et laudan-
dis hactenus legibus seruientes. quas
constantinus et eius filii posuerunt.
ingemiscimus nunc abhominatione om-
nia uidentes esse completa. et nefandis
sacrificiis cibos potusque uiolari. Hec
et domi defleuimus et te presente nichi-
lominus heiulauimus. hoc enim in tuo
displicet nobis imperio. hec audiens
ille mitis atque philosophus a suis
similibus nominatus. mansuetudinis
quidem exhibuit uultum. et impietatis
faciem protinus enudauit. precipiens a-
marissimas ei plagas inferri. quos
etiam luce priuauit. magis autem ut
est uerius illius temporis infelicitate
liberauit. uictricesque eis coronas
prouidit offerri. fingebat enim se in
eis quasi causam defendere imperialis
iniurie. et hec diuulgare iussit. in
uidens decertatoribus ueritatis in
appellatione martyrii pariter et ho
noris. Nomina fuerunt horum iuuen-
tius et maximinus. quos antiochena
ciuitas tamquam pietatis propugna-
tores pretioso uenerata monumento
recondidit. et usque ad diem hunc festis
annalibus honorantur. Sed et plurimi
nobilium et dignitate fulgentium
utentes tali fiducia. coloniis equestribus
sunt adempti. xxxv.

Ualentinianus etiam qui post pau-
lulum suscepit imperium. tunc millena-
rius erat circa palatia constitutus.
dux langiariorum. Is zelum quem pro pietate

habuit non celauit. Eo namque tempore cum fulminandus ille fortune templum ingrederetur in choro. et ex utraque parte ianuarum adstarent ministri templi. qui aspersione sicut ipsi dicebant purgarent ingredientes. ualentinianus precedens principe aspersionis guttam sua uidit in clamide et indignatus pugno percussit templi ministrum. dicens se maculatum potius quam purgatum. Quod respiciens imperator iussit eum in custodiam tetram redigi. et ad heremum destinari. Sed ille cum pauci transissent menses. pro mercede confessionis recepit imperium. Non solum in illa enim uita diligentes se deus honorat. sed aliquando etiam in presenti bonorum operum retributiones impendit. et presentibus premiis illic spata confirmat. xxxvi.

Arthemium uero Theodoritus.

qui temporibus constantii dux fuit egypti quoniam illius tempore idola multa confregerat. non solum facultate nudum reddidit. sed etiam capitis sectione multauit. Hec et huiusmodi gessit ille mansuetus. et ab iracundia remotus sic ab impiis uocabatur. Admiranda fuit hec etiam miraculum femine sic que zelo diuino huius contempsit impietatem. Sub liaquedam fuit illo tempore nominatissima. et pretiosis uirtutibus exornata. Hec cum nuptiale iugum ad tempus paululum suscepisset. fructum dignissimum obtulit creatori. Johannes enim antiochia presbiter multo tempore constitutus. et sepe apostolici presidatus decreta refugiens. de terra illius femine mirabilis germinauit. Hec habens apud se chorum continuatione digna uirginitate seruantium semper cum eis laudabat factorem saluatoremque dominum. Transeunte uero imperatore clarius in commune psallebant. contemtibilem et deridendum iudicantes erroneum. illaque maxime cantica resonantes. que idolorum uidentur probare debilitatem. dicebantque cum dauid. Simulachra gentium argentum et aurum opera manuum hominum. Et iterum. Similes illis fiant qui faciunt ea. et omnis qui confidit in eis. Hec audiens iulianus et uehementer accensus. eas cum transiret tacere precepit. Que eius legem paruipendentes. chorum maiori ordine complerent. rursusque illo transeunte psallebant. Exurgat deus et dissipentur inimici eius. Tunc ille seuiens magistram chori precepit adduci. Quam cum uideret senectute maceratam. nec corporis caniciem miseratus est. nec animi studuit honorare uirtutem. sed quibusdam spatariorum iussit ut eam alapis cederent. Que ueluti summum honorem contumelias illas excipiens domi reuersa est. eumque consuete melodiis spiritualibus denotabat. sicut conscriptor illius cantici malignum spiritum effugauerat a saul. Nam et iulianus erroneus demones sibimet applicans. contra dominum pietatis insaniebat.

Sozomenus xxxvii

Contristabat quoque eum non mediocriter Apollinaris syrus. omni scientia nimis instructus. simulque basilius et gregorius cappadoces illius temporis rethores xpiani. aliique plurimi eloquentes uiri. quorum alii quidem zelati sunt ueram gloriam. alii arriane heresis habuere uesaniam. Quam ob rem arbitratus hinc armari xpianos. prohibuit eos grecorum doctrinis imbui. et eorum lectionibus erudiri. Tunc apollinaris cum esset doctus et simul ingeniosus. pro homeri poemate uersibus heroicis. hebraicam conscripsit antiquitatem usque ad imperium saul. et uiginti iiii libris opus omne diuisit. unicuique libro nomen littere ponens. secundum homericam lectionem. Fecit autem et aliud opus secundum menandri fabulas comedie similitudine comparatas. Imitatus etiam euripidis tragedias et liram pindari et absolute dicendum ex diuinis scripturis argumenta sumens. omnis encyclias lectiones tempore paruo composuit. numero. uirtute. moribus. conscriptione. caractere et dispositione grecorum ualde pares. Et nisi quoque uetustatem homines honorabant. eaque sunt in usu grata credebant. nam ut ego reor equa ueteribus apollinaris opuscula decreuissent. Fecit etiam non ignorabilem ad ipsum imperatorem siue contra paganos philosophos librum. cui titulum posuit pro ueritate. In quo de sacris testimoniis tacens

al. encidias

probauit illos quidem fuisse deceptos. sed aut te sapere uera de deo. Hec enim considerans imperator clarissimis tunc episcopis scripsit legi et reprehendi. Cui rescripserunt. Et si legisti. sed non agnouisti. Si enim cognouisses. nequaquam reprehendisses. Quidam dicunt hanc epistolam praesulis ecclesie capadocene fuisse basilii. Quod incredibile non est. Siue autem eius siue alterius. uisum est uirtutis laudare doctrinam. Socrates. xxxviii.

Plurimi siquidem non recta mente xpianum habentes nomen. quippe pecunias et honorem presentem felicitatem uere fidei preponentes. ad sacrificiorum scelera descenderunt. Quorum unus fuit sophista constantinopolitanus echibolus. Is enim mores imperatorum sequens. sub constantio quidem feruentissimum se finxerat xpianum. sub iuliano paganus celeriter est effectus. Et rursus post iulianum uolebat esse xpianus. Prosternens etenim semet ipsum ante ianuas ecclesie pronum. magna uoce clamabat. Conculcate me sal insensatum. xxxix.

[Ig]itur cum iulianus iret ad persas uolens in eis ulcisci. eo quod sub constantio romanorum terminos inuasissent. et sciens quoniam in plus eueniunt frequenter aduersa. et quod plurimis pecuniis indigeret. adinuenit modum ut auferret pecunias xpianorum. Nolentibus quoque sacrificare pecuniam multam imposuit. Exigebantque ueri xpiani. Singuli namque eorum secundum suam substantiam offerebant.

& imperator ex iniusta collectione iniustus
te factus idoneus est. Ubi enim non erat
hanc dirigebat legem. Ubi erat utebatur
tur ipse. Tunc ergo pagani christianos
grauiter oppresserunt: in tantum etiam tormentis
corporalibus affligebant eos. Quod imperator
audiens christianis quippe adeunti
bus eum ad defendendum contempnebat dicens.
Vestrum est ut pacientes mala sustineatis
hoc enim est preceptum uestri dei. **Sozomenus**
Igitur imperator pugnaturus **re. xl.**
contra persas: uenit in antiochiam. Cum
que populus quereretur quod uenalia quidem
habundarent sed carius uenderentur. uolens
magnitudinem sue largitatis
ostendere: minora quam debuit precia
in foro rerum uenalium deputauit.
Et cum fugissent thabernarii negociatoresque
diuersi. res necessarie defecerunt.
Antiocheni non grauiter hoc ferentes:
contumelias fecerunt imperatori.
Querebantur enim **Socrates.**
Quod iussus eum faceret (faces) de eius barba
proferentes. Erat enim eius barba
ualde prolixa. Dicebant ergo tundatur
ut ad funes eius barba proficiat. Et
quoniam superstitionis sue causa taurum
idolis frequenter immolabat. aram et
taurum in suo solido firmari precepit.
Ob quam rem lacerantes eum dicebant.
Iste taurus euertit mundum. His iniuriis
prouocatus ad iracundiam. interminatus
est antiochenam se affligere
ciuitatem. Quam ob rem ad tharsum cilicie
reuerti uolens. iussit necessaria
preparari. Ex qua intentione eum sophista
libanius reuocauit. scribens
pro antiochenis intercessionis librum.
Et rursus ad antiochenos de principis
iracundia alios tamen libros non edidit.
Verum imperator respuens se opibus
uindicare. reciprocis iniuriis iram
sue indignationis amouit. Librum
enim aduersus antiochenos fecit lepidum
et satis urbanum quem antiochum
nominauit. Verum contra christianos
multa mala etiam in ea ciuitate commisit.
Illud quoque **Sozomenus.** Inmisit. xli.
quod sub iuliano prouenit narrare
non sileo. Fuit enim signum quidem uirtutis
christi et indicium contra principem
iracundie dei. Cum enim agnouisset
in cesarea philippi ciuitate phenicie
quam paneam uocabant insigne
christi esse simulachrum quod sanguinis
liberata profluuio constituerat.
eo deposito suam ibi statuam collocauit.
Que uiolento igne de celo
cadente circa eius pectus diuisa
est. Et caput cum ceruice una parte
deiectum. atque in terra fixum. reliqua
uero pars hactenus restitit: et fulminis
indicium reseruauit. Statuam
uero christi tunc quidem pagani trahentes
confregerunt. Postea uero christiani
colligentes in ecclesiam recondiderunt.
Quo actenus reseruatur. **xlii.**
Hoc itaque simulachrum sicuti refert
eusebius. omnium passionum
egritudinum noscitur esse medicamentum.
Iuxta quod quedam herba germinauit.
cuius speciem nullus uterque me

dicus licet expertus agnouit. Mihi namque uidetur quod adueniente deo nullum miraculum nullumque beneficium putari debet incredulum. Sed et alia plurima miracula per ciuitates et uicos plerumque apud multos prouinciales antiquitus tradita sunt habentia ueritatem, quod repente monstrabo. Est itaque ciuitas palestine nicopolis nomine. Hanc dum uicus adhuc esset emaus sacer euangeliorum liber appellat. quam romani post uastationem hierosolimorum iudeaque uictoriam nicopoli ex euentu quippe uictorie uocauerunt. Ante hanc urbem in triuio ubi christus cum cleopha post resurrectionem noscitur ambulasse. tanquam ad alium uicum iturus. fons quidam est salutaris in quo passiones hominum diluuntur et alia pariter animalia diuersis detenta languoribus emundantur. Quod ut ita contingat. traditur ex quodam itinere apparuisse christum ad fontem cum discipulis suis. et lauisse pedes ex quo aqua facta est diuersarum medicabilis passionum. Fertur etiam quod in hermopoli thebaidis arbor que uocatur persidis multorum languores abegerit. si fructus aut folium aut pars corticis collo egrotantium ligaretur. De hac enim arbore fertur quod dum apud egyptum ioseph cum christo et maria uirgine sancta fugisset herodem. uenissetque ad hermopolim ciuitatem. mox ut ingrediebatur urbem non ferens hec arbor maximum christi salutaris aduentum. inclinata est usque ad terram. et eum suppliciter adorauit. Hoc ergo ego de ista arbore a multis audiens sepe narraui. Reor autem hoc signum fuisse factum ciuibus diuine presentie. aut certe quoniam ritu pagano hec arbor propter magnitudinem atque pulchritudinem colebatur. mota est non ferens christi diuinitatem. demonibus quippe contremiscentibus. cum uiderent rerum talium destructorem. nec non et omnibus simulacris egyptiorum secundum ysaye prophetiam fugatisque demoniis. per testimonium christi arborem uacuam remansisse. Que apud egyptios et palestinos gestorum testimonia conseruantur. xliii.

Sed et iulianus etiam iudeos Teodoritus contra christianos armauit. Primumque conuocans. requisiuit cur eis precipiente lege sacrificare. nequaquam immolationibus uterentur. Cumque respondissent uno tantum loco sibi offerendi sacrificium fuisse permissum. repente iussit deo odibilis destructum resuscitari templum. credens infelix dominicum cum uerbum se posse destruere cuius per hoc ueritatem magis ostendit. Hec itaque uerba iudei libenter accipientes. cunctis per diuersum terrarum orbem mandauere iudeis. Qui undique concurrentes. pecunias ad edificium alacriter offerebant. Ministrauitque plurimum etiam imperator non largitatis gratia. sed ueritati repugnans. Misitque pariter presidem impiorum et secu

tore dignissimum preceptorum. Aiunt enim quoniam ad repurgium faciendum argenteas amas et cophinos et scaphas habuerint. Cumque fodere iam cepissent statuto quidem die hoc multitudo faciebat. Nocte uero spontanea terra de ualle crescebat. Solutis itaque prioris etiam fundamentis reliquiis noua omnia preparabant. Cumque gypsi et calcis multa modiorum milia congregassent: uis magna uentorum repente respirans tempestate procelle subito facta. quicquid congregatum fuerat dispersit. Adhuc autem uesanientibus eis et nequaquam diuina longanimitate correptis. maximus primo terre motus est factus. et quisquis non fuerat misteriis diuinis imbutus. uehementer attritus est. Cum uero neque hoc terrerentur inditio. ignis ex fundamentis que suffodiebantur egrediens. plurimos fodientium concremauit. aliorum membra dissoluit. Nocte quoque plurimis in uicina porticu dormientibus cadens subito cum tecto ipsa porticus dormientes oppressit. Alia uero die in celo signum splendens crucis salutaris apparuit. Sed etiam iudeorum uestes crucis signaculo sunt implete. non tamen splendentium. sed nigro colore signate. Hec itaque rebelles dei considerantes et diuina flagella contremiscentes. ad propria sunt reuersi. confitentes esse dominum qui ab eorum progenitoribus ligno probatur appensus. Quod audiens iulianus dum utique caneretur ab omnibus. tanquam pharao indurato corde non timuit. xliiii.

Igitur dum perse mortuum cognouissent constantium. capta fiducia uenerunt ad terminos romanorum denuntiantes bellum. Ob quam rem collecto exercitu iulianus. misit in delfum et delum atque dodonam ad percipienda responsa. si expediret ei bella suscipere. Tunc uniuersi uates et pugnandi fiduciam dabant et uictoriam promittebant. Unum uero responsum pro exemplo mandatum ac seductionis inserere non pigebit. Est enim huiusmodi. Nos omnes aggredimur diuine uictorie trophea referentes circa fluuium thirem. horum ego dux ero belligerator mars.

Horum itaque carminum ridiculum eos conuenit deuulgare qui rationabile dominum musarumque principem pytheum esse uocant. Ego autem mandatum seductionis eius inueniens ingemisco. Thirem namque fluuium tigrem uoluit appellare. quoniam thiris ei nominis similis est. Is enim fluuius ex armenie redundans montibus et per assiriorum arua discurrens sinum descendit in persicum. Per hec ergo responsa deceptus infelix. et uictoriam mente somniabatur. et post parthicum bellum pugnam galileis inferre preparabat. sic enim uocabat christianos. contumeliam nominis sceleris inferre putans. cum magis debuisset eorum considerare uirtutem. Non enim socrates

licet critias fuerit apellatus. et pitago
ras phalaris ex mutatione nomi
nis qualibet sit peste participati.
neque nereus thersitis uocatus na
turalem pulchritudinem quam gere
bat amisit. Hoc nichil omnino percipiens
ex hac apellatione aliquid monstri se no
bis putauit inferre fallaci respon
so credens. Inminabatur per ecclesias de
monum se statuere simulachra. Post
has igitur minas ab uno uiro in bero
ea debellatus est. Is enim nobilis erat
eiusque ciuitatis curie presidebat. quem
zelus christi reddiderat clariorem. Uidens
namque filium in impietate que tunc uige
bat fuisse demersum. expulit sua
domo et coram omnibus abdicauit. Qui
in uicine ciuitatis itinere aggressus
sus imperatorem suam uoluntatem et abdi
cationem patris innotuit. At ille
quiescere iuuenem imperauit. placan
dum promittens patrem. Cumque uenisset
in beroeam. nobiles et honoratos con
uocauit ad prandium. Inter quos erat
et huius pater quem cum filio in suo ius
sit prandere accubitu. Tunc circa
medias epulas. dixit ad patrem. Non
michi uidetur iustum uim facere uolun
tati ad aliud declinandi. et ani
mum ad alia mutare quod non uult. Noli
itaque esse filio uiolentus sequi tua
dogmata respuenti. Neque enim ego
tibi uim facio mea sequi. licet coge
re ualde possim. Ille causam diui
ne religionis omnino percipiens. de
isto inquit o imperator erroneo dicis a

deo odibili et ueritati preponente men
datium. Tum ille rursus mansuetu
dinis induens uultum. cessa inquit
detrahere. Et declinans ab eo uultum
adolescenti dixit. Ego tui curam ha
bebo. quoniam patri tuo ut hoc faciat sua
dere non possum. Hec itaque non frustra re
tuli. Sed uolens ostendere non solum illius
mirabilis uiri fiduciam. sed quoniam contemp
ta iuliani a plurimis sit potestas. In
antiochia namque uir quidam optimus
pedagogus adolescentium habita
bat. Eratque illic famosissimus sophi
sta libanius impius expectans iulia
ni uictoriam. habens pre oculis eius mi
nas. Ergo interrogauit pedagogum
quasi nostram deridendo religionem.
Nunc inquit fabri filius quid putas agit?
At ille quod post paululum contigit.
completus gratia diuina predixit. Respon
dit enim. O sophista. creator omnium
quem tu fabri filium nominasti. locel
lum sepulture iuliano componit. Post
paucos enim dies mors illius nunciatur
erronei. et in locello positus est aduec
tus. minarumque timore uacuatus est.

Eo siquidem tempore xlv.
religiosissimus iulianus cogno
mento saba qui angelorum incorporali
um uitam corporali conuersatione imi
tari debatur. cuius etiam uitam con
scripsimus. plixiores offerebat deo preces.
Cum illius impii minas audisset. ea
hora qua ille percussus est. orans mor
tem eius iste cognouit. licet plusquam
uiginti mutationes ab eo loco usque;

ad eī exercitū ee uidentē. Aiunt enī
q̄ dū continue ingemisceret ⁊ cele
miti dn̄o supplicaret. subito lacri
marū ei fluui restitisset. fuissetq;
alacritate cōpletꝰ ⁊ ei uultꝰ exhila
ratus. hanc animi ꝑmutationē ei
ministri respicientes. rogauerūt ut
ei causā repentini gaudii patefaceret.
Tūc ille dix. ferus sacre uinee deuas
tator penas exactꝰ ē. uastationis sue
iacetq; mortuꝰ ī euib; minisq; frus
tratꝰ. hec agnoscentes exultauerūt
om̄s. do q; hymnos gratificos obtu
lerē. Postea u a nuntiis ē cōptū eandē
fuisse diē simul ⁊ horā necis iuliani.
quā ille sacratissimꝰ senior cognouit
atq; ꝑdixit. xlvi.

Illū itaq; semꝑ inconsulte gessisse.
mortis demonstrauit euentꝰ. Tran
siens enī cū exercitu fluuiū q̄ ꝑsa
rū romanoꝝq; regna diuidit. re
pente naues incendit. n̄ suadens
reb; aut uerbis. s; cogens milites ꝑ
liari. Porro duces alacritate cōple
ti. animabant milites. ⁊ eos spe ua
ria confortabant quā īꝑator abscī
derat. cū eoꝝ reuisionē incensis na
uib; abnegasset. Suꝑ h aūt cū de
buisset cibos militib; congregare.
neq; de ꝑpl̄s finib; ꝑcepit afferri.
neq; de inimicoꝝ habundantia
iussit aliquid depdari. Relinquīs
gͦ habitabilē uiā. ꝑgebat ꝑ solitu
dinis loca. Ubi et cibo et potu mili
tes defraudati ⁊ duces itineris n̄
habentes. s; errantes in deserta ꝑ
uintia. sapientissimi ꝑncipis ag
nouere consilia. Socrates.

Multos itaq; uicos castraq; deti
nens. iā etiā ciuitates capiebat.
Cūq; uenisset tisi fonte ciuitatē.
intantū obsedit regē ut crebris
legationib; uteretꝰ. offerens dare
sue patrie partē. si solutꝰ bello dis
cederet. Qđ ille noluit. neq; suppli
cantib; ē misertꝰ. neq; m̄te ꝑcepit
q̄ uincere quiđ bonū ē. suꝑ uin
cere nimis inuidiosū. credens ꝑ
cipue magicis artib; quas ei ma
ximus philosophus exhibebat.
& arbitratꝰ alexandri macedonis
se gl̄am ꝑcepturū. aut certe poci
orē. putabat enī scđm pitagorā
platonisq; sententiā. ex mutacio
ne corpoꝝ alexandri animā pos
sidere. aut eē potiꝰ in altero corpr
alius alexander. Ob hanc itaq;
causā ꝑsarum regis noluit ꝑces
admittere. Sozomenus.

Cum gͦ in deserti loca ꝑmo capti
uoꝝ habuisset ducatū. postea
quidā senior sub schemate ꝑdito
ris se ei cōpendiosū iter ostendere
cōpmisit. Cūq; trib; dieb; ambulan
tes ad maiorē solitudinē uenissent.
illū quiđ fustib; occiderꝰ. confiten
tē hoc se fecisse. ꝑ patrie libertate. et
libentꝰ tormenta om̄ia sustinere.
Exercitu interea ꝑsarū ⁊ itinere fati
gato. exercitui romanoꝝ armatus
occurrit. seq; ad congressionē pluꝰ
ꝑparauit. Socrates. xlvii. capitulum

Querebantur enim romani de principe cur noluerit bellum cum lucri promissione finire. Verumtamen persis instantibus resistebant. ita ut frequenter uerterentur hostes in fugam. Porro iulianus erat presens in equo. et exercitum confortabat. inermis quidem spe felicitatis sue presumens. Theodoretus.

Tunc quem iaculum repente delatum discurrens per brachium eius latus inmersum est. Et hoc uulnere suscepit terminum uite. Qui uero iustissimum intulit uulnus. hactenus ignoratur. Sed alii quendam inuisibilium hoc intulisse ferunt. alii uero unum pastorum ismahelitarum. alii militem fame et itinere fatigatum. Sed siue homo siue angelus fuerit palam est. quod diuinis iussionibus ministrauit. Aiunt enim quod cum fuisset uulneratus mox manum sanguine suo compleuerit. et in aere proiecerit dicens. Galilee uicisti. et in eo ipso confessus cum blasphemia uictoriam.

Callistus autem. Socrates.

Qui inter familiares imperatoris tunc militabat. et heroico uersu eius conscripsit historiam. ait eum a demone uulneratum fuisse defunctum. Iulianus quidem quarto consolatu suo quem ediderat cum salustio. sexta die iunii mensis in persica regione defunctus est. anno tercio imperii sui. septimo uero ex quo cesar a constantio fuerat ordinatus. uite anno tricesimo primo. XLVIII.

Post cuius mortem eius magice comperte sunt. Carra namque ciuitas est hactenus impietatis reliquias habens. Per hanc iter agens. quando per ecclesiam [edissem] prope religionis cultum transire noluerat. in templum quod a paganis colitur est ingressus. Ubi uiduam quandam cum suis consortibus sacrilegia celebrasset. ianuas et claustra disposuit. et custodias ibi milites obseruare precepit ut interius nullus accederet donec ipse remearet. Cumque mortuus fuisset et imperio prius successisset ipsum. ingredientes in templum inuenerunt mira principis simulachra. eiusque sapientiam et famosissimam pietatem. Viderunt enim mulierem a capillis appensam. extensas habentem manus. cuius uterum aperuerat. ut per earum uictoriam in iecore eius inspiceret. Hoc quidem scelus in carris inuentum est. Verum in antiochia plurimas archas in palatio humanis aiunt capitibus plenas fuisse compertas. et innumera in puteis demersa corpora mortuorum. In qua urbe cum eius nunciatus fuisset interitus. publicam cuncti habuere festiuitatem. Et non solum in ecclesiis et sepulturis martirum exultabant. sed etiam in theatris uictoriam predicabant crucis sacerdotibus exultantes. Ego autem etiam clamorem fauoris eorum hic ponere necessarium iudicaui. ut etiam apud posteros hec memoria reseruetur. Communiter enim clamabant omnes. Ubi sunt tue maxime fatue uestra uaticinia? Uicit deus

VII

et Christo eius. Hic ergo libri terminus est habendus, ne pro impio impietatis potentia copuletur. Explicit ecclesiastice hystorie libri. vi. Incipit lib. vii. Incipiunt tituli.

1 De iouiani imperatoris auspiciis et quemadmodum persidis finibus sit egressus.

2 Quod sophista libanius contra christianos scripserit. et quemadmodum historiographus eius dicta destruxerit.

3 De rectitudine fidei iouiani et quod athanasius alexandrinus scripserit.

4 Quomodo iouiani temporibus orthodoxi floruerint et heretici sunt expulsi. oppressi.

5 Quia athanasius uenit ad iouianum et ab eo decenter est honoratus. Et de

De consulatu et fine iouiani.

6 De ortu principis ualentiniani et quemadmodum fratrem ualentem ipse fecerit imperatorem.

8 De ambrosii mediolanensis episcopatu atque fiducia.

9 Edictum ualentiniani et ualentis de consubstantiali trinitate. [in] unitate.

Epistola illyricianorum episcoporum ad orientales episcopos, profitentium consubstantialem tri-

De herese audianorum.

De lapsaceno concilio. [t]rian(is).

Quemadmodum ualens factus fuerit ar-

Qua crudelitate ualens sit usus aduersus recte gloriosos. orthodoxos.

De tyrannide et de perditione procopii.

De exilio sancti eusebii samosateni pontificis et quia ciues eius amore fidei alio episcopo se subdere noluerunt.

De exilio barsini episcopi. [sc]copio.

Item de crudelitate ualentis quam gessit aduersus orthodoxos extincto pro-

xix De eunomio heresiarcha.

xx De seuitia ualentis contra constantinopolitanos orthodoxos.

xxi De destructione murorum calchedonensium.

xxii De natiuitate ualentiniani minoris et de inmensitate grandinis et de ortu principis gratiani.

xxiii Quomodo arriani macedonianos fuerunt persecuti et illi se contulerint ad liberium.

xxiiii Libellus machedonianorum liberio romano datus episcopo.

xxv Epistola liberii et siciliensis concilii ad macedonianos episcopos post penitentiam.

xxvi Cur eunomius ab eudoxio segregatus sit.

xxvii De latebris athanasii.

xxviii De concilio tyanensi ubi littere liberii et occidentalium sunt recepte.

xxix De eudoxio arriano qui fuerat constantinopolitanus episcopus et de persecutione ualentis propter euagrium orthodoxorum episcopum.

xxx Quia octoginta orthodoxorum a ualente in naue cremati sunt. [an]tiochia.

xxxi Quid ualens gesserit. cappadocia et an-

xxxii Quid in edissa uel quomodo mulier cum suo filio currens ad martirium et prefectum et imperatorem stupore facti a crudelitate remouerit. [et] orthodoxorum.

xxxiii De examinatione et exilio plurimorum.

xxxiiii De miraculis confessorum.

xxxv De responso demonis qui post ualentem imperaturus esset. et quia ob hoc ualens multos occiderit.

xxxvi De basilio episcopo cappadotie. et quomodo exilii minas euaserit.

xxxvii De fine athanasii alexandrini et successione petri et seditione contra eum facta

⁊ quia romā profectus est.
xxxviii Qua crudelitate lucius alexandriā
fuerit introductus.
xxxix Que miracula gesserint heremite
in exiliū a lucio destinati.
xl Littere petri alexandrini pontificis
in quib; lucii mala referunt᷑.

Socrates. I.

Milites igitur
in maxima estuatione
uenientes omissa omī
dilatatione: altera die iouiano in
fulas īperatoris īponunt. Erat
enī uir fortis ⁊ nobilis: ⁊ illo tp̄r
millenarius quo iulianus electio
nē militib; lege ꝓposuit. ut aut
sacrificarent. aut militie cederent.
Qui cingulū magis elegit amitte
re. quā inꝑatoris ꝑceptionib; im
piis obedire. Hunc ꝗ̄ te iulian⁹
ꝓpt̄ belli necessitatē int̄ uiros
militares habebat. Qui cū uio
lent̄ a militib; ad impiū traheretur
tur clamabat dicens. n̄ se uelle pa
ganis hominib; imꝑare. cū ipse
xp̄ianus existeret. Cūq; uox omi
ū cōmunit̄ ꝓclamasset. dicentiū
se q̄q; ēē xp̄ianos. suscepit īꝑium.

Cogitabat itaq; Theoderitus.
iouianus de cōmuni salute.
⁊ q̄m posset de medio hostiū ille
sū exercitū libare. Nec indiguit
grandi consilio. s; seminib; pieta
tis utillimū uindemiauit fruc
tū. Repente nāq; suā ꝓuidentiā
ds̄ ostendit. ⁊ fluctuationē ei⁹ ad
portū tranq̄llitatis adduxit. Dum
enī hui⁹ angustiā ꝑsarū rex agno
uisset. missa legatione petiuit pacē.
Deinde cibaria militib; destinauit.
⁊ forū uenaliū eis ꝑparari indeser
to ꝑcepit. Celebratis q; fedib⁹: exer
citū reduxit incolumē. Socrates.

Que pacta q̄ntū ad glām roma
noꝝ turpia. s; tempi congru
ebant. Amissa nāq; syria ē tra
dita ꝑsis. nisibi mesopotamie
ciuitate discessit. Hec itaq; nuncia
xp̄ianos confortauerūt. paganis in
tulerūt luctū. Porro milites incau
tū iuliani feruorē ualde culpabant.
causā q; dāpni finiū romanoꝝ ei
poci⁹ inferebant. q̄m a ꝑsarū q̄si
ꝓditore seductus naues q̄ ꝑ flu
uiū frumēta deueherent incendit.
⁊ famē militib; irrogauit.

II Tunc itaq; sophista libanius la
mentationis librū in iuliano con
scrip̄sit. quē iulianū denominauit
fascinatū q̄ppe laudib; illi⁹. In quo
etiā meminit libroꝝ quos contra
xp̄ianos ediderat iulianus; ⁊ sic q̄dē
laudes imꝑatoris sophista dixisset:
ego quiescerē uestigia historie se
quens. S; q̄m tanq̄ callidus rethor
memoria iuliani libroꝝ xp̄ianā
uidet᷑ lacerare religionē. ꝓptea
contra eū positis primū uerbis
ipsi⁹ pauca dicenda sūt. hiemis in
q̄t noctes ampli⁹ imꝑator extenderet᷑.
incūbendo libris. palestineū ho
minē dm̄. dīq; filiū referentibus

ꝓbabatur enixius. Et redarguendo ꝓualuit ut risui quodammodo inanitatem ostenderet eorum quae coluntur a talibus. In quibus laboribus senex tyrio sapientior est iuuentus. Propitius autem sit ipse tyrius. et placide uerba mea suscipiat; tanquam a filio uictus est. Hec quidem sophiste libanius ait. Verum ego sophistam eum optimum fuisse noui. Tamen si non eius religionis cuius imperator fuisset. omnia que de iuliano christiani etiam iste ait diceret. et forsitan quasi rethor argueret. Nam et uiuo constantio laudes. et eo defuncto iniurias plenas criminibus eius effudit. Et si senex porfyrius fuisset. imperator libros eius iuliani ꝓposuisset operibus. Sed et iulianus si sophista fuisset dixisset forsitan etiam ipsum malum sicut echiuolium. Qui aliter ille tanquam eius secte et tanquam sophiste et amicus imperatoris quae eis ait uisa dixit ei. nos ut possumus obuiemus. Primum itaque dixit quod libris incumberet hiemis noctes extendens. Incumbere namque significat quod intentionem habuit ut uituperatione conscriberet sicut consuetudo sophistis est. Nam olim hos libros sciebat. sed tunc incumbebat et maximo ꝓlio contendebat. Unde palam est quod non sicuti libanius putat redarguendo ꝓualuerat. sed infirmitate seueritatis estuabat. et quae illic bene caute que sunt posita tanquam detractor lacerare laborabat. Omnis enim qui resistit alicui. nec uertendo nec celando ueritatem mentitur ad usus eum contra quem littigat. Et qui infensus alicui est omnia sicut hostis non solum agit. sed etiam loqui contendit. Quia uero iulianus atque porfyrius quem tyrium senem uocant detractores ambo fuerunt. suis sermonibus arguuntur. Nam porfyrius summi philosophorum socratis uitam dilacerauit in historia philosophica quam ipse conscripsit. et talia de eo retulit qualia soliti derogationibus occupari. Et hec de illo socrate qui apud grecos mirabilis castitate iusticia aliisque uirtutibus habebatur. Quem plato mirabilis eorum philosophus. et ex eius fonte alter philosophorum thiasius non solum tanquam deo amabilem honorauit. sed etiam ultra hominem sapuisse ꝓnuntiauit. Porro iulianus zelatus ~~patrem~~ passionem ꝓpriam in cesaribus enudauit. Et omnium ante se regnantium uitas carpens. neque philosopho marco pepercit. Igitur ambo detractores fuerunt. Non opus habeo plurimis uti sermonibus. Ego namque ex utrorumque uerbis mores eorum coniciens hec dixi. Quod autem de iuliano gregorius nazanzenus retulit audiamus. Ait enim in secundo libro contra paganos hec uerba post alia. hec et quidem de iuliano aliis ipsa experimenta tradiderunt. et assumpta potestas imperii. Michi autem olim eius mores cogniti sunt. ex quo hunc uirum in athenis clarius agnouisse. Venerat enim illic dum frater eius imperatoris uideretur inimicus. fuit que ad

patrem

Condiciones ne̅ Juliani apostate

uentus ei ratio duplex. Una quidē quasi decentior quā dicebat se uenisse ut uideret helladā atq; doceret. Altera ū secretior et nō nota plurimis. ut īmolatores demonū et uiros fallaces inquireret qr nondū habebat īperatilis sue licentiā. Tē g̃ nō frustra consideraui uirū. Non enī fortuitu ista conspexi. s; faciebat me cautū inconstantia morū ei et excessus uberior. Uatis enī egregius ē. qui bene considerat. Nullū enī signū in eo m̄ utile uidebat̃. Ceruix inflexibilis. humeri iactabile oculi currentes huc illucq; directi et furiose respicientes. Pedes impacientes. nares spirantes iniurias atq; contēptū. schemata risibilia et hoc ipsū semp habentia. Risus incontinens et quasi subbulliens. consensus et negatio simul. Ratio nulla ratione consistens. interrogatio inordinata. atq; responsio nulla congruentia sibi conueniens. S; qd p uniusa discurro? Hec ante opa uidi. et opib; ipsis agnoui. Et siquidē essent m̄ p̄sentes q̄ tē aderant. testarent̃ qr cū hec uidissem repente dixi. O quale malū nutrit res publica romanorū. Et cū h p̄dixisse. optaui me inueniri debe mendacem. Melius enī fuerat hoc quā ut tantis terra sceleribus impleret̃. Nūq̄ arbitror talia fuisse pdigia. cū multa diluuia. multa incendia. multe pestes. et hiatus

t̄re puenerint. licet homines inhumani et feroces cōpositi q; dissimilib; naturis fuisse referant̃. Ob quā rem digno sua supbia fine conclusus ē. Hec gregorius de iuliano narrauit. Quia ū contra xpianos multa uerba pferentes nisi sī ui facere ueritati. quedā ex sacris litteris puertentes. alia pmutantes. omia tam secdm suā sumētes intentionē. multi eis obuiantes. ista patefecer̃. destruentes et redarguentes eorū uana sophismata. et ante omnes origenis. licet ante multa fuisset tēpora. Julianus enī ea q̄ uidebant̃ turbā relegentes sacratissimas lectiones obiciens sibimet et interptat' ea. detractorū sophisticas adinuentiones exclusit. Que si sepius legissent iulianus atq; porfyrius ea libent̃ accipientes in aliud sua forte ūba mutarent. et nō ad blasphemie sophismata uerterent̃. Quia enī lacerare studuit īperator apud idiotas et simplices ūba faciens. et non apud eos q̄ scripturarū diuinarū obtinent ueritatē. et hi palam ē. Sumens enī ea ūba q̄ dispensationis causa humanit' posita sī. cum multa huiusmodi collegisset exempla. hec nouissime dic̃. Horū g̃ singula si n aliquā hūt ineffabilē contēplationē. maxima de deo blasphemia sī plena. Hec g̃ iulianus in tcio cont̃ xpianos libro dic̃. Et libro autē suo quē de cynismo

conscripsit· docens quoniam sacras fabulas decet fingi: dicit oportere harum ueritatem abscondi. Sic enim ait. Amat enim natura celari: et abdita deorum substantia non patitur nudis uerbis in aures introire pollutas. Apparet ergo per hoc imperatorem suspitionem habuisse diuinis scripturis quoniam essent uerba mistica, ineffabilem quendam modum contemplationis habentia. Sed indignatur cur non omnes eandem sententiam habuerint. et insistit his qui inter christianos diuina simplicius suscipere uidentur eloquia. Non igitur oportebat eum contra simplices insurgere. nec propter illos contra sacras litteras intumescere. neque odio habere et aduersari, qui bene magis intellexerat. quoniam non omnes ita sentiebant, sicut ipse uoluerat. Similis ergo porphirio factus est. Ille namque in cesarea palestine a quibusdam christianis cesus. iracundiam non ferens christianitatem deseruit per furorem, et odio inimicorum, scribendo blasphemiam christianitatem probatus est. sicut eum eusebius pamphili redarguit. et eius uerba destruxit. Imperator autem apud idiotas superbus inter christianos extitit, eaque passione in blasphemias porfyrii declinauit. Ambo siquidem sponte deliquerunt. et scientes peccando dignissima pena multati sunt. Cum ergo sophista libanius uelut irridens dixisset hominem ex palestina deum, et dei filium: facinus oblitus suorum uidetur esse uerborum. Ad finem namque eius libri iulianum deificauit, sic inter alia dicens. Primum namque nuntium eius mortis pene preme rant, cur putaretur de deo mentitus. Deinde paululum descendens ait. O demonum alumpne, demonumque discipule, et demonum obseruator. Qui licet hoc aliter intelligeret. ueruntamen hec eadem de iuliano dixit, que christiani exprobrantes affirmant. Si ergo eum laudare cogitabat. oportebat eum hoc nomen effugere. nec eum deditum demonibus indicare. sic sermonem alium declinauit, quem dum reprehenderetur de suis libris abscidit. Quomodo enim homo christus deificaretur, et quemadmodum in aperto homo fuerit, inuisibilis autem deus, et quemadmodum utraque sint uera. christianorum ratio sacra nouit. Pagani uero ante quam credant intelligere nequeunt. Dicit enim sermo diuinus. Nisi credideritis non intelligetis. Quapropter non erubescant multos homines deificantes et utinam bonis moribus institutos. aut iustos. aut castos. et non potius lubricos iniquos ac ebriosos. id est hercules dyonisos ac asclepios. sicuti frequenter in suis libris iulianus iurare non erubescit. Quorum masculos feminasque cupidines si numerare uoluero. longa digressio generatur. Sed sufficit hec scire uolentibus: aristotilis pallium, et corona dionisii. et liber egini multe memorie, turbaque poetarum qui de talibus scribentes uere ridiculum et inanitatem theologie ostendere paganorum. Quia uero proprium paganorum est homines

sūma facilitate dificare mons
trent. Rhodus quādā calamitate
detentis, responsū ē datū ut phri
giū attin sacerdotē uesanię phrigiū
celebritatis placarent. Tale naq;
responsū ē. Atin placate dm̄ mag
nū: purū adonem bonę uitę di
uitiarū datorē comitēq; dyonisiū.
Hoc itaq; responso atin quē amore ue
sano semet ipsū occidit, eundē ad
onē dionisiūq; nominauit. Cūq;
alexander macedonū rex transisset
in asiā, affectiones alexandro fauen
tes carmina ista finxerunt. Jouē deoꝝ
consulē & mineruā honora ter ge
nitā quę corpore mortali supnū abs
condis regē, quē iupiter heroū se
minauit generib; adiutorē bonę
leges leticię alexandrū statuere
regē. Hęc in parthia pnuntiauit
demon. Qui dū potentib; adulare
tur: deificabat eos. Quid enī dicam
dū etiā cleomedē athletā dificauerint
ita dicentes. ultim' heroū
cleomedis ciuitatis athleta quem
sacrificiis honorate, qui mortalis iam
nō ē. Ppt hoc ergo responsū diogenis
cinicus et enemaus philosophus
pithiū reprehenderunt apollinē. Ci
ziceni u' tercium decimū dm̄ hadri
anū appellauerunt. Sed etiā ipse hadri
anus amatū suū antinū dificauit.
& hęc ridiculū & inanitatē n̄
dicit ēē libanius. Hęc ergo a nobis ppter
eius detractionē p digressionē dicta
sufficiant.

Iouianus ergo imperator, mox ut impii
sui terras ingressus ē. pmū hoc cons
cripsit ut epi de exilio remearent.
& ecclās eis reddendas ēē pfessus est.
qui expositā in nicea fidē inuiola
biliter seruauerant. Scripsit etiā atha
nasio qui pcipuus erat horū dogma
tū ppugnator: petens ut ei rescri
beret pfectā diuinoꝝ dogmatum
disciplinā. Qui eloquentiores epos
congregans. rescripsit. rogans ut fi
dē nicęę expositā custodiret tanquā
aplicis dogmatib; congruentem.
Cuius eplę uerba sunt hęc. Piissimo at
q; clementissimo uictori augusto io
uiano athanasius & reliqui epi ue
nientes ex psona omniū epoꝝ egyp
tioꝝ thebaidis & libię. Decet deo a
mabilē pncipē discendi habere uo
luntatē desideriūq; cęlestiū. Sic enī
uere & cor habens in manu dei. et
ipsū cū pace multis annoꝝ curri
culis gubernabis. Uolente ergo a nob
tua discere pietate catholicę ecclię
fidē. grās ob hoc dn̄o referentes.
curauimus ut platā ab omnib; patrib;
in nicea tuę pietati insinuaremus
fidē. Hanc enī repudiantes quidā
nobis equidē frequenter insidiati sunt.
eo quod arrianę n̄ consentiremus insa
nię. Auctores u' facti sunt heresis et
scismatū uniūsalis ecclię. Uera ergo
et pia in dn̄m nr̄m ihm xpm fides
ē omnib; manifesta: ex diuinis lit
teris agnita atq; lecta. In hac enī
etiā sci martyrio consūmati sunt.

Et requiescentes in dño nō consistunt.
Manserat itaq; semp illesa fides. n̄
calliditas quorundā hereticorū eā uio
lare p̄sumeret. Arrius enī quidā eīq;
q; sectatores tēptauert. dicentes ex
n̄ extantib; 7 creaturā atq; facturā
conūtabileq; ēē filiū dī. Plurimosq;
p talia seduxert. ita ut etiā q̄ aliqd
ēē uidebant' blasphemia huiusmo
di traherent. Verū sci patres nr̄i
olī conuenientes sicuti p̄dixim' in
niceno concilio. arrianā quidē sec
tā anathematizauer'. catholice u̇
ecclę fidē scriptura teste pfessi sr̄.
eaq; p̄dicatione heresis extincta ē.
q̄ usq; uidebat' accensa. hec itaq;
fides p omīs ecclās legebat' atq; p̄di
cabat'. S; qm arrianā heresim qdā
renouare uolentes. ipsā fidē a pa
trib; in nicea platam anathemati
zare p̄sūpserunt. Aliqui u̇ fingunt
se eā pfiteri; s; ipsā ueritatē nega
re noscunt'. aliter int̄pretantes
consubstantialitatē 7 scō spiritui
blasphemantes. cū dicunt eū crea
turā ēē atq; facturā p filiū celebra
tā. Necessario considerantes lesionē
q̄ huiusmodi causa contra poplm ge
nerat'. offerre tuę pietati confessi
onē concilii niceni curauim'. ut
pia religio tua cognoscat. cū q̄nta
scrupulositate conscpta ē. 7 q̄ntū
errent. q̄ extra eā uolunt aliquid
edocere. Cognosce dō amabil' ip̄a
tor. qm hęc fidē p̄dicat' a sclo. et
hanc pfessi sr̄ patres nicea conueni
entes. In hac q̄q; fide concordant
omīs ecclię hispanię 7 britannię.
nec n̄ gallius italię 7 dalmatius con
stitutę. in cappadocia. mysia 7 ma
cedonia. 7 in uniūsa simul hellada.
s; etiā in uniuersa affrica. sardinia.
cypro. cretha. pamphilia. licia. isau
ria. 7 in omī libia. egipto. ponto et
cappadocia. partib;q; uicinis. et o
rientales ecclę. preter paucos arriū
sectatores. Omīū naq; p̄dictorū sen
tentiā. experimto cognouim' et lit
teras habem'. eosq; nouim' dō ama
bilis impator. q cū pauci quidā
huic fidei contradicant. pre iudi
ciū facere n̄ potuer'. in toto orbe
terrarū. Multo enī tpr ab herese
arriana pulsati. n̄c etiā pietati
contentione maxima contradicunt.
Ut u̇ hec pietas tua cognoscat. licet
sciat. tam̄ studuim' fidē concilio
niceno pfessam ab epis trecentis
decē 7 octo subiungere. Est aut hec
niceni concilii fides.

Credimus in unū dm̄ patrē omi
potentē. omīū uisibiliū inuisi
biliūq; factorē. et in unū dnm̄
ihm xpm filiū dī natū ex patre u
nigenitū. hoc ē de substantia pa
tr̄. Dm̄ de dō lum̄ de lumine. dm̄
uerū de dō uero. natū n̄ factū. con
substantialē patri. p quē omia fac
ta sr̄ q̄ in celo 7 que in tr̄a. Qui
pp̄t nos homines 7 pp̄t nr̄ā salu
tē descendit. incarnat' humanat'.
passus ē. 7 die tr̄ia resurrex'. Ascendit

in celos: uenturus iudicare uiuos et mortuos. Et in spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt erat quando non erat et antequam nasceretur non erat et quia ex non extantibus factus est aut ex altera subsistentia uel substantia dicentes esse aut creatum aut conuertibilem aut mutabilem filium dei: hos anathematizat sancta catholica et apostolica ecclesia. In hac ergo fide deo amabilis imperator nos consistere necessarium est. tanquam in sacra et apostolica ecclesia. nullumque mouere eam seductione uerborum atque contentione quod ab initio arriani fecerunt. ex non extantibus filium dicentes et quia erat quando non erat. et erat et factus et conuertibilis est. Propterea sicuti predximus et nicena sinodus hereses anathematizauit huiusmodi. fidem uero professa est ueritatis. Non enim simpliciter similem dixerunt filium patri: ne simpliciter similis deo deus uerus esse crederetur. sed etiam consubstantialem scripserunt quod proprium est genuini ueri que filii ex uero et naturali patre nascentis. Sed neque spiritum sanctum alienauerunt a patre et filio. sed potius glorificauerunt eum cum patre et filio in una scilicet trinitatis fide. eo quod una sit in sancta trinitate diuinitas. Has litteras imperator legens: confirmauit quam habuerat de sacris scientiam et affectum. Aliaque conscripsit legem. ut frumentorum consuetudo redderetur ecclesiis. quam maximus distribuerat constantinus. et dari prohibuerat iulianus. Et quoniam propter illius impietatem orta fames non sinebat totam tunc summam quam constantinus constituerat erogari: terciam partem iouianus presens impendi promisit. ita ut cessante fame frumenta integra preberentur. Socrates. iii.

Reuocauit igitur imperator a constantio exilio missos episcopos. qui non occurrerant iuliani redire temporibus. Tunc autem etiam templa paganorum omnia claudebantur: et ipsi sacerdotes ubique fugiebant. induti que palliis. ipsa pallia reponebant. et ad schema commune redibant. Quieuit etiam pollutio sanguinis quam publice insatiabiliter sub iuliano celebrabant. Porro christiani non quiescebant. Presules enim religionum adibant crebro principem. credentes eius obtinere se uoluntatem aduersus proprios inimicos. Et primum quidem macedoniani libellum principi porrexerunt. postulantes ut expellerentur ecclesiis qui dissimilem filium predicabant. et ipsi introducerentur in eas. Erant enim qui libellum obtulerant basilius ancyre. siluanus tharsi. sofronius pompeiopoleos. pasinicus zilenus. leontius comanus. callicratis claudiopolitis. theofilus castabalenus. Horum libellum imperator accipiens. sine responso eos dimisit. hoc tantummodo dicens. Ego contentiones odi. eos autem qui ad concordiam festinant diligo pariter et honoro. Quod audientes qui ad contentionem se preparabant. quieuerunt. hoc ergo prouoto imperatoris est actum. Illa tunc intentio

sectator acacii reuelata ē. ᷑ sicuti
solebant ad uota se p̄ncipis contule-
runt. Conuenientes enī in antiochia
syrię. habuer̄ u᷑ba cū melectio. q̄ ante
paululū diuisus ab eis. consubstantia
lē ita deffende᷑ uidebat᷑. hoc itaq; fe-
cer̄t. qm̄ eū honorari conspiciebant.
p̄ncipe t᷑c ibi morante. Cōmuni g᷑
consilio libellū cōponentes. consubsta
tialitate᷑ pfessi s̄t. ꝛ nicenā roborantes
fide᷑ obtuler᷑ impatori. Cui᷒ libelli uer
ba s̄t h̄. P̄ iissimo ꝛ d̄o amabili dn̄o
nr̄o iouiano uictori augusto. sinodus
p̄sentiū ep̄oꝝ ex diu̇sis p̄uintiis in
antiochena urbe conuenientiū. Qm̄
ecclasticā pace᷑ atq; concordiā tua pri
mū studuit pietas celebrare. bene
nouim᷒ etiā nos d̄o amabilis i᷑patoꝛ.
Quia ū uertice᷑ huiusmodi uere uni
tatis ꝛ orthodoxę fidei bene subsisti.
neq; hoc ignoram᷒. S; ne cū his q̄ ad
ulterant᷑ ueritatis dogma reputem᷒
tuę pietati suggerim᷒. qm̄ sc̄i conci
lii nicea olim ꝛ ab initio celebrati fi
de᷑ ꝛ suscipim᷒ ꝛ tenem᷒. Q̄n etiā con
substantialitatis nom̄ q̄d aliī se q̄b;
dā habe uideret᷑. dicim᷒ cautā int᷑
p̄tatione᷑ a patr̄b; excepisse. q̄ppe sig
nificantib; qm̄ ex substantia patr̄s
natus ē filius. ꝛ q̄ similis ꝑ substan
tiā patri ē. Non enī uelut aliqua pas
sio circa inessabile natiuitate᷑ cre
dit᷑. neq; s̄cdm aliquē paganoꝝ usū
ꝑcipitur a patr̄b; substantię nom̄
dictū. s; ad destructione᷑ arrianorū
q̄ p̄sūpser̄t ex n̄ extantib; de xp̄o ali
quid impie p̄dicare. q̄d etiā isti q̄
n̄c inequalitate᷑ asserunt. aspius
ꝛ audatius ad uastandā eccl̄ę con
cordiā impudent᷑ ausi s̄t ꝑpetrare.
Quā ob re᷑ huic nr̄ę relationi sub
iunxim᷒ exemplar fidei niceni con
cilii. quā etiā decent᷑ amplectimur.
Est enī huiusmodi. Credim᷒ in unum
dm̄ patr̄e omipotente᷑. Et reliqua.
Et subsc̄ptio. Meletius ep̄c antiochię
optuli in supra sc̄ptis consentiens.
Eusebius samosatenus. euagrius. si
culus. ciranius. apamię. Zoilus la
risenus. acacius cesarię. antipat
rosi. abramius urimenus. aristoni
cus seluco belli. barlabent᷑ ꝑgami.
uranius meletinę. magnus calchi
dis. eutichius eleutheropoleos. io
saceus armenię maioris. titus
bostrensis. pelagius laodicię. ara
bianus adrensis. piso adaden᷒ ꝑ la
mirione᷑ presbiterū. sabinianus
zeumatis. athanasius ancirię per
orsitum ꝛ ecium p̄rbos. hirineus
gazę. piso augustę. patricius palti.
ꝑ lamirione᷑ p̄rbm̄. anatholius
berothee. Theotimus arameus.
lucianus arcenus. Hunc itaq; li
bellū in collectione sinodaliū sabi
ni conscriptū inuenim᷒. Verum
i᷑patoꝛ ꝓpositū h̄c habebat. ut
blanditiis ꝛ suasione uerborū
discordantiū contentiones abscide
ret. dicens nulli q̄de se q̄mcumq;
credentiū fore molestū. eos tam̄
diligere ꝛ nimis honorare q̄ p̄nci

piũ ecclãstice unitati pferent. Qꝛ a
ũ hoc egerit: etiã themistius philo
sophus ait in laude quã inex ptu
lit consulatu. ubi mirat̃ impatorẽ
qđ pmiserit unũquẽq; (colere) sicut uellet
atq; deuicerit blandientiũ mores.
Qđ ualde deridens. ait manifestare
ꝑ puraũ. Sozomenus.
Iussit impator tẽ etiã scđo nomine
pfectura gubnanti. pretorianã le
gẽ dedit. ut capitali sententia plec
terent̃ q̃ sacrã uirginẽ nuptiali tho
ro uiolare psumeret. ul̃ impudico
aspectu respiceret. n̄ dicã abripe
forte teptaret. Quã legẽ idõ posu
it. eo qđ iuliani tẽporib; quidã hui
modi uirgines uxores ducere pre
sũpserunt. Sozomenus
Int̃ hec athanasius alexandrine
sedis epc cũ paucis suoꝝ cõmunica
to consilio: necessariũ iudicauit
ut xpianũ uider impatorẽ. Ueni
ensq; antiochiã pncipẽ de quib;
oportebat edocuit. Quidã aiunt
qꝛ eũ ipse magis euocauerit impa
tor: ut q̃ necessaria p religione &
recta fide uidebant̃ exponeret. dis
ponensq; ut decebat causas ecclie.
de reũsione cogitabat. Uerũ euzoi
us arriane secte antiochene ciui
tatis eps. studebat ut pbatianus
quidã eunuchus in alexandrina
urbe ordinaret̃ eps. Cũq; hoc age
ret. lucius alexandrin̄ a georgio
prbo ordinat̃. adiit impatorem.
& maledicens athanasio q̃si tẽporib;
epatus sui fuisset inscript̃. et plurima
exilia a pcedentib; sustinuisset im
patorib;. cet̃ q; circa sacra p eũ causa
discordie. supplicabat insup ut alter
in alexandrina ciuitate ordinaret̃
eps. Uerũ impator sciens quante
athanasio inimicoꝝ insidie puenis
sent: delegationes hui̊modi n̄ respe
xit: s; luciũ quidẽ cũ multa intmi
natione tacere iussit: pbatũ ũ ei̊
q; sequaces eunuchos auctores hui̊
modi scelerũ atq; turbarũ castigan
dos eẽ pcepit. Porro athanasium
amicũ sibi maximũ factũ destina
uit in egyptũ. ut sicut ei uidetur
causas ecclarũ poplosq; disponeret.
Fert̃ enĩ quia eũ maxima uirtute con
uersationis sapientie q; laudaue
rit. Aiunt q̃dã anteq̃ sub con
stantio ĩpatore arriani tenerent
ecclas. somniũ uidisse antonium
monachũ. quasi burdones altare
sacrũ calcib; euertissent. exptũq;
dixisse. qm ab adulteris & impuris
hominib; eccla calcaret̃. Que n̄ fuis
se mẽdatia. posterior monstrauit
euentus. Socrates Socrates
Tunc ĝ impator impetũ retinens
hereticoꝝ. discessit ab antiochia. &
uenit ad tharsũ cilicie. ibiq; corp̃
iuliani sepeliuit. Et dũ cuncta sol
lẽpnia funeri ei̊ exhibuisset. consul
ẽ designat̃. Cũq; constantinopoli
festinaret. uenit ad pdiũ nomine
dadastã int̃ galatiã et bithiniã.
Q̊ themestius philosophus cũ aliis

senatorib; occurrens. consularē reci
tauit orationē. Feliciť tunc agi potu
erant res romane publice, & simul
ecclastice sub pncipe benigno dispo
site. nisi repentine mortalē uirum
ab hominib; abstulisset. In pdicto
nāq; pdio hiemis tēpr infra ris lan
guore constrictus ē mortuus. consu
latu suo & varoniani filii. septima
decima die frebruarii msis. Qui
regnauit msib; septē. uix itaq; anni
triginta trib; Sozomenus. Sozom

6 Cumq; in niceā bithinie uenisset
exercitus. ualentinianū ordi
nauit īpatorē. uirū optimū et a
pice pncipali dignissimū. Socrates. Socrates

v Valentinianus g ordinatur ui
cesima quinta die eiusdē febru
msis, pannonius genē de scibala
ciuitate. cui tē erat militū cura
cōmissa: qui pbatissime milita
rē nouerat disciplinā. Fuit etiam
uir magnanimi: & semp psenti
fortuna melior apparebat. Theode Theodor
Is enī ñ in fortitudine. ritus.
si; etiā prudentia. tēperantia. atq;
iusticia. & corpis magnitudine pre
fulgebat. Sic enī fuit regalis parit
& urbanus. ut dū exercitus tēptas
set ei aliū sociare consortē. ille res
pondit, qd cantatur ab omnib;
Vrm inqt fuit o milites īpatore
ñ existente. m dare regimē impii:
Verū ñ hoc ego suscepi. meū iā et ues
trū ē. de reb; cogitare cōmunib;.
Cui uba mirati milites. eī secuti sī

uoluntatē. At ille frēm de pennia
uocans: qd ñ debuit sociū fecit im
perii. Socrates. Socr.

Post triginta dies auspicii sui
in asie sceptra contradens: pari
ter et egypti europā sibi distribuit.
& ueniens ad espiā omnē illic edo
cuit equitatē: a pdicationib; pie
tatis incipiens. viii. viii.

8 Auxentio nāq; defuncto qui
mediolanensē psulatū tenue
rat. multisq; fuerat conciliis ab
dicatus. euocans epos impator:
huiusmodi apud eos uba locut ē. No
stis apte eruditi quippe diuinis elo
quiis, qualē oporteat ēē pontificē. &
qr ñ decet eū uerbo solū. s; etiā con
uersatione gubnare subiectos. et
totius semet ipsū imitatorē uir
tutis ostendē. testēq; doctrine con
uersationē bonā habē. Talē itaq;
in pontificali constitute sede.
cui & nos qui gubnam impiū
sincere nra capita submittam
& eis monita dū tanq homines de
liquerim. necessario ueluti cu
rantis medicamta suscipiam.
Hec cū dixisset īpator: petiit sy
nodus ut magis ipse decerneret
sapiens & pius existens. At ille.
Sup nos est inqt talis electio: uos
enī gra diuina potiti & illo splen
dore fulgentes. meli poteritis eli
gere. Tc sacdotes egressi: de epis
copali sede tractabant. Verū ci
uitatis habitatores ut assolet tu

multus faciebant: alij hunc· alij
illū ordinare petentes. Qui enī
erant de arriani auxentij secta:
similē sibi fieri concertabant. Rur-
sū orthodoxi sui dogmatis habere
nitebant͛ epm̄. Hanc seditionē am-
brosius cui tē p̄sidalis fuerat cura
cōmissa· cognoscens ⁊ metuens ne
q̇d turbe consurgeret: ad ecclīam
festinus accessit· At illi cessante se-
ditione cōmunē dederunt uocē:
petentes ut pastor gregis ordina-
ret͛ āmbrosius· qui nondū fuerat
baptizatus. Hoc impator agnos-
cens: repente iussit baptizari et
tanq̄ dignū uirū ordinari pon-
tificē. Nouerat enī eī certiorē omi
ponde͛ uoluntatē· ⁊ tocius regu-
le decreta subtiliora/ arbitratus
etiā diuinū in eo ēē decretū· dū
in eius electione etiā pars contra-
ria consonaret. Is g͛ sacri baptis-
matis dono potitus· gratiā quoq;
simul suscepit epatus. Quo fac-
to· hunc hymnū optim͛ impator
saluatori et dn̄o obtulisse fertur.
his q̇ppe que gerebant͛ intererat.
Grās inquit ago tibi dn̄e omps &
saluator nr̄: qm̄ huic uiro ego
q̇dē cōmisi corpa· tu autē animas
⁊ meā electionē ostendisti iusti-
cię conuenire. Cūq; post paucos
dies scs̄ ambrosius cū multa fi-
ducia apud i͞patorē quereret͛.
q̄ male a iudicib; agebat͛· tē im-
pator ait. Hanc inq̇t confidenciā
tuā dudū noui: et apte p̄bans n̄
solū n̄ restiti· s; etiā in electione or-
dinationis tuę socius fui· Festina
itaq; sanare sic͞ diuina lege p̄cipit͛
animarū delicta nr̄arū. Hec g͛ im-
pator mediolani ⁊ dix͛ et fecit. Cog-
noscens autē quosdā in asia et phri-
gia de diuinis dubitare dogmatib͛
in illirico quid͞e p̄cepit sinodū ce-
lebrari· et q̄ de illis decreta atq; fir-
mata sr̄ dubitantib; destinauit.
Porro qui illic conuenerant· decreue-
rt̄ fidē expositam in nicena urbe
seruandā. Scripsit autē et ipse/ soci-
ū adhibens in suis litteris frēm·
quatin͛ in his quę placuerant du-
raret͛. Nunc g͛ etiā legem ipsā po-
nere necessariū ē· q̄ apte et eī pieta-
tē p̄dicat: ⁊ ualentis tē sincerita-
tē sine dubitatione demonstrat.
Impatores maximi ix. ix.
pij uictores augusti ualentinian͛
ualens et gratianus· epis diocese-
os· asię· phrygię· catophrigię· paca-
tianę in dn̄o salutē. Tanto conci-
lio in illirico celebrato· ⁊ subtiliter
habita q̄stione de salutari uerbo.
ostenderūt ter beati pontifices tri-
nitatē consubstantialē pat̄s et filij
⁊ sp̄s sci: quā neq̄q̄ declinantes
iusta ministeria religionis mag-
ni regis exercent. Hanc g͛ p̄dicari
decreuit nr̄a q̄q; potentia: ita tam̄
ut n̄ dicant aliqui· sequim͛ religi-
onē impatoris hanc patiam guber-
nantis. & n̄ illi potius obedientes

q̃ nob salutis mandata contradicitˀ.
Euglium namq; xp̃i nr̃i sic habet. Red
dite q̃ sunt cesaris cesari: & que sunt
dei deo. Quid q̃ dicitis uos ep̃i et pre
sules salutaris ubi: Si ita se habet
ura̾ pbatio diligentes alterutros
imperiali abuti dignitate: quiescite
et nolite psequi eos qui do pfecte
ministrant. quorum orationib; et ter
na bella sedantur. & recedentium a deo
angelorum repelluntur incursus. Qui q;
om̃s demones corruptores precum
assiduitate confundunt. tributa se
cundum leges inferre n̄ respuunt.
potestatiq; regie n̄ resistunt. sed
sincera uoluntate & supplici mandata
custodiunt. & iuris legib; sub
iugantur. uos autem inobedientes ee
monstramini. Et nos q̃dem subieci
mus ei q̃ primus ē et nouissimus. uos autem
uobmet arrogatis. Nos itaq; puros
nos ipsos a uob ee desideramus. & sicut
pilatus in examinatione nr̃i xp̃i
cum nollet eum ꝑimere. conuersusq;
ad orientis partes & petens aquam
diluit manus suas dicens. innocens
ego sum a sanguine hui iusti: sic etiam
nr̃a maiestas semper mandauit p
secutionem n̄ fieri neq; fluctuatio
nes inferri. nec inuidere laboran
tib; in agro dn̄ico. neq; dispensa
tores magni regis expellere. ut n̄
ad psens & sub imperio nr̃o crescere uidea
mini. & postea testamentum dn̄i subde
re passioni ... sicut in sanguine
zacharie. S; illi post aduentum supni
regis nr̃i xp̃i ih̃u disrupti sunt cont
diti morti. cum adiutore suo demo
ne corruptore. Hoc percipimus in me
gethio & ciceronio. & damaso & lam
pone & bruthisio q̃ auditores fuerˀ.
S; etiam ipsa uob gesta direximus. q̃tinus
agnoscatis ea que in ermino sunt con
cilio celebrata. His q̃ litteris sub
dicit etiam dogma concilii. h summam
habentia. Confitemur sequentes
magnum orthodoxorum q̃ concilium con
substantialem ee patri filium. & n̄ sic
intellegimus consubstantialem sicu
ti dudum quidam exposuerˀ. n̄ uere
subscribentes. & nc̃ alii illos uocan
tes patres. uirtutem sermonis res
puunt. & secuntur eos q̃ p consubstan
tialitatem similitudinem significa
tam ee scripserunt. eo qd̃ nulli reliq
rum creaturarum per eum factarum simi
lis sit filius nisi tantummodo patri.
S; q̃ hec exponunt. creaturam preci
puam dei filium impie dogmati
zant. Nos itaq; sapimus sic etiam con
cilia nup rome et galliis celebra
ta. unam ee eandemq; substantiam pa
tris & filii & sp̃s sc̃i in trib; psonis — q̃d in trib; pfectis
subsistentiis. Confitemur autem sc̃dm
nicenam expositionem & incarnatum
filium dei consubstantialem ex uir
gine sc̃a maria & in hominib in
habitasse. & cōplesse dispensationem
p nob omnem in natiuitate et
passione. & resurrectione. & in celos
ascensione. & iterum uenturum ut
reddat nob similitudinem diuinam

a semet ipso deum existentem carnigerum
et hominem dixerunt. His ergo qui predicta sunt
contraria sapientes. anathematizauimus
et eos simul qui non uere anathematizant
eum qui dixit antequam nasceretur non fuit filius.
sed scripsit quia antequam opere nasceretur
uirtute erat in patre. hoc enim et in
omnibus creaturis est que non semper existunt
sicuti deus. Filius enim semper cum patre est
sempiterna natiuitate progenitus. hec ergo
imperator sublimati significauit. ego non
etiam ipsas concilii litteras ponendas
existimo.

Episcopi illirici episcopis ecclesiarum dei dioceseos asie phrigie carofrigie pacatiane in domino salutem.

H x Conuenientibus nobis in unum et ha-
bita maxima questione de saluta-
ri uerbo: probauimus consubstantialem
esse trinitatem patris et filii et spiritus sancti;
Quam ob rem iustum fuit nobis litteras
destinare. non quibusdam argumentaci-
onibus religionem trinitatis scriben-
tes. sed in humilitate rogantes. has
nostras litteras destinauimus per dilec-
tissimum fratrem nostrum et consacerdotem hel-
pidium presbyterum. In presentibus itaque nostris
litteris quasi illud refertur. quod in
saluatoris nostri ihesu xristi libris ad scrip-
tum est. Ego quidem sum pauli. ego autem
apollo. ego non cephe. Numquid paulus
crucifixus pro uobis est. aut in nomine
pauli baptizati estis. Et hec quidem
sufficiebant humilitati nostre. etiam
si non uobis uniuersales litteras mitte-
remus. propter tantum timorem quem ibi
predicatis cuncte uestre prouintie a pa-
tre et filio spiritum sanctum diuidentes.
Quam ob rem necessarium habuimus ad

uos destinare dominum nostrum et comini-
strum helpidium. a regio principatu ro-
manorum has litteras deferentem. ut
si forte talis est predicatio uestra cognos-
cat. Qui enim consubstantialem tri-
nitatem non predicant. anathema sint.
Et si quis his non communicans inuenitur
anathema sit. His autem qui consubs-
tantialem predicant trinitatem. prepara-
ta sunt regna celorum. Rogamus ergo uos
fratres ut non aliud doceatis. non aliud in-
nouetis. sed consubstantialem semper et
ubique predicantes trinitatem. posside-
bitis regnum dei. Ob hoc scribentes
et commemorantes has litteras desti-
nauimus. De episcopis autem constituendis
uel comministris iam constitutis si per-
manserint usque ad finem sani bene.
alioquin ex ipso presbiterio repellantur.
Similiter presbyteros atque diaconos in sac-
erdotali ordine definiuimus. ut sint
inreprehensibiles undique et a curia
et ab officio militari. Propterea ergo hoc
noluimus plurimis uerbis scribere. eo quod di-
rexerimus unum ex omnibus dominum nostrum
et comministrum helpidium studiose
predicationem uestram cogniturum. si
ita se habet sicut audiuimus a domino
nostro et consacerdote eustachio. De
cetero licet aliqui in errore fueritis
deponentes ueterem hominem indu-
imini nouo. Nam et ipse frater et co-
minister helpidius docebit uos
ueram predicare fidem. quia sancta trinitas
consubstantialis deo patri et filio
cum spiritu sancto sanctificata. glorificata. ma-

infestata ē. Pat̄ in filio. filius in patre cū sc̄o sp̄u in scl̄a. Hoc itaq; declarato. apte poterim̄ sc̄am trinitatē confiteri/consubstantialē ēē sc̄dm fidē in nicea olī expositā quā patres confirmauer̄. Qua fide p̄dicata. poterim̄ erroneū demonē declinare. Quo extincto. pacificis nosmet ipsos litteris degentes in pace salutabim̄. Scpsim̄ itaq; uob/ut noueritis arrianos esse condēpnatos. nolentes confiteri ex patris substantia filiū ⁊ sp̄m scm̄. Quorū noīa st̄ subiecta. policronius. telemacus. faustus. asclipiadis. amantius. cleopat̄. hec ḡ ita se habent in gloria patris ⁊ filii ⁊ sp̄s sc̄i. in scl̄a sclorum. am̄. Ualere uos optam̄ patri ⁊ filio saluatori xp̄o cū sc̄o sp̄u multis annorū curriculis. XI.

Famosissim̄ ḡ imperator tanq̄ aplicis dogmatib; sollicitudinē p̄hibebat. Intea syrus quidā ⁊ genere et lingua parit̄ iudeus noīe illo tēpore fuit. dogmata noua repiens/. Quidudū q̄dē malignos habe conceptus incipiens. tē manifestus apparuit. Prius nāq; fatue intelligens qd̄ scptū ē. faciam̄ hominē ad imaginē ⁊ ad similitudinē nr̄am. humanā formā putauit habe diuinitatē/⁊ corpis partib; ēē distantiā/ diuine scptur̄ neq̄q̄ sensa respiciens q̄ sepe diuinis op̄ationib; humanorū mēbrorū nomina circūponit. Qm̄ qui facile subtiliora intelligere nequeunt. p̄ hec di. pruidentiā magis agnoscunt. Adiecit aut̄ huic ipietati ⁊ alia his uicina. Ex uesania nāq; manes asp̄sus. neq; ignis neq; tenebrarū asserunt creatorē. S; hec quidē ⁊ q̄cūq; his similia celant. mane. s. uesanie participes. iste p̄dicabat. ab eccl̄a segregata sē. quia q̄dā maledictū asserer̄ partū. Q̄dā ū cū mulierib; n̄ lege cohabitantes contra legē uiuunt. ⁊ p̄p̄t̄a dicunt remocius ēē uiuendū. celantes dogmatum blasphemiā. Est tam̄ eis habitatio arrogantie plena/⁊ farisaice propago doctrine. Nā illi animarū ⁊ corporū medicū accusabant in tēplo dicentes aplis. ut q̄d cū publicanis ⁊ peccatorib; comedit magister ur̄. Et p̄ p̄p̄ham de talib; dic̄ d̄s. Qui dicunt mundus sū/noli me tangere. isti fumi furoris mei. S; horū stulticiā redarguere p̄sentis tēporis n̄ ē/. Qua p̄p̄t ad narrationē reliquā procedam̄. Ea tēpestate messalianorum/quos orantes appellant heresis ē exorta. Uocant̄ autē ⁊ alia appellatione enthysiaste. idē sacrificatores. Isti enī cuiusdā demonis op̄ationē expectant. ⁊ hanc sc̄i sp̄s p̄sentiā arbitrant̄. Qui ū integro hui̇ rei languore participant̄. aufugiunt̄ op̄ationē manuū q̄si malignā. somnoq; semetipsos indulgent. et inq̄tatū phantasias p̄p̄hias appellant. Hui̇ heresis fuer̄ p̄ncipes

dadosius & sebas. & adelfi us helinas
& simeonis. & alii qui ab ecclastica
quidē nequaquā cōmunione recesser̄.
dicentes. Diuinū cibū nichil nec pro
desse nec ledere. De quo dn̄s dixit
xp̄c. Qui comedit carnē meā & bi
bit sanguinē meū uiuet in etn̄ū.
Cūq; uoluerint hunc celare languo
rē. etiā conuicti impudent̄ negant
& hec alios sapientes que ipsi ani
mo retinent. prorsus abdicant. Li
toius itaq; p̄sul meliciensis ecclē
diuino zelo decenter ornatus uidens
eo qđ hic languor multa monaste
ria magis autē latronū ut ita di
xerim speluncas inuaderet. eas in
cendit et lupos ab ouib; segregauit.
Similit̄ etiā philochius famosissim̄
licaonensis antistes dū hec pestis
illic cresceret. eam ualde compscit
et oues q̄ tali contagio uexabant̄
eripuit. Porro flauianus ūq; lau
dabilis p̄sul antiochenus audiens
hos in edissa degere & uenenū pro
priū urbib; uicinis aspgere tur
bā dirigens monachoꝝ deduxit
ad antiochiā. et negantes eā pestē h̄r̄e m̄
redarguit. Accusatores itaq; dixit
calūpniosos eē testes ūmēdaces. Adel
fiū aut̄ ualde senē cū mansuetu
dine uocans. & iuxta se sedere pre
cipiens ait. Nos o senior qui iam
magnā partē uitę trāsiuim̄. hu
manā q; didicim̄ ualde naturā
& adūsarioꝝ demonioꝝ machina
m̄ta cognouim̄ ipso experimento

grę ministrationis edocti sum̄. Isti
ū cū sint iuuenes nichil hoꝝ pfec
tius agnoscentes. spiritalia audire
ūba n̄ poterant. Quapp̄t dicito m̄
q̄modo credis sp̄m contrariū recedē
& grām sc̄i sp̄c aduenire. His uerbis
senex ille mulcātus. omē uenenū
qđ celabat euomuit atq; dix̄; nul
lam quidē utilitatē ex sc̄o baptisma
te baptizatis accidere. s; solā studi
osam orationē inhabitantē demo
nē effugare. Dicebat insup unū
quēq; nascentiū a pgenitore suo si
cuti naturā. sic etiā demonū tra
here famulatū. 7 his expulsis per
illā orationē studiosā scm̄ sp̄m ad
uenire et sensibilit̄ ac uisibilit̄ suā
designare p̄sentiā. atq; corpus pas
sionib; motus cuiuslibet eripe. & a
nimā a mala uoluntate penitus
liberare. ita ut nequaquā de cet̄o
egeat. neq; ieiunio macerante cor
pus. neq; doctrina refrenante. &
pgredi disciplina libent̄ edocente.
Non solum aut̄ qui hoc autē impe
trauerit corporis inquit exultatio
nib; liberat̄. s; apte etiā futuram
puidet. et sc̄am trinitatē oculis cer
nit. Hūiusmōe itaq; flauianus fetidissi
mū effodiens fontē. et ei pocula
cunctis examinanda pducens. infe
licissimo ait seni. Uetustissime
maloꝝ dierū increpauit te os tuū
& n̄ ego. labia enī tua testant̄ ad
ūsū te. Cūq; hic languor cunctis
innotuisset. de syria quidē expulsi

& ad pāphiliā sunt pgressi. eamq; hui
modi peste compleuer̄. Sozomen̄ .XII. Sozom. XII.
Igitur ualentinianus cū ita saperet
sic niceni patres. similia psitentib;
pderat. Aliī ū sapientib; n̄ erat i
portun⁹. Qui dū initio regni de ur
be constantinopolitana p trachias
pparet ad romā. tē epī hellesponti
bithinię & quicūq; consubstantialē
patrē ac filiū pdicabant. legatum
miserunt hypatianū heraclię pe
rinthii psulē. quatin⁹ dignaretur
ad emēdationē dogmatis intēe.
Is cū audisset ipatorē & epōꝝ legati
onē intimasset. respondens ualen
tinian⁹ ait. Michi quidē cū minim⁹
de poplo sim. fas n̄ ē talia pscrutari.
Verū sacerdotes quib; hec curae ē apud se
met ipsos congregent̄. ubi uoluerint.
Cū hec itaq; respondisset pnceps. in
lamsacū conuenerē epī. Cūq; duos
tractassent mēses. nouissime decre
uer̄. ut ea q̄ constantinopoli gesta
fuerant. studio eudoxii & acacii
uacuarent̄. Similit̄ aut ut uaca
ret etiā expositio fidei. quā uelut oc
cidentaliū epōꝝ pferentes. quosdā
subscribē in ea. sub ea pmissione
fecerī. quia qđ fuerat constitutū
de dissimilis substantię nōie pe
nitus abdicarent. qđ etiā sīt mītīt.
Similē ū ēē patri filiū p substan
tiā asserebant dicentes. necessariā
similis adiectionē ppt significati
onē subsistentiarū. Fidē uero illā
ēē pcipiendā p om̄s ecclās. q̄ seleu
tia fuerant pmulgata. et exposita in
dedicatione antiochenę pbat̄ ecclię.
Depositos aut̄ ab eis qui dissimilē pa
tri filiū asserebant. sedes ppas reci
pi decreuer̄. Siquis autē eos accusa
re uellet. equo hoc piculo facere san
ciuer̄. iudices ēē decernentes epōs
recte sapientes. & de uicinis puinciis
in ecctā conuenientes. ubi testes ēēnt
singulorꝫ qui dicerent̄ oppressi. Hec
decernentes. cū euocassent eudoxiū
et q̄ cū eo fuerant. locū eis penitentię
tribuer̄. Quib; obedire nolentib;
q̄ fuerant placita. cunctis ecctīs
intimarunt. Cūq; crederent stu
dere eudoxiū ut uniūsa regalia
suę partis faceret. & illis sine dubio
derogaret. necessariū putauer̄ ut
pcurrerent. et quę fuerant lamsa
co gesta nuntiarent. Remeante
itaq; ualente ipatore. de trachia in
heracliā adierunt. Fuerat enī cū
frē digressus. usq; ad quendā locū.
Tē enī eudoxius iam apud pncipē
atq; pceres pcipuus habebat̄. Adue
nientib; g̃ legatis a lamsaco missis.
iussit impator ne semet ipsos ab
eudoxio separarent. Quidū resis
terent. ī de gestis constantinopo
litanis apud seleucenū conciliū
habitis. aduersus eudoxiū q̄rerent̄.
cōmotus ad irā pnceps. illos q̄dē
deputauit exilio. ecctās autē tra
di iussit eudoxio. Theodertus .XIII. Theodorit⁹ XIII.
Tempore quo ualens suscepit
impiū. aplicis dogmatib; ornabat̄.

Cū ū gothi transissent histrū. et tra
chiā pagrarent. collecta militia pug
nare cogitabat adūsus eos. Cui pla
cuit ut n̄ nudus sacra grā dimica
ret. s; sci baptismatis munit armis.
Et hoc quidē bene placuit & ualde sa
pienter. Quod uero postea gessit. mag
nā animi molliciā & pditionē sig
nificat ueritatis. Ea namq; infelix
passus ē. que pgenitor adā. Coniu
gis enī ē seductus alloquio. & mulie
brib; ūbis inlaqueat. Illa namq;
pmit arriane fallatie captionib;
irretita. & istū secū corruere in blas
phemie foueā psuasit. Cui seditio
nis auctor. fuit eudoxius. Is enim
adhuc constantinopolitane guber
nacula tenebat eccle. n̄ regens sed
suā potius mergens nauē. Te g in
ipso baptismatis tēpore iureiuran
do miserrimū obligauit. ut in im
pietate dogmatis pmaneret. & un
diq; contraria sapientes expelleret.
Sic g ille doctrinā aplicam dere
linquens. contrarias partes suscepit.
et post paululū q iurauerat adim
pleuit. Sozomenus. xiiii. Sozom. xiiii.
Interea uenit in europā. Metuebat
enī ne forte pse pacta sub iouiano
triginta annoꝝ facta soluerent.
Qui cū nichil mouerent. degebat.
Quo tempr meletiū quidē epm
destinauit exilio. paulino ū ue
ritus eius uitā pepcit. Eos autē
qui eudoxio cōmunicare nolebant
ecclis expulit. pecuniis condēpna
uit. uerberib; & aliis reb; afflixit.
Dicitur enī quia Socrates. Socrat.
etiā multos moriente suffocasset.
De samosatis Theoderitus. theodorit.
autē scm eusebiū expulit. pela
giū mirabilē pastorē laodicensium
urbe priuauit. Qui dū in iuuentu
te duxisset uxorē. in ipso thalamo
pma die nuptiarū sponse psuasit
ut puritatē cōmuni uoluptati
pponeret. caritatēq; frnam adipis
ci pro copulis nuptialib; erudiuit.
Cū hec autē Socrates. xv Socrat. xv
in syria fierent. surrexit constan
tinopoli tyrannus nomine pcopius.
Qui paruo tēpore multā sibi mili
tiā coaceruans. festinabat adūsus
impatorē. Quod dū nunciatū fuisset.
conturbat ualens. paululū suū im
petū remorat. Cūq; belli euent int
ea parturiret. terre motus factus mul
tas diruit ciuitates. S; etiā mare ter
minos pprios immutauit. & in qb;dā
locis tanto potius influxit. ut loca
que pdem ambulari poterant riga
rent. ab aliis ū locis tantū recessit.
ut arida tellus inueniret. Hoc g fa
ctū ē pmo duoꝝ pricipū consulatu.
Sequenti aut anno Socrates. Soc.
gratiani & dagalaifi consulatu
bella parabant. Cūq; tyrannus pcopi
de constantinopoli digressus castra
moueret adūsus īpatorē. audiens ualens
uenit ad antiochiā. & cū eo congres
sus ē. circa ciuitatē phrigie nacolai
am. & pma qdē pugna deuict est.

Post paulinum uero procopium cepit tradentibus eum agelone gomarioque militibus. Quos etiam postea inopinatis quibusdam suppliciis iussit expendi. Despiciens enim iusiurandum quod eis promiserat serris diuisos crudeliter interemit. Tyrannum uero duabus uicinis arboribus flexis singulos in eis pedes eius ligari fecit. Que dimisse ad erectum repetentes procopium diuiserunt. et hoc modo tyrannus interiit.

Eusebius interea. Theodoritus. xvi. samosatenus episcopus in trachiam exilio deportatur. apostolicis laboribus desudabat. Is enim multas ecclesias desolatas pastoribus esse conspiciens. habitu militari suscepto. et calamauco caput operiens. siriam peragrabat. et phenicem. pariter etiam palestinam presbiteros ordinans atque diaconos. aliaque ecclesie replebat officia. Sicubi autem inuenirerit sibi concordes episcopos. eos presules egentibus constituebat ecclesiis. Quantam uero fortitudinem sapientiamque monstrauit. imperialem suscipiens iussionem qua eum precipiebat in trachiis habitare. necessarium arbitror nescientes agnoscere. Venerat enim gerulus huius preceptionis circa uesperam. quem eusebius silentium habere et aduentum suum celare iussit dicens. Si cognouerit hec turba sacri zeli amore flammata. te quidem interimet. ego autem pro tua morte apud dominum penas cogor exsoluere. Cum hec dixisset. uespertino consuete ministerio celebrato. circa ipsa somni primordia uni famulorum secretum pandens. solus egressus est senex. Sequebatur itaque famulus plumatium tantum et codicem gerens. Cumque uenisset ad eufratis fluminis ripam iuxta ipsos muros ciuitatis expositam. ascendit in nauem. ut ad zeuma nauigarent. Iussitque nautis ut remigarent. Factoque die ille quidem peruenit ad zeumatis locum. Samosate uero gemitibus et lamentatione completi sunt. Nam cum ille seruus suus primus que iussa fuerant indicasset. et qui cum eo pergerent. et quos codices detulisset. ingemiscebant uniuersi scilicet pastore priuati. fluuiusque nauigantibus atque sequentibus est impletus. Cumque uenissent et desideratum pastorem cernerent. amplius eiulabant. ac suspirantes fundentesque lacrimarum fontes eum retinere nitebantur. ne in lupos eius oues incurrerent. Quem dum flectere non ualuissent. audierunt eo legente apostolicam legem que aperte iubet nos principibus et potestatibus esse subiectos. Quo facto. alii quidem ei obtulerunt aurum. alii argentum. alii uestes. alii famulos tamquam ad peregrinam et extraneam properanti terram. At ille pauca quedam a ualde accipiens notis doctrinisque cunctos et orationibus suis armans. et pro apostolicis dogmatibus propugnare precipiens. ad histrum profectus est. Illi uero ad urbem propriam remeantes. et alterutros exortantes. luporum euspiciebant sapienter insidias. Nec est quoque narrandus est horum fidei calor et puritas. Puto enim me delinquere. nisi per hanc relationem.

illi semp memorabiles habebantur.
Cū q; arrianoꝝ participes. egregio
pastore nudassent gregē. aliū q; pro
eo eunomium nomine fecissent epm.
nullus illic habitantiū. n̄ paup. n̄
diues. n̄ famulus. n̄ opifex. n̄ agrico
la. n̄ ortolanus. n̄ uir. n̄ mulier. n̄
iuuenis. n̄ senex. ad ecclasticū acces
sit consuete collegiū. Solus q; dege
bat eps. Tunc nullo eū neq; uiden
te. neq; penit appellante. licet fe
rat eū multa uixisse mansue
tudine, cui rei hoc pbat inditiū;
cū enī uoluisset lauari. & ei fa
muli balnei ianuas obserassent.
uolentes q; ingredi phiberent. ip
se poslin ante ianuas uidens eas
apiri pcepit. & libent secū omīs
lauachro participari. hoc idē
etiā in balnei solio fecit. Namdū
lauanti sibi quosdā uidet adsta
re. iussit ut cū eo cōmunit aqua
calida fruerent. Qui tacentes ad
stabant. At ille honoris causa hoc
fieri putans. uelocit ascendens
egressus ē. Illi ū nequissime heresis
inmunditia etiā aquā iudican
tes ēe pollutā. eāq; repente cuni
culoꝝ egestionib; tradider. et al
terū fecert soliū tēparj. Qd ille
cognoscens. relicta ciuitate disces
sit. inimicā habitare ciuitatē. &
errorē habentē adūsū se cōmune
arbitrans obprbriū; qd de samosatis
abeunte lucio. p eo aptū lupū &
ouib; inimicū constituer. S; oues
licet desolate pastore. tñ q sr pasto
ris opabant. Pmanser enī. doctri
nā aplicā. inuiolabilit conseruan
tes. Quo enī etiā luciū omīs ha
buerint odio. aliis narrationib;
explanabo. Adolescentes in platea
sperā alterutris porrigentes. lusu de
lectabant. Isto aut transeunte.
contigit ut spera cadens. p asinj
eius transiret pedes. Tū pueri uehe
ment eiulauer. arbitrati speram
pollutione completā. At ille hoc
intelligens. iussit aliquj sequtū
ut sustineret. & qd gerebat agnos
ceret. Pueri ū accendentes ignē.
& sperā iaculantes p mediā flā
mā. hoc m̄ arbitrati st expiatā. et
hoc qde ē noui iuuenile consu
etudinis antiq; reliquias. Uerū
tam inditiū qd possit ostendē qle
odiū circa arrianā uesaniā. ciui
tas habuerit uniūsa. Uerū lucius
mansuetudine n̄ ē imitat eunomiū.
S; multos quidē sacdotū fec
p iudices exilio deportari. eos pci
pue q uirilit p sacris dogmatib;
dimicabant. usq; ad nouissimos
romani fines impij. euoletiū dia
conij ministerio fungentē. here
mū oasi antiochū ū eusebij ma
ximj generatione decoratū. erat
enī consobrinus eius. et multis uirtu
tib; choruscantē. nec n̄ sacdotij
dignitate fulgentē. in armenie
terminos destinare suasit. Cuius
opa p diuinis dogmatib; celebra

ta· quis explanare sufficiat. Cu itaq;
uir scs eusebius post multa certami
na innumeras q; uictorias. & corona
martyrii suscepisset. conuenit solle
ni modo puintie synodus pariter.
& iouinus pyrrene tu ciuitatis eps.
q paruo tpore arrianoz fuerat co
munione maculat. Cuq; uniuersi
antiochu elegissent a uinculo xpo
successore. & ad sacru pduxissent
altare. & genua ad ordinatione in
clinare copellerent. confusus & uidens
iouinu suo capiti dextera iponente.
manu ei repulit dicens. n ee feren
da dextera. que aliqndo sacramta
blasphemiis celebrata susceperat. S;
hec quide n post multu tempis e
uenere. Na tunc eni in interiore
e ut dixi ductus armenia. Qua
tempestate uir scs eusebius moraba
tur apud hystru. celtis thracia de
uastantib; & obsidentib; ciuitate.
sicut ei scripta comemorant. xv.
Barsini quoq; cui etia nc maxi
ma gla e n solu in edissa qua
regebat uicinasq; puintias. s; etia
in phenice & egypto. nec n thebaida.
quas gentes cu maximo uirtutis
sue splendore transierat. Primo
quide ualens insula aradi habita
re pcepit. Cuq; cognouisset innu
meros ad eu concurrere populoz.
q du plenus eet gra. uerbo egritu
dines effugabat. in oxyrinchum
egyptiaca urbe eu exilio destina
uit. Cuq; etia illic ei gla. omis ac

cenderet. in qddam castru nouis
simu. barbaris uicinu. cui nom e
senoseney. dignus celesti urbe de
ducte e. Aiunt quida in arado
hactenus eius constare lectu. exima
celebritate dignu. Multi eni in
firmantiu. du illo collocant. salu
te fide pcipiunt. Socrates. xviii.
Igitur impator extincto procopio.
felicitate prouectus. denuo contra
xpianos prelia comouebat. omne
religione in arriano cupiens dog
mate concordare. Precipue tam eu
ad furore puocabat sinodus in
in lamsaco celebrata. n solu quia
arrianoz abdicarat epos. s; qm
pmulgatione fidei ariminensis.
anathematizauerat. Veniens g
nichomedia bithinie. conuocauit
eleusiu cyzici. Is eni secta macedo
nii potius sequebat. sicuti ia dixi.
Et faciens conciliu arrianoz epoz.
cogebat eleusiu ut in illoz dogma
te consentiret. Qui primu quide
negauit. postea u cu ei minaret
exiliu formidat. in arrianum
dogma consensit. Quo ppetrato.
mox penitentia tractus. ueniens
cizicu coram omni poplo de uio
lentia querebat. dicens consensu
uiolentia n uoluntate factu. &
ut qrerent sibimet aliu epm
hortabat. qm ipse p necessitate
dogma propium denegasset. Por
ro ciziceni pp amicitias eius.
alio epo subdi noluer. Manser q;

sub eo: non tam a propria heresi permutati sunt. Hoc audiens constantinopolitanus eps. eunomium in cyzico ordinauit epm. tanquam qui posset populum calliditate uerborum ad suum circumuenire consensum. Descendente siquidem eunomio. sacris preceptionibus expelli iubetur eleusius. et in sede eunomius collocari. Quo facto. amatores eleusii extra urbem oratorium fabricantes. collectas ibi faciebant. Hec ergo de eleusio dicta sufficiant. nunc de eunomio referendum est. XVIIII.

Eunomius notarius fuit ethii. qui sine deo uocabatur. cuius memoriam fecimus. Cum quo dum esset. modum eius sophisticum imitatus est. Et sermonibus quibusdam uacans. faciensque sibi sophismata. non sentiebat ex his inflatus. quia in blasphemias incideret. Quippe dogma zelatus arrii. et multismodis repugnans dogmatibus ueritatis. paucum quidem edoctus ex litteris sacris. et eas neque intelligere preualens. circa uerba frequenter occupabatur. eaque conuertens semper. neque ualebat intentionis sue propositum adimplere. sicut septem eius demonstrant tomi in quibus uanissime laborauit. quos in epistola apostoli ad romanos fecit. Multa enim illic uerba profundens. intentionem epistole non potuit inuenire. Sunt etiam alii eius similes libri. quos qui legere uoluerit. eorum contemptum experimentis agnoscit. Hunc igitur eunomium eudoxius in cizico fecit epm. expellere nisus eleusium. Cumque illic uenisset. utens more solito dialectica. quasi peregrinum aliquid auditoribus inferebat. Quam ob rem cyzici tumultu exortus est. eumque urbe repulerunt. non ferentes eius uerborum fastum. Qui constantinopolim ueniens. cum eudoxio morabatur episcopatu uacans. Sed ne detrahere uideamur. audi uocem ipsius eunomii. que presumit contra deum sophismatibus loqui. Sic enim ait; Deus de substantia sua nichil nouit amplius quam nos. neque est illi potius. Nobis autem agnita minus. Sed quodcumque de illa nos nouimus. hoc modis omnibus etiam ille nouit. Quod autem rursus ille hoc inueniens inmutabiliter in nobis; hec quidem aliaque similia eunomius sophismata idem circumuentiones faciens. non sentiebat occumbere. Quomodo autem ab arrianis paulopost segregatus est. proprio loco narrabimus.

Vexabantur enim etiam Sozomenus. XX. constantinopolim habitantes qui nicenum dogma profitebantur. quos omnes imperator expelli ciuitate precepit. nouatianorum uero etiam ecclesias claudi. Aliarum uero hereticorum. quas clauderet non inuenit. Dudum enim sub constantio principe. probantur ablate. Sed etiam agelium nouatianorum epm. ecclesie constantinopolim constitute. exilii deportatione dampnauit. Dicebatur enim mirabiliter conuersari. secundum ecclesia

sticas sanctiones. cuius uita erat philo
sophica. et peccuniarũ possessione se
gregata. Q(uo)d etiã conu(er)sationis ei qua
litas ostendebat. Una enĩ tunica ute
bat(ur). (et) semp(er) ambulabat excalciat(us).
Qui n(on) longuo post temp(or)e uocat(us) est.
ecclesia q(ue) recepit. Cuius rei fuit auc
tor quidã marcianus. uita scientia
q(ue) mirabilis. dudũ quid(em) in regalib(us)
militans. Tunc aut(em) p(res)b(yte)r nouatian(orum).
arte gramaticã. imp(er)atoris filias edo
cebat. anastasiã atq(ue) carosiam. Ex qua
rũ nominib(us). hactenus anastasiana
(et) carosiana lauachra. publice cons
tantinopoli nuncupant(ur). Socrates. XXI.

Isdem imp(er)ator ualens. calchidonensis
urbis contra bizantiũ posite. muros
destrui iussit. Iurauerat enĩ hoc se
facturũ tyranno uicto. q(ui)a calchedo
nenses fauore tyranni. ei turpes con
tumelias intulerant. et portas clause
re ciuitatis. Murus (er)go iussione des
truebat(ur) imp(er)atoris. (et) saxa ad edifici
um thermarũ. que constantiane
uocant(ur). constantinopoli uehebant(ur).
Inter que saxa. unũ inuentũ (est). in quo
responsũ habebatur inscriptũ. olim
quid(em) absconsũ. t(un)c uero manifestũ.
Significabat enĩ. quia dũ p(er)ueniret
aquarũ habundantiã ciuitati. t(un)c
murus quid(em) lauachro seruiret. In
numere u(er)o barbaro(rum) nationes. roma
no(rum) finib(us) discurrentes. dũ crude
lia multa cõmitterent. nouissime
aut(em) etiã ipse p(er)irent. Post aliq(ua)ntũ
itaq(ue) tempus. euenit ut ualens aq(ue)
ductũ edificaret. (et) habundantiam
constantinopoli. preberet aquarũ.
T(un)c etiã barbaro(rum) mote s(un)t nationes. res
ponsũ tam(en) etiã alio modo. contigit
adimpleri. Cũ enĩ aque ductus in
ciuitate fuisset induct(us). prefectus
urbi tunc clearcus. nimpheũ maxi
mũ edificauit in platea. que theo
dorii nunc uocatur. ubi aque et
fluentia (est) emissa. in quo maximã
festiuitate ciuitas habuit. S(ed) hoc
responsũ. post paulũ (est) impletũ.
Porro dũ solueret(ur) murus. p(ri)ncipe(m)
constantinopolitani rogauer(unt). ut
a muri destructione cessaret.
Cũ quib(us) etiã supplicabant posses
sores bythinie. nicomedienses.
atq(ue) niceni. Uerũ imp(er)ator furore
plenus. uix quid(em) supplicantium
suscepit p(re)ces. Uolens tam(en) iusiuran
dum implere. murũ destruebat.
eũq(ue) subinde minorib(us) lapidib(us)
rursus edificabat. Q(uo)d n(un)c etiã in
quibusdã muri partib(us) inuenit(ur).
ubi maximis mirabilib(us) q(ue) lapi
dib(us). uilis t(un)c fabrica supposita de
monstrat(ur). Socrates.

Hoc itaq(ue) temp(or)e. talia gerebant(ur).
Sciendũ tam(en) quia bellũ contra
procopiũ tyrannũ gestũ (est). consula
tu gratiani (et) dagalaifi circa ter
minũ maii mensis. XXIII.

Post paululũ uero tẽpus. eodem
consulatu ualentiniano p(ri)nci
pi in occidentis partib(us) constituto.
natus (est). filius nom(en) referens patris.

Verum gratianus ante eius fuerat natus imperium. et sequenti consulatu lupicini et iouiani grandinis multitudo. in constantinopolitana urbe. secunda iunii mensis die. saxorum gerens similitudinem. uehementer effunditur. Quod multi dicebant propter motum imperatoris accidere. quorum plurimos sacerdotum exilio deportauerat. eudoxio communicare fugientes. Post paululum uero tempus. eodem consulatu ualentinianus princeps. filium gratianum imperatorem constituit. uicesima quarta die mensis augusti. Sequenti uero consulatu ualentiniani secundo. et ualentis itemque secundo. terre motus circa bithyniam maximus. niceam subuertit urbem. undecimo die mensis octobris. Agebatur enim annus duodecimus post nichomedie casum. Post paucum uero tempus. alio terre motu. multe partes germe ciuitatis. in hellesponto constitute. destructe sunt. His igitur ita prouenientibus. nulla reuerentia terruit. neque eudoxium arrianorum episcopum. neque ualentem imperatorem. Non enim a persecutione cessabant. Porro terre motus turbarum ecclesiasticarum. indicium esse uidebatur. Cumque igitur multi sacerdotum exilio portarentur. soli diuina prudentia propter eminentem sui reuerentiam. exilium non sunt passi. basilius atque gregorius. Quorum alter quidem cesarie cappadocie fuit episcopus. gregorius autem nazanzene ciuitatis omnino uilissime. que est posita in uicinia cesarie. De basilio atque gregorio. procedenti sermone narrabitur. XXIII.

Cum igitur eo tempore consubstantialitatis dogma confitentes. uehementer affligerentur. rursus persecutores contra macedonianos insurrexerunt. Qui terrore magis uiolentiaque constricti. per singulas ciuitates. legationibus fungebantur apud alterutros indicantes. ut propter necessitatem confugere deberent ad fratrem imperatoris. et ad liberium romane urbis episcopum. cuius fidem amplecterentur potius quam communionem eudoxii. Miserunt igitur eustachium sebastie. qui fuerat sepe depositus. siluanum tharsi cilicie. atque theophilum. mandantes ne declinarent fidei causa liberium. sed romane communicarent ecclesie. et fidem de consubstantialitate roborarent. Hi siquidem cum litteris in seleucia dispositis. italiam peruenerunt. et imperatorem quidem uidere non potuerunt. Erat enim occupatus in gallijs. et contra sauromatas dimicabat. liberio tamen epistolas obtulerunt. qui eos suscipere noluit nullatenus. dicens eos arrianos esse. nec ab ecclesia suscipi posse. qui nicenam non susciperent fidem. At illi responderunt per penitentiam se cognouisse ueritatem. et dudum abnegasse dissimilitudinis fidem. et similem professos per omnia filium patri. nichilque differre a consubstantiali per omnia similem. Hec dicentes. exegit liberius scriptam sue sententie dare professionem. At illi libellum porrexerunt. in quo

etiã ꝑposuerī uerba fidei. niceni concilij. Explas aut̃ ab smyrna in asia constituta. & pisidia isaurię atq; pamphilia. nec ñ liciã factas. hic ꝓpt̃ multiloquiũ ñ conscripsi. Uerba ũ libelli ab eustachio & reliquis liberio dati. hec ẽẽ noscunt̃.

Dño fr̃i & consacerdoti liberio. eustacius. theophilus. & siluanus in dño salutem; Ꞩ xxiiij.

Propt̃ hereticoꝝ uesanas suspitiones. quį ñ cessant catholicis ęcclis̃ scandala generare. ea gr̃a omnẽ occasionẽ eoꝝ ꝑimentes. ꝓfitemur synodũ lamsaco celebratã. & smyrna. aliisq; diũsis locis. orthodoxorũ epoꝝ. Pro qua synodo. legatione fungentes. apud tuã pat̃nitatẽ & uniuersos italię. cunctosq; occidentis epos̃. litteras deportamus. catholicã fidẽ tenere atq; seruare. q̃ in sc̃o niceno concilio. sub beatę memorię constantino. a trecentis decẽ & octo epis confirmata. ꝑfecto & ĩmobili statu. hactenus & in ꝑpetuũ ꝑmanebit. In qua consubstantialitas sc̃e pieq; definita ẽ. contra arrũ prauitatẽ. Similit̃ q; nos cũ p̃dictis eandẽ fidem tenuisse atq; tenere. usq; ad t̃minũ custodire. manu ꝓp̃a ꝓfitem̃. condẽpnantes arriũ. impiã q; doctrinã eius. cũ discipulis suis. eiq; similia sapientib; Nec ñ omnẽ heresẽ sabellianos. patropassianos. marcionistas. fotinianos. marcellianos. simul etiã paulo samosatenos. eoꝝ q; doctrinam. omis q; his similia sapientes. & uniũsas hereses sc̃e fidei p̃dictę contrarias. quę pie catholiceq; ẽ in nicea a sc̃is patrib; explanata. anathematizantes. ꝑcipue explanationẽ. lectam in ariminensi concilio. tanquã contrariã p̃dictę fidi sc̃i concilij. in nicea urbe celebrati. Cuius lectione plata. in urbe trachię nicęe. dolo atq; ꝑiurio capti. constantinopoli subscripser̃. Est aut̃ fides n̄r̃a. et eoꝝ pro quib; legatione fungimur hec. Credimus in unũ dm̃ patrẽ omnipotentẽ. omniũ uisibiliũ inuisibiliũq; factorẽ. & in unũ unigenitũ dm̃ dñm ihm̃ xp̄m filiũ dei. natũ ex patre hoc ẽ ex substantia patris. dm̃ ex deo lumẽ ex lumine. dm̃ uerũ ex dõ uero. natũ ñ factũ. consubstantialẽ patri. ꝑ quẽ omnia facta sunt. quę in cęlo & quę in t̃ra. Qui ꝓpt̃ nos homines & propt̃ n̄r̃am salutẽ descendit. incarnatus ẽ & homo fact̃. passus & resurrexit tertia die. ascendit in cęlos. & uenturus ẽ iudicare uiuos & mortuos. Et in sp̄m sc̃m. Eos aut̃ qui dicunt fuit q̃ndo ñ fuit. & ante quã nasceret̃ ñ fuit. & q̃ ex ñ existentib; factus ẽ. aut ex altera ẽẽntia ul̃ substantia. dicẽtes ẽẽ. aut conuertibilẽ. aut mutabilẽ filiũ dei. anathematizat catholica & ap̄lica ęccl̃a. Eustacius ep̄c sebastię ciuitatis. & theophilus & siluanus. legati conciliorũ lamsaci. smyr

ne & reliquorum hanc professionem manib; nris & propria uoluntate subscepsimus. Si quis autem preter expositam a nob fidem contra nos uel eos aquib; directi sumus aliquod crimen inferre uoluerit cum litteris uos tue sanctitatis ad quos probaueris orthodoxos epos dirige & apud eos nobicum causam dicant. & siquid criminis fuerit approbatum in auctore procul dubio uindicetur. Hoc itaq; libello legatarios obligans liberius eos in comunionem suscepit. Quib; dans huiusmodi litteras abire precepit.

Epla liberii romane urbis epi ad macedonianos epos post penitentiam. .xxv.

Dilectissimis fratrib; & consacerdotib; eustachio cyrillo hyperitio heroni helpidio maximo eusebio eucarpio & ortasio neoni eumathio faustino proclino pasinico arsenio seuero didymioni britanio callierati damabio edesio eustochio ambrosio gelonio pardalio macedonio paulo marcello heraclio alexandro adolio marciano sthenelo iohanni maceri charisio siluano photino antonio authocelso eufranori milesio patricio seueriano eusebio eumolpio athanasio diofanto minodoro diocli chrisanpelo eugenio eusthatio callierati arsenio eugenio marthyrio leratio leontio philagrio lutio & uniuersis orientalib; orthodoxis liberius eps & occidentales epi in dno salutem. Optabile nob pacis atq; concordie gaudium uestre littere detulerunt fidei lumine resplendentes. frs karmi oblate nobis per karmos frs et coepos eustathium siluanum atq; theophilum & maxime quia unam sententiam uros q; sensus concordare & consonare cum mea humilitate & italis atq; occidentalib; uniuersis affirmauerunt atq; demonstrauerunt. Et hanc esse cognoscimus catholicam & aplicam fidem que usq; ad nicenum concilium integra inmobilisq; seruata est. hanc ipsi retinere professi sunt. Gaudioq; repleti & omne uestigium ac nebulas inepte suspitionis abicientes non solum sermone eam sed etiam scriptura currente professi sunt. Cuius exemplar his litteris subdere necessarium indicauimus ne ullam occasionem hereticis ad excitendas insidias denuo relinquamus. Quib; iterum flammas proprie malitie commouentes incendia discordiarum consuete resuscitent. Hec insuper & professi karmi frs nri eustathius siluanus atq; theophilus. uestram caritatem semper hanc fidem habuisse & hanc usq; ad terminum custodire. fidem in nicena urbe a trecentis decem & octo epis orthodoxis adprobatam que perfectam continet ueritatem. & os totius heretice multitudinis obstruit atq; dissoluit. Non enim sponte tanea motu sed nutu diuino tantorum eporum numerus aggregatus est contra uesaniam arrii. quanto numero beat'

abrahā. tanta milia fide destruxit. Que
fidei. dū in subsistentia & nomine consub
stantialitatis continetur. uelut quoddā
munitissimū & inexpugnabile cas
trū. omnia iacula. & molitiones arria
ne incredulitatis. decenter euitat. Cū
enim omnes occidentales episcopi arimino con
gregati. quondo eos arrianorum collegit
insania. quadā suasione. aut ut ue
rius dicā mundana potentia. hoc
quod cautius erat in fide positū. auferre.
aut oblique denegare conati sunt. tamen
nichil eorum calliditas profuit. Nā pene
omnis conuenientes arimino. tunc ter
rore permoti atque decepti. nunc resipis
centes & anathematizantes eos. qui
ibi conuenerunt. aut scribentes catho
lice fidei. que nicena urbe sancita est.
nobisque cōmunicantes. feruenti contra
arrii dogma. eiusque discipulos inflā
mantur. Cuius rei inditiū. etiā ipsi le
gati uestre ciuitatis agnoscentes. uos
ipsos in sua subscriptione iunxerunt.
anathematizantes arriū. et que ab eius
sequacibus arimino gesta noscuntur.
contra fidē in nicena urbe sancitā.
in quibus etiā uos capti periurio. sub
scripsistis. Unde consequens nobis ui
sū est. scribere caritati uestre. & adiuua
re iusta poscentes. maxime quia per
professionem uirorum legatorum. respicien
tes orientales. cū orthodoxis occiden
talibus concordare cognouimus. & sig
nificauimus. ut noueritis blasphe
mias ariminenses. quae tunc uidebantur
per subreptionem maculati. nunc anathe
matizatos. & uniuersos ad nicenā res
pirasse fidē. Quod oportet per uos omnibus
indicari. quatinus possint qui uiolenter
lesi sunt. aliquando ab hereticis tenebris.
ad diuinū lum catholice libertatis
accedere. Qui post hanc synodū non uo
luerint respuere uenenū perfidie.
et blasphemias arrii uniuersas abice
re. easque anathematizare. cognos
cant se cū arrio eiusque discipulis. ceteris
que serpentibus. siue sabellianis uel
patri-passianis. aliis quibuslibet alterius
heresis socios esse. & cōmunione priuatos
ab ecclesiastica synodo. que ad se filios
adulterii non admittit. Deus uos inco
lumes custodiat fratres karissimi. Has litte
ras eustachius ceterique percipientes.
rursus ad siciliā deuenerunt. Ibique fa
cientes synodū syculorum episcoporum. corā
ipsis consubstantialitatis fidē pro
fessi sunt. Cūque nicenā fidē roborassent.
consonas ab eis easque percipientes
epistolas. ad eos a quibus fuerant desti
nati reuersi sunt. Qui liberii precep
ta suscipientes. legationes mitte
bant per ciuitates apud presules. et
consubstantialitatem fidei predicabant.
inuitantes eos. ut in tharsū cilicie
partem conuenirent. quatinus nicenā ro
borantes fidē. de cetero soluerent om
nē contentionē. Que fieri potuerat.
nisi eudoxius arriane religionis presul.
tunc apud imperatorem eminens ualde. pro
hibuisset. Qui amplius propter indictū
iter ad tharsū accensus. mala in eis
potiora cōmisit. Ita uero macedoniani

p legatos quos miserant cōmunicantes liberio. nicenā confirmauerunt fidē. ipse sabinus in collectione synodalium ē professus. XXVI.

Circa hec itaq; tempora. eunomius ab eudoxio separatus. seorsum agebat missas. qm̄ dū sepe rogasset. ut susciperet preceptor eius aethius. eudoxius n̄ audiuit. Hoc aut̄ n̄ ideo refutauit. q sectā declinabat aethii cū eā scilicet p̄dicaret. s; qm̄ om̄s unanimes illi eū secte alūs fatebant̄. Ista ḡ causa fuit. ut ab eudoxio separaret̄ eunomius. Hec ḡ constantinopoli gerebant̄.

Deinde alexandria. preceptū p̄fectorū studio eudoxii destinatum. conturbauit ecclām. Uerū athanasius irrationabilē furorē populi sui metuens. atq; timens ne malorū faciendorū. ipse causa ēē uideret̄. iiii mensib; semet ipsū in sepulchro patris abscondit. Quo; pp̄t eī absentiā. seditionē desiderio ipsius popl̄s excitasset. agnoscens īpator. pp̄t hoc alexandriā ēē turbatā. litteris indicauit. ut athanasius licenter teneret ecclesias. Et hec fuit causa. ut usq; ad athanasii mortē. alexandrina non turbaret̄ eccla. Quia ū post eī mortē. rursus arriani eas ecclās inuaserunt. narrabo post pauca. Sozomen.

XXVII

Illo siquidē tempr̄ celebrat̄ concilium in thyanis ab eusebio ep̄o cesarie cappadocie. athanasio ancyre. pelagio laodicie. zenone tharsi. paulo emeseno. ostresio meletinense. et gregorio nazanzeno. aliisq; multis qui uerbū consubstantialitatis seruandū ēē. apud antiochiā. iouiano impante decreuerant. Relegunt̄ ibi liberii. et occidentaliū littere sacerdotū. Quā ob rem gaudio repleti. scripserunt uniūsis ecclīis. ut legerent decreta epōrū apud asiā celebrata. et liberii litteras. italorūq; afrorū. atq; gallicanorū. nec n̄ siculorū. Detulerant enī horū litteras legati de lāsaco destinati. ut considerarent omniū numerū sibimet concordantiū. Plurima nāq; multitudine. concilium ariminense uincebat. Pariterq; scripserunt. ut in tharsū cilicie conuenirent certa die. Et illi q̄dē. hoc m̄ alterutros inuitabant. Cumq; synodus pararet̄ in tharsū conuenientes in antiochia carie. quasi triginta quatuor asiani pontifices. studiū quidē concordie ecclāstice collaudabant. consubstantialitatis ū nomē respuentes. fidē in antiochia. et seleutia prolatā. robotare nitebātur. tanquā luciani martyris existentē. et multorū sudorib; a suis progenitorib; approbatā. Uerū īpator. studio eudoxii synodū in sicilia celebrari p̄hibuit. Socrates. XXIX.

Igitur impator ualens. festinans ad antiochiā. de constantinopoli digressus uenit in nichomediā. et illic huiusmodi causa moratus ē. Eudoxius enī arriane religionis. mox p̄ egres

sui imperatoris defunctus est consulatu ualentiniani et ualentis tercio. cum undecim annis sedem constantinopolitane tenuisset ecclesie. Qua uero ob rem arriani in locum eius ordinauerunt dimophilum. Verum predicatores consubstantialitatis. oportunum iudicantes inuenisse se tempus. euagrium quendam sue fidei constituerunt episcopum. Quem ordinauit eustachius dudum antiochenus episcopus. qui prius quidem a ioviano fuerat exilio reuocatus. Tunc autem aderat in urbe constantinopoli latenter degens. ut consubstantiales predicatores sua presentia roboraret. Hoc facto. ex alio rursus initio persecutionem arriani mouebant. Hec gesta dum peruenissent ad principem. metuens ne seditione ciuitas turbaretur. militarem manum a nichomedia constantinopoli destinauit. precipiens ut teneretur et ordinator et ordinatus. et alter alibi mitteretur exilium. Eustachius igitur in biza trachie ciuitatem mittitur. euagrius in locum alium destinatur. His ita gestis. arriani amplius efferati. uexabant uehementer orthodoxos. cedentes. contumelias agentes. carceribus recludentes. pecuniisque sepe damnificantes. et omnia contra eos facientes importabiliter. Que dum illi ferre non possent. ad supplicandum principi ueniebant. si quomodo mererentur uiolentias euitare. Sed hec cogitantes. ualde frustrati sunt. ab iniusto se arbitrati iusticiam promereri. Cumque uiri electi ex ecclesiastico collegio octoginta numero quibus preerant urbasus. theodorus. et menedenius in nichomediam peruenissent. preces obtulerunt imperatori. uiolentiam proclamantes. et ea que uidebantur esse perpessi. XXX.

Indignatus igitur imperator ad presens celauit iram. latenter autem modesto prefecto precepit. ut eos comprehensos occideret. Modus autem mortis erat quodam peregrinus. quapropter memorie est contraditus. Metuens enim prefectus ne seditio nasceretur in populo. si eos aperte perimeret. simulauit se eos uiros exilio destinare. Illis autem simpliciter adquiescentibus. iussit eos prefectus mitti in nauem quasi exilio deuehendos. precipiens nautis ut cum ad mare medium peruenirent precipitarentur. et hoc modo morerentur. Quo facto. perductis eis in medium sinum qui uocatur astacenus. quod iusserat prefecto imperator. impletum est. Et in alia sequenti nauicula. naute transeuntes. concremauerunt nauem. Contigit autem uentum flare nimie sub solanum. et ita nauis uelociter est accensa. Cuius reliquie peruenerunt ad locum qui accidiza nuncupatur. ubi ad plenum cum uiris religiosis absumpte sunt. Quod tamen aiunt non sine ultione transisse. fames namque repente secuta est circa phrigias gentes. ita ut necessitatem haberent habitatores patriam relinquere. et ad constantinopolim diuersasque prouintias properare; Sozomenus

Valens itaq; nichomedia XXXI.
relicta. pgebat ad antiochiã. Interea dũ uenisset ad cappadociã. solite ei loci turbabat ecclãs. arrianis eas tradere uolens. Q' ꝗ se credebat cito pficere. eo qđ p quib; dã inimiticiis. basilius eusebio q' tũc cesariensiũ regebat ecclãm. uidebatur offensus. Et abscedens in pontũ. cũ monachis habitabat ibi philosophantib;. Porro popłs & maxime nobiliũ ac sapientiũ. eusebiũ in suspitione habebant. quasi ipse fuisset auctor fuge uiri philosophi. uita ũbo q; pfecti. Volebant q; eũ deserere. & apud semet ipsos missarũ celebrare sollepnia. S; basilius quidẽ ne turba nasceretur in pplo p seditiones hereticoꝝ. agebat in ponto silentiũ cũ suis epis. qui semp aderant illi. Contigit etiã ut circa eusebiũ. odiũ popli nasceretur. Dũq; basilio fuisset nuntiatũ. q' ualens uenire in cappadociã. relicto ponto. cesareã uenit. & pacis cũ eusebio celebratis. ecclãm p tempr suis adhortationib; roborabat. Ualens autẽ dũ suã intentionẽ ñ ualuisset implere. cũ epis secũ ãbulantib; tũc abscessit.

Sit imperator ualens. paruipendens famis inuasionẽ. uenit ad antiochiã syrie. Cũq; ibi moraretur. nolentes arrianis consentire uastabat. uehementerq; consubstantialitatis pdicatorib; imminebat. & cũ quosdã ecclesiis pene omniũ ciuitatũ orientaliũ expulisset. ñ ei suffecit. s; etiã diuisis eos suppliciis subdidit. Multosq; diũsa morte contraditos interemit. plurimos autẽ necabat in flumine. XXXII.

Dicendũ q̃q; ẽ. qđ in edissa mesopotamie gestũ ẽe dinoscitur. In hac urbe ẽ apłi thome basilica. clara nimis pariter & ornata. in qua ppt loci reuerentiã. collecte sepius celebrantur. Quã uolens imperator inspicere. & agnoscens omns sibi odiosos ibidẽ conuenire. fertur manu pcussisse pfectũ. cur et inde orthodoxos ñ expulerit uniũsos. Cũq; pfectus iniuriã passus. inuitus indignationi principis ministrare contenderet. ñ enĩ uolebat tantis hominib; cedes inferre. latenter mandauit ut nullus in illa basilica remaneret. S; nemo respexit neq; consiliũ neq; terrorẽ eius. Omnes enĩ altera die ad locũ orationis pariter confluxerunt. Cũq; pfectus cũ multa militũ manu. ad basilicã festinaret. ut imperatoris pficeret iussionẽ. quedã muliercula cũ paupertate degens. suũ filiũ manu tractũ. cursu ad illã basilicã pperans. pfecti intrupit officiũ. Indignatus ũ pfectus. mulierẽ sibi iussit adduci. dixitq; ad eã. O infelix mulier. quo sic indecenter curris. [at illa] Ubi et alii inquit ire festinant. [Tunc ille] ~~Tunc ille~~ Non audisti quia pfectus ille occisurus ẽ. uniũsos quoscũq; repperit. Et mulier. Audiui inquit. ideo q; festino. ut illic inueniar inter eos. Et ũ [inquit] hec paruulũ trahis infantẽ. Tunc mu

uer ait. Ut iste martyrium suscipe mereatur. Hec cu audisset uir ille. considerauit concurrentiu uoluntate. Et mox recurrens ad principe. suggessit ei eo qd eent omis morte p sua fide suscipe pparati. irrationabile dicens breui tempr tantos occide. Quo dicto. ab ira reuocauit impatore. Hoc g m edissenti furore impatoris effugiunt. Theoderitus. theodorit

Et hec quide cu pfectus impatori dixisset. poplm quide qd sustinebat n ptulit expiri. XXXIII. iii xxx

Veru duces eoru ide prbos atq; diaconos introgare pceptus e. ut unu e duob; eligerent. aut comunicare lupo. aut urbe pelli. & in quib; cla extremis partib; destinari. Cumq; congregasset uniusos. mitib; utebatur ubis. psuade nitens ut leges sequerent impatoris. indiciu uesanie dicens ee. ut tanto impatori. pauci homines resultarent. Cuq; cuncti tacerent. ad hoz duce eulogiu. uiru ualde laudandu. pfectus ait. Cur n respondes his. que dicunt a nob? At ille. Non inquit oportet. nichil introgatu respondere. Tunc pfectus. Multa itaq; uba locut sil. monens uos q sati expediunt. Porro eulogius uniusis hdicta fuisse respondit. & incongruu ee ut solus alios despiciens responderet. Si u me solu inqt introgas. mea declarabo sententia. Prefectus. Comunica possidenti regnu. At ille pacifice & nimis gratant. ait. Et m regnu dq; sacdotiu q; consortiu e. Te pfectus irrisione sentiens. seuiebat. & iniuriis cont sene usus. etia h adiecit. Non hoc locutus su fulminande. s; quib; comunicat impator. comunicare uos monui. Cuq; dixisset senex. pastore se habe. & illius nutib; obedire. octoginta eode tepore cophenden destinauit in trachia. Qui cu ducerent. plurimo p iter apparatu fruebant. Ciuitates eni occurrebant & uici. deuictores athletas honorantes. S; hostes armauit inuidia. ut impatori dicerent. q plurimu honore uiris illis. que contumelia putabat. afferret. Hec agnoscens impator. iussit ut bini separarent. & alios quide in trachias. alios in extrema arabia m. alios u in thebaide dispsit urbes. Aiunt eni q etia fris quos natura iunxit. crudelissim corpore separauit. Porro eulogiu psule alioz & prothogene qui post eu fuit. in antino usq; transmisit. Quoz uirtute n patior obliuioni contrade. Cu eni concorde uiderent ciuitatis epm. ecclastico q; collegio comunicarent. uider paucos ee. qui ad ecclas concurrebant. Dequa consulentes. agnouer habitatores ciuitatis ee paganos. Unde dolentes deeoz incredulitate lamtati n tam ee diu lugendu arbitrati sunt. s; omi uirtute de medicina cogitauer. XXXIIII.

Sacratissim g eulogius in habitaculo suo redactus. tota die

cuncta q; nocte omniu deprecabat dñm.
Protogenes aut ualde dignissimus
eunomiu litteris erudit ad scriben
dũ uelocit pparatus. inueniens o
portunu locu. eumq; sibi segregans
ad docendu adolescentiu magister
effectus e. quos & scribe uelocit edoce
bat. & diuina erudiebat eloquia.
Dictabat eis dauiticas (dauiditicas) melodias. et
aplice doctrine congruas lectiones
meditari pcipiebat. Cumq; un adole
centiu incidisset in egritudine. ue
nit ad domu ei. & tenens egroti dex
tera. langore orationib; effugauit.
Hoc agnoscentes alior parentes in
fantiu. deduxer eu ad domos suas.
& egrotis auxiliari deprecabant. At
ille n ante se dix dñm. ut expelleren
tur egritudines rogaturu. nisi pri
egroti sacri baptismatis munere
potirent. Qd illi letant adimpleue
runt. Cogebat eni eos salutis deside
riu. & sub uno anime corpisq; sani
tate fruebant. Siquando u alicui
suasisset. ut sacra gram mereret ac
cipe. ducebat eu ad eulogiu. & con
cutiens ianua rogabat ut apiret.
ac signu dñicu. ei qui fuerat renat
imponeret. Cumq; ille difficilius ape
riret ne intercideret oratione. dicebat
potius ee necessaria salute errantiu.
Mirabant igit uniuersi uidentes
prothogene talia facere. Qui licet
tantis lum diuine cognitionis im
ptiret. tam eulogio pmatu p omia
reseruabat. ut eos quos capiebat illi

magis offerret. Unde conciebant.
multo magis uirtute illi eminere.
Cu igitur fluctuatio quieuisset. tra
quillitate facta remeare pceptos de
duxert. omis ingemiscentes & lacri
mantes. maxime u presul ecclie cor
primatus affectu. Cumq; ad propa
remeassent. scs quide eulogius bar
so maximo ad uita felicissima tran
seunte. ei suscepit regim eccle. Por
ro mirabilis prothegenes colere ius
sus e. urbe carrensiu desolata. & spi
nis gentiliu plena. que utiq; pluri
mis laborib; indigebat. Socrates.
Eode tempr demon quida. XXXV.
ertoneus. crudelitate ualentis
abusus ei psuasit. ut pscrutaret quis
post eu esset suscepturus imperium.
Qua obrem nigromantia fec. Quib;
artib; adimpletis. plurimos ille
demon n quide apte. s; obliqua
solite responsa pferens infremit.
Na eu de impio consuleret. quatu
or litteras demonstrauit. idest
ΘΕΟΔ dicens hoc nom post ua
lente (impii) culm accipe. Qd du ad aures
puenisset impatoris. zelo ductus
multos pemit. quos tyrannide as
sumere iudicauit. Occidebant ita
q; theodori. theodoti. theodoli. &
quicq; has litteras in capite sui no
minis habuissent. Inter quos etia
theodosiolus quida uir fortis. ex
hispania prouintia genus ducens.
occisus e. Hoc g timore plurimi sua
nomina mutauer. negantes q pri

habuissent cu iuramto. ut picula declinarent. Theoderitus. xxxvi.

Valens q imperator cu uniuersas ut ita dica ecclas pastore nudasset. in cesarea cappadocie uenit. cui tunc psul erat basilius. lum tocius orbis. Premisitq; pfectu. precipiens ut aut flecteret basiliu. quatinus dogmati comunicaret eudoxii. aut hoc facere nolens expelleret. Audiens eni gl'am tanti uiri. noluit ei prius inferre certamine du fortis basilius eius iacula deuitaret. fieret ceteris clarior imago uirtutis. Huius machinamta. uelut tela aranee facta sunt. Suffecerunt eni ceteris sacerdotib; ad utilitate sui antique patru narrationes. et uelut queda turres. muru fidei indeclinabile seruauer. Porro pfectus cesaream ueniens. et euocans magnu basiliu honorauit. et mansuetis apd eu sermonib; usus e. monens ut tempori pareret. et n tantas ecclas. ppt parua dogmatu subtilitate. uexari pateret. Pmittebat etia imperatorias amicicias. multa beneficia ppt hec plurimis offerenda. Veru ille uir sacratissim. ait adolescentib; hec uerba congruere. Illi inquit et illor similes. talia pmissa respiciunt. Na qui diuinis saginant eloquiis. corrupe de diuinis dogmatib; neq; una sillabam paciunt. s; pro his si contingat etia omis mortis species aplectuntur. Amicitias aute ipatoris. magnas quide cu pietate iudico. sine qua perniciē potius has appello. Cumq; prefectus seuiret in eum. stultuq; uocitaret. scs basilius ait. Hanc stulticiam habere semp exoro. Que dum egredi tunc iuberet. ut quid deberet facere cogitaret. sententia q; sua altera die depromeret. fertur uir famosissimus. hoc dixisse. Ego quide etia cras ipse regredior. du m tu sententia n pmutes. s; utere minis tuis. Post hec uerba. pfectus occurrens imperatori. que dicta fuerant et uirtutem uiri hui. animeq; fortitudine et fiducia nuntiauit. Tune q tacens imperator ingressus e. Post hec igit contigit ut diuinitus sibi plagas. uideret inmissas. Filius eni ei egrotans. circa ipsas portas mortis agebatur. S; etia coniuge diuse occupauerant passiones. Cognoscens q causa sue tristicie. uiru sacratissimu. que punire minabat. uenire ad palatiu depcat e. Duces aut preceptis impialib; ministrabant. Tc itaq; magnus basilius ueniens ad palatiu. uidensq; pncipis filium circa morte. ad uita eu remeaturu ee pmisit. si ppios uiros. sacro baptismate potirent. hec cu dixisset. egressus e. At ille iurisiurandi qd baptismatis tpore pmiserat memor. scdm stultu errore. psentib; arrianis. filiu baptizare pcepit. Quo gesto. mox infans terminu uite sortit e. Penitentia u duct

ualens. et noxiã iurisiurandi iudicans ueritatẽ. in sacrũ templũ ingressus. magni basilij magisterio sãciatus ẽ. et altari obtulit dona sollẽpnia. Quẽ intra aulças ubi ipse residebat. ueni re pcipiens. multa apud eũ de diui nis dogmatib; ũba locutus ẽ. et do centẽ libent audiuit. Ubi tũ aderat quidã nõie demostenes. sup impiales epulas constitut. Qui dũ doctorẽ mundi culparet. barbarismũ fecit. Tũc scs basilius subridens. uidim in quit sine litteris demostenẽ. Cum potius ille minaret. scs ait basilius. Tuũ ẽ de pulmtariis cogitare. non dogmata diuina decoquere. Post hec impator ita dilexit uirũ. ut etiã optima predia que illic habuit pau pib; qui ab eo gubnant offerret. Ex quib; leprosis pcipue necessaria ministrant. Primũ g ualentis im petũ hoc m magnus basilius decli nauit. Cũ ũ postea reuersus illic fu isset. prior oblit. qm a seductorib; ei uoluntas obsidebat. rursus eum mouebat ut ad partes inclinaretur hereticas. Cui n psuadens. legẽ de ei scribi pcepit exilio. Quã uolens manus sue subscriptione roborare. nullũ apicẽ cõplere pualuit. Calam enĩ contritus ẽ. Cũq; scds et tercius calam hoc ptulisset. et adhuc legẽ impiã firmare contenderet. cõmota ẽ eius dextera. eamq; subito tremor inuasit. Tunc ei animo tror com pleto. ambab; manib; chartã rupit. ostendit q; prouisor omniũ ds. que et ali os ipse pmisit pati. et hunc ab insidi is liberauit. et p ea que in isto contin gere. signũ pprie uirtutis ostenderet. et p alia dispensationis fortitudinẽ uiror pdicans optimor. Socrates.

Sciendũ ũ quia dũ uiueret atha nasius alexandrin epc. diuina quadã puidentia alexandriã ul egyp tũ distulit cõmouere. audiens atha nasiũ a cuncta diligi plebe. et metu ens ne forte seditione facta res pub lica uexaret. Uerũ athanasius con sulatu gratiani scdo et probi. post crebra p eccle statu certamina hac puat ẽ uita. cũ quadraginta et sex annis. p multa picula sedẽ rexisset episcopalẽ. Theodertus. xxxvii

Cũ g in alexandria uictor atha nasius. p multa certamina in numeras q; coronas. uite t minũ sus cepisset. et ad labor suor pmia de migrasset. suscepit petrus uir opti mi psulatũ. quẽ dudũ ille beatus elegerat. cunctis una consentientib. et sacerdotib; et nobilib;. cunctaq; ple be et fauore suo ppam ostendentib uoluntatẽ. Js enĩ athanasii sudori b; particeps fuit. Et dũ eet in ciuita te et dũ diũsa latibula pagraret. multifaria picula cũ eo sustinuit. Qua ppt cuncti sacdotũ concurren tes. dignũ heredẽ petrũ athanasij clamauer. Cũq; eũ in pontificali sede constituissent. repente iudex puin cie paganor poplm congregans et

parit̃ iudeoꝝ ⁊ eccła septa circũdedit.
petrũ exire p̃cipiens. nolenteq; inter-
minat⁹ abstrahere. Faciebat hoc im-
p̃atori quidẽ placere uolens. dũ e contra-
ria sapientes calamitati submitteret.
Qđ autẽ uerũ ẽ. impietatis ira cõplet⁹.
ydolis pot⁹ placere nitebat̃. ⁊ tẽpes-
tatẽ eccłe. clarã putabat esse festiuita-
tẽ. Petrus itaq; uir mirand⁹ inspira-
tũ respiciens bellũ. latent̃ egressus ẽ.
⁊ conscendens nauẽ. p̃fectus ẽ romã.

xxx viii

Transactis ũ dieb; xxxviii.
paucis. euzoius ab antiochia uenit
cũ lucio. et ecclas ei contradidit. Cui
etiã impietatẽ. samosata noscuntur
expta. Popłs autẽ doctrinis p̃mit⁹
athanasii saciatus. deinde cibũ si-
bimet offerri contrariũ. ab ecclasticis uidens
collegiis se suspendit. Porro lucius
armigeris utens cultorib; idolorum.
alios uerberabat. alios suspendebat.
alios cogebat effugere. alioꝝ ũ. ins-
tar barbaroꝝ. uastabat domus. Sed
hec melius uir mirabilis petrus. in
sua narrabit epła. Ego tamẽ unũ sce-
lerũ lucii referens. epłam petri ponã.
Viri quidã in egypto conuersationẽ
imitantes angłoꝝ. ⁊ ciuitatis euitan-
tes turbas. uitã habere in heremũ
potius elegerunt. ⁊ arenosãq; terrã
⁊ sterilẽ. fructiferã reddiderunt. fruc-
tũ q̃ppe dõ suauissimũ uirtutis eoꝝ
⁊ optimũ referentẽ. Cui⁹ deserti
multi quidẽ uident̃ uictores. s; a
puero illic extitit antonius famosis-
simus. monachis uirtutẽ luctaminẽ
spiritalis ostendens. xxxviiii.
Huius g̃ loci tunc incolas sequaces
antonii. infelix lucius expulit. eo-
rũq; scissimos p̃sules. macharium ue-
nerabilẽ. aliũq; macharium. ysidorũ.
⁊ ceteros speluncis suis eiciens. in
quandã insulã. que ab impiis habi-
tabat̃ hominib; destinauit. q̃ppe
q̃ nũquã magistrũ susceperat pieta-
tis. Cũq; nauis in littus insule puē-
nisset. demon q̃ ab illis honorabat̃.
relinquens idolũ. ũ dudũ habitare
consueuerat. filiã sui sacerdotis inua-
sit. ⁊ bachantẽ illuc usq; p̃duxit
ubi nauis aduenerat monachorũ.
Tũc demon utens lingua puelle. cla-
mabat sicut in philippis p̃ pytho-
nissã. audiebantq; cuncti uiri si-
mul atq; mulieres. demonẽ procla-
mantẽ. O potentiã ũram. o minis-
tri xp̃i undiq; a uob expellimur
a ciuitatib; atq; uicis. a montib;
simul et collib;. ab heremo que pri-
uata probat̃ hominib;. Sperabamus in hac insula cõmorantes ũris
iaculis liberari. qua spe noscim̃
esse frustrati. Hic uos p̃secutores
miserũt. ñ ut uos uexarent. sed ut nos
p̃ uos magis expellerent. Ecce re-
cedim⁹ ab hac insula. Virtutis enĩ
ũre radiis iaculamur. Hec dicen-
tes ⁊ his similia. puellãq; in terra
p̃sternentes. ipsi q̃q; omnino dispa-
ruer̃. Tunc ille sacratissim⁹ chorus.
oratione facta suscitauit puellã.
⁊ suo patri sanã ualenteq; restituit.

Verū illi q̄ miraculū conspexerant. ad scōꝝ ꝓuoluti pedes. salutis uiaticum se ꝑcipe supplicabant. Et templū q̄d de demonū destruxer͠. Doctrine ū tadi is illuminati. sacri baptismatis gr̄a sr̄ potiti. His in urbe ñciatis. om̄is popli congregati. lucio detrahebant. dicentes irā sibi iminere diuinitꝰ. ñ scōꝝ reuerteret͠ chorus. Sic itaq; metuens tumultū lucius ciuitatis. sacratissimos uiros. ad suas speluncas remeare ꝑcepit. Et hec quidē sr̄ digna. que abhominationē illiꝰ impietatis apiant.

Veruntam̄ ꝑsūptiones eiꝰ iniquitatis. littere petri mirabilis edocebunt. Quarū ego longinquitatē fugiens. q̄ in medio posita sr̄. ponere ñ omittā. Prouintie inq̄t iudex palladius. cū eēt religione paganus. et idola semꝑ adoraret. contr̄ xp̄m sepius dimicare conabatur. Et colligens ꝑdictū ꝑplm. impetū fecit aduersus ecclām. tanq̄ si barbaros subdere niteret͠. Tunc itaq; multa crudelia gesta sr̄. que solū m̄ dictare uolens. ipsa rei memoria dolore maximo sū cōmotꝰ. et fluxū ꝑtuli lacrimarū. Vtin̄ q; hoc potuerā pati. ñ diuina ratione animū reuelasse. In ecclā enī que theona uocat͠ ingressa multitudo. ꝑ uerbis honorabilibꝰ. idoloꝝ fauorib; exultabant. pro sacrarū lectione scripturarū. turpes manuū plausus agebant. refracteq; cū turpitudine uoces. et contr̄ xp̄i uirgines contumelie. quas ling̃ hominū ꝓferre ñ patitur. Audiens enim quilibet sapientū talia. claudebat auditꝰ. et magis optabat ee surdus. ne huiusmodi ūba audire cōpelleret͠. S; utinā uerbis peccando quieuissent. et ñ actu. ūboꝝ luxuriā superarent. Facilis namq; detractio ē huiusmodi. apud quos xp̄i sapientia. et doctrine cultꝰ inhabitat. Hi siquidē ut uasa ad ꝑditionē facta subsannantes. et horribilē sonū de narib; emittentes. et ut ita dicā. fetorē ueluti de quodā cuniculo ꝓfundentes. uestes scārū xp̄i uirginū disrūpebant. quarū continentia. formā scōꝝ imitabat͠ angloꝝ. Et sicut habet natura. nudas ꝑ totā circūferentes urbē. sicuti ualebant. eis cū turpitudine deludebant. Siq̄s autē eos tr̄ cōpaciendo ꝓhiberet. uulnerib; maceratus agebat͠. Hec illius cladib; Multe siquidē uiolentā corpis. sustinuere corruptionē. plurime uirginū uectib; in capite cese. sine uoce manser͠. quarū etiā funera. sollēpni sepulture. tradi ꝓhibita sr̄. Multa deniq; corpora. hactenꝰ a parentib; ingemiscentib; inquisita. repperiri ñ possr̄. S; cur (aut) parua de magnis loquor. cū sin istis inmoror. et ñ potius ad necessaria iā recurro. in quib; bene noui. quia mirabit͠ q̄libet nobiscū. obstupescens pacientiā dn̄i. q. ñ repente uniūsa conclusit. Que enī nūquā facta sr̄. neq; ꝑ scripturas patrum

nrōꝝ dieb; audita. hec sup ipsū altare.
impū cōmittebant. Sicut enī in schena
turpi consistentes. puerū quendā na
turā masculi denegantē & utentē
ueste feminea inunctis oculis & uultu
serico colore depicto. ut de uestitu his
trionis ē apud idolū feminei schema
tis. sup ipsū altare. ubi aduentū sci
spē inuocam'. circuitus huc & illuc
agere & manib; axistū celebrare fece
runt. ridentes nefandas q; mittentes
uoces. Qui rursus hoc paruulū iudi
cantes. ī pterita decora quā turpia po
tius estimantes. quendā ex suis tur
pitudine potissimū. ueste genitalib;
q; nudatū in sede ponentes ecclię. con
tionatorē turpē contra xp̄m īpuden
ter eleuauert. Pro sacris enī uerbis
me scelera pferebat. pro honestis lau
dabat luxuriā. pro pietate īpietatē
p continentia fornicationē & adulte
riū. masculoꝝ concubitū. furtū. ci
bū. potū. uitę huic utilia pclama
bat. His ita gestis. et me ab ecclia
recedente. qppe cū illic stare n̄ possē.
ubi militū inuasiones. ubi popl's pro
seditione. redēptus largitate pecu
niarū & gentiliū multitudo. mag
nis pmissionib; aderat. n̄r quasi suc
cessor. directus ē. aut p epatu quasi
mundanā cōparans dignitatē. qui
dā lucius lupi nequitiā & actus
habere festinans. n̄ orthodoxoꝝ epoꝝ
concilio. n̄ decreto ueraciū clericoꝝ.
n̄ peticione poploꝝ electus. sicut con
cionant ecclastice sanctiones. n̄ qui

ubet epoꝝ. n̄ prboꝝ. n̄ diaconoꝝ. n̄
popli multitudo. n̄ pcedebant eum
monachi hymnos decantantes scrip
turarū. s; euzoius erat cū eo. dudum
quidē dāpnat' cū arrio. in sc̄o niceno
maximo q; concilio. Nunc aut̄ per
patrocinia antiochensiū. uastator
ecclę. & comes largitionū ac militū
dux. omi impietate nouissim'. noīe
magn'. q' iuliani tēporib; berytiorū
incendens ecclam. beatę memorię
iouiani tēporib;. ex ppriis facultatib;
eā reparare coactus ē. ita ut pene
caput tunc admitteret. nisi mul
toꝝ labore. impialē clemētiā meru
isset. Considerate siquidē hec. ut in
zelū & ad uindictā excitari deposco.
quanta & qualia fr cōmissa contra
dī ecclam. cū talis adusū nos fuerit
tirannus fuerit excitat'. Is enī lucius
qui p uerā religionē & oms ortho
doxos epōs frequent abdicat' ē. pro
rationabilib; causis. n̄c astitit ciui
tati. & n̄ solū sicut blasphemus & in
sipiens dic in psalmis. n̄ ē ds̄ uerus
xp̄c. s; etiā in oportunitatib; ē cor
ruptus. atq; corrupit. gaudens in
blasphemiis. q' contra saluatorē cole
re comprobant'. Dū enī paganoꝝ
sensib; ē uicinus. recentē presumit
erroneus colere dm̄. Nā alii coram
eo. laudes huiusmodi pclamabant.
Bene uenisti episcope. q' filiū n̄ de
fendis. Alii dicebant. Te serapis
amat. qui huc te introdux'. simulachrū
utiq; paganoꝝ nominantes. Inter

hec eodē momto/ pdictus magr impi
etatis ei socius indiuisus/ armiger
amarissim⁹ & minister crudelitati
eius/ collecta multitudine pbroꝝ. p̄s-
biteros atq; diaconos. decē et nouē nu
mero cōprehendens/ quoꝝ quidā octo
gesimū trāscenderant annū. tanq̄m
captos in quodā scelere & romanoꝝ
inimicos/ legib; cohartabat. nesciens
uirtutē xp̄i & xp̄ianoꝝ leges & aplōꝝ
fidē p patres nobis traditā. Hec etiā
clem̄tissimū p̄ncipē ualentē grata
habere pnuntians. Flectimini inq̄t
miserrimi. & arrianoꝝ concordantes
dogmatib; flectimini. Ignoscet enī
uob diuinitas. licet uere religioni
cultū exhibeatis. n̄ sponte s; uiolent
hoc faciatis. Necessitati nāq; satisfac
tio debet. spontaneā ū uoluntati.
accusatio digna subsequit̄. Quapp̄t
huiusmodi rationes p oculos habentes.
pn̄te seq̄mini & dogmati arriano
subscribite qđ nc̄ pdicat lucius. be
ne scientes q si obediatis/ pecunias
que & honores ab impatore pcipie
tis. Resistentes ū/ carceres. supplicia.
tormta. flagella. uincula/ sustine
bitis. pecuniis simul possessionib;
q; priuati & postea pulsi. loca crude
lia. inhabitare dāpnabimini. Et iste
fortissim⁹ seductor minas seductio
ni contēpans. inuitabat atq; coge
bat. ut omissa pia sententia deuia
rent. At illi nichil amarius estimā
tes quā pietatis pditionē. huiusmodi
responderunt uobis. uirtute fortiq;

sensu. seductionē minasq; subdentes.
Quiesce iā quiesce. his nos terrere sermo
nib;. cessa uerba uana pferre. Nos neq;
nouū. neq; recentē colim⁹ dm̄. Et licet
inanit furias teq; concitias. sic uehe
mens uent⁹ in dogmatib; pietatis ad
mortē usq; consistim⁹. n̄ impotentē. n̄
insipientē. n̄ sine ueritate aliq̄ndo fa
tentes dm̄. n̄ aliq̄nquidē existentē.
sic impietas arrii temporalē pdicat fili
ū. Si enī creatura ē. scdm ei⁹ uesaniā.
filius n̄ existens cū patre. etiā pat aliq̄n
n̄ fuit. q̄ppe filio n̄ extante. scdm eos
aliq̄ndo. Si ū semp ē pat. existente q̄p
pe ex eo uero filio. n̄ scdm generatio
nis fluxū. ds̄ enī īpassibilis ē. quom
n̄ ē insipiens atq; uesanus q hoc de
filio pfitet dicens. erat qn̄ n̄ erat.
p quē omnia ut sint. p grām consti
tuta st̄. Nr̄i siquidē patres a q̄b;
isti cadentes. iuste sine patre st̄ facti.
in nicēā uenientes & anathemati
zantes arrii sectā. cui nc̄ iste iuue
nis patronus extitit. n̄ alteri subs
tantie qđ tu nc̄ fateri nos cogis. extra
patrē eē. dixerunt. s; eius essentia. Qđ
bene et cū pia mente intelligentes. ex
plurima sacroꝝ libroꝝ collectione.
consubstantialē eē. pfessi sunt. Talia
siqdē & his similia dicentes. p mul
tos dies exercuit. putans a pia eos
sententia posse mutari. Qui magis
uelut in stadio fortiores effecti. ter
rores q; conculcantes. et semet ipsos
patrū rationib; cōarmantes. uali
diorē habuerunt de pietate sensū. uir-

tutis exercitiũ sua ꝑicula iudicante. Sic igitur illis decertantib; & specta-
culũ factis. sicut beatus scribit apls
anglis & hominib;. uniũsa ciuitas
concurrebat. athletas conteplatura
xpi. suaq; constantia uerbera iudicis
& flagella supantes. triũphũq; ple-
cont arrianos ꝑ patientiã possiden-
tes. Quos ille utiq; credebat se uin-
cere. & illorũ impietati contradere.
Cũ igit defecisset. eos tormtis affici-
ens. cunctis flentib; atq; lugentib;.
rursus collecta inrationabili multi-
tudine. ad iudiciũ eos. magis aut ad pre-
iudiciũ. circa portũ fecit adduci.
& cũ illic consuete. cont eos clamores
emitterent a paganis atq; iudeis.
& illi nollent arrianoꝝ ipietatib;
consentire. sententiã ꝑtulit. uniuer-
sis ante tribunal eius ingemiscen-
tib; ut ab alexandria sublati in
heliopolĩ fenice ducerent. cuius
habitatores. neq; nom xpi audire
paciunt. Sunt namq; pagani. Quo
facto. iubenseos nauẽ conscendere.
ipse stabat in portu nudũ gladiũ
uibrans. & hocm illos terreri putans.
qui bisacuto gladio. hostiles demo-
nes crebrius uulnerauerant. Sic g
dimisit eos absq; sũptib;. absq; quoli-
bet solatio. nauigare ꝑcipiens ma-
re spumantis. & ut ita dicã. nolen-
tẽ suscipe uiros. iniqua iussione cõ-
municare cõpulsos. Ingemuit enĩ
ciuitas uniũsa. & hactenus lamtat.
& aliĩ quidẽ suis manib; pectora ꝑcu-
tiebant. alii u manus et oculos ten-
debant ad celũ. uiolentiã ꝑtestan-
tes. & ueluti dicentes. Audi celũ. &
aurib; ꝑcipe terra. qm iniusta sunt
que gerunt. Cunctaq; simul gemi-
tu complebant. & ueluti cant quidã
erat in ciuitate luctificus. currebat
q; fluuius lacrimarũ. Cũ igit iudex
ille ꝑcepisset. ut uela nauis attol-
lerent. tc gemit ingens uniũsoꝝ.
uirginũ atq; mulierũ. senioꝝ et iu-
uenũ ꝑmixtus lacrimis ẽ emissus.
Cũ illi g heliopolim nauigarent. ubi
diabolica supsticio celebrat. omis in
media ciuitate. cõmunit & singuli
ingemiscentes atq; lugentes age-
bant. quib; tam nec apte licebat
flere. iussione urbis ꝑfecti palladii.
Erat enĩ et ipse paganus. Multi
deniq; flentiũ arrepti. & in carcerẽ
ducti. deinde castigati. lacerati.
uerberati. nouissime in metallo
st traditi. uiri quippe ecclie & prop-
ter diuinũ zelũ ualde pugnantes.
Erant enĩ plurimi eoꝝ monachi
heremũ incolentes. numero uigin-
ti tres. Cũ quib; post paululũ dia-
conus. a dilectissimo frẽ nro dama-
so. romane ciuitatis epo. deferens
nob consolatorias cõmunicationis
eplãs. manib; post tergũ iunctis
publice ab spiculatorib; ducebat.
ueluti quidã reus insignis. & ho-
micidarũ uerberib; coequandus.
lapidib; q; simul & plũbo ei ceruici-
b; maceratis. ad mare duct ẽ. Et

sicut illi sine sumptib; sine ullo solatio.
metallico deportatus exilio. Cumq; iu
dex ille multos quoq; infantium cruci
affixisset. quidam eorum morientes. neq; pa
rentum aut fratrum exequiis sollemptib;
sunt potiti. O multa inhumanitas
iudicantis. magisq; preiudicantis. Qui
enim propter pietatem decertati sunt. nec ho
micidiis comparari potuerunt. Eorum utiq;
corpora insepulta relicta sunt. pie labo
rantes. escis bestiarum uolatiliumq;
proiecti sunt. Quiq; patrib; necatorum.
naturali conscientia compati uolu
erunt. uelut iniqui capite secti sunt.
Que lex romanorum. que barbarorum
sententia. quoslibet patrib; condo
lentes punit. quando quispiam uete
rum huiusmodi gessit iniquitatem. Ius
sit itaq; pharao ut masculi interfice
rentur hebreorum. sed inuidia et timore
tamen protulit hoc preceptum. quanto tamen illa
que tamen gesta sunt humaniora moder
nis existunt. Quanto desiderabi
liora ad discretionem iniquitatis huius.
Et licet malitia nequaquam separaren
tur alterutris. sunt tamen incredibilia
que dicuntur. inhumana. crudelia
seua. barbara. amara. sine misericordia.
in quib; exultabant arriani choros
agentes. cum uniuersa ciuitas ingemi
sceret. Non fuit enim domus in qua non
erat mortuus. sicut in exodo scribitur.
Et cum hec ita sint gesta. non enim quie
uerunt iniquitatis auctores. sed ad pe
iora profectusq; ad episcopos puniendorum
uenena preparata dispersa sunt. habentes ini
quitatis sue solatium comitem largitio
num. quem prediximus magnum. Alios etenim
episcoporum curie tradiderunt. alios diuersis
machinationib; affecerunt. uolentes
uniuersos impietatib; obligari. et
secundum patrem eorum diabolum. querentes
quem sua rabie deuorarent. Super hec
autem undecim egyptiorum episcopos. uiros
quippe ab infantia usq; ad senectutem
heremum incolentes. uerboq; superan
tes et actu libidinem. pariterq; fidem sine
confusione predicantes. et dogma pie
tatis edocentes. multasq; uictorias
de demonib; exercentes. arrianamq;
sectam sapientissima ratione deno
tantes. exilio direxerunt in ciuitatem
iudeorum nomine diocesaream. Et ue
lut infernus crudelissimus. numquam
morte saciati fratrum sue seuitie me
moriam relinquere uoluerunt. Nuper
enim ecclesie catholice clericis degentes
in antiochia cum fidelib; monachis.
uolentesq; eorum scelera denotare. au
res imperatorias inflammantes. in neo
cesaream ponti mittendos esse prepara
uerunt. Qui puto propter feritatem locorum.
etiam uita priuati sunt. Tales itaq; tem
pus illud tragedias exercuit. Taci
turnitate quidem et obliuione dig
nas. sed litteras memorandas. ad ob
iurgationem eorum qui contra unigeni
tum linguas suas exacuerunt. Hi namq;
coarmati rabie blasphemie non solum
dominum omnium iaculari nituntur. sed
etiam contra eius famulos. bellum sine
ullo federe susceperunt;;;

Incipiunt tituli libri. viii.

1 De conuersatione miraculis et responsionib; et scriptis diuersorum monachorum nec non.

2 Quia arriani constantino- politanorum episcoporum comprehendentes orthodoxos multos in naui concrematuerunt.

3 Quia ualens paganis iudeis et hereticis tribuit licentiam suas festiuitates agendi et ortodoxos ubiq; prohibuit et de flauiani diodori q; uirtutib;.

4 De laudib; afrate monachi et quanta fiducia ualenti responderit.

5 De iuliano monacho.

6 De acepsema et aliis.

7 De malis que sub ualente in alexandria et per egyptum gesta sunt.

8 De didimo et scriptis eius et de gregorio pontico eiusq; miraculis.

9 Quia nouatiani festiuitatem pasche mutauerint et de schismate inter cornelium romanum episcopum et nouatum facto pro recipiendis errantib;.

x De damaso et ursino qui rome episcopi pariter ordinati sunt.

xi De fine ualentiniani maioris et auspicio ualentini minoris et quomodo iustinam matrem eius ualentinianus uiuam priori coniuge duxit uxorem.

xii Quia themistius philosophus ualentem ab orthodoxorum nece retinuit.

xiii Quemadmodum segothi contulerunt ad ualentem et quomodo ad gothos pestis arriana peruenerit.

xiiii De reuisione petri episcopi alexandrie et de eius morte et successione timothei.

xv Quomodo ualens contra gothos pugnando sit deuictus ac mortuus. Socrates.

De conuersatione monachorum

Eo tempore fuit arsius monasterii presul. Is enim delinquentes iuuenes non excommunicabat. sed magis etate prouectos: dicens. Iuuenis excommunicatus spernit. prouectus uero uelociter excommunicationis dolore corrigitur. Alius nomine pior ambulans comedebat. Consultus autem cur ita comederet? non inquit uolo uelut necessarie uti cybo. sed tanquam extraneum aliquid agere. Pro qua re etiam ab alio requisitus ait. Ut neq; dum comedo. anima uoluptatem sentiat corporalem. Isidorus dicebat quadragesimum se annum habere. ex quo sentiret quidem mente peccatum. non tamen consentiret. uel concupiscentie uel furori. Pambus autem cum sine litteris esset. accessit ad quendam ut doceret eum psalmum. Qui dum audisset primum uersum. tricesimi octaui psalmi. dixi custodiam uias meas ut non delinquam in lingua mea: secundum uersum non est passus audire dicens si potuero opere hoc implere. hic uersus tantummodo mihi sufficiet. Cumq; doctor qui ei tradiderat uersum culparet. cur per sex menses ad eum minime uenisset. respondit. Quia uersum illum adhuc opere non impleui. Postea uero cum multos supuixisset annos. a quodam noto requisitus an didicisset uersum. quadraginta inquit et nouem annis uix eum implere preualui. Huic itaq; quidam

aurū dante ad cibaria paupꝑi. ⁊ dicen
te numera. at ille respondit. Q̄d dedis
ti n̄ eget numero. s; salubritati affectu.
Is ⁊ enī pabo athanasio epo deprecante
ab heremo descendit in alexandriā.
Cūq; uidisset ibi mulierē theatralē.
fleuit. Et a p̄sentib; inquisit. quare plo
raret. duę me inquit res mouent. Vna
quę ē. illius pditio. altera ū. q̄ ego non
tantū studeo placere dō. quantū hęc
ut turpib; placere possit hominibus.
Alter quidā dicebat. Monachus n̄ opa
tus fuerit. uiolento iudicat̄ ęqualis.
Iterus multas expositiones naturales
adhibebat. ł frequent̄ alius alia req
rentib; enarrabat. p singulas aut̄ ex
planationes orabat. Illo siquidē tem
pore. int̄ monachos fuer̄ duo uiri dō
amabiles. nomine utrq; macharius.
Unus ex egypto supiore. alt̄ alexandri
nus. Ambo p multis reb; insignes. ppt̄
abstinentiā. conūsationē. mores. atq;
miracula. q̄ eoꝝ manib; agebant̄. E
gyptius itaq; macharius tantas curas
fecit. ⁊ tantos demones effugauit. ut
ex ei opib; liber ꝓprius expleat̄. Erat
aut̄ reuerendus ⁊ circa requirentes
seuerus. Porro macharius alexandri
nus. cū similis eet egyptio p omīa. in
hoc mutabat̄. q circa consulentes hi
larior apparebat. ⁊ uultu letifico ad
conūsionē iuuenes educabat. Horū
discipłs euagrius. philosophiā opere
reb; q; possedit. Prius solūm sermone
philosophat̄. ⁊ in urbe constantino
poli. a gregorio nazanzeno diaconus
ordinat̄. Deinde cū eo descendens in
egyptū. ⁊ pdictos uiros inspiciens. con
uersationē zelatus eoꝝ ē. tantaq; mi
racula ineі manib; facta sunt. q̄nta
in pceptoꝝ eius. Conscripsit q; libros
ualde necessarios. quoꝝ unus quidē
monachus titulat̄. ⁊ ē de actuali. Ali
us cognitionalis. scdm qd quispiam
cognitione fit dignus. Huic capitu
la sᷣ quinquaginta. Alius ū contradicto
rius ex diuinis scripturis collectus con
tra demones teptatores. partib; octo
diuisus ē. scdm numerū octo cogita
tionū. ⁊ sexcente ꝓpositiones ad con
teplationē ptinentes. quas gnostica
pblemata idē cognitionales ꝓpositio
nes denominauit. insup ⁊ uersuū opa
duo. unū quidē ad monachos in ceno
biis ul' itinerib; constitutos. ⁊ unū
ad uirgines. quę quā mira. quā q; ne
cessaria sᷣ legentes intelligunt. Sed
oportunū ē. sic arbitror. pauca eius
dicta de monachis. hac scriptura re
ferri. Sic enī ait. Necessariū ē enim
uias inquirere. recte pcedentiū mo
nachoꝝ. ł scdm eas exerceri. Multa
enī inueniunt̄ ab eis dicta. bene si
mul ⁊ acta. Int̄ quos etiā hoc ait
quidā. Q̄m sicca ⁊ n̄ inequal. dieta
caritate coniuncta cito pducit mo
nachū ad ipassibilē portū. Is autē
cū uidisset quendā fratrū fantasiis
nocte turbari. hoc m̄ curauit eum.
pcipiens ut languentib; cibi ieiunio

ministraret. Unde requisit͡ꝰ nichil inq͡t sicuti misericordia huiusmodi passiones extinguit. Quidam ex philosophorum accessit ad iustum antonium dicens. Quomodo sufficis o pater codicum consolatione priuatus? Ad quem antonius. O inquit philosophe meus codex natura creaturarum est et adest cum uoluero uerba que sunt relego dei. Requisiuit me uas electionis macharius senex egyptius dicens. Quare mali memoriam aduersus homines retinentes memorabilem uirtutem anime dissipamus? contra demones autem habentes mali memoriam innoxii permanemus? Cumque inquisitione huius interrogationis hesitarem. rogaui eum explanare sermonem. Et ille. Prima inquit passio furoris contra naturam est exhibens non secundum naturam. In ipso feruenti meridie perueni apud sanctum patrem macharium et siti uehementer accensus aquam ut biberem postulaui. Et ille. Umbra inquit te sufficiat. Multi namque nunc iter agentium aut nauigantium etiam hac refectione priuantur. Deinde cum apud eum uerba de abstinentia exercerem. confide inquit fili. per uiginti annos neque pane neque aqua neque somno sum satiatus. Panem namque meum in pondere comedebam. aquam uero bibebam cum mensura. parietibus autem reclinatus somnum paululum rapiebam. Cuidam monachorum nunciata mors patris est. Et ille nuncianti. Cessa inquit et blasphemare noli. Meus enim pater immortalis existit. Quidam fratrum euangelium solum possidebat. quod uendens pauperibus erogauit. dignum proferens memorandumque sermonem. Ipsum inquit uerbum uendidi quod mihi semper dicebat uende omnia tua et da pauperibus. Est quedam insula circa alexandriam trans paludem marie in qua habitabat monachus contemplatissimus ac probatissimus. qui dixit omnia que geruntur a monachis agi. propter causas quinque; idem propter deum. propter naturam. propter consuetudinem. propter necessitatem. propter opus manuum. Idem ipse dicebat. unam quidem nature esse uirtutem. sed eam diuersas species sumere per anime qualitates. Nam et lumen inquit solis cum sine specie sit diuersa fenestris tamen per quas ingreditur schema quoddam uarium facere uidetur. Alius itaque monachus. Perpetua inquit abscido libidines. ut auferam furoris occasiones. Noui enim furorem semper pro libidinibus litigare mentem meam turbare scientiam persequentem. Quidam senum dicebat. Caritas depositum ciborum aut pecuniarum seruare non nouit. Idem ipse dicebat. Nescio me in eadem re a demonibus fuisse deceptum. Hec que euagrius in libro suo actuali commemorauit. In contemplatiuo autem hec dicit. Quatuor uirtutes et contemtiones earum a gregorio iusto esse didicimus. Prudentiam. fortitudinem. temperantiam. atque iustitiam. Prudentie quidem opus esse dicebat contemplari intellectuales sanctasque potestates absque ser-

aur monib; quippe quos sapientia sig
nificari contradicit. fortitudinis aut
ꝑdurare in ueritate licet q̄spiā debellet
reꝶ. & ñ accedere ad ea que nichil sunt.
Temꝑantie ū ꝓpriū hoc ēe respondit. susci
pe ꝑmia agricole semina. & ea planta
re conuenient. Porro iusticie opus. ut
ꝓ merito singula cuiq; ꝓꝑa reddantur.
Alia quidē obscure ꝓnunciata. alia e
nigmatib; indicata. quedā ū ꝓpt̄ uti
litatē simpliciū aperte disposita. Co
lūpna itaq; ueritatis cappadox basi
lius ait. Humanā scientiā reddit
crebra meditatio. & exercitatio melio
rē. Ꝃa ū que gr̄a dei conceditur. iusticia.
pacientia. atq; misericordia. & huma
nā quidē etiā passibiles suscipe poterit.
diuine īpassibiles tantūmo fr̄ capaces.
Qui etiā orationis tēpore ꝓprio mitis
lumine resplendentes. semet ipsos
inspiciunt. egyptioꝝ ū sacratissima
lux athanasius ait. Precepit moy
ses mensā contra aquilonis constitui
partē. Quā ob rē cognoscant contē
platiui quis ē qui contrarios sperat. &
omnē temptationē forti mente susti
neant. & cū alacritate ad se acceden
tes enutriant. Thimuitanoꝝ ec
clesie angl's serapion dicebat. Mens
quidē spiritali intellectu potita ꝑfe
cte purgatur. Caritas autē curat men
bra furore tumentia. iniquitates.
concupiscentias influentes conti
nentia retinet. Maximus contem
plationū doctor didimus ait. De

ꝓuidentia atq; iudicio apud temet ip
sū semp exercere sermones. & studioꝝ
materiā memoria retinere. Pene omīs
enī in his peccamus. rationē q; iudi
cij incorporū differentia. in qua etiā
ē mundus inuenies. ꝓuidentie ū in
modis quib; a malitia uł ignorantia
ad uirtutes atq; scientie culmē euehi
tur. Hec autē ex euagrij dicta retu
limus. Fuit aut̄ & alius uir mirabilis
int̄ monachos cui nomē ammonius.
q̄ tanto sine ulla curiositate fuit. ut
rome cū athanasio ueniens nullū
opus ciuitatis inspiceret. nisi tantū
ut uideret petri & pauli basilicas.
Is enī āmonius ad episcopatū tractus.
atq; diffugiens dextrā sibimet ampu
tauit aurē. ut semicorpore ordinatio
nis opus effugeret. Cūq; posteriori
tempr̄ etiā euagrius a theophilo ale
xandrino pontifice ad episcopatū
tentus. nichil amputans de corpore
suo fugisset. ueniens ad āmoniū cū
ioco dicebat. quasi male fecisset ut
aurē amputaret & dō reus existeret.
Ad quē āmonius. Tu inquit euagri
ignoras te puniendū. qm̄ abscidisti
linguā. & ne tibi arrogare uidearis.
ñ uteris gr̄a dei. Plurimi siquidē
eo tēpore digni fuerī uiri. quoꝝ si
quis uult uerba miraculaq; cognos
cere. & quēadmodū illis fuerint
etiā bestie subiugate. librū legat
palladii monachi qui discipłs fuit
euagrij. Omnia nāq; de istis subtilit̄

explanauit· inquo etiã feminarũ imita
tionẽ conuersationẽq; memorauit. Eua
grius ẽ atq; palladius mortuo ualente.
post paululũ floruert. Sozomenus.

Tempus ẽ ut quantos potuero memo
rare possim: q̃ sẽ illo tẽpr int xpianos
philosophati. Quorũ uir quidẽ in egy
pto iohs/ cui futura & aliis incerta ds
ñ minꝰ/ quã antiquis pphis reuelauit:
donũq; dedit/ ut curaret insanabiles
passiones. Js enĩ á iuuentute laudans
dm̃/ degebat in solitudine: comedebat
q; herbas atq; radices· bibebat aquã
si cõperisset/ Cũq; uenisset ad senectu
tẽ/ diuina iussione migrauit ad the
baidã/ & multorũ monasteriorũ factꝰ
ẽ p̃sul/ q̃ oratione tantũmo languores
& demones effugabat. & cũ litteras
ñ didicisset/ ad rememorandũ aliqđ
codicib; ñ egebat. quia q̃cqđ semel mte
pcepat· sub ueritate retinebat. Jn hac
itaq; regione/ philosophabat ãmon
tabennensiorũ p̃sul/ circa tria milia
discipulos habens/ ñ minus q̃q; & theo
nas multorũ p̃sides fuere monachorũ.
ambo opatores inopinabiliũ rerũ· &
diuina puidentia/ prophiaq; cõple
ti. Dicit theonẽ eruditũ/ egyptiarũ
grecarũ latinarũq; litterarũ· & tri
ginta annis habuisse taciturnitatẽ.
Porro ãmoniũ á nullo uisũ· irascen
tẽ aut iurantẽ· aut mentientẽ· aut
uanũ aliquod ul aspũ ul infirmũ
ptulisse sermonẽ. Ea tempestate fue
rẽ copres & hellin/ nec ñ helias. Copres
quidẽ ut aiunt diuinũ habuit do
nũ· salutes efficere passionũ & de
mones expellendi· hellin ũo a paruu
lo nutritꝰ in monasterio· plurima
inopinabiliũ miracula faciebat/ etiã
ut ignẽ in sinu portaret· & neq̃q̃m
eius uestis arderet/ Uerũ helias tc̃ qui
dẽ ñ pcul ab antinuo ciuitate/ degeb
bat in heremo· agens annũ etatis
circa centesimũ atq; decimũ. Antea
tamẽ pene septuaginta annis/ solus
uixit in solitudine· & usq; ad hanc
etatẽ ieiunando & uiriliter conuersan
do puenit. Fuit etiã apelles in egyp
to ex fabro ferrario· q̃ dũ aliqñdo/ p
noctẽ hoc opus exerceret/ umbra de
monica uelud mulier speciosa eũ
de castitate tẽptabat. At ille ferrũ
qđ opabatur/ ex fornace trahens· eã p
cussit in facie. Tunc ille stridens &
ingemiscens· pcul effugit. Jnt hos
etiã isidorus fuit/ q̃ undiq; monas
teriũ muniens· curabat ut nullus
egrederetur. s; omnia necessaria habe
ret interius. Nec ñ serapion circa
decẽ milia sub se monachos habens:
q̃ omis sic educabat ut ex ppis sudo
rib; necessaria cõpararet· & aliis mi
nistraret egentib; Dioscorus q̃q; ñ
amplꝰ centũ monachis p̃sidebat.
Q cũ prbr eẽt/ sacrificia faciens· om
nẽ pfectionẽ adhibebat/ examinan
do: & diligent diiudicando acce
dentes ad sacra misteria· ita ut expi
arent mentẽ & mali cupiã/ consci

entiā n̄ habent. Eulogius p̄rb̄r fert̄
p̄scientiā habuisse cogitationū quorū
libet ad se uenientiū. eorūq; delicta
palā redarguebat. Et quęq; latenter
cogitassent. sibi reuelata manifesta
bat. Qui u̅ aliquid mali gessissent uel
prauū consiliū habuissent. ab altari
suspendebat / manifestans eis pecca
tū qđ egerant. ⁊ diligentia purgatos
rursus suscipiebat. His itaq; similis
erat apollo in thebaida / q̄ quadraginta
annis / interiore morabat̄ in solitudi
ne / speluncā paruulā in monte uici
no habens. Sȝ p̄ multitudine mira
culorū paruo tēpr̄ insignis effectus.
plurimorū p̄sul extitit monachorū.
Eo nāq; tempr̄ multi ⁊ optimi studi
ose philosophabant̄ in alexandria.
quasi duo milia uiri. Quorū alij in so
litudine morabant̄. alij circa mare=
otē degebant. Excellent̄ aut̄ inter
alios emicabat dorotheus / genere
thebeus. Cui⁹ hęc fuit uita / ut cotidie
lapides / ad mare colligeret. ⁊ annis
singlis hospitiū edificaret / ⁊ fabrica
re sibi n̄ ualentib; daret. Noctibus
aut̄ p̄pt̄ eorū cibū faciebat sportas /
ut uenderet. Cui⁹ cibus erat panis
uncię sex / ⁊ holerū minutorū fascicu
lus un⁹ / ⁊ ad bibendū aqua. Hic a iu
uentute sic uiuens. nec in senectute
defecit. Nūquā uisus ē in lectulo so
porat̄ ut pedes p̄ requie tetendisse.
aut dormire p̄ uoluntate / nisi quantū
operando / aut comedendo / natura cō

p̄ssos oculos / claudere potuisset. ita ut
sepe dū comedendo dormiret. cib⁹ ex
ei⁹ ore laberet̄. Aliquā g̅ sōno ualde gra
uat̄. cū in stertore cecidisset obdormiuit
Expgefactus aut̄ ⁊ contristat̄. sub silen
tio dix̄. Si anglis dormire suaseris. ⁊
m̄ ulteri⁹ suadebis. Quod forte dicebat
ad somnū / aut ad demonē q̄ nitebat̄
bonis actionib; impedire. Huic labo
ranti quidā dix̄. Cur ita perimis cor
pus tuū? At ille. Quia me inquit
ill⁹ occidit. Piamonē u̅ p̄rbrū fert̄
q̄ dū sacrificaret / aliquādo sc̄m anglorum
circa sacrū uidisset altare stantē / ⁊
p̄sentes monachos in codice conscri
bentē / absentesq; delentē. Johi quoq;
tantā / d̄s noscit̄ donasse uirtutē.
cont̄ passiones / atq; languores. ut
plurimos podagricos / ⁊ articula ha
bentes soluta curaret. Int̄ hos ben
iamin senior ualde clarus habebat̄ /
dono dī potitus. ut sine medicamine
tactu man⁹ aut olei. facta oratione
sanaret egrotos. Hūc ferunt incidisse
in ydropā passionē. ⁊ tantū ei⁹ corp⁹
intumuisse. ut n̄ posset p̄ ianuas cellu
lę suę / in qua habitabat efferri. nisi ia
nuę cū tabulis ante positis sublatę
fuissent. Is g̅ passionis suę tēpore pe
ne octo mensib; ante mortē / in sella la
tissima sedens curabat / sollēpnit̄ egro
tantes. n̄ grauit̄ ferens / quoniam suę egri
tudini n̄ p̄desset. s; etiā se uidentes
consolabat̄ ⁊ dep̄cabat̄ ut rogarent
dm̄ pro anima ei⁹ ⁊ de corp̄r n̄ cura

rrant quod et dum sanum inquit esset nichil pro-
fuit mihi. Macrium in Sciti degentem fert
etiam in iuuentute ualde fuisse mansu-
etum et sapientem memoria que scriptura-
rum diuinarum satis idoneum. Et tantum
deo amabilem ut dum ad dominicum corpus ac-
cederet angelus ei sacramenta preberet.
Cuius manum usque ad iuncturam brachii
tantummodo fuisse dicebat inspicere. Ma-
chario uero datum est ut saperet ultra demones.
Huic occasio conuersionis commissum homi-
cidium fuit. Nam dum puer esset et oues pas-
ceret circa mariam paludem. ludensque quen-
dam coetaneum interemit. et metuens fu-
git in solitudinem. Qui dum tribus annis
sub diuo moraretur. postea paruum hospi-
cium sibi fecit. in quo annis .xxv. mora-
tus est. Plurimi siquidem se eum audisse dice-
bant. quod gratias illi calamitati referret:
et salutiferum uocaret illud homicidium
non sponte commissum. quod ei beatitudinis
causa peruenerat. Apollonius autem cum
per omne tempus uite. nichil iuste monachice
didicisset. sciens quod nec scribere nec artem
iam exercere posset propter etatem. omnia me-
dicamina et cibaria oportuna: labo-
rantibus ex propriis pecuniis comparabat.
singulas que ianuas monasteriorum a ma-
tutino circumibat usque ad horam no-
nam uisitando languentes et minis-
trando quod indigerent. Qui moritu-
rus alio tradidit quod habebat. iubens
ut talia uota seruaret. Moyses autem
cum seruus esset. propter culpas expulsus e
domo est. Qui latrocinio deditus. homici-
dia multa commisit. Postea uero conuersus.
repente huiusmodi philosophie uirtute
completus est. Cumque proprius uite feruore fan-
tasias adhuc libidinum moueretur. mul-
ta abstinentia suum domabat corpus.
panem solummodo comedens et multum opus
efficiens. Sex autem annis per totam noctem
stans orauit. neque genua inclinatis.
neque oculis in somno clausis. Insuper
etiam noctanter circuibat cellulas
monachorum. et lagenas singulorum
aqua complebat. cum longe aut decem
aut uiginti aut triginta stadiis aqua
manaret. Qui licet ita domaret cor-
pus. priorem tamen ualitudinem non ami-
sit. Fertur enim quia dum quatuor latro-
nes ei inuasissent hospitium. comprehen-
disset omnes atque ligasset. suis que hume-
ris impositos ad ecclesiam perduxisset. in
uoluntate monachorum ponens quid de
eis facere uellent. Fuit ergo in summa
philosophia et terribilis demonibus et
presbiter in Sciti constitutus uixit annis
pene septuaginta quinque. Sub hoc ergo tem-
pore fuit paulus de libia. in Sciti non
minus quingentos monachos habens.
Nichil autem operabatur. neque percipiebat nisi
quod comederat tantum. Orabat autem
solummodo. et ueluti quoddam tributum habens
impositum. trecentas orationes deo una-
quaque die reddebat. Et ne numero
forte delinqueret. trecentos lapides po-
nebat et singulis orationibus lapidem
mittebat in sinu. Expensis uero lapidibus
orationes sciebat esse completas. Tunc

& enī paco in schiti florebat/á iuuentute/usq; ad seniū/optime conuersat9. Q ue neq; circa corpis sanitatē·neq; circa anime passionē/demon aliq̃ndo decepit. Stephan9 autē circa mareotem habitauit pfecta degens & integra continentia. Q̃ circa sexaginta annos pbatissim9 monachus fuit & antonio magno notissimus. Fuit itaq; mansuetus & sapiens. locutione suauis et utilis. Tristantiū consolabat animos & alacritatē reuocabat. licet necessaria tribulatio pueniret. Talis erat etiā in cladib; ppriĩs. Deniq; dū in infirmitatē incurabilē incurrisset. & medici putrida mẽbra ei9 incidissent. ille manib; tam̃ opabat/palmarū plectens folia. & pñtib; psuadens ut de reb; hui9 mundi ñ dolerent. neq; aliud cogitarent ñ de bono fine. Ds̃ inquit q̃ fecit cuncta utilia fc̃. Ego autē noui q hui9 mundi passiones/p peccatis eueniunt. & melius ē hic penas soluere·quā post mortē ppetua supplitia sustinere. P ior autē cū de domo patris ad philosophiā conuersionis exiret/promisit denuo nullū se ppinquorū de cetero fore uisurū. Post q̃nq̃ginta ũ annos/dū ei9 soror eum uiuere & habitare in heremo cognouisset. ñ cessabat donec eū inspiceret. Quā dū eps̃ loci iā grandeuā pptera uideret affligi. scripsit pñsulib; heremi·ut piorē dirigerent. At ille·q̃m contendere nefas ē/iussionib; seniorū obediens·assumens quendā/uenit ad patriā. Cūq; ante dom9 sue ianuas accessisset & suū nunciasset aduentū. ueniente germana/clausis oculis dx̃. Ecce ego sū pior·q̃ntū uis aspectu saciare. Tē illa gratificata/laudauit dñm. Et ille oratione facta. remeauit ad heremū. Ubi fodiens·aquā inuenit amarā. eaq; usus ē/usq; ad ultimū uite diē. Post cui9 obitū/nullus illic habitare pualuit. Ego autē reor/quia p orationē eam ad suos usus fecerit dulcē/ dū etiā alibi ñ extantē/oratione meruit emanare. Nā cū moyses et eius monachi puteū aliq̃ndo foderent/& nec uenā aliquā repperirent/nec ampli9 iā fodere altitudo pmitteret. medio die superuenit pior/& oratione facta. descendit in foueā. Cūq; tercio pcussisset aquā terrā/mox emanauit aq̃./ Cūq; oratione facta discederet. illis eū petentib; ut uel ex aqua gustaret. ad hoc inquit directus sū. & ppt̃ qđ ueni pactū ē. Ammoniū itaq; fert nimis eruditū/origenis/didimiq; disciplinā iuuentute/usq; ad nouissimū diē/ pter panē assū/nichil aliud comedisse. Hunc dū uoluissent quidā ad episcopatū ptrahere. nec ille posset eos sermonib; euitare. abscidit ppam aurē dicens. Iā m̃/neq; uolentē me/quisq̃. patitur ordinari. dū ecctastica regula corpe pfectos exquirat. P roinde discedentib; illis & denuo remeantib9 atq; dicentib;/q morū pfectionem

potius eccla quam corpus exquirat. Iurauit etiam linguam suam abscidere, si ei uim inferret inferre. Quo audito qui uenerant recesserunt. Eo siquidem tempore fuit euagrius uir eloquentissimus atque mitissimus a gregorio epo nazanzeno decenter eruditus. Cuius etiam fuit archidiaconus. Ferunt enim eum aspectu pulcherrimum et circa cultum uestitus ornatum. Cumque eum quidam senator zelotipus uxori sue cognouisset esse notissimum, ei mortis parabat insidias. que ad effectum peruenire potuerant, nisi ei quedam terribilis et salutaris uisio prohibuisset. Uidit enim in somnis quasi pro crimine fuerit comprehensus, ferroque uinctus pedibus manibusque ad supplicium duceretur. Quod dum fieret quidam protulit euangelium et promisit eum de uinculis esse soluendum, si ab urbe constantinopolitana discederet. Idque compulit sibi iureiurando promitti. At ille tactis euangeliis hoc se complere promisit. Et uinculis solutis expressus est. ac sacre credens uisioni pericula declinauit. Tunc ab urbe constantinopolitana uenit in hierosolimam. fuerunt etiam in rinoco rura non peregrini sed prouinciales uiri philosophiaque florentes. inter quos melas eps huiusmodi fuisse benignitatis. Ubi cum missi fuissent qui epis resistentes arrio deportarent exilio. uenerunt ad huius ecclesiam. Quem dum inuenissent uelut ultimum ministrum: candelas ecclesie preparantem. interrogauerunt ubi esset eps. At ille: Ego inquit uobis

epo nuntiabo. Tunc ex itinere fatigatos ad epm duxit. et apposita mensa pauit ut ualuit. Postea ministerio completo ciborum. se esse dixit epm. At illi mirati uirum causas aperuerunt. et reddita reuerentia ei dederunt fugam. Tunc ille. Non inquit declinabo quod mei similes libentissime susceperunt. Sed uolens exilii precepta suscipio. Huius frater salomon ex negociatore conuersus ad magnum philosophie culmen euectus est. Hoc tempore epiphanius qui postea cypri fuit eps. inter heremitas maximus habebatur. Fuit etiam in castris prothogenis epe post uitam quam ut fertur professus est in dni epiphania reuelatum. quod uidisset imperatorem constantinum quemadmodum eidem futura monstraret. et iuberet ut quod ei diceret obediret. Apud hos itaque tanta abstinentia uigebat. ut propter multa ieiunia dentes eorum uermibus ebullirent. Aliquos uero quosdam usque ad octoginta annos panem ferunt penitus non gustasse. Heliodorum plurimas insomnes duxisse noctes ieiunioque septenos continuasse dies. Multi quoque apud palestinam et syriam atque persas fuere monachorum. quorum si uel nomina conscribere quispiam uoluerit. multos libros implebit. Theodoritus.

Eo siquidem tempore in constantinopolitana urbe comprehendentes arriani quosdam religionis presbiteros. eosque mittentes in nauem

inhermē & trahentes in pelagus. aliis
quippe in alia naue sequentib; inmisso
igne cremaret~. Quo facto. sc̄i uiri
cū igne atq; mare pugnantes nouis-
sime sᷓt absorti. & triūpho martyrii
coronati. .III.

In antiochia uͦ ualens plurimo tēpr
cōmorat~ omib; licentiā dedit genti-
lib; atq; iudeis. nec n̄ & hereticis. Illā
& gentiles festiuitates agebant demo-
nib; ministrantes. & post iulianū a
ioviano idolatrie uanitates extinc-
tas. florere rursus iste pmisit. & io-
uis cultū atq; dyonisii sacra. q̄ cete-
ri iā n̄ in occulto tanq̄ sub pio im-
patore celebrabant. s; p mediā plate-
am uacantes ubiq; currebant. Ille
tantūm tē princeps erat inimicus
q̄ aplicā doctrinā pdicare uideban-
t~. Et q̄ pmū quidē a sacris basilicis
fecit expelli. quib; iouian~ famosissi-
m~ impator nouā dedit ecclam. Cū-
q; in monte sacra celebrarent. hym-
nis laudantes dn̄m. & diuinis illic
eloquiis pfruentes licet aeris ad-
ūsitatē sepius sustinerent aliq̄ndo
pluuiis. aliq̄ndo niuib; aliq̄ndo ge-
lu. frequent~ ignis ardore macera-
ti. neq; in huiusmodi locis laudib;
diuinis eos frui pmisit. s; missis mi-
litib; effugauit. Tunc flauianus
atq; diodorus ueluti quedā ppug-
nacula iaculis iminentib; resiste-
bant. Nam cū meletius eoꝝ pastor
seorsū degere cogeret~ isti curam
gregib; adhibebant. Lupis quidē obi-
cientes ppriā fortitudinē & sapien-
tiā suā. ouib; autē curā congruā
iugit~ offerentes. De montanis q̄ lo-
cis expulsi. contra ripas uicini flu-
minis pascebant oues. Non enī pacie-
bant~ scdm̄ isrtitas captiuos in babi-
lone organa sua suspendē. s; lau-
dabant creatorē & largitorē deū
in omi loco dn̄ationis ei~. S; neq; in
hoc loco concilīū pioꝝ q̄etū ēē pmisit
hostis seruoꝝ xp̄i. uerūtamē concor-
diā illoꝝ mirabiliū pastoris magni
discipłoꝝ ad exercitiū scās oues erudi-
triens. spiritalia pascua ministra-
bat. Et diodorus quidē sapientissim~
atq; fortissim~. uelut quidā fluuius
pspicuus atq; torrens. oues quidē
pprias irrigabat. lupoꝝ uͦ blasphe-
mias penit~ diluebat. & generis sui
nobilitatē spnens. libent~ sustinebat
p fide calamitatē. Flauian~ uir opti-
mus & ipse genere nobilissim~. ho-
nestatē solā iudicabat ēē pietatē.
& uelut puer exercitat~ maximū
diodorū quasi quendā infinitoꝝ
certaminū iungebat athletā. Illo
nāq; tempr n̄ contionabat~ intᷓ ec-
clastica collegia. s; hoc agentib~ mul-
ta solatia conferebat. consilioꝝ et
scripturarū expositionū. Et docto-
res quidē contᷓ arrianas blasphe-
mias tendebant arcus. iste uͦ uelut
ex quib;dā pharetris sue menti sa-
gittas congruas offerebat. Et non

solū domi. s; etiā publice hereticis resistens. retia eorꝝ facilius erumpebat. & labores ostendebat araneos. IIII.

Cū his itaq; laborabat afrates. cui conuersationē alio loco conscripsimꝰ. Is enī ouiū salutē suę quieti ꝓponens & speluncā deserens ꝓpriam. pastorales sudores aggressus ē. Quantas uͦ uirtutis diuitias congregauit. nō referre supfluū ē. Unū tantūm eiꝰ debet dici. qđ huic historię ualde concurrit. Ab boreę parte fluuius currit orontes circa palatiū. a meridie uͦ ē. maxima porticus. undiq; turres excelsas habens. Inť palatiū uͦ & fluuium platea ē. q̄ egredientes ex urbe mittit ad suburbanos agros. P hanc plateā dū transisset afrates. ad hostilia certamina ꝓperabat. ut sacris ouib; curas necessarias exhiberet. Hunc de palatio respiciens impator. uilissimo pallio uidit indutū. & in longeua senectute celeriť ꝓperantē. Cūq; dixisset quidā qđ iste eēt afrates in quo ciuitas uniūsa penderet. dicit ei impator. Dic m̄ ubi uadis. At ille sapienter respondit & congrue. P tuo inquit oraturus impio. Tunc impator. Oportebat te domi inq̄t orare. scdm monachicū morē. At ille scissimꝰ. Optime inquit dicis. Si sic dñs ꝑmitteres. hoc me facere oportebat. Et hoc hactenꝰ egi. donec xp̄i oues pace pristina fruerentur. Quia uͦ tumultu maximo cōmouentur et periculi onus impedit. ne captiuę teneantur. necesse ē ubiq; discurrere. easq; a necessitate saluare. S; dic m̄ tranquillissime impator. si puella eēm in cubiculo residens. & ad lanā uacans. uiderē qđ patnam domū ignib; cremaret. quid me facere congruebat. sedere intus. & ardentē contēpnere domū. an certe discurrere ubiq; aquā ferre. & flāmas extinguere. Credo qđ dicis hoc potius fuisse faciendū. Id enī puellę sapientis ē opus. hoc ḡ nc agū impator. Te nāq; in patnā domū nrām mittentē flāmas. discurrimꝰ. ut eas uelociť extinguamus. Hęc illo dicente. incominatus q̄dē tacuit impator. Unus enī cubiculariꝰ īpatoris. aspe respondens uiro scīssimo. huiꝰmodi cladē nosciť ptulisse. Is enī habebat balnei curā. Ubi post hęc ūba. descendens ut īpatori pararet ingressus. & mente pculsus in aquā feruentē descendit. ibiq; defunctus ē. Sedebat īpator expectans. ut eo renunciante lauareť. eo q; tardante. misit alios uiros cur moraretur. At illi ingressi. uidert illū in solio feruente defunctū. atq; solutū. Qđ dū nunciatū fuisset impatori. cognouerť uirtutē orationis afrate. Non tam ab impiis dogmatib; recesserť. s; scdm pharaonē induratū ē. cor eorꝝ.

Hac itaq; tempestate. V.

Iulianus famosissimꝰ solitudine derelicta. uenit antiochiā. Nam cū

heretici soliti facile sarcire mendatia/ et hec uirum sic dicerent esse prauitatis. miserunt ad eum lumen ueritatis. Flauianus atque diodorus pariter et afrates/ acacium uirtute florentem qui postea berye fuit eps. rogantes ut multis hominum milibus subueniret et aduersariorum fallaciam redargueret. ueritatisque dogmata confirmaret. Iste igitur uir scissimus et ueniens et reuertens et in ipsa maxima ciuitate quanta miracula fecerit. in historia deo amabili a nobis conscripta retulimus. Quia uero tocius populus ciuitatis ad collegia nostra conuenit/ nullum sciam dubitare confido. Res enim inopinabiles ad se probantur uniuersos adtrahere. Sed que maxima miracula ille uir operatus est/ etiam ueritatis hostes nequeunt denegare. Hoc enim et in alexandria temporibus constantii fecit magnus antonius. Deserens enim solitudinem/ totas circuibat urbes satisfaciens uniuersis/ quoniam athanasius doctrine apostolice predicator extaret et hostes essent [ueritatis] participes arrii. Sic ergo sciebant illi sacratissimi uiri/ quid tempori unicuique congrueret. et quando opus erat frui quiete/ quando necessarium solitudini preponere ciuitates. VI.

Fuit ergo illo tempore in cyrrestis famosissimus acepsemas/ in cella reclusus et sexaginta annis neque uisus neque loquutus. Zelimatius quoque mirabilis qui licet oculorum acie priuaretur. omnia circuibat confortans oues lupisque resistens. Propter quam causam monachicam eius cellulam concremarunt. Sed traianus magister militum fidelissimus aliam ei fabricatus multo eum fouit auxilio. Hoc itaque tempore fuit effrem in edissa. In alexandria uero didimus. Et effrem syra usus lingua. spiritalis gratie radios emittebat. Qui licet nesciret doctrinam grecam multos grecorum eruditosque redarguit. et tocius heretice prauitatis infirmitatem nudauit. Et quoniam tunc armonius bardisanus quedam cantica componens et impietatem melodice suauitati permiscens. inliciebat [illiciebat] audientes et capiebat in peste. Iste sumens inde concentus. pietatem cantilene permiscuit. et audientibus suaue nimis et utile medicamen apposuit. Que cantica triumphatorum martyrum festiuitates hactenus efficiunt clariores. Socrates.

Cum igitur imperator ualens VII. lege precepisset persequendos esse in alexandriam et egyptum cunctos orthodoxos. omnia uastabantur. Alii namque ad iudicia trahebantur. alii mittebantur in uincula. alii uerberibus agebantur. plurimaque supplicia aduersus quietis amatores ingerebantur. Et dum hec in alexandria fierent/ secundum lucii uoluntatem fuissetque in antiochiam reuersus euzouis/ mox ad monasteria per egyptum constituta processerunt/ magister militum cum multitudine armatorum et lucius arrianus. Cumque plurima uiris sanctis mala facerent. nec eos

ullo modo superarent persuasione lucii, patres monachorum mittuntur exilio. Inter quos macharius egyptius et alter alexandrinus. Cumque uenissent in insulam quandam arreptam cuiusdam filiam sacerdotis a demone clamantemque illis uiris. cur uenistis et hinc nos expellere? suis orationibus liberatam patri restituunt et ad xpianitatem sacerdotem simul et reliquos habitantes in insula perduxerunt. Qui mox simulachra percientes formam templi in ecclesiam mutauerunt. Baptizabantur enim et officia xpianitatis gratissime docebantur. Sic ergo propter consubstantialitatis fidem uiri mirabiles probabiliores effecti sunt aliosque sanantes firmiorem opibus ostenderunt fidem. VIII.

Eo siquidem tempore uirum alium fidelem perduxit deus ut per eum fidei testimonium perhiberet didimum mirabilem uirum qui omni rerum doctrina florebat. Is cum paruus adhuc prima litterarum elementa doceretur passione oculorum perdidit uisum. cui deus pro uisibilibus oculis intelligibiles condonauit. Nam quod per oculos doceri non potuit auditu uigilanti cognouit. Qui dum a puero fuisset ingeniosus uincebat etiam acute conspicientes. Facile namque regulas grammatice atque rethorice artis didicit. Cumque uenisset ad philosophiam mirabiliter dialecticam arithmeticam musicam aliasque philosophie disciplinas didicit animoque recondidit ita ut celeriter obuiauerit eis qui oculis inspectoribus talia didicissent. Sed et etiam uetus nouumque testamentum sic perfecte cognouit ut multos ederet libros. Quorum et de trinitate tres libros fecit et origenis opus de principiis idem periarchon interpretatus in eis explanationes reliquit eximias. Fertur enim cum antonius ualentis tempore propter arrianos uenisset in alexandriam uidisse didimum eique dixisse. Non te conturbet o didime amissio sensibilium oculorum. tales et enim oculi tibi desunt quibus et musce et pulices uidere possunt. sed gaude potius quoniam habes oculos quibus etiam angeli coutuntur per quos uidetur deus et eius lumen inspicitur. Theodertus.

Didimus ab infantia priuatus oculis. et gramaticam rethoricam arithmeticam geometricam et astronomiam et sillogismos aristotelis et eloquentiam platonis auditu didicit. Non quasi hec ueritatem erudirent sed tanquam mdatium arma ueritatis existerent. Socrates

Quoniam aliqui ex nominis similitudine noscuntur errare necessarium est ostendere quoniam alter est gregorius ponticus ortus ex neocesarea ponti nimis antiquus et discipulus origenis. De isto namque gregorio multus est sermo in athenis et berintho nec non et ponto et ut ita dicatur in uniuerso orbe terrarum. Is enim cum discessisset ab athenis uenit in berintho ibique iura legebat. Cumque cognouisset in cesarea

libros sacros origenes exponere. uenit illuc explanationes magniloqui illi' auditurus. A quo uera philosophia eruditus, euocantib; parentib; remeauit ad patriam. Ubi primo quidem dum esset adhuc laicus plurima signa fecit languores curando demones per epistolas expellendo paganosq; sermonib; & operib; sibimet subiugando. Huius meminit et pamphilus martyr & eusebius in libris quos de origene conscripsit. Fuit quoque gregorius antiquus iste discipulus origenis. & alter nazanzenus fraterq; basilii fuitq; alius gregorius alexandrinus arrianus. IX.

Ea tempestate nouatiani habitantes in phrigia. festiuitatem pasche mutauerunt. Quomodo autem hoc gestum sit dicam. Primo tamen referens cuius rei gratia circa phrigum paflogoniorumq; gentes seuerius ecclastica regula conseruetur. Nouatus presbiter se ab ecclesie romane communione suspendit quoniam cornelius episcopus fideles qui sacrificauerant tempore facte persecutionis a decio in communione reciperat. Pro hac itaq; causa segregatus & ad episcopatum a consortib; suis epistolis euocatus. scribebat ecclesiis ne eos qui demonib; immolauerant ad sacramenta susciperent. sed inuitarent quidem ad penitentiam. remissionem uero dei relinquerent potestati. cuius solius est peccata dimittere. Tales epistolas suscipientes in una quaq; prouincia secundum proprios sensus responsa reddebant. Cum quoque ille mandaret ut non oporteret sacris interesse misteriis eos qui post baptisma peccatum commisissent quod ducit ad mortem. quibusdam quidem uidebatur amara nimis et dura huiusmodi regula. alii uero ueluti iustam rectamq; suscipiebant. Inter hec mota questione uenerunt littere cornelii romani presulis que remissionem peccantib; etiam post baptisma promittebant. Sic quoque ambob; diuersa scribentib; & ex diuinis eloquiis sua sensa firmantib; singuli prouincialium diuersas sunt secuti sententias. Sanantes namq; sana repromissa remissione. etiam reliquo tempore deliquerunt. Unde uidentur quod gentes phrygum castiores quam alie magis esse noscuntur. Nouatus itaq; licet propter conuersationem subtilissimam segregauerit semet ipsum. tamen non mutauit pasche festiuitatem. Nam secundum patres [per partes hesperias] hesperios etiam iste celebrabat. Agitur enim apud illos pascha post equinoctium. olim & ex quo christiani esse ceperunt. Sed iste quidem postea sub persecutione ualeriani principis martyrio terminauit. Hi uero qui ex eo nomen habuerunt eiq; fuere participes. facto concilio paucorum episcoporum in uico pazeno. ubi sunt fontes sagarii fluminis. regulam protulerunt ut iudeos obseruent azima facientes & cum eis agant pasche celebritatem. Postea tamen etiam nouatianorum ecclesia propter illud consilium noscitur esse diuisa. X.

Eo tempore dum ualentianus imperator nullam heresem perturbaret. post libe-

riū rome damasus ordinat̃ eps̃ / simul
& ursinus / ex diacono eī ęcclę / in basi
lica siciniensi latenter / Ob quā rem
multis seditione ul̃ pfecti tē maxi
mini animaduersione punitis · re
moto ursino / damasus pmansit eps̃.
Tunc itaq; Theoderitus.
apud hespiā damasus romanus.
& ambrosius mediolanus / spiritalib;
iaculis feriebant hostes · Cū quib; etiā
illi qui ad longa fuerant exilia desti
nati · litteris confortabant suos · & ad
uersarios destruebant · quos diuina
puidentia / gubnatores in fluctua
tione pparauit · & militū sapientis
simos duces in preliis. Socrates.
Int hec ḡ ualentinian̄ ipator
hespię / contra legatos sauromata
rū / uehemti furore cōmot̃ · eruptio
ne uenarū / fluxu sanguinis expi
rauit · post consulatū gratiani ter
cio & equitii / septima decima die
m̄sis nouēbris / anno uitę q̄nqagesimo
quarto · impii undecimo / Quo mo
riente · italię milites / sexta die post
eī mortē · ualentinianū puerū eī
filiū / ad impii culmina puexerunt ·
Cui ipiū frat̃ & patruus / licet ingra
te q̄d eis ignorantib; factū sit / tam̄
postea susceperunt · hoc itaq; modo
ualentinianus iunior in patno suc
cessit impio · Is enī natus ē de iusti
na quā uiuente / seuera priore con
iuge / ualentinian̄ hoc m̄ duxisse p
batur uxorē · Iustus iustinę pat̃ cum

(margin: Theodoritus) (margin: Socrates ·XI·) (margin: XI)

eēt piceni iudex · constantii tēporib;
uidit in somniis · q̄m ex dextro femore
impialē purpurā genuisset · Cumq;
uisio p multos recitaret̃ / ad constan
tii aures usq; puenit · Et ille consi
derans somniū / tanq̄ imparator ex ea
nasceret̃ · mittens occidit iustū / Cui
filia iustina cū orfana remansisset
ā patre · uirgo pmansit / Posteriore
ū tēpore / puenit ad seuere noticiā /
ad quā frequenti ueniebat / & ama
bat̃ / ita ut etiā cū ea balneis uteret̃ /
Cūq; seuera secū lauantē iustinā di
utius inspexisset · pulchritudine uir
ginis obligata ē · & dix̄ impatori q̄a
sic eēt speciosa uirgo iustina / ut etiā
ipsa licet eēt mulier · eī tam̄ amore
sit capta · Et ū impator eī sermone
concepto · iustinā ducere tractabat
uxorē / n̄ tam̄ seuerā abicere / ex qua
gratianus fuerat natus · quē paulo
ante firmarat impatorē · Legem
itaq; ptulit publice p ciuitates pro
posita sancientē / ut liceret uolentib;
habere duas uxores · Cūq; posita lex
haberet̃ · iustinę ipse coniunct̃ ē ·
Ex qua natus ē eī ualentinianus
iunior · & filię tres · iusta · grata · &
galla · Quarū duę quidē in uirgi
nitate mansert̃ · Gallā ū postea / ma
ior theodosius / duxit uxorē impator /
ex qua placidia eī filia noscit̃ eē pro
genita · Illam archadiū & honorium /
ex placella / priori coniuge / habuis
se cognoscitur; Sozomenus. XII.

Interea ualens in antiochia syrię degens. consubstantialitatis cultores uehementer insequebatur. nisi eum liber themistii philosophi reuocasset. in quo portauerat quia eum esse non oporteret infestum propter discordiam ecclesiasticorum dogmatum. Quando etiam apud paganos ultra trecentarum sectarum differentia uideretur. et unusquisque pro dogmate proprio in sententia diuisa consisteret. et forte hoc deo gratum potius esset. dum non facile cognoscitur. et diuerso modo glorificatur. quatinus unusquisque amplius timeat deum integritatem eius scientię uel quomodo aut qualis quantusque sit. magis ignorat. His quoque themestii ratiocinationibus aliquantulum mitior factus est imperator. Socrates. XIII.

Non tamen omnino se ab indignatione suspendit. sed pro morte imponenda sacratissimus uiris decernebat exilia. donec ei impetum causa huiusmodi rei publicę remouisset. Barbari trans histrum constituti qui uocantur gothi. ciuile bellum inter se duabus partibus commouerunt. Unius preerat fridigernus. alterius athalaricus. Cumque preualuisset athalaricus. fridigernus confugit ad romanos. eorumque postulauit auxilium. Quo cognito ualens. precepit trachię militibus. ut barbaris auxilia commodarent. hoc solatio uictus athalaricus est. et etiam fuga uersus. Ob hanc quoque causam fridigernus uolens aliquod beneficium repensare ualenti. cum suis omnibus dogmata eius religionis amplexus est. Unde hactenus gothi arriani esse noscuntur. Tunc etiam uulfilas gothorum episcopus litteras gothicas adinuenit. et scripturas diuinas in eam conuertit linguam. Cum quoque non solus fridigernus gothos sed etiam athalarici uulfilas edoceret. tunc athalaricus uidens religionem patriam uiolari. multos arrianorum suppliciis tradidit. quos arriani martyres nunc apellant. Non uero post multum denuo inter se barbaris compacatis. uicinis gentibus hunnorum depredabantur. expulsique de propriis ad romanorum loca confugiunt. seruire pocius uolentes imperatori. Hoc dum cognouisset ualens. nichil futuri prouidens. terras ei tribuit trachiarum. arbitratus preparatum se contra omnes barbaros habere solatium. ac propterea milites de cetero neglegebat. Et eos qui dudum contra hostes elaborauerant despiciens. etiam collatores prouintię per uicos et ciuitates pro uno quoque milite octoginta solidos exigebat. qui dudum eorum tributa releuauerat. Hoc quoque fuit initium. ut illo tempore romanorum res publica calamitatibus subderetur. Barbari namque cum trachiam tenuissent. licenter romanorum prouintiam deuastabant. Hec audiens ualens. cum ab orthodoxorum exiliis non quiesceret. tunc tamen acsi necessitate suspendit. Turbatus enim ab antiochia ad constantinopolim uenit. Unde etiam

aliquantū. xpianoꝝ ꝑsecutio tunc cessauit. Teoderitus.

Interea ualens īpator dū gothoꝝ gentē cōmouisset ad ꝑliū. apud bosforū tunc fatuus uires sue infirmitatis agnoscens. misit ad frēm solatia petens. At ille rescripsit. quia religiosū n̄ eēt talē uirū iuuare qui dō rebellis existeret. s; magis eē iustū ut ei supbia sedaretur. Qđ dū ille misertinē agnouisset. licet maiori necessitate constrictus. n̄ tam̄ a sua impietate cessauit. s; fuit ueritati rebellis. Terentius ġ int̄ hec uictor reuersus ē. ab armenia. uir optimꝰ & pietate decent̄ ornat᷒. Hunc ei iussit ualens poscere dona q̄ uellet. At ille qđ decebat ꝑiū uirū cogitare. respondit. Petit enī n̄ aurū non argentū. n̄ prediū. n̄ cingulū. neq; domū. s; ut eis qui ꝑ aplica doctrina ꝑicula sustinuerant. una preberetur eccła. At ille peticionē ex scripto susceptā cognoscens. que illic tenebant̄ ad scripta disrupit. eū q; alia postulare precepit. Uerū ille colligens uerba precū. suscipe inqt o impator & habeo᷒ donū. aliud ū n̄ postulo. intentionis mee iudex ē uniūsoꝝ iudex. Cū ġ ualens transacta bosforo uenisset in trachiā. primū quidē constantinopoli cōmorat᷒ ē. ꝑparans bellū. deinde traianū cū expeditione cont̄ barbaros destinauit. Cūq; remeasset ille deuictus. derogabat ualens ei molliciē. & causā timoris adscribens. At ille usus fiducia uiro fortissimo congruenti. n̄ inquit impator ego sū uict᷒ s; tu uictoriā prodidisti. dū dō resistis. & illius solatia barbaris facis potius oportuna. Dū enī a te expugnat᷒. ꝑ illis pugnat. & necesse ē. dm̄i sequi uictoriā. An nescis quos ab ecc̄lis expulisti. ut quib; eas contradidisti. Hec eadem arantheus & uictor magistri militū sunt ꝑfessi. & impatorē ne tē indignarē admonuer̄. Aiunt etenim ysaāc monachū habentē cellulā illic. cū uideret eū egredientē ad pugnā. cū clamore dixisse. Quo uadis impator. Quid pugnas adūsus deum quē n̄ habes adiutorē. Ipse enī contra barbaros mouit. qm̄ et tu aduersus eū blasphem[an]tes linguas plurimas incitasti. Et qui ei psallunt a sacris domib; expulisti. Quiesce ġ rebellare. & ipse faciet bella cessare. Redde gregib; pastores eximios. & uictoriā sine bello ꝑcipies. Si u͞ nichil agens hoꝝ pugnare contendis. experimto cognosces. quā durū ē contra stimulū calcitrare. Nam neq; reuerteris. & exercitū uehement̄ admittes. Betranion autē omī uirtute clarus uniuerse scythie ꝑsul. habebis zelo fidei cor accensū. ꝑ corruptione dogmatū & iniquitatib; quas cont̄ scōs agebat. ualentē sepe redarguit. clamans cū sacratissimo dauid. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regū & n̄ confundebar. Qua

tam gratia barbari arriano sint uiciati
languore narrabo. Tempore quo transe-
untes histrum pacem cum ualente fecerunt
tunc presens eudoxius suggessit impera-
tori ut ei gothi communicarent. Clu-
dum enim diuine scientie radiis imbu-
ti apostolicis dogmatibus pascebantur. Com-
munio inquit unius dogmatis fir-
miorem facit et pacem. Hoc ualens lau-
dans a ducibus gothorum exegit ut dog-
matum quoque concordiam retinerent. Il-
li uero dicebant paternam se non posse mu-
tare doctrinam. Et cum illo tempore uul-
filas esset eorum episcopus quem ualde sequebantur
eiusque uerba quasi leges inmobiles esti-
mabant. hunc uerbis pecuniisque flec-
tens eudoxius egit ut barbari com-
munionem amplecterentur imperatoris.
Sic decipiens eos ac dicens certamen esse
uerborum non differentiam dogmatum.
Quam ob rem hactenus gothi maiorem
quidem patrem filio dicunt creaturam uero
filium nequaquam dicere paciuntur. licet
hoc asserentibus communicare uideantur.

Hoc itaque Socrates. XIIII.
tempore imperatore ab antiochia disce-
dente confortati sunt qui ab eo persecuti-
onem paciebantur et maxime alexandri-
ni. Petro quippe reuertente de roma
cum litteris damasi romane urbis an-
1 tistitis confirmantis consubstantia-
litatis fidem et petri episcopi roborantis or-
dinationem. Quo facto populus sumpta
fiducia expulit lucium et reduxit pe-
trum. Sed lucius constantinopolim naui-
gauit. petrus cum paucum uixisset tempus
reliquit fratrem suum thimoteum successorem.

Porro ualens imperator cum XV.
tricesima die maii mensis sexto con-
sulatu suo et ualentiniani iunioris
secundo constantinopoli uenisset inuenit
populum in mesticia constitutum. Bar-
bari namque per thracias discurrentes
etiam constantinopoleos suburbana ua-
stabant. non existente qui eis resistere for-
titer preualeret. Qui cum usque ad mu-
ros uenissent urbis. afflicta ciuitas
murmurabat quasi eos imperator illuc
euocasset. dum nec resisteret et magis
bella protraheret. Circenses quoque agebantur
tur. et illuc imperatori clamabant.
Da arma et nos pugnamus. Hinc accen-
sus imperator undecima die iunii men-
sis egreditur interminatus penas se pro in-
iuriis cum rediret a constantinopoli-
tanis ciuibus exacturum et quod primi-
tus uidebantur procopio prebuisse solatium.
ita ut ciuitatem aratro uertere mina-
retur. Deduxit quoque ciues usque ad urbem
hadrianopolim que est in confinio ma-
cedonie. ~~Socrates~~ Theoderit

Et exercitu quidem premisso ipse in
quodam uico uictoriam sustinebat.
Porro milites barbarorum impetum non fe-
rentes alii fugiebant alii necabantur.
Barbari autem uenientes ad uicum ubi
ualens agnita proditione se celare ni-
tebatur inmisso igne concremauerunt.
cum uico etiam pietatis inimicum.

Qui terminum uite Socrates.
sortitus est nona die mensis augus-
ti eodem consulatu idem quarto anno

ducentesime octogesime none olimpiadis. Aiunt aliqui eum igne consumptum cum in uico fugisset quem barbari concremauerunt. Alii uero referunt quod mutato imperiali habitu ad pedestrium uenit exercitum. Et cum equestres se tradidissent pugnare nolentes in congressione uniuersos pedestres repente confossos. ubi dicunt ipsum quoque ignoto uulnere fuisse prostratum. defunctus est anno uite quinquagesimo quod cum fratre regnauit annos tredecim. Post fratrem uero tres. talique sorte defunctus est. Historie ecclesiastice lib. viii. Explicit. Incipit eiusdem historie liber nonus.

I Quia mortuo ualente constantinopolim barbari deuastabant.
II De benignitate gratiani et fidei rectitudine.
III De contentione apud antiochiam inter paulinum et meletium facta. et de apollinare laodiceno eiusque secta.
IIII De theodosii ducatu. ut quomodo a gratiano imperatore fuerit ordinatus. et ad orientale missus imperium. orthodoxis profuit et retrusit hereticos. Diuisi sunt.
V Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis
VI Quomodo theodosius imperator thessalonica baptizatus sit.
VII Professio theodosii de fide.
VIII De gregorio nazanzeno constantinopolim transmutato.
VIIII De basilica sancte anastasie.
X Quomodo theodosius ab ecclesia constantinopolitana arrianos expulerit.
XI De eunomii calliditate.
XII De constantinopolitano concilio contra macedonianos.
XIII De ordinatione maximi cinici eiusque depositione et ordinatione recta nectarii et de canonibus in ea synodo constitutis.
XIIII Epistola constantinopolitani concilii ad papam damasum et occidentales episcopos.
XV Epistola damasi Romani pontificis de dampnatione apollinaris ad thimotheum
XVI Statuta sedis apostolice contra diuersas hereses.
XVII Quia corpus pauli constantinopolitani pontificis fecit reuocari theodosius.
XVIII De auspiciis imperatoris archadii.
XIX Quomodo theodosius examinatione facta hereticorum omnes expulerit. et fouerit solos orthodoxos.
XX De schismate facta inter orientales et egyptios propter flauianum antiochenum.
XXI Quomodo iustina ambrosium fuerit persecuta. et de gratiani nece et inuasione maximi.
XXII De morte thimothei alexandrini et ordinatione theophili.
XXIII De prelio theodosii contra maximum atque uictorem.
XXIIII Quemadmodum latrocinia que rome per pistrina fiebant theodosius remouerit imperator. et de lege contra adulteras prolata mulieres
XXV Quemadmodum amphilochius theodosio persuaserit ut arrianorum conciliabula prohiberet.
XXVI De morte paulini antiocheni episcopi et ordinatione euagrii. et quomodo paulinus sit damaso reconciliatus.
XXVII Quomodo apud alexandriam paganorum templa destructa sint.
XXVIII De fraudibus quas per templa sua pagani faciebant.

xxix De caracteribus sub crucis figura factis qui in templo serapidis sunt inuenti.

xxx De cede que sub theodosio thessalonice facta est. et de penitentia eiusdem theodosii ambrosiique constantia.

xxxi De uirtutibus uxoris theodosii.

xxxii De indignatione et reconciliatione theodosii propter antiochenos statuam eius coniugis deponentes.

xxxiii Quomodo theodosius fuerit paganis infensus.

xxxiiii Quomodo marcellus episcopus apamie templa destruxerit.

xxxv Ob quam causam presbiteri super penitentes positi sint remoti.

xxxvi De diuisione hereticorum inter semet ipsos.

xxxvii De sabbatio heresiarcha.

xxxviii De pascha ut diuersitate institutionum seu obseruationum que per diuersas ecclesias celebrantur.

xxxix De pascha montanistarum.

xl De arrianorum diuisione.

xli De diuisione macedonianorum.

xlii De recessu nili fluminis et rursus accessu.

xliii Quemadmodum caput iohannis baptiste constantinopoli fuerit deportatum.

xliiii Quemadmodum flauianus antiochenum solus peperit episcopatum.

xlv De eugenio tyranno et quemadmodum fuerit superatus.

xlvi De miraculis donati pontificis beroe.

xlvii De theotimo thomitano pontifice.

xlviii De epiphanio cyprio.

xlix Quomodo ambacum et michee prophetarum corpora sint ostensa.

l De fine theodosii principis.

Expliciunt capitula. Incipit liber ix. epistola prima.

IGITUR defuncto ualente denuo barbari usque ad muros constantinopoleos uenientes. eius suburbana uastabant. Quam propter ciues cum inuenissent arma portantes. hostibus ut poterant resistebant. Uxor enim ualentis imperatoris nomine dominica/ premia ex erario publico/ bene pugnantibus secundum consuetudinem militum ministrabat. Quibus etiam sarraceni prebuere solatia./ quos eorum regina nomine mauia romanorum federata direxerat. Theoderitus

Porro gratianus ualentiniani. II. filius/ cum dudum patre defuncto europe sceptra tenuisset. defuncto ualente sine sobole/ asie quoque libieque regna suscepit. Moxque pietatem/ quam intus preceperat operibus demonstrabat. initiaque sui regni rerum omnium domino dedicauit. Scripsit itaque legem precipiens/ ut expulsi pastores ad sua ouilia remearent/ sacreque basilice eis redderentur/ qui communionem damasi sequebantur. Is enim damasus/ romane urbis episcopus. laude dignus/ uir mirabilis semper ornatus. cum diceret et faceret pro apostolicis dogmatibus cuncta festinus/ post liberium gubernacula suscepit ecclesie. Uixerat quoque imperator cum huiusmodi lege/ etiam saporem quendam tunc nominatissimum in militia principem. et arriane quidem blasphemie predicatores/ ueluti quasdam bestias/ diuinis septis iussit expelli. optimis cum pastoribus et sacris ouilibus uniuersa restitui. Hoc quoque in uniuersis prouinciis decreuit obseruari. Socrates.

Gratianus itaque cum iuniore ualenti

tiniano regno potitus / ab exilio reuocatis omnib; lege sanciuit / ut una quaeq; religio / licenter sacra celebraret. solos u ab ecclesiis prohibuit eunomianos. fotinianos. et manicheos. Theodertus.

Tunc g in antiochia q presidet orienti. contentio huiusmodi causa prouenit. pro aplicis dogmatib; laborantes / sicut iam dictum est. Erant enim diuisi et alii post calumpnias integritatis irrogatas. eustachio arrianam abhominati uesaniam / apud semet ipsos sacra celebrantes. paulinum habebant antistitem. Alii u post ordinationem euzoii cum meletio conuenientes / ei doctrina fruebantur. Ad hec autem apollinaris laodicenus / alterius partis presulatum assumpsit. semet Qui dum pietatis indueret uultum / et aplica se fingeret dogmata conseruare / post paululum manifestus hostis apparuit. De diuina namq; natura / adulterinis rationib; utebatur. / gradus quosdam generans dignitatum. et sacramentum dispensationis / in perfectum explanare presumens / animam q; rationalem que corpus regit / priuatam salute confirmans. Sienim animam non assumpsit / secundum illi rationem deus uerbum neq; medicinam prebuit / neq; honorem dedit. Sed corpus quidem terrenum / ab inuisibilib; uirtutib; adoratur. anima u secundum diuinam imaginem facta. in inferiora permansit / contumeliis indicta peccati. Qui plurima sup hec / uesanus asseruit. Aliquando et enim partem confitebatur et ipse ex sca uirgine assumptam carnem. / aliquando u eam cum deo uerbo celitus descendisse. aliquando eum ipsum factum carnem sumpsisse nichil ex nob. aliasq; plurimas et inanes fabulas sacris promissionib; copulabat. quas in presenti dicere superfluum iudicaui. Alia siquidem ille dicens / non solum suos peste compleuit. sed etiam quosdam nostrorum fecit huiusmodi libra participari. Post paucum uero tempus / dum suum uiderent obprobrium / et ecclesie claritatem / pene cuncti reuersi sunt. et comunionem ecclasticam percipe meruerunt / non tamen priorem deposuere languorem. sed magis plurimos constantium latenter sauciauerunt. Ex hac g radice in ecclesiis germinauit / una carnis deitatisq; natura. et ut diuinitati unigeniti passio copuletur. et alia queq; populis et sacerdotib; certamina genuerunt. Sed hec quidem postea facta sunt. Tunc igitur ueniente sapore magistro milicie. / et ostendente principis legem / paulinus quidem fatebatur se damasi esse participem / promittebat etiam apollinaris / hoc ipso languore celato. Sacratissimus u meletius / sub quiete degens / illorum certamina deuitabat. Porro flauianus sapientissimus. tunc in ordine presbiterum constitutus / primo quidem ueniente magistro militum. ita paulino locutus est. Si comunionem damasi o amice sectaris / ostende nob dogmatum tuorum aperte consorcium. Ille namq; dum unam trinitatis substantiam confiteretur / tres subsistentias predicat in

viii.

apto. Ueru tue diuerso subsistentias
ꝑsonis trinitatis. Ostende itaq; dog
matu concordiā. & suscipe secdm le
gē ecctās. Cū ḡ illū his sermonibus
obiurgasset. confusus apollinari dix.
Admiror te o amice sic impudent̄ ueri
tati resistere. cū apte noueris qm̄
laudabilis damasus ꝑfecte naturā
nr̄am a dō uerbo dicit assūptā. Tu
ū contraria fatearis. mentē namq;
nr̄am salute fraudas. Si aut̄ hec fal
se loquim̄ te forsitan accusantes.
ul̄ nc̄ nouitatē a te natā denega.
& damasi amplex̄ doctrinā. septa sus
cipe ueneranda ueritatis. Itaq; ra
tionib; sapientissim̄ flauianus illoꝝ
fiduciā ita redarguit. Porro melecius
omniū mansuetissim̄ hominū tran
q̄llissime atq; modeste paulino dix.
Qm̄ & m̄ harū ouiū curā cōmisit
dn̄s. & tibi similit̄ aliarū. suscipe
hanc sollicitudinē & cōmunica alter
utris sub dogmate pietatis. Iunga
mus amice greges & soluamus de
ꝑsulatu contentionē. cōmunit̄ pascen
tes oues. curā eis cōmunit̄ offeramus.
Si aut̄ de sede certam̄ ē ego etiā hanc
contentionē conabor expellere. In
sede sacrū ponatur euglīū. et ex utraq;
nos parte sedeam̄. Et siquidē prius
ego t̄minū uite suscepo solus eris an
tistes. Si ū t̄ hoc prius euenerit. ego rur
sus gregis habebo curā. Cū hec ḡ me
letius cū omī mansuetudine protu
lisset. paulinus adquiescere n̄ consen
sit. Tunc magister militie iudex

utroꝝq; uerboꝝ ecctās meletio tradidit.
Paulinus aut̄ aliarū ouiū ꝑmansit an
tistes. Uerū apollinaris ꝑsulatu nuda
tus. ecctie nouitatē doctrine sue aper
ta impudentia ꝑdicabat. & ducem se
met ipsū ostendit hereseos. Et ipse qui
dē in laodicia crebro morabat̄. in an
tiochia ū iā prius uitalē ordinauerat.
uita quidē optima decoratū & aplicis
dogmatib; enutritū. postea tam̄ hoc
languore putrefactū. Porro sacratissi
mus meletius diodorum illū cui iam
meminim̄ qui sub tempestate nimis
asprima ecctē nauē sine submersio
ne seruauerat. pastorē constituit ci
licie gentis ei curā cōmisit. Apamie
ū pontificalē curā iohi dedit. Qui
licet genere ac nobilitate fulgebat.
tam̄ ꝑgenitores ꝓprijs uirtutib; ad
ornabat. Hunc ḡ & sermo decorabat
& uita. Is itaq; tempr̄ tēpestatis con
fidelium suoꝝ numerū gubnauit co
opatorē habens laudabilē stephanū.
quē sacratissim̄ meletius ad alia cer
tamina destinauit. Nam dū agno
uisset germaniciā eudoxij peste cor
ruptā. hunc ibi tanquā sapientissim̄
medicū destinauit. Erat enī omni
grecoꝝ doctrina plenus & diuinis dog
matib; farcinatus. Quā ob rem spe
sua fraudatus n̄ ē. usus naq; dono spi
ritalis doctrine lupos mutauit in
oues. Porro magnus eusebius de exi
lio remeans acaciū sūme claritatis
uirū in beria ordinauit epm̄ in hie
rapoli theodotū. Cuius mira conuer-

satio/hactenus decantat^r. Eusebiu in cal
cide. in cyronicistra isidoru./ diuint
aute/quia etia eulogiu/q pro aplicis dog-
matib; fuerat decertatus/& in antino
cu pthogene missus exilio edissa ordi
nasset epm. barsis eni sacratissim iam/
de psente luce migrauerat. Scs g eu-
sebius ultimu epm marin/in ciuitate
dolichia fecit. Hec eni parua ciuitas/
uesania te obtinuerat arriana. Ubi
du accessisset eusebius/ut marin uiru/
plurimis uirtutib; decoratu/in sede
collocaret episcopali./quedā mulier
arriana/peste copleta. tegulā de tecto
dimisit/qua ei caput ualde contriuit.
Isq; post paululu/ad uitā meliorē/ab
hac luce migrauit. Qui moriens/pre-
sentes iureiurando constrinxit/ut ab
ea que hoc fecisset/ nullo m penas exi-
gerent. imitat^r dnm suu/qui de cru
cifigentib; ait. Pat^r dimitte eis n enim
sciunt qd faciunt. Simul & cu seruu
stephanu/q post multos lapidu iact^r
clamabat/dne ne eis statuas hoc
peccatu/hoc g modo eusebius magn^s
e defunctus/& qui tracie barbaros
euitauit/impiorū hereticorū manus/
declinare non potuit. sed martyriu co
ronā illorū ferocitate suscepit. Hec g
gesta st post reuersionē eporū. IIII.

Porro gratianus trachiā barbaros
uastare cognoscens/italia relicta
pėniam conuenit. Ea tempestate the-
odosius tā ppter parentu nobilitatē/
quā p fortitudine ppria nomina-
tissimus habebat^r/& ob hanc causā
inuidia simultu iudicu fatigat^r/in
hispania morabatur. ubi & ortus fue-
rat et nutritus. Cumq; impator quid
faceret hesitaret. quippe cu barbari
eleuati uictoria inexpugnabiles ee
uiderent^r. ducatu theodosii pugnā
credidit terminari. Repente ṡqde
eu ab hispaniis euocans/& magis
tru militu ee denuntians. cu ex-
pedito ad barbaros destinauit. At
ille fide munit^s/confidens ad tra-
chias e pfectus. Q. du uenisset/
uidisset q; barbaros/exercitu ordi-
nauit ad pugnā./Congressione u
facta/impetu barbari n ferentes./
suas acies reliquert. Et illi quidē
fugiebant/hi u fortit sequebant^r./
Inmensaq; cedes tunc facta e bar-
barorū. Plurimis g interempti pau
cis q; latent transeuntib; histru./
mox dux optim^s exercitu dispso p
uicinas urbes/ipse uelocit remea-
uit ad pncipē./ita ut ipse triupho
ru suorū nuntius extitisset. Qd tn
nec ipsi impatori/du miraret^r fac
tu credibile uidebat^r. Inuidi ṡqdē
etiā fugisse eu dicebant/& exercitu
pdidisse. At ille derogantes sibi/pe-
tiit dirigi qui uiderent hostiu mul
titudinē peremptorū./His uerbis im-
pator flexus/direxit q res actas ins
picerent/ei q; renunciarent. Porro
dux optimus/int hec diuinā uisio
nē uidit/& ab ipso omniu dō apte
sibi monstratu./Conspexit eni in
somnis ep̄s scs meletius/antiochenę

ciuitatis antistes clamide uestiret im
periale. & corona caput ornaret. Hec
cū nocte uidisset. cuidā mane re
tulit amicorū. At ille clarū esse so
mniū dixit. & nichil enigmaticum
nichil dubiū continere. Cumq;
pauci omnino transissent dies. qui
pro uictorie inspectione missi fuerant
remearent. & perempta q; hostiū multa
milia narrauerunt. Quā ob rē letatus
princeps. theodosiū fecit imperatorē.

Consulatu ausonii **Socrates.**
& olibrii. sexta decima die ianua
rii mensis. **Theodoretus.**

Tradita q; ei sceptrorū parte ua
lentis. ipse rursus ad italiā re
diit. & illiū ad regna conlata [collata] trans
misit. Mox ergo ut imperiū sumpsit.
pre omnib; de concordia ecclesie cogita
uit. & uniuscuiusq; presulatus episcoporū
constantinopoli conuenire precepit.
Hec sola erat arriano plena conta
gio. Nā occidens liber huiusmodi
languore permansit. Constantinus
enī senior filiorū constantini maio
ris. & constans iunior. paternā fi
dē integrā seruauerunt. Rursus etiā
ualentinianus imperator hesperie in
uiolatā custodiuit fidei pietatem.
Orientis autē tractus multifaria
huiusmodi labe completa ē. Arrius
enī alexandrine ṗbr̄ ciuitatis
hanc ubi genuit blasphemiā. post
quā eusebius patrofilus et ethius
palestini. & paulinus atq; grego
rius fenices theodolus. post quos
etiā athanasius & narcissus cilices. &
alii plurimi. male iactata semina nu
trierunt. His ergo nequissimis cul
torib; fuit cooperator constantius atq;
ualens. Pro hac ergo solummodo causa. the
odosius suo subiacentes imperio cons
tantinopoli congregari precepit episcopos.

Interea macedoniani **Socrates. v.**
post legationē ad liberiū destinatā
aliquanto tempore sine discretione cō
municabant ipsi. & qui ab initio defi
nitionē fidei nicene susceperant. Cūq;
lex principis gratiani licentiā religi
onib; sicuti uellent cōmunicare
prebuisset. denuo sunt diuisi. Congre
gatiq; in antiochia statuerunt uocē
consubstantialitatis amouendā. &
uenerantib; nicenā fidē non esse cōmu
nicandū. S; plurimi uidentes eorū
uarietatē recesserunt ab eis. & consub
stantialitatis sectatorib; se iunxerunt.

Cumq; theodosius **Sozomenus.** Rom
bello barbaros superasset. & illi ro
manos amicos habere deprecarentur.
causa federis acceptis obsidib; thes
salonicā uenit. Ubi dū inegritudi
nē incurrisset. ab acolio eiusdem ciuitatis
episcopo baptizatus ē. licet a progenitorib;
xpianū dogma & fidem niceni con
cilii sequeretur. **Socrates.**

Tunc ergo baptizari cupiens propter
infirmitatē. thessalonicensiū
requisiuit episcopum cuius fidei esset. Quo
respondente qm̄ arriana pestis in
illiricū non ualuisset accedere. s; inui
olatā ab initio fidē. nicenū q; conci-

liū conseruarent: ille libent̄ eius uerba suscipiens, baptizatus atq; egritudine liberatus ē. Sozomen⁹.

So zome nus

vii. Cogitans q̄ imp̄ator q̄ melī esset p̄nuntiare subiectis, cui⁹ eēt fidei ne uiderer̄ uī facere, siquēquā subito inuitū ad cultū religionis impellere: legē a thessalonica poplō constantinopolitano p̄posuit. Hoc enī uisū ē, ut ueluti de quadā ciuitatis arce: oīb; subiectis aliis q; ciuitatib; indicante scriptura fieret manifesta. Cui⁹ legis uerba st̄ hec. Imp̄ator gratianus ualentinian⁹ & theodosius, augusti, ad poplm urbis constantinopolitane. cunctos poplos quos clemtie nr̄e regit tēpamentū, in tali uolum⁹ religione uersari, quā diuinū petrū aplm tradidisse romanis. religio usq; nc ab ipso insinuata declarat: quāq; pontificē damasū seq̄ claret. & petrū alexandrie epm uirū aplice scītatis. Hoc ē ut scdm aplicā disciplinā, euglicāq; doctrinā. patris & filii & sp̄c sci unam deitatē, sub pari maiestate & sub pia trinitate credamus. Hanc legē sequentes xp̄ianoꝝ catholicoꝝ nom iubem⁹ amplecti. Reliquos ū. dementes uesanos q; iudicantes, heretici dogmatis infamiā sustinere. diuina primū uindicta, post etiā motus nr̄i, quē ex celesti arbitrio sūpserim⁹ ultione plectendos. data. iii. kl. marcii thessalonice gratiano. v. & theodosio. augustis consulib; hec sanciens. post paululū constantinopolī uenit. viii.

Tunc q̄ gregorius nazanzenus cōmuni decreto multoꝝ ep̄oꝝ in constantinopolī transmutatus, int̄ ciuitatē in paruo oratorio sacra celebrabat. Cui loco postea p̄ncipes basilicā maximā copulantes, eā uocauer̄ anastasiā.

Que ñ solū pulchri Sozomen⁹. ix tudine & magnitudine: uerū aptissima aparitione dei noscit̄ illustrari. Illic enī diuina uirtus in somnis & apte plurimis & frequent̄: multisq; languentib; & in rerū p̄iculis constitutis subuenisse dinoscit̄. ita ut crederet̄ ab aliquib; scām mariā xp̄i matrē uirginē hanc eē. cū tali namq; habitu multis ostendit̄. Quam basilicā ido anastasiā uocant, sicuti reor, eo qd̄ dogma niceni concilii in constantinopolī quasi iā mortuū, eo loco expositionib; gregorii resurrexerit. Ego tamen audiui quosdā ueriloquos retulisse: dū popls illic congregaretur ad missas, mulier pregnans de supiori porticu cadens, defuncta ē. Tunc cōmuni oratione facta sup ea reuixit, & cū partu saluata ē. Quā ob rē nimis inopinabilē, anastasie nom. id ē resurrectionis accepit. Socrates. x.

Gregorius itaq; uir eloquentissim⁹

ac uenerandus. agnoscens aliquos murmurare eo quod esset ex alia ciuitate. adueniente principe constantinopoli habitare declinabat. Imperator tamen dum in tali statu inuenisset ecclesias cogitabat quemadmodum pacificaret omnes. et cunctas augeret ecclesias. Mandauit igitur repente dimofilo qui tunc arriane religioni presidebat. Si uis inquit credere secundum niceni dogma concilii. uniatur populus et suscipiat pacem. Cumque ille propositionem huiusmodi refugisset. tunc imperator. Si pacem inquit concordiamque declinas. fugere te etiam a sacris basilicis ego precipio. Hec audiens dimofilus. et cogitans quod graue esset potioribus resultare. conuocans in ecclesiam plebem et surgens in medio eorum. hec per se subiectis uerba locutus est. Fratres scriptum est in euangelio. Si persecuti uos fuerint in ista ciuitate. fugite in aliam. Quia igitur imperator ecclesiis opus habet. scitote crastina nos collectam foris urbem celebraturos. Hec cum dixisset egressus est. Non tamen sic intelligens euangelii uerba. quemadmodum dicta sunt. Illic enim precipitur ut fugientes habitationem mundanam. hierusalem requirant supernam. Egressus igitur ciuitatem ante portas conciliabula celeb parabat. Cum quo simul exiit lucius alexandria pulsus. qui tunc constantinopoli morabatur. Sic itaque theodosii concordiam non ferentes. post quadraginta annos ecclesias quas ui tenuerant reliquerunt. egressi de ciuitate quinto consulatu gratiani et theodosii primo. mense nouembrio. Quo facto. nicene fidei sectatores ecclesias receperunt. Sozomenus. xi.

Interea cum eunomius ualentis temporibus a suis clericis recessisset. apud semet ipsum in bithinia morabatur. uir callidus et dicendi peritus. multusque populus concurrebat ad eum. alii experiri uolentes. alii audire quid diceret. Horum fama peruenit ad principem. cum quo ipse quoque uoluit habere sermonem. Sed augusta placilla precibus eum retinuit. erat enim fidelissima et niceni dogmatis curam sub integritate seruabat. timuitque ne ut assolet eloquio uiri callidi captus imperator facile in sectam eius incurreret. fine. Theodoritus

Interea cum episcopi centum .xii. et quinquaginta fuissent constantinopoli congregati. precepit imperator ut nullus proderet quis esset maximus ille meletius. Uolebat enim ex memoria sui somnii uirum illum sibimet indicari. Cumque igitur omnis illa multitudo pontificum regiam introisset in domum. relictis omnibus ad magnum cucurrit meletium. et ueluti quidam filius patris amator post multum tempus paterna uisione potitus amplectebatur eum. et simul osculabatur. oculos. labia pectus. caput. dexteramque que eum in somnio coronauerat. insinuauitque illi quam uiderat uisionem. Cumque etiam ceteros congrue salutasset. rogauit

tanq patres ut de reb; presentibus cogitarent. Socrates.

Et ut in urbe constantinopolitana ordinaret eps. Et cu sparet posse macedonianas unire, etia eorum conuocauit epos. Conuenerunt g de consubstantialitatis fide. thimotheus alexandrinus. cyrillus hierosolimitanus. post penitentia in consubstantialitatis dogma consentiens. Meletius antiochie. & acolius thessalonice. alii q; plurimi, ita ut centu quinquaginta numerus impleretur. Macedonianorum u preerat eleusius cirici. & lamsaci marcianus; erant q; simul xxxvi. quorum plurimi ee uidebantur de ciuitatib; hellesponti. Conuenerunt itaq; consulatu eucarii & euagrii mense maio. Igitur imperator & epi partis ei laborabant, ut eleusius ei q; sequaces unirentur eccle. commemorante eos legatione qua miserant ad liberiu tc romane urbis epm p eustachiu. Et q dudu sponte ei communicassent, nec ee sine pudore ut subito bene prius placita permutarent. At illi ei monita aptaq; conuitia paruipendentes, elegerunt se qui potius arriana peste qua consubstantiale dicere trinitate. Hec fatentes. de constantinopoli st egressi. Et scribebant alterutris. ne quis eorum in niceni concilii dogmate consentiret. XIII.

Gregorius itaq; q tc constantinopolitana regebat ecclam. ad nazanziu remeare tendebat. Pro quo cu episcopatu constantinopolitane uacaret eccle, thimotheus alexandrinus petri successor, maximu quenda cynicu ordinauit epm. cu nup totondisset eu. Is enim erat etia apollinaris uesanie fatrinatus. s; n ptulerunt hoc malu uiri scissimi constantinopoli congregati. Et du egyptii maxime se p eius ordinatione separassent. sacra officia cu gregorio celebrabant. At ille grauiter ferens rursus facta diuisione. exorabat uniusos. ut laude uiru dignu quererent, que pontifice ordinarent.

Tunc illi eius uerbis adquiescentes. nectariu generis nobilitate decoratu. constituer constantinopolitane ciuitatis epm. Maximu u apollinaris contagio laborante, nudatu pontificali dignitate, piecerunt.

Tunc etia regula ptulert, ut constantinopolitanus eps haberet honous priuilegia post pontifice romanu, eo qd sit noua roma. Firmauer q; rursus nicena fide & patriarchas constituer. distribuentes prouincias. ut epi uniuscuiq; diocesis ad ecclas n irent extraneas. Hoc enim primitus ppt psecutionis tempus indifferenter agebatur. Distribuerunt itaq; nectario quide maxima ciuitate & trachia. pontica u diocesi helladio, qui post basiliu fuit cesarea cappadotie. gregorio basilii q; germano. Troilo qq; meletine

armenie/ usq; patriarche dederunt.
Asianā u̅ diocesim iconii amfilocī
ē sortitus. Optimus aut̄ antiochie
pisidie. Egyptū q; timotheo alexā
drino distribuer̄. Porro ecclīarū
orientaliū gubnationē ei psulib;
cōmiser̄. pelagio laodiceno & dio
doro tharsi. antiochene eccl̄e pri
uilegia reseruantes/ que tē mele
tio presenti deder̄. Diffinier̄ part̄/
ut siquid in puintiā qualibet emer
geret/ puintie concilio finiretur.
In his om̄ib; suū pbuit etiā impator
assensum. Theodertus.

Paruo siquidē tēpore transeun
te/ scs̄ quidē meletius ē defun
ctus/ & ab om̄ib; sapientib; cū pre
coniis maximis ē sepultus. XIIII.

Estate u̅ sequenti Theodertus.
rursus plures epi ad constanti
nopoli p ecclāsticis causis sunt re
uersi. Ubi occidentaliū epor̄ syno
dicā susceperunt eplām. inuitantē
eos ad romā. ut illic maximū cele
brarent conciliū. S; illi quidē pfectio
nē/ quasi nichil habiturā lucri/ re
fugerūt. Uerū litteras direxer̄ dama
so ceterisq; psulib; quas pclariori
notitia subdere cogitaui.

Dn̄is honorabilib; atq; ueneran
dis frib; & cōministris. damaso.
ambrosio. brittonio. ualeriano. aco
lio. basilio. & reliquis scīs epis in
maxima roma collectis. scā syno
dus orthodoxor̄ epor̄ congregator̄/
maxima ciuitate constantinopoli
in dn̄o salutem. IIII.

Velut ignorantī uīr̄ reuerentie in
sinuare atq; narrare multitudi
nē passionū ab arriana potentia no
bis sepius inlatarū. forsitan supuacu
um ē. Non enī ita negligere uram
credimus scītatē. ut adhuc egeatis
discere/ qs̄ certū ē condolere. S; neq;
tales nos constrinxere tēpestates/ ut p
sui paruitate latere potuissent. neq;
tēpus psecutionis ē nouū. s; adhuc
memoriā seruat antiquā. n̄ solū in
his qui passi st̄. s; etiā in eis qui parti
cipes sunt illor̄/ quor̄ ppās iudicant
passiones. Hesterno enī ut ita dica
mus aut hodie exilior̄ uinculis reso
luti/ post innumeras tribulationes/
ad ecclās ppās sunt reuersi. Aliorū
u̅ in exilio defunctor̄/ funera reuoca
ta st̄. Quidā u̅ etiā ab exilio reme
antes & feruenti hereticor̄ furore
detenti/ amariora quā in exilio in
ppriis sunt ppessi. lapidib; ab eis ob
ruti/ sicut beat̄ stephanus. Alii di
uersis macerati sunt suppliciis. adhuc
stigmata xpi ihu & uulnera in suo
corpr circūferre noscunt̄. Pecunia
rū u̅ dispendia. honoris ademtiones.
singlor̄ q; confiscationes & machi
namina. iniurias atq; uincula qs̄
numerare ualebit ad singula.
Omīs enī tribulationes/ uere sup nos
multiplicate st̄/ ultra numerū. Jus
te quidē/ qm̄ ualde peccauim̄/ aut
certe clemens dn̄s/ passionū multi
tudine nos uoluit exercere. Pter

hec itaq; gratias dō referim⁹ q̄ et per
tantas tribulationes seruos corripit
suos / & scdm multitudinē miseriarū
suarū / deduxit nos ad rursus refrigerium.
Nob itaq; tēpus & labor maximus
necessarius fuit. quatin⁹ emdatio
peruenirēt ecclarū. ut tanquā p lon
ga egritudine / diligentia paulatim
adhibita / priscā pietatis redderet sa
nitatē. Hoc et enī modo putabim⁹ /
psecutionib; acerrimis liberari / et
ecclias longo tēpr ab hereticis deten
tas / denuo reparare. Verūtam̄ graues
adhuc nobis sunt lupi / q postquā
de caulis expulsi st̄ / ex ipsis pascuis
oues abripiunt / collectas facere con
tendentes / poplos cōmouentes & in
nullo segnes ad eccle lesionē. Erat
itaq; sicuti diximus necessariū huic opi
tēpus / qui tam̄ fratnā / circa nos cari
tatē ministrantes / synodū in roma
na urbe / dei uoluntate fecistis. & nos
illic tanq̄ mēbra ppa litteris dō am
mirabilis pncipis euocastis / ut qm̄
tc̄ ad tribulationes soli sum⁹ addicti
nc̄ sub īpatorū pia concordia / n̄ sine
nob regnaretis / s; etiā nos uobcū / se
cundū aplicā uocē conregnaremus /
Oratio quidē nrā fuit / si eēt possibi
le / ut omīs nras simul relinquentes
ecclas / desiderio utili iungeremur.
Quis enī dabit nob pennas sicut co
lūbe / ut uolemus & apud uos requies
cam⁹. S; qm̄ hoc omino nudabat
ecclas / requie nup inchoante / res
q nimis erat plurimis impossibilis /
q concurrerant in urbe constanti
nopolitanā / causa litterarū anno
directarū á urā caritate p aquilen
ense conciliū / adeo amabilē impa
torē theodosiū. ppt hanc solūmodo
causā / usq; ad constantinopolī ppa
rati. & de hac tantūm synodo refe
rentes consensū epoz, q p puintias
remansere. Maioris n̄ psectionis /
neq; spantes opus / neq; paudientes
omino / ante quā constantinopoli
uenirem⁹. Sup hec aut̄ induciarū
angusto tēpr faciente / neq; ppa
rare nos ualentes / ad longā psectio
nē. / neq; uniūsos comunicatores
nros in puintiis positos cōmonere. /
& eoz consensū sumere pualentes.
Qm̄ g̃ hec & alia multa / plurimoz
aduentū phibē uidebant⁹ / qd erat
scdm ad effectū rerū & urē circa nos
caritatis ostensionē hoc egimus.
Reuerendissimos atq; karissimos
frs & cōministros nros epos cyria
cū. eusebiū. et pscianū / usq; ad nos
laborare alacrit exortantes / p quos
& nram uoluntatē pacificā & in
tentionē habentē unitatis ostendi
mus / zelū q; nrm / quē p saluberri
ma fide gerimus indicam⁹. Nos
& enī psecutionēs / siue tribulatio
nes / siue minas impiales / siue cru
delitates iudicū / siue qualib et alias
tēptationes hereticoz / libent̄ susti
nuim⁹ p euglica fide / q in nicea
bithinie / a trecentis decē & octo
patrib; roborata dinoscit⁹. Hanc

etiã & uob & nob & omib;· q̃ n̄ subuer-
tunt uerbũ uere fidei / cõplacere con
fidim⁹./ Quẽ scimus antiquissimũ
existere & sequacẽ baptismatis docen
tẽ que nos credere in nomine patris
& filii & sp̃c scĩ diuinitatẽ q̃ppe et uir-
tutẽ atq; substantiã unã patris & filii
& sp̃c scĩ credimus & equalẽ honorẽ
ac dignitatẽ & impiũ coeternũ in
trib; pfectissimis subsistentiis seu
trib; pfectis psonis· ut neq; sabellii
languor habeat locũ confusione sub
sistentiarũ aut peremptione pprie-
tatũ./ Neq; eunomianorũ & arria-
norũ & pneumateticorũ id ẽ spiritui
resistentiũ blasphemia pualeat / sub
stantia uidelicet secdm illos aut na
tura aut diuinitate diuisa & in
create consubstantiali & coeterne
trinitati postrema quedã ul' creata
ul' alterius substantie natura dẽt./
Inhumanationis ũ xp̃i sermonẽ sine
aliqua uiolatione seruam⁹ neq; sine
anima neq; sine mẽte aut inpfectã
carnis dispensationẽ suscipientes./
S; totũ scientes pfectũ quidẽ ante
scl'a existere dm̃ uerbũ pfectũ uero
hoĩem in nouissimo dierũ ppter
nrãm salutẽ factũ./ Isti que de fide
a nobis aperte pdicantur uelut in
sũma hec esse noscuntur. De quib;
ampli⁹ instrui poteritis si et tomũ
in antiochia factũ a sinodo ibi cons
tituta dignemini legere & quo an
no in constantinopoli ab uniuersali
synodo cognoscitẽ ẽe prolatũ. In qb;

latius fidẽ pfessi sumus & contra no
uitates heresiũ nuper exortas anathe
ma ex scripto ptulimus. De dispen
sationib; aut particularib; eccliarũ
antiqua sicuti nostis sanctio tenuit
& definitio scõrũ patrũ in nicea con
uenientiũ secdm unã quãq; prouin
tiã. Et si pontifices uoluerint ut cũ
eis uicini ppt utilitatẽ celebrent or
dinationes quib; reb; consequenter
& ceteras ecclãs apud nos edificari
cognoscite & insignũ ecclarũ hec ap
pbasse sacerdotes. Porro constantino
politane urbis nouellã ut ita dici
mus ecclãm uelut ex ore leonis here
ticis subfossã blasphemiis abstraxim⁹.
& p misericordias dei reuerentissimum
& dõ amabilẽ nectariũ epm̃ ordi
nauim⁹ corã uniuersali concilio cũ
cõmuni concordia sub aspectu etiã
dõ amabilis ĩpatoris theodosii uni
uersi q; cleri· cuncta decernente pa
rit ciuitate· In seniore autẽ & ue
ra aplica ecclã antiochie syrie· in
qua prius uenerabile xp̃ianorũ apel
latiũ ẽ nom:· reuerentissimũ & deo
amabilẽ epm̃ flauianũ & uniuersa
puintia· & de orientali diocese con
currentes regularit ordinarunt./
Omi ecclia parit decernente & q̃si
sub una uoce hunc honorante uirũ
Quã ordinationẽ tanquã legalẽ sus
cepit cõmune conciliũ· in matre ũ
cunctarũ ecclarũ hierosolimis cons
tituta· reuerentissimũ & dõ amabi
lẽ cyrillũ epm̃ ẽe significam⁹./ Quẽ

regularit olim a prouintialib; ordinat. plurima ppt arrianos diuersis tempori b; certamina passus ē. His g tam legaliter & canonice apud nos gestis. etiã uestram reuerentiã congaudē deposcimus, spiritali intercedente dilectione & timore diuino. p que humana remouet offensio & ecclarū edificatio pponitur uniuersis. Sic etenī uerbo fidei concordante, & xpiana in nob caritate firmata, cessauim dicere qd reprehendebat apls. ego quidē sū pauli. ego uero apollo. ego autē cephe. dū omīs uidelicet appareamus xpi, qui in nob diuisus nō est. & si sine schismate corpus eccle, dō iuuante seruem, cū fiducia, ante dñi tribunal astabimus. Hec contra arriū & ethū eunomiū q; uesaniã, nec nō contra sabelliū. fotini. marcelli. pauli samosateni. & macedonii conscripserit, similit aūt & apollinaris nouitatē, palã abdicauerit dicentes. Inhumanationes uero dñi sine uiolatione seruam. neq; sine anima, neq; sine mente, aut in pfectã carnis dispensationē suscipientes. Porro damasus omī laude dignissimus agnoscens hanc heresē exortã fuisse. nō solū apollinarē sed etiã timotheū discipulm illius abdicauit, & hoc orientē gubnantibus epis. litteris ppis indicauit. quas curaui subter adnectere. Epistola damasi urbis rome pont. xv.

Qm aplice sedi reuerentiã debitam caritas uestra distribuit. nob plurimū karmi filii prestitistis. Illa licet eccle in qua scs apls residens docuit, quodam nos gubnacula q suscepim teneam, tam pfitemur nos honore minores ee. & ppterea omī m festinam, ut ad glam ei beatitudinis puenire possim. Scitote g q dudū timotheū profanum ineruditū. apollinaris heretici discipulū, cū impio ei dogmate condemnauim, nec ultra concedimus ei reliquias, qualibet ratione de cetero preualere. Si aut adhuc ille serpens antiquus, semel & scdo pcussus, ad penã ppriã reuiuiscit, qui q; extraneus ab eccla ē. mortiferis q; uenenis suis quosdã infideliū tēptare nō cessat, hanc tanquã pestiferã, declinate corruptionē, quatin uos memores aplice fidei, que precipue in urbe nicena, a patrib; ex scripto plata ē firmo gradu stabiles in fide, & inmutabiles pduretis, & nō uaniloquia & exterminabiles questiones ab isto audire patiamini, clericos uros aut plebē. Jam enī semel formã dedim, ut qui semet ipsū cognouerit xpianū. illud seruet qd ab aplis noscitur ee contraditū, dicente scō paulo. Siquis uob adnūciauerit pret qd accepistis. anathema sit. Xpc enī filius dī dñs nr. humano generi, p ppriã passionē salutē plenissimã condonauit, ut totū hominē delicti obnoxiū, peccatis omīb; liberaret. Hic

annunciauerit

siquis in deitate sive in humanitate minus aliquid dixerit habuisse plenus spiritu diaboli gehenne semet ipsum filium demonstravit. Cur itaque rursus a me queritis dampnationem timothei qui et hic iuditio apostolice sedis presente quoque petro alexandrine civitatis episcopo cum apollinari suo doctore dampnatus est et in die iuditii tormenta debitaque supplitia sustinebit. Si vero quibusdam levioribus ille suadet velut quandam spem habens qui veram spem in christi confessione mutavit sciant se cum isto similiter perituros cum quo ecclesiastice regule resultabant. Deus vos incolumes custodiat filii karissimi.

Sed etiam alia quedam XVI.

Si in eminentissima roma colligentes contra diversas hereses conscripserunt que huic operi necessario subdere iudicavi. Professio catholice fidei que papa damasus destinavit ad paulinum episcopum in macedoniam qui fuit in tessalonica. I.

Quoniam post nicenum concilium talis error exortus est ut quidam dicere profano ore presumant sanctum spiritum per filium fuisse factum anathematizamus eos qui non cum omni predicant libertate cum patre et filio sanctum spiritum unius eiusdemque substantie atque potestatis existere. II.

Similiter autem anathematizamus et eos qui errorem sabellii sunt secuti eundem dicentes patrem esse quem filium.

Anathematizamus arrium et eunomium III. qui simili impietate licet verbis discrepant filium tamen et sanctum spiritum creaturam esse confirmant. IIII.

Anathematizamus macedonianos qui ex arriana radice derivati non impietatem sed vocabulum mutaverunt. V.

Anathematizamus fotinum qui ebionis heresem renovans dominum nostrum ihesum christum solum ex maria confitetur. VI.

Anathematizamus eos qui duos filios esse profitentur unum ante secula et alium post carnis assumptionem ex virgine.

Anathematizamus VII. et hos qui pro rationali anima confirmant quod dei verbum in humanam carnem conversum est. Ipse namque filius verbum dei non pro rationali anima et intelligibili in suo corpore factus est sed nostram hoc est rationalem et intelligibilem animam sine peccato assumpsit atque salvavit. VIII.

Anathematizamus et eos qui dicunt verbum dei productione et correptione a patre separatum et sine subsistentia eum aut terminandum esse blasphemant. IX.

Eos autem qui ab ecclesiis ad alias ecclesias migraverunt tam diu a nostra comunione alienos habemus donec ad eas redeant civitates in quibus primitus ordinati sunt. X.

Si quis autem alio de loco migrantem vivente ordinatus est tam diu vaccet sacerdotii dignitate qui propriam deseruit civitatem donec successor eius requiescat in domino. XI

Si quis n̄ dixerit semp̱ patrē & filiū &
semp̱ spm̄ scm̄ ēē. anathema sit. xii
Si quis n̄ dixerit filiū natū ex patre
hoc ē ex eı̄ diuina substantia anath sit.
Si quis n̄ dixerit uerū dm̄ xiii
filiū dei sic uerū patrē eı̄. & om̄ia pos
se & om̄ia nosse. & patri equalē esse /
anathema sit. xiiii.
Si quis dixerit qđ in carne degens
filius dı̄ cū eēt in t̄ra in celis & cū pa
tre n̄ fuit anathema sit. xv.
Si quis dixerit qđ in passione crucis
dolorē passus ē filius dı̄ dš & n̄ caro
cū anima quā induta ē forma serui
quā sibimet assūpsit sicut scā scrip
tura dixit. anathema sit. xvi
Si quis n̄ dixerit qđ in carne quā as
sūpsit sedet in dexterā patris in qua
etiā uenturus ē. iudicare uiuos et
mortuos. anathema sit. xvii.
Si quis n̄ dixerit spm̄ scm̄ ex patre
ēē uere et p̄prie sic et filiū ex diui
na substantia & dm̄ dei uerbum /
anathema sit. xviii.
Si quis n̄ dixerit om̄ia posse spm̄
scm̄ & om̄ia nosse & ubiq; adesse si
cut & filiū et patrem. anathema sit.
Si quis dixerit spm̄ scm̄ xviiii.
facturā aut filiū factū anathema sit.
Si quis n̄ dixerit om̄ia p̱ filiū xx.
& p̱ spm̄ scm̄ fecisse patrē. hoc ē. ui
sibilia & inuisibilia anathema sit.
Si quis n̄ dixerit patris xxi.
& filii & sci spc. unā deitatē. potesta
tē. diuinitatē. uirtutē. unā gl̄am.
dn̄ationē. imperium. unā uoluntatē
& ueritatē. anathema sit. xxii.
Si quis tres p̱sonas n̄ dixerit ueras
patris & filii & spc sci equales. semp̱
uiuentes. om̄ia continentes uisibi
lia & inuisibilia. om̄ia potentes. om
nia iudicantes. om̄ia uiuificantes.
om̄ia creantes. om̄ia q; saluantes.
anathema sit. xxiii.
Si quis n̄ dixerit adorandū spm̄
scm̄ ab uniuersa creatura sicut et
filiū atq; patrē. anathema sit. xx
Si quis de patre & filio bene iiii.
sapuerit. de scō aut̄ spū n̄ recte cre
diderit hereticus ē. qđ om̄s heretici
de filio dı̄ & de spū scō male sapien
tes. in iudeoꝝ atq; gentiliū incredu
litate consistere conuincunt̄. xxv.
Si quis autē diuiserit dm̄ patrē.
dicens & dm̄ filiū & dm̄ spm̄ scm̄.
affirmans dōs dici & n̄ dm̄ p̱pter
unā deitatē ac potestatē quā eē cre
dim⁹ & nouim⁹ patris et filii & spc
sci dm̄ unū. subtrahens ū filiū &
spm̄ scm̄ tanquā solū opinat̄ patrē
dm̄. anathema sit. xxvi.
Nomen enī deoꝝ & angelis & om̄ib;
scīs a deo positū ē atq; donatū. de
patre ū & filio & spū scō p̱pt̄ unā
equalēq; diuinitatē. n̄ deoꝝ nomi
na s; dei nr̄i traditur atq; signifi
catur. ut credamus qđ in patre et
filio & scō spū solūmodo baptizam̄.
& n̄ in archangloꝝ & angloꝝ no
minib; sicut heretici aut sic iudei

gentilesq; uesaniunt. Hec q̄ xp̄iano
rū salus ē ut credentes trinitati hoc
ē patri & filio & sp̄ui sc̄o & in ea bap
tizati unā deitatē & potestatē & di
uinitatē & substantiā in eū ēē cre
dim̄. Hec itaq; gratiano uiuente
sē facta. Socrates. xvii.

Interea theodosius ip̄ator corp̄ ep̄i
pauli de ancira sē reuocari fecit.
quē philippus p̄fectus p̄p̄t mace
doniū exilio destinatū in cucusso
armenię fecerat suffocari. qd̄ funꝰ
cū honore maximo atq; ueneratio
ne suscipiens in ecclia recondidit.
quę nc̄ ex eius nōīe noscitur appel
lari. Quā tunc macedoniani tenu
erant ab arrianis diuisi & expulsi
ab imperatore. quia eū noluerant
sequi fidem. Sozomenus

In qua basilica plurimi nescientes
ueritatē. paulū ap̄lm illic iacere
credunt. & maxime mulieres ac
popli. Hoc itaq; tempr etiā mele
tii reliquię in antiochiā relatę &
& iuxta sepulchrū babile martyris
noscunt̄ ē recunditę. fertur eni
q̄ p̄ totā uiā iussu p̄ncipis minis
trantib; cunctis ciuitatib; cū psal
modia & honore debito funus eiꝰ
usq; ad antiochiā fuerit reuocatū.

Inter hęc theodosius Socrates. xviii.
ip̄ator filiū suū archadiū designa
uit augustū. Consulatu ū baudis
scd̄o & saturnini. sexta decima ianu
arii m̄sis die. Non longo p̄ tēpore

aderant undiq; totius religionis
ep̄i eodē consulatu iunio mense.
Int hęc euocans imp̄ator XIX.
nectariū. tractabat cū eo quid fieret.
ut n̄ xp̄ianitas discordaret. s; tota
uniret̄ eccl̄a. Dicebant aut̄. Opor
ter examinari q̄stionē eccl̄as segre
gantē. q̄ dū discordia recederet.
concordia eccl̄as congregaret. Hoc
audiens nectarius. cogitabat. et e
uocans ageliū sē nouatianoꝝ ep̄m.
tanquā in fide consortē. indicauit
ei uotū imp̄atoris. At ille cū esset
reb; aliis uenerandus. de dogmate
tam̄ n̄ ualebat reddere rationē. s;
lectorē suū sisinniū nōīe statuit.
q̄ pro eo deberet p̄ferre sermonē.
uirū eloquentē & reb; exptū sūme
q; scientē sacrarū p̄fundissima li
terarū. s; etiā philosophica dogma
ta. Is q̄ dixit. q̄ disputatio n̄ solū
schismata n̄ uniret. s; etiā hereses
ad contiones potiores adduceret. &
p̄p̄terea nectario dedit tale consiliū.
Bene nāq; sciebat q̄ ueteres patres
p̄ncipiū subsistentię filio dī dare
uitabant. q̄m p̄cepissent eū esse
patri coęternū. Qua p̄p̄t dedit
consiliū ut disputatiuas fugeret
intentiones. & testimoniū ex tradi
tione ueterū adhiberet. ut quę
p̄sules heresū requireret ip̄ator.
utrū sermonē uellent facere de an
tiquis eccl̄ę doctorib; q̄ ante diuisio
nē floruer̄t. an certe illos uelut ali

xix

enos a xpianitate respuerent. Et siquidem eos abnegarent. obiceret eis q eos anathematizare psumite. et si hoc ppetrare n psumerent. a poplo pellerent. Quo facto. aptam fore uictoria ueritatis. Si u de pncipis n offenderent doctorib;. nostrum inquit e pbere ueteru libros. p quos nrm dogma. eoru testimonio roboretur. Int hec cu nectarius sisinnio dicente libent audisset. festinus ad palatiu ppauit. Dixitq; principi consiliu sibi datu. At ille considerata sententia. causa sapient instituebat. Deinde conuocatis heresiarches. requisiuit si susciperent magistros eccle. qui ante tempa diuisionis extitissent. Illis u n abnegantib; s; tanqua pceptores honorantib; rurs ipator introgauit. si eis hor testimonia xpiani dogmatis coplacerent. Hec audientes psules heresiu atq; disputatores eor. erant enim plurimi ad disputationis certamina preparati. in responso uehementer heser. Irruit enim in omnis magna discordia. aliis dicentib; bonu ipatoris ee ppositu. aliis u cogitantib; quia n eor expediret intentioni. du alii aliter de libris ueteru. sentire uiderent. et nequaq int se conspirabant. s; erant diuisi. n solu aduisus alias hereses. s; etia int semet ipsos qui dudu unius heresis ee uidebant. Qua ob rem. consors malitia sic lingue gigantu ueteru e diuisa. et turris eor fundit e subuersa. Cognoscens q impator eor confusione. et q in disputatione solum. et n in antiquis expositionib; confidebant. alio ppauit itinere. eisq; declarauit ut ex scripto una queq; religio terminu sue fidei declararet. Tunc callidi uiri singularu heresiu subtilit sua uerba tractantes. dogma propriu conscripser. Erat etia definitus dies. quo singli epor ad palatiu conuenirent. Aderant q nectarius et agelius. consubstantialitatis fidi psidentes. arrianor u demofilus. eunomianor ipse eunomi. macedonianor. eleusius cizici. Igit ipator. eos qui conuenerant. et unicuiq; dogmatis scripta suscipiens. seorsu q; recedens. orauit intente. ut ei cooparetur ds. ad ueritatis electione. Deinde uniuscuiq; dogmatis relegens scriptura. alia quidem omia. tanqua diuisione trinitatis introducentia culpans. repente disrupit. et solu consubstantialitatis dogma. cu laude suscepit. Hec enim occasio fuit. ut nouatiani bene agentes. intra ciuitate haberent rursus ecclas. Admirat namq; pnceps eor concordia circa fide. lege pcepit. ut ppria oratoria detinerent. et priuilegia sue eccle. atq; fidei possiderent. Uerum aliaru religionu antistites. ppt discordia sua. in reprehensione

sui popli uenientes estuabant. tristicia q; confusi discedebant. & litteris consolabant alterutros. ut n affligerentur. cur eos plurimi relinquentes. ad fidē consubstantialitatis accederent. dicentes quidē multos uocatos. paucos aut electos. Qd utiq; n dicebant. quādo multū poplin p potestatē sibimet aggregabant.

Imperator interea Sozomenus.
lege sanciuit. ut heretici neq; ecclā haberent. neq; de fide docerent. neq; epos aut alios ordinarent. & alios quidē a ciuitatib; expelli. alios sine honore ēē. neq; frui cōmuni ciuitate pmisit. insup crudeles penas aduersus eos in lege conscripsit. qs tam exsecut non ē. Studebat enī ut p hec concordes existerent. n uere supplitio subiacerent.

Sed neq; hi qui Socrates. xx. tuebant fidē niceni concilii. penit a tristicia uidebant extranei. Nā antiochem eos qui concilio psentes fuerant declinabant. Egyptii & arabes & cyprii. flauianū ab antiochia expellendū ēē dicebant. Palestini u & phenices atq; syri p flauiano laborabant. Quarū rerū terminū pprio loco narrabim. Eo siquidē tēpore quo constantinopoli de synodis agebat. talia circa hespiam puenerū. Maximus de britanniorū partib; cont romanorū surrexit impium. & laboranti gratiano contra alamannos intulit bellū. In italia u puero satis existente ualentiniano. rerū curā pbus exconsul. atq; pfectus habebat.

xxi Iustina u ualentiniani mat. cū ēēt arriana. uiuo quidē marito. ledere n pualuit orthodoxos. eo mortuo. & filio ualde iuuenculo. mediolanū ueniens. ambrosio epo erat infesta. ita ut eū destinari iuberet exilio. Theodoritus.

Cumq; de eccla iuberet exire. ambrosius ait. Ego sponte hoc n ago. ne lupis ouiū septa contradere. aut blasphemantib dm. hic si placet occide. hoc loco mortē pna suscipio uoluntate.

Cumq; popls Sozomenus. singulart diligens ambrosiū resultaret. & trahentib; eū ad exilium u ualde resisteret. potius indignata iustina. uocauit beniuolū te questorē. iubens ut uelocit pponeret legē. que fidē plata arimino confirmaret. Cumq; ille hoc agere declinaret. erat enim orthodoxus. maiorib; eū cingulis inuitabat. Beniuolus autē discingens se balteo. ante pedes auguste piecit dicens. neq; illū honorē neq; maiorē uelle se p impietatis habere mercede. Cūq; ille hoc facere omīmodis refutasset. inuenti st alii q nequitie iussionib; ministrarent.

Inter hec nunciat Socrates.
q gratianus dolo tyranni maximi

fuisset occisus. Andragathius enim dux maximi in lectica portatus ut occideret gratianum huiusmodi opinionem misit in uulgus quod uxor gratiani suo uiro festinaret occurrere in lugduno gallie ciuitate fluuium transeunti. Gratianus autem credens coniugem reuera uenire quam nuper acceperat non preuidit eius insidias et ueluti cecus in foueam in manus hostis incurrit. Dum ergo uenisset gratianus quasi ad uxoris uehiculum ex impruiso exiliens andragathius graciannum callidus interemit. Mortuus est ergo consulatu merobaudis et saturnini anno imperii quinto decimo uite uicesimo et quarto. Hoc itaque facto ad presens contra ambrosium ira iustine quieuit. Porro ualentinianus licet inuitus tempore necessitatis flexus in maximi consensit impio. Temporibus metuens maximi potestatem ab italia in illiricum uenit et in thessalonica macedonie morabatur.

Theodericus

Cumque audisset maximus que contra ambrosium rursus magniloquum predicatorem ueritatis agerentur scripsit ualentiniano ut bellum quod agebatur contra ecclesias solueretur monens ut paternam non amitteret pietatem adiecitque etiam minas belli nisi quiesceret uerba operibus adimpleret. Quam ob rem sumens exercitum uenit mediolanum ubi tunc ille degebat. Porro ualentinianus agnoscens eius inuasionem fugit uenit in illiricum experimento cognoscens quam mala matris consilio sustineret. Porro theodosius audiens que a iustina fuerant gesta et a tyranno scripta fugienti ualentiniano rescripsit non esse mirandum si imperatori quidam terror tyranno uero potestas accresceret dum imperator pietati rebellis extitisset tyrannus autem ei auxilia commodaret et propterea ille quidem fugeret nudus ille uero armaretur aduersus nudum. Socrates

Tunc ergo theodosius imperator in maxima sollicitudine constitutus contra tyrannum preparabat exercitum. Metuens ne quid etiam contra iuniorem ualentinianum insidie tyrannice preualerent. Ea tempestate etiam legatio persarum aderat pacem petens. Quo tempore filius quoque honorius ei natus est de uxore placella consulatu richomeri et clearchi nona die septembris mensis. Quo consulatu agelius quoque nouatianorum episcopus est defunctus.

XXII.

Sequenti uero consulatu archadii augusti primo et baudonis defuncto timotheo alexandrine ciuitatis episcopo theophilus suscepit presulatum. Post annum uero dimofilo arrianorum antistite moriente arriani marinum quendam episcopum sibimet ordinauerunt. Qui tamen diu non uixit sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriente.

dorotheū ab antiochia syrię deducen
tes habuere pontificē. Ꝙ imꝑator
contᵃ maximū festinans constanti
nopoli īꝑatorē filiū reliquit arca
diū. Cūq; thessalonicā uenisset.
inuenit ualentiniani iudices in
maxima tristicia constitutos quia
tyrannū uelut imꝑatorē ex neces
sitatis causa susceꝑant. Theodosius
autē aꝑte q̊dē nec refutabat nec ad
mittebat legationē maximi. n̄ tam̄
patiebat̄ sub tyranno positū iꝑiū
romanoꝝ. Sumens ḡ cunctū exerci
tū mediolanū tendebat. ū erat et
maximus. Interea arriani constanti
nopoli positi. diūsas opiniones in
poplō seminantes. dicebant & exer
citū imꝑatorē amisisse & ipsū ty
ranni ducib; subiugatū aliaq; mul
ta q̄ solent inimici uoto nequitię
iactare. ita ut crebro hec audientes.
n̄ opinionē s; uera iā crederent. Hͥs
sermonib; arrianoꝝ poplꝰ inflāmat̄.
ad irrationabilē quandā exarsit au
datiā. Domū q; nectarii epi concre
mauit. consulatu theodosii scđo &
cynegii. XXIII.

Uerū imꝑatori theodosius dū ty
rannū adgrederet̄. cognoscen
tes maximi milites ꝑsentiā instruc
tionis imꝑialis & signoꝝ ei aduen
tū nec fame ipsius impetū sustine
re ꝑualuert. s; aꝑhendentes tyran
nū uinctū ei ꝓtinus obtulert. Qui
eodē consulatu ꝑemptꝰ ē septima
& uicesima die augusti mīsis. An
dragatius autē q̊ ꝑemerat gratia
nū. in uicino fluuio semet ipsū
ꝓiciens. exspirauit. Tūc ḡ imꝑato
res ualentinianus & theodosius
ꝑacta uictoria uenere romā. Erāt
cū eis parit & honorius ualde puer.
quē post uictoriā contᵃ maximū
gestā ab urbe constantinopolitana.
theodosius euocauerat. Ubi cūq; in ro
mana urbe morarent̄. festiuitates
ꝓ uictoria celebrantes. tūc suā bonita
tē circa simachū exconsulē theodo
sius imꝑator ostendit. Is enī sima
chus int̄ senatores ꝑcipuus habeba
tur. eratq; romani eloquii eruditio
ne mirabilis. cui ꝗq; multi reperiun
tur libri. Scripsit ḡ maximi laudē
eāq; recitauit. unde postea reuꝰ ma
iestatis ēē uidebat̄. Quā ob rē mor
tē metuens confugit in ecclam. Ue
rū imꝑator cū ēēt ꝑfectissime xp̄ia
nitatis. n̄ solū suę fidei sacerdotes
honoraret. s; etiā nouatianos qui
ꝓximę eius fidei decreta seruarent.
leontio tūc epo romano ecclę no
uatianoꝝ roganti benefitiū con
ferens. simmachū absoluit a crimi
ne. Cūq; ueniā simmachus meru
isset. apologeticū idē satisfactiona
lē librū in theodosio imꝑatore con
scripsit. Socrates. XXIIII.

Theodosius ḡ imꝑator in roma
urbe positus. multū ꝓfuit
ciuitati alia ꝑbendo. alia utiliter

auferendo. Duas tam̄ res dignas con
fusione p̄hibuit. Erat ab initio in ur
be roma dom̄ ingenti magnitudine
fabricata in quib; panis fiebat q̄ uni
verse civitati ministrabat̄. Hor̄ man
cipes tēpore p̄cedente p̄strina publi
ca latrocinia ee̅ fecer̄. Cū enī ee̅nt
mole in locis subterraneis constitute
p singula latera earū domuū thaber
nas instituentes meretrices in eas pro
strari faciebant quatin̄ p eas pluri
mos decipent alios qui p pane veni
ebant aliosq̄ ibi p luxurie turpitu
dine festinabant. Arte naq; mecha
nica in molā de taberna cadebant.
& hoc faciebant maxime p̄egrini.
Et ita fiebat ut multi usq; ad senec
tutis tēpus laborantes exinde n̄ p
mitterent exire existimantib; con
p̄pinquis eos ee̅ defunctos. In hui
modi laqueo quidā miles theodo
sii imperatoris incurrit. Cūq; fuisset
clausus ad molā nec dimitteret exi
re evaginato gladio p̄hibentes occi
dit. At illi terrore detenti militē
dimiser̄. Hoc agnoscens īpator et
mancipes suppliciis interemit. &
ipsa pistrina destruenda funditus
ee̅ p̄cepit. Aliā rursus abrogavit hu
iusmodi causā. Siqua mulier in ad
ulterio capta fuisset hoc n̄ emēdaba
tur. s; potius ad augmentū peccan
di contradebat̄. Includentes enī eā
in angusto p̄stibulo & admittentes
q̄ cū ea fornicarent hora q̄ turpi

tudine miscebat̄ tintinnabula p̄cu
tiebant ut eis sono illi iniuria fie
ret manifesta. Hec audiens īpator
p̄manere n̄ passus ē s; ipsa p̄stibula
destrui iussit. aliis q; penis adulte
ratā sanciuit affligi. His actis relic
to valentiniano rome ipse cū hono
rio constantinopoli remeavit. con
sulatu datiani & sīmachi die deci
ma mēsis novembris. Theoderit. xxv.

Revertente siquidē theodosio ab
hesperiis partib; venit ad eū am
philochius vir admirandus cui sepe
meminim̄ supplicans ut arrianor̄
concilia de singulis civitatib; p̄hi
beret. Verū īpator crudelē iudicans
ee̅ peticionē spreuit eū. Porro sapi
entissimus amphilochius eo quidē
tēpr̄ tacuit. s; cause remediū memo
rabile p̄paravit. Post aliq̄t namq;
dies ingressus palatiū videns q; fili
ū archadiū iam īpatorē astare
patri theodosiū sollēpnit̄ salutavit.
filiū u̅ n̄ ei exhibita salutatione de
servit. Verū īpator credens oblitū
āphilochiū invitavit ut eū osculari
deberet. At ille. Sufficit ei inq̄t pro
prius honor. Tunc īpator contrista
tus suā iniuriā filio factā contume
liā iudicabat. Porro sapientissim̄
āphilochius consiliū sue intentionis
ap̄uit & cū clamore dixit. Vides
īpator quē admodū filio tuo contu
meliā n̄ pateris irrogari. Crede q̄
& omniū dn̄s sic abhominari reos q̄

eius unigenitum filium blasphemare
contendunt. et uelut ingratos circa
saluatorem et benefactorem habent semper
in odio. Hoc intelligens imperator et ge
sta simul dictaque miratus. legem re
pente protulit. hereticorum concilia pro
hiberi. Socrates. XXVI

Circa hec itaque tempora in antio
chia syrie paulino episcopo mori
ente. plebs eius declinabat omnimodo
flauianum. et propter hoc euagrium ordi
nauerunt sue partis episcopum. Quo in
breui tempore mortuo. alter quidem
in eius loco factus iam non est. flauiano
quippe nitente. uerum hi qui declina
bant flauianum propter iurisiurandi
preuaricationem seorsum sollempnia cele
brabant. Porro flauianus omni uir
tute conitebatur ut eos sibimet ag
gregaret. quod post paululum hoc in
noscitur euenisse. cum damasus ro
manus pontifex et theophilus ale
xandrinus indignarentur circa fla
uianum non solum propter piurium. sed etiam
quod ipse fuit occasio. ut populus fideli
um discordaret. postea theophilus a
flauiano iactatus. misit isidorum
presbiterum. ut contristatum damasum
flauiano mulceret episcopo. dicens uti
le fore populi concordie. si culpa tam
facta flauiano remitteretur. Hoc
itaque modo in communione reddita flaui
ano. antiochenus populus paulatim
concordiam reparauit. Arriani uero
ab ecclesiis pulsi. in suburbanis an
tiochenus collectas agebant. Inter hec
autem mortuo cyrillo hierosolimorum
episcopo. iohannes in eius sede successit.

Eo siquidem tempore etiam XXVII.
in alexandria huiusmodi seditio
generata est. Preceperat imperator ut
studio theophili in alexandria pa
ganorum templa destruerentur. Theo
philus potestate percepta. studuit
paganorum destruere misteria. et
templum quidem mithirium purgauit.
serapis uero subuertit. Uerum methrie
sacra uero homicidia perpetrabantur
publice patefecit. Serapidis autem et
aliorum risu plena monstrauit. iu
bens per mediam plateam portari ueren
da. que pagani cum maximo honore
uenerabantur. Hec pagani uidentes
maxime philosophi iniuriam ferre
nequiuerunt. Uno namque impetu contra
christianos accedentes. neces innume
ras perpetrarunt. Resistentibus quoque
christianis. clades hec usque ad immissa
bella processit. Mortui denique sunt
in ea congressione paganorum pauci.
christianorum plurimi. ex utraque uero par
te innumeri uulnerati. Porro
pagani metu principis. postquam ce
de fuerant saciati. per loca singula
celabantur. Multi quoque etiam de ciui
tate fugerunt. Inter quos helladius
et amonius qui gramatici. apud quos
ego ualde puer constantinopoli
legi. Et helladius quidem sacerdos io
uis esse dicebatur. amonius uero symie.

His ita gestis· theophilo in destructio
ne templorum solatia ministrabant· prefec
tus alexandrię & dux ordinis mili
taris· Idola siquidem deorum conflabantur
ad faciendas ollas & alexandrinę ec
clesię diversas utilitates· cui ab impera
tore donati fuerant dii ad expensas
egentium· Cum igitur theophilus omnes con
teruisset deos unum tantummodo reliquit
simię simulachrum iubens eum publice
proponi atque servari· ne sequenti tem
pore pagani negarent tales se ado
rasse deos· Quam rem novi ego quia gra
viter ferebat amonius grammaticus
dicens· paganos nichil tam grave
perpessos nisi quod non conflatum & ipsum· sed
pro derisione unum illud idolum serva
retur· Helladius autem gloriabatur
dicens quod in congressione christianorum
novem ipse peremerit. Sozomenus.
Igitur imperator audiens quod alexandrię
fuerant perpetrata· beatificavit eosdem
christianos martyrii eis palmas attri
buens· eo quod pro dogmate tanta pe
ricula pertulissent· Paganis autem ve
niam dedit· ut eos ad christianitatem fa
cile suaderet· iussitque ut templa quę
fuerant necis causa destruerentur·
Cuius litterę dum publice lectę fuissent·
& christiani paganos impeterent· ter
rore ducti custodes serapis fugerunt·
& ex illo tempore christiani ea loca tenu
isse noscuntur· Olyphius philosophus
sicut audivi non ante multum tempus lu
cescente die qua hoc evenit· audivit
quendam in templo serapis alleluia
psallentem· Cumque ianuis clausis adhuc
quietis tempore nullum ibi conspiceret·
sed tantummodo vocem psallentis audiret·
cognovit signo quid esset futurum· &
latenter egressus inventa navi dis
cessit· Theodoritus. XXVIII
Theophilus igitur alexandrinam urbem
idolorum errore purgavit· & non so
lum a fundamentis templa subvertit·
sed etiam fallatias sacerdotum his quos sedu
cebant innotuit· Erant enim simu
lachra erea lignea que intus vacua
& dorsum copulatum ad parietes ha
bentia· ubi quędam foramina relinque
bant· & per adita ascendentes & in
trantes in simulachra quę volebant
per eorum ora loquebantur· & hoc modo se
ducebant iugiter audientes· In se
rapidis igitur ascendens templum vi
dit simulachrum quod magnitudine
sua terrebat inspicientes· Ferebatur
etiam sermo fallax· quod siquis iuxta
eum accederet mox terra commovere
tur· & pestis cunctos invaderet·
Sed hęc verba fabulis anilibus plena con
fidens magnitudinem despexit ve
lut exanimem· iussitque alicui haben
tem securem ut serapem forti percussione
concideret· Cumque cecidisset· clama
verunt omnes· illas aniles fabulas for
midantes· Porro serapis neque doluit
nempe ligneus· neque vocem emisit
sicut exanimis· Cum vero ei abs
tulissent caput greges soricum

exinde concurreret. Erat enim habitatio soricum egyptiorum deus. Tunc eum partibus incidentes igne concremaverunt. caput autem per totam traxerunt urbem. Socrates. xxvii.

Cumque templum serapidis nudaret. inuente sunt littere in lapidibus sculpte. que apud egyptios uocantur sacre. Habebantque ipse caracteres figuram crucis. Hos xpiani uidentes atque pagani. singuli eorum hoc signum religioni proprie deputabant. Xpiani dicebant signum esse salutifere passionis xpi. Pagani uero aliquam communionem xpo et serapidi per hoc signum asserebant. Interpretes autem signum crucis insinuare dicebant uitam superuenturam. Quam ob causam xpiani ad summum fastigium sunt euecti. Cumque et per alias litteras que apud eos sacre dicuntur indicaretur terminum habiturum serapidis templum quando caracter crucis apparuisset quod uitam superuenturam sine dubio declararet. multo plurimi ad xpianitatem festinabant et peccata confitentes baptizabantur. Sed ego non arbitror sacerdotes egyptiorum aduentum prescisse xpi et crucis signaculum designasse. Nam si sacramentum aduentus domini a seclis et a generationibus fuit absconditum sicut dicit apostolus et latuit principem nequicie diabolum. multo magis famulos eius sacerdotes egyptiorum. sed diuina prouidentia hoc construxit. ut in litterarum fieret questione. quod etiam in apostolo paulo monstratum est. Nam et ille sco— spiritu ditatus. multos atheniensium adduxit ad fidem. quando ea que in ara erant scripta sensu proprie narrationis exposuit. Nisi forte quis dicat quod etiam in sacerdotibus egyptiorum operatus fuerit deus sicut in balaam et in cayphan. et illi prophetasse referuntur. Theoderitus. xxx.

Non est itaque facile hominibus uniuersas uitare hostis insidias. Nam dum quispiam libidinis effugerit passionem. incurrit in auaritiam. Qua declinata inuidie fouea preparatur. Hanc si transcenderit. uitium furoris incurrit. Et alios plurimos ponit laqueos inimicus quo capere possit incautos. Et corporis quidem passiones habet facile ministrantes. ut animam possit occidere. Sed mens diuino solatio uigilans machinationum eius destruit argumenta. Humanam namque naturam participans theodosius imperator habuit passionum quoque communionem. iustoque furori iniustam permiscens crudelitatem. iniusta operatus est passione. Quam rem narrare necessarium est. et pro utilitate legentium. et pro memorabili opinione uirtutum. Thessalonica ciuitas est grandis et populosa. In qua dum fuisset orta seditio. quidam iudicum lapidati sunt atque tracti. Hinc indignatus theodosius iracundie non refrenauit infirmitatem. sed iussit iniustos gladios super omnes euaginari. et una cum nocentibus innocentes interimi. Septem milia enim hominum sicut fertur occisi sunt non precedente iudicio. sed tamquam

in messib; omſ ſimul inciſi ſt. Huiuſmo di cladẽ plenã ualde gemitib; audiens ãbroſius. cũ pnceps mediolanũ ueniſ ſet & ſollemniť in sacrũ uoluiſſet intra re templũ. occurrit foris ad ianuas. & ingredientẽ hiſ ſermonib; a ſacri li minis inceſſu phibuit. Neſcis ĩpator pperitate ãte necis quanta ſit magnitu do neqtię neq; poſt causã tanti furo ris mens tua molẽ pſũptionis agnoſ cit. S; forte recognitionẽ peccati prohi bet poteſtas impij. Decet tam̃ ut uin cat ratio poteſtatẽ. Sciẽnda quippe natu ra ẽ. eiq; mortalitas atq; reſolutio & pul uis progenitor quo facti ad quẽ redi gendi ſum? & ñ flore purpureo confi dentẽ infirmitates opti corpis ignorare. coequaliũ hominũ pnceps es o impator & conſeruor. Unuſenim ẽ omniũ dñs rex omniũ & creator. Quib; g oculis aſpicies communis dñi tẽplũ? Qb; palpabis pedib; ſcm illi pauimtũ? Qm manus extendes de quib; adhuc sanguis ſtillat iniuſtus? Quomodo huiuſmodi manib; ſuſcipies ſcm dñi corpus? Qua pſũptione ore tuo po culũ ſanguinis ptioſi pcipies? dũ fu rore ſermonũ tantus iniuſte ſit ſan guis effuſus? Recede g recede ne ſe cundo peccato priorẽ neqtiã augere contendas. Suſcipe uinculũ qd omniũ dñs nũc ligauit. eſt enĩ medicina ma xima ſanitatis. His ſermonib; ĩpator obediens. erat enĩ diuinis eruditio nib; enutritus. & apte ſciens q̃ ſunt

ppria ſacerdotũ que regũ. gemens et deflens ad regalia remeauit. Cumq; octo menſiũ continua tranſiſſent tẽ pora. ppinquauit natiuitatis ſalua toris nri feſtiuitas. Impator aut aſ ſiduis lamtationib; in palatio reſi dens. continuas lacrimas inceſſabili ter expendebat. Ingreſſus aut rufi nus tc magiſter & ſinglarẽ apud pncipẽ fiduciã habens. & uidens pn cipẽ in lamtatione pſtratũ. acceſſit ut lacrimarũ cauſas inquireret. At ille amariſſime ingemiſcens & ue hementius lacrimas fundens. tu inqt rufine ludis. & mea mala ñ ſentis? Ego aut lamentor & gemo calami tatẽ meã. q ſeruis quidẽ & mendicã tib; apta ſunt tẽpla dei. & pprium dñm ingredientes licent exorant. m u ingreſſus ad eũ ñ ẽ. inſup etiã celi ſt clauſi. Hec dicens uerba ſin gula ſingultib; irrumpebat. Rufin? curro inquit ſi tibi placet. pontifici q; pcib; pſuadeo. ut ſoluat uinculũ qd ligauit. Ait impator. Non inqt ſuadebis ambroſio. Noui ego decre tũ illius ẽẽ iuſtũ. neq; reuerebit impialẽ potentiã ut legẽ poſſit puaricari diuinã. Cũq; rufinus uerbis plurimis uteret. & pmitte ret ambroſiũ ẽẽ flectendũ. impa tor eũ pgere cũ feſtinatione pcepit. Ipſe u ſpe data poſt paululũ ẽ ſe cutus. credens rufini pmiſſionib; Porro uir mirandus ambroſius mox

theod. xxv.

spe bona 710

ut uidit rufinũ ait. Impudentiã ca-
nũ imitat̃ es ó rufine tante uideli-
cet necis auctor existens· pudorẽ ex
fronte detergens· nec erubescis, nec
metuis· cont̃ imaginẽ latrare diui-
nã· Cũq; rufinus supplicaret & impa-
torẽ diceret ẽẽ uenturũ· supno zelo
accensus ãbrosius· ego inq̃t rufine
p̃dico q̃m eũ ingredi sacra limina p-
hibebo. Si ũ imp̃iũ in tyrannidẽ mu-
tabit· necẽ libent̃ & ego suscipio. hec
& alia plurima rufinus audiens· n̄-
ciauit ĩpatori uotũ antistitis· mo-
nens ne de palatio forte pcederet· At
imp̃ator hec in media iã platea cog
noscens· pgo inq̃t & iustas in facie
suscipio contumelias. Cũq; ad sacra
limina peruenisset· in s̃cãm q̃dẽ basi
licã ñ p̃sũpsit intrare· s; ueniens
ad antistitẽ & inueniens eũ in salu-
tatorio residentẽ· supplicabat ut ei
uincula resolueret. At ille tyranni-
cã dicebat ei ẽẽ p̃sentiã· & cont̃ dm̃
uesanire theodosiũ· eiq; calcare le-
ges. Verũ imp̃ator ñ inquit surgo
adũsus ecc̃lasticas sanctiones· nec
inique ingredi limina sacra conten-
do· sed te soluere mea uincula de-
posco: & cõmunis dñi p me exorare
clemẽtiã· nec m̃ ianuã claudi· quã
cunctis penitentiã agentib; dñs
nr̃ apuit. Tunc antistes· Quã in-
quit penitentiã ostendisti post
tantas iniq̃tates? Quib; medica-
minib; incurabilia uulnera plagas
q; curasti? At imp̃ator. Tuũ inq̃t opus
ẽ & docere & medicamina tempare.
meũ ũ oblata suscipe. Tc̃ s̃cs ambro-
sius. Q̃m furori inquit tuũ iudiciũ
cõmisisti· & ñ ratio ptulit sententiã
s; potius iracundia· scribe legẽ que
decreta furoris euacuet· & a trigin
ta dieb; sententia necis atq; pscrip
tionis in litteris tantũm maneat· &
iudiciũ rationis expectet. Quib; tran-
actis dieb; ita uidelicet iã cessante.
ratio causã iudicans· apud semet
ipsã que cognouerit sub ueritate
disponat. In his enĩ dieb; agnoscit̃.
aut iusta sit quã ptuleris aut iniuس-
ta sententia. Et siquidẽ ratio proba
uerit iniusta· que s̃t plata disrũpet.
Si ũ iusta· firmabit. Dierũ ũ nume-
rus ad hec examinanda sufficiet. Hanc
admonitionẽ imp̃ator animo libenti
suscipiens & optimã ẽẽ confitens· legẽ
conscribi repente p̃cepit· & ppria
manus litteris confirmauit. Quo
facto uinculũ ei soluit ambrosius.
Que lex hactenus obseruat̃. Est enĩ
huiusmodi. Imp̃atores gratianus· ua-
lentinianus & theodosius augusti.
flauiano p̃fecto pretorio illirici. Si
uindicari in aliq̃s seuerius contra
nr̃am consuetudinẽ p cause intui-
tu iusserim̃· nolum̃ statĩ eos aut
subire penã aut excipe sententiã· s;
p dies triginta sup statu eorũ sors
& fortuna suspensa sit. Reos sane
accipiat uinciat q; custodia & excu-

bus sollertib; uigilant̃ obseruet. Sic ꝗ̃
sacratissim⁹ īpator ingredi limina pre-
sumens. n̄ stans dn̄o supplicauit. neq;
genua flexit. s; pronus in pauim̄to ia-
cens. dauiticā ꝓclamauit uocē. Adhesit
pauim̄to anima mea. uiuifica me sc̄dm
uerbū tuū. Manib; aut̃ capillos euel-
lens. frontēq; ꝑcutiens. & pauim̄to
lacrimarū guttas aspgens. ueniā ī-
petrare poscebat. Cūq; tēpus accede-
ret quo munus ad altare solebat of-
ferre. surgens cū lacrimis ē ingressus.
Cū u̅ obtulisset. sicuti solitus erat int̃
cancellos stetit. Rursus aut̃ ambrosi⁹
n̄ quieuit. s; differentiā locoꝝ edocuit.
& p̄mo quidē requisiuit quid ibidē
expectaret. Jmpatore dicente sustine-
re se sacroꝝ ꝑceptionē mysterioꝝ. ꝑ
archidiaconū remandauit. O īpator
interiora loca tantū sacdotib; sū col-
lata. q̄ ceteri nec ingredi nec contin-
gere ꝑmittunt̃. Egredere ꝗ̃. & hanc
expectationē cū ceteris habe comunē.
Purpura nāq; īpatores n̄ sacerdotes
facit. Tunc fidelissimus īpator etiā
hanc traditionē animo gratanti sus-
cipiens. remandauit n̄ audatię cau-
sa intra cancellos mansi. s; in constan-
tinopolitana urbe hanc consuetudi-
nē ēē cognoui. Unde ago grās pro
huiusmodi medicina. Tali ꝗ̃ tantaq;
& presul & impator uirtute clare-
bant. Ego namq; utriusq; opus admi-
ror. Jlli⁹ fiduciā. hui⁹ aut̃ obedientiā.
Jlli⁹ zeli feruorē. hui⁹ fidei puritatē.

Porro regulas pietatis quas a magno
sacerdote ꝑcepit. etiā reuersus in con-
stantinopolitana urbe seruauit. Nā
dū festiuitatis tēpore ad ecclām pro-
cessisset. oblatis in altare muneribus
mox egressus ē. Cūq; nectarius tc̄
p̄sul eccl̄e mandasset. cur int̃ stare
noluisset. mandauit p̄nceps. Uix
inquit potui discere. quę differentia
sit impatoris & sacerdotis. Uix enim
ueritatis inueni magistrū. Ambro-
siū nāq; solū noui uocari digne pon-
tificē. Tantū itaq; ꝓdest increpatio
a uiro uirtutib; florente plata. XX
Habebat ꝗ̃ impator & aliā XXI.
utilitatis occasionē. ꝑ quā de
bonis opib; triumpharet. Coniunx enī
ei⁹ diuinas leges eū sepius admone-
bat. se ipsā tam̄ ꝑfecte prius erudi-
ens. Non enī regni fastigiis eleuata
ē. s; potius diuino amore succensa.
Benefitiū nāq; magnitudo maius
ei desideriū benefactoris adhibebat.
Repente nāq; ut uenit ad purpurā
claudoꝝ atq; debiliū maximā habe-
bat curā. n̄ seruis n̄ aliis ministris
utens. s; ꝑ semet ipsā agens. & ad eoꝝ
habitacula ueniens. & unicuiq; qđ
opus haberet prebens. Sic etiā per
ecclārū xenodochia discurrens. suis
manib; ministrabat infirmis. ollas
eoꝝ extergens. ius gustans. offerens
coclearia. panē frangens. cibosq; mi-
nistrans. calicē diluens. & alia cunc-
ta faciens q̄ seruis & ministris mos ē.

sollempnit operari. His autem qui eam de rebus talibus nitebantur prohibere. dicebat. Aurum distribuere opus imperii est. Ego autem pro ipso imperio hoc opus offero bona michi omnia conferenti. Nam uiro suo sepe dicebat. O oportet te semper marite cogitare quid dudum fuisti quid nunc sis. Hec si semper cogitaueris. ingratus benefactori non eris. Sed imperium quod suscepisti legaliter gubernabis. et harum rerum placabis auctorem. His ergo sermonibus uelut optimam quandam utilitatem uirtutisque habundantiam coniugis sui sermonibus offerebat. XXXII.

Hec itaque ante maritum defuncta est. Post aliquantum uero tempus mortis eius aliquod tale prouenit quod maximum amorem quem habuit circa eam imperator ostendit. Coactus itaque theodosius plurimorum continuatione bellorum quandam illationem nouam imposuit ciuitatibus. Antiochena uero ciuitas nouum uectigal ferre non potuit. sed uidens populus suspendi diuersos. egit quod uulgus solet occasionem seditionis inueniens. Deponentes enim imaginem ornatissime placille. sic enim augusta fuerat uocitata. per omnem traxere ciuitatem. Hec audiens imperator et indignatus abstulit priuilegia ciuitatis. et uicine urbi idem laodicie tradidit principatum credens hinc maxime antiochenos affligere. Post hec autem incendere et destruere atque ad instar uicorum antiochiam redigere minabatur. Administratores autem locorum etiam quosdam comprehensos interemerunt. ante quam hanc presumptionem cognosceret imperator. Hec ergo omnia imperator quidem precipiebat. non tamen fiebant prohibente lege quam proferri fecit ambrosius.

Cum ergo euenissent qui portabant minas imperatoris. hellebicus magister militum et cesarius magister officiorum. erant omnes sub formidine constituti. Porro uiri heremum habitantes. uirtutis propugnatores multi et optimi uiri. plurima monita simul et preces eis quibus a principe missi fuerant. offerebant. Macedonius autem uir sanctus nichil huius uite sciens. sed etiam diuinorum librorum penitus inexpertus. in summitatibus habitans montium. noctibus ac diebus saluatori omnium putans offerens preces. non imperatoris indignatione permotus. non iudicum ab eo missorum. in media ciuitate utrique clamidem comprehendens. ab equis suis ut descenderent imperabat. At illi paruulum senem pannis obsitum uilissimis intuentes primum indignati sunt. Cum uero quidam obsequia prohibentium uirtutem uiri illius indicassent. repente ab equis exilientes et genua tenentes eius ueniam suppliciter implorabant. At ille sapientia diuina repletus. hec eis uerba locutus est. O amici dicite imperatori. Non es imperator solummodo. sed etiam homo. Noli itaque respicere solum imperium. sed considera quoque naturam. Nam cum sis homo eidem nature hominibus cognosceris imperare. et secundum imaginem diuinam atque

similitudinem hominum creata nata est. Soli qui crudeliter atque seuissime diuinam imaginem necibus subiugare. Irritas enim creatorem dominum illius puniis imaginem. Illud quoque considera quia tu ipse tantum propter eream contristaris imaginem. Quantum uero differat inanimata res animata et uiuenti atque rationali cunctis sensum habentibus est aptum. Insuper etiam illud consideret quia nobis quidem facile est pro una imagine plurimas ereas preparare. At illi omnino difficile uel unum capillum restituere peremptoris.

Hec audientes illi principique mandantes flammam iracundie penitus extinxere. Qui pro terroribus satisfactionem rescripsit. et causam indignationis innotuit. Non inquit oportuerat me peccantem mulierem omni fauore dignissimam post mortem tantam contumeliam sustinere. Aduersum me namque furorem indignantes decebat armare. Adiecit etiam quod tribularetur et ingemesceret eo quod audisset aliquos a iudicibus inter-

XXXIII
eremptos.

Fidelissimus quidem imperator est contra errorem paganorum suum transtulit studium legesque conscripsit precipiens idolorum templa subuerti. Constantinus enim maximus omni fauore laudandus qui primus pietate ornauit imperium demonibus quidem sacrificare omnibus interdixit non tamen eorum templa destruxit. sed in accessibilia esse precepit. Cuius filii paterna uestigia sunt secuti. Iulianus autem renouauit impietatem et flammam ueteris seductionis accendit. Porro iouianus impio superato rursus immolationes prohibuit idolorum. Ualentinianus autem maior huiusmodi legibus usus gubernauit europam. Porro ualens omnibus quidem aliis concessit ut religiones suas colerent sic uellent. illos solos impugnans qui pro apostolicis dogmatibus decertabant. Omni siquidem tempore eius impii et ad aras ignis accendebatur et libamina atque sacrificia idolis offerebantur. Sed et publicas festiuitates per plateas agebant et orgia dionisii celebrabant et cum sacris currebant canes euiscerantes furiantes atque bachantes et agentes omnia que nequitiam proprii doctoris insinuant. Hec omnia theodosius inueniens fidelissimus imperator radicitus euulsit et obliuioni contradidit.

XXXIIII.

Primus quidem aliorum marcellus episcopus lege principis pro armis usus proprie ciuitatis templa destruxit. de fiducia diuina non de hominum uirtute presumens. Cuius opus dignum memoria narrare non sileam. Defuncto iohanne apamie ciuitatis episcopo marcellus uir sanctissimus ordinatus est. feruens spiritu secundum apostolum. Inter hec uenit prefectus orientis apamiam duos millenarios cum subiectis habens. Quo facto populus militari timore perterritus est. Ubi dum esset templum iouis ualde precipuum et ornamentis plurimis uariatum. eum prefectus destruere nitebatur. Uidens

aut forte nimis edificium aere bustum impossibile iudicavit hominibus lapidum iuncturas et commissiones posse dissolvere. Erant enim ingentes et alterutris illigati, insuper et ferro plumboque coniuncti. Porro Marcellus pusillanimitatem prefecti videns, eum quidem misit ad alias civitates; ipse vero supplicabat deo ut templi destruendi preberet occasionem. Inter hec venit quidam sponte diluculo non structor, non lapidum sector, neque alterius cuiuscumque peritus artis, sed lapides ferre et ligna in humeros consuetus. Is itaque accedens promisit facile templum esse solvendum. Quod eum tantummodo accipere mercedem poscebat artificum. Cumque hoc sanctus pontifex promisisset: hoc ille machinatus est. Coherebat enim templo in altitudine constituto ex quattuor lateribus porticus. Erantque columpne ingentes et altitudinem templo habentes equalem. Singularum vero circulus columpnarum erat sedecim cubitorum. Porro natura petre fortissime que non facile quibuslibet ferramentorum generibus rumperetur. Harum itaque tres per circuitum suffodiens et sub earum basibus fortia ligna supponens immisit in ignem. Quo facto non poterat ligna naturaliter ignis accendere. Demon enim quidam teterrimus apparuit qui flammam vires suas prohibebat operari. Cumque frequenter hoc facerent et molitionem suam explere non possent, nuntiaverunt hoc pontifici meridie dormienti. At ille repente ad ecclesiam concurrens et aquam in vasculo portari precipiens aquam posuit sub altare. Ipse vero in pavimenta posita fronte clementi domino supplicabat ne amplius tyrannidem demonis ullam pateretur habere fiduciam, sed ut infirmitatem illius enudaret et signum proprie virtutis ostenderet, ne magis ex hoc infidelibus exultationis occasio nasceretur. Hec eum dixisset facto signaculo crucis in aqua quendam diaconum suum equitum fide et zelo munitum sumere iussit aquam et velociter currere et cum fide aspargere ignemque supponere. Quod dum fuisset factum demon effugit non ferens aque virtutem. Ignis autem velut oleum habuit illius aque naturam, comprehensaque ligna sunt repente consumpta. Columpne vero suffulture solatio nudate et ipse ceciderunt et alias duodecim una traxerunt. Tum latus quod coherebat templo violentia ruine depositum est. Sonus autem totam conveniens civitatem cunctos fecit ibi concurrere. Et dum inimici demonis aperte cognovissent fugam in divinis laudibus omnia solvebant. Sic enim et alia templa sacratissimus pontifex ille destruxit. Qui et victoribus scribebat martyribus et rescripta suscipiebat, et novissime etiam ipse martyrio coronatus est. Socrates.

Hoc itaque tempore placuit XXXV. ut presbiteri qui erant super penitentes constituti removerentur propter huiusmodi causam. Ex quo novatiani ab ecclesia sunt divisi, cum his qui deliquerant

sub persecutionibus imperatoris Decii communicare nolentes. Ex illo episcopi pro ecclesiastica regula presbyterum super penitentes esse constituerunt. Sozomenus.

Sozom.

Quoniam omnino non peccare divinum et ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem et penitentiam agentibus veniam deus dari precepit. Quia vero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus adquirunt; propterea visum est antiquis pontificibus ut velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur. Et hanc causam presbyterum bone conversationis servantemque secretum ac sapientem virum statuerunt. Ad quem accedentes hi qui delinquebant delicta propria fatebantur. At ille secundum uniuscuiusque culpam indicebat et multam. Quod etiam actenus diligenter in occidentalibus servatur ecclesiis et maxime apud Romam. Ubi etiam locus certus est penitentium. Stant enim rei et velut in lamentationibus constituti. Dum enim sacra celebratio fuerit adimpleta, illi communionem non percipientes cum gemitu et lamentatione semet ipsos in terra prosternunt. Ad quos concurrens episcopus et ipse cum lacrimis et gemitu spiritali prosternitur, et omnis ecclesie plebs fletibus inundatur. Post hoc autem prior surgit episcopus et elevat iacentes a terra.

Tunc competentem pro penitentibus facta oratione dimittit omnes. At illi afflictionibus sponte vacantes aut ieiuniis aut abstinentia lavachri aut suspensione ciborum aut rebus aliis quas iubentur expectant communionis tempus quod decrevit episcopus. Constituto vero tempore velut quoddam debitum exsolventes afflictione peccatum eruti cum populo communione participantur. Hec quidem antiquitus romani pontifices usque ad nostrum conservaverunt tempus. Porro constantinopoli presbyter super penitentes fuit usque ad illud tempus quo quedam mulier nobilissima dum peccata sua fuisset confessa et ei a presbytero preceptum ut ieiunaret et deo operibus supplicaret, dum hoc observaret, crebrius in ecclesia cum diacono se concubuisse confessa est. Hoc dum populus agnovisset, seviebat super sacerdotes quasi per eos iniuria facta fuisset ecclesie. Tunc nectarius episcopus removit episcopum sceleratum diaconum et quibusdam suadentibus ut singulos ad communicandum iudicio conscientie sue relinqueret, etiam presbyterum nequaquam super penitentes esse precepit. Et ex illo antiquitatis consuetudo sublata est. Dum ut arbitror minora peccata pro pudore confessionis et subtilitate examinantium patiarentur. Socrates.

Dignum itaque iudico XXXVI. non tacere que apud alios gesta sunt, id est apud arrianos novatianos macedonianos et eunomianos. Ecclesia namque divisa erat et apud semet ipsos singuli congregabantur. Quemadmodum enim et pro quibus causis divisi sunt sermone precedente narrabimus. Hoc autem sciendum est quod imperator theodosius nullum horum persequebatur preter eunomium quod constantinopoli collectas in domo

hic

faciebat. & conscriptos a se libros recitabat. ita ut ei doctrina multi corrumperentur. Pro qua causa eum multauit exilio. nullumque aliud fatigauit neque sibimet communicare compulit. sed singulos per loca propria collectas celebrare permisit. & cultum tenere xpianitatis sic percipere potuit. Et alios quidem permisit foris ciuitatem oratoria fabricare. nouatianos autem concordes sue fidei. intra urbem ecclesias habere concessit. de quibus pauca dicenda sunt. Quadraginta annis agelius presul fuit a temporibus constantini usque ad annum sextum theodosii. Qui cum uenisset ad mortem. sysinnium presbiterum ordinauit episcopum. uirum eloquentissimum & a maximo philosopho unam cum iuliano imperatore litteris eruditum. Cumque populus nouatianorum culparet ordinationem. cur non marcianum potius ordinasset. per quem sub ualente nouatiani sine persecutione mansissent. tunc agelius populi uolens placare tristiciam. & martianum ordinauit episcopum. Et cum melius habuisset. in ecclesiam processit & sermonem fecit dicens. Marcianum habetis post me. Post marcianum uero sysinnium. Post paucos uero dies defunctus est. Sub episcopatu uero marciani etiam eorum ecclesia ex huiusmodi causa diuisa est. XXXVII.

Sabbatius quidam ex iudeo xpianus factus. & a marciano ad presbiteratus honorem prouectus. nichilominus secte iudaice seruiebat. cum quo scelere ambiebat episcopatum. Assumens quoque sui desiderii conscios duos presbiteros theoctistum & macharium. nouitatem festiuitatis paschalis sub ualente imperatore constitutam in uico phrigie pazo defendere nitebatur. Et primum quidem quasi pro ecclesie integritate custodita. dicebat non esse dignos quosdam participatione sacramentorum. Procedenti uero tempore manifestatus est dum collectas proprias celebraret.

Inter hec marcianus agnoscens eius errorem & ordinationis sue culpam. quia uane glorie homines presbiteros ordinauerat & cum gemitu dicebat. melius fuisse super spinas ponere manus suas. quam sabbatium ordinasse presbiterum. Proinde synodum in sangario bythinie nouatianorum fecit episcoporum. Quo congregati euocauerunt eos ut coram synodo causas discessionis sue proponerent. Cumque sabbatius discordiam festiuitatis suam diceret paschalis esse tristiciam. & oportere ut secundum iudeorum obseruationem eam celebrari firmaret. sicut in pazo fuerat constitutum. estimantes episcopi quia propter ambitum sabbatius talia perpetraret. iusiurandum ei imposuerunt quod nunquam desideraret episcopatum. Quo iurante. regulam de pasche festiuitate protulerunt quod singulis liceret quo uellent celebrare pascha. ne propter discordiam festiuitatis diuiderent ecclesiam cum antiqui & ecclesiastici primi licet discordantes de tali festiuitate communicassent tamen alterutris. & nouatiani in regia urbe roma con-

stituti. nūquā fuissent secuti iude-
os. s; semp post eqnoctiū celebrarent
pascha. Cū hec ab eis tunc fuisset
regula definita. sabbatius iuramti
obstrictus. si qndo paschalis festiui
tas discordaret. ille apud semet ipsū
pcedenti ieiunabat. & noctant sol
lemne diē pasche sabbati celebra
bat. & rursus cū omnib; in ecca con
ueniebat. & misteriis fruebat. hoc
g multis annis faciens latere non
potuit. Quapp quidā simpliciū &
maxime phrigū & galatoz ex hac
re iustificari credentes zelabantur
eū & pascha cū illo celebrabant. S;
sabbatius psea & remotas collectas
faciebat. paruiq; pendens iusiuran
dū suoz sequatiū ordinat epc.
xxxviii Sed m n uidet huiusmodi XXXVIII.
uiros de festiuitate pasche ratio
nabilit contendisse. neq; istos q nē
secunt iudeos. Non enī iuste pcepe
runt q iudaismo in xpianitatem
mutato. illa subtilia & figuratiua
legis mosaice quieuert. qd hinc ap
paret. Iudaizare nāq; nulla gens
xpiana pcepit. eduxo aut apls etiā
contdixit. n solū circūcisionē phi
bens. sed etiā de festiuitatib; conten
tiones abiciendas monens. Scribēs
enī ad galatas ait. Dicite m q sub
lege uultis eē. legē n audistis. et
hinc pauca loquens. seruū ostendit
ppłm iudeoz. & in libtatē uocatos
q accedt ad xpm. Monet etiā nulla-
tenus obseruandos dies & mses. & annos.
Colosensib; aut scribens. magna uoce
clamabat. umbrā fuisse obseruatio-
nes antiquas. Quapp inqt. nullus
uos iudicet in cibo aut in potu. aut
in parte festiuitatis. aut initio msis.
aut sabbato. q sunt umbra futuri.
Et ad hebreos idē apls dicit. Muta
to enī sacerdotio. necessario legis mu
tatio fuit. Igitur nec apls nec euglia
accedentib; ad pdicationē iugū serui
tutis imposuert. sed festiuitatē pas
che & alias celebritates honorandas
eē dixert. Quapropt qm diligt
homines huiusmodi celebritates. eo qd
in eis a laborib; requiescunt. singuli
p prouincias sicuti uoluert memo
riā salutaris passionis antiquit ex
quadā consuetudine celebrabant.
Non enī hoc saluator aut nri apli
lege pdicauert. nec penā aut sup
pliciū aut maledictū sicut lex
mosaica iudeis. nobis euglia. aut
apli sunt minati. S; solūmodo ppter
derogationē iudeoz. qm in festiui
tatib; homicidiū comisert. in tem
pore azimoz saluatorē passū in
eugliis ē relatū. Intentio nāq; fu
it aploz. n de dieb; sancire festiui
tatū. sed conuersationē rectā et dei p
dicare culturā. Mihi g uidet. q sicut
multa alia p prouincias ad consuetu
dinē uenert. sic & pasche festiuitas
tradita ē. eo qd nullus aploz aliqd
hinc sanxisset. Nā plurimi circa

minorē asiā antiq̄tus q̄rtū decimū
obseruare n̄ respicientes sabbati diē.
& hoc facientes n̄ tam̄ segregabant̄
ab illis qui alit̄ celebrabant. donec
romane eccl̄e uictor ep̄c excomuni
cationē quarto decimanis misisset
in asiā. Quo facto hireneus lugdo
nensis gallicanus ep̄s. uictorē ep̄la
sua culpauit: dicens etiā ueteres
ita celebrasse. Et q̄ policarpus smir
ne ciuitatis ep̄c q̄ p̄ea sub gordia
no p̄ncipe martyrio coronat̄ ē: a
niceto ep̄o romano comunicauerit.
nichil discernens de paschali festi
uitate. cū ipse q̄rto decimanus annus
ēēt: sicut eusebius in q̄nto ecclasti
ce historie libro docet. Quidā g̃
sicuti dixi in asia minore quartū
decimū obseruabant diē. Quidā
u̇ etiā circa orientales plagas sab
batū custodiebant. Dissonabant
aut̄ circa mensē. Nā alii iudeos li
cet integritatē n̄ seruarent seqū
dos ēē. in sacra festiuitate dice
bant. declinantes sequi iudeos. &
dicentes. q̄ dū sol ēēt in ariete pas
cha celebrari deberet. Sedm̄ antio
chenos aut̄ zantico m̄se. Sedm̄ ro
manos aprili. Et hoc faciendū n̄
sequendo modernos iudeos q̄ per
om̄ia errare noscunt̄. s; magis an
tiquos & iosephum. Sic enī ille in
t̄cio antiq̇tatis libro conscripsit.
His ita contendentib; om̄s occiden
tales usq; ad oceanū p̄ equinoctiū

. Eusebius in v° eccl̄e ystorie

ex antiqua traditione pascha cele
brasse cōp̄imus. nec aliq̄n habuisse
discordiā. Non enī sicuti quidā dic̄
celebratū sub constantino conciliū
festiuitatē pasche mutauit. Nā ip
se constantinus discordantib; scri
bens monet ut isti cū pauci ēēnt in
mitarent̄ plures. Cui ep̄le partē
ponere n̄ omisi. Sic enī p̄ aliā dix̄.
Est enī ordo decorus quē om̄s eccl̄e
in uno orbe apud occidentē & me
ridiē & austrū positē seruare nos
cunt̄. Nec n̄ etiā quidā orientaliū
quedā p̄ter in p̄senti bene se habe
om̄s estimauer̄. Et ego ipse ur̃e q̄q;
sapientie placere p̄misi. ut q̄d in ro
mana ciuitate italia & affrica & uni
uersa egypto. hispania. gallis. bri
tannis. libia. tota helladia. asia.
diocese. ponto & cilicia libent̄ sub
una custodia custodit̄. hoc etiā sa
pientia ur̃a suscipiat. considerantes
n̄ solū multitudinē p̄dictor̄ locor̄.
& ecclarū numerū. s; etiā q̄ hoc ma
xime debetis om̄s comunit̄ celebra
re q̄d ratio subtilis uidet̄ exigere.
nullā cū iudeor̄ piurio habere cō
munionē. Talia siquidē constanti
nus. S; aiunt quatuordecimanis
hanc obseruationē iohēm ap̄lm
tradidisse. Alii u̇ petrū et paulū
ap̄los romanis & occidentalib; di
cunt pasche tradidisse sollēpnita
tē. S; nullus scriptā p̄bationē ho
rū habē dinoscit̄. Quia u̇ ex con

suetudine quadam per prouincias celebrant
pascha. hinc estimo cum nulla regio eas-
dem uideatur seruare sollempnitates. Nam
cum unius sint fidei. plurimi tamen dis-
cordant circa pasche legitima. Unde
pauca dicenda sunt. Nam in ipsis ieiuniis
aliter apud alios inuenies obseruari.
Romani enim tres ante pascha septima-
nas preter sabbatum et dominicam sub continu-
atione ieiunant. Illirici uero et tota hel-
las. alexandria quoque ante sex septima-
nas ieiunant. eaque ieiunia quadragesimam
uocant. Alii uero ante septem pasche sep-
timanas ieiuniorum facere noscuntur
initia. et tres tantummodo septimanas. hoc
est quinis diebus per intermissiones aliarum
duarum septimanarum ieiunantes. ni-
chilominus quadragesimam uocant.
Unde miror cum numerum ipsum non habe-
ant quomodo quadragesimam uocant. Sed
etiam ciborum abstinentiam non similem ha-
bent. Nonnulli omnino ab animantibus
obseruant. alii animantium pisces solum-
modo comedunt. quidam cum piscibus uescuntur
et uolatilibus. dicentes hec secundum moy-
sen ex aqua habere substantiam. Alii uero
etiam caulibus et ouis abstinere noscuntur.
quidam sicco tantummodo pane uescuntur.
Alii neque hoc. Alii usque ad nonam ieiu-
nantes horam sine discretione ciborum
reficiuntur. et innumere consuetudines
apud diuersos inueniuntur. Et quia nulla
lectio ex hoc inuenitur antiqua. puto
apostolos singulorum hoc reliquisse sententie.
et unusquisque operetur non timore non neces-
sitate quod bonum est. Sed etiam circa celebrita-
tem collectarum quedam diuersitas inuenitur.
Nam dum per ecclesias in uniuerso terrarum orbe
constitutas. die sabbatorum per singulas eb-
domadas sacrificia celebrarentur. hoc
in alexandria et roma quadam prisca
traditione non faciunt. Egyptii uero alex-
andrie uicini. et thebaidis habita-
tores. sabbato quidem collectas agunt.
sed non sicut moris est sacramenta percipi-
unt. Nam postquam fuerint epulati
et cibis omnibus adimpleti. circa ues-
pera oblatione facta communicant.
Rursus autem in alexandria quarta et
sexta feria scripture leguntur. easque
doctores interpretantur. et omnia fiunt
preter sollempnem oblationis morem. Ori-
genes enim plurima in his diebus uide-
tur edocuisse. quoniam dum sapiens esset ma-
gister. et consideraret quia inpossibilitas
moysaice legis ad litteram esset. in con-
firmatione pasche. admodum contem-
plationis euexit. Unum pascha solum-
modo uerum fieri dicens. quod saluator ce-
lebrauit. Petrus aduersus contrarias
potestates dum crucem susciperet. et hoc
tropheo uteretur contra diabolum. In
eadem alexandria lectores et psalmi
pronunciatores indifferenter fiunt. si-
ue catecumini siue iam christiani. dum
omnes ecclesie iam fideles in his ordinibus
habere uideantur. Ego quoque cognoui
in thessalia consuetudinem aliam. dum
quidam clericus ante clericatum legi-
time duxisset uxorem. quia cum ei mixtus

fuerit, abdicatus est. dum in oriente cuncti spontanea uoluntate et non aliqua necessitate, etiam episcopi semet ipsos abstineant. Plurimi enim eorum etiam episcopatus tempore ex legitima uxore etiam filios habuerunt. Hoc quoque in thessalia seruari cognoui. quoniam apud eos in diebus pasche tantummodo baptizantur. Quapropter plurimi sine baptismate moriuntur. In antiochia uero syrie altare non ad orientem ecclesie, sed magis ad occidentem habent. In hellada hierosolimis et thessalia ad tempus uespertinum orationes similes nouatianis constantinopoli degentibus habent. In cesaria cappadotie et cypro die sabbati et dominico circa uesperam cum lucernariis episcopi atque presbiteri scripturas interpretantur. In alexandria presbiter non facit sermonem. et heresis initium accepit, ex quo arrius ecclesiam conturbauit. Rome sabbata uniuersa ieiunant. In cesaria cappadocie eos qui post baptisma delinquunt, a communione suspendunt, sicuti nouatiani et macedoniani in hellesponto faciunt et in asia. Quatuordecimani nouatiani circa phrygiam binubos non recipiunt. constantinopoli uero neque recipiunt aperte, neque palam remouere noscuntur. In occidentalibus uero partibus aperte recipiunt. Sozomenus.

Montani siquidem quos phrygas nominant, peregrinam quandam ad inuentionem introducentes, secundum eam pascha celebrant. culpant enim eos xxxix. qui cursum lune requirunt. et dicunt solares tantummodo circulos sequendos. et menses quidem singulos esse dierum triginta definiunt. et inchoare primum ab equinoctio uernali quod est secundum romanos .viii. kl. april. Tunc inquit duo luminaria facta sunt, quibus tempora et anni manifestantur. Et hoc indicari, eo quod luna per octo annos cum sole concurrat. et ambo idem nouum habeant mensem. eo quod octo annorum cursus lune compleatur. et tamquam principium sit primi mensis reputant predictam diem in scripturis quartam decimam. et hanc esse dicunt .viii. id. april. secundum quam semper celebrant pascha. Tenent si contigerit etiam concurrere resurrectionis id est dominicum diem, alioquin dominico superueniente celebrant. Septimanam est enim in .xv.a usque ad .xxi.ma primam esse celebrandum. Socrates.

Apud romanos in uno quoque anno semel psallunt alleluia. primo die pasche, ita ut romani uelut pro iuramento habeant, ut hunc hymnum audire mereantur. In qua ecclesia neque episcopus neque alter quisquam coram populo dicet. Apud alexandrinos hoc opinabile est. quod dum leguntur euangelia non surgit episcopus. quod apud alios nusquam fieri noui. Ubi solus archidiaconus hanc lectionem legit. in aliis locis diaconi. In multis uero ecclesiis sacerdotes soli. Constantinopoli primo die resurrectionis dominice pontifex.

Prouenerunt enim etiam Socrates. xl. apud arrianos diuisiones propter huiusmodi causam. singulis uidelicet eorum

contentiones ad ineptos eos perducere sermones. Cum enim in eorum ecclesia crederetur deus pater esse filii verbi. ex hoc apud eos questio processit. si possibile sit ut etiam ante quam existeret filius. deus pater vocari potuisset. quoniam dei verbum non ex patre naturaliter. sed ex non existentibus substitisse credebant. Circa primum itaque capitulum errantes rite de puto nomine incertam illicitum intuerunt. Dorotheus etenim ab antiochia evocatus ab eis. dicebat non posse patrem esse. neque vocari filio non subsistente. Porro marinus quem a trachia ante dorotheum vocaverant. occasionem inveniens oportunam. dorotheo enim erat adversus. respondit sermonem de hac questione contrarium. et propterea sunt inter eos facte divisiones. Divisique propter hoc ubii. seorsum sollempnia celebrabant. Alii enim sequebantur dorotheum. alii vero marinum: quippe dicentes patrem semper esse. patrem etiam filio non extante. Vocabantur enim isti psathyriani eo quod quidam theotistus syrus genere psathyra id est duplitia vendens hanc propositionem valde deffenderet. Hos quoque secutus est selenaas gothorum episcopus. Sed isti quoque paulopost separati sunt: cum marinus cum agapio discordiam habuisset. quem ipse episcopum fecerat ephesi. Verum isti non propter religionem. sed propter presulatum inimicitias inter se bellaque gesserunt. Gothi namque deffendebant acapium. Quam ob rem plurimi clericorum eorum vanam gloriam fugientes ad fidem consubstantialitatis utiliter accesserunt. Arriani siquidem. xxxv.

annis divisi inter alterutros. postea sub ipso theodosio iuniore consulatu plinte. ab herese psathyrianorum recedentes. uniti sunt. veluti lege decernentes. numquam capitulum propter quod divisi fuerant memorare. Sed hoc constantinopoli gestum est. Verum in aliis civitatibus sub divisione manserunt. Hec de arrianis. Verum neque eunomiani sine divisione manserunt. Nam et ipse eunomius dudum ab eudoxio qui eum cizici ordinavit episcopum segregatus est occasione percepta eo quod ethium doctorem eius expulsum suscipere noluisset. Reliqui vero ab eo per schismata e diverso partiti sunt. Prius itaque theosfronius quidam cappadox eunomio versare contentiones edoctus et aliquid de aristotelis cathegoriis et periermeniis intelligens. fecit libros quos de exercitio mentis adtitulavit. Is igitur cum offendisset consectatores suos tamquam recedens ab eis. expulsus est et seorsum colligens de sui nominis heresem dereliquit. In constantinopoli vero quidam euthicius ex tepidissima questione ab eunomianis divisus. actenus collectas seorsum facit. Vocantur que horum alii eunomotheos romani. alii vero eunomote utychiani. Verumtamen isti baptisma corruperunt. Non enim in trinitate. sed in christi morte baptizant. XLI.

Facta est igitur quodam tempore etiam inter macedonianos divisio. cum eutropius presbiter seorsum colligeret. et neque ei carterius consentiret. Fuerunt forsitan

Sozom xlii.

& aliç diuisiones heresiũ. s; ego tanq̃ constantinopolitanus atq; nutritus q̃ in clariora uisa st̃ ea narrare curaui. Sozomenus. xlii.

Ea siquidẽ tẽpestate dicunt egypti fluuiũ circa p̃mũ ascensũ aq̃ post tergũ recessisse. Quo facto egyptii seuiebant eo qđ n̄ sinerent̃ flumini sacrificia sollẽpnia celebrare. Iudex aut̃ seditionẽ p̃spiciens concitari. nunciauit ĩpatori. Verum ĩpator melius iudicauit diuinç fidei seruiendũ. quã pocula nili. & p̃ponere sacrilegia pietati. Nunquã inq̃t currat ille fluuius. si magicis artib; & fluxu sanguinis unde polluendç st̃ sacri paradisi. Hoc acto post paululũ ita ubertime nilus effusus ẽ. ut etiã altius quã solebat fluctus asp̃geret. Cũq; solitas complesset mensuras. & adhuc in culmen extolleret̃. in t̃rorẽ nimiũ egyptii st̃ redacti. metuentes ne & alexandriã & libiç partes forte destrueret. Tũc & enĩ fertur paganos alexandrinos in theatro clamasse. q̃ uelut senex & delirus euanuisset nilus. Quã ob rẽ plurimi egyptiorũ derogantes paternç religioni. ad xp̃ianitatis iura conuersi sunt. xliii.

Eodemq; tẽp̃r dicit̃ delatũ constantinopolim iohis baptistç caput. qđ herodias petiit ab herode thetrarcha. Fert̃ enĩ inuentũ caput a monachis macedonianis. q̃ p̃mũ quidẽ hierosolimis habitabant. postea ĩ ciliciã migrauer̃. Cũ enĩ ante hoc imp̃iũ mardonius maior domꝰ ĩpialis hoc nunciasset ĩpatori. precepit ualens caput sacrũ constantinopolim deportari. Qua iussione directi. & ĩponentes uehiculo deportabant. Cũq; uenissent ad locũ qui uocat̃ pantichiũ. ẽ. enĩ circa calcedona. nequaq̃ poterat trahi uehiculũ. licet multis plagis burdones affligerent̃. Et cũ hoc inopinabile uideret̃ uniũsis. & ipsi simul ĩpatori. sacrũ hoc caput recondider̃ in uico apellato cosilai. Erat enĩ possessio ipsa mardonii. Illo siq̃dẽ tẽp̃r aut dõ aut ipso p̃pħa mouente. in hẽ locũ usq; p̃ductũ ẽ. Cũq; postea theodosius imp̃ator has baptistç reliquias uoluisset auferre. solã refer̃ extitisse matronã uirginẽ sacrã q̃ eius custodiã capitis exhibebat. Cui dũ sepius ĩpator, non uiolent̃ s; cũ lacrimis supplicaret. ut eũ p̃mittetet sua uota cõplere: hec putans q̃ sic̃ tẽp̃r ualentis etiã tunc ñ pateret̃ ult̃ius baptista portari cessit. At ĩpator. amplectens sua purpura thecã in q̃ caput baptistç iacebat. eãq; portans uenit. & ante ciuitatẽ constantinopolitanã recondidit in septimo miliario. ibiq; magnã atq; pulcherrimã dõ edificauit ecc̃lam. Crebro q; dep̃catus ẽ. matronã. p̃misit q; dona gratissima si reconciliari

ueller· nec passa ē· Erat enī macedonia
na heresi uiolata· licet pr̄bit uincen
tius consectator ei q̄ ꝑ ꝑpheͣ sepulchro
eq̄lit̄ obseruabat conuīsus fuisset· et
catholicę cōmunicasset ecclę· Ferunt
enī qđ coniurationē habeant macedo
niani nūquā se á sua secta recedere. Ue
rū is pr̄bit̄ dū ageret̄ de migratione
sacri capitis· apud sé definiuit· qđ si se
queret̄ baptista impatorē· et ipse cōmu
nicaret ei. Quo facto· conuīsus ē·

Igit̄ in antiochia Theoderit̄. xl.iiii.
melethii maximi suggestione· flauia
nus accepit q̄ cū diodoro plurima p
ouib; certamina passus ē. Uoluerat
et enī paulinus ecclę suscipe ꝑsulatū·
s; pontificū restitit chorus dicēs· non
oportere eū qui meletii consiliū n̄ re
cepat· post illi͛ sedē morte in eius sede
consistere s; eū poti͛ qui plurimis la
borib; effulgebat· et p ouiū cura peri
cula sustinuerat. Hoc factū romanos
et egyptios fecit infestos aduīsus orien
tales. S; neq; morte paulini inimici
tię sunt destructę. Nā et p̄ illū cum
euagrius ei᷑ pceptisset sedē ꝑsulatū
flauiano uehemēt̄ infensi· licet eua
grius pret̄ ecclasticā regulā fuerit
ordinat̄. Solus enī paulin͛ eū insti
tuerat plurimas regulas ꝑuaricat͛
ecclasticas. Non enī ꝑcipiunt ut p
se quilibet ordinare possit· s; conuo
cari uniūsos ꝑuintię sacdotes· et pre
ter tres pontifices ordinationē ꝑēni
tus fieri interdicunt. Uerūtamen

nichil hoꝝ respicientes euagriū sr̄ am
plexi cōmunionē· et aduīsus flauianū
auditū ꝑncipis cōmouert̄. Qui fre
quent̄ īpulsus deduxit eū ad urbē
constantinopolī· et romę ꝑficisci pce
pit. Porro flauianus excusatione
hiemis ꝑmissione facta· qđ tempore
oportuno ꝑgeret romā· tē ē· reūsus
ad ꝑpa. Cūq; romani pontifices n̄
solū mirabilis damasus· s; etiā post
eū siricius et anastasius impatori
uehemēter insisterent dicentes· quia
tyrannos quidē ꝑprios debellaret·
qui ū xp̄i resisterent legib; eos sine
ret īpunitos· rursus eū uocans ro
mę ꝑficisci cogebat. Tē flauianus
sapientissim͛ digna fiducia usus ait.
Siquidē fidē meā ó impator quasi
n̄ rectā accusant quidā· aut uitā
~~uitā~~ dicunt sacerdotio n̄ eē dignā·
etiā ipsos accusatores habere iudi
ces n̄ refuto· eoꝝ qđ sententiā gra
tanter excipio. Si ū de sede et pre
sulatu contendunt· neq; litigo· ne
q; hęc uolentib; habere resulto s;
abscedo· et me ab episcopatu susp
pendo. Da g̃ antiochenā sedē cui
cūq; uolueris. Impator hanc ei᷑ for
titudinē sapientiaq; mirat͛ prin
~~ceps~~ redire ad patriā et cōmissā s͛
regere precepit ecclām. Post aliq̄n
tū tēpus romę denuo ueniens im
pator easdē ab ep̄is paciebat͛ quere
las· quasi flauiani tyrannidē sub
dere noluisset. At ille spetie tyran

(margin: the odoret᷑ … ; p̄sulatū)

nichil eos fari precepit. dicens se esse flauiani. Illis uero dicentibus quod non possent cum cum imperatore contendere. monuit ut de cetero ecclesie concordiam haberent. deponerentque certamen et stultas contentiones extinguerent. Paulinus inquit olim est mortuus. euagrius contra regulas ordinatus. Orientales autem ecclesie presulatum flauiano deferentes. et asia. pontus et trachia ei communione coniuncta est. Omnis illiricus illum nouit ponentem episcopis presidere. His flexi monitionibus hesperie sacerdotes. soluturos se inimicitias promiserunt. et legatos mittendos ab eo suscipere. Hoc agnoscens sacratissimus flauianus. misit rome quosdam laude dignos episcopos et antiochenos presbiteros atque diaconos. quibus preerat acacius berye. in omni terra pelagoque cantatus. Is cum aliis rome ueniens. longamque sanans odium passionem. post decem et septem annos ecclesiis restituit pacem; Quod agnoscentes egyptii. inimicitias extinguentes. concordiam fratres amplexi. Tempore quoque ecclesie romane innocentius successor anastasii presidebat. uir prudentia et intellectu decenter ornatus. alexandrine uero theophilus;

Res itaque publica Socrates. xlv. eo tempore pro huiusmodi causa turbabatur in occidentis partibus; Grammaticus quidam nomine eugenius litterarum latinarum doctor relinquens scolas suas. in palatio militabat. Erat que imperatoris antigraphius. et propter eloquentiam a multis honorabatur. Tunc ergo fertur non mediocrem cogitans cooperatorem assumpsit arbogastum de minoribus gallum ortum. militaris ordinis ducem. uirum seuum et necibus preparatum. Quo facto. declinauit ad tyrannidem. Et utique contra imperatorem ualentinianum necem machinabantur. cubicularios corrumpentes eunuchos. At illi dormientem principem suffocarunt. Hoc eugenius repente cognoscens. imperio potitur hesperie. agebatque que tyranno poterant conuenire. Hec audiens theodosius imperator. rursus sollicitudinibus obstrictus. secunda certamina post maximum preparabat. congregansque militarem uirtutem. et honorium filium designans imperatorem. consulatu suo et habundantii. decimo die ianuarii mensis. denuo ad partes hesperias magno studio festinabat. Sozomenus.

Interea euentum belli considerans. mittit ad thebaidam ad iohannem monachum tunc perspicientia clarum. Ad quem destinauit eutropium eunuchum sibimet fidelissimum. ut aut eum si uellet uenire deduceret. aut nolentem de euentu belli requireret. At ille iohannem quidem deducere non preualuit. sed mandatum retulit ei quod bello uinceret et perimeret tyrannum. et post uictoriam in italia moreretur. Socrates.

Derelictis ergo theodosius ambobus filiis in urbe constantinopoli. cum

pgeret contra eugenium bellaturus. plurimi trans histrum barbari sunt secuti eū eo pugnaturi contra tyrannū. Paruoq; temp̄ri cum manu maxima uenit ad gallias: illic enī p̄parabat bellum. ubi iam multa milia habebat exercitus;. Theodericus.

Cum igitur in quodā monte oratorium inuenisset: ibi nocte dn̄o supplicabat. Et circa galli cantū sopore compressus. uidit in somnis quasi iaceret in cāpo: & adstarent ei duo quidā uiri in uestib; albis & equis candidissimis residentes. eum q; iubentes habere fiduciā & diluculo armare milites ad uictoriā: dicebantq; se p solatio destinatos. Quorū alter iohannes euglista alter se philippū dicebat aplm. Hac uisione cōpta: nequaquā ab oratione cessauit. sed lacrimas ubiores effudit. Que uisio & alicui militi reuelata est. Q p diuersos puenit ad principē. At ille n̄ ppter me inquit hec iste uidit: sed nequis crederet quia finxi quod ego uidi. idō que etiā isti monstratum est. Nam p̄mo m̄ hoc dn̄s cōmunis ostendit;. Socrates.

Fit ḡ congressio circa fluuium uocabulo frigidū. Igitur in parte qua romani contra romanos confligebant. bella erant equalia. Unde uo barbari auxiliatores impatoris. pars eugenij potiores se uidebatur. Impator autē uidens barbaros depire. in maxima uemens constuatione. pstrauit semetipsum in t̄ra. adiutorē inuocans dn̄m. & petitione frustratus non est. Quidā enī baccurrius magist militū ei. repente sic confortat est: ut cum p̄mis ducib; concurreret ad eam partē qua barbari p̄mebantur. Quo facto disrupit acies. & in fugā mox uertit inimicos fitq; denuo ea hora miraculū. Ventus enim uehementissim inspirans. emissa iacula. ab eugenij partib; contra eos denuo reuocabat. Et a partib; impatoris ad hostes cum magna fortitudine deferebat. tantū ualuit impatoris oratio. Hoc itaq; m̄ dimicatione consumpta: tyrannus concurrens ad pedes impatoris. exorabat p meren salutē. q circa pedes eius a militib; capite sectus est. Hec gesta sunt septima decima die septēbri m̄sis consulatu archadij tercio et honorij sc̄do. Arbogast aut tantorū causa malorū. post duos congssionis dies fuga lapsus dū cognouisset quia uiuere non posset.

proprio gladio se peremit. Sozomen.

Ea siquidem tempestate pluri mi inter epōs effulgebant sicut donatus eurię hepiri. De quo dū puinciales miracula multa testent̄. maximū tam̄ ē. quod de dracone gessit. Is enī circa pontē in uia publica iacens cybū habebat. oues. capr̄s. equos. boues. & homines. abripiens deuorabat. Ad quā bestiam donat̄ sine gladio sine quolibet iaculo ueniens dū illa leuasset caput quasi uoratura uirū. Tunc ille uexillū crucis ante faciem eius digito designans in aere. in os eī expuit. Bestia u̾ sputū mox ore suo suscipiens exspirauit. quā sicut audiui octo paria boum in uicinū campū traxerunt & misso igne combusta est. Ne aerem fetore corrūpet, huius itaq; donati sepultura in signis est. Ubi oratoriū ex eī nomine uocitatur. habens fontē aquarū quē ipse fertur orationib; inuenisse. Nam dū. eēt. locus inaquosus & illic ex itinere aliquando uenisset. aiunt quia fatigatis qui cū eo erant orasset. & mox aque inundatio prupisset. & ex illo hactenus pmaneret; XLVII.

Eo tempore tomitanā & scythiam ęcc̄liam theotim̄ gubnabat uir in philosophia nutrit̄. cuius uirtutē diligentes barbari trans histrum habitantes. dm̄ romanoꝝ esse p̄dicabant. Diuinarū quippe in eo rerū expīmta. sepius pceperunt. Nam cū aliq̄ tempore iter ageret illius terrę. barbari occurrerunt ei. & dum qui erant circa eū tīore turbarentur quasi continuo morituri. ex equo descendens orauit. Porro barbari neq; eū neq; sequaces eī nec equos de quib; descend̄ant uidentes ptransierunt. Dū igit̄ crebro transeuntes scytas naturaliter feroces epulis munerib; quę mansue faceret. Quidā barbarus arbitratus eū. eē. locupletē. cępit insidiari ut eum caperet. alligaret. et traheret. Cum hoc iam p̄parasset & dexterā ad hoc haberet ut eum iactu laquearet. manus in aere mox ligata & barbarus ille inuisibilib; uinculis. ē. obstrictus. Tunc aliis p eo rogantib; supplicauit dō theotim̄ ut barbarus solueretur. XLVIII.

Eo quoq; tempore fuit epiphanius cyp̄oꝝ epīs. ad cuius sepulchrū hactenus demones expelluntur. Is enī dū substantiā p̄priā necessitatē sustinentibus erogasset. & multis quoq; offerentibus ei pecunias manu largissima dispensaret. contigit ut pecuniis deficientib; eoconomus

ecclie murmuraret. Quo facto assistens quidā in domo q̄ manebat eo conomus. sacculū multarū pecuniarū dedit. Et ita disparuit ut nec qui dedit nec qui misit agnosceret. Quod factū. om̄s diuinū esse iudicauerūt. Aliud quoq; ei libet referre miraclm. Quidam paupes studentes epiphaniū arte deludere ut eis aliquid daret. Dū iter ageret. unus eorū supinū se pstrauit in t̄ra. Alter stabat quasi mortuū deflens. nec h̄ns unde eū sepelire potuisset. Epiphanius autē supueniens. orauit ut sub quiete dormiret et sepulture necessaria pbuit simulq; consolat̄ ē. flentē dicens. Quiesce fili lacrimis. n̄ enī fletu resuscitari poterit. est enī ineuitabile qđ euenit. Cūq; discessisset epiphanius cepit ille pulsare sociū ut exsurgeret. et cū hoc semel et scđo fecisset dicens. Surge. hodie tuis laborib; epulemur. et ille penitus n̄ sentiret. Cognoscens uere mortuū. cucurrit ad epiphaniū flens et petens. ut eius sociū suscitaret. At ille consolat̄ ē. ne ferret grauit̄ qđ euenerat. Non tam̄ defunctū denuo suscitauit. Hoc enī credo puide gestū. ut n̄ dei ministri facile deludant̄. Eo tempr̄ fuit eas et zeno in palestine gaza philosophantes. Et eas fertur dū pulcherimā duxiss;

uxorē. Tercum ipsa solūmodo concubuisse et tres filios genuisse. pea uitā monachicā ad prime. eē sectatū. Zeno autē eps̄ usq; ad annoꝝ centū habens etatē. nūquā sollennib; minor fuit aut quieuit officiis; XLVIII.

Non solum hanc religionē hec t̄ṕ nobilitabant. sed etiā a bachuc et michee pphārū corpora sicut audiui hoc t̄pore. sunt ostensa reuelatione diuina. dū zebennus t̄c eleuthero politanā gubernaret ecclīam in uico qđ prius uocabatur cella. In beretasia pđio quod distat ab urbe quasi stadios decē. Circa hunc locū sepulta michee fuit quā nescientes quid dicerent puinciales o fidelem memoriam uocitabant. L.

Igitur theodosius imperator. p̄ laborē publicū corpore fatigat̄. et spans ea se egritudine moriturū. potius de republica cogitabat. Considerans que solent hominib; puenire impatore mouente. Filium itaq; honoriū de constantinopoli. uelociter euocauit. Ordinare uolens partes hesperias. Cūq; filius mediolanū uenisset ex egritudine releuat̄ circū de uictoria celebrabat. Et ante p̄ndiū quidē spectaculū quasi sanus exhibuit. p̄ p̄ndiū repente pregrauatus est. ad spectaculū ue

nire non potuit; filium tamen ludi spectaculo adesse precepit. Superueniente uero nocte defunctus est. Consulatu olibrii et probini. septima decima die ianuarii mensis anno primo ducentesime nonagesime quarte olimpiadis. Vixit autem imperator theodosius annis sexaginta. ex quibus sedecim imperauit;·

Historie ecclesiastice. lib. ix. explicit. Incipiunt tituli lib. x.

De successione archadii et honorii.
Quomodo honorius ludum gladiatorum remouerit.
De morte nectarii constantinopolitani et ordinatione actibusque iohannis.
Quomodo eutropius prepositus imperatoris fuerit interemptus.
De conuersione celticorum per iohannem.
De gaina magistro militum eiusque rebellione.
De questione inter egyptios monachos exorta. utrum deus corporeus sit an incorporeus.
Quomodo hymni nocturni a iohanne sunt incepti.
Quia episcopo ignatio angelorum dominum laudantium uisio sit ostensa.
De inimicis iohannis.
Quomodo epiphanius cypri iohanni fuerit inimicus.
Quomodo iohannes habuerit epiphanium.
Cur augusta grauius et per quos iohanni facta sit inimica et quomodo fuerit exilio deportatus.
Quomodo sit reuersus et denuo a calumniatoribus impetitus.
Qualiter iohannes tractauit augustam.
De insidiis que iohanni fiebant.
De secunda depositione iohannis et de facto schismate propter eum.
De exilio et de morte iohannis.
Quomodo ylliricus et occidens propter iohannem ab orientalibus se suspendit episcopis.
De ordinatione arsacii constantinopolitani et eius odio propter iohannem.
De eutrophio lectore propter iohanne tento.
De morte arsacii et ordinatione pontificis. attici.
De successione diuersorum patriarcharum.
De concussionibus quas barbari reipublice faciebant.
Quomodo alexander antiochenus episcopus discordantem populum ad unitatem reuocauit ecclesie.
Quomodo corpus iohannis constantinopolim fuerit reuocatum.
De laudibus theodosii minoris.
De miraculis contra persas gestis.
De successione pontificum.
De uirtutibus adde apud persas episcopi.
De hormisda apud persas nobilissimo confessore.
De saminide persas confessore.
De beniamin persico diacono eiusque martyrio.

De theodoto antiocheno epo et theodoro mopsu esteno pontifice.
De fine imperatoris archadii;. Expliciunt tituli libri. x.

Defuncto theodosio ei imperio filii successerunt. archadius in oriente. honorius autem in occidente. Hoc tempore romanam damasus presidebat ecclesiam. in alexandria. theofilus. hierosolimis iohannes. flauianus antiochenam tenebat sedem constantinopolitanam que nectarius. Igitur circa octauam diem nouembri mensis eodem consulatu. corpus theodosii delatum cum sollempni honore. ab ardio filio sepulture contradictum. Post paucos uero dies id est uicesima septima eiusdem mensis. etiam exercitus qui cum imperatore theodosio fuerat contra tyrannum reuersus est. Et dum imperator archadius secundum consuetudinem ad portas occurrisset exercitui remeanti. tunc milites rufinum prefectum imperatoris peremerunt. Erat enim suspectus quasi tyrannidem posset assumere. Dicebantur autem quia hunnos ipse in romanorum prouincias euocasset. qui tunc armeniam et partes orientis ualde uastabant. Theodoritus.

Honorius itaque suscipiens occidentis imperium. ludum gladiatorum qui dudum rome celebrabatur: huiusmodi causa remouit. Quidam telemachius conuersatione monachica per hac causa ab oriente uenit romam. Dumque nefandum illud spectaculum ageretur. et ipse intrauit in stadium et descendens. nitebatur pugnantes aduersum se gladiis separare. Cumque spectatores aduersum eum seuirent. et in effusione sanguinis grassarentur. pacis lapidibus occiderunt. Hoc agnoscens mirabilis imperator: illum quidem inter uictores martyres numerauit. nefandum uero spectaculum prorsus abscidit;.

Pauco tempore transeunte. etiam nectarius constantipolitanus episcopus defunctus est consulatu cesarii et attici septima et uicesima die septembri mensis. Mox quoque studia generantur episcopatus. aliis alium ordinari cupientibus. Nouissime uero placuit ut ab antiochia iohannes euocaretur ecclesie presbiter. Erat eius doctrine fama mirabilis. Intra paucum quoque tempus communi decreto omnium clericorum et laicorum. imperator archadius euocauit eum. et propter dignitatem ordinis cum ad eerit ex imperiali iussione plurimi episcopi. etiam theodophilus uenit alexandrinus. qui studebat quidem iohanni detrahere. et isidorum suum presbiterum ordinare. Diligebantur enim eum quoniam aliquando sustinu-

erat p eo tale piculum. Cum impator theodosius adu̇sus maximū tyrannū decertaret. theophilus p isidorū xenia misit impatori. et duplices misit ep̄las. mandans ut alias ep̄las ñ uincenti daret. Porro uictori et munera et alias porrigeret litteras. has dū isidorus portasset rome ueniens. uictoriam sustinebat. sed non diu latuit. Quidā enī lector rapiens ep̄las demonstrauit impatori. Quā obrem ysidorus terrore cōphensus in alexandriam fugit. celare uolens qđ fuerat ei mandatū. Ob quā causā ysidorū theophilus diligebat. uerū palatij iudices p̄posuere iohm. Cūq; multi theophilū accusarent. libellos adu̇sus eū p diu̇sis causis p̄sentib; ep̄is obtulerūt. Tunc ppositus palatij eutropius nomine. sumens accusationis scripta ostendit theophilo dicens. Aut ordina iohem aut accusationes uenient ad examen. Hinc p̄territus theophilus. iohm orauit epm. Qui suscepit episcopatū sexta decima die februarij mēsis. consulatu honorij impatoris et eutychiani p̄fecti. Quia u̇ iohs uir fuit oīno p̄clarus. ex libris quos reliquit agnoscitur. cuius uitā. genus conu̇sationē. et queadmodū sit depositus. et morte potius honoratus exponā. Iohs itaq; fuit antiochenus filius secūdi et antuse nobiliū psonarū discipulus sophiste libanij. et auditor andragathij philosophi. Cūq; se ad aduocationē p̄pararet. considerans molestias litigantiū iniustitiq; uite ppositū. potius elegit quietē. Et hoc fecit emulatus euagriū qm̄ et ipse dū isdē studijs eēt usus. quietā magis secutus. ē. uitā. Mox ḡ mutato schemate pariter et incessu. diuinis lectionib; incūbebat. Et frequentius ad scām concurrebat ecclam. Hoc agens. psuasit etiā theodoro et maximo qui fuerant cū discipli eius apud sophistam libaniū. ut pōposā relinquerent uitā. et simplicē sequerentur. Quorū theodorus p̄ea ep̄s mopsuestene ordinatur ecclie. maximus autē seleucie isaurie. Tunc itaq; isti fiunt discipli in lectione diuina. diodori atq; charterij. qui eo tp̄r sacris monasterijs p̄sidebant. S; diodorus postea tharsi ordinatus ep̄s. multos conscripsit libros. sacrās ad litterā intuens scripturas. Porro iohm de gente cū basilio tūc amelętio facto diacono. et postea cesarie cappadocie p̄sule constituto. zeno ep̄s a hierosolimis reu̇tens. lectorē in ecclia antiochena constituit; in quo adhuc officio positus. librū edidit contra

Marginal note: ordinauit

iudeos. Post paucum uero tempus etiam diaconatum a meletio promerens. de sacerdotio alium fecit librum. aliosque plurimos explanauit. Postea uero meletio in constantinopolitana urbe defuncto recedens iohannes a meletianis. et neque paulino communicans. tribus annis continue sub quiete degebat. Postea uero paulino moriente ab euagrio eius successore presbiter ordinatur. Ante episcopatum itaque hoc modo conuersatus est. Fuit enim uir ut aiunt propter zelum castitatis seuerior. et amplius quam habebat a iuuentute sua. furori magisque quam reuerentie se prebebat. Et propter uite rectitudinem incautus prospicere de futuris propter simplicitatem uero oris libertate profusus. apud colloquentes non mediocriter utebatur. docendo precipuus; erat utilis ad corrigendos audientium mores in confabulatione uero arrogans a nescientibus putabatur. Cum ergo talis moribus esset. episcopatu suscepto. maiori fastu quam debuerat utebatur. clericorum suorum corrigere uitam uolens. Mox ergo in ipso initio cum clericis asper uideretur ecclesie. erat plurimis odiosus et ueluti furiosum uniuersi declinabant. Compellebat enim eum ut omnes offenderet serapio diaconus eius. qui aliquando presentibus clericis hunc protulit magna uoce sermonem. Numquam poteris episcope hos corrigere. nisi uno baculo percusseris uniuersos. Quo dicto maiora contra eum odia concitata sunt. Non post multum uero tempus plurimos clericorum pro diuersis exemit causis. At illi conspirantes aduersus eum etiam de rogationibus apud populos utebantur. Quarum rerum faciebat maximam fidem eo quod nec ullum secum comedere pateretur. nec ipse ad alium inuitatus accederet. Dicebant enim quidam propterea noluisse eum cum quocumque comedere. eo quod turpiter manducaret escasque perperet. Alii uero propter excellentem ciborum continentiam. hoc eum facere predicabant;

Sozomenus.

Ego tamen a quodam uiro ueraci referente audiui. quod propter abstinentiam capite et stomacho sepe dolebat. et ideo prandiorum epulas euitabat;

Socrates

Porro populus propter sermones quos in ecclesia faciebat diligebat eum. paruipendens acusatorum uoces. Quales uero sint eius libri. non oportet nunc dici. quoniam legentibus poterunt indicari. Igitur dum clero tantummodo esset infensus machinationes contra eum non omnino ualuerunt. Dum uero etiam plurimos procerum obiurgare cepisset. tunc inuidia contra eum maior accensa est. Et quidem plurima dicebantur. multam quoque facie

bant audientibus fidem; IIII.
Eius de rogationib; dedit aug-
mentū omelia contra eutropiū
tunc plata. Eutropius enī eunuch
ppositus imperatoris. & habens con
sulis dignitatē. uolens in quib;dā
refugientib; ad ecclesiam uindica-
re. studuit ab imperatorib; legem
poni iubentē. ut nullus ad ecclesias
confugeret immo qui dudū re
fugerant traherentur. Sed dis se
cutū est repente iudiciū. Erat q̃
pposita lex. Post paucos uero dies
cū ipse eutropius offendisset i-
peratorē inter refugas erat apud ec
clesiam. Eps quoque eutropio sub altare
iacente nimioq; repercusso timore.
residens sup ambonē ubi solebat
prius facere consuete sermonē. o
meliā increpatoriā fecit aduersus
eū. Unde magis plurimos offen
debat eo quod homini in infeli
citate posito. non solū miseratus
non est sed etiā nec obiurgare
desisteret. Igitur eutropii tunc
consulatus dignitatē habentis.
ppter quedā uicia caput impera
tor iussit auferri. & ex ordine con
sulū ei nomē penitus abrogari.
Quā obrē theodori solū nomē qui cū
eo consul fuit nomē ascriptum ē.
Diuersis igitur causis multos sepius
fiducialiter obiurgabat. & pluri
mis erat odiosus. Unde theophi
lus alexandrine ciuitatis eps.
mox post ordinationē causas ei
delectionis inquisiuit. Et qui
busdā parentib; de eo latenter
obloquebatur. multis etiā longe
positis scribebat. Contristabatur
enī non solum pfiducia iohannis.
sed quia etiā ysidorum presbiterum suū
epm constantinopoleos ordi
nare non ualuit; Theodoretus.
Sacerdotibus igitur iohs eps sup
plicabat ut secundum ecclesiasticas
uiuerent sanctiones. Quas quicumq;
preuaricari presumerent. eos ad princi
pem phibebat accedere. Dicebat
enī quia nec deberent frui hono
re sacerdotii. qui eorū uitā contēp
nerent imitari. Non solū enī p
uidentiā urbis constantinopole
os habebat. sed etiam totius
thracie que sex prouinciis ē diui
sa. & que undecim administra
tionib; dispensatur. His legib;
ordinabat etiā ponticā regionē.
que totidē iudicib; gubernari di
noscitur. Cumq; cognouisset in
phenice adhuc demonib; sacri
ficia ministrari. electos mona
chos & imperialib; sanctionibus
coarmatos aduersus cultores desti
nauit idolorū. dans pecunias tē
plorū destructorib; erogandas.
non ex erario publico. sed quas a
fidelissimis mulierib; oblatas
sponte percipiebat; V.
Uidens igitur etiā poplm celti

corum arrianis retib; laqueatū. & cogitans de eorum capienda salute. consilium huiusmodi uenationis inuenit. Eiusdē nāq; lingue presbiteros. diaconos. atq; lectores fecit. & unā eis ecclesiam dedit. Qua occasione multos eorum cepit dum & ipse frequenter illuc iret. & per interpretem celticū diuinas lectiones exponeret. Hec ergo intra ciuitatē crebro faciens. plurimos eius gentis arrianorum ad apostolica dogmata reuocauit. Apud scythas autē quidā erant desiderium salutis habentes. quo non poterant peruenire. Quod iohannes agnoscens. quesiuit uiros apostolico zelo feruentes eosq; direxit. & desiderantib; salutis gratiam ministrauit. Ego autē etiā litteras eius legi ad leontium ancyre presulem. quib; indicauit. scytas fuisse conuersos. In nostra prouincia cognoscens in quibusdā uicinis martionis creuisse langorē. scripsit eius loci pastorib; ut eos pellerent. insuper etiā principis per hac causa proferri petiit sanctionem ;· VI.

Gainas quidā genere celticus consilio barbarus studio tyrannico uehementer elatus. eo tempore cū esset magister militū multos sue gentis. multos etiā romanorum sub suo magisterio habens timorē plurimis etiā ipsi principi meditatione tyrannidis inferebat. erat q; arrianus. Is ergo rogauit imperatorē ut intra ciuitatē ei unā daret ecclesiam. At ille eū se placare promisit. Tunc euocans iohannem eiq; potentiā illius meditatāq; tyrannidē dicens. petebat ut data ecclesia ei refrenaret intentionē. At ille uirtute fortissimus. noli inquit o imperator hec permittere neq; sanctum canib; dare. Non enim possum deo benedicentes expellere. & sanctum tēplū blasphemantib; iniuste concedere. Neq; hunc barbarū metuas imperator. sed ambos nos iube uocare & sub silentio inter nos que dicuntur audi. Ego nāq; linguā illius sic frenabo. ut non presumat petere que dari non expedit. Hoc audiens imperator gauisus est. & utrumq; altera die uocauit. Cumq; gainas petitionē poscebat suā. iohannes contradicebat dicens. Non licet imperatori pietatē custodienti aliquid contra mandata diuina presumere. Cumq; responderet ille quia oratoriū & ipse habere deberet. iohannes ait. Ubiq; tibi diuina domus apta est et nullus te uetat orare. At ille. Sed ego inquit alterius secte sum. & cū meis unū templū habere deposco. Multos enim pro romana republica labores assumpsi. & non debeo in me a petitione contemni. Cui iohannes. Plurima inquit premia & que trans-

cendant tua certamina p̄cepisti. Magister militū factus consulari toga insup ordinatus. & oportet te considerare qui dudū fueris. & q̄lis m̄ conspiciaris. et que prisca paupt̄as. & que moderna substantia. Quib; uestib; utebaris antequā hystrū transisses. & quib; nunc uteris considera. Igitur quia pauci laborē maxima t̄ p̄mia contulerūt. Et circa honorantē te n̄ sis ingratus. His sermonib; tant' ille doctor obstrux̄ os gaine eumq; compulit ut taceret;. Socrates.

Igitur dū gainas adipisci desiderares imp̄iū. quid dudū de sua fide apud beatā martyrē euphemiā in calchedonia impatori archadio p̄misisset. diūsa consilia reuoluebat. & in sua intentione semp instabat. Cūq; p diem nichil in urbe constantinopolitana agere potuisset. machinatus est. ut nocte barbaros mitteret qui palatiū concremarent. Tūc eni apte monstratū est quom̄ d̄s custodiat ciuitatē. Missis eni ab eo barbaris ad incendiū atq; p̄das. anglo& turba apparuit armato& ingens corpus habentiū. Illi uero putantes. ee̅. milites abscesserunt. Cumq; hoc gaine fuisset nuntiatū incredibile uisū est. Nouerat eni quia cunctus exercit' p ciuitates fuerat constitutus. Qua p̄pt' denuo futura nocte alios destinauit. Cumq; idē ei renuntiatū fuisset. denuo eni angli eandē uisionē barbaris ostendebant. Nouissime ipse egressus cū multitudine. miraculi sumsit exp̄imentū. arbitratus reuera quia p diē quidem lateret exercitus. nocte u̇ p eī custodia poneretur. Et ita dū intra urbē nichil posset implere. eg̃ssus ad tr̃achiā. apte hostilem monstrauit intentionē;. Theoderitus.

Cum igitur aliquantulū transisset temp'. diu meditatā tyrannidē gainas patefecit. Collecto naq; exercitu. p tr̃achias uniūsa uastabat. Hec agnoscentes. et iudices & populi t̄rebant̄. & neq; repugnare illi quilibet p̄sumebat. neq; apud eū legationē fungi. dū aspitatē barbaricā formidarent. Tunc ḡ tāquā metuentes relinquis impator iohi uiro s̄cissimo onus legationis imposuit. At ille neq; illius resultationis memor. neq; inimicitiarū. que hinc exorte uidebantur. alacriter est p̄fect' ad thracias. At ille cognoscens legatū eiq; fiduciam p pietate sic licent' assumptā. occurrit ei longo itinere eiq; dexterā suis oculis circū posuit. Insup etiā suos filios sacra ei genua osculari p̄cepit. Hui' ḡ uirtutis iohs fuit. ut & ualde t̄ribiles humiliari coget' & timere;

Ea tempestate Socrates. vii. questio mota fuerat utrũ d̃s corpus est. & hominis habet schema. an certe incorporeus & schemate humano omnimodis alienus. Ex qua questione contentiones & certamina plurima surrexerũt. aliis hoc aliis ad firmantib; aliud. Maxime tamẽ simplices monachoꝝ corporeũ & humane forme dñm ẽẽ iudicabant. Plurimi ů reprobantes illos. dñm incorporeũ ẽẽ dicebant. & forma corporea segregatũ. Cum quib; theofilus quoq; alexandrinus consonabat ep̃s. ita ut in ecc̃lia corã pop̃lo contra eos qui humane forme dñm asseuerãt contenderet. & dñm incorporeũ suo dogmate definiret. Hec agnoscentes egyptioꝝ monachi uenerũt alexandriã. & seditionẽ ꝯt theophilũ uelut impiũ excitarũt. ita ut eũ occidere niterentur. hoc ille cognoscens. cogitauit quẽadmodũ euitaret mortẽ. Quos sub blandimẽto suscipiens. hec eis loquutus est. Sic inquit uos uidõ sicuti d̃i uultũ. Hoc dictũ monachos a suo impetu reuocauit. At illi. Si uere inquit dicis q: d̃i uultus sic ẽ sicut & nr̃. anathematiza libros origenis. Ex ipsis enĩ quidã aduersant̃ opinioni nr̃e. Si enĩ hoc ñ feceris que impiatoꝝ & d̃o rebelliũ sunt a nob sine dubio sustinebis. Ego inquit theophilus que uob placent facio. nolite in me seuire. Nam & ego inimicus sũ libroꝝ origenis. & culpo suscipientes. Sic g̊ monachos declinauit. Et forsitan ideo hec questio actenus est ablata. Post hec huiusmodi causa prouenit. Egypti monasteriis quattuor uenerabiles p̃sidebant uiri. dioscorus. ãmonius. eusebius. euthymius germani. qui p corporis magnitudine longi uocabant̃. sermone uitaq; fulgentes. & pp̃tea apud alexandrinos egregii. Sed etiã theophilus eos honorabat ep̃s. Quã obrẽ dioscoꝝ uiolent̃ tractum hermopoleos fecit ep̃m. Duos autẽ eoꝝ rogauit ut habitarent cũ eo. & uix ut ep̃s ĩpauit. factosq; clericos ecc̃lie economos instituit. Cumq; illi estuarent cur minus p̃positũ sue conuersationis implerent. & p̃cedenti tẽpr̃ uiderent animas suas ledi. dũ ep̃s pecuniã osam habere uitã. & multũ auri studiũ congregandi. repudiabant ẽẽ cũ eo. & deserti potius habitaclm diligebant. Dũq; ille nesciens eoꝝ uoluntatẽ s̃ eos ad eẽ deposceret. postea uidens quia eis ipse potius displiceret. iratus intiminabat̃ eis. At illi hoc paruipendentes. abscedunt. Porro theophilus cũ animo fer-

uens esset uisus est. ut uiros illos
qua posset arte uexaret. & fratrem
interim eorum dioscorum habebat o-
diosum. Contristabatur enim quia
eos turba diligeret & coleret mo
nachorum. & sciebat quia eis aliter
nocere non posset. nisi monachos de
bellaret. Probauerat quoque quod
crebro cum eis habito sermone
faterentur incorporeum esse dominum. &
non humane forme ne forte necessi-
tate humane forme. humana
quoque passio sequeretur. Et cum
sic theophilus saperet. tamen ut se
uindicaret. quod bene prius predi-
cauerat inmutauit. Mittens enim
in heremum plurimos monachorum
simplicium & spiritali exercitatio
ne carentium est uenatus dicens.
non oportere sequi dioscorum neque fratres
eius dicentes incorporeum esse dominum.
Deus enim secundum diuinam scripturam &
oculos habet & aures & manus & pe
des sicut & homines. Dioscorus
autem eiusque sequaces sequentes ori
genem. dogma blasphemum intro
ducunt. quasi deus nec oculos nec
aures nec manus habeat neque
pedes. Hac seductione mona
chorum plurimi sunt decepti. et
seditio feruentissima suscitatur.
Sed exercitati uiri seducti non sunt.
Simplices autem ardore fidei re
pente contra fratres insurgunt. Et
facta diuisione alterutros impe
tebant. Theophili sequaces ori
genistas & impios appellabant
fratres; isti uero sequaces theophili hu
mani formianos uocabant. Ob
quam rem orta inmani seditione.
theophilus cum armatorum multi
tudine uenit in nitriam contra
dioscorum eiusque fratres. At illi uix fuga
ualuerunt declinare pericula;

Dum hec in egypto VIII.
fierent. iohannes constantinopo
litanus doctrina florebat. & apud
cunctos fauorabilis habebatur.
Auxitque primus in nocturnis hym
nis orationes ob huiusmodi cau
sam. arriani sicut dictum est foras
ciuitatem collectas agebant. Sab
bato autem atque dominica inter portas
& per porticus congregati. hymnos
& antifonas ex arriano dogma
te compositas decantabant. & hoc
maxima noctis parte facientes. di
luculo cum ipsis antifonis per mediam
ciuitatem egressi portam ad suam ecclesiam
concurrebant. Cumque hoc crebro
quasi ad uituperationem orthodoxorum
facere non cessarent. frequenter enim
etiam hoc cantabant. ubi sunt qui
dicunt tria uirtute unum. Tunc
iohannes metuens ne simplices huius
modi cantibus traherentur. instituit
suum populum ut & ipsi nocturnis oc
cuparentur hymnis quatinus & illorum
obscuraretur opus & fidelium professio
firmaretur. Studium quidem iohannis nimis

utile. cum turba piculisq; finitũ ẽ.
Nam dũ clariores hymni omo-
usianorum noctib; apparerent. fe-
cerat enĩ etiã cruces argenteas q̃
cũ argenteis cereis portabantur.
expensas ad hec eudoxia augusta
p̃bente. Tunc arriani zelo tracti-
que ad neces insurgunt. Vna q̃
nocte facta congressione petra
fronte pcussus. ẽ. brison eunuchus
augustę. qui ad hymnos excendos
fuerat deputatus. Sed etiã quidã
ex populo utriusq; extincti sunt.
In his motus impator. phibuit ar-
rianos hymnos publice decantare;

Dicendum tamen ẽ unde. IX.
sumpsit initiũ. ut in ęcclia
antifone decantent. Ignatius
antiochię syrię tcius p aplin petrũ
eps. qui etiã cũ ipsis degebat aplis.
uidit angloz uisionẽ quom p an-
tiphonas scę trinitati dicebant
hymnos. Isq; modũ uisionis an-
tiochenę tradidisse pbatur ęcclię.
& ex hoc ad cunctas transiuit ęcclas;

Fertur enĩ Sozomenus.
qm int alia iohs etiã p seueria-
no gabalensi epo odiũ augustę
conceperat. Is enĩ seuerianus et
antiochus ptolomaidis ambo elo-
quentissimi & corã ęcclia docere
pparati. Veniens g p̃us antioch
constantinopolĩ eloquentia pmot
atq; pecuniis ditat. in suã reuisus ẽ.
ciuitatẽ. P cuius zelo seuerianus
post ea uenit. Vidensq; iohem freqn-
ter in ęcclia. sermone facto mirabilis
apparebat. Erat q; honorabilis apud
multos pceres & apud ipsũ impatorẽ
parit & augustã. Cumq; iohs pre-
xisset in asyam huic cõmendauit
ęccliam. Credebat enĩ ei blandim-
tis quia eũ reuera diligeret. At ille
magisse auditorib; cõmdabat. Qd
dũ iohs audisset serapione nun-
tiante zelatus est. Reuersoq; ab a-
sya iohe contigit transeunte seue-
riano ut custodio ñ assurgeret
serapio. At ille exaspatus clamauit.
Si serapio clericus mortuus fuerit.
xps in humanatus ñ ẽ. Ob quã rẽ
accusatus a serapione uelut iniu-
riosus & in dm blasphemus. ciuita-
te pulsus ẽ a iohe. Quod augusta
cognoscens. p familiares seueria-
ni mox eũ a chalcedona fecit euo-
cari. Porro iohs multis rogantib;
eũ uidere refugiebat. donec in
aplorũ ęcclia ei genib; poneret
augusta theudosiũ filiũ suum
supplicans & sepe coniurans. ut
seuerianũ suo reconciliare affec-
tui;. Socrates.

Interea monachi ab heremo ad
constantinopolĩ ueniunt cũ dios-
coro & fribus. Cum quib; ysidorus
qui theophili amicissimus dudũ.
ob huiusmodi causã postea fuerat
inimicus. Petrus quidã archipbr
alexandrinę fuit ęcclię. Hic theo-

philus ab ecclesia odio faciente pie-
cit culpans eum quasi mulierem
quandam manicheam non primitus ab
renuntiantem heresim. in commu-
nionem sacram suscepit. Cumque petrus
diceret se eam iussu theophili susce-
pisse. illo negante ysidori testimo-
nium petrus implorabat. quia hoc
actum non ignorasset episcopus. Eo tempore
ysidorus rome degebat a theophi-
lo missus ad damasum. ut ei flavi-
anum antiochie reconciliaret episcopum.
Verum reversus ysidorus petri res-
ponsionem veram esse firmavit dicens.
quia mulier manichea cum episcopi
fuisset iussione suscepta. Hinc
accensus theophilus. ambos ex-
pulit ab ecclesia. Ob hanc ergo causam
ysidorus cum dioscoro et reliquis
constantinopolim venit ut princi-
pi et iohanni eius facta narraret. Hec
iohannes agnoscens. honorabat prin-
cipio viros eorumque fruebatur orationi-
bus. communione vero sacra cum eis ante
cause cognitionem participari non vo-
luit. His ita gestis. pervenit ad the-
ophilum sermo falsus quasi iohannes illis
communicasset et eis ferret auxilium.
Parabatque ut non solum de dioscoro et
ysidoro semel ulcisceretur sed etiam
iohannem episcopatu deponeret. Misit
ergo ad singularum episcopos civitatum epistolas
celans intentionem suam. culpans
tamen origenis libros. Deinde e-
piphanium cypri fecit amicum
cum prius eius fuerit inimicus tamquam
de deo minus saperet. eumque formam
hominis habere iudicaret. Tamquam si
ex penitentia eius se professus esset sequi
sectam. egitque ut synodus episcoporum
cypri celebraretur. quatinus libri
dampnarentur origenis. Porro e-
piphanius propter nimiam sui reve-
rentiam atque simplicitatem circum-
ventus constituta synodo lectionem
librorum origenis interdixit. Misitque
litteras ad iohannem monens ut se ab
origeni an a lectione suspenderet.
et synodo congregata que pla-
cuerant etiam ipse firmaret. The-
ophilus igitur famosissimum epipha-
nium circumveniens et agnoscens
sua vota perficere. etiam ipse collec-
tis episcopis libros clamavit origenis.
qui pene ante ducentos defunc-
tus est annos. non quia huiusmodi ha-
beret intentionem. sed studens dios-
coro eiusque nocere sequacibus. Iohannes
autem parvipendens que ab epi-
phanio et theophilo fuerant nun-
tiata in doctrina ecclesiastica la-
borabat et in ea quidem florebat.
nichil tamen de his que contra eum co-
gitabantur sepe curabat. Cumque
theophilus iam manifesto studere
videretur ut iohannem episcopatu de-
poneret et etiam inimici iohannis the-
ophilum sunt secuti. et multi cleri-
ci multi procerum palatii tempus inve-
nientes oportunum. nitebantur

ut synodus constantinopoli fieret
contra iohannem. et hoc tam epistolis sibi missis
quam uerbis mandabant. dixit igitur
odium iohanni causa seueriani et
antiochi episcoporum que supra relata est;
Post paucum uero tempus episcopus XI.
ephiphanius constantinopo
lim uenit portans dampnationem
librorum origenis. Quibus non quidem
ipsum origenem excommunicatum de
creuerant. sed libris tantummodo deroga
uerant. Egressus igitur ad basilicam
sancti iohannis miliario ab urbe septi
mo constituta et collecta ibidem
celebrata. ordinatoque diacono.
rursus uenit in ciuitatem. Et in
uitationem quidem iohannis declinauit
causa theophili in priuata uero mansio
ne habitare magis elegit. Et uo
cans tunc presentes episcopos. dampnationem librorum
origenis legebat eis. Et quidam
habentes ephiphanii reuerenti
am subscribebant. plurimi autem
hoc facere recusabant. Quorum
fuit etiam theotimus scythie presul
qui ita respondit. Ego inquit
o ephiphani neque ei qui dudum
bene requieuit iniurias infero.
neque blasphemam temptare presu
mo. dampnans ea que priores nostri
respuere noluerunt. Proinde neque
malam doctrinam in libris origenis
legit et ecclesiasticas expositiones
ostendit ac postea procedens dicebat.
Qui his contumelias infert nescit

ciunt semetipsos. Hec igitur theo
timus uite rectitudine formosissi
mus ephiphanio respondisse fertur.
Sed eo quoniam detractatores plurimi
subripientes ueluti blasphemum
respuunt origenem. pauca de his
dicere non uidetur absurdum. uiles
homines et qui per semetipsos nequ
unt apparere. uituperando melio
res esse se aliquid conantur ostendere.
Hoc passus est primo methodius
lycie olimpi ciuitatis episcopus. deinde
eustathius pauci presul temporis.
et post eum appollinaris. nouissime the
ophilus. Isti derogabant orige
ni et taliter ob aliam causam ad accu
sationem eius accesserunt. Methodius
igitur cum multum derogasset primitus
origeni. postea uelut ex penitentia
miratus uirum in dialogo quem at
titulauit xenon sic ait. Sed quid
amplius ego de illorum querimo
niis factis contra origenem loquar.
Dum enim culpant eum pro quibus pu
tant causis et nichil quasi male
credentem de sancta trinitate repperiunt.
ostenduntur in eo magis pietatis
et rectitudinis testimonia perhi
bere. Athanasius autem defensor
niceni concilii libris propriis contra
arrianos uoce clara testem sue fi
dei hunc uirum uocat illius libros
contingens suis. et hec dicens. mi
rabilis inquit et laboriosissimus
origenes. hoc de filio dei nobis

esse conspicio. Tunc proferens libros eius origenis

testimoniū phibens ait. coeternū
eū asseuerans patri. Ignorant igitur
semetipsos derogatores origenis.
etiā laudatorē eius athanasiū blas
phemantes. Hec de origene dic
ta sufficiant nunc sequamur historiā.

Iohannes igitur constantinopoleos XII.
indignatus non est. cur absq; regulis
in eius ecclia ordinationē fecerit e
piphanius. sed tamen rogabat ut inter
epōs cū eo maneret. At ille nec
manere secū eo nec orare respon
dit nisi dioscorum et qui cū eo erant
urbe depelleret. et ipse in librū
origenis dānationē subscriberet.
Iohē hec facere differente et dicen
te non oportere ante catholicā cogni
tionē aliquid facere petulanter. ad hoc
consiliū ab inimicis iohis ephi
phanius instigatur. Cum esset in a
plorum ecclia celebranda collectio.
procedere faciunt ephiphanium et
corā omni poplo origenis dānare
libros. et adiudicare dioscorum eiq;
sequaces. simul quoq; derogare
iohi uel ut eorum defensori. Hec iohi
nuntiantur. Altera uero die dū iā uenisset
ephiphanius ad eccliam. hec per se
raphionē uerba mandauit. Contra
regulas multa gessisti. o ephipha
ni. primū quidē quia ordinationē
fecisti in ecclia sub meo iure con
stituta. Deinde quia me non iuben
te. in eis auctoritate propria sacra ce
lebrasti. Rursus quia inuitatus
excusasti. et nunc denuo in te ipse
confidis. Quapropter obserua ne turba
nascatur in poplo. et huius rei piclm
ipse suscipias. Hec dū audisset e
phiphanius ab ecclia formidatus
abscessit. Cumq; reuisurus esset ad
cyprū ferunt quidā hec eū man
dasse iohi. Spero quod non moriaris epīs.
At ille remandauit. Spero te ad
tuā patriā non redire. Hec utrū uere
dicta sint nescio. Ambo tamen hunc
habuere finē. Nam nec ephipha
nius uiuus peruenit ad cyprū sed in
naue defunctus est. Et iohis post pau
lulum episcopatu depositus est.

Cumq; ephiphanius XIII.
discessisset. peruenit ad iohem
quoniam eudoxia augusta eū contra iohem
armasset. Et hinc accensus lingue
ubertate sermonē fecit in poplo. cunc
tarū mulierū uituperatione plenū.
Hunc sermonē poplus omnis arri
puit. quasi contra augustā platus esset.
ita peruenit ad aures imperatorum. Que
augusta cognoscens. uelut iniuriā
suā narrauit imperatori. dicens illi
esse magis contumeliā que eius uxori fie
bat. Quā obrē gestū est ut theophilus
contra eū quā uelociter synodū cele
braret. quod etiā seuerianus simul
agebat. Erat enim adhuc inimicus.
Inter hec theophilus uenit multos
simul epōrum mouens. Confluebant
igitur plurimi iohis inimici. Aderant
etiā quos episcopatu remouerat. Omnes igitur

concordit' in calchedona conuener'.
ubi tc erat eps quirinus. multa cont'
iohm loquens impiu eu supbuq;
uocans. Epi u delectabant' in talib.
Porro maruthas mesopotamenus
eps nolens cyrini calcauit tc pede.
& ille dolore constrict' constantino
polim cu epis transire non potuit.
alij sunt transuecti; Sozomen'.

Postea u cu dolore laboraret. ei'
crus frequent' abscisu e. quia
putredo pene omne corp' ei' inua
serat. & pede aliu iam serpebat. Js
g° p' paululum temp' e. defunctus;.

Theophilo aute Socrates.
ab alexandria ueniente null'
occurrit nec sollem honore potit' e.
Erat eni apertissimus inimicus. S;
alexandrini naute qui tc uenant
cu frumtis occurentes. eu fauora
bilit' susceperunt. Cumq; uenisset
constantinopoli. refutauit in ecclā
introire. s; in una domo augustar
uocabulo placidiana tc habitauit.
Hinc g° ceperunt cont' iohm moue
causas. & non ia de libris origenis
memoria ferebat'. s; has accusatio
nes illicitas excitabant. His ita
pparatis conuenientes epi in sub
urbano calchedonensi qd rufini
nomine uocitat'. ubi e. in honore
petri & pauli aplor basilica consti
tuta. euocauer't iohm satis factu
ru p quib; accusabat'. Jusserq;
ut cu eo uenirent seraphion. & ti
grius eunuchus prbt & paul' lector.
Jsti eni simul accusabant'. Cuq; iohs
euocantes uelut inimicos refutaret.
uniusale synodu fieri pclamauit.
At illi nich morati. quat' eu euoca
uer't. Qui cu noluisset occurrere.
s; synodu fieri pclamaret. dāna
uer't eu in nullo culpantes. n quia
uocat' noluit obedire. Duq; hoc fu
isset circa uespa nuntiatu. popls
ad sediciones maximas excitat' est.
& nocte concurrentes eu trahi ab
ecclia n sinebant. sed clamabant.
ut apud maius conciliu de eo agi
taretur examen. Porro iussio pn
cipis imminebat uelocit' eu eici.
& exilio deportari. Hoc agnoscens
iohs. tcia dānationis die circa me
ridie semetipsu poplo ignorante
contradidit. Cogitabat eni ne ul
la ppt' eu seditio nasceret'. Et ille
quide exilio ducebatur. Jn poplo
aute sedicio importabilis e. exorta.
ita ut etia multi inimicor ei' im
sedia mouerent'. dicentes eu ca
lūnia passu que paulo ante desi
derabant uide depositu. Qua
obre clamabant oms cont' pnci
pe atq; conciliu sacerdotu. et
maxime cont' theophilu. Non eni
ei' machinatio ia poterat latere
que multis quide indiciis appa
rebat. maxime quia dioscoro eiq;
fratrib; mox p' iohis deiectione cō
municauer't. Tc ig' etia seuerian'

in ecclesia docens. iohanni derogabat di-
cens. Et si in nullo alio uituperandus
iohannes. Est eius tamen superbia crimini
dampnationi sufficiens. Omnia
namque peccata remittuntur homini-
bus; superbis autem deus resistit. sicut sacre
scripture dicunt. XIIII.

Orta igitur inmissa seditione populo discurrente et ad ipsa regalia proclamante augusta pro mota rogauit imperatorem ut eum reuocari preciperet. Misso igitur tunc eunucho bresone. etiam necessitas iohanni nolenti ut in ciuitatem ingrederetur imposita est. Eo siquidem remeante. cum multo ei honore ad ecclesiam plebs occurrit. Et mox ut iohannes ingressus est rogabant ut in episcopali sede resideret. et populo orationem pacis impenderet. Quo refutante atque dicente quia hoc oporteret iudicio fieri synodali. et eos qui dampnauerant suam sententiam reuocare. accendebantur omnes uidere eum in loco proprio residentem. et uerba doctoris audire. Qui licet diu tardaret preualuit tamen populus. et eum in sede residere episcopali coegit. Et consuete orationem prebere pacis. Coactus etiam sermonem fecit in populo. Hec causa aliam prebuit inimicis occasionem. et primum quidem de heracli de ordine contra eum moui dicebat theophilus questionem ut iohannem de qua ei rei occasio erat deponeret. Verum heraclides non aderat. Iudicabatur autem uelut presens quasi quosdam iniuste cecidisset. cathenisque uinctos misisset in pompam ephesi per mediam ciuitatem. Cumque pars iohannis diceret auditorium debere iuste constitui. alexandrini contendebant ut heraclidis accusatores susciperentur. Hinc ergo seditio et cedes inter constantinopolitanum populum et alexandrinum uehemens est exorta. Ob quam rem plurimi uulnerati. pauci etiam mortui sunt. Hec uidens theophilus repente diffugit in alexandriam. quod etiam alii fecerunt episcopi. preter paucos qui personam iohannis amplectebantur. His ita gestis reprehensibilis theophilus est inuentus. cuius auget inuidiam quod rursus origenis libris incumberet. Qui ab aliquo tunc sciscitatus quomodo ea que abdicauerat rursus amplecteretur ita respondit. Origenis libri similes sunt prato floribus uniuersis pleno. quicquid ergo in eis bonum inuenero. hoc decerpo. Si quid uero mihi spinosum occurrerit hoc quasi pungat omitto.

libri origenis

Hec ergo theophilus non considerans salomonis sapientissimi uerba dicentis. quia uerba sapientium sicut aculei sunt. Ob hanc ergo causam apud omnes theophilus reprehensibilis uidebatur. Porro dioscorus hermopoleos episcopus post paululum fuge theophili. mortuus est. Claraque sepultus

in basilica apud licem constitu-
ta ubi propt' iohannem synodus
fuerat celebrata;· Theoderitus.
Missus ergo tunc iohs exiliũ
ad oxificiũ habitabat ponti.
quod uocatur hieron. Cumq; p
nocte terremotus ciuitatẽ regiã
inuasisset· legati matutino tẽpr
mittebant' ad eũ· rogantes ut ue
locit' reuiteretur ad ciuitatẽ. &
orationib; ei' picula remoueret.
Sed alij p' illos & rursus alij desti
nati sunt. Ita ut legatis bosforus
impleret'. Quod dum fidelissim'
populus agnouisset fluct' p pon
tidis nauib; ẽ optus. Omñs enim
occurrerẽt cereos & lãpades accen
dentes p reuisione pastoris;·
Interea cum theophilus Sozomen'
nauigio in hierapolim aduenisset
mortuo ei' ciuitatis epõ nilãmo
nẽ monachũ elegerẽt ciues. At ille
cũ crebro refugeret ei theophilus
suadebat ne sacerdotiũ refutaret.
Tunc ille pmisit dicens. Cras quod
dño placet implebit'. Alta ũ die
uenientes ad cellã ei'. cogebant eũ.
Tunc nilãmon Prius inquit orem'.
Quod dũ theophilus laudasset.
simul orabat. Nilãmon autẽ re
pente terminũ uitę cum illa ora
tione suscepit;· Socrates. xv
Iohannes itaq; doctrinis occupaba
tur. Ordinauitq; seraphionẽ he
racle thracensis epm. unde cont'
eũ maius odiũ excitatur. Post pau
lulum nãq; hęc contigisse nosc't'.
Augustę eudoxię statua argẽtea
constitua ẽ in colũna porphyrea
clamide circũamicta. Erat q;
posita nec pxime nec longe ab
ęcclia sophia quã plateę tnm'
diuidebat iter. Illic g' consuete
lusus publicus occurrebat. Porro
iohs adiniuriã hoc arbitrat' ęccle.
consueta fiducia rursus suã arma
uit linguã. Et cũ oporteret pnci
pes supplicationis ũbo deflecte.
ut a tali lusu recederet'. Hoc ñ fec.
s; impetu sui usus eloquij. iu
bentes fieri talia lacerabat. Au
gusta ũ rursus ad suã hec trahe
bat iniuriã. Et denuo pparabat
ut aduersus eũ synodus celebraret'
epõr. Hoc sentiens iohs illã famo
sissimã in ęcclia ptulit omeliam
cuius initiũ est. Rursus herodi
as uesanit rursusq; turbatur.
Denuo saltat denuo caput iohis
in mĩsorio concupiscit accipere.
Quod factũ. amplius ad iracundi
am accendit augustam;·
Interea quidã Sozomenus. xvi.
homo comphensus ẽ qui iohm
uolebat occidere. Traditusq; ad
supplicium pfec[...]to a iohe
ne pimeretur [...] erept' ẽ.
Postea ũ die etiã [...] helpidij
prbi seruus. cursu in epm acceds
eum interimere nitebat'. Et dũ

a quodā teneretur: & ipsum re pente pcussit. Simul & aliū adstantē & tertium. Tū clamore facto multis conuenientib; plurimos interemit. Nouissime tentus & tradi ditus. ē. Ex illo tpr iohm popls custodiebat noc tib; & dieb; ad eius circum sedentes domum ;· Socrates.

Post paululum ů. xvii. aderant epi. leontius an cyre galatie. āmonius laodo cye. breson thracie. philippensis. acaciius berie syrie. & alij qdā his p̄sentib; accusatores prisci denuo mouebantr. Iohs itaq; confidebat in talib; rogans ut accusatio decent̄ flagitaret̄. Cumq; supuenisset festiuitas na talis saluatoris impator sollēpnit̄ ad ecclīā n̄ occurrit. s; mandauit iohi quia n̄ ei cōmunicaret nisi criminib; pri exueret̄. Cumq; p securitatē iohis accusatores eius ualde p̄terrerent̄ p̄sentes epi. nich aliud requirebant n̄ quia p depo sitionē n̄ decreto concilij resedis set in sede. Cumq; ille responderet quia. lxv. epi cōmunicantes ei de creuissent: leontius. & alij recla mabant [illegible] dicentes. S; plu rimi te [illegible] o iħs deposuert̄. Cūq; de[illegible]nuo iohs hanc regulā n̄ orthodoxoꝝ ecclie s; ēē firmaret arrianoꝝ. Nā in anthio chia congregati p dānatione fidei de consustantialitate. platē odio a thanasij hanc regulā ptulert̄. Et illi n̄ recta satisfactione condēpna uert̄ eū. n̄ intelligentes quia dum hac regula uterent̄. athanasiū q̊q; deposuert̄. Hec acta st̄ circa festiui tatē pasche. Mandauitq; impator iohi n̄ se posse ad ecclīā uenire. quia eū duo concilia condēpnassent. Vacabat ḡ iohs. & nequaq̄ in ecclīā descendebat. Mox igr̄ om̄s ei fauen tes ab ecclia recedentes. pascha quidē in thermis q̄ constantiniane uocant̄ celebrauert̄. Cumquib; plurimi epoꝝ pr̄broꝝ & sacri ordinis clericoꝝ cōmoti sunt. collectiones seorsū p loca diūsa celebrantes. Vnde etiā iohite uocati sunt. Porro iohs duo b; m̄sib; nusquā pcessit donec prin ceps eū duci iubet exilio. & ille qđē tractus ab ecclia ducebat̄. Quidā ů iohitarū ea die ecclīā incendert̄. Qua ardente flans uent̄ etiā basi licā senatus parit̄ cōphendit. Quod actū. ē. uicesima die ianuarij m̄sis consulatu honorij sexto & aris teni. Ob quā rē optat̄ p̄fectus urb̄ cū paganus. eēt. odio xpianoꝝ plu rimos iohitarū diūsis tormentoꝝ generib; laniauit ;· Theoderitus.

Iohannes igr̄ n̄ solū ciuitate xviii. pulsus. ē. sed etiā in quandā paruu lam ciuitatē atq; desertā armenie cucusso destinat̄. est. Inde rursus

ad pytyuntē ubi fines sunt ponti imperiq; romani que loca crudelib; barbari sunt uocati. Sed clemens dn̄s n̄ pmisit uictorē athletā p loca talia diu morari; Sozomenus.

Inter hec innocentius romanus antistes. audiens de iohē & molestę ferens uolensq; generale celebrari concilıū. scripsit iohi. & clero constantinopeleos. qđ n̄ oporteret iohi successorē dari. nec eius clero alio parere pontifici. Quas plītatis causa n̄ transtuli. Aiunt enī iohm cū exilio duceretur. puisionē cognouisse diē qua moritur⁹ eēt. ostensa sibi a basilisco martyre in comanis. Ubi cū eēt. itinere fatigat⁹. dolorē capitis n̄ ferens et ardorē solis uitā languore finiuit; Socrates.

Quarta decima die septb mīsis. consulatu honorii septies et theodosii secundo; Theoderitus.

Huius gͥ iniustitię causas. XIX. abominati sunt pcipue europę pontifices. Ab eoꝝ nāq; se suspendere cōmunione parit⁹ om̄s illyrici eius partis effecti sunt. Orientales autē plurimi quidē iniustitiā declinauerunt. corpus tam̄ ęcclię diuidere noluerunt. Verūmoriente illo oīū doctore tīrarū. n̄ p⁹us occidentales epī egyptioꝝ & orientaliū bosforensium atq; thracensium sunt āplexi cōmunionē. quā illius sacratissimi uiri nom̄ int̄ pcessores poneret̄ epōs. Et atacium quidē qui post eū ordinatus est nullo habuerunt sermone dignū. Atticū uͦ arsacii successorē legationē crebro mittentē & pacis pignora postulantē. dipticis scripto iohannis nomine postea susceperunt; Socrates. XX

Transactis itaq; dieb; paucis. arsacius constantinopoleos ordinat⁹ epī nectarii fr̄ ualde longeuus et ultra octoginta annoꝝ. qui mansuetissime nimis regebat episcopatum; Sozomenus.

Cuius opinio derogauit pea quod de iohis amatorib; agebatur. Nam dū arsatio communicare nollent nec orationē habē cōmunē s; sicuti dictū ē. seorsū & p loca secreta ultima ciuitatis sacra celebrarent. hoc ille renuntiauit impatori. Cumq; iussisset ut eos manu militari turbaret lapidib; atq; fustib; poplm cōmitit in fugā. nobiliores autē & pmores in amore iohis. redegit in carcē. Porro milites ut assolet accepta fiducia. pdā circa mulierū ornam̄ta faciebant. zonas aureas dextras. monalia. lauatoria. anulos. diademata. et cū ipsis aurib; earū auferentes inaures. Ob quā rē turba maxima & gemitus in ciuitate puenit. Hec sic tam̄ illi af-

fectum deposuere iohis. Verū publice plurimi conuenire. nec in platea nec in balneo p̄sumebant. quib; etiā erat domi quoq; manere piculosū. ita ut ciuitatē declinarent. Multi siquidē uiri plurimęq; mulieres nobili genere p̄creatę uirginitate atq; uirtute uitę laudabiles fuerunt;· Socrates.

Eo tempore etiā grando uehemens constantinopoli & circa eius suburbana descendit. Quod actum .ē. eodē consulatu honorii sexto & aristenę die tricesima septembri mīsis. quod dicebant dei iracundia gestum. eo q̄d sine iudicio iohis fuerat condēpnatus. Quib; ubis creīnītū dedit mors augustę continuā sub secuta. Q̄rta namq; die post grandinem est defuncta; Sozomenus.

Tunc enim & cyrinus calcedonensis ep̄s qui iohannē crebro lacerauerat secto pede defunctus est;. Alij tam̄ dicebant Socrates. iohm hoc iustę ppessum. eo quod multas ęcclās nouatianoꝝ quartodecimanorū & aliorū tulisset hereticorum;· Sozomenus. xxi.

Eo siquidem temp̄r quidam lector eutropius .ē. detentus. quasi & ipse in ęcclā misisset ignē. Qui dū multa fuisset tormīta ppess. redactus in carcerē p̄ paululū .ē. defunctus. Quid aut̄ de eo contigerit. existimo esse memorandū. Vidā uidit in somnis adstitisse altari uirū pulchritudine & magnitudine decoratū. quasi in honore martyris stephani consistentē. & quasi cogitantē eo quod boni uiri nusquam inuenirent. atq; totā se circuire ciuitatē. & nisi eutropiū nullū p̄emit inuenisse. Cumq; is qui uiderat ei uigilasset. sōmium retulit fidelib; uiris. Deinde requirens eos quia p̄fecto cōphensi fuerant & ūberib; macerati inuenit eutropiū eiq; retulit uisionē. At ille flens orationē sibi dari ab eo qui uiderat implorauit. Cumq; diuisos p̄fectus affligeret. nec psona incendij repperiret. etiā mulieres q̄sdam tenens suadebat ut ep̄i cōmunionē amplecterent arsacij. Et multę quidem declinauerunt. Olimpias aut̄ iniustū credens nequitię satisfacere; dixit. Adice m̄ calūmatores & uiolentias maiores impone. m̄ n̄ fas non .ē. cōmunicare & ea facē que pijs n̄ licet ppetrare. Quā dum nequisset declinare p̄fectus ut communicaret arsatio: tē dimissā & p̄ paucū thecā multo nudauit auro. Hoc m̄ credens ei frangi constantiā. Eo tempore tygrius p̄b̄r ueste nudatus & dorso cesus. ita tensus .ē. ut pedum ei ac manuum articuli soluerentur;· Socrates. xxii.

Arsacius itaq; cum paucū uixisset tempus. defunctus .ē. consulatu

sequenti stiliconis secudo et antemio undecima die nouebri mensis. Quo moriente de episcopatu constantinopolitana magna cepit esse contentio. Et propterea cum quattuor uacassent menses. sequenti consulatu arcadii sexto et probi atticus ordinatur eps. genere armenius habitu monachus a iuuentute sua naturali sapientia decoratus; Sozomenus.

Interea cum siricius quinq; xviii. annis romanum rexisset epatum anastasius ei successit. Post quem innocentius pontificatus iura suscepit. Defunctus quoq; est etiam flauianus. non consentiens in dampnatione iohis. Flauiano moriente porfirius antiochenum suscepit epatum. Et quoniam plurimi contra iohem consenserant. propterea in constantinopolitana urbe multa diuisio facta est. Ita ut missas apud semetipsos plurimi celebrarent. et scandala peruenirent. quoniam propter gratiam arsacii atq; porfirii necnon et theophili alexandrinę ciuitatis epi. dudum studio procerum posita lex fuerat. iubens omnes in ecclesiam conuenire et qui non communicarent. procul expellerentur; xxiiii.

Eo tempore. cum discordia sacerdotum etiam respublica magnis concussionibus turbabatur. Huni namq; transeuntes histrum. thraciam deuastabant. Isaurię quoq; latrones maxima multitudine congregata usq; ad carenos et phenicia[m] uenientes. urbes et uicos in medio positos populati sunt. Fidem tempus stelicho magister armorum. erat apud honorium magna preditus potestate. habebatq; sub se romanorum plurimos atq; gentilium qui contractis inimicitiis cum archadii ducibus cogitabat congredi contra eos. Tunc et agnes cum honorio alaricum regem gothorum fecit ordinari magistrum militum. Et accessit aduersus illyricum eiq; iouium prefectum constituit. ut arma contra romanos attolleret. ac prouinciales honorii subderet dicioni. Et cum alaricus barbaros sub se constitutos et per dalmatias habitantes congregasset uenit. ad epirum. Ubi multo tempore commoratus. reuersus est in italiam. quia cum discedere uoluisset honorii litteris est detentus. sicut ipse confessus est; Teodoritus.

Ea tempestate cyrillus xxv. theophili consobrinus. alexandrinum suscepit epatum. Hierosolimorum ecclesię presidebat iohs uir mirabilis successor cyrilli. Antiochię autem alexander uir sermone doctus. et uirtute ostendens magnis opibus; Is enim porphyrio succedens qui post flauianum fuerat ordinatus. multa reliquid monumenta clementię. Flauianus equidem sapientię subtilitate florebat. Porro sacratissimus alexander conuersatione summaq;

philosophia eloquio et plurimis bonorum beneficiis habundabat. Is namque etiam partem eustachii quam dudum paulinus flectere non potuit nec post illum euagrius precibus usus ceterorum corpori copulauit. Ergo quae festiuitatem quam similem nemo potuit aliquando uidere. Nam dum omnes fideles sibi iussisset sacerdotes simul et populo conuenit ad locum ubi eustathiani congregabantur. Simulque psallentes et unum canticum sub quadam congruentia predicantes. a porta ultima ciuitatis usque ad maiorem ecclesiam totam plateam compleuit hominibus. et ostendit fluuium rationalem et instar fluminis decurrentis. Hec iudei uidentes et arriani. et paruę reliquię paganorum. ingemuerunt. considerantes alios fluuios in mare ecclesię concurrentes. Is ergo pontifex. iohannis magni uocabulo in ecclesiasticis dipthicis primus inseruit. XXVI.

Huius doctoris reliquię sequenti tempore in regiam deuectę sunt ciuitatem. Rursumque fidelissimus populus per pelagus quasi per terram currens undas. bosfori lampadibus et cereis obleuauit. Hunc ergo thesaurum illi ciuitati modernus theodosius recondidit imperator qui sui aui et uocabulum sortitus. est et pietatem seruauit inuiolabilem. Is in eius loculo defigens oculos atque frontem. pro archadio et eudoxia genitoribus supplicauit. ut ignorantium delinquentibus ueniam condonaret. Dudum enim mortui sunt eius parentes. hunc orfanum relinquentes. Sed patrum et progenitorum deus ex puimenta pupilli eum sentire non permisit. Nam et pie nutriri fecit. et sine concussionis metu custodiuit eius imperium. atque tyrannorum consilia refrenauit. XXVII.

Is enim beneficiorum semper memor. honorat beneficiorum largitorem. Habebatque participes hymnorum sorores. seruantes conuersationem uirginitatis. et epulas maximas iudicantes sacrorum meditationes eloquiorum. thesaurum inaudibilem estimantes manus egentium. Uerum ipse princeps multis preconiis adornatur. Maxime uero clementia mansuetudine animi tranquillitate. nunquam recipiens tempestatem. Fide uera atque probali. cuius indicium nos conuenit ostendere manifestum. Quidam uir conuersatione quidem monachica sed asperior consilio adiit imperatorem pro aliqua causa rogans. Cumque hoc crebro fecisset nec ea per quibus postulauerat impetrasset. eum ab ecclesiastica communione prohibuit. et imposita ei obligatione discessit. Uerum fidelissimus imperator ad palatium reuersus tempore prandii adstantibus prensoribus. ait. non se sumpturum cybum nisi prius eius uinculum solueretur. Ob quam rem misit ad ciuitatis episcopum rogans ut iuberet ei qui ligauerat quatinus eius uincla resolueret. Cumque dixisset episcopus non debere a quolibet obligationem recipere. et mandasset quia solutus esset. ille tamen ei

n̄ suscepit solutionē. donec qui ligaue
rat multo labore requisitus ei commu
nionē quā ꝑhibuerat redidisset. Ido
loꝝ ꝗ̄ templa que fuerant derelicta
a fundamentis euelli fecit ut posti neq;
uestigiū erroris ꝑstini repperirent.
Hunc enī sensū etiā in sua lege c̄scͣpsit.
Quando ꝗ̄ roilas dux scythe transi
uit hystrū. & cū innumero exercitu
uehementer thracias populatus .ē. & ipsā
q̄ regiā ciuitatē obsidere se & subuertē
minabat̄. supnis iaculis atq; fulmi
nib; eū maiestas diuina pcutiens. &
ipsū & omnē simul concremauit ex
ercitum ;· XXVIII.

Tale aliquid a dn̄o eius consolatore
etiā partico ꝑlio gestū est. Nam
cū illi romanos uacare cognouissent.
et ciuitates in confinio constitutas de
bellarent. pacisq; pacta transcenderent.
uastatis finib; nemo ferebat auxiliū.
Impator nāq; de pace ꝑsumens. duces
& milites ad alia bella direxerat. Tē
ꝗ̄ imbre uehementissimo & grandine
deposita. ultius eos d̄s accedē n̄ pmi
sit. equorūq; ligauit cursū. ita ut
uiginti dieb; totidē ambulare stadi
a n̄ ualere-nt. Duces uenien
tes & con gregantes exer
citū. ꝑmo bello obsidentes
urbē impatoris uocabulo nominatā.
repti sunt inuenti. Cum enī hi plus
quā triginta dieb; goro romanus rex
ꝑdictā obsideret undiq; ciuitatē. &
multa machinamenta construeret.
turres contra muros ciuitatis excelsas
edificaret. Solus eunomius sacratis
simus eius ciuitatis. eps restitit. & im
petū molimenis eoꝝ machinasq; des
truxit. Et licet duces n̄ri hostibus
bellando cessissent. & obsessi ciues
resistere n̄ auderent. iste solus pug
nando sine uastatione reddidit ci
uitatē. Unus itaq; partis hostilis
uir dū consuete blasphemaret. &
rapsacis atq; sennacherib ūba pro
funderet. & cū uesania minaretur
sacrū se concrematurū templū. ille
uir sacratissim̄ n̄ ferens huius insa
niā. iussit arcu balistā poni iuxta ꝑ
pugnaculū. q̄d apli thome uidebat̄
habere uocabulū. & magno in eo
lapide coaptato. in nomine inq̄t
ei qui .ē. blasphemat̄. lapidē tenso
arcu dimittite. Tū lapis emissus.
ueniens usq; ad faciē nefandissime
blasphemantis. uultū ei ualde cor
rupit. caput contriuit. cerebrūq;
in t̄ra dispsit. Hoc cū dux exercit̄
cognouisset qui se ciuitatē capturū
.ēē. minabat̄. siluit. reb; ipsis uictū se
.ēē. pfessus. & metuens quesiuit pacē.
Sic ꝗ̄ rex omniū fidelissimū hūc pn
cipē conseruauit. cū & iste seruitu
tē pfiteatur & cōpetens offerat dn̄o
mynisterium ;· XXIX.

Inter hec innocentio mirabili ro
mane urbis antistiti successit bone
facius. bonefacio. zosim̄. zosimo.
celestinus. Hyerosolimis ū p̄ iohm

praylius suscepit ecclesie presulatum.
Verum in antiochia post sacrum alexan
drum theodotus castitatis speculum
ecclesie pontifex ordinatur mansuetu
dine et puritate conversationis orna
tus. Is enim chohortem apollinaris
sacris ovibus miscuit. rogans eos ut
unirentur ovilibus. Ea siquidem tem
pestate schigerdi persarum rex. contra
ecclesias huiusmodi causa bella com
monuit. XXX.

Abdas quidam erat episcopus plurimis
virtutibus adornatus. Is non medi
ocriter usus zelo divino pyria id
est focos eorum seu vestam destruxit.
Pyria namque pagani vocant tem
pla in quibus ignem servant. deum enim
arbitrantur ignem. Hoc dum rex cog
novisset a magis. evocavit abdam
et primo quidem mansuete culpavit
factum precipiens ut pyrion rursus
edificaret. Illo resistente et hoc se
nequaquam facere confirmante. u
niversas se rex destructurum inter
minatur ecclesias. cuius comminationem
terminus subsecutus est. Nam prius
illum virum occidi precipiens. destrui
quoque ecclesias imperavit. Ego siquidem
destructionem veste non reor oportu
ne commissam. neque enim sanctus apostolus dum
venisset athenis et civitatem reple
tam idolis conspexisset aras ab illis
honoratus destruxit. sed ratione
ignorantiam redarguit. et veritatis iu
ra monstravit. Quia vero destructum
templum reedificare noluit sed necem
magis elegit. nimis admiror et plu
rimis eum honorandum coronis existi
mo. Tale est enim ignem adorare quale
ei edificare templum. Hinc ergo sumens
tempestas initium. sevissime atque fero
citer contra pietatis alumnos intumuit.
et triginta iugiter annis fluctuatio
dira permansit. a magis velut quibusdam
procellis agitata. Magos enim appellant
perse eos qui elementa deificant. quorum
fabulas in alia conscriptione monstra
vimus. In qua horum interrogationibus dig
nas solutiones optulimus. Gororanis
itaque filius schigerdis post patris mortem
cum impio. etiam contra xpianam pietatem
bella suscepit. Quas enim tormentorum spe
cies et suppliciorum adinventiones
piis intulerit non est facile nec narrare.
Aliorum namque manus excoriaverunt aliorum
dorsa. aliorum capita a fronte incho
antes usque ad cervices nuda cute
reliquerunt. Alios sectis per medium cala
mis nudos operientes. et ipsas sectiones
calamorum carnibus aptantes atque a ca
pite usque ad pedes funibus stringentes.
Postea calamos ex eorum membris violen
ter trahebant ut acuta
sectio calamorum dum tra
hebantur eorum carnes se
carent. et tormentum amarissimi doloris
inferrent. Deinde fodientes lacus
et eos undique opturantes. soricum ma
iorum greges in eis miserunt. eisque pabu
lum athletas dederunt impie ligantes

manus eorum et pedes. ne possent a se
bestias remouere. Sed et alia tormenta se
uiora nimis exercuerunt habentes doc
torem ueritatis inimicum. Sed non potue
runt athletarum deuincere fortitudinem.
Sponte namque currebant ut occasio
ne huius mortis incorruptibilis uite
dona perciperent. Duorum tamen aut trium
memorabo: ut per hos reliquorum fortitu
do monstretur. XXXI

Hormisda quidam ualde nobilis
apud persas erat. qui patrem prefec
tum habuerat. Hunc dum rex ag
nouisset esse christianum deduci fecit et
imperauit ut saluatorem negaret deum.
At ille. Nec iustum inquit nec utile
precipis imperator. Nam qui docetur
ut deum omnium facile contempnat ac
deneget: facillime quoque spernet im
peratorem. cum et ipse sit particeps na
ture mortalis. Et si summo supplicio
dignus est qui tua sceptra contemp
serit imperator: multiplicibus tormentis
sudendus est qui cunctorum negauit
creatorem. At imperator cum debuisset
mirari prudentiam. fortissimum uirum
eius et dignitate nudauit athletam.
iussitque ut nudus traheret calamos
exercitus. Cumque plurimi transis
sent dies: respiciens de superioribus
imperator. uidit illum eminentissimum
uirum solis radiis inflammatum et pul
ueris squalore completum patrieque
nobilitatis memor. eum ad se iussit
adduci et ex lineis uestibus operiri.
Deinde putans quia tam precedenti
afflictione quam ei miseratione mol
liretur. Iam nunc inquit illa obstinatione
priuatus. nega filium fabri. At ille dei
zelo completus. disrupit uestem et iacta
uit. dicens. Si propter hoc me putas a
pietate recedere: habe donum cum im
pietate quam possides. Hanc ei for
titudinem contemplatus. nudum eum
a suo proiecit imperio. XXXII

Saimin quoque mille famulorum
dominum resistentem sibimet negare
creatorem omnium non ferentem requirens
qui seruorum eius erat uilissimus ei aliorum
seruorum tradidit dominatum seruire
precepit simul et eius uxorem. per hoc putans
propugnatorem se flectere ueritatis.
Sed spe sua deceptus est habebat
enim ille domum in petra constructam.

Beniamin etiam diaconum XXXIII
comprehendens. clausit in carcerem.
Cumque duo transissent anni super
uenit legatarius romanorum pro aliis cau
sis acturus. Et dum agnouisset hoc
postulauit a rege ut dimitteretur
diaconus. Porro rex iussit ut permit
teret beniamin quia nulli magorum
doctrinam christianam predicare presumeret.
et dimitteretur exire. Et legatarius
quidem custodire beniamin quod rex
preceperat compromisit. Beniamin autem
audiens monita legatarii. impossi
bile est inquit non me participari
lumini aliis quod ipse percepi. Quanto enim
supplicio dignus sit qui talentum

absconditur. sacra euangeliorum testatur ecclesia.
Sed rex horum tenorem agnoscens. iussit
eum absolui de uinculis. At ille predi
care nullatenus quiescebat. et capi
ens eos qui ignorantie caligine tene
bantur: intelligibili luci iugiter of
ferebat. Cumque transisset annus.
regi gesta illius nuntiantur. Tunc
deductum a se negare iussit quem ad
orabat dominum. Uerum ille requisiuit a
rege dicens. Quo dignus honore est
qui suum derelinquens regnum inua
dere studuerit alienum? Cumque
dixisset rex morte nouissimoque
supplicio: sapientissimus uir ille respon
dit. Quid ergo non iuste patiatur homo qui
factorem mundique creatorem nutritorem
ac saluatorem deserens. unum conser
uorum suorum deificare uoluerit. et debi
tum illi cultum isti magis optulerit?
His sermonibus rex accensus: uigin
ti calamos acui et totidem unguibus
digitorum eius manuum atque pedum precepit
infigi. Cumque hoc supplicium ab eo
derideri conspiceret: Alium rursus
calamum acutum in eius femore unde
humana origo descendit iussit im
mitti. Cumque crebro eiceretur et rursus
induceretur: ineffabiles ei dolores o
perabatur. Post hoc uero supplicium impii
atque feroces: uirgam grossam spinis un
dique plenam. per eius meatum iussit in
duci ut hoc modo spiritum fortissimus de
certator emisisset. Sed et alia mul
ta ab illis impiis sunt presumpta.

Nec tamen mirandum est. quia illorum fero
citate et impietate longanimiter deus
omnium patiatur. Quando ante ipsum
maximi constantini quicumque fuerunt
romanorum imperatores contra ueritatis
ministros uehementer insanierunt. Dio
cletianus namque passionis salutaris
die in omni impio romanorum destru
xit ecclesias. sed nouem transactis annis i
sti quidem denuo floruerunt. et multipli
cem magnitudinem ac pulchritudinem
susceperunt. Ille uero pro rabie sue impie
tatis extinctus est. Nam et bella huius
modi futura dominus predixit. et ecclesie uic
toriam predicauit. Nos tamen ipse quoque
res edocent. quia plus nobis utilia sunt
bella quam pax. Quia pax delicatos
nos remissos facit et timidos. Porro
bellum et mentem acuit. et presentia quasi
transeuntia contempnere persuasit. Sed
hec quidem et in alio opere crebrius e
narrauimus. XXXIIII. xxxiiii.

Illo quoque tempore quo sacratissimus
theodorus anthiochenam regebat
ecclesiam. theodorus mopsuestie ciuitatis
episcopus sed totius doctor ecclesie. diu contra
uniuersam chohortem hereticorum fortiter
dimicasset. terminum uite sortitus est.
Is enim diodori quidem magni doctri
na potitus est. Iohannis uero sacratissimi
fuit socius atque cooperator. communiter
enim diodori pocula spiritalia sunt adep
ti. Qui sex et triginta annis mansit
in presulatu. et contra arrii eunomiique
acies. fortissime preliatus est. insidiasque

latronis apollinaris extinguit. optimaque pascua diuinis ouibus preparauit. Cuius frater polycronius apamenam rexit ecclesiam. et gratia sermonis et claritate conuersationis ornatus;

Non multo post tempore quam iohannes defunctus est moritur et archadius imperator uir mitis et quietus. et circa finem uite per huiusmodi causa uenerabilis estimatur. In urbe constantinopolim domus est maxima habens cognomen carie id est nucis. Est enim in eius domus uestibulo arbor nucis. in qua sermo est eo quod fuerit appensus martyr acacius et defunctus. Ob quam rem etiam oratorium illic est edificatum. Hoc archadius uidere uolens ad orationem uenit. uotoque completo reuertebatur. Proinde tunc hi circa oratorium habitantes uolentes imperatorem uidere. currebant. et alii quidem foras domum processerant ut melius aspectum principis et ordinem uiderent obsequii. alii uero sequebantur. Vbique omnes cum mulieribus atque filiis simulque mancipiis extra domum fuissent egressi. repente maxima domus oratorio coherens. subito tota corruit. Clamor cum amiratione secutus est quoniam oratio principis tantos a ruine imminentis periculo liberauit. Archadius itaque relicto annorum octo filio theodosio de quo iam plura sunt narrata. defunctus est consulatu bassi et philippi prima die mai mensis. anno secundo ducentesime nonagesime septime olimpiadis. Is quidem cum patre quidem theodosio tredecim regnauit annis. Post mortem uero patris quattuordecim. Vixit annis triginta et uno;

Historie ecclesiastice liber decimus. explicit. Incipiunt tituli eiusdem libri. XI. XI

Quia theodosii iunioris imperium prefectus regebat anthemii
De attico episcopo eiusque moribus.
De theodosio episcopo synnade. et quemadmodum illic macedoniani conuersi sunt.
Quomodo iudeus paralyticus per baptisma sit curatus.
De sabbatio heresiarche eiusque sequacibus;
De morte theodoriti arrianorum episcopi et ordinatione faubasti et que sub eo sint gesta. Pontifices.
De ordinatione cyrilli alexandrini.
Quomodo apud persas per maruthan episcopum sit xpianitas dilatata.
Quemadmodum italiam uastarit alaricus.
De celestino romano pontifice et quomodo nouatianos fuerit insecutus. et de sabbatio.
De seditione et necibus; xpianorum quas per iudeos alexandriam peruenerunt.
De hypatia phylosopha quomodo in alexandria fuerit interempta.
Quomodo iudei presumptionis sue penas exsoluerint.
De iudeo qui dum sepe baptizaretur. aqua fontis abscessit.
Quomodo isdigerdus rex persarum xpianos fuerit persecutus et a romanis euictus.
Quomodo achatius episcopus amide captiuos

psarum redemit a romanis multibus
uenditis uasis ecclesie et pastos eum
sumptibus ad propria destinauit.
De eudoccia uxore theodosii et de lau
dibus ipsius theodosii.
Quomodo iohannes tyrannus in occiden
te fuerit superatus. Expliciunt
tituli libri .XI.
IGITUR archadio imperatore defuncto. ho
norius quidem eius frater regebat esperiam.
Orientales autem prouincie subditio
ne manebant theodosii iunioris
cum esset annorum octo anthemio prefec
to omnia disponente. Erat enim iste
nepos philippi qui paulum episcopum sub
constantino ab ecclesia expulerat.
et macedonium introduxerat. Is
enim muro maximo urbem constan
tinopolim circumdedit. Qui uir sa
pientissimus inter illius temporis
homines putabatur et erat. et nichil
inconsulte faciebat. sed cum multorum
consilio que erant agenda tracta
bat. et maxime sophiste troilo
se credebat. II.
Imperatore quidem octo annos agente. tunc
annum atticus habebat episcopatus
uir clarus et eruditus. uenerabilis.
atque prudens. Unde etiam ecclesias
sub eo magnum sumere contigit
incrementum. Non enim solis proprie fidei
personis munificus erat. sed etiam he
reticis in admiratione sue sapientie de
monstrabat. quos fatigare quidem
nolebat. Cum uero eos terrere temptasset

denuo mansuetudinem ostendebat.
et inter hec non neglegebat eloquium.
Laborabat enim circa ueterum lectionem
noctibus et incumbens. Qua propter non eum
mouebant philosophice aut sophi
stice lectiones. Erat enim et cum fabu
lantibus gratus et cum tristibus mestus.
et absolute secundum apostolum omnibus omnia
factus est. Primo quidem cum presbiter esset.
libros faciebat. et meditatos coram
ecclesia recitabat. Postea uero etiam fidu
ciam cum labore sortitus sub oculis
doctrinam laudabilem proferebat. non tamen
tales erant eius sermones ut etiam ab
auditoribus scripture traderentur.
Que uero eius temporibus memoranda pue
nerint enarrabo. III.
In synnada pacatiane frigie ciui
tate theodosius quidam erat episcopus et
machedonianos cum illic plures es
sent insequebatur. et non solum eos ciuita
te sed etiam ab agris nimia crudelitate
pellebat. cum orthodoxorum ecclesia
persecutiones inferre non soleat quod ille
non zelo recte fidei. sed pecuniarum a
more faciebat. Contra quos uniuer
sos tam clericos quam iudices prouincia
les armabat. et precipue agapitum eorum
turbabat episcopum. Cumque iudices prouin
tie ad inferenda tormenta sibi sufficere
non putaret constantinopolim est profectus
ut prefectorum solatia mereretur. Ibique
posito theodosio propter huiusmodi
causam agapitus macedonianorum episcopus
ad meliorem se contulit partem habi

toq; tractatu cu omni clero. et euocans totu poplm sibimet subiacente suasit eis ut consubstantialitatis susciperent fidem. Hoc facto repente cu maxima multitudine. et magis cu omni ut ita dixerim ciuitate. ad orthodoxorum ecclesiam uenit. et oratione facta sede in qua theodosius psidere solebat optinuit. Te ueniens poplm de ceto fide consubstantialitatis docens ecclia tenuit sinnadense. His itage stis n p multu tempis theodosius cu pfectianor uenit auxilio. et nich sciens hor que fuerant gesta. ad ecclia pperauit. ex qua ab omnib; expulsus. rursus constantinopolim remeauit. et apud epm atticu que fuerant contra eu gesta deposuit. quemadmodu inrationabilit epatu fuisset expulsus. Atticus aute cognoscens utile causa ecclie puenisse. theodosiu quide ubo consolatus e. ut pa tient ferret. Preponens aut causis psona lib; generale utilitate scripsit agapito. ut teneret epatu nichilq; de inimicitiis theodosij cogitaret; IIII.

Hoc igitur unu e reru utiliu q attici tempib; in ecclia puenerunt. sed neq; miraculor ac sanitatu his defuit causa tempori b;. Qda naq; iudeus cu paraliticus eet. plurimis annis in lectu iacebat. Cuq; omnis medicina ei fuisset exhibita et cunctor iudeor nich oratio pua leret. nouissime ad baptismatis xpianu grām confugit. Huic soli ueritatis medicamini se comittens. hoc ueloci t epo attico nuntiatur. que cathecuminu factu et spe xpi pmittens. de portare cu lectu pcepit ad baptismu. Veru iudeus paralyticus baptismu uera fide suscipiens. cu de fonte fuisset leuatus. egritudine repente priuatus e. et deceto sanus fuit. Hanc q cura uirt xpi etia nris tempib; demonstrauit. q causa plurimi paganor credentes baptizati sunt. Iudeos aute licet signa querentes. hec tn n puocauert ad fidem. his ita apud xpianos gesta plurimi paruipendentes. in sua nequitia pmansert. et n solu iudei tantis pdigiis resultabant. sed etiam sequaces eorum similia sapuisse conuicti sunt; V.

Sabbatius itaq; cuius dudu fecimus mtione nolens in suo ordine manere presbiteratus. desiderabat epatu. Hisde que tprib recessit ab ecclia nouatianor. occasione habens quasi ppt obseruatione pasche iudaice. Faciebatq; collectas contra si sinnu suu epm in loco ciuitatis qui xerolofus appellatur mercadij foro. Ille eni rem comisit ualde piculosa. Die naq; festiuitatis in euglica lectione ubi scptu est. Erat eni pascha

uideor. uerba que nusquā scripta
neq; audita sunt. p̄sūpsit adicere
id ē. maledictus qui p̄t̄ azimas
celebrauerit pascha. Hoc auditū
pcucurrit in poplm̄ & simplices
decepti nouatianorum laicorū con
uener̄t ad illum. Quod tamē ma
lū n̄ remansit multū. s; in finem
pessimā ei falsitas. ē confusa. Post
paululū enī dū ad quandā festi
uitatē multi concurrerent ut ui
gilias solite celebrarent. formido
subito demonica irruit sup eos.
quasi sinnius eorum ep̄s ueniret cū
maxima multitudine facta q; ēt
ba quippe nocte & in angustię
loco cōpti. semetipsos contriuer̄t.
ita ut ultra. lxx. homines more
rent̄. Hoc facto plurimos a sabba
tianorum secta phibuit. Quidā ūm
ei rusticitate manser̄t;. vi.

Eo tempore dorotheus arrianorum
ep̄sul quē ab antiochia constan
tinopoli transtuler̄t cū centū decē
& nouē uixisset annis defunct9 ē.
consulatu honorii septimo & theo
dosii secundo. sexta die nouēbris
m̄sis. Post quē arrianę supstitio
nis barbas ordinat̄ ep̄s. Sub hoc
itaq; barba p duos p̄rbros eloquen
tissimos arrianorum religio floruit.
Quorum alt̄ timotheus. alt̄ georgi9
dicebat̄. Sed georgius doctrina
helladica erudit9 erat. Timothe9
sacris litt̄is incūbebat. Et georgi9
quidē semp aristotilē & platonē ha
bebat in manib;. Timotheus origenē
ita ut etiā lingua hebraica loquerēt̄.
Timotheus dudū psalthyrianorū
fuit heresēos. Georgiū barbas pres
biterū ordinauit. Timotheū itaq;
ego ipse uidi. & cognoui quēadmo
dū interrogantib; erat respondere
paratus. soluens obscurissimas que
stiones que in diuinis inueniunt̄
eloquiis. teste uocans ueracissimū
origenē. Michi tn̄ uidet̄ ēē mira
bile quomō tales uiri in arrianorū
lege manserunt. Quorum unus quid̄
platonē semp habebat in manibus.
alt̄ respirabat iugit̄ origenē. Dū nus
quā plato secūdam ul' t̄tiā causā sic ipse
nominare solet initium subsistentię
asserat pcepisse. Et origenis coet̄nū
ubiq; fateat̄ filiū patri. Qui licet
in sua sententia manserint. reli
gionē tam̄ arrianā p duxer̄t latent̄
ad meliora. Multas itaq; arrii blas
phemias doctrinis p̄p̄is expuler̄t;.

Inter hęc defuncto theophilo . vii.
passione litargica consulatu hono
rii nono & theodosii quinto. facta
contentione ppt̄ ep̄atū int̄ thimo
theū & cyrillū. die t̄tia mortis theo
phili cyrillus ordinat̄ ep̄s. & maiori
fastu quā theophilus tenebat ep̄a
tū. Qui mox ep̄atus sui pncipio no
uatianorum claudens ęcclias. omnia
uasa eorum sacra pcepit ep̄mq; eorum
theopompū reb; quas habebat oīb;

spoliauit ;· VIII.

Eodem tempore apud psas . ē . xpianitas dilatata. Int romanos enim & psas. semp ppt diuisas causas mittuntur legationes. Tunc g casus attulit ut maruthas mesopotamen eps cuius dudū meminim a romanor imperatore ad psarū destinaret regē. qui multā reuerentiā apud maruthā inueniens. eū decent honorabat. & tanquā diuinū respiciebat uirū. Hoc factū mordebat magos. metuentes ne regē xpianū fieri suaderet. Nam cū dolore capitis multo tempore torqueret. magis eū curare nualentib; maruthas orationib; fec incolomem. Ob hanc g causā moliti st quandā magi fallaciā. & qm psę ignē colunt. consueuitq; rex in quadam domo ignē ardentē ppetuo suppliciter adorare. Magi sub terra hominē abscondentes. tempore quo rex solebat orare eū talia clamare fecerunt. Mitte foras regē. impie enim egit quia sacerdotē xpianor iudicat. ēē. uenerandū. Hec audiens isdigerdis psarū rex. licet reuerentiā haberet. tam maruthā abicere cogitabat. Porro maruthas uere dō uenerabilis homo uacabat orationib; p quas inuenit dolū magicis artib; fabricatū. Veniensq; ad regē. Noli inquit illuc ire rex. s; ingressus dū audieris uocē. fodere iube. & doli causas inuenies. Non enim ignis loquitur. sed hominum molimina huiusmodi. ēē. noscuntur. Hoc dicto. flexus. ē. psarū rex. & rursus ingressus est ubi ignis inextinguibilis seruabatur. Cumq; audisset uocē. iussit fodere locū. Tunc qui mittebat quasi diuinā uocē inuentus arguitur. Iratusq; rex magor genus usq; ad decimā iussit imminui portionē. Hoc facto. maruthe dixit. ut tēpla que uellet edificaret. Ex hoc apud psas suscepit xpianitas incrementū. Tc g maruthas a psis constantinopoli remeauit. Non longo p tpr destinatus. ē. iterūq; magi machinabantur ne eū susciperet rex. feceruntq; fetorē quendā in locum unde rex transire solebat. & qsi a xpianis factū fuerit derogabant. Cumq; rex suspectos iā habens magos. hoc cū studio requisisset denuo ab eis concinnatū. ēē. cognouit. Quā ob rē plurimos eor suppliciis tradidit. Maruthā u potiori honore coluit. & romanos ualde dilexit eorq; amplexus. ē. pacē. qui pene xpianus fieri potuit. Dū aliud miraculum p maruthā & ablatē psidis epm puenisset. Ambo naq; molestū demonē a regis filio ppulerunt. orationib; uacātes atq; ieiuniis. Post hec aut isdigerde defuncto antequā fieret xpianus. ad ei filiū puenit impium.

IX

Cuius tempore inter ꝑsas atq; ro-
manos pacta soluta sunt ;· .ix.

Per idem temp⁹ innocentius ꝑm⁹
rome nouatianos ꝑsequi cepit.
multasq; eoꝝ tulit ecclās. q̄ tēpr̄
roma ē a barbaris depͣdata. Ala-
ricus enī quidā barbarus ditioni
romanoꝝ a theodosio impatori
subiectus. atq; cont̄ eugeniū tyran
nū solatia ꝑbens. & ꝑptea romanis
dignitatib; honoratus. felicitatē suā
n̄ ferens. impare quidē n̄ elegit. s;
discedens ab urbe constantinopoli-
tana. uenit ad partes hesperias. Cū
q; uenisset illyricū omnia subuerte-
bat. Et transiens thessaliā habita
congressione circa fluuiū piniū apd̄
nicopoli epiri. pene tria milia ui-
ros eius thessali peremerunt. Post
hec autē quicquid eis incurreret
destruentes. nouissime romā uene-
runt. quā uastantes plurima qd̄ē
miraculoꝝ ei igne concremauerūt.
pecunias autē abripuerūt. Multosq;
senatorij ordinis diuisis subdidere
suppliciis. Deridentesq; romanum
regnū. impatorē fecerūt quendam
nomine attalū. Quē una die tanq̄
impatorē fecerūt ꝑcedere. altera ū
serui schemate ministrare. Hec
dū egisset. alaricus in fugā repen
te conuersus ē. fama ꝑcedente quia
theodosius impator contra eum
misisset exercitū. Que fama n̄ fuit
ficta. Reuera nāq; exercit⁹ ueniebat.

Fertur itaq; quia cū alaricus ꝑgeret
ad romā. uir quidā uenerabilis con-
uersatione monachus eū monuisset ut
mala talia facere n̄ auderet. Neq; ne-
cib; gauderet aut sanguini. At ille.
Non inquit ego uolens romā ꝑficis-
cor. s; quidā cotidie m̄ molestus est
torquens & dicens. Pergere romanā de-
strue ciuitatē. Hec etiā de his dicta
sufficiant ;· .x.

Inter hec celestinus rome ordinat⁹
eps̄. qui etiā nouatianoꝝ abstraxit
ecclās. & eoꝝ epm̄ nomine rusticulū
in occulto coegit. celebrare collectas
usq; ad illud nāq; temp⁹ plurimas no-
uatiani habebant ecclās. Porro con-
stantinopoli n̄ talia ꝑtulerūt. s; cū eos
diligerent. etiā intra urbē eos collectas
facere ꝑmiserūt. Moriente ū sisinnio
nouatianoꝝ epō. crisantus ad epātū
trahebat⁹ uir multis romanoꝝ digni-
tatib; honoratus. Quo fugiente. sabba-
tius temp⁹ se oportunū ad epatum
inuenisse credens. fecit quosdā ignobiles
sibi man⁹ imponere. iusiurandū qd̄
ꝑbuerat paruipendens. cui mores
cū popl̄s abhorruisset. chrysantū
ꝑ loca omnia requirebant. Quē in-
uenientes in bithynia. inuitū sacer-
dotiū suscipere coegerunt. Qui nich
ꝑcipiebat ecclie nisi die dominico
duos panes ;· .xi.

Ea siquidem tempestate iudeoꝝ
domus ab alexandria ē hui-
modi causa ꝑiecta. Alexandrinoꝝ

popl̄s plusquā alię generationes se
ditionib; deditus est. Qui si occasi
onē acceperit importabilia mala cō-
mittit. Nam p̄ter sanguinē n̄ cessat
alit̄. Contigit itaq; t̄c ut int̄ alter
utros contentiones haberent. n̄ ꝓpt̄
necessariā causā. s; ꝓpt̄ studiū pan
tomimoꝝ. Quia enī is qui die sab
batoꝝ saltabat. plurimū habebat
popl̄m iudeoꝝ. dū uacantes n̄ audi
tioni legis. sed theatris occuparent.
ea dies litigiosa extitit inter partes.
Cumq; hoc aliquatenus fuisset ab
alexandrię p̄fecto correctū. nichil
ominus mansere iudei partis alt̄i
inimici. Et cum. eēnt. semp̄ xp̄ianis
infensi. cont̄ pantomimos eoꝝ am
plius dimicabant. Tunc ḡ orestes
p̄fectus alexandrię festiuitatē qn̄
dā quā politiā uocant in theatro
celebrabat. Ubi ꝯ aderant quidā a
matorū cyrilli dispositiones p̄fecti
uolentes agnoscere. Inter quos qui
dā nomine gerax. doctor puerilū
litterarū. ꝯ cyrilli feruentissimus
uehement̄ auditor. de solitus plausus
in eius expositionib; (celebrare) excitare. Hūc itaq;
geracē cū uidisset in theatro iudeoꝝ
turba clamabat aduersus eū quia p
nichilo uenerit. nisi ut in theatro se
ditiones int̄ popl̄os excitaret. Ve
rū orestes dudū habens odiū cont̄
cyrilli sup̄biā. arreptū geracē pu
blice fecit in theatro agi uerberib;.
Hoc cyrillus agnoscens. conuocatis

prioribus iudeoꝝ ut decebat. ad
monuit ne contra xp̄ianos seditio
nes ulterius excitarent. Porro t̄ba
iudeoꝝ hoc paruipendens maiora
contra xp̄ianos tractauere moli
mina. Dantes itaq; sibimet signū
ut anulū factū ex palma omīs ha
berent in digito. contra xp̄ianos hoc
m̄ dimicauerūt. Fecerūt enī quosdā
de suis una nocte p omīs ciuitatis
discurrere regiones. clamantes qm̄
alexandriā arderet ecclia. Ob quā
rē xp̄iani undiq; concurrebant.
quasi ut ecclię flāmas extinguerent.
Porro iudei ignorantes. interime
bant. semetipsos p signū anuli cog
noscentes ac parcentes alt̄utris.
Facto autē die. latere nequiuerunt.
Ob hanc rē p motus cyrillus. cū ma
xima multitudine synagogis asti
tit iudeoꝝ. Et illas quidē abstu
lit. iudeos autē expulit ciuitate.
eoꝝq; substantiā diripere popl̄is
imperauit. Hoc ḡ m̄ iudei a temp̄ib
alexandri machedonis illā ha
bitantes urbē. t̄c nudi p̄sus ex
pulsi sunt ꝯ p singła loca dispsi.
do amanthius ū medicinę sophi
sta constantinopolī ueniens. xp̄i
anū se fore p̄mittens. postea reuer
sus in alexandriā est. Igit̄ alexan
drię p̄fectus orestes ualde contri
stabat̄. eo quod populosā urbem
ita desolatā repente conspiceret.
unde etiā p̄ncipi retulit qd̄ puenit.

Sed et cyrillus delicta iudeorum imperatori non tacuit. et orestias amicitias cogente populo postulauit. Cumque prefectus amicitiarum uerba refutaret: euangelia optulit ei cyrillus. et dum neque sic eius corda subigerentur: hec denuo peruenerunt. Monachorum quidam in monte nitria constituti fautores theophili ex illo quo contra dioscorum iniuste fuerat coarmatus: etiam pro cyrillo libenter prelia susceperunt. Relictisque monasteriis uiri pene quingenti. et uenientes ad ciuitatem precedentem in carpento prefectum. immolatorem idolorum paganumque clamabant. At ille putans immissione cyrilli factum clamare cepit. Christianus sum. et ab attico constantinopoli baptizatus. Illis hec uerba despicientibus: ammonius quidam eorum prefectum petra percussit in capite. qui repente completus est sanguine. et recedentibus officiis atque lapidum impetum declinantibus: cum paucis remansit. Inter hec populus concurrebat. ut prefecti uindicaret iniuriam. Detentumque ammonium diu uerberibus castigauit. donec traderet morti. Non post multum hec nuntiantur imperatori. Corpus autem ammonii sumens cyrillus. in quadam ecclesia sepeliuit. eique aliud nomen imposuit. ut non pro sua culpa. sed pro christo mortuus crederetur. Cui laudes quasi martyribus offerebat. Sed qui uere nouerant quia dignas susceperat suo scelere penas cyrillum ualde culpabant. Sed neque in hoc solummodo cyrilli et orestis aduersitas conquieuit. quando post hec aliud est exortum. xii.

Erat in alexandria quedam mulier hypatia filia theonis philosophi. et in tantum erudita ut super philosophos eius temporis eminueret. et in platonicam scolam a plotino uenientem susciperet ipsa successionem atque omnes philosophicas lectiones exponeret. Qua propter omnes currebant ad eam propter honestam doctrine fiduciam. Ueniebant enim etiam ad iudices. nec habebat ullam uerecundiam pudice permixta uiris. dum eam cuncti pro sui castitate uenerarentur. Tunc igitur inuidia contra hanc feminam est accensa. Dum enim crebro pergeret ad orestem ecclesiasticus populus motus aduersus eam est tanquam ipsa eum ab amicitiis prohiberet episcopi. Quam ob rem conspirantes uiri acerrimo feruore pulsati. quorum dux erat quidam petrus lector. seruauerunt mulierem ad propria remeantem eamque de uehiculo deponentes. ad ecclesiam que uocatur cesaris traxerunt. et uestibus exutam lapidibus peremerunt. Quam postea membratim dilacerantes in loco qui dicitur cinarus igne concremauerunt. Hec res non mediocriter liuorem cyrillo et alexandrine concussit ecclesie. Aliene namque sunt a christianis cedes et pugne. Hec igitur acta sunt quarto anno episcopatus cyrilli consulatu honorii decimo et theodosii sexto. mense martio ieiuniis existentibus. xiii.

Post paucum itaque tempus iudei rursus illic lite contra christianos agentes. puniti sunt in loco qui dicitur mestar posito inter calcidem et antiochiam syrie. Hic itaque iudei consuete quedam risibilia celebrantes. pre ebrietate accensi. inter alia christianis ipsique christo derogare ceperunt. deludentes cruci et spem in eo qui est crucifixus habentibus. Comprehendentes igitur infantulum christianum. alligatum cruci suspenderunt. Et primum quidem deludebant et inridebant ei. postea vero correpti vesania ipsum infantulum verberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira congressio inter eos atque christianos exorta est. Quod dum principes agnovissent. puniantur iudicibus mandatum est ut huiusmodi quererentur auctores et punirentur. Et hoc modo dignam ultionem sua nequitia receperunt. XIIII.

Ea siquidem tempestate iudeus quidam seductor ficta christianitate crebro baptizabatur. et hac arte pecunias congregabat. Cumque multis heresibus inlusisset arrianorum atque machedonianorum. postremo ad ecclesiam venit orthodoxorum. Cui dum tempus ieiuniorum fuisset impositum multisque adhuc diebus occuparetur. cepit festinare ut quasi inferventi studio baptismatis dona perciperet. Preparatur baptisma et vestis congrua baptizatis. Cumque fons fuisset impletus. deducitur iudeus ad baptizandum. Tunc dicitur quedam invisibilis virtus aquam disparere precepit. Cumque presentes non cogitantes divinam virtutem aquam per cuniculum prius defluxisse suspicarentur. diligenter undique clausum rursus impleverunt fontem et denuo deducto iudeo aqua disparuit. Tunc sacerdos quid mali inquit fecisti o homo. An certe nesciens baptisma iam potitus es. Ob quam rem cum diversi concurrerent. quidam iudeum recognovit quem baptizatum ab attico episcopo ipse susceperat. et hoc modo illius fraus universis apparuit.

XV. Interea defuncto isdigerdo rege persarum eius filius baralanis ei successit. Hic instigatus a magis. crudelibus torquebat suppliciis christianos. Cumque christiani apud persas opprimerentur confugiunt ad romanos eorum petentes auxilium. Quos atticus episcopus libenter excipiens. eosque quantum erat possibile fovens. que gesta fuerant theodosio nuntiavit imperatori. Eo quoque tempore etiam alia causa provenerat que romanos persis faciebat infensos. quoniam persae auri fossores quos a romanis ad mercedes acceperant. reddere contempnebant. Et quia onera negotiatorum romanorum violenter abstulerant. Cum illa ergo ingratitudine etiam christianorum ad romanos confugientium est adiecta. Mox ergo persarum rex legatos mittit repetens fugientes. Porro romani nequaquam ad se con-

fugientes reddere uoluerunt.
n̄ solū supplices libare studen
tes sed p xp̄ianitate libenter
om̄ia sustinere. Quā ob rē dimi
care quā perituros xp̄ianos tradē
potius elegerunt. Solutis ḡ ppt
hoc pactis. bellū crudele cōmissū
ē. de quo absurdū n̄ ē pauca nar
rare. Romanoꝝ ḡ imperator misit
exercitū. cui p̄fuit militię magist
ardaburus. Is enī p sicā regionē
parmenię fines ingrediens. unā
eꝰ puintiā azazensē ualde ua
stauit. Cui cū plurimo exercitu
narseus dux parthoꝝ regis oc
currit factaq; congressione de
uictus ē. Quo facto cogitauit
p mesopotamiā romanoꝝ pro
uintiā sine custodia consistentē
inuadere. & hoc m̄ de romanis
ulcisci. Sed romanoꝝ ducē nar
sei consiliū latere n̄ potuit. De
p datis enī azazenā uelociter
regionē & ipse mesopotamiā ue
nit. Et idō narseus licet multū
habuisset exercitū romanorum
terras introire n̄ potuit. sed ueni
ens ad nisibin psarū ciuitatem
in confinio constitutā ardabu
rio mandauit ut diē & locum
statueret p̄lioꝝ. At ille uenienti
b; nuntiate inquit narseo. quia
n̄ quando tu uolueris romanoꝝ
pugnabūt imperatores. Uerū impa
tor dō soli spem belli committens.
destinauit exercitū. & quia fideliter
dō supplicans repente impetuit auxiliū. hine datur agnosci. Dū con
stantinopoli peruenit bellorum estua
tio magna consurgeret angli dei
iter agentib; p bythyniā ad urbē
constantinopolī se demonstrauerūt.
iubentes ut confiderent & orarent
& dō crederent. quia romanos uicto
ria sequeretur. dicentes se mediatores
belli directos a dō. Hoc auditū n̄
solū ciuitatē sed etiā milites confor
tauit. Cumq; ad mesopotamiam
bellū fuisset de armenię regione trās
latū romani psas in nisibi clausos for
titer obsidebant. ligneas turres fa
cientes ad ūsus eos. easq; cont muros
applicantes. & plurimos de muris
contra se pugnantiū pimētes. Porro
baraabanis psarū rex audiens azazenā regionē ab eis fuisse uastatā. &
eos qui in nisibi clausi uidebantur
obsessos. seipsū cū magno exercitu
p̄parauit occurrere. Miratusq; ro
manoꝝ uirtutē. saracenoꝝ solati
a postulauit. quoꝝ tūc erat rex ala
mundarus uir fortis & preliator.
Qui dū multa milia sarracenoꝝ
haberet. psarū regi iā uictoriā pmit
tebat. seq; ei antiochyā syrię tradi
turū. Sed n̄ contigit qd̄ putauit.
Dš enī omīb; sarracenis quendā
irrationabilē metū latenter iniecit.
Ita ut putarent sibimet romanos
insistere. turbatiq; nec habentes

quo fugerent. in fluuiū eufraten se-
metipsos armati pcicebant. Ubi
plus centū milia uirorū necati atq;
consūpti sunt. His ita puenientib
nisibin obsidentes. cū audirent
psarū regē plurimos elefantos ad-
ducere. pterriti cuncta quidē ob-
sessionis machinamta concrema-
uerunt. & ad ppria loca reūsi sunt.
Que ū congressiones pea puenert.
& quom areobindas. alt romanoꝝ
magister militū. fortissimū psarū
monachū interemit. aut quom ar-
daburius septē fortissimos psarum
duces insidiis captos occidit. ut qm
biatianus alter dux romanoꝝ reli-
quos sarracenos extinxit. pt eun-
dū ē ne uideat multū apposita re-
latione digressus. Que tē q̄ gerebantur
tur uelocit impatori theodosio nun-
tiata sunt. Quom autē hec cito cog-
nosceret. indicare n piget. Inuenit
quendā uirū animi habitu corpisq;
fortissimū nomine palladiū. qui
tanta uelocitate ueredos agebat.
ut trib; dieb; pueniret ad t̄minos
romanoꝝ atq; psarū & rursus toti-
dē remearet ad constantinopolim
ciuitatē. Is enī etiā alios romani
impii t̄minos uelocit transibat.
De quo quidā eloquentissim sic ait.
Iste uir cū sit lata romana respubli-
ca eā paruulā sua uelocitate demon-
strat. Quē etiā psarū rex sepius
admiratus est. Romanoꝝ ꝗ im-
pator. licet uideret apte collatā sibi
a deo uictoriā puenisse tam̄ pacē
n dissimulauit expetere. Misitq;
helionē uirū prudentē & honora-
tū. ut cū psis de pace loqueretur.
Qui dū uenisset mesopotamiam
ubi erant fossata romanoꝝ misit
p pace petenda legatariū q̄ndā
maximū uirū eloquentissimū
ardaburii militie magistri con-
siliariū. qui p pace ueniens ad p-
sarū regē missū se n ab impatore
sed a ducib; asserebat. dicens.
quia hoc bellū p sui contēptu
neq; puenisset ad pncipē. Cūq;
psa paratus. eēt ut legatarii ūba
susciperet quia fame eius labora-
bat exercitus. ueniens numerus
qui apud eos immortaliū appel-
latur. est enī decē milia uiroꝝ
ualde fortissimoꝝ. n psus dixerūt
pacē cū romanis. eē faciendā. q
ipsi eos sine custodia constitutos
inuaderent. Quib; ūbis psuasū
ē. regi ut se a pace suspenderet.
Tunc legatariū quidē clausū ser-
uari fecit. Et misit numerum
immortaliū dimicare contra ro-
manos. Qui uenientes. & in duas
acies diuisi. medios habuere cont
romanos. Porro romani unā p-
sarū uidentes aciem. contra eam
se ppatabant aliā n uidebant. que
paulatim accessit ad pugnā. Cūq;
iā congressio pene. eēt in opere.

dei prudentia ex quodam colle exercitus alter apparuit romanorum cum duce procopio. Qui cum uideret socios in periculo. instabat a dorso persarum. Tunc in medio conclusi qui circumdederant. primo romanos. in momento ab eis extincti sunt. Quo facto romani ad alios qui erant in subsidiis positi concurrerunt eos fortiter iaculati sunt. Sic igitur qui immortales appellabantur omnes mortales apparuerunt penas exigente christo de gente persarum eo quod plurimos eius famulos occidissent. Porro rex persarum infortunii sui causas agnoscens. simulabat se nescire quod gestum est. Suscepitque legationem. dicens legatario romanorum. non bello cedens pacem amplector. sed tibi prestare uolens. quia omnium romanorum te sapientem esse cognosco. Et hoc modo bellum propter christianos exortum. de parthorum regione cessauit. Contigit enim hoc consulatu honorii terciodecimo et theodosii decimo. anno XVI.

Tunc igitur accatium amide ciuitatis episcopum. actus optimus reddidit clariorem. Cum enim romani milites captiuos persarum de azazena regione uastata. reddere regi parthorum nullomodo uellent. captiui fame consumebantur. dum essent circa septem milia. Quod persarum regem non mediocriter contristabat. Tunc igitur accatius conuocans clericos sibi subiectos. uiri inquit fratres deus noster nec discis nec calicibus opus habet. nam neque comedit neque bibit. Et quia multa uasa aurea et argentea ecclesia nostra ex oblatione christianorum habet. conuenit ex his liberari exercitum captiuorum. egentibusque cibos offerri. Hec et his similia cum dixisset conflauit uasa et militibus dedit precium captiuorum. Quos dum recreasset cibis. datis sumptibus ad regem proprium destinauit. Hoc mirabile opus acacii persarum rex magis obstupuit. quia et bello romani et beneficiis uicissent. Aiunt enim quia etiam desiderium habuerit persarum rex ut uideret acacium et hoc theodosius prohibuerit imperator. XVII

Victoria siquidem auxilio dei collata. romani plurimi pollentes eloquiis conscribebant laudes imperatoris. Cuius uxor heroicometro poemata multa confecit. Erat enim eloquens filia leontis sophiste atheniensis. a patre omnibus lectionibus erudita. Quam dum imperator ducturus esset uxorem. christianam atticus fecit episcopus. et in baptismate cum prius uocaretur athenais eudocie nomen imposuit. Multi igitur sicuti dixi uolentes innotescere alii suam facundiam demonstrare. preconia imperatoria conscripserunt. Ego uero nec innotescere cupiens nec facundiam sermonis ostendere. cum ueritate in-

patoris bona memorare studeo quia sunt dampnosa si taceantur. Primum itaque regalitiam atque nutrimentum habuit tepidum, sed sic fuit sapiens ut inter confabulantes experimentum omnium crederetur habere causarum. Perdurabat in frigore similiter et in estu, plerumque ieiunabat et maxime quarta feria et sexta studio christianitatis; nec aliter quam monasterium regalia videbantur. Ipse namque matutino ad suas sorores pergens divinas dicebat laudes. Quam ob rem etiam sacras litteras sine codice recitabat. Loquentibus episcopis velut olim sacerdos factus ex divina lectione respondebat. Congregabatque sacros codices et quoscumque eorum interpretes seu expositores conscripsisse videbantur, plusquam Ptolomeus studuerat Philadelfus. Patientia quoque atque clementia universis hominibus eminebat. Nam Iulianus imperator licet philosophus diceretur, non tamen Antiochensium portavit iniuriam, sed maxima Theodoro tormenta indignatus imposuit. Porro Theodosius multum gaudens syllogismis Aristotelis philosophiam exercebat operibus, iram tristitiam libidinemque devincens, et in nullo se ulcisci desiderans. Dum quidam a quodam familiarium interrogaretur cur nullum se ledentium morti subiceret, utinam inquit esset mihi possibile ad vitam etiam mortuos revocare. Quem dum alter pro ea causa requireret, non est inquit magnum neque difficile hominem mori, quia neque deo soli semel mortuum ex penitentia suscitare. Sic enim fuit clemens ut si quando quis pro crimine dignum aliquem morte committeret, nec usque ad civitatis portas moriturus perveniebat, sed ex eius clementia continuo revocatio sequebatur. Dum aliquo tempore ipse in amphitheatro Constantinopoleos expectaret, cepit clamare populus crudeli bestie artifex parabulus pugnet. At ille: Nescitis inquit quia consuevimus nos expectare clementer. Tanta enim pietate precelluit ut omnes quidem deo consecratos honoraret, precipue tamen quos audiebat veneranda actione pollere. Fertur autem quia dum Constantinopoli episcopus Chebronensis fuisset mortuus, sagum eius valde sordidissimum quesierit, eoque circumamictus sit, credens se aliquid ex defuncti sanctitate promereri. Cum aliquando aeris tempestas esset et ille circum cum populo expectaret, pleno circo tempestas vehementius agebatur multo imbre diffuso. Dumque hoc fieret suam voluntatem imperator aperuit, fecitque per preconem clamari quod melius esset spectaculum contemnere et omnes rogare dominum ut illesi ab imminente tempestate servarentur. Quo dicto cuncti deo magno gaudio supplicantes hymnos concorditer offerebant et tota civitas velut una

psallebat ecclesia. In medio autem horum
imperator existens. priuato schemate pro
babat. Nec spe sua frustratus est.
Repente namque aer ad serenitatem
diuina clementia reuocatus. annum
protulit frugibus uniuersis uberrimum.
Siquando bella mouerentur secundum
dauid confugiebat ad dominum sciens
eum priorum auctorem et inimicos ora
tionibus superabat. XVIII.

Post paululum itaque temporis persici
belli defuncto imperatore ho
norio consulatu asclepio doti et
mariniani augusto misse. quomodo
iohannem tyrannum deo se committens
superauerit enarrabo. Sicut enim tunc
sub moyse hebreis contigit ru
brum transire mare. talia etiam eius
ducibus euenerunt dum eos mitteret
contra tyrannum. Defuncto siqui
dem sicuti diximus honorio principe.
cognoscens. theodosius celauit
factum et alia dicendo diuisorum
suspitionibus obuiauit. Inter hec
mittit magistrum militum in salo-
nas ciuitatem dalmatiarum. ut siqua
bellorum commotio proueniret circa
partes hesperias. uicinus adiutor
esset. Quo facto mortem patrui pa
tefecit. Inter hec iohannes primus imperialium
exceptorum non ferens suam felicitatem. imperium con
tendit abripere. Misitque legatos
ad imperatorem theodosium. petens
ut eum susciperet imperium. At ille
legatos quidem retrusit in carcerem.

Misitque magistrum militum ardabu
rium qui multum laborauerat apud
persas. salonam ueniens exinde naui
gauit aquileiam. Contigitque uentum
aduersum flare. ita ut tyranni manus
incideret. quo capto sperabat ad ne
cessitatem peruenire theodosium. ut per
hoc eum decerneret imperatorem si uel
let magistrum militum liberare. Im
perator tamen ut audiuit factum estua
bat. Nequid mali ardaburius su
stineret. aspar uero ardaburii filius
cognoscens patrem a tyranno teneri
et multa milia barbarorum in solatio
tyranni consistere. quid faceret ig
norabat. qui tunc imperatoris oratione
preualuit. Angelus enim domini sub scemate
pastoris educebat asparem et omnes
qui cum eo erant. Et per paludem adia
centem rauenne ad loca sperata per
uenerunt. In ea namque ciuitate tyrannus
degens habebat exercitum unde
nullus aliquando transisse fertur.
Tunc ergo deus inadibilem uiam fecit adi
bilem. Transeuntes namque per siccum pa
ludis aquam apertasque inuenientes
ciuitatis portas. tyrannum quoque
detinuerunt. Tunc ergo piissimus imperator
reuerentiam quam circa diuinitatem
habebat ostendit. Dum enim circum
expectaret nuntiatum est ei tyran
num fuisse peremptum. quam ob rem sermo
nem fecit in populo. dicens. Venite
si placet relinquentes hanc uo
luptatem. et pergentes ad ecclesiam

gratificos dō soluamus hymnos. cuius manus tyranni psūptionibus obuiauit. quo dicto spectaculō cessante p mediū circū cuncti cū eo concorditer grās agentes ad ecclesiam conuenerunt. Ita ut tota ciuitas una uideretur ecclīa. ueniente sq; ad locum orationis iugi die gratias dnō retulerunt;

Historie ecclasticę lib. XI. explicit. Incipiunt tituli libri sequentis.

i De ortu ualentiniani principis filij placidię.
ii De bonis attici constantinopolitani pontificis.
iii De ordinatione sisinnij & morib; ipsius & quia pclus ordinatus cyzici n̄ sit susceptus.
iiii De ordinatione nestorij & que sub eo in ecclījs mala puenerint.
v De epheseno concilio contr nestoriū.
vi Quomodo iohannes antiochenꝰ cyrillum dampnauerit;
vii De ordinatione maximiani constantinopolim.
viii Quanti epī ex alijs ad alias ecclesias sint mutati.
ix Quomō apud cretham quodam iudeo dicente se. ēē. moysen plurium iudeoꝝ deceptione sint mortui & reliqui facti st̄ xani.
x De magno incendio constantinopolim facto & morte maximiani atq; constitutione pcli.
xi De conuersione & morib; procli.
xii De uictoria barbarorum.
xiii Quomodo filia theodosij ualentiniano sit iuncta.
xiiii Quomō corpus iohis epī sit constantinopolim reuocatū.
xv Quomō eudocia uxor imparoris ad hierosolimam pperauit.
xvi Quia pclus thalassiū senatorē auctoritate sua cesarię cappadocię fecit episcopum;

Incipit liber eiusdem. XII.

IGITUR occiso tyranno. cogitabat theodosius impator cui deberet hesperiarū regna cōmittere. Tunc ualentinianus erat ualde puer. natus ex matre placidia eius quidē amita filia ū maioris theodosij. arcadij & honorij sorore de patre constantio. qui ab honorio imperij iura susceperat. paruoq; tempore cū eo regnauerat. Hunc ergo ualentinianū consobrinū suū cesarē factū mittit ad partes ytalię. cū q matrē parit placidiā eiq; uniuersā dispositionē cōmisit impij. Cūque uoluisset ipse quoq; ytaliā pgere ut consobrinū ad ipij culm̄ eueheret. quatinꝰ suu uigore tyrannoꝝ remoueret audaciā. ueniens usq; ad tessalonicā languore phibitus. ē. Quā ob rē coronā impialē p hec consobrino p patriciū stiliconē mittens. constantinopolī remeauit.

Hec de talib; retulisse sufficiat; Igitur atticus eps causas. .LI. ecclie sapientia mirabilit dispo nebat. doctrinisq; poplm ad uir tutis studiu puocabat. Cumq; uideret diuisa ecclia cu iohite seorsu a pud semetipsos sacra sollepnia celebrarent. iussit ut in oratiomi bus memoria iohis haberetur sic aliox dormientiu epox fieri consueuit. phoc spans plurimos ad ecclia reuocari; Largus aute sic erat. ut n solu paupib; suaru parochiaru. s; etia uicinis ci uitatib; multas pecunias p egen tiu consolatione transmitteret. Callipio naq; prbro ecclie nice ne trecentos aureos dirigens. hec scripsit. Callipio atticus in dno salute. Cognoui dece milia esu rientes in ciuitate apiys exhibenda egere misecdia. Dece milia u cum dico multitudine intelligo. n p fectu numeru cophendo. Quia g ego quide habeo pceptu nume ru datu abeo qui manu habet munifica. & pbet congrue dispen santib; & contingit aliquos indi gere habentes. n tam quiescentes suscipiens. O karissimu m caput hos trecentos solidos expende sicu ti uoluens. & maxime illisqui pe tere confundunt. & n eis qui ppt uite uentre magis negotiant ex talib;. Noli g ut religione in hac parte considerare. s; una tantum m re obserua. ut nutrias indigentes. nec cogites siqui nra sunt sapere n uident. Sic g atticus etia pcul indigentiu habebat cura. s; etia supstitione aliquox studebat abs cidere. Audiens & eni nouatianos iudaicu pascha sequentes. ppter sabbatiu fuisse diuisos. eiq; corps ab insula rhodi ubi mortuus fuerat translatu. & plurimos ad tumulu ei orare nocitant. mittens in aliu sepulchru corps sabbatij iussit abs condi. At illi consuete uenientes effossuq; reperientes tumulu. dece tero eu locu colere quieuer. Erat eni circa nomina locox studiosus. Nam du quida portus in ore pon ti euxini constitutus exantiquo farmacus appellaretur. ide ue nenarius. mutato nomine eu lo cu senatoriu nominauit. ne du ibi collecte pdicarent. nomine blasphemo locus ipse designaret. S; & aliu locu argyropolim pro huiusmodi causa nominauit. Chrysopolis ide in capite bosfori constituta est. cuius multi anti quox faciunt mtione. De qua ci uitate xenofon in pmo libro hel ladicox dicit. quia ea muniuit alchibiadis & in ea constituit. ut qui nauigabant de ponto decima ibi pberent. Uidens g atticus lo cu in contraria ripa chrysopoleos

positū delectabile & decorum. ait. argyropolis nominetur. Qui loc̄ ei repente cognom̄ optinuit. Igitur quibusdā dicentib; ei n̄ debere nouatianos intra ciuitatē missas facere. nescitis inquit quantū nobiscū in psecutione constantij atq; ualentis fuerint passi. qui etiā testes sunt nr̄e fidei. Nam cū dudū eccl̄a fuerit diuisa. isti circa fidē michil innouauerunt. Post epi ordinatione aliquando ueniens in nicēā asclepiadē nouatianoꝝ uidit epm ualde senē. interrogauitq; quot in ep̄atu annos haberet. Quo respondente. quinquaginta: felix inquit homo es tanto tempore boni opis curā habens. Sup hec ait. Ego quidē nouatū laudo. nouatianos n̄ appbo. Tunc asclypiades. Quom̄ tu dicis ep̄e: Virum attic̄ illū inquit laudo q̄m his qui sacrificauerant cōmunicare n̄ uoluit. Hoc etiā ego ipse fecissem. Nouatianos autē n̄ laudo. quia p uilib; uitijs laicos grā cōmunionis excludunt. Asclipiades. ex̄t sacrificandi inquit peccatū etiā alia plurima sunt delicta scd̄m scripturas que ducunt ad mortē. ꝑpt̄ quas uos quidē clericos. Nos autē cōmunicare etiā laicos phibens. dō soli eoꝝ remissionis iudiciū cōmittentes. Atticus g̃ etiā suā pscribit mortē. Nam cū ad nicēā discederet callipio pr̄bro dixit. Ante autumnū constantinopolī uenire festina. si uiuū me denuo uidē desideras. si tardaueris. n̄ uidebis. Quo dicto n̄ mentitus n̄ ē. Anno nāq; uicesimo p̄mo sui ep̄atus decima die m̄sis octobris. ē mortuus. consulatu theodosij decimo & ualentiniani cesaris primo. porro theodosius impator a tessalonica reuertens ei exequias n̄ inuenit. Ante unū nāq; die quā ingrederetur ille sepultus. ē. Post paucos u̾ dies id. ē. uiginti tres. m̄sis octobris. nuntiatū. ē. quia ualentinian̄ infulas suscepisset imperij;· III.

Post obitum g̃ attici fit maxima de epi ordinatione contentio aliis aliū postulantib;· quidā philippū pr̄brū quere bant. alij pclum itē pr̄brū. sed omnis populus cōmunit̄ desiderabat ordinari sisinniū. qui et ipse pr̄br qui de... erat. in nulla tam̄ ciuitate ordinatus. sed in sub urbano constantinopolis cui no- m̄ oliua est ministrabat. Hoc sub urbanū. ē. positū contra faciem ciuitatis ubi ascensionis dies saluatoris sollempnit̄ celebratur. Hūc g̃ uirū omnes laici diligebāt p sui reuerentia. & maxime quia fouebat paupes ultra sui m̄surā. Preualuit g̃ totū laicoꝝ

& sisinnius ordinatus est. uicesima octaua die febrii mensis. consulatu sequenti theodosii duo decimo. & ualentiniani iunioris secdo. Philippus aut̃ prbr cui p̃positus fuerat sisinnius. in historia xpiana quã triginta sex libris ipse conscripsit. ordinationẽ sisinnii ualde lacerauit. derogans ordinato & parit̃ ordinantib; & maxime laicis. Is eñ philippus a iohe epo diaconus ordinat̃. multa quoq; conscripsit contra iulianũ impatorẽ. cuius tam̃ historia in multã uidetur habe confusionẽ & ñ satis pdeẽ legentib;. Sisinnio g̃ ordinato. contigit epm obire cyzicenũ. Tunc sisinnius pelũ in cyzico consecrauit qui antequã pficisceretur ad cyzicũ. ciues precedentes dalmatiũ monachũ epm sibimet ordinar̃t. paruipendentes regulã qua iubet̃ pret̃ constantinopolitanũ pontificẽ ordinationẽ ibi fieri ñ debere. Quod ideo cyzicem neglexer̃t. quia attico soli hec lex psonalit̃ p̃stita uidebat̃. Mansit g̃ pelus ñ habens ecctiã ppam. qui tam̃ in doctrina ecctarũ constantinopoleos ualde florebat. Igitur sisinnius cũ duos in episcopatũ cõplesset annos defunctus est consulatu hierii & ardeburii uicesima quarta die decembrii mensis. uir famosissimus castitate & rectitudine uite sue. mansuet̃ morib; sine ullo figmto remot̃ a causis quã obrẽ curiosis uiris tristis & inefficax uidebatur.

IIII. Defuncto sisinnio impatorib; uisum ẽ. nullũ ex ecctia constantinopolitana ordinari põtificẽ. eo quod essent uane glorie & sibimet arrogantes. cũ utiq; multi philippũ plurimi pelũ habe desiderarent. Interea dilatatũ ẽ aduenire ab antiochia deuocare. erat eñ ibi quidã nestorius nomine genere germaniciensis bone uocis & simul eloquii. Ideoq; eũ quasi oportunũ doctrinis euocauer̃t. Cumq; transissent tres m̃ses nestorius uenit ab antiochia qui castitate inter plurimos p̃cipuus habebatur. Quib; autẽ fuerit morib; institutus. sapientes a p̃mo ei9 sermone ñ latuit. Ordinatus eñ decima die m̃sis aplis consulatu felicis & tauri. mox illã deuulgatã corã omni poplõ ptulit uocẽ. faciens sermones ad p̃ncipẽ. Da m̃ inquit. o impator terrã purgatã hereticis. et ego celum tribuo. debella mecũ hereticos & ego tecũ debello psas. Hec cũ dixisset licet quidã odio habe rent hereticos. tam̃ leuitas sensei

& indignationis initiū & uane
glīe timor eis ualde displicuit
quia neq; paruulū temp' susti-
nēns ad talia uba descendit &
sectm p̄ūbiū ut ita dicā cū neq;
ciuitatis adhuc gustasset aquā.
psequutor feruentissim' appare-
bat. Quinta u' ordinationis die
oratoriū arrianor in quo latent'
conueniebant auferre uolens. eos
ad tantū furorē pduxit. ut eiusdē
oratoriū concremarent. Que cau-
sa etiā uicinas consumpsit ęcles.
cur·baq; uehemens in ciuitate p-
uenit. Verū arriani semetipsos
defendere pparabant. s; eorum
consiliū custos ciuitatis dns im-
pediuit. De cetero autē ipsū ne-
storiū uocabant incendiū. n̄ so-
lū heretici. s; etiā qui ei fidei con
cordabant. Non enī silere pacię
batur. s; semp contra hereses ma-
chinatus. quantū ad se subūtit
funditus ciuitatē. Nouatianos
autē de populari tēptabat. eo
quod paulus eor eps̄ p̄dicatus. ē.
reuerentia diceret̄. s; pceres ei
impetū refrenarēt. Quanta u' cir-
ca asiā lydiā cariā contra q̄rto
decimanos mala cōmiserit & q̄n
a ppt̄ eū circa miletū & sardis
facta seditione sint mortui n̄ o-
mitto. Quā u' ppt̄ hec & ppt̄ inef
frenatā linguam recepit ultionē.
p' pauca narrabo. Nunc itaq; res

memorabilis indicanda est.
Quedā gens ultra rhenū fluui
um. ē. burgundionū isti uitā
quietā agunt. & pene omīs fa-
bri lignor sunt ex qua arte de
pascuntur. Quor regionē hun
crebra inuasione uastabant &
plurimos occidebant. At illi li-
cet anxietate constricti ad nul
lū se tam̄ hominū contulert̄.
s; alicui dō se cōmittere cogita
bant. Tunc audientes quia ro-
manor ds̄ fortit̄ adiuuat se ti
m̄tes. omīs cōmuni consilio ad
credulitatē xp̄i confugiunt. Ve-
nientesq; in unā ciuitatē galli
arū. rogabant ut ab ep̄o x̄anū
baptisma mererent̄. At ille eos
septē diebus faciens ieiunare
& imbuens fide baptizatos. oc
taua die abire pcepit. qui sup
ta fiducia contra tyrannos ala
criter festinabant & spe sua pri
uati n̄ sunt. Nam cū rex hunor
nomine suptar' p noctē fuisset
cibor nimia uoracitate corupt'.
burgundiones gentē inimicā
sine duce reppientes. & pauci
plurib; resistentes. facta congs-
sione uicerunt. Nam cū. ēent
isti tria milia circa decē milia
pemert̄. Et ex illo cuncta gens
feruentissime in xp̄ianitate p-
mansit. Eo tempore barbas ar-
rianor eps̄. ē. defunctus consu

latu theodosii .xiii. et ualentini-
ani tercio. uicesima quarta die
iunii mensis in cuius loco sabba
tius ordinatur. Nestorius itaque a
gens preter consuetudinem ecclesie
contra se plurimos incitabat sicut
eius actus ostendunt. Ingerminsi
et enim hellesponti ciuitate antoni
us erat episcopus. qui cognoscens in
stantiam nestorii aduersus hereticos
macedonianos. et ipse persequi fe
stinabat. quasi patriarche imi-
tatus imaginem. Porro macedo
niani aliquantulum sunt perpessi.
Cumque antonius uehementer in
sisteret. iam molestiam non ferentes
ad scelus se durissimum contulerunt.
Mittentes et enim quosdam uiros.
et quod rectum est secto loco ponen
tes interemerunt eum. Hoc factum
macedonianorum nestorio maioris
persequutionis dedit occasionem.
Persuasit enim imperatoribus ut eorum
ecclesie tollerentur. quam ob rem con
stantinopoli et sablata est. ante
murum ueterem posita ciuitas et cy
zico et alie plurime quas habe
bant in hellesponto. quorum aliqui
ad ecclesiam confugerunt in con
substantialitatis fide consentien
tes. Sed sicut ait scriptura ebrio
sis uinum non decet. neque contentioso
lites sic quoque nestorio amanti
persequutiones euenit ut perseque
retur semper ecclesiam dei. Erat cum eo

anastasius presbiter ab antiochia pa
riter destinatus. quem nimis hono
rabat et ueluti consiliarium habe
bat in causis. Aliquando igitur coram
ecclesia anastasius docens ait. Dei
genitricem mariam nullus appellet.
Maria enim homo fuit et deum ab
homine generari nimis est impos
sibile. Hoc cum auditum fuisset pluri
mos clericorum et laicorum pariter con
turbauit. Olim namque didicerant
deum fateri christum. et nullatenus eum
per dispensationem uelut hominem
a diuinitate separari. Credentes
apostolice uoci que dicit. Et si cog
nouimus secundum carnem christum. sed nunc
nequaquam cognoscimus. quapropter
relinquentes de christo sermonem ad
perfectionem procedamus. Tumultu
siquidem sicuti dixi in ecclesia facto.
nestorius procedamus anastasii ser
monem firmare uolens. et non redar
gui uelut blasphemum qui ab eo
uidebatur honorari. frequenter
ex hoc coram ecclesia docuit. et cum
maiori contentione questionem
hanc habebat. sermonem dei gene
tricis abiciens. Unde diuisio nata
est in ecclesia. et uelut in nocturna
lite diuisi nutabant. nec alii con
sentiebant. et uerba propria denega
bant. Nestorius autem apud multos
in ea erat opinione quia pu
rum hominem diceret christum. et tamquam
pauli samosateni atque fotini dog

ma in ecclesias introduceret. Sed de
his maxima questio mota est et tu-
multus. ita ut universalis synodus
ageretur. Ego vero legens nestorii libros
que intellexisse comperi hunc ui-
rum et cum ueritate conspexi neque
propter eius inimicitias neque per gratiam altius
explanabo non michi uidetur neque ne-
storium neque samosatenum secutus pau-
lum neque fotinum. nec omnino purum
hominem dixisse xpm. Sed sermonem
tantummodo quasi metuendum expa-
uisse et hoc passum quia decenter
non erat eruditus. Qui dum natura-
liter eloquens fuisset. se putabat
edoctum et libris antiquorum inter-
pretum dedignabatur incumbere. Om-
nibusque se meliorem putabat esse. Ig-
norans quia in catholica iohannis
epistola in antiquis exemplaribus
habeatur. Omnis spiritus qui soluit ie-
sum a deo non est. Hunc enim sensum
ex ueteribus exemplaribus abstulerunt.
qui separare uolunt ab ho-
minis dispensatione diuinitatem;
quapropter ueteres interpretes hoc
ipsum designauerunt. quoniam aliqui
adulterati sunt. hanc epistolam sol-
uere hominem a deo uolentes. Est
enim humilitas copulata diuini-
tati etiam non sunt duo sed unum. hac
ratione confidentes antiqui. ora-
tores dei non timuerunt dicere ge-
netricem. Pamphilus enim eusebii ter-
tio libro de uita constantini sic dixit:

et enim et generationem sustinere
qui nobiscum est deus. Propter
nos uoluit. et locus eius incarnate
generationis. nominatus est apud
hebreos bethleem. Quam ob rem
et helena augusta deo amabilis
locum ubi dei genetrix peperit me-
moriis mirabilibus adornauit hanc
sacratissimam speluncam decenter
irradians. Sed origenes in primo
tomo de epistola pauli apostoli ad ro-
manos ait. Quomodo dei gene-
trix dicatur. latius animaduerte-.
Apparet igitur nestorium ig-
norasse lectiones antiquorum.
Quapropter sicut dixi in sermone
solo moratus est. et non solum eum ser-
mone examini dedit. sed etiam
omnino deum esse qui natus est
denegauit. Nos enim fatemur
qui quoniam de sancta uirgine natus
est. crucifixus est. dominus est glorie
sicut dixit apostolus si enim cognouis-
sent numquam dominum glorie cruci-
fixissent. porro nestorius dicit
noli gloriari iudee non crucifi-
xisti deum tamquam ipse dominus
glorie idem non sit deus. Nam quia pu-
rum non dicit hominem xpm sicut
fotinus aut paulus samosatenus
etiam omelie quas fecit ostendunt.
Nusquam enim dei uerbi subsisten-
tiam perimit. sed ubique eum sub-
sistere confitetur et habere
substantiam non sicut fotinus

& samosatenus eius sententiā
pimentes. Hoc enī & maniche-
i a montano dogmatizare psu
munt. Sic igitur nestorium
ego inuenio sapuisse ex ei libs.
Non g mediocrem concussionē
orbi terrarū tepidissima ne
storii ratiocinatio concitauit.
Interea contigit scelus quod
dā in ecclia puenire. Serui
quidam potentiū genere bar
bari. dnm crudelē experti
ad ecclam confugerunt. et
portantes gladios ingressi st
ad altare. Cumq; rogarent
exire nullom uoluert. s; im
pediebant sollempnia cele
brari plurimis dieb; gladios
tenentes euaginatos & parati
se uindicare omib; ad eos as
cendentib; insistebant. Qui p
stremo unū clericū pimtes & a
liū uulnerantes. etiā semetipsos
interemert. Quo facto quidā
transeuntiū hoc scelus mens bo
ni ecclie significari pdixit. nec
ueritate puatus. ē. significabat
enī popli diuisionē & deiec
tionē eius qui fuerat causa di
uisionis. v.

Non multo p tempr iussio pn
cipalis epos undiq; ad ephe
sū conuenire pcepit. Mox g p
paschalē festiuitatē. nestorius
cū maxima multitudine uenit
ad ephesū. inuenitq; plurimos
epoz ibi fuisse collectos. Porro
cyrillus alexandrinus modicū
retardatus. circa pentecosten
occurrit. Quinta u die p pente
costen iuuenalis hierosolimoz
uenit. Porro iohe antiocheno
tardante mouebant psentes epi
questionē. Cyrillus autē alexan
drinus eps deflorationes quasdā
libroz nestorii faciebat eū turba
re uolens & enī erat inimicus ei.
Et cū plurimi dm confiteant ee.
ihm. ego inquit nestorius bimēē
& trimentē. nequaquā confiteor
dm. qua grā mundus sū a san
guine uio & amodo ad uos n ue
nio. Dū hec itaq; dixisset cū reli
quis congregabat epis. qui eius
sententiā sequebantur. psentes g
in duos ordines sunt diuisi. Porro
cyrillus cū suis facto concilio ne
storium uocauerunt. At ille n obe
diuit — differens in psentiam
iohis antiocheni qui u circa cy
rillū omelias nestorii quas de hac
questione ptulerat. sepius rele
gentes & ex ipsis iudicantes. eū ue
lut blasphemantē dī filiū dāp
nauerunt. Hoc facto qui circa
nestoriū aliud apud se concilium
facientes dāpnauere cyrillū &
cū eo mēnonē ephesine ciuitatis
epm. Non u p multū. uenit etiā
iohs antiochenus eps & cognoscens

que gesta sunt. indignabatur contra cyrillum tamquam seditionis auctorem eo quod sic feruentissime nestorii fecisset dampnationem. Porro cyrillus cum iuuenale uolens se ulcisci contra iohannem dampnauit etiam ipsum. His tali mixtione confusis. cognoscens nestorius contentionem ad quandam prauitatem peruenisse. dei genitricem. MARIAM. uocabat dicens. Dicatur inquit etiam dei genetrix MARIA. et ea que ferunt tristitiam conquiescant. Sed nullus eum ex penitentia talia dicentem suscepit qua propter actenus dampnatus et in exilium missus. oasin habitare dinoscitur. hunc autem tertium tunc synodus habuit que gesta sunt consulatu bassi et antiochi uicesima octaua die iunii mensis;· VI.

Porro iohannes ueniens antiochiam. et plurimos episcoporum colligens. condampnauit cyrillum cum iam esset in alexandria. Post paululum uero tempus. inimicitias resoluentes. ad gratiam sunt regressi. et sedes alterutris reddiderunt. Post dampnationem uero nestorii diuersa constantinopoli turba contra ecclesias facta est. Diuisus est namque populus propter tepidum eius sicut diximus tractatum. Clerici tamen omnes communi decreto eum anathematizauerunt. Sic enim nos xpiani contra blasphemos prauitatum solemus appellare decretum. quando eum uelut in marmore scriptum manifestum cunctis ostendimus;·

His ita peruenientibus;· VII.

de electione episcopi questio rursus exorta est. et multi philippum cuius iam feci memoriam. plurimi proclum eligebant. Potuitque proclus tenere pontificatum nisi quidam precerum prohibuissent. dicentes regulam ecclesiasticam non permittere eum qui alterius ciuitatis episcopus nominatus est ad alteram migrare ciuitatem. quod dictum populos reuocauit. Cumque quattuor transissent menses post nestorii dampnationem. maximianus ordinatur episcopus in monachica quidem uita. presbiterorum tamen collegio constitutus. Is enim opinionem reuerendi uiri olim habuerat. eo quod propriis sumptibus monumenta fabricaret. ut in eis religiosorum corpora sepeliret. Erat enim idiota sermone. et sub quiete uiuere potius eligebat;· VIII.

Quia uero quidam dicebant ecclesiasticam regulam prohibere ne proclus constantinopolitanam teneret ecclesiam cum cyzico fuisset ordinatus. uolo pro hac re pauca narrare. Non enim mihi hoc uere dixisse uidentur. sed aut inuidia faciente aut ignorantes ecclesiasticam sanctionem prohibuerunt que

frequenter in ecclijs utiliter facta
noscuntur; eusebius itaq; pāphi
li in sexto hystorię ecclastice lib.
alexandrū unius cappadotię ci
uitatis epm̄ refert quia cū ue
nisset causa orationis ab hyero
solima tentus sit ab eis ciuib;
& in locū narcisci epi constitut⁹.
& decētō omni uita sua ipsi ec
clesię p̄sedisse. Sic g apud uete
res sine ulla differentia de ciui
tate ad aliā migrabatur eps.
dū utilitas euocaret. oportet aū
etiā ipsam regulā huic opi copu
lari ut ostendatur quia mentiti
sunt qui p̄ctū inthronizare p
hibuerunt; regula octaūa deci
ma. Siquis eps ordinatus ad
parrochiā inqua ordinatus. ē.
minime pficiscitur. n̄ sua culpa
s; siue poplō respuente aut ꝓpter
quālibet aliā causā n̄ necessitate
factā. hunc honore ministerioq;
participari tantū nec eū misce
ri reb; ecclię inqua collectas cele
brat ecclię s; sustinere qđ prouin
cię synodus suo iudicio termi
nauerit. Hec itaq; regula. ē.
quia ū plurimi epoꝝ ex alijs
ciuitatib; ad alias ꝓpt̄ utilita
tes tempoꝝ sunt migrati. eoꝝ
nomina qui sunt mutati sub
dicim⁹; perigenes impetris or
dinatur eps. & qm̄ ciues ei eū
suscipe noluerunt romanę ci

uitatis. eps iussit eū inthronizari
in corintho inetropoli. defuncto
eī iu epō eiq; donec aduixit ecclię
p̄fuit. Gregorius nazanzen⁹ p⁹ uni⁹
cappadocenę ciuitatis fuit eps. De
inde naziazo constitutus. ē. Meleti⁹
p⁹ in sebastena ecclia p̄fuit. & p⁹ea
antiochię p̄sul est constitutus. Do
sitheū seleucię epm̄ alexander an
tiochenus eps in tarsū cilicię demi
grauit. Reuerentius abachis phę
nicię in tyrū migrat⁹. ē. iohs de gor
dolichie mutat⁹. ē. in pconissū & in
ea p̄sedit ecclia. Palladius ab heli
nopoli mutat⁹ in aspona. Alexan
der ab helinopoli in adrinos mi
gratus. ē. Theosebius ab apamia
asyę transfert⁹ in eudonopoli que
dudū salambria uocabat⁹. Poli
carpus de urbe antap̄stena mysię
in nicopoli tracię mutat⁹. ē. Hiero
philus de trapezapoli phrygię
migrat⁹. ē. in plutinopoli trachię.
Optim⁹ ab agardamya phrygię
in antiochia pisidię migratur.
Siluanus a philippo poli tracyę
mutat⁹ in troada. Tantos g q̄ntos
ad p̄sens inuenim⁹ ex ppiis ciuitati
b; ad alias migrasse nos memorasse
sufficiat. De siluano tam̄ qui ex
philippo poleos thracyę in troada
migratus. ē. utile iudicio pauca nar
rare. Siluanus quidā rhethor fuit
pri⁹ troili sophistę et ad pfectū xani⁹.
uitāq; monachicā diligens. Is enī

doctoris pallio ita desperit. quā p̄
hec atticus eps̄ comphendens epm̄
philippo poleos ordinauit. At ille
trib; annis in thrachia degens
nec frigora ferre ualens. cū habet
corpus ualde debile atq; subtile. ro
gauit atticū ut eū in locū alium
constitueret. dicens. n̄ ob aliā causā
nisi ꝓpt̄ frigus ea se loca uitare. Cūq;
alt̄ ꝓ eo fuisset ordinat᷑. mansit sil-
uanus constantinopoli uitā mo-
nachicā ꝑfecte custodiens. Tantū
q; sine ulla fuit arrogantia ut ple-
rūq; in tanta multitudine ciuita-
tis. cū soleis desparta ꝓcederet. Quo-
dā ū tempr̄ p̄tereunte troiane ꝑsul
ecclie morte troianiq; uenert̄ peten-
tes epm̄. Cumq; cogitaret atticus
quē ordinare deberet. subito con
tigit ad eū salutandū uenire silua
nū. at ille uidens eū: mox cogitare
cessauit. Tunc ad siluanū. Non ha
bes inquit ultius occasionē ꝑ qua
ecclasticas curas possis effugere.
Troia naq; n̄ habet frigus s; ecce ap-
paratus ē. tuo corpori oportunus
a dō locus. Prepara ḡ temetipsū
et ad troiā continuo ꝓficiscere.
Migratur ḡ siluanus. Quo facto
miraculū qd̄ inter manus ei᷑ acces-
serit. enarrabo. Nauis magna
que grandes colūpnas deuexit.
nup in littore traiano fabricabat᷑.
Cumq; eā ad mare ducere uoluis-
sent. multis funib; atq; poplo tra-
hente. nullatenus mouebatur.
Quod dū plurimis dieb; ageret̄.
suspicati sunt nauē a demonio
retineri. Tunc ad siluanū ueni-
entes epm̄. rogauert̄ eū ut in eo
loco daret orationē. credentes hoc
m̄ trahi nauē. At ille humili ser
more dicebat se ēē peccatorē. asse-
rens hoc opus alicuius ēē iustī
tam̄ suū. Quē dū rogassent uenit
ad litus. factaq; oratione tetigit
unū funē iubens ut insisterent
opi cū labore. Tunc illis breuit̄
inpellentib; cursim nauis ad ma-
re ꝑcessit. Hoc miraclm̄ reue-
rentiā illius uiri cunctos fecit
habe ꝓuintiales. Qui cū ēēt.
etiā in aliis reb; eximius. uidens
clericos etiā de contentione liti-
gantiū negotia facientes. nullū
clericū aliquando iudicare p̄
cepit. sed petitiones postulantiū
ipse suscepit. Rogabat unum
fidelium laicoꝝ amatoremq; iusti
tie. ut ipse litigantib; int̄. ēēt.
et terminū iustitie definiret.
Ob quā rē magnā apud oms
glam consecutus ē. Cum igit̄
maximianus in urbe constanti
nopolitana ordinatus fuisset
eps. consulatu bassi et antonii
quinta et uicesima die mensis
octobris. cause ecclasticę quieuert̄;
Circa hoc tempus x
multi iudeoꝝ in creta xam

sunt facti. Propter huiusmodi passio-
nem. Quidam seductor iudeus finx-
it semetipsum esse moysen et celitus
destinatum. ut iudeos illam insulam
habitantes per mare deduceret.
ipsum se esse dicens. qui olim filios
israhel per rubrum mare saluauerit.
Circuibat itaque toto anno. unam-
quamque illius insule ciuitatem. suade-
batque iudeis ut crederent. mo-
nens ut omnes pecunias atque pos-
sessiones relinquerent. cum utique
deducti per siccum mare. ad repromissi-
onis gaudia peruenirent. Et illi
hac spe capti. omne opus proprium
neglegebant. contempnentes etiam
possessiones suas. et dimittentes
eas quibuscumque personis. Cumque ue-
nisset dies quam designauerat
seductor ille iudeus. eo precedente
sequebantur omnes cum iugibus et par-
uis etatibus. deduxitque ad quandam
rupem decliuius incumbentem. iussit-
que ut thomarum schemate semet-
ipsos euoluerent. Hoc ergo faciebant
priores. et cum uenirent ad rupes.
repente moriebantur tam dilace-
rati acutis rupibus. quam in aqua
necati. Plures tamen mori potuerant.
nisi deo prouidente quidam uiri
christiani superuenissent piscatores
atque negotiatores. qui alios cum
necarentur eripientes recreauerunt.
Tunc malum eorum stultitie sentien-
tes. alios ne semetipsos iactum in-
ter facerent tenuerunt. nuntian-
tes eorum mortem qui primo ceciderant.
Qui etiam cognoscentes seductionem.
culpabant se eo quod facile credi-
dissent. Cumque uoluissent illum
perimere seductorem. comprehendere
nequiuerunt. Repente namque
disparuit. deditque suspicionem quia
fuerit demon erroneus. huma-
no schemate circumamictus. Pro
hac itaque passione multi tunc cre-
tensium iudeorum ad christianam conuersi
sunt fidem. X.

Interea incendium in ciuitate
constantinopolitana factum. pau-
latim peruenit ad thermas que uo-
cantur achillee. deinde ad locum
qui dicitur pelargus. ita ut nouatianorum
comprehenderet ecclesiam. Tunc fertur
paulum eorum episcopum inter flammas ecclesie
restitisse supplicantem deo. ne ecclesia
pariter cremaretur. Qui locus ereptus est.
et actenus septima decima die mensis
augusti. apud nouatianos collectio
celebratur. Hunc tamen locum non solum
christiani. sed etiam pagani ex eo tempore
uenerantur. Maximianus ergo cum du-
os annos et sex menses ecclesiam gubernas-
set. defunctus est. Consulatu ariob-
inde et asparis. die duodecima mensis
aprilis. in septimana maiore ieiuni-
orum feria quinta. Tunc ergo theodosius
imperator sapienter cause prospexit.
ne rursus de episcopatu seditionis
questio. aut tumultus in ecclesia nas-

ceretur. Cum adhuc ergo corpus maximiani iaceret presentibus episcopis precepit inthronizare proclum. Quod etiam romani episcopi celestini littere firmauerant. quas ad cyrillum alexandrie destinauit episcopum. et ad iohannem antiochenum. et rufinum thessalonicensem. docens quia nichil prohiberet alterius ciuitatis existentem episcopum in alia demigrari. Inthronizatus ergo proclus. exequias maximiani corporis celebrauit. de quo tempus est ut pauca dicamus. XI.

Proclus ab etate prima lector fuit apud doctores tamen obseruans prelator quoque rethorica. Qui dum ad perfectam uenisset etatem. plerumque cum attico erat episcopo. exceptor sermonum eius. Et dum proficeret. ab attico diaconus ordinatur. Postea presbiter. a sisinnio uero cyzici consecratur episcopus. Hec enim quidem ei primitus prouenerant. Postea thronum constantinopolitane sortitur ecclesie. Erat enim uir moribus optimus. et ab attico utiliter eruditus. omnia eius imitabatur. sed in isto patientia potior apparebat. Et ille quidem hereticis se terribilem oportune monstrabat. iste uero omnibus mitis erat. et sic eos potius quam uiolenter flectere nitebatur. Nullam heresem fatigare uolens. In hac parte theodosium imitatus imperatorem. Ille namque iudicabat contra culpabiles imperiali non uti potestate. hic autem parui pendebat. si quis de deo non ita saperet. sic ipse. In his ergo etiam imperator laudabat eum. cum et ipse ueros sacerdotes imitaretur. et nequaquam persequi uolentes amitteretur. Ego tamen presumptiue dico. quia mansuetudine omnes sacerdotes euicerit. Ob quam causam hostes suos extra belli certamina subiugabat. sicut ostenditur in iohanne tyranno. et facta post hoc perditione barbarorum. XII.

XII

Post interitum namque tyranni barbari quos ille contra romanos suum euocauerat in auxilium. parati erant romanorum fines inuadere. Hec audiens imperator. consuete hanc sollicitudinem deo commisit. et orationibus occupatus. cito promeruit quod quesiuit. Que enim prouenerunt barbaris enarranda sunt. Dux enim eorum nomine rugas. fulmine percussus interiit. secutaque pestis maximam partem eorum hominum interemit. Et non solum hoc sufficit. sed etiam ignis de celo descendens. plurimos qui uidebantur remansisse consumpsit. que res barbaros in formidine magna constituit. non solum quia contra gentem romanorum fortissimam arma leuare presumpserant. sed quia sic eos a forti deo iuuari conspiciebat. Tunc enim proclus episcopus de prophetia hiezechiel coram ecclesia faciens sermonem de collata salute ab omnibus est

laudatus: cuius prophetie uerba sunt hec.
Et tu fili hominis, prophetiza in
gog principem mosoch et tubal: iu
dico enim eum in morte et sanguine.
et imbre diluuii, et lapidibus gran
dinis. et ignem et sulphur pluam
super eum: et omnes qui cum eo sunt; et post
pauca, et scient quia ego sum dominus;
Igitur imperatori propter xIII.
suam mansuetudinem. et alia pluri
ma prestitit deus. quorum unum illud est.
Erat ei filia ex eudochia nomine
eudoxia. Hanc ualentinianus
consobrinus eius. hesperiarum partium
ab eo factus imperator, petiit uxorem.
Cumque theodosius annuisset: co
gitabat in medio quodam itineris
loco nuptias celebrare. Placuit
que atque: ut thessalonicam ambo ueni
rent. Inter hec nuntiauit ua
lentinianus ne fatigaretur theo
dosius. ipse enim uenturum se con
stantinopolim compromisit. Cumque
ergo partes munisset hesperias. con
stantinopoli uenit ad nuptias.
quibus celebratis consulatu ysi
dori et senatoris: uxore sumpta
reuersus est;. xIIII.

Non multo post episcopus proclus eos
qui propter iohannis depositionem
segregabantur ecclesie restituit:
sapientiaque sua eorum tristitiam
mitigauit hoc modo. Corpus enim
iohannis in cumanis sepultum trice
simo quinto anno post depositionem
constantinopolim iubente imperato
re reuocauit. et publice diuul
gatum in ecclesia apostolorum multo ho
nore recondidit. Quod actum est.
senes decies consulatu honorii
theodosii. septima decima ianua
rii mensis die. Paulus quoque noua
tianorum episcopus. eodem consulatu uice
sima iulii mensis die defunctus est.
Qui cum egrotaret: nec diem tamen con
suetam transgressus est. nec orationes
solitas pretermisit. Cumque esset mor
ti uicinus: euocauit omnes clericos
suos. dicens. Cogitate episcopum eligere
donec uiuo. ne post hec turbas ecclesie
nimie sustineant. Illis uero ei potius elec
tionem dantibus, paulus ait. Ergo
scriptam mihi huiusmodi date pro
fessionem: quia ipsum eligatis quem
ego decreuero. Quibus hoc facientibus
atque subscribentibus: martiani presbi
teri nomen in carta conscripsit atque sig
nauit. fecitque priores similiter sig
nare presbiteros. eamque chartam apud
marcum deposuit. scytharum ecclesie
nouatianorum episcopum. dicens. Si ui
xero mihi redde. si mortuus fuero:
hic inuenietis qui debeat ordina
ri. Post obitum tertia die resig
nantes. et martiani nomen inueni
entes eiusque laudantes electionem:
sine ulla mora miserunt in tibe
riade frygie. ubi tunc habitabat. et con
prehensum deduxerunt uicesima prima
die eius mensis. et ordinauerunt episcopum;.

Theodosius igitur imperator. xv.
pro beneficiis a deo sibi collatis grās
[...]at. plurimis honorib; ipso
si[...] uota compensans. coniugemque
suam eudochiā ad hierosolimā
destinauit. hoc enī et ipsa uotū habu
erat si filiam uideret nuptā. que
tam hierosolimis ecclīas constitu
tas. quā per singulas ciuitates posi
tas honorauit. et eunti pergeret
et eundem remearet ;

Proclus autem eps. eodem
tempore. septimo decimo im
peratoris theodosii consulatu. rem
mirabilē operatus ē. quā nullus post
fecit epōrum. Cum enī firmus eps
cesarie cappadotie mortuus fuis
set. aderant cesarienses petentes
epm. Cumque cogitaret quem eis
ordinare debuisset. contigit ut
ad eum salutandū die sabbato
senatores uniuersi uenirent. Inter
quos thelassius. qui prefecture il
lyrici administrauerat dignita
tem. Cumque futurus esset sicut
habebat fama orientalem regere
pfecturā. missa manu pclus pro
pfecture dignitate. epātum ei
cesarianę ciuitatis imposuit.
Hec equidem in ecclīa illo tēpr
gerebantur. Nos autem hic ter
minū faciamus historie. in pace
gubernari cunctas ecclīas exo
rantes. Nos ergo o sacratissime
homo dei theodore. tuā comple

uimus iussionem. finem facien
tes historie. in anno secundo
trecentesime quinte olimpia
dis. consulatu [...] septies decies
imperatoris theodosii ;

Historie ecclāstice lib. xi. expli
cit. Gratia indiuidue trinitati
amen.

